

**T.C.
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

Doktora Tezi

Gülfer AKIN

Kamu Hukuku Doktora Programı

ANKARA 2021

**T.C.
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

Doktora Tezi

**Gülfer AKIN
185456304**

Kamu Hukuku Doktora Programı

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Erdal Yerdelen**

ANKARA 2021

TEŞEKKÜR

Doktora yeterlilik sınavı aşamasında tanıştığım ve bu zorlu sürecin her aşamasında yol gösterici ve teşvik edici tavsiyeleriyle bu aşamaya gelmemde büyük emeği bulunan tez danışmanım sayın Prof. Dr. Erdal Yerdelen'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Tezimi okuyup yapıcı ve yol gösterici tavsiyeleriyle bu aşamaya getirmemde emeği bulunan kıymetli hocam sayın Doç. Dr. Meral Ekici'ye; doktora tez jürimde yer alarak şahsımı onurlandıran değerli hocalarım sayın Prof. Dr. Mustafa Avcı, Prof. Dr. Olgun Değirmenci ve Prof. Dr. İlhan Üzülmaz'e müteşekkirim. Almanca kaynaklar hususunda büyük desteğini gördüğüm, ayrıca tezimi kontrol edip yol gösterici tavsiyelerde bulunarak tezimin olgunlaşmasında emeği bulunan kıymetli hocam sayın Prof. Dr. Ahmet Gökçen'e ve tezimdeki Almanca kaynakların Türkçe'ye tercümesinde emeği geçen sayın Dr. Ertuğrul Ünal'a teşekkürü borç bilirim. Bu vesileyle yoğun tempolarına rağmen tezimi ve bu tezden türetilmiş bulunan makalemi okuma nezaketini göstererek eksiklikleri görmemi sağlayan değerli meslektaşlarım sayın Yargıtay Cumhuriyet savcısı Hüsnü Aldemir ve Yargıtay Cumhuriyet savcısı Dr. Sacit Yılmaz'a; tüm aşamalarda desteğini esirgemeyen değerli Araştırma görevlisi sayın Burak Taş'a; son olarak da bu meşakkatli süreçte hep yanımda olup tüm eğitim hayatım boyunca desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen beni bugünlere getiren başta çok kıymetli sevgili anne ve babam olmak üzere tüm aile fertlerime ayrı ayrı gönülden teşekkür ederim.

ÖZET

Bu tezin konusu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m.204'te düzenlenmiş bulunan resmi belgede sahtecilik suçudur. Anılan maddenin birinci fıkrasında herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu, ikinci fıkrasında kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu, üçüncü ve son fıkrasıdaysa her iki fıkra da düzenlenmiş bulunan suçlar bakımından ortak bir daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal olan resmi belgenin kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge niteliğinde olması hali düzenlenmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçuyla toplumun resmi belgelerin geçerliliğine olan inanç ve güveni koruma altına alınmak istenmektedir. Bu suç, 5237 sayılı TCK'nın "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının "Kamu Güvenine Karşı Suçlar" başlıklı dördüncü bölümünde düzenlenmiştir.

Resmi belgede sahtecilik suçu, doktrin ve uygulamada birçok açıdan tartışmalara konu olmaktadır. Bu durumun da uygulamada çelişkili kararlar verilmesine ve adaletsiz uygulamalara yol açtığı gözlemlenmiştir. Ayrıca suçun, sosyal ve teknolojik gelişmeler nedeniyle kapsam ve nitelik olarak gelişip değişmesi nedeniyle ortaya çıkan yeni kavram ve durumlar da dikkate alınarak bu konu ele alınmıştır. Çalışmada, 765 ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunlarının açıklamalarıyla karşılaştırmalarına değinilmiştir. Ayrıca doktrin ve uygulamadaki görüşlere ve kanaatimize de yer verilerek konunun aydınlatılmasına katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

The subject of this thesis is the crime of forgery in the official document regulated in Article 204 of the Turkish Penal Code no. 5237. In the first paragraph of the said article, the official document, which requires a common penalty in terms of forgery in the official document committed by the public official in the second paragraph, forgery in the official document committed by the public official, and in the third and last paragraph, the official document, which requires a common penalty in terms of crimes regulated in both paragraphs, is regulated to be a valid document until the forgery is fixed in accordance with the provisions of the law. In the official document, it is aimed to protect the belief and confidence of the society in the validity of official documents with the crime of forgery. This crime is regulated in the fourth section titled "Crimes Against Public Trust" of the third part titled "Crimes Against Society" of the Turkish Penal Code no. 5237.

In the official document, the crime of forgery is subject to debate in many respects in doctrine and practice. It has been observed that this case leads to conflicting decisions and unfair practices. In addition, this issue has been addressed by considering the new concepts and cases that arise due to the development and change of crime as the scope and quality due to social and technological developments. In the study, compared with the explanations of the Turkish Criminal Codes no. 765 and 5237 were mentioned. In addition, it has been attempted to contribute to the clarification of the subject by including our opinions and beliefs in the doctrine and practice.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÇ TİPİYLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR, İLGİLİ KAVRAMLAR, TARİHÇE, KARŞILAŞTIRMALI HUKUK, BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA KORUNAN HUKUKİ DEĞER, SUÇUN KONUSU OLARAK BELGE, MÜŞTEREK HUSUSLAR

1.1. SUÇ TİPİYLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR	5
1.2. İLGİLİ KAVRAMLAR.....	10
1.2.1. Sahte ve Sahtecilik Kavramları.....	10
1.2.1.1. Maddi Sahtecilik- Fikrî Sahtecilik Ayrımı.....	16
1.3. TARİHÇE	23
1.3.1.Genel Açıklamalar	23
1.3.2. Batı Hukuku.....	27
1.3.2.1. Roma Hukuku.....	27
1.3.2.2. Cermen Hukuku.....	28

1.3.2.3. Kilise Hukuku.....	29
1.3.2.4. Orta Çağ Hukuku.....	29
1.3.3. İslam Hukuku	30
1.3.4. Türk Hukuku	31
1.3.4.1. Osmanlı Hukuku.....	31
1.3.4.2. 765 sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu.....	33
1.4. KARŞILAŞTIRMALI HUKUK.....	33
1.4.1. Almanya.....	34
1.4.2. İngiltere	38
1.4.3. Amerika Birleşik Devletleri	43
1.4.4. Diğer Ülkeler	45
1.5. BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA KORUNAN HUKUKİ DEĞER..	50
1.6. SUÇUN KONUSU OLARAK BELGE	56
1.6.1. Belge.....	57
1.6.1.1. Mevzuatta	57
1.6.1.2. Doktrinde	60
1.6.1.3. İçtihatlarda	61
1.6.2. Belgenin Unsurları	64
1.6.2.1. Yazılı Olmalı.....	64
1.6.2.2. Düzenleyen Belli Olmalı	71
1.6.2.3. Hukukî Bir Değer İçermeli	81
1.6.3. Belge Türleri	92
1.6.3.1. Resmi Belge.....	94
1.6.3.1.1. Resmi Belgenin Özellikleri	96
1.6.3.1.1.1. Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenmesi	96
1.6.3.1.1.2. Görev Gereği Düzenlenmiş Olma	100
1.6.3.2. Özel Belge	103
1.6.3.3. Resmi Belge Hükmündeki Belge	105
1.6.3.3.1. Kambiyo Senedi	107

1.6.3.3.1.1. Poliçe	110
1.6.3.3.1.2. Bono.....	111
1.6.3.3.1.3. Çek.....	114
1.6.3.3.2. Emtiyı Temsil Eden Belge	122
1.6.3.3.3. Pay (Hisse) Senetleri ve Tahvil	123
1.6.3.3.4. Vasiyetname.....	124
1.6.3.4. Sağlık Meslek Mensubu Tarafından Düzenlenen Belgeler (TCK m.210/2).....	125
1.6.4. Elektronik Veri ve Elektronik İmzalı Belgelerin Resmi Belgede Sahtecilik Suçu Açısından İncelenmesi.....	129
1.7. BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA MÜŞTEREK HUSUSLAR.....	142
1.7.1. Gerçeğin Değiştirilmesi.....	142
1.7.2. Zarar Verme İmkân ve Olasılığı	144
1.7.3. Aldatma Yeteneği (İğfal Kabiliyeti)	150

İKİNCİ BÖLÜM

RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN UNSURLARI

2.1. TÜRK CEZA HUKUKU SİSTEMİNDE SUÇ İNCELEME YÖNTEMLERİ	164
2.2. RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU	170
2.2.1. Herkes Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m.204/1)	173
2.2.1.1. Genel Olarak.....	173
2.2.1.2. Suçun Unsurları	174
2.2.1.2.1. Tipikliğin Maddi Unsurları.....	174
2.2.1.2.1.1. Fiil (Davranış).....	175
2.2.1.2.1.1.1. Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek	177

2.2.1.2.1.1.2. Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek	188
2.2.1.2.1.1.3. Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak	196
2.2.1.2.1.2. Netice	205
2.2.1.2.1.3. İlliyet Bağı	207
2.2.1.2.1.4. Fail	208
2.2.1.2.1.5. Mağdur	211
2.2.1.2.1.6. Konu	214
2.2.1.2.2. Tipikliğin Manevi Unsuru	215
2.2.1.2.2.1. Zarar Verme Bilinci	227
2.2.1.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru	231
2.2.1.2.3.1. İlgilinin Rızası	232
2.2.1.2.3.2. Meşru Müdafaa	237
2.2.1.2.3.3. Kanun Hükmünün (Görevin) İfası	238
2.2.1.2.3.4. Hakkın Kullanılması	239
2.2.1.2.4. Zorunluluk Hali	240
2.2.1.2.5. Etkin Pişmanlık	240
2.2.2. Kamu Görevlisi Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu	
(TCK m.204/2)	241
2.2.2.1. Genel Olarak	241
2.2.2.2. Tipikliğin Unsurları	246
2.2.2.2.1. Tipikliğin Maddi Unsurları	246
2.2.2.2.1.1. Fiil	246
2.2.2.2.1.1.1. Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek	247
2.2.2.2.1.1.2. Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek	251
2.2.2.2.1.1.3. Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemek (Fikri Sahtecilik)	254
2.2.2.2.1.1.4. Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak	259
2.2.2.2.1.2. Netice, İlliyet Bağı	260
2.2.2.2.1.3. Fail	260
2.2.2.2.1.4. Mağdur	265

2.2.2.2.1.5. Konu	265
2.2.2.2.2. Tipikliğin Manevi Unsuru	266
2.2.2.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru	267
2.3. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ	269
2.3.1. Daha Fazla Cezayı Gerektiren Nitelikli Haller	269
2.3.1.1. Sahteliği Sabit Oluncaya Kadar Geçerli Belge (TCK m.204/3).....	269
2.3.1.2. Suçun Terör Amacıyla İşlenmesi	280
2.3.2. Daha Az Cezayı Gerektiren Nitelikli Hal (TCK m.211).....	281
2.4. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ.....	288
2.4.1. Teşebbüs	288
2.4.2. İştirak	299
2.4.3. İçtima	312
2.4.3.1. Genel Olarak.....	312
2.4.3.2. Bileşik (Mürekkep) Suç.....	313
2.4.3.3. Zincirleme Suç.....	320
2.4.3.4. Aynı Nev’iden Fikri İçtima	331
2.4.3.5. Farklı Nev’iden Fikri İçtima.....	333

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BENZER SUÇLAR, YAPTIRIM VE MUHAKEME HÜKÜMLERİ

3.1. BENZER SUÇLAR.....	336
3.1.1. Özel Belgede Sahtecilik Suçu.....	336
3.1.2. Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyanda Bulunma Suçu.....	343
3.1.3. Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu	350
3.1.4. Bedelsiz Senedi Kullanma Suçu	361
3.2. YAPTIRIM VE MUHAKEME HÜKÜMLERİ	364
3.2.1. Yaptırım.....	364

3.2.2. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü	367
3.2.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme	372
3.2.4. Zamanaşımı.....	373
SONUÇ	376
KAYNAKÇA.....	388
ÖZGEÇMİş	417

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
ÇK	: Çek Kanunu
E.	: Esas
İİK	: Elektronik İmza Kanunu
E.T.	: Erişim tarihi
İÜHFİM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
m.	: Madde
No.	: Numara
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu

TBB	:Türkiye Barolar Birliği
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YİBK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi
YTCK	: Yeni Türk Ceza Kanunu

GİRİŞ

Belgeler, hukuk düzeninin, sosyal ve ekonomik hayatın devamı açısından önemli işlevler yüklediği değerlerdendir. Bunlar, belli durumları ortaya koymaları, ispat vasıtası niteliğinde olmaları, bir değere karşılık gelmeleri vb. nedenlerle hukuk düzeninin kendilerine sonuç bağladığı, toplumun da bu sebeple doğruluk ve geçerliliklerine itimat ettiği unsurlardır. Belgeler, Antik Çağ'dan beri kullanılan en eski delil araçlarından birini oluşturmaktadır. Tarihi süreç içerisinde değişip gelişen toplumsal hayat ve teknolojideki ilerlemelere paralel olarak belgeler vasıtasıyla yapılan iş ve işlemler sayısal olarak artıp muhteva itibariyle de çeşitlenmiştir. İnternet ve dijital iletişimin yaygınlaşmasıyla birlikte belgeler, önemli bir bilgi taşıyıcısı olarak gittikçe daha da yaygınlaşan bir kullanım alanını haiz olmaktadır. Bununla doğru orantılı olarak da gittikçe daha büyük bir değer görmektedirler.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte diğer birçok suç da olduğu gibi belgede sahtecilik suçları da bilişim alanına dâhil olmuştur. Bu bağlamda, diğer terimler gibi belge teriminin de değişime uğradığı gözden kaçırılmamalıdır. Örneğin, önceleri maddi varlığı bulunan cisimler üzerinde gerçekleştirilen hukuki işlemler artık elektronik ortamda veri olarak adlandırılan unsurlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla belgede sahtecilik suçları, elektronik belgeleri de kapsamına almıştır. Bilişim alanındaki ilerlemelerin diğer bir sonucu ise bu suçlara en çok konu olan sahte sürücü belgeleri, kimlik, pasaport, kambiyo senetleri gibi belgelerin, teknolojik cihazlar yardımıyla daha kolay ve orjinaline oldukça benzer bir biçimde üretilmesi suretiyle suçun işlenmesinin giderek daha da kolaylaşıp yaygınlaşmasıdır.

Belgede sahtecilik suçları, dünya genelinde kamu güvenine karşı işlenen en yaygın suçlardandır. Bunlar, diğer birçok suçun işlenişine de eşlik etmektedirler. Bu bağlamda, belgeler, özellikle dolandırıcılık suçlarının işlenişinde kullanılan en eski ve en yaygın araçlardan birini oluşturmaktadırlar. Sahtecilik suçları, ekonomik açıdan büyük bir tehdit oluşturdukları gibi toplumsal hayattaki mübadele sistemini bozarak kültürel bir tehdit de ifade etmektedir. Bu suçlar, ayrıca bireyler için olduğu kadar, devletler,

kurumlar, bankalar, üniversiteler, gibi pek çok kurum ve kuruluş için de bir endişe kaynağıdır.

Sosyal ve ekonomik hayatın korunması için kamunun güven duyduğu belgelere yönelik sahtecilik suçlarına karşı önlem alınması gerekliliği tarihin her döneminde savunulmuştur. Dolayısıyla gün geçtikçe daha karmaşık bir hal almakta olan hukuki ilişkileri sahtecilik fiillerine karşı koruma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ceza hukukunun amacı da faaliyetlerini yerine getirirken, makul ölçüde güvende olabilmeleri için toplumu korumaktır. Bu nedenle hukuk düzeni, belgelerin içerik, şekil, doğruluk ve gerçekliklerine yönelen toplum güvenini, kamu güveni kavramı altında korumak maksadıyla bunları dokunulmaz kılmak istemiş ve bu nedenle bunları cezai koruma altına almıştır. Bir belgenin sahte olarak düzenlenmesi, gerçeğe aykırı biçimde oluşturulması, gerçek olan belgeye ekleme yapılması veya bütününe ya da bir bölümünün yok edilmesiyle bunların doğrulukları hususundaki kamu güveni sarsılacak ve böylelikle de zarar oluşacaktır. Dolayısıyla, belirtilen şekillerde tezahür eden sahtecilik eylemlerinin kamu güvenini sarstığı kabul edilip bu nitelikteki fiiller, suç sayılarak yaptırım altına alınmıştır.

Resmi belgede sahtecilik suçu, Türk hukuk uygulamasında sıklıkla karşılaşılan, çözümü zor ve karmaşık konuları barındıran bir alandır. Suçun bu karmaşık yapısı doktrinde tartışmalara yol açmakta, uygulamada, hatalı ve çelişkili kararlar verilmesine neden olmaktadır. Bu husus, bir taraftan suçun soyut olması ve yasal bakımdan farklı yönlerinin bulunmasından diğer taraftan da sürekli olarak gelişip değişen yapısından kaynaklanmaktadır. Ayrıca sosyal ve teknolojik gelişmelerin ortaya çıkardığı yeni kavramların, TCK'nın belgede sahtecilik suçlarını düzenleyen maddeleri kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği gibi hususların da eklenmesiyle konu üzerindeki tartışmalar artarak devam etmektedir.

Bu kapsamda, 765 ve 5237 sayılı Kanunlar arasındaki düzenleme farkının ortaya çıkardığı sorunlara da ayrıca değinilmesi gerekmektedir. 5237 sayılı Kanunda, 765 sayılı Kanun dönemindeki, her bir belge gurubunun önemine göre ceza miktarının belirlendiği sistem yerine, belgede sahtecilik fiillerinin büyük çoğunluğunun tek maddede toplandığı bir sistem tercih edilmiştir. Düzenlemeyle, bütün resmi belgelerin aynı yaptırıma tabi tutulmuş olması hususuna, uygulamada, belgenin niteliğine göre maddede belirlenen makas aralığında uygun bir ceza tayini yerine, verilen orantısız kararlar da eklenince adaletsiz bir takım sonuçların ortaya çıktığı gözlenmektedir.

Sahtecilik suçlarının tek madde altında toplandığı bu sisteme, bazı maddelerle ayrı hükümler ihdas edilmesi suretiyle failin sıfatına göre daha hafif cezalar içeren istisnalar getirilmesi hususu da 5237 sayılı TCK ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, 765 sayılı TCK'nın 354. maddesinin düzenlendiği dördüncü fasıldaki 350, 351, 352, 353, 355, 356, 357. maddeleri kapsamındaki bazı belgelerde ceza indirimini içeren hükümlerin tamamı, 5237 sayılı TCK ile kaldırılıp burada düzenlenen tüm suçlar cezaları ağırlaştırılarak TCK'nın 204. maddesi kapsamında hüküm altına alındığı halde 765 sayılı TCK'nın 354. maddesinin bunlardan ayrılıp 5237 sayılı TCK'nın 210/2. fıkrasında daha hafif müeyyideye tabi ayrı bir suç şeklinde düzenlenmesi hususu adalet ve eşitlik ilkeleri bağlamında tartışmalara neden olmaktadır. Bunun gibi, 29.04.2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanun m.67'deki düzenlemenin de bu bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir.

Resmi belgede sahtecilik suçunu, özellikle 5237 sayılı kanun döneminde ayrıntılı olarak tüm yönleriyle ele alan yeterli çalışmanın bulunmadığı, yapılmış olan çalışmaların ise doktrin ve uygulamada tartışmalara neden olan konular ve suçun alanına yeni dâhil olan kavramları yeterli düzeyde kapsamadığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla anılan suçun, tartışmalı konuların yanında, sosyal ve teknolojik gelişmeler neticesinde kapsamına dâhil olan yeni kavramları da içerek biçimde tüm yönleriyle ayrıntılı olarak ele alınması gereği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda uygulamadan edinilen bilgi ve deneyimlerin doktrinle sentezlenmesi suretiyle konuya bir nebze olsun katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Çalışmada, doktrin, yüksek mahkeme kararları, ulusal ve uluslararası sempozyumlar vb. birçok yerli ve yabancı kaynaktan oluşan geniş bir akademik literatürden yararlanılmıştır. Her bir konu hakkında doktrinde yer bulan basılı ve elektronik kaynakların titizlikle taranması suretiyle suç tüm yönleriyle ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, her konu başlığı altında varsa doktrindeki tartışmalarla yerli ve yabancı içtihatlarla geniş bir yer verilerek bu konulara ilişkin görüşlerimiz de ilgili konuların sonuç kısımlarında belirtilmiştir. Ayrıca mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenlemelere de yeri geldiğinde değinilerek 5237 sayılı Kanunla karşılaştırma olanağı sağlanmıştır. Bu suretle çalışmada, resmi belgede sahtecilik suçu, bu suçun kapsamına yeni giren kavramları da içerir biçimde, uygulama ve doktrinin birlikte incelenip sentezlenmesi suretiyle tüm yönleriyle ayrıntılı bir biçimde değerlendirip çözüm önerileri ortaya konulmaya

alışılmıştır.

Çalışmada resmi belgede sahtecilik suçu üç ana bölümde ele alınmıştır. İlk bölümde bu suç hakkında genel bilgilere yer verilmiş, bu bağlamda sahte, sahtecilik, maddi ve fıkri sahtecilik kavramları, suçun tarihi süreç içerisindeki gelişimi ve mülga 765 sayılı TCK'daki düzenlemeler ile karşılaştırmalı hukuk ayrıntılı olarak incelenmiştir. Anılan bölümde ayrıca, bu suçla korunan hukuki değer doktrindeki tüm tartışmalar irdelenerek ele alınmıştır. Belgede sahtecilik suçlarının esaslı unsurunu oluşturması nedeniyle bu bölüm kapsamında, suçun maddi konusunu oluşturan belge kavramı doktrin, mevzuat ve uygulamada yapılan tanımları, unsurları ve türleri itibariyle ayrıntılı olarak incelenmiştir. Daha sonra, suç bakımından özellik arz eden Sağlık meslek mensubu tarafından düzenlenen belgeler ile Elektronik veri ve elektronik imzalı belgelerin resmi belgede sahtecilik suçu açısından incelenmesi başlıkları altında, anılan konulara ilişkin ayrıntılı açıklamalarla eleştirilerimize yer verilmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçlarında müşterek hususlar başlığı kapsamında ise gerçeğin değiştirilmesi, zarar imkân ve olasılığı ile aldatma yeteneği (iğfal kabiliyeti) hususları oldukça çeşitli ve geniş bir literatür esas alınarak tüm yönleriyle irdelendikten sonra bu bölümdeki açıklamalara son verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, resmi belgede sahtecilik suçu, 5237 sayılı TCK ile mülga 765 sayılı TCK'daki düzenlemelerin karşılaştırılması suretiyle unsurları itibariyle ele alınmıştır. Bu bağlamda, TCK'nın 204. maddesinin bir ve ikinci fıkralarında bağımsız birer su olarak düzenlenmiş bulunan herkes tarafından işlenebilen ve kamu görevlisi tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçları ayrı ayrı tüm unsurları itibariyle detaylı bir biçimde incelenmiştir. Anılan bölümde ayrıca suçun nitelikli halleriyle özel görünüş biçimlerine de yer verilmiştir. Bu bölümde özellikle uygulamada tereddüt ve karışıklıklara yol açan ve doktrinde de yeterli düzeyde ele alınmamış bulunan teşebbüs, iştirak, içtima kurumları her bir suça özgü durumlar da gözetilmek suretiyle tüm yönleriyle incelenmiş ve tartışmalara ilişkin çözüm nerileri sunulmuştur. Çalışmanın nc ve son blmndeysel ilk olarak resmi belgede sahtecilik suçunun benzer suçlarla ilişkisi ele alınmıştır. Bu başlık altında özel belgede sahtecilik, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma, açığa imzanın kötüye kullanılması ve bedelsiz senedi kullanma suçları incelendikten sonra son olarak suça ilişkin yaptırım ve muhakeme hükümleri ele alınarak sonuca ulaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SUÇ TİPİYLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR, İLGİLİ KAVRAMLAR, TARİHÇE, KARŞILAŞTIRMALI HUKUK, BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA KORUNAN HUKUKİ DEĞER, SUÇUN KONUSU OLARAK BELGE, MÜŞTEREK HUSUSLAR

1.1. SUÇ TİPİYLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR

Modern toplumların işleyişinde belgeler ve yazılar oldukça önemlidir¹. Sosyal ve ekonomik hayatın korunması için bu tür varlıklara yönelik sahtecilik suçlarına karşı önlem alınması gerekliliği tarihin her döneminde savunulmuştur². Hukuk düzeni bazı şekil ve alâmetlerin doğruluk ve gerçekliğine güvenilmesini bireylere yüklemektedir. Bu bağlamda sosyal hayatın devamı açısından önem taşıyıp hukuk düzeninin kendilerine işlevler yüklediği para, damga, mühür ve belge gibi bazı araçlar bulunmaktadır. Bunlar, bir değere karşılık gelmeleri, belli durumları ortaya koymaları ve ispat vasıtası niteliğinde olmaları nedeniyle hukuk düzeninin kendilerine sonuç bağladığı, toplumun da bu sebeple doğruluk ve geçerliliklerine itimat ettiği unsurlardır³.

Yazı ve belgelerin gerçekliğine olan güveni korumak için ihdas edilen sahtecilik suçları⁴, oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu durum, suçun yasal bakımdan farklı

¹ **GARDNER, Thomas J./ANDERSON, Terry M.**, Criminal Law, Thomson Higher Education, Belmont/ United States of Amerika 2009, s.333; **SOMMA, F./ALOE, P./SPAGNOLO, G. Schirripa**, “Defects in UV-vis-NIR reflectance spectra as method for forgery detections in writing documents”, International Conference on Defects in Insulating Materials, Journal of Physics: Conference Series 249 (2010) 012060, IOP Publishing Ltd. 2010, s.1.

² **BAINES, Paul Timothy**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, The University of Bristol, Doctoral Thesis, Doctor of Philosophy (PhD), Bristol/England, 1988, s.35-224-225; **MOCKFORD, Jack**, “They are Exactly as Banknotes are”: Perceptions and Technologies of Bank Note Forgery During the Bank Restriction Period, 1797-1821, The University of Hertfordshire, Doctoral Thesis, London/England 2014, s.1 vd.; **HEINE, Günter/SCHUSTER, Frank Peter**, &267 in: Schönke/Schröder Strafgesetzbuch, 30. Auflage, C.H.Beck, München 2019, kn. 21.

³ **ERMAN, Sahir/ÖZEK, Çetin**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar TCK 316-368 “Globus” Dünya Basınevi, İstanbul 1996, s.7.

⁴ **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.333; **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth

yönlerinin bulunmasından kaynaklanmaktadır. Belgede sahtecilik suçu, bir belgenin yasal durumunu etkileyebilecek herhangi bir değişikliğini hukuka aykırılık olarak ele alır⁵. Belgeler, Antik Çağ'dan beri kullanılan en eski delil araçlarından birini oluşturmaktadır. Aynı zamanda toplumun evrimiyle birlikte yazılı deliller yavaş yavaş tanık delillerinin yerini almıştır⁶.

İnternet ve dijital iletişim çağında bile kâğıt, önemli bir bilgi taşıyıcısı olarak yaygın bir biçimde kullanılmaktadır⁷. Ancak teknolojik gelişmeler, basılı belgenin kötü amaçlarla değiştirilmesini kolaylaştırmıştır⁸. Tarihsel gelişimle birlikte zaman içinde değişen her terim gibi belge teriminin de değişime uğradığı gözden kaçırılmamalıdır⁹. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte diğer birçok suçta olduğu gibi belgede sahtecilik suçları da teknolojinin alanına dâhil olmuştur. Örneğin belgede sahtecilik suçlarına en çok konu olan sahte sürücü belgeleri, kimlik, pasaport, kambiyo senetleri gibi belgelerin, teknolojik cihazlar yardımıyla daha kolay ve orijinaline oldukça benzer bir biçimde üretildiği ve bunların artık web siteleri ile çevrimiçi forumlar aracılığıyla faaliyet gösteren çeşitli borsalarda pazarlandıkları görülmektedir¹⁰. Belgede sahtecilik suçları, dünya genelinde¹¹ kamu güvenine karşı işlenen en yaygın suçlardandır¹². Bu suçlar, birçok suçun işlenişine eşlik etmekte olup belgeler, özellikle dolandırıcılık suçlarının işlenişine araç olan en eski ve en yaygın suçlardan biridir¹³. Çek, banka poliçesi, mali belgelerde sahtecilik veya değişiklik yapmak suretiyle işlenen dolandırıcılık suçları buna örnek olarak gösterilebilir¹⁴.

Century Britain, s.217.

⁵ **GUERREIRO A./SIMAS Santos M.**, “Forgery and counterfeiting documents: the expertise evidence: an exploratory research in oporto criminal court”, *Forensic Research & Criminology International Journal*, C:4, S:6, Y:2017, s.176.

⁶ **HORHOGEA, Oana/BĂLUŞESCU, Georgiana Mardare**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, *RAIS Conference Proceedings*, March 30-31, 2020, s.166.

⁷ **SOMMA/ALOE/SPAGNOLO**, “Defects in UV-vis-NIR reflectance spectra as method for forgery detections in writing documents”, s.1.

⁸ **SHANG, Shize/MEMON, Nasir/KONG, Xiangwei**, “Detecting documents forged by printing and copying”, *EURASIP Journal on Advances in Signal Processing* C:140, Y:2014, s.13.

⁹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, *StGB*, § 267, kn. 21.

¹⁰ **HOLTA, Thomas J./LEE, Jin R.**, “A Crime Script Analysis of Counterfeit Identity Document Procurement Online”, *Deviant Behavior*, Y:2020, s.2.

¹¹ **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176.

¹² **ERMATOV, Gayrat Okmirzaevich**, “Criminological Description of the Person Dealing With Forged Documents”, *Psychology And Education* C:58(1), Y:2021, s.1116.

¹³ **TRIEPELS, Ron/FEELDERS, Ad/DANIELS, Hennie**, “Uncovering Document Fraud in Maritime Freight Transport Based on Probabilistic Classification”, *Based on Probabilistic Classification. 14th Computer Information Systems and Industrial Management (CISIM)*, Sep 2015, Warsaw, Poland. pp.282-293, 10.1007/978-3-319-24369-6_23. hal- 01444472, Warsaw/Poland 2015, s.283.

¹⁴ **SHUKLA, Namrata/PANDEY, Shweta**, “Document Fraud Detection with the help of Data Mining

Sahtecilik suçları, paranın doğasını bozarak ekonomik açıdan bir tehdit oluşturduğu kadar, toplumsal hayattaki mübadele sistemini bozması nedeniyle kültürel bir tehdit de ifade etmektedir¹⁵. Belge sahteciliği, bireyler bakımından olduğu gibi, devletler, kurumlar, bankalar, üniversiteler, hastaneler gibi pek çok kurum ve kuruluş için de bir endişe kaynağıdır¹⁶. Bu bağlamda toplumsal gelişmelere paralel olarak gün geçtikçe daha karmaşık bir hal almakta olan hukuksal ilişkileri sahtecilik fiillerine karşı koruma ihtiyacı ortaya çıkmıştır¹⁷. Ceza hukukunun amacı da faaliyetlerini yerine getirirken makul ölçüde güvende olabilmeleri için toplumun üyelerini korumaktır¹⁸.

Anılan gelişmelerle doğru orantılı olarak hukuki ilişkiler tesis etme, işlem ve eylemler gerçekleştirip bunların delillendirilip açıklanması ve yorumlanması gibi işlevleri bulunan belgelerin rolü giderek büyümektedir¹⁹. Dolayısıyla, hukuki ilişkilerin kuruluşu, sona erdirilişi, haklar ve borçların düzenlenmeleri ve ispatlanmaları hususlarında önemli bir vasıta niteliğindeki belgelerin gerçekliğine ilişkin güvenin korunması gerekmektedir²⁰. Kanun koyucu bu nedenle, kamunun güven duyduğu belgelerin gerçeğe aykırı biçimde tanzimi, kısmen ya da tamamen sahte olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgeye ilaveler yapılması, bütününe veya bir bölümünün

and Secure Substitution Method with Frequency Analysis”, International Journal of Advanced Computer Research, C:2, S:2, Y:2012, s.149.

¹⁵ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.37-217.

¹⁶ **MCKEVITT, Paul/Condell, Joan/CURRAN, Kevin/CHEDDAD, Abbas**, “A secure and improved self-embedding algorithm to combat digital document forgery”, Signal Processing, C:89, S:12; Y:2009, s.2324-2325;

¹⁷ “Sahtecilik kesinlikle belirli bir ekonomik ortamın ürünüdür; ancak yalnızca bir mülkiyet ve yasallık meselesi değildir; keyfi ve doğal değer arasındaki, toplumsal ve bireysel kişilik anlayışı arasındaki çatışmayı da ifade eder. Taklit edilemezlik, kusursuz bir kimlik mihenk taşı arayışı, temel bir insan kaygısıydı. John Ayliffe, Kasım 1759'da bazı emlak belgelerinde sahtecilik yaptığı için asıldığında, Newgate'in yetkili makamı tehlikede olan paradan çok daha fazlasını gördü. Bu suçun doğasını ve sonuçlarını düşünürseniz, ürperecek ve düşünmeye başlayacaksınız. Gerçek ve sahte, doğru ve yanlış ayrımını karıştıran karmaşık bir sahtecilik ve adaletsizlik olduğunu; bir kişiyi en yakın ve en şüphe götürmez mülkünden, hatta tüm sahip olunan ya da hoşlanılan şeylerin anahtarı olan el yazısını bile kaybetmenin en kötü ve en tehlikeli hırsızlık türlerinden biri olduğunu göreceksiniz.” **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.44; **MOCKFORD**, “They are Exactly as Banknotes are”, 1797-1821, s.1 vd.

¹⁸ **POLLOCK, Joycelyn M.**, Criminal Law, Matthew Bender & Company, United States 2009, s.5.

¹⁹ **MALKOÇ, İsmail**, Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara 1990, s.17; **ÇETİN, Erol/MALKOÇ, İsmail**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları Bilgisayar Suçları Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat, Adalet Yayınevi, Ankara 1995, s.127.

²⁰ **GÖKCAN, Hasan Tahsin**, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu” Ankara Barosu Dergisi, Y:67, S:3, 2009, s.94; **KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s.761.

değiştirilmesi eylemlerinin kamu güvenini sarstığını kabul edip bunları suç olarak düzenleyerek yaptırım altına almıştır²¹.

Belgenin gerçekliği noktasında toplum nezdinde oluşan güvene “*kamu güveni*” denmektedir²². Kamunun güveni, hukuksal düzenin bir hukuki olayı isbat yeteneğini tanıdığı şeylerle, doğruluk ve gerçekliğine herkes tarafından güvenilmesini emrettiği dış şekil ve alametlerin sahtecilikten korunmalarını görmek ve bilmekten ibaret genel ve toplumsal bir hak ve menfaattir²³. Başka bir ifadeyle bu kavram toplumdaki karşılıklı güveni²⁴ ve belgelere duyulan doğru olduklarına ilişkin değer yargısını ifade edip bununla söz konusu belgelerin şekil ve içerik olarak doğru olduklarına ilişkin güven duygusu korunmaktadır²⁵.

Bu bağlamda, hukuk düzeni, belgelerin içerik, şekil, doğruluk ve gerçekliklerine yönelen toplum güvenini, kamu güveni kavramı altında korumak maksadıyla bunları dokunulmaz kılmak istemiş ve bu nedenle bunları cezai koruma altına almıştır²⁶. Bir belgenin gerçeğe aykırı olarak oluşturulması, gerçek olan belgeye ekleme yapılması veya

²¹ **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents, s.176; **SCHEB, John M./SCHEB II, John M.**, Criminal Law and Procedure, Wadsworth, Cengage Learning, Belmont/United States of America 2011, s.196 vd; **BAİNES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.32 vd.; **MOCKFORD**, “They are Exactly as Banknotes are”, s.75-76; **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.128.

22 Bu husustaki ayrıntılı açıklamalar için bkz. **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.222 vd.; “İnsanlığın ortak duyguları, katiller dışında herkesin lehindeydi ve merhamete dayalıydı. Aynı davada bir söylevde, dolandırıcılık, sahtecilik ve yalancı şahitlik suçları için bu husus daha zayıf bir şekilde öne sürülmüştü. The Rambler’de, şöyle denilmişti: Her sözleşmenin dâhil olduğu uzun tomarları, tüm mühür ve tasdik ekleriyle birlikte bu tür resmî ve aleni delillere rağmen vaadini çiğnemekten sakınmayan bu varlıkların ahlaksızlığına şaşırılmamak imkânsızdır. Başka bir söylemde dolandırıcılık (sahtecilik) suçunun hırsızlık suçundan daha derinden zararlı olduğu belirtildi. Sahtecilik, Johnson’ın daha sonra Nuncomar’ın yargıçlarından biri olan Robert Chambers ile birlikte yazdığı hukuk derslerinde ele alınmıştı (Robert Chambers, Bengal’de sahtecilik için ölüm cezasına taraftar olmadığını bildirildi). Sahteciliğin tüm hak iddialarını ve meseleleri altüst etme gücüne dikkat çeken Johnson, ekonomik güvenin istikrarsız doğasına vurgu yaptı: Bu, ticaret dünyasının mevcut durumunun özellikle tehlikeli kıldığı bir suçtur. Taşınır malın büyük bir kısmı şimdi banknotlarda, karada ve denizde dolaşıyor ve tamamen kağıta (belgeye) ilişkin güvene dayanıyor. Bu inanç, yoğun ve başarılı bir sahtekârlıkla şüphe uyandırır ve belirsiz hale gelirse, insanlık ticareti durup ve binlerce kişinin serveti yok edilir”. Karar için bkz. **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.222 vd.

²³ **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.333; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.9; **KAYLAN, Keskin**, , "Kamu Güvenine Karşı Suçlar",<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.html>, E.T. 13.05.2019.

²⁴ **MALKOÇ**, Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, 1990, s.17.

²⁵ **ÖZEN, Mustafa**, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Özel Hükümler C-I, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s.901.

²⁶ **GARDNER/ANDERSON**, *Criminal Law*, s.333; **BAINES**, *Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain*, s.91-92.

belgenin bütününün ya da bir bölümünün yok edilmesiyle bunların doğrulukları hususundaki kamu güveni sarsılacak ve böylelikle de zarar oluşacaktır²⁷.

Sahtecilik suçunun kamu güvenine karşı suçlar arasında değerlendirilmesinin temel nedeni, suçun kamusal alandaki belgelere olan güveni hedef almasıdır. Sahtecilik suçlarında korunmak istenen hukuki değer, bu kamu güvenidir. Toplumsal düzenin bütünlük içinde ve olağan şekilde seyri için kamu güveninin devamı ve korunması zorunludur²⁸. Bu nedenle TCK'da yer alan çeşitli düzenlemelerle toplumun güven duyduğu unsurlarla ilgili sahtecilikler yaptırım altına alınmıştır²⁹.

Belgede sahtecilik suçları, kamu güvenliğini sarsmanın yanı sıra kişisel haklar ya da çıkarları da zarara uğratabilirler. Ancak bu suçlar bakımından öncelikle gözetilecek husus kamu güvenidir. Kişisel çıkar ve haklara verilen zararlar ayrıca başka bir suç oluşturabilirlerse de sahtecilik bakımından tek başlarına nazara alınamazlar³⁰. Kamu güveni aleyhine işlenen suçlar içinde en çok işleneni belgede sahtecilik suçları olup bu suçların özünü sahtecilik suçları oluşturmaktadır³¹. “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*” 5237 sayılı TCK'un özel hükümlerinin yer aldığı ikinci kitabının “*Topluma Karşı Suçlar*” başlığı verilen üçüncü kısmının dördüncü bölümünde (TCK m.197-212) düzenlenmiştir.

Belgede sahtecilik suçları, TCK'nın “*Topluma Karşı Suçlar*” başlıklı üçüncü kısmının “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*” başlıklı dördüncü bölümünde, 204 ila 212. maddeleri aralığında yer almaktadır. Bu bölümde, ana başlıklar itibariyle başta resmi belgede sahtecilik (m.204), resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek (m.205), resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (m.206), özel belgede sahtecilik (m.207), özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek (m. 208), açığa atılan imzanın kötüye kullanılması (m.209), sağlık mesleği mensubunun gerçeğe aykırı nitelikte belge düzenlemesi (m.210/2) suçlarına yer verilmiştir.

Bölüm içerisinde ayrıca, resmi belge hükmündeki belgeler (m.210/1), belgede sahtecilik suçları bakımından daha az ceza gerektiren nitelikli hal (m.211), sahte resmi ve özel belgenin başka suçun işlenişi sırasında kullanılmasına ilişkin özel nitelikte içtimaya

²⁷ **MOCKFORD**, "They are Exactly as Banknotes are", s.4 vd; **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.91-92; **TAŞDEMİR, Kubilay/ÖZKEPİR, Ramazan**, Belgelerde Sahtecilik, Mala Karşı Suçlar ve Bilişim Alanında Suçlar, Adil Yayınevi, Ankara 1999, s.98.

²⁸ **MALKOÇ**, Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, 1990, s.17.

²⁹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.761.

³⁰ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.128.

³¹ **GÜLER, Gökhan**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2018, s.4.

(m.212) ilişkin hükümlere de yer verilmiştir. Bu bölümde sadece sahtecilik suçları düzenlenmiş değildir. Sahte belge kullanma (m.204, 207/2, 212), gerçek resmi/özel belgeyi yok etme (m.205, 208), sahte parayı kullanma ve tedavüle koyma (m.197) gibi sahtekârlığa yakın suçlar düzenlenmiştir. Bunların yanı sıra sahte para ve kıymetli evrak basmak için alet ve vasıta üretmek, satın almak ve muhafaza etmek suçlarına bu bölüm altında yer verilmiştir³².

Sahtecilik suçları kamusal değerler üzerinde, mühürlerde ve belgelerde sahtecilik suçları biçiminde üç bölüme ayrılabilir³³. Esasen teknik anlamda sahtecilik oluşturmayan mühür bozma (m.203), resmi/özel belgeyi bozmak, bu belgeleri yok etmek ve gizlemek (m.205-208) gibi suçlar da kamu güvenine karşı suçlarla aynı bölümde düzenlenmiştir³⁴. Sahtecilik yapılan şeyin kullanılmasını ifade eden bazı fiiller örneğin TCK m.204'te düzenlenmiş bulunan resmi belgede sahtecilik suçunda seçimlik hareketlerden olan sahte belgenin kullanılması da bu bölüm altında düzenlenmiştir. Yine TCK m.199'daki kıymetli damgada sahtecilik suçunun seçimlik hareketlerinden olan kıymetli damgaların tedavüle sokulması fiillerine de bu bölümde yer verilmiştir³⁵. Kanun koyucu, sahtecilik suçlarının ihlal ettiği menfaatlerin önemini gözeterek hazırlık hareketi niteliğindeki bazı davranışları da bu bölümde suç olarak düzenlemiştir³⁶. Sahtecilik suçları, tarih boyunca ve halen yüz kızartıcı suçlar arasında yer almaktadır³⁷.

1.2. İLGİLİ KAVRAMLAR

1.2.1. Sahte ve Sahtecilik Kavramları

Sahtecilik teriminin kanunda ve uygulamada farklı anlamları bulunmaktadır³⁸. Burada inceleme konumuzu oluşturan belgede sahtecilik suçları anlamında terim

³² **SOYASLAN, Doğan**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s.505.

³³ **KAYLAN**, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.html>, E.T. 14.06.2019.

³⁴ **GÜNGÖR, Devrim**, Resmi Belgelerde Sahtecilik Suçu, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, s.17; **TOROSLU, Nevzat**, Ceza Hukuku Özel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2019, s.208-209.

³⁵ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.209.

³⁶ Bkz: 5237 sayılı TCK m.200: “*Paralarla kıymetli damgaların üretiminde kullanılan alet veya malzemeyi izinsiz olarak üreten, ülkeye sokan, satan, devreden, satın alan, kabul eden veya muhafaza eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır.*” **GÜLER**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.4.

³⁷ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.116 vd.

³⁸ **LI, YAN**, Rethinking Counterfeiting In Light Of The Relationship Between Intellectual Property And Development, Doctoral Thesis, Doctor of Philosophy, Faculty of Law, University of Technology, Sydney 2015, s.177-178.

açıklanmaya çalışılmaktadır. Sözlük anlamı, “Bir şeyin aslına benzetilerek hazırlanan, düzme, düzmece, uydurma, gerçek olmayan, yalancı, yapmacık” olan sahte kelimesi Farsça kökenlidir. Sahte bir olguyu yaratmak ve bu şekilde kamu güvenini ihlal etmek eylemi ise "sahtecilik" kavramıyla açıklanmaktadır³⁹. Genel olarak sahtecilik, başkalarını aldatmak amacıyla icra edilen her türlü hile ve hareketlerdir⁴⁰. Hukuka aykırı olarak bir belge ya da senedi tanzim eden kişi adına ya da ödenecek kişi adına imzalamak sahteciliktir⁴¹. Bu kelimenin İngilizce’de sözlük karşılığı; “forgery”, falsification, counterfeiting⁴² şeklinde ifade edilir⁴³. Oxford sözlüğüne göre sahtecilik, (forgery) belge, para vb. şeylerin taklidini ifade eder⁴⁴. Counterfeit kelimesi ise gerçekmiş gibi görünmesi ve gerçek kabul edilebilmesi için sahteleştirilmiş ya da sahte olarak oluşturulmuş bir belgeyi, özellikle parayı tanımlar⁴⁵. Başka bir tanıma göre counterfeit; bir şeyin kopyalanması veya taklidi, özellikle paranın ve kıymetli evrakın (bir menkul kıymet veya senet gibi) veya diğer resmi olarak ihraç edilmiş değerlerin (posta pulu gibi) veya bu tür bir eşyayı aldatmak veya dolandırmak amacıyla izinsiz olarak bulundurup ürünün orijinal olduğunu iddia ederek ya da teslim ederek yapılan hukuka aykırı sahteciliktir⁴⁶. Almanca’da “falsh” ve “falshung” kelimeleri kullanılmaktadır. “Falsh” kelimesinin Almanca’daki sözlük anlamı; sahte, taklit, sahtekârlık yapmak, sahte şey, şarlatan, sahtekâr, sahte, düzmece şeklindedir⁴⁷. “Falshung” kelimesiyse sahte, sahtesini yapmak, taklit etmek, sahte şey, kalpazanlık yapmak, sahtesini yapmak, sahtecilik yapmak, sahte evrak düzenlemek, tahrif etmek, belgede sahtecilik, sahte imza atmak anlamlarına gelmektedir⁴⁸. Common Law’da sahtecilik; “*Başka bir kimsenin hakkına*

³⁹ ÜSTÜNER, Ali, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2013, s.7; BAINES, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.44.

⁴⁰ ASLAN, M. Yasin, “Türk Ceza Kanunu’ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları”, Ankara Barosu Dergisi, 2015/2, s.159.

⁴¹ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.32.

⁴² Bu sözcüklerin İngilizcedeki anlam ve farklarına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. YAN, Rethinking Counterfeiting s.177 vd.

⁴³ <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/sahte>, E.T.: 06.01.2021; SCHEB/SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.196 vd; GOODERSON, R. N., “When Is A Document False In The Law Of Forgery?”, The Modern Law Review (Blackwell Publishing), C:15, S:1, 1952, s.11 vd.

⁴⁴ Oxford Learner’s Dictionary, <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/forgery?q=forgery>, E.T.: 01.08.2021.

⁴⁵ Legal Dictionary, <https://dictionary.law.com/Default.aspx?typed=counterfeit&type=1>, E.T.:01.08.2021.

⁴⁶ YAN, Rethinking Counterfeiting s.181-182.

⁴⁷ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/german-english/falsch>, E.T.: 06.01.2021.

⁴⁸ <https://www.linguee.com/german-english/translation/f%C3%A4lschung.html>, E.T.: 06.01.2021.

zarar verecek şekilde bir yazının hileli olarak yapılması veya değiştirilmesi” olarak tanımlanmıştır⁴⁹.

Ceza hukuku bağlamında bu kavram, gerçeğin taklit veya tağyir/tahrif edilmesi anlamına gelmektedir⁵⁰. Anılan kavram, “Gerçeğin hileli biçimde değiştirilmesi”, “gerçeğin hileli biçimde tahrif edilip olduğundan farklı gösterilmesi” olarak da tanımlanabilir⁵¹. Bu doğrultuda hile, sahteciliğin ayrılmaz bir unsurudur denilebilir⁵². Hilenin sözlük anlamı; “Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika; çıkar sağlamak için bir şeye değersiz bir şey katma”⁵³ dır. Hileli davranışlar doktrinde; “Muhatabı aldatan, zihninde gerçekte bağdaşmayan bir kanaat uyandırarak, yanılgıya, hataya sevk eden hareketler”⁵⁴ olarak tanımlanmıştır. Her hile, aldatmaya elverişli olan, gerçek olmayan her şey sahtedir⁵⁵.

Gerçeğin herhangi bir biçimde değiştirilmesi, gerçeğe aykırı durumun gerçekmişçesine sunulması sahteciliktir⁵⁶. Sahtecilik, bir kişinin bir yazı ya da belgeyi aldatma maksadıyla sahte olarak oluşturması ya da değiştirmesiyle gerçekleşir⁵⁷. Sahtecilik; “taklitçilik, sahte şey yapma, kalpazanlık” manalarında kullanılır⁵⁸. Bu bağlamda “yalan olmayıp doğru olan ve hakikat” anlamlarındaki gerçeklik olgusu haricinde bulunan, aslına benzetilerek oluşturulan, uydurma ve düzmece hareketler sahtecilik biçiminde tarif edilebilir⁵⁹. Sahtekâr kelimesinin sözlük anlamı ise “sahte işler

⁴⁹ SCHEB/SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.196.

⁵⁰ ERMAN, Sahir, Sahtekârlık Cürümleri, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1970, s.1; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.508.

⁵¹ SCHONKE, Adolf/SCHRODER, Horst/CRAMER, Peter, Strafgesetzbuch, Kom-mentar, 26. Auflage, München 2001, §267, kn.1 vd.; JAKOBS, Günther, Urkundenfälschung, Bonn, 1999, s.1 vd.; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.221.

⁵² KAYLAN, Keskin, "Belgelerde Sahtecilik Suçları" (765 sayılı TCK ile Hükümet Tasarısı ve TBMM Adalet Komisyonunca kabul edilen tasarı metnindeki düzenlemelere göre karşılaştırmalı bir inceleme): Türk Ceza Kanunu Reformu İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, Ankara 2004, s.164.

⁵³ <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:20.01.2021.

⁵⁴ EKİCİ ŞAHİN, Meral, Dolandırıcılık Suçu, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s.194; Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. JEFFERSON, Michael, Criminal Law, Pearson Education Limited, England 2007, s.644 vd.

⁵⁵ ERMAN, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.1; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.1.

⁵⁶ SCHEB/ SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.196; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.507-508; ERMAN, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.1.

⁵⁷ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.333; ERMATOV, “Criminological Description of the Person Dealing With Forged Documents”, s.1116.

⁵⁸ www.tdk.gov.tr, E.T.:08.06.2021.

⁵⁹ ŞAN, Sedat, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzincan 2015, s.7.

yapan, düzmeci, sahteci” dir⁶⁰. Bu terim karşılığında ingilizcede, ‘imposter’⁶¹, ‘con man’, ‘counterfeiter’, ‘forger’ kelimeleri başta olmak üzere birçok kelime kullanılmaktadır⁶². Genellikle sahtekârlık, gerçeğin herhangi bir biçimde tahrifini ifade eder. Bu anlamda daha çok soyut bir kavram şeklinde ortaya çıkmaktadır⁶³.

Sahtecilik veya sahtelik bir şeye gerçekmiş gibi bir görünüm kazandırmaaktır. Gerçekmiş gibi bir görünüm ve hava veren, aslında gerçek olmayan her şey sahtedir⁶⁴. Sahtelikte, gerçekte hiç mevcut olmayan bir belge, beyan ya da imzanın, sanki gerçek yetkilisi tarafından oluşturulduğu görünümünü yaratan bir eylem söz konusu olmaktadır⁶⁵. Bazı yazarlara göre, gerçek değiştirilmedikçe belgede sahtecilik suçu meydana gelemez. Romalı hukukçu *Paulus* bu durumu, “*Falsum est quidquid in veritate non est, sed pro vero adseveratur.*” (Gerçekte var olmayıp da gerçek olduğu iddia edilen her şey sahtedir) şeklinde tarif etmektedir⁶⁶. Gerçeğin kasıtlı olarak değiştirilmesi durumunda sahtelikten söz edilir. Bazı durumlarda sahte kavramı, gerçeğin zıddı olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, paranın sahteliğinin sözkonusu olması için o paranın çıkarılması konusunda yetkili olan kurum tarafından çıkarılmamış olması ya da yetkili kurum tarafından çıkarılmış olan paranın, ilgili kurumun rızası olmadan değiştirilmesi durumlarının bulunması gerekmektedir. Sahte olan şey, bazı durumlarda da gerçeğin karşısında olan, doğruyu ifade etmeyen, gerçeğe çelişen yalan, yalancı demektir⁶⁷. Avrupa Komisyonu Avrupa Dolandırıcılıkla Mücadele Ofisi’ne göre; (OLAF) (European Commission European Anti-fraud Office) sahte belge; gerçeği değiştirilen bir belgedir. Bu husus, belgenin gerçeğe uyuşmadığı anlamına gelir⁶⁸.

⁶⁰ www.tdk.gov.tr, E.T. 14.05.2019.

⁶¹ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.78 vd.

⁶² <https://tureng.com/en/turkish-english/sahtekar>, E.T.:21.07.2021.

⁶³ **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.1.

⁶⁴ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.507-508.

⁶⁵ **ÖZDİN, Funda**, Muhatabın Keşideciye Karşı Sahte veya Tahrif Edilmiş Çekten Doğan Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.1.

⁶⁶ **ABENSOUR, Albert**, Le faux en expertise comptable penale, Paris, 1939, s.29. (Aktaran: **ERMAN, Sahir**, Sahtekârlık Suçları Ticarî Ceza Hukuku C:III, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Basım Atölyesi, İstanbul 1987, s.248)

⁶⁷ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.504.

⁶⁸ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, Directorate D Policy Unit D.2 Fraud Prevention, 12 November 2013, s.9.

Hiçbir sahtecilik başlı başına bir amaç değildir. Yalan söyleyen, gerçeği değiştirme yoluna sapan kimse, bunu sırf yalan söylemek, başkasını aldatmış olmak için yapmaz. Kişi hileye, haksız bir menfaat elde etmek için bir araç olarak başvurur⁶⁹. Gerçekten belgelerde sahtecilik suçu çoğunlukla sadece sahtecilik niyetiyle gerçekleştirilmemektedir. Bu suç genellikle ayrı bir suçun icrasına (vergi kaçakçılığı, zimmet, dolandırıcılık vb.) aracı olmaktadır⁷⁰. Dolayısıyla, sahteciliğin müstakil bir suçu oluşturduğu ve hukuksal konusunun farklı olduğu hususlarının kabulü eskilere dayanmamaktadır⁷¹. Bu nedenle “sahtecilik” deyimi, bir amacı değil sadece bir aracı ifade ettiği gibi insanın çok geniş bir faaliyet alanını da kapsar⁷².

Doktrinde, sahtecilik kavramının dar ve geniş olmak üzere iki anlamının bulunduğu ifade edilmiştir⁷³. Genel ve geniş anlamda sahtecilik kavramı, tüm hile suçlarını kapsamaktadır. Gerçekleştiğinin kabulü için hile veya yalan gerektiren tüm suçlar geniş anlamdaki sahtecilik suçunun kapsamında nitelendirilebilir⁷⁴. Geniş anlamda sahtecilik, ceza kanunu tarafından yaptırım altına alınan tüm yalan şekillerini içine alır. Bu düşünce bağlamında eski yazarlar, sahtecilik suçunu sözde, yazıda ve filde olmak üzere üç kısma ayırarak yalanın belirli şekillerine göre sahteciliği tasnif etmek istemişlerdir⁷⁵.

Dar anlamda sahtecilik, toplumun gerçekliğine ve doğruluğuna inandığı para, mühür, damga vb. şeyler üzerinde gerçekleştirilen hileler ve bunları olduklarından farklı göstermeye yönelik hareketlerdir. Ayrıca resmi ve özel belgelerdeki yazıların içeriklerinde yapılan hileler, bunların olduklarından değişik gösterilmesi de dar anlamda

⁶⁹ **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.1; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.1.

⁷⁰ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.217 vd.; **SAFERSTEIN, Richard/MCCLURE, David**, “A Simplified Guide To Forensic Document Examination”, National Forensic Science Technology Center, Florida/United States of Amerika 2009, s.1 vd.; **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.7.

⁷¹ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.93.

⁷² **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.1; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.1.

⁷³ **AYDİL, Ertan**, “Yetkili Kamu Görevlisinin Belgede Sahtecilik Suçu,” Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006, s.11.

⁷⁴ **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.1; **ERMAN/ ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.1.

⁷⁵ **KAYLAN**, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, s.7; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.3.

sahtecilik kavramının kapsamında kalmaktadır. İnceleme konumuzu oluşturan resmi belgede sahtecilik suçu da dar anlamda sahtecilik kavramı kapsamında yer almaktadır⁷⁶.

Geniş anlamıyla sahtecilik yalnızca bir amaç değildir. Başka suçları işlemek için kullanılan bir araçtır. Bu tür sahtecilikte sadece gerçeğin değiştirilmesi kanunla himaye edilen bir menfaati zedelemeye yeterli değildir. Menfaatin zedelenmesi için gerçeğin değiştirilmesinden başka diğer birtakım hareketlerin de yapılması gerekir. Oysa doğruluğuna inanmak zorunluluğu bulunan bir şeyde yapılan sahtecilik aynı zamanda amaçtır. Çünkü gerçeğin değiştirilmesi yani belge üzerinde sahtecilik yapılması bu belgeye olan inancı sarsar. Dar anlamda sahtecilikte dış dünyada oluşan sonuçla kullanılan araç ortak sahtecilik kavramı içinde birleşmiştir⁷⁷. Hile, sahtecilikte olmazsa olmaz bir unsurdur. Bu nedenle sahtecilik amaç olmayıp bu amacı gerçekleştiren, haksız menfaat elde etmek ve hedeflenen ayrı bir suça ulaşabilmek gayesiyle kullanılan araçtır⁷⁸.

Sahtecilik; tamamen yeni sahte bir yazı veya belge oluşturmak ya da mevcut bir belgeyi değiştirmek şeklinde işlenebilir. Bu bağlamda, önceden doldurulup kambiyo senedi vasfını almış olan bir çekin miktarını arttırmak için rakamlar değiştirilmişse, örneğin 1.000 TL bedel içeren bir çekteki, "1", rakamının "9" olarak değiştirilmesi⁷⁹ ya da başka bir kişinin adına sahte çek veya başka bir belge imzalanması örneğin A'nın, B'nin çekini çalıp arkasına B'nin adına ciro yapıp çeki bozdurması, yetkisiz ve izinsiz olarak başkasınca imzalanmış belge üzerindeki boşlukların doldurulması şeklinde işlenebilir⁸⁰. Birçok ülkede yaygın olarak kullanılan sahte belgelere örnek olarak sürücü belgeleri, kimlik kartları, pasaport, oturma belgesi ve kambiyo senetleri gösterilebilir⁸¹. Bunların yanı sıra, gümrük beyannameleri⁸², bir kamu ihale sürecine katılmak veya harcamaların geri ödenmesi için sağlanan her türlü belge, sözleşmeler, özgeçmişler, banka teminatları, bilançolar, faturalar (kâğıt veya elektronik), raporlar, katılım listeleri, vb.

⁷⁶ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.4; **ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s.708.

⁷⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.6.

⁷⁸ **KAYLAN**, Kamu Güvenine Karşı Suçlar s.7.

⁷⁹ **SAFERSTEIN/MCCLURE**, "A Simplified Guide To Forensic Document Examination", s.1 vd.

⁸⁰ **HOLTA/LEE**, "A Crime Script Analysis of Counterfeit Identity Document Procurement Online", s.3.

⁸¹ **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.333; **AUBERSON, Marie/BAECHLER, Simon/ZASSO, Michael/GENESSAY, Thibault/PATİNY, Luc/ESSEİVA, Pierre**, "Development of a systematic computer vision-based method to analyse and compare images of false identity documents for forensic intelligence purposes–Part I: Acquisition, calibration and validation issues", Forensic Science International, C:260 Y:2016, s.74–84.

⁸² **TRIEPELS/FEELDERS/DANIELS**, "Uncovering Document Fraud in Maritime", s.282.

belgeler⁸³, tapu ve senetler, mühürler, pullar, banka çekleri, el yazısı yazışmalar, makine tarafından oluşturulan belgeler (fotokopi makineleri, faks makineleri ve yazıcılardan alınanlar gibi) ve elektronik belgeler sahtecilik suçlarına konu olabilir⁸⁴. Bir olayın sahtecilik veya tahrifat olarak değerlendirilmesi, yalnızca hâkimin/mahkemenin sorumluluğundadır⁸⁵.

1.2.1.1. Maddi Sahtecilik- Fikrî Sahtecilik Ayrımı

Sahte belgelere sağlanan geleneksel anlam, genel olarak bu suçun tüm tezahür biçimleri için ortaktır. Sahteciliğin hiçbir biçimi diğerinden çok farklı değildir. Sadece suçun konusu ve objektif yönüyle ilgili bazı önemli nüanslar öne çıkmaktadır. Bu itibarla, gerçeğin tahrif şekli ne olursa olsun, bunların iki ana başlığa indirgendiğini belirtmek gerekir⁸⁶. Bu bağlamda sahtecilik fiilleri doktrinde, fikrî sahtecilik ve maddi sahtecilik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır⁸⁷. Fikrî sahtecilik doktrinde; “entellektüel sahtecilik”⁸⁸, “düşünsel sahtecilik”⁸⁹, ya da içerik sahteciliği⁹⁰ olarak da adlandırılmaktadır. Bunların yanı sıra resmi belgenin özünde sahtecilik tabiri de kullanılmaktadır⁹¹. Belgeyi sahte biçimde oluşturma, değiştirme veya kullanma eylemleri belgenin maddi varlığıyla ilgilidir. Fikrî sahtecilik ise yazının özü ve içeriğine ilişkindir⁹². Fikri sahtecilik için ingilizcede “intellectual forgery” tabiri kullanılmaktadır⁹³. Kanunda maddi ve fikrî

⁸³ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9.

⁸⁴ **SAFERSTEIN/MCCLURE**, “A Simplified Guide To Forensic Document Examination”, s.1 vd.

⁸⁵ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.10.

⁸⁶ **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.167.

⁸⁷ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9.

⁸⁸ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.504.

⁸⁹ **ERDEM, Mustafa Ruhan**, “Özel Belgede Düşünsel Sahteciliğin (İçerik Sahteciliğinin) Cezalandırılabilirliği”, Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.193 vd.

⁹⁰ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.234.

⁹¹ **KOÇ, Cevat**, “Resmi Belgenin Özünde Sahtecilik Suçu” İstanbul Barosu Dergisi, 1993, C:67, S:4-5-6, s. 322.

⁹² **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9;

ERDEM, “Özel Belgede Düşünsel Sahteciliğin (İçerik Sahteciliğinin) Cezalandırılabilirliği”, s.194.

ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s. 289.

⁹³ **JANKOWSKA, Izabela/FALENTA, Pawel**, “Intellectual forgery of documents in Poland”, Journal of Modern Science C:28 Y:2016, s.233–250; **BUNGET, Ovidiu**, “About intellectual forgery in romanian accounting law”, Munich Personal RePEc Archive, Y:2009, s.1-6; **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.167; **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9.

sahtecilik tanımlanmamıştır. Doktrinde farklı kriterler esas alınarak aralarındaki farklar vurgulanmaya çalışılmıştır.

Erman/Özek'e göre fikrî sahtecilik; “*Resmi bir memur tarafından resmi bir varakanın düzenlenmesi sırasında huzurunda cereyan etmiş olan olayların ve söylenmiş olan sözlerin gerçeğe uymayan bir surette yazılmasıdır*”⁹⁴. Avrupa Komisyonu Avrupa Dolandırıcılıkla Mücadele Ofisi’ne göre; (OLAF:European Commission European Anti-fraud Office) belgede sahtecilik iki şekilde gerçekleştirilir. Bir belge fiziksel (maddi) olarak değiştirilebilir. Örneğin öğelerin veya bilgilerin üzerinin çizilmesi, karalanması, belgeyi değiştiren bilgilerin el yazısıyla eklenmesi vb. yollarla yapılan sahtecilikler bu kapsamda değerlendirilir. Fikri sahtecilikte ise belgenin içeriği gerçeğe uyumlu değildir. Örneğin verilen hizmetlerin yanlış tanımı, bir raporun gerçeğe uymayan içeriği, vb. yollarla yapılan sahtecilikler fikri sahteciliğe örnek olarak gösterilebilir⁹⁵. Belgenin şekli olarak gerçek olmasına karşın muhtevası açısından gerçek olmaması olanaklıdır. Fikrî sahtecilik durumunda, belgenin düzenleyicisi olarak görünen şahısla gerçekte belgeyi düzenlemiş olan şahıs aynı kişidir. Bu belge üzerinde değişiklik de yapılmamış olup gerçektir. Ancak sahtecilik fiili; belgenin özü itibariyle, fikrî yapısı ve kapsamıyla yani ortaya çıkardığı durum ya da vakıanın gerçekliğiyle ilgilidir⁹⁶. Fikri sahtecilikte gerçek olmayan belge dış görünüş bakımından en ufak bir sahtelik belirtisi göstermemektedir. Bu belgeyle her açıdan gerçek olan bir belge arasında hiçbir fark bulunmamaktadır⁹⁷. Eğer bir belge sahte olarak düzenlenmemiş veya düzenlendikten sonra değiştirilmemişse o belge sahihtir, gerçektir. Ancak içeriği doğru değilse fikri açıdan sahte olarak kabulü gereklidir⁹⁸.

Maddi sahtecilik halinde, belgenin düzenleyeni olarak görünen şahıstan farklı bir kimse tarafından belgenin düzenlenmesi ya da gerçek belge üzerinde değişiklik yapılması söz konusudur. Maddi sahteciliği gündeme getiren bu iki icra şekli ayrıca belgenin gerçekliğine yönelik suç niteliğinde kabul edilmektedir. Bunun nedeni, *belgenin gerçek*

⁹⁴ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.301.

⁹⁵ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9.

⁹⁶ **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.167; **YAŞAR, Osman/GÖKÇAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 5. Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s.6202-6203.

⁹⁷ **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.271.

⁹⁸ **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.167; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.505.

(*sahih*) olmasıyla kastedilenin, bu belgenin düzenleyeni olarak görülen şahıs tarafından düzenlenmesi ve belge içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmamasıdır⁹⁹.

Maddi sahtecilikte belge maddi içeriği veya özü itibariyle, yani maddi varlığı yönünden farklılığa uğramakta iken fikrî sahtecilik durumunda, sadece fikrî içeriği (özü) itibariyle değiştirilme söz konusudur¹⁰⁰. Fikrî sahtecilikte, belge biçim olarak gerçek olmasına rağmen belgedeki içerik ve öz gerçek durumu yansıtmamaktadır¹⁰¹. Burada fail şekil olarak gerçek ancak içerik itibariyle sahte bir belge oluşturmaktadır¹⁰². Sahte vasiyetname oluşturulmasıyla gerçek bir vasiyetnamenin şartlarından birisinin değiştirilmesi eylemleri maddi sahtecilik durumuna örnektir¹⁰³. Buna karşılık noterin gerçekte olmayan durumu huzurunda gerçekleşmiş gibi belirtmesi ya da tanık anlatımlarını farklı biçimde kaleme alması durumunda fikrî sahtecilik söz konusu olur¹⁰⁴.

Fikri sahteciliğe başka bir örnek de uygulamada sıklıkla karşılaşılan, nüfus müdürlüğüne sahte belgelerle başvurularak başkasının kimlik bilgilerini içeren nüfus cüzdanı alınması durumudur. Bu nüfus cüzdanı, belgeyi düzenlemekle görevli kamu görevlisi tarafından tüm şekil şartlarına uygun olarak düzenlendiğinden belge şeklen gerçektir ancak üzerindeki fotoğraf, kimlik bilgileri kullanılan kişiye ait olmadığından anılan belgede içerik sahteciliği söz konusu olup bu durum fikri sahteciliğe örnek teşkil etmektedir¹⁰⁵.

Manzini tarafından ileri sürülen ve Antolisei tarafından da benimsenen ve geliştirilen bir anlayışa göre, her iki sahtelik arasındaki farkları doğru biçimde vurgulayabilmek için “sahte” kavramının iki anlamına, bu doğrultuda “gerçek, sahih

⁹⁹ **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.271.

¹⁰⁰ **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.167.

¹⁰¹ **GÜNDÜZ, Remzi/GÜLTAŞ, Veyse**, Belgelerde ve Faturalarda Sahtecilik Suçları, Bilge Yayınevi, Ankara 2013, s.23; **EREM, Faruk/ TOROSLU, Nevzat**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Savaş Yayınevi, Ankara 1994, s.257.

¹⁰² **ERMAN**, Ticarî Ceza Hukuk-III, s.290; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.271; **GÜNDÜZ/GÜLTAŞ**, Belgelerde ve Faturalarda Sahtecilik, s.23; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.257.

¹⁰³ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.116 vd.; **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.167.

¹⁰⁴ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.504; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.107; **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.6203.

¹⁰⁵ “*Sanığın, kardeşi H. K. 'in kimlik bilgilerini kullanarak muhtarlıktan aldığı sahte nüfus cüzdanı talep belgesi ile nüfus müdürlüğüne müracaat edip, sahte nüfus cüzdanı çıkarttığıının anlaşılması karşısında; sanığın üzerine atılı suçun tüm yasal unsurları ile sübut bulunduğu...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.02.2018 tarih, 2018/436 E., 2018/963 K.

olmayan” ve “doğru olmayan” anlamları arasındaki farka dayanmak gerekir¹⁰⁶. Manzini’nin teorisine göre sahte teriminin iki anlamı mevcuttur. Buna göre gerçek ve doğru olmayan şeyler sahtedir. Belge gerçek olmadığı durumlarda maddi sahtecilik, gerçek ancak içeriği doğru olmadığı durumlarda ise fikrî sahtecilik bulunmaktadır. Fikri sahtecilik halinde evrakı tanzim eden, evraka gerçeğin hilafına şeyler söyletmektedir¹⁰⁷.

Burada “gerçek” başka bir ifadeyle “sahih” deyiminin anlamı üzerinde durmak gerekir. Belgenin sahilliğinden söz edilebilmesi için iki şartın gerçekleşmesi zorunludur. Birincisi, belgenin düzenleyeni gözükken kimse tarafından düzenlenmiş olmasıdır, yani belgenin görünüşteki düzenleyeniyle fiilen düzenleyeninin aynı kişi veya kurum olmasıdır. İkincisiyse belgenin değişikliğe uğramamış bulunmasıdır¹⁰⁸.

Belgenin değiştirilmesi suretiyle yapılan maddi sahtecilik iki şekilde olabilir. Ya metinde yazılı olan husus birtakım yöntemlerle metinden çıkartılır ya da geçerli olan belgeye birtakım eklemeler yapılır¹⁰⁹. Değişikliğe uğrama, son şeklini aldıktan sonra belgede yapılan her türlü değişiklik örneğin; ilâve, karalama, silinti vb. olarak anlaşılmalıdır. Düzenleyen ya da üçüncü şahsın, düzenleme işleminin tamamlanmasından sonra dokümana yeni birtakım şartlar ilave etmesi, bazı maddeleri silmesi de bu duruma örnek olarak gösterilebilir¹¹⁰. Değişiklikler, evrak üzerinde hak sahibi olan kişinin rızası olmadan gerçekleştirilmelidir¹¹¹. Böylece belge tanzim edildikten sonra düzenleyicisiyle olan ilişkisi kesildiği için düzenleyenin bu belgeyi daha sonra değiştirmesi halinde, belge gerçek nitelikte olmayacaktır¹¹². Bir noterin, düzenlediği vasiyetnameye, vasiyette bulunanın talebi olmaksızın sonradan bir şart eklemesi halinde böyle bir durum söz konusu olur. Belge tamamlanıp son şeklini aldıktan sonra düzenleyeniyle ilişkisi kesilir.

¹⁰⁶ **MANZINI, Vincenzo**, Trattato Di Diritto Penale, C.VI e VII. Torino, 1950; s.829; **ANTOLISEI, Francesco**, Manuale Di Diritto Penale, Parte Speciale, Milano, 2000. (Parte Speciale), s. 101 vd. (Aktaran: **TOROSLU**, Özel Kısım, s.235.)

¹⁰⁷ **MANZINI**, Trattato Di Diritto Penale, C.VI e VII. s.829; (Aktaran: **TOROSLU**, Özel Kısım, s.235); **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.167; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.504.

¹⁰⁸ **DEMİREL, Hakkı**, "Türk Ceza Kanununun Evrakta Sahtekârlık Cürmü Hakkındaki Hükümlerinin Sistematik İzahı Üzerinde Bir Deneme", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:13, S:1-2, Ankara 1956, s.40; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.292; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.235.

¹⁰⁹ **TAŞDEMİR, Kubilay**, Açıklamalı-İçtihatlı Belgelerde Sahtecilik Suçları, Ertem Basım Ltd. Şti., Ankara 2013, s.95.

¹¹⁰ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.504-505.

¹¹¹ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.235.

¹¹² **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.505.

Bu kişi kendi isteğine göre önceden düzenlediği bir belgede değişiklik yaparsa belgenin sahteliği söz konusu olur¹¹³.

Türk Ceza Kanunu maddi ve fikrî sahtecilik arasında cezai açıdan bir fark gormemiş, hukuki açıdan önemli olmaları nedeniyle her iki suçu aynı yaptırımı tabi tutmuştur (TCK. m.204). Ancak fikrî sahtecilik halinde sahteciliğin öneminin yanında, sahteciliği yapan kamu görevlisi failin belgeyi doğru düzenleme hukuki yükümlülüğünü de ihlal etmiş olması gerekir¹¹⁴. Maddi sahteciliğin her türlü resmi veya özel belgelerde işlenebilmesine karşın fikrî sahtecilik yalnızca resmi belgelerde söz konusu olur. Özel belgenin içerik olarak gerçeğe uygun olmaması durumunda belki suç teşkil etmeyen bir muvazaa ya da farklı suç gündeme gelebilirse de bu ihtimalde belgede sahtecilik gerekleřmez¹¹⁵. Ancak kanaatimizce, TCK m.210/2’de düzenlenen kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensubunun sahteciliği suçu bu duruma istisna olarak gösterilebilir. Zira bu maddenin konusunu oluşturan belgeler, esas itibariyle özel belge olmalarına rağmen maddedeki “gerçeğe aykırı belge düzenleyen...” ibaresiyle bunlarda yapılan fikri sahtecilik fiillerinin cezalandırıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 359/a-2 maddesindeki “muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleme” suçu da özel belgede fikri sahtecilik hallerine örnek olarak gsterilebilir¹¹⁶. Aynı kanunun 359/b maddesindeki sahte fatura düzenleme suçu ise bazı durumlarda özel belgede fikri sahtecilik olarak tezahür edebilmektedir. Zira mükellef kendisine ait bir faturayı, fatura içeriği olan malı gerçekte almadığı/satmadığı halde, bu malı almış/satmış olarak gösterip içeriği itibariyle sahte fatura düzenleyebilir.

Maddi sahtecilikte sahtecilik fiili işlenmeden önce sahih, gerçek bir belgenin varlığı gerekir. Bu belge kimyasal ya da fiziksel yöntemlerle başkalaştırılmakta veya bozulmaktadır. Buna karşılık fikrî sahtecilik durumunda şekil olarak doğru ancak özü itibariyle sahte olan bu belge, düzenleme sırasında tamamen sahte olarakretilmektedir. Bu nedenle böyle bir sahtecilik ancak belgenin düzenlenmesi sırasında işlenebilir. Bu sahtecilikte önceden var olan bir belge bulunmamaktadır. Belirli bir belgeyi düzenlemekle yükümlü olan kamu görevlisi yasal şartlara uymakla birlikte bu belgenin içeriğini değişirmektedir. Örneğin bir zabıt kâtibinin huzurunda söylenen sözleri veya

¹¹³ TOROSLU, zel Kısım, s.236.

¹¹⁴ SOYASLAN, zel Hükümler, s.505.

¹¹⁵ ERMAN, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.275; TAşDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.97.

¹¹⁶ ERDEM, “zel Belgede Düşünsel Sahteciliğin (İçerik Sahteciliğinin) Cezalandırılabilirliği”, s.203.

meydana gelen olayları gerçeğe aykırı bir biçimde tutanağa yazması halinde fikrî sahtecilik söz konusu olur. Görüldüğü gibi burada belge, düzenlenme sırasında sahte olarak doğmaktadır¹¹⁷.

Bu anlamda, TCK m.204/1’de yaptırım altına alınan “bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleme” ve “gerçek bir resmi belgeyi değiştirme” fiilleri maddi sahtecilik nevindendir. Dolayısıyla burada fikrî sahtecilikten bahsedilemez. Kamu görevlisi olmayan şahısların fikrî sahtecilik eylemini gerçekleştirmeleri, bazı istisnalar haricinde olanaklı değildir. Maddenin ikinci fıkrasında tarif edilen, “*resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleme*” ve “*gerçek bir resmi belgeyi değiştirme*” fiilleri maddi sahtecilik olmasına rağmen “*gerçeğe aykırı olarak belge oluşturma*” fikrî sahtecilik niteliğindedir¹¹⁸. Maddî sahteciliğin adlî incelemeler neticesinde tespiti mümkün iken fikrî sahtecilikte bu mümkün değildir. Gerçekten çoğu zaman maddî sahteciliğin tespiti için bilirkişiye başvurulması gerektiği halde fikrî sahtecilikte gerçeğe aykırı belge düzenleme eylemi belgenin içeriğine ilişkin olduğu için yapılan sahteciliğin varlığını tespit etmek bilirkişi marifetiyle mümkün değildir. Bu tür sahtecilikte en kuvvetli delil şهادettir¹¹⁹.

Fikrî sahtecilik, mülga 765 sayılı TCK’nın 340. maddesinde düzenlenmişti. 5237 sayılı TCK’nın 204. maddesinde tanımlanan “*resmi belgede sahtecilik suçu*” bu maddedeki fiili de kapsamaktadır. Doktrinde maddi-fikrî sahtecilik ayrımına ihtiyaç olup olmadığı noktasında fikir ayrılığı bulunmaktadır. Bu ayrıma ihtiyaç bulunduğunu belirten yazarlar, yukarıda da belirttiğimiz üzere bu iki sahtecilik arasındaki farkı sahte kavramının iki anlamına; “gerçek-sahih olmayan” ve “doğru olmayan” kavramları arasındaki farka dayandırmaktadırlar. Bu düşünceden hareketle belgenin gerçek olmaması maddi, doğru olmaması ise fikrî sahteciliği oluşturacaktır. Sahte olarak düzenlenmemiş veya değiştirilmemiş, (sahih) bir belgenin doğru nitelikte bulunmayan beyanlar ihtiva etmesi durumunda fikrî sahtecilikten bahsedilir¹²⁰.

¹¹⁷ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.97.

¹¹⁸ GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.107.

¹¹⁹ EGESLİ, Hakkı/ALTAY, Şakir, Evrakta Sahtekârlık Suçları, Yeni Matbaa, Ankara 1961, s.74; ERMAN, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.277; ER, Olcay, Türk Ceza Hukuku ve Adli İncelemeler Açısından Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik Suçu, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Suç Araştırmaları Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.71.

¹²⁰ EREM/TOROSLU, Özel Hükümler, s.258; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.520-521; TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ ÖNOK Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020, s.1052; TOROSLU, Özel Kısım, s.236; ERDEM, “Özel Belgede Düşünsel Sahteciliğin (İçerik Sahteciliğinin) Cezalandırılabilirliği”, s.194.

Bu görüşte olan yazarlardan **Özbek/Doğan/Bacaksız**'a göre; *“Sahte” kavramı, “gerçeğe aykırı” kavramı ile aynı değildir. Bir belge gerçeğe aykırı olabilir ise de sahte olmayabilir. Zira belgeyi düzenleyen buna yetkili ise kural olarak artık sahte bir belgeden söz edilemez. Ancak sahte olmayan bir belgenin gerçeğe aykırı olması mümkündür. Örneğin noter tarafından düzenlenen vasiyetname sahte olmayabilir ise de gerçeğe aykırı olabilir¹²¹”*.

Diğer bir kısım yazar bu ayrıma ihtiyaç bulunmadığı argümanını ileri sürmektedir¹²². Bu kavramlar arasında fark olmadığını ileri süren yazarlara göre, her iki sahtecilik halinde de belge henüz düzenleme aşamasında sahte duruma gelmektedir. Dolayısıyla bu belge başlangıç anından itibaren sahte olup iki olasılıkta da belgenin içeriği sahtedir ve bu durum dış görünüş itibariyle fark edilemez. Maddi sahtecilikle fikrî sahtecilik arasında söz konusu olan yegâne fark ise maddi sahtecilik durumunda evvelden ortada gerçek bir belge bulunmaktadır. Bu nitelikteki bir fark sahtecilik suçları bakımından maddi ve fikrî sahtecilik ayrımının yapılmasını gerektirecek boyutta değildir. **Erman/Özek**; *“Bütün bu teorik ve pratik düşüncelere dayanarak, maddî ve fikrî sahtekârlık ayırımına taraftar olmamakta ve evrakta sahtekârlık suçu sıfatıyla cezalandırılan bütün sahteliklerin daima ve zorunlu olarak “maddî” olup sadece fikrî sahtekârlık hallerinin ya hiç cezalandırılmayacakları ya da başka bir sıfatla suç sayılabileceklerdir¹²³”* şeklindeki ifadelerle konuya ilişkin düşüncelerini açıklamaktadırlar.

Gökçen'e göre; *“765 sayılı TCK'nın maddi - fikri sahtecilik ayrımı bugün için gereksizdir. Çünkü fikri sahtecilik, maddi sahtecilik hükümleri çerçevesinde yaptırıma bağlanmıştır. Ayırım kaldırıldığında suçun oluşması bakımından sahtecilik yapılması yeterli olacak, somut olayda fikri sahtecilik mi yoksa maddi sahtecilik mi olduğunun araştırılmasına ihtiyaç kalmayacaktır¹²⁴”*. **Koca/Üzülmmez**'e göre; *“Bir belgede, ister gerçeğe aykırı bir şekilde olmamış bir olay olmuş gibi veya açıklanmamış bir beyan açıklanmış gibi gösterilsin isterse gerçekleşen bir olay veya açıklanan bir irade beyanı*

¹²¹ **ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020, s.848.

¹²² **ERMAN**, Ticarî Ceza Hukuku-III, s.297; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.304; **EGESELLİ/ALTAY**, Evrakta Sahtekârlık Suçları, s.74; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.782.

¹²³ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.304.

¹²⁴ **GÖKCEN, Ahmet**, Belgede Sahtecilik Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.316.

*olduğundan farklı bir şekilde tevsik edilsin, her hâlükârda sahte belge üretilmiş demektir. Bu nedenle, 204. maddenin 2. fıkrasında kamu görevlisinin gerçeğe aykırı belge düzenlemesi şeklinde ayrı bir seçimlik harekete yer verilmesi gereksizdir*¹²⁵.

Kanaatimizce bu ayrım gereklidir. Zira **Özbek/Doğan/Bacaksız**'ın da isabetli olarak belirttikleri üzere, “*Sahte*” kavramıyla “*gerçeğe aykırı*” kavramı aynı şeyi ifade etmemektedir. Bir belge gerçeğe aykırı olabilirse de sahte olmayabilir. Belgeyi düzenleyen buna yetkiliyse kural olarak artık sahte bir belgeden söz edilemez. Ancak sahte olmayan bir belgenin gerçeğe aykırı olması mümkündür. Ayrıca TCK'nın 204/1 ve 207'nci maddelerindeki “belgeyi sahte olarak düzenleme” seçimlik hareketinde yalnızca maddi sahtecilikler ifade edilmiştir¹²⁶. Dolayısıyla 204. maddenin ikinci fıkrasındaki “gerçeğe aykırı belge düzenleme” seçimlik hareketine yer verilmemiş olsaydı, bu nevi eylemlerin sahtecilik suçunu oluşturup oluşturmayacağı hususu tereddütlere yol açabilirdi. Bunun sonucu olarak da fiilin cezasız kalması durumu söz konusu olabilirdi.

1.3. TARİHÇE

1.3.1. Genel Açıklamalar

Suç işleme davranışları, sosyal ve teknolojik gelişmelere paralel olarak zamanla evrim geçirmiştir. Günümüzde, diğer birçok suç da olduğu gibi belgede sahtecilik suçları da teknolojinin gelişmesiyle birlikte bu alana dâhil olmuştur¹²⁷. Sahtecilik, tarihin eski dönemlerinden beri işlenen suçlardandır. Kayıtlara geçen ilk sahtecilik fiili milattan önce 600 yıllarına dayanan bir parada sahtecilik vakasıdır¹²⁸. Tarihi süreç içerisinde, belgelerde gerçekleştirilen sahtecilik suçları toplum güveninin korunması amacıyla cezai yaptırıma tabi tutulmuştur¹²⁹. Ancak sahtecilik suçlarının ayrı bir suç tipi olduğu ve bunların hukuki konularının ayrı olduğu fikrînin kabulü eskilere dayanmamaktadır¹³⁰. Yüzyıllar boyunca sahtecilik bir hukuk meselesi olarak görülmüş para cezaları ve hukuk davalarıyla ele alınmıştır. Bu bağlamda sahtecilik uzunca bir süre genellikle sahte belgelere dayanan

¹²⁵ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.781-782.

¹²⁶ Bkz. Aynı görüşte, **ERDEM**, “Özel Belgede Düşünsel Sahteciliğin (İçerik Sahteciliğinin) Cezalandırılabilirliği”, s.194.

¹²⁷ **HOLTA/LEE**, “A Crime Script Analysis of Counterfeit Identity Document Procurement Online”, s.2.

¹²⁸ **LI, YAN**, Rethinking Counterfeiting, s.185.

¹²⁹ **GOODERSON**, When Is A Document False In The Law Of Forgery?, s.11 vd.; **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.32 vd.

¹³⁰ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.93; **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, Vorbemerkungen zu den § 267, kn. 1.

mülkiyet uyuşmazlıklarında ortaya çıkmıştır¹³¹. Dolayısıyla önceleri sahtecilik, bağımsız bir suç olarak değil yalnızca bir dolandırıcılık şekli olarak görüyordu¹³². Uzunca bir süre sahtecilik suçları, dolandırıcılık suçları ile birlikte ele alınmış¹³³, ardından belgelerde yapılan sahteciliğin kamu güvenine karşı işlenen bir suç olduğu fikrî gelişmiştir. 19. yüzyılın başlarında farklı hukuksal yararları saldırı aracı şeklinde *aldatma* ile bizatihi bir hukuksal menfaat biçiminde *gerçeğe uygunluk* arasında bir ayrım benimsenmiştir¹³⁴. Bunun yanında gerçeğe uygunluk üzerinde bulunan hakka, tarafların korunmasının söz konusu olduğu hallerde geçerlilik tanınmamıştır. Buna bağlı olarak “*kamunun sadakat ve güveninin korunması*” ihtiyacı, sadece resmî belgelerin bu suça konu olması sonucunu doğurmuştur¹³⁵.

Ancak uzunca bir süre, sahtecilik suçunun dolandırıcılık suçundan farklı olduğuna ilişkin fikirler kesin ve net olarak belirginleşmemiştir. Bu doğrultuda, 19. yüzyıl sonuna değin bazı yazarlar, sahteciliğin özel mülkiyete yönelik suçlardan olduğunu ileri sürmüşlerdir¹³⁶. Diğer bir kısım yazarlarsa 20. yüzyıl ortalarında dahi sahtecilik suçunun, dolandırıcılık suçunun teşebbüs aşamasının bir türü olduğunu ileri sürmüşlerdir¹³⁷. 19. yüzyıl başlarında İtalya’da Filangeri, günümüzdeki hâkim anlayışa uygun olarak sahteciliğin kamu güvenliğini ihlal ettiği fikrini ileri sürerek tartışmalara neden olmuştur¹³⁸.

17. yüzyılda sahtecilik konusunda en dikkat çeken gelişme Fransa’da yaşanmıştır. Fransa’da farklı zamanlarda düzenlenen Kral emirnameleri sahtecilik noktasında dikkate değer düzenlemeler içermektedir. 1680’de çıkartılan “*Sahtekârlık Fermanı*” birey ve kamu görevlisi ayrımını yapmıştır. Fermana istinaden bireylerin veya eyleme konu belgeyi düzenlemeye yetkili olmayan kamu görevlilerinin işlemiş olduğu sahtecilik fiilleri yargıcın takdirine göre cezalandırılmaktaydı. Hatta duruma göre bu kişiler hakkında ölüm cezası dahi sözkonusu olmaktadır. Belirtelim ki fermana kamu görevlilerinin görevleri sırasında işlemiş oldukları sahteciliklerin cezası diğer kişilerin işledikleri sahteciliklerin

¹³¹ BAINES, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.92.

¹³² SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, Vorbemerkungen zu den § 267, kn. 1.

¹³³ BAINES, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.94-95;

SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, Vorbemerkungen zu den § 267, kn. 1.

¹³⁴ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, Vorbemerkungen zu den § 267, kn. 2.

¹³⁵ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.888.

¹³⁶ SELÇUK, Sami, Dolandırıcılık Cürmünün Kimi Suçlardan Ayrımı ve Çeklerle İlgili Suçlar, Ankara 1986, s.73.

¹³⁷ SELÇUK, Çeklerle İlgili Suçlar, s.71.

¹³⁸ SELÇUK, Çeklerle İlgili Suçlar, s.72.

cezasına göre daha azdı¹³⁹. 19 ve 20. yüzyıllarda ihdas edilen kanunlara bakıldığında, 1889 ve 1930 tarihli İtalyan, Belçika ve 1994 tarihli Fransız Ceza Kanunlarında sahtecilik “*kamu güveni aleyhine suçlardan*” sayılmıştır¹⁴⁰. İlk olarak 1845 tarihli Baden ile 1851 tarihli Prusya Ceza Kanunları, resmî ve özel belgede sahteciliği birlikte düzenlemiştir¹⁴¹.

İngiltere’de sahtecilik fiilleri, 5. Eliz tüzüğüne kadar fiilen suç sayılmamıştır. Bu dönemden sonra İngiltere’de, tapu senetleri, vasiyet ve tüzüklerde sahtecilik için müebbed hapis cezası, mülkün müsadere edilmesi ve bir uzvun kesilmesi şeklindeki cezalar öngörülmekteydi. Borç senetlerinin sahteciliği içinse boyundurukla teşhir direğinde teşhir etme cezası ve daha küçük bir para cezası öngörülmekteydi¹⁴². İngiltere’de 18. yüzyıldaki bir yargılamada sahtecilik suçundan yargılanan sanıklara ölüm cezası verildiği anlaşılmaktadır¹⁴³.

18. yüzyılın ilk yarısında İngiltere’de görülen sahtecilik vakaları diğer suçlara kıyasla oldukça az olduğundan bu dönemde sahtecilik suçlarının incelenmesine yönelik çalışmalara çok rastlanılmamaktadır¹⁴⁴. Dokuz Yıl Savaşı’nın başlamasından önce senet, vasiyetname ve finansal araçların sahteciliği hukukta suç olarak sınıflandırılmamış ve bu tür suçlardan suçlu bulunanlar geleneksel olarak para cezaları ve teşhirle cezalandırılmıştır¹⁴⁵. Dolayısıyla 1690’ların sonundaki sahtecilik yasaları yalnızca ‘kamusal’ kâğıtlara uygulandı ve 1729’a kadar bankanın kendi banknotları da dâhil olmak üzere özel belgelere yönelik olarak genişletilmedi¹⁴⁶. Banknotların ve diğer özel mali kâğıt biçimlerinin sahteciliği 1729’dan itibaren ölüm cezasına çarptırılan bir suç halinde düzenlendi. Ancak suç 1797’den önce çok nadiren kovuşturulduğundan bu kanun neredeyse hiç uygulanmadı¹⁴⁷. 1745 yılından itibaren bu suçlarda dikkate değer bir artış söz konusu olmuştur. Buna bağlı olarak sahtecilik suçlarına yönelik çalışmalarda da artış gözlemlenmiştir¹⁴⁸. Özellikle 1797 yılında nakit ödemelerin askıya alınması nedeniyle

¹³⁹ **ERMAN**, Evrakta Sâhtekarlık Suçlarının Ana Hatları, s.165; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku III, s.223.

¹⁴⁰ Ancak; “İngiliz hukukunda sahteciliğin mülkiyet aleyhine suçlar arasında görüldüğü belirtilmektedir.”; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.225; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.93.

¹⁴¹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, Vorbemerkungen zu den § 267, kn. 2; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.888; **ERMAN**, Evrakta Sâhtekarlık Suçlarının Ana Hatları, s.165.

¹⁴² **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.92.

¹⁴³ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.93 vd.

¹⁴⁴ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.32-33.

¹⁴⁵ **MOCKFORD**, “They are Exactly as Banknotes are”, s.73.

¹⁴⁶ **MOCKFORD**, “They are Exactly as Banknotes are”, s.74.

¹⁴⁷ **MOCKFORD**, “They are Exactly as Banknotes are”, s.14-15.

¹⁴⁸ **BENNETT, Rachel E.**, Capital Punishment and the Criminal Corpse in Scotland, 1740–1834,

nakit ödeme yerine geçen belgelerin kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte sahtecilik suçlarında büyük bir artış yaşanmıştır¹⁴⁹.

İngiltere’de 1797 ile 1821 yılları arasında “sahtecilik salgını” olarak adlandırılan ve 2000’den fazla kişinin sahtecilik ve piyasaya sahte banknot sürmekten yargılandığı, 200 den fazla kişinin de bu suçlardan idam edildiği dönemle birlikte bu suçlarda zirve noktalara ulaşılmıştır¹⁵⁰. Vasiyetname ve ticari belgelerin yanında parada sahtecilik suçları da bu dönemde artış göstermiştir¹⁵¹. İngiltere’de, 1697 yılından önceki dönemlere bakıldığında, biri 1413’ten, diğeryse 1562’den kalma olmak üzere fiilen sahteciliği düzenleyen yalnızca iki yasa vardı. 18. yüzyılda ise sahtecilik suçuyla ilgili 60’tan fazla büyük yasa çıkarıldı¹⁵². Sonraki yüzyıl boyunca, hemen hemen hepsi ayrıntılı olan otuz altı yasa, sahtecilik suçunu doğrudan veya dolaylı olarak ele aldı¹⁵³. Anılan yüzyılda İngiltere’deki sahtecilik vakalarına örnek olarak vasiyetnameler, senetler, makbuzlar, mühürler, toprak devirleri, pasaportlar, evlilik kayıtları ve denizci biletlerinde yapılan sahtecilikler gösterilebilir¹⁵⁴. Sahtecilik yasalarının çoğu, Bank of England veya South Sea Company gibi yeni kurulan finansal kurumlara bağlıydı. Bu yasalar, senetler, makbuzlar, mühürler ve çoğu belgeyi kapsıyordu. Bürokratik kayıtlar (toprak devirleri, pasaportlar, evlilik kayıtları ve denizci biletleri) gibi devlet tarafından verilen hazine bonoları ve piyango biletleri de bu dönemde çıkartılan kanunlarla korundu¹⁵⁵. Başkasının kimliğine bürünme, sahte imzalarla bağlantılıydı. Birçok sahtelik türü, aynı türden olarak değerlendirildi¹⁵⁶. İngiltere’de sahtecilik suçlarına 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra ölüm cezası gibi ağır yaptırımlar getirilmiştir¹⁵⁷. Suçluların sahtecilik suçundan ölümle cezalandırıldıkları davalarda belirgin olan iki ana ağırlaştırıcı nitelikli hal vardı. Birincisi suçun boyutu, ikincisiyse faillerin özellikleriydi. Sahtecilik vakalarında, diğer suçların çoğundan farklı olarak bir kişi eğitilmiş, mülk sahibi veya güvenilir bir konumdaysa

Springer International Publishing AG, Cham/Switzerland 2018, s.49-50; **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.34.

¹⁴⁹ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.36.

¹⁵⁰ **MOCKFORD**, "They are Exactly as Banknotes are", s.11-12; **BENNETT**, Capital Punishment and the Criminal Corpse in Scotland, s.49-50.

¹⁵¹ **MOCKFORD**, "They are Exactly as Banknotes are", s.1 vd.

¹⁵² **BENNETT**, Capital Punishment and the Criminal Corpse in Scotland, s.49.

¹⁵³ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.35-36.

¹⁵⁴ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.31.

¹⁵⁵ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.36.

¹⁵⁶ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.98.

¹⁵⁷ **BENNETT**, Capital Punishment and the Criminal Corpse in Scotland, s.49-50; **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.92-222 vd.

suçları ağırlaşıyordu¹⁵⁸. İngiltere'de, belgelerdeki sahteliğin tespitine ilişkin ekspertizle ilgili yasal hükümler (Fransızlardan ödünç alınan), 19. yüzyılda ancak ortaya çıkmıştır. Kraliçe Victoria'nın saltanatı döneminden itibaren adli tıpta gelişmeler kaydedilmiştir¹⁵⁹.

1.3.2. Batı Hukuku

1.3.2.1. Roma Hukuku

Geniş anlamıyla sahtecilikten dar anlamda sahteciliğe geçiş, özellikle Roma ceza hukukunda görülen, kayda değer tarihsel bir olaydır¹⁶⁰. Roma hukuk sistemi, belirli bir hukuksal yarar kavramına dayanmadığı için kendisine hukuksal sonuçlar bağlanan belgelerdeki gerçeği hileyle değiştirmeyi ifade eden sahtecilik suçları, yalan tanıklık ve vasiyetnamede sahtecilik eylemleri *falsum* adı verilerek bir araya getirilmiştir¹⁶¹. Roma hukuk sisteminde bireye zarar vermeyen sahtecilik eylemleri cezalandırılmamış, bu bakımdan belgede sahtecilik suçları bireyin zarar görmesi koşuluna bağlı tutulmuştur¹⁶².

Bu hukuk sisteminde evrakta sahtecilik suçlarının cezalandırılmasının ilk örneğini Silla Dönemi'nde (Milattan Önce 80) yayınlanan Lex Cornelia de Falsis (*Lex Cornelia nummaria testamentaria veya de falsis*) oluşturmaktadır¹⁶³. Bu kanunla ilk olarak cezalandırılan sahtekârlık fiilleri paralarda ve vasiyetnamelerde¹⁶⁴ işlenen sahtekârlıklar olmuş ve sonraları bu gibi sahtekârlık fiillerini cezalandıran bu kanuna diğer birçok sahtelikler eklenmiştir. Kanun, gerçek sahtekârlık fiillerinin yanı sıra ayrıca, hakiki olan vasiyetnameyi yok etmeyi, gizlemeyi, üzerindeki mühürleri bozmayı da içeren teknik anlamda sahtecilik oluşturmayan fiilleri de cezalandırmaktaydı. **ERMAN**'a göre, "Roma hukukunda öncelikle vasiyetnamelerde sahteciliğin cezalandırılmasının nedeni Roma

¹⁵⁸ BENNETT, Capital Punishment and the Criminal Corpse in Scotland, s.49-50.

¹⁵⁹ HORHOGEA/BĂLUŞESCU, "Criminalistic Research of the Forged Documents", s.166.

¹⁶⁰ ERMAN, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.11; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.10.

¹⁶¹ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, Vorbemerkungen zu den § 267, kn. 1; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.888.

¹⁶² BAHADIR, Mehmet, Paralarda Sahtecilik Suçları, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003, s.11.

¹⁶³ ÇAM, Nihat Bozkurt, "Evrakta Sahtekârlık Suçları", Ankara Barosu Dergisi S:3, 1989, s.452; ERMAN, Sahir, "Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, Tarihçesi ve Müsterek Unsurları," İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:XVI, S:1-2, 1950, s.160; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.218.

¹⁶⁴ BAINES, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.116 vd.

hukukunda toplumsal ve hukuki düzende vasiyetnamelere verilen önemden kaynaklanmaktadır"¹⁶⁵.

Lex Cornelia'da, vasiyetname ve vesikalara ilişkin suçlar, kıymetli madenlere ve paralara ilişkin suçlar, bir dava sırasında işlenen suçlar, avukatlar tarafından işlenen suçlar, hısımlık veya toplumsal sınıf konusunda işlenen sahtelikler, tartı ve ölçülerde yapılan sahtelikler, sahtekârlık sıfatıyla cezalandırılan fiillerdi. Buna karşın Hristiyanlığın da etkisiyle yalan yere yemine, dine karşı suçlar içerisinde yer verilmişti¹⁶⁶. İhtiyaçlar ortaya çıktıkça yeni sahteciliklerin cezalandırılması gerekli görülmüş ve değişik metinlerle Lex Cornelia'nın uygulama sahası genişletilmiştir¹⁶⁷. Bu suretle imparatorluk devrinin başlangıcında, yazılı şeklin uygulama alanı genişlediğinden vasiyetnamelerin dışındaki belgelerde yapılan sahtecilikler de cezalandırılmıştır¹⁶⁸.

1.3.2.2. Cermen Hukuku

Cermen hukukunda da belgede sahtecilik fiilleri, suç sayılmıştır. Özellikle resmi belgede sahtecilik suçu ağır bir şekilde yaptırıma bağlanmıştır. Bu hukuk sisteminde sahtecilik, bağımsız bir suç olarak değil yalnızca bir dolandırıcılık şekli olarak görüyordu¹⁶⁹. Theodoricus'un emirnamesine göre bu suçun yaptırımı ölüm cezası olarak öngörülmüştür. Ripuaire kanununda başparmağın kesilmesi yahut bir para cezasının verilmesi, Longobart kanununda elin kesilmesi, Vizigotların kanununda kral emirlerinin taklit veya tağyiri halinde sahtecilik yapanın mallarının yarısına el konulması veya elin kesilmesi biçiminde cezalar söz konusudur. Diğer evrakta yapılan sahteciliklerde sahtecilik yapanın mallarının dörtte birinin müsaderesi ve ifa etmeme halinde sahtecilik yapanın suçtan zarar görenin köleliğine girmesi cezası öngörülmekteydi¹⁷⁰. Roma hukukunun kabulünden sonra, farklı suçların bir karışımını özetleyen "falsum" terimi tekrar kullanılmıştır¹⁷¹.

Almanya'da, feodalizmin başlangıcından itibaren hukuk yorumcularının, faillerin belge tahrifi için kullandıkları yöntemlere odaklandıkları bilinmektedir. Cermen

¹⁶⁵ **ERMAN**, Evrakta Sâhtekarlık Suçlarının Ana Hatları, s.160; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.218.

¹⁶⁶ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.888.

¹⁶⁷ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.14; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.12.

¹⁶⁸ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.220.

¹⁶⁹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, Vorbemerkungen zu den § 267, kn. 1.

¹⁷⁰ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.222; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.163.

¹⁷¹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, Vorbemerkungen zu den § 267, kn. 1.

hukukunun sert hükümleri arasından bazılarının sahteciliğin adalette soruşturulmasına atıfta bulunduğu biliniyorsa da belgelerin kanıtlamaya yönelik önemi düşük olduğundan bu hükümler yetersiz kalmaktaydı. Daha sonraları, belgelerin önemi anlaşıldığından 14 Mayıs 1879 ve 29 Haziran 1887 tarihli kanunlarla cezai bilirkişilik düzenlenmiştir. Bundan sonra özellikle belge delillerinin kullanılmasının dolandırıcılık ve sâhtekarlık açısından önemi anlaşılmıştır¹⁷². 1813 tarihli Bayern Ceza Kanunu’nda resmî belgede sahtecilik “*kamunun sadakat ve güvenine karşı*” suçlar arasında düzenlenmişken, özel belgede sahtecilik suçu, dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri arasında yer almıştır¹⁷³.

1.3.2.3. Kilise Hukuku

Kilise hukukunda öncelikle Papalığa ait olan mektup ya da evraklarda gerçekleştirilen sahteciliklerle ilgili düzenlemeler bulunmaktaydı. Bu tarz bir belgenin sahteliğini anlayan kişi yirmi gün içerisinde bu belgeyi yok etmezse bizzat papa tarafından aforoz edilmekteydi. Bu fiil bir rahip tarafından işlendiği takdirde ise rahip ruhani görevlerini yapmaktan, ruhban sınıfının sahip olduğu dokunulmazlıklardan ve ayrıcalıklardan yasaklanırdı. Yine Papalık mektuplarında sahtecilik yapan veya bu suça iştirak eden rahiplerin rütbeleri indirilip manastıra kapatılırlardı¹⁷⁴. Krallık belgeleri yönünden ise sahtecilik fiili ancak bir rahip tarafından gerçekleştirilirse cezalandırılıyordu. Bunun haricinde gerçekleşen sahtecilik eylemleri Kilise hukukunun alanına girmemekteydi¹⁷⁵.

1.3.2.4. Orta Çağ Hukuku

Orta çağ hukukunda da sahtekârların sert bir şekilde cezalandırıldıkları görülmektedir. Hatta İngiliz hukukuna göre parada sahtecilik vatana ihanet olarak ele alınmaktaydı¹⁷⁶. *Kral Rotari*, emirnamesinde, elin kesilmesi cezasına yer verilmiştir. Bu cezaya karolenjlerin mevzuatında ve çeşitli komünlerin statülerinde de rastlamak mümkündür. Yine bu dönem kanunlarından bazıları, sahtekârlığın resmî ya da özel, millî ya da yabancı belge üzerinde gerçekleştirilmesine göre bir ayırım yapmakta ve resmî ve

¹⁷² HORHOGEA/BĂLUŞESCU, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.166.

¹⁷³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik, s.888; ERMAN, Evrakta Sâhtekarlık Suçlarının Ana Hatları, s.165.

¹⁷⁴ ERMAN, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.214; ERMAN, Evrakta Sâhtekarlık Suçlarının Ana Hatları, s.163.

¹⁷⁵ ERMAN, Evrakta Sâhtekarlık Suçlarının Ana Hatları, s.164; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.222.

¹⁷⁶ BAINES, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.36.

millî belgelerde yapılan sahtekârlığı, diğerlerine oranla, daha ağır bir şekilde cezalandırmaktaydı. Bazı kanunlar suç failinin sıfatını da dikkate almakta, suçun bir noter veya resmî sıfatı haiz bir kimse tarafından işlenmesi halinde cezayı ağırlaştırmaktaydılar. Carolina, evrakta sahtekârlığa 112. maddesini ayırmıştır. Bu madde sahte imza, mektup, sözleşme, borç senedi veya defter tanzim edenler hakkında, sahtekârlık fiilini işlemedeki kötülük derecesine ve meydana getirilmiş olan zarara göre, cismanî cezaların veya ölüm cezasının verileceğini belirtmektedir. Evrakta sahtekârlık özel mülkiyete karşı işlenmiş bir suç sayılmakta ve sebebiyet verdiği zararın ağırlığı oranında cezalandırılmakta idi. Çünkü sahtekârlığın varlığı için, bir şahsın zarar görmüş olması şarttı¹⁷⁷.

1.3.3. İslam Hukuku

İslam hukukunda da belgede sahtecilik suçlarına yer verilmiş olup resmi belgede sahtecilik fiilleri taziren¹⁷⁸ cezalandırılan suçlar arasında sayılmıştır. Sahte makbuzlarla köylülerden vergi alan memurdan bu paranın tekrar alınması ayrıca bu kimseler hakkında taziren cezalandırma yoluna gidilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Mahkeme ilâmlarını, resmi vesika ve belgeleri tahrif eden, sahte mühürle sahte belge üreten şahıslar, ağır bir şekilde cezalandırılmaktadır¹⁷⁹. Örneğin sahte belgeler tanzim etmek suretiyle tasarruflarında bulunmayan ormanlardan çıkar edinmeye çalışan, halktan usulsüz para toplayan, devlet hazinesini zarara uğratan faillere kürek cezası verilmiş olduğu görülmektedir. 1568 tarihli mühimme defterindeki bir kayıta, kendisi ve başkaları yararına gedik (ticaret işgal yetkisi) verilmesi için sahte belge düzenleyen faile kürek cezası verilmiş olduğu anlaşılmaktadır¹⁸⁰. Kalpazanlık suçu sabit olmasa da ellerinde sahte para bulunduranlar hakkında ta‘zîr cezaları uygulanabilmektedir. Sahte mühür, damga, belge yapma ve kullanma suçları belgede sahtecilik suçu kapsamında değerlendirilmektedir. Bunların, yaptırım bakımından ta‘zîr suçu niteliğinde kabul edildikleri görülmektedir. Mahkemelerce düzenlenen belgeleri tahrif edenlere, sahte

¹⁷⁷ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku III, s.222; **ERMAN**, Evrakta Sâhtekarlık Suçlarının Ana Hatları, s.164.

¹⁷⁸ "Yaptırımı belirlenmeden yasaklanan ve/veya günah olduğu bildirilen fiillere tazir suçu, bunlara karşılık uygulanacak yaptırma tazir türü yaptırımlar denir." **AVCI, Mustafa**, Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.40; Taziren cezalandırılan suçlar; "hakkında ayet ve hadis gereği herhangi bir hükmün bulunmadığı, ceza takdirinin hâkime bırakıldığı suçlardır." **AKBULUT, İlhan**, "İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:52, S:1, Y:2003, s.168.

¹⁷⁹ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.181.

¹⁸⁰ **KOÇ, Mehmet**, "Osmanlı Ceza Hukukunda Hile (Aldatma-Dolandırıcılık) Suçları ve Cezaları", Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Yıl: 2019 Cilt:19 Sayı:1, s.128.

mühürleri kullanmak suretiyle sahte belge oluşturan şahıslara ta'zîr cezaları uygulanmaktadır. Sahtecilik suçları insanların aldanmasına neden olduğu, ticari faaliyetlerdeki güveni zedeleyip haksız kazanca neden olduğu için suçun faillerine çoğunlukla ceza olarak dayak uygulanmaktadır¹⁸¹. Delil değerlerinin bulunması nedeniyle fetvalar, İslam hukukunda mahkemelerin kararlarını etkileyecek derecede önemli belgelerdendir. Bu nedenle Fetva'lara yönelik sahtecilik fiillerine de ta'zîr ve hapis cezası verileceği ifade edilmektedir. Bir olayda sahte fetva örneği bulunduran şahsa kürek cezası verilmiş olduğu görülmektedir¹⁸².

1.3.4. Türk Hukuku

1.3.4.1. Osmanlı Hukuku

Osmanlı Devleti zamanında çıkarılan kanunlarda genel olarak belgede sahtecilik suçlarına ilişkin özel düzenlemeler yer almamakta, şer'i esaslara uyularak ceza tayin edilmekteydi¹⁸³. Anılan dönemde belgede sahtecilik suçları bakımında tesbit edebilen ilk düzenleme, 1256 (Hicri) tarihli Kanun-ı Ceza'ya dayanmaktadır¹⁸⁴. 1256 Tarihli Kanunnamei Hümayun'un Zeyli On dördüncü faslının 2. ve 3. maddelerinde resmi belge ve özel belgede sahtecilik suçundan bahsedilmekte ve bu fiillerin derecesine göre beş yıldan on yıla değin kürek cezasıyla cezalandırılacağı belirtilmekteydi¹⁸⁵. Osmanlıda belgede sahtecilik suçları tazir suçu olarak düzenlenmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçunu işleyen kimseler siyaseten katledilebilirdi. Ancak bunun için resmi belgede sahtecilik suçunun şer'an sabit olması gerekmektedir. Mahkeme ilâmları vb. belgeleri tahrif etmek, sahte mühürle sahte belge üretmek gibi eylemler de şiddetli tazir ve uslanıncaya kadar hapis cezasına ilişkin yaptırımlar içermekteydi¹⁸⁶.

1267'de (Hicri) Kanunu Cedit'te, Faslı Sani'de (12. madde) resmi belge ve senet ve sair belgelerde sahtecilik suçu düzenlenmiştir¹⁸⁷. Burada; "Taraf-ı Devlet-i Aliyeden

¹⁸¹ KOÇ, "Osmanlı Ceza Hukukunda", s.119-122.

¹⁸² KOÇ, "Osmanlı Ceza Hukukunda", s.127.

¹⁸³ ERMAN, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.182.

¹⁸⁴ GÖKCEN, Ahmet, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul, 1989, s.19; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.16; ERMAN, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.182.

¹⁸⁵ YURTSEVEN, Yılmaz, "Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Taz'ir Suç ve Cezaları", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:9, S:3-4, Y:2001, s.290; ERMAN, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.182; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.17.

¹⁸⁶ AVCI, Mustafa, Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.561.

¹⁸⁷ GÖKCEN, Tanzimat Dönemi, s.24.

verilen evamir-i aliye ve memurin-i saltanatı seniyye taraflarından ita olunan evrak-ı resmiye ve senedat-ı şeriyye ve mühür tezkirelerini taklit ve bazı mahallerini hakk ve tağyir eden sahtekâr şahsın mertebe-i töhmetine göre dört aydan dört seneye ve sair nasın evrakını taklid eden üç aydan üç seneye kadar kürek ve pranga ve şahsına göre nefy ve tağrib ile te'dip kılınır” denilmektedir¹⁸⁸.

1274 (Hicri) tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun 15. fasılda sahtekârlık suçlarına yer verilmiştir¹⁸⁹. 1274 tarihli Kanun’daki düzenlemelere, öncekilere nazaran daha ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Bu düzenlemeler büyük ölçüde mehz Fransız Ceza Kanunu’ndan alınmış olup kanunun 148 ile 162. maddeler arasında bulunmaktadır¹⁹⁰. Osmanlı dönemindeki vesikalarda anılan “tezvir” kelimesi, sahte belge düzenleme, “telbis” kelimesiyse sahte belgelerle kandırma ve aldatma anlamlarına gelmektedir. 1596 tarihini içeren mühimme olarak adlandırılan defterdeki bir kayıta, failin, sahte belge düzenlemek suretiyle ilçedeki bir medreseye müderris olarak atandıktan sonra fetva, tuğra, berat ve benzeri belgelerde sahtecilik suçlarını işlediği için cezalandırıldığı görülmektedir¹⁹¹. Sahte belge düzenlemeyi alışkanlık haline getiren faille kanunnamelerde el kesme cezası öngörüldüğü görülmektedir¹⁹².

I. Selim Kanunnamesine göre; belgede sahtecilik eylemlerini itiyat haline getirmiş olan kişilere tazir cezası olarak el kesme cezası verilmektedir. 1851 tarihli Ceza Kanunu üçüncü fasıl m.12’ye göre; resmi belge, senet ve mürur tezkirelerinde taklit ve tahrif yapanlara 4 aydan 4 seneye, özel belgede sahtecilik yapanlara ise 3 aydan 3 seneye kadar kürek ve pranga cezaları verilmekteydi. Bu suçları işleyenlere ayrıca şahsi özelliklerine göre sürgün cezası verilmesi hususu da düzenlenmiştir. 1858 tarihli Ceza Kanunu md.148-154’te resmi belgede sahtecilik, md.155’teyse özel belgede sahtecilik suçları düzenlenmiştir¹⁹³.

¹⁸⁸ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.182; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.17.

¹⁸⁹ **GÖKCEN**, Tanzimat Dönemi, s.30; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.17; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.17.

¹⁹⁰ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.182; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.17.

¹⁹¹ **KOÇ, Mehmet**, “Osmanlı Ceza Hukukunda Hile (Aldatma-Dolandırıcılık) Suçları ve Cezaları”, s124.

¹⁹² **KOÇ**, “Osmanlı Ceza Hukukunda Hile”, s.125.

¹⁹³ **AVCI**, Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.562.

1.3.4.2. 765 sayılı Mülga Türk Ceza Kanunu

765 sayılı mülga TCK'da sahtecilik suçları kanunun İkinci kitabının “Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler” başlıklı altıncı babının “Evrakta Sahtekârlık” isimli üçüncü (m.339-349) “Hüviyet Cüzdanı ve Nüfus Tezkeresi, Pasaport, Ruhsatname, İlmühaber, Şahadetname ve Beyannamelerde Sahtekârlık” başlıklı dördüncü (m.350-357) fasıllarında düzenlenmişti. Belgede sahtecilik suçları, 1926 tarihinde kabul edilen İtalyan Ceza Kanunu'nun iktibas edilmesi suretiyle kabul edilen 765 sayılı mülga TCK'nın 339 ve 357. maddeleri arasında düzenlenmiştir. 765 sayılı mülga TCK sahtecilik suçlarıyla ilgili olarak kazuistik düzenlemeler içermektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu maddelerdeki eylemlerden çoğunun doğrudan karşılığı bulunmamakla birlikte bunlar, dolaylı biçimde 204. madde içerisinde düzenlenmiştir. 204/1'de düzenlenen suç, 765 sayılı TCK'nın 342/1, 342/3, 344, 346, 350, 356, 325, 328, 329/1. maddelerini; 204/2'de düzenlenen suç ise 765 sayılı Kanun'un 339/1-1.c., 340, 341/1, 341/2, 346, 350, 351, 352, 355. maddelerini içinde barındırmaktadır. TCK m.204/3 hükmü ise 765 sayılı TCK'nın 339/1-2.c, 340/son c, 341/1-2.c, 342/2, 342/4. maddelerini ihtiva eder niteliktedir.

Bunun yanında 765 sayılı TCK 325, 328, 334, 335, 336. maddelerinde düzenlenen suçların yeni TCK içinde doğrudan bir karşılığı mevcut değildir. Ancak, bu nitelikteki eylemlerin resmi veya özel belgede sahtecilik suçlarını oluşturması söz konusu olabilir. Dolayısıyla bu eylemlerin, cezasız bırakılmaları söz konusu değildir. 765 sayılı TCK'nın 329. maddesinde kullanılmış kıymetli damga veya pulların üzerindeki işaretlerin silinerek yeniden kullanılması müeyyideye bağlanmıştı. 5237 sayılı TCK m.199 gerekçesi incelendiğinde görüleceği üzere bu şekildeki fiillerin de sahtecilik sayıldığı ve 199. maddeyle yaptırım altına alındığı açıktır. 765 sayılı mülga TCK'nın 345, 347 ve 348. maddelerinde ise özel belgede sahtecilik suçlarına yer verilmiştir.

1.4. KARŞILAŞTIRMALI HUKUK

Bu başlık altında belgede sahtecilik suçlarının karşılaştırmalı hukuktaki durumu irdelenecektir.

1.4.1. Almanya

Birçok ülkede etkili olan¹⁹⁴ Alman ceza kanununda belgede sahtecilik suçlarına özel hükümler bölümünün 23. kısmında “Belgede Sahtecilik” başlığı altında 267-282. paragrafları arasında yer verilmiştir¹⁹⁵. Alman Ceza Kanunu’nda belgede sahtecilik suçları şu başlıklar altında yer almaktadır: belgede sahtecilik (m.267), teknik kayıtlarda sahtecilik (m.268), delil özelliği taşıyan belgelerde sahtecilik (m.269), hukuki ilişki açısından bilgi işlem kayıtlarında kandırma (m.270), belgede dolaylı sahtecilik (m.271), resmî kimlik belgelerinin değiştirilmesi (m.273), belgenin gizlenmesi, bir sınır işaretinin değiştirilmesi (m.274), resmî kimlik belgelerinde sahteciliğe hazırlanma (m.275), sahte kimlik belgelerinin temin edilmesi (m.276), ikâmetgâh belgeleri, motorlu araç belgeleri (m.276a), sağlık raporlarında sahtecilik (m.277), hakikate aykırı sağlık raporu düzenleme (m.278), hakikate aykırı sağlık raporlarının kullanılması (m.279), kimlik bilgilerinin kötüye kullanılması (m.281), mali nitelikte yaptırım, genişletilmiş müsadere ve müsadere (m.282)¹⁹⁶.

Alman Ceza Kanununda, TCK’dan farklı olarak, her bir belge türü ayrı maddelerde düzenlemiştir. Örneğin 267. maddede yalnızca bir alacak borç ilişkisini ispata yarar belgede sahtecilik düzenlenmiş iken 269. maddede delil teşkil eden belgede sahtecilik fiiline yer verilmiştir. Bu nedenle belgede sahtecilik fiiliyle korunan hukuki değer, belgenin türüne göre değişmekle birlikte belgeye duyulan güven ve itimattır¹⁹⁷. Kanunun 267. maddesine göre bir alacak/borç ilişkisinde sonuç doğurmak üzere gerçek olmayan bir belge düzenleyen, gerçek bir belgeyi değiştiren veya değiştirilmiş bir belgeyi kullanan kişi 5 yıla kadar hapis veya para cezasıyla cezalandırılır. Bu maddenin ikinci fıkrasında, suça teşebbüsün de cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Her ne kadar suç, sahtecilik teşkil eden seçimlik hareketlerin gerçekleştirilmesiyle tamamlansa da,

¹⁹⁴ **BOHLANDER, Michael**, the German Criminal Code, Hart Publishing, United States of Amerika 2008, s.1.

¹⁹⁵ **YENİSEY, Feridun/PLAGEMANN, Gottfried**, Alman Ceza Kanunu, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2015, s.1vd.;<https://www.lewik.org/term/15802/forgery-section-267-german-criminal-code/>, E.T:06.12.2020;https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf, E.T:08.12.2020.

¹⁹⁶ **BOHLANDER**, the German Criminal Code, s.174; <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2016/08/Criminal-Code-Austria-1998.pdf?x96812>; **YENİSEY/PLAGEMANN**, Alman Ceza Kanunu, s.42-43; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.24.

¹⁹⁷ **WESSELS, Johannes/HETTINGER, Michael/ENGLANDER, Armin**, Strafrecht Besonderer Teil 1, Straftaten gegen Persönlichkeits- und Gemeinschaftswerte, 42 neu., bearbeitete Auflage, Heidelberg 2018, s.266, kn. 873.

fiilin kısımlara bölünebildiği hallerde teşebbüs de cezalandırılacaktır. Bu hususa örnek olarak fotokopi belgenin kolaj yöntemiyle gerçeğe benzetilmesi verilmiştir¹⁹⁸. Ayrıca belgede sahtecilik suçunun oluştuğunun kabulü için failin, eylemi aldatma maksadıyla işlemiş olması aranmaktadır. Kişinin sâhtekarlığı meslek edinmiş olması, suç örgütü üyesi olarak suçu işlemiş olması, fiilin çok büyük maddi kayıplara sebebiyet vermiş olması, çok sayıda sahte belgenin mevcudiyeti, suçta tekerrürün bulunması, fiilin kamu görevlisi tarafından yetki veya nüfuzu kötüye kullanılmak suretiyle işlenmiş olması durumlarında 6 aydan 10 yıla kadar hapis cezası söz konusu olur¹⁹⁹.

Kanunun 267. maddesi kapsamındaki belgenin, düzenleyene ait bir düşünceyi içermesi husunun, bu belgeleri, teknik kayıtlar ve diğer keşif konusu delillerden ayırdığı ifade edilmektedir. Kan ve doku örneği gibi keşif konusu deliller, kişiye atfen bir emare teşkil etse dahi düşünce açıklaması içermez. Bu nedenle 269. maddede delil değeri bulunan verilerin değiştirilmesi ayrıca düzenlenmiştir²⁰⁰. Kanunun 268. maddesine göre; hukuki bir ilişki sırasında aldatma maksadıyla gerçek olmayan bir teknik kayıt düzenleyen, gerçek bir teknik kaydı tahrif eden, sahte veya tahrif edilmiş bir teknik kaydı kullanan kişi 5 yıla kadar hapis veya para cezasıyla cezalandırılır. Bu hükmün devamında bir kaydın hukuki olarak geçerli bir teknik kayıt sayılması için gerekli şartlar sıralanmıştır. Maddede ayrıca failin, kayıt sürecine müdahale ederek kaydın sonucunu etkilemesi durumunda da sahte bir teknik kaydın üretilmesi durumunun gerçekleşmiş olacağı ve bu suça teşebbüsün de cezalandırılacağı hususları vurgulanmıştır²⁰¹.

Kanunun 269. maddesinde, delil özelliği taşıyan belgeler üzerinde yapılan sahtecilik fiilleri ele alınmaktadır. Buna göre, aldatma maksadıyla hukuksal açıdan delil değeri taşıyan verilerin saklanması, sahtelerinin üretilmesi ya da kullanılması durumunda 5 yıla kadar hapis veya para cezası öngörülmüştür. 270. maddede verileri işleme faaliyetine sahteletştirmek maksadıyla etki edilmesinin aldatmayla eşdeğer olduğu belirtilmiştir. 271. maddede resmi kayıtların sahte olarak oluşturulmasına neden olunması başka bir ifadeyle dolaylı olarak bu belgelerin sahte oluşturulması hususu hüküm altına

¹⁹⁸ **FISCHER, Thomas**, § 267 in: Strafgesetzbuch, 66. Auflage, C.H.BECK, Baden-Baden 2019, s. 2163, kn. 46.

¹⁹⁹ **BOHLANDER**, the German Criminal Code, s.175; <https://www.lewik.org/term/15802/forgery-section-267-german-criminal-code/>, E.T:06.12.2020; https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf, E.T:08.12.2020.

²⁰⁰ **WESSELS/HETTINGER/ENGLANDER**, Strafrecht Besonderer Teil 1, s.267, kn. 877.

²⁰¹ <https://www.lewik.org/term/15803/forgery-of-technical-records-section-268-german-criminal-code/>, E.T: 08.12.2020.

alınmıştır. Anılan maddeye göre; haklar veya hukuki ilişkilerle ilişkili beyan, işlem veya olayların resmi belgelere, kitaplara, veri bankalarına veya sicillere sahte bir şekilde kaydına sebebiyet verilmesi durumunda failin üç yılı geçmeyecek şekilde hapis veya para cezasıyla cezalandırılacağı hususu hüküm altına alınmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında ise aldatma maksadıyla sahte sertifika ve depolanmış veri kullanılması halinin de yukarıdaki fıkra hükümlerine göre cezalandırılacağı belirtilmiştir. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında daha ağır cezayı gerektiren bir durum hüküm altına alınmıştır. Buna göre; fail, maddi kazanç sağlamak için veya kendisini veya üçüncü bir kişiyi zenginleştirmek ya da üçüncü bir kişiye zarar vermek amacıyla hareket ederse üç aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır²⁰².

Kanunun 273. maddesinde resmi kimlik belgelerinin değiştirilmesi yaptırım altına alınmıştır. Maddeye göre; kanunun 267 ve 274. maddeleri kapsamında cezalandırılmayan durumlarda her kim aldatma kastıyla resmi bir kimlik belgesi üzerindeki bir kaydı yok eder, anlaşılabilir hale getirir, gizler, örtbas eder veya resmi kimlik belgesinden bir sayfayı koparırsa veya bu yollarla değiştirilmiş olan resmi kimlik belgesini kullanırsa üç yılı geçmemek üzere hapis veya para cezası ile cezalandırılır. Kanunun “Belgelerin gizlenmesi ve sınır işaretinin değiştirilmesi” başlıklı 274. maddesinde; bir kimse kendisine ait olmayan ya da kendisine hasredilmemiş olan bir belge veya bir teknik kaydı başkasına zarar vermek niyetiyle yok eder, zarar verir veya gizlerse, kendisine ait olmayan veya münhasıran onun kullanımında bulunmayan yasal verileri başkasına zarar vermek niyetiyle siler, gizler, kullanılamayacak duruma getirir ya da değiştirirse bir sınır taşı veya bir sınırı veya su seviyesini belirten bir işareti başkasına zarar vermek maksadıyla alıp götürür, yok eder, tanınmaz hale getirir, başka yere yerleştirirse beş yılı aşmayacak şekilde hapis veya para cezasıyla cezalandırılır²⁰³.

Kanunun “Resmi kimlik belgelerinde değişiklik yapmaya yönelik hazırlık eylemleri” başlıklı 275. Maddesinde, hukukumuzda yer verilmemiş olan bir düzenleme vaz edilmiştir. Bu hüküm ile resmi kimlik belgeleri üzerinde değişiklik yapmaya yönelik hazırlık hareketleri de suç sayılarak yaptırım altına alınmıştır. Anılan madde hükmüne göre; her kim resmi kimlik belgelerini üretmek, kendisi veya başkası için tedarik etmek, satılığa çıkarmak, depolamak, ithalat veya ihracatını üstlenmek suretiyle sahtecilik

²⁰² BOHLANDER, the German Criminal Code, s.175.

²⁰³ BOHLANDER, the German Criminal Code, s.176.

yapmak maksadıyla hazırlık yaparsa, doğaları gereği bir suça konu olabilecek levhalar, çerçeveler, simgeler, kalıplar, negatifler, marka kalıbı ve benzeri şeyler, resmi kimlik belgelerinin üretiminde kullanılan ve taklit edilmeye karşı özellikle korunan kâğıtlara benzeyen veya bu kâğıtlarla kolaylıkla karıştırılabilen kâğıtlar veya resmi kimlik belgelerinin doldurulmamış matbu formlarını imal eder, kendisi veya bir başkası için temin eder, saklar veya başkasına aktarırsa iki yılı geçmemek üzere hapis veya para cezasıyla cezalandırılır. Sahte kimlik belgelerinin temin edilmesiyle Kanunun 276. maddesiyle hüküm altına alınmıştır. Kanunun 276/a maddesinde 275 ve 276. madde hükümlerinin ikamet ve motorlu araç belgeleri bakımından da geçerli olduğu hükmü getirilmiştir. Kanunun 277. maddesinde sağlık belgelerinde sahtecilik suçu düzenlenmiştir. Bu hükme göre; her kim yetkisi olmadığı halde doktor ya da diğer bir tıp uygulayıcısının ünvanını kullanarak ya da yasadışı bir şekilde bu gibi kişilerin ünvanlarını kullanarak kendisinin veya başkasının sağlık durumuyla ilgili bir belge düzenler ya da bu türden gerçek bir belgeyi tahrif eder ve resmi kurumlar veya sigorta şirketlerinin aldatılması maksadıyla kullanılmasını sağlarsa 1 yılı geçmemek üzere hapis veya para cezası ile cezalandırılır²⁰⁴.

Kanunun “Gerçeğe aykırı sağlık belgesi düzenleme” başlıklı 279. maddesine göre, kamu kurumları veya sigorta şirketleri nezdinde kullanılmak üzere bilerek ve isteyerek bir kişinin sağlık durumuyla ilgili gerçeğe aykırı belge düzenleyen doktorlar ve diğer tıp uygulayıcıları iki yılı geçmemek üzere hapis veya para cezası ile cezalandırılır. Kanunun 279. maddesinde gerçeğe aykırı olarak düzenlenmiş sağlık belgelerinin kullanılması hususu düzenlenmiştir. Buna göre; 277 ve 278. maddelerde belirtilen şekilde gerçeğe aykırı olarak düzenlenmiş belgeyi resmi bir kurum veya sigorta şirketini aldatma maksadıyla kullananlar hakkında bir yılı aşmamak üzere hapis ve para cezası öngörülmüştür. 281. maddede ise kimlik belgelerinin kötüye kullanılması suç olarak düzenlenmiştir²⁰⁵. Görüldüğü gibi Alman ceza kanununda sahtecilik suçlarında kastın gerçekleştiğinin kabulü için failde aldatma maksadının arandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu suçlara teşebbüsün cezalandırılacağı her madde bakımından ayrıca belirtilmiştir²⁰⁶.

²⁰⁴ **BOHLANDER**, the German Criminal Code, s.177.

²⁰⁵ https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf, E.T.: 19.12.2020; **BOHLANDER**, the German Criminal Code, s.178.

²⁰⁶ **BOHLANDER**, the German Criminal Code, s.174 vd.; **BOHLANDER, Michael**, Principles of the German Criminal Law, Hart Publishing, United States of Amerika 2009, s.137 vd.

Alman hukukunda, resmi belgede sahtecilik suçu açısından korunan hukuksal menfaat, maddi deliller başta olmak üzere, hukuksal meselelerin sıhhati ve güvenidir²⁰⁷.

1.4.2. İngiltere

İngiliz hukuku bu konuda bir özellik taşır. Kodifiye edilmemiş olan²⁰⁸ bu hukuka göre evrakta sahtekârlık (forgery of document) mülkiyet aleyhine işlenmiş bir suç (offence against property) sayılmıştır. İngiliz hukukunda bu suçun özel olarak ihdas edilen kanunlarla ele alınıp cezalandırıldığı görülmektedir. Bu bağlamda 18. yüzyılda sahtecilik suçlarının ağır bir şekilde cezalandırıldığı dava örneklerine rastlanmaktadır²⁰⁹. İngiltere’de, 18. yüzyılda, sahtecilik suçuyla ilgili olarak 60’tan fazla büyük yasa çıkarılmıştır²¹⁰. Anılan dönemde, sahtekârlık ve yalan yere yemin etme suçları benzer suçlar olarak değerlendiriliyordu²¹¹. Bu ülkede sahtecilik 5. Eliz tüzüğüne kadar fiilen suç sayılmamıştır²¹². Ancak daha sonra, sahteciliğin hem “Ticaret ve Krediye” karşı, hem de “Ortak Hakikat ve Adalate” karşı bir suç olduğu kabul edildi. İngiliz kanun koyucu, sahtecilik suçunun konusuyla ilgili geniş bir kavram getirmiştir²¹³.

Common Law’da sahtekârlık; “*Başka bir kimsenin hakkına zarar verecek şekilde bir yazının hileli olarak oluşturulması veya değiştirilmesi*”²¹⁴, “*yazılı bir belgenin sahte olarak düzenlenmesi, yani olmamış bir şeyin olmuş gibi gösterilmesi*” şekillerinde tanımlanmıştır. Bu hukuka göre sahtecilik, görünüşte yasal etkiye sahip olabilecek veya yasal bir sorumluluğun temeli olabilecek herhangi bir yazının aldatma maksadıyla sahte olarak yapılması veya değiştirilmesidir²¹⁵. Common Law’da bir sanığı sahtecilikten mâhkum etmek için sanığın aldatma niyetini tespit etmek gerekmektedir. Suçun teşekkülü için sahte belgenin gerçeğe benzemesi, yani hiç olmazsa dikkatli davranmayan bir kimseyi aldatabilmesi koşul olduğu gibi aldatmak maksadının bulunması da aranır. Suçun

²⁰⁷ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 1; İÇEL, Kayıhan/BAYRAKTAR, Köksal/YENİSEY, Feridun, Almanya Federal Cumhuriyeti Ceza Hukukuna Giriş, Beta Basım-Yayın-Dağıtım A.Ş., İstanbul 1989, s.102.

²⁰⁸ DUFF, Antony, “Principle And Contradiction in the Criminal Law”, Philosophy And The Criminal Law, Cambridge Studies In Philosophy And Law, Cambridge University Press 1998, s.158; POLLOCK, Criminal Law, s.4.

²⁰⁹ BAINES, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.85 vd.

²¹⁰ BENNETT, Capital Punishment and the Criminal Corpse in Scotland, s.49.

²¹¹ BAINES, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.97-99.

²¹² BAINES, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.92.

²¹³ DAHASH, Qaid H., "The Concept of Forgery Crime Under United Kingdom Law", <https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&aId=135570>, E.T:24.08.2020.

²¹⁴ SCHEB/SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.196.

²¹⁵ https://www.jstor.org/stable/781719?seq=1#metadata_info_tab_contents, E.T:24.08.2020.

tamamlandığının kabulü için ayrıca, sahte belgenin kullanılması gerekli değildir. Ancak sahteliğini bilerek sahte bir belgeyi kullanmak ayrı bir suçtur²¹⁶. Bu suç eylemleri, kasıtlı olmaları durumunda cezalandırılacaktır²¹⁷. Common Law'da aldatma maksadıyla belgeye sahte isim veya adres yazılmasının belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu kabul edilmektedir²¹⁸. İlk vakalar, vasiyetname, makbuz ve doktor sertifikaları gibi yazıların sahteciliğe tabi olduğunu ortaya koymaktadır²¹⁹. "Yayınlamak" ile eşanlamli bir sanat terimi olan "Utter", gerçek sahteciliği, sahte bir belgeyi birine verme eyleminden ayırır²²⁰.

İngiltere'de, 1913 tarihli Forgery Act'ta (Sahtecilik Kanunu) sahtecilik suçu düzenlenmiştir. Bu kanunun sahteciliğin tanımı başlığı altında yer alan 1. maddesine göre; "Bu kanunun amaçları bakımından sahtecilik, gerçeği gibi kullanılabilmesi amacıyla sahte belge yapılması ve bu kanunda belirtilen mühür ve kalıpların sahtesini yapmaktır. Kandırmak ve aldatmak amacıyla sahtecilik bu sözleşmede öngörülen şekilde cezalandırılır". Anılan başlık altındaki ikinci maddeye göre ise bir belgenin tamamı veya herhangi bir kısmı, onu düzenlemeyen veya düzenlenmesine yetki vermeyen bir kişi tarafından onun adına yapılmış gibi görünüyorsa sahtedir. Ayrıca belgeyi gerçekten düzenleyen olarak görülen kişi ya da onun yetkilendirmesiyle düzenlenmiş olsa dahi önemli olması durumunda belgenin düzenlendiği yer, tarih veya belgedeki ayırt edici numara veya işaretlerin sahte olarak belirtilmesi halinde belge bu kanunun anlamı dâhilinde sahtedir²²¹.

Ayrıca özellikle belge üzerinde ekleme, ilave, bozma, yok etme, silme, çıkarma veya başka bir şekilde herhangi bir esaslı değişiklik yapılmışsa, belgenin tamamının veya esaslı bir kısmının hayali veya vefat etmiş bir kişi tarafından veya onun adına temsilcisi tarafından düzenlendiği iddia ediliyorsa ya da gerçek bir kişi veya onun yetkilendirdiği kişi tarafından düzenlenmiş olsa bile bunu düzenleyen veya yetkilendiren kişi dışında gerçek veya hayali bir kişi tarafından düzenlenmiş gibi göstermek amacıyla oluşturulmuşsa bu durumlarda da belge sahtedir²²². Aynı başlık altındaki 3. maddeye göre; sözleşmenin amaçları bakımından bir belgenin hangi dilde yazıldığı ya da Krallığın

²¹⁶ SCHEB/ SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.197.

²¹⁷ DAHASH, "The Concept of Forgery Crime", <https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&aId=135570>, E.T:24.08.2020.

²¹⁸ GOODERSON, When Is A Document False In The Law Of Forgery?, s.12 vd. .

²¹⁹ SCHEB/ SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.196.

²²⁰ SCHEB/ SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.197.

²²¹ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1913/27/body/enacted>, E.T. 13.08.2020.

²²² BAINES, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.213-214.

egemenliğı içinde veya dışında hangi yerde etki göstermek üzere kullanıldığının önemli olmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca sahtecilik fiili tamamlanmamış olsa veya ortada yasal olarak bağlayıcı veya yeterli olabilecek bir belge olmasa bile sahtecilik fiilinin tamamlanmış sayılabileceğı de belirtilmiştir. Bu kanuna göre herhangi bir çek, banka çeki, posta havalesi, kupon veya kanunla tanınan başka bir belge üzerindeki sahtecilik fiilinin, bu belgenin hukuken önem arz eden bir kısmında olması gerekmektedir²²³.

Kanunun, "Aldatma maksadıyla belirli belgelerde sahtecilik" başlığı altındaki 1 numaralı bendinde; ölü veya yaşayan bir kişiye ait herhangi bir vasiyetname, vasiyetname eki veya vasiyetname hükmündeki belgeler, vasiyetnameye ilişik olsun olmasın idari onay veya belge; senet ya da bono, bunların hukuki temlikine ilişkin belge, bu senet ya da bononun icrasına dair tasdik içerir belgelerde ve herhangi bir banknot veya banknotun üzerinde herhangi bir ciro veya temlik şerhinde sahtecilik yapılması durumunda suçun yaptırımının ağır veya müebbet hapis cezası olduğu belirtilmiştir. Bu başlık altındaki 2. bentte ise anılan maddede sayılan belgeler üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiillerinin dolandırıcılık kastıyla işlenmesi haline ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Kanunun "Dolandırıcılık veya aldatma niyetiyle belirli belgelerde sahtecilik" başlıklı 3 numaralı bölümünde, krallık mühürleri, doğum, vaftiz, isim, evlilik, ölüm, cenaze veya cenaze törenine ilişkin bir sicil kaydının herhangi bir bölümü veya bunun onaylı kopyası, mahkemeler tarafından düzenlenmiş olan belgeler, mahkemelerin tuttukları kayıt ve defterler gibi belgeler üzerinde sahtecilik fiilinin dolandırıcılık veya aldatma kastıyla işlenmesi haline ilişkin yaptırımlar öngörülmüştür. Sözleşmede belirtilen belgeler dışında kalan diğer belgelerde dolandırmak ve aldatmak maksadıyla yapılan sahtecilikler, sözleşmenin 4. maddesinde kabahat olarak düzenlenmiştir²²⁴.

Kanunun "Mühürler ve kalıpların sahteciliğı" başlıklı 5. maddesinde; Birleşik Krallık Büyük Mührü ve benzeri diğer mühürlerin, İngiltere'deki Kamu Kayıt Ofisinin mührü, mahkeme mühürleri, doğumlar, ölümler ve Evlilikler Genel Sekreterliğı mühürlerinde sahteciliğın dolandırıcılık veya aldatma kastıyla işlenmesi halinde yaptırımın ömür boyu hapis cezası olduğu belirtilmiştir. Bu başlığın 2, 3, 4 ve 5 numaralı bentlerinde sayılan mühürlerde sahtecilik yapılması durumunda bu fiiller için öngörülen yaptırımlar ayrı ayrı belirtilmiştir. Kanunun "Tedavüle çıkarma (Kullanma)" başlıklı 6.

²²³ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1913/27/body/enacted>, E.T. 13.08.2020.

²²⁴ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1913/27/body/enacted>, E.T. 13.08.2020.

maddesinde ise sahte belge, mühür veya kalıpları kullanan kişinin de bu sahtecilikleri yapmış kişi gibi cezalandırılacağı belirtilmiştir. Kanunun 7. maddesinde aldatma maksadıyla, sahte belgelere istinaden hak iddia etme, mülkiyet talebinde bulunma durumu düzenlenmiş; 8. maddesinde sahte belge, mühür ve kalıpları bulundurma fiilleri düzenlenerek yaptırım altına alınmış; 9. maddesinde sahtecilik amacıyla kâğıt veya alet bulundurmak ya da yapmak fiilleri; 10. maddesinde usulüne uygun şekilde damgalanmamış veya düzenlenmemiş belirli kâğıtların satın alınması veya bulundurulması fiilleri; 11. maddesinde fer'i faillik, yardım ve teşvik fiilleri; 12. maddesinde ise cezalar düzenlenmiştir²²⁵.

Bu düzenlemenin yanında, 1958 tarihli "Crimes Act" (Ceza Kanunu) m.83/A'da da belgede sahtecilik suçları düzenlenmiştir²²⁶. Madde 83/A'ya göre şu fiiller sahtecilik suçunu oluşturur; sahte belge yapmak (m.83A-1; sahte belge kullanma (m.83A-2); sahte bir belgenin kopyasını yapmak (m.83A-3) ve sahte bir belgenin kopyasını kullanmak (m.83A-4)²²⁷. Sahtecilik suçları, 1981 tarihli Forgery and Counterfeiting Act' ta da (Sahtecilik Kanunu) düzenlenmiştir. Bu kanun, 1913 tarihli Sahtecilik Kanunu, 1936 tarihli Kalpazanlık Suçları Kanunu ve 1861 tarihli Sahtecilik Kanunu'nun bazı bölümlerinin yerine geçmek üzere Birleşik Krallık Parlamentosu'nca ihdas edilmiştir²²⁸. Anılan kanunun, sahte bir belgeyi kopyalama suçları gibi benzer suçlara da yer vermek suretiyle sahtecilik suçunu kapsamlı bir şekilde ele aldığı görülmektedir²²⁹. Bu kanun uyarınca belge; postane veya maliye tarafından basılmış bir damga ya da bilgilerin kaydedildiği veya depolandığı herhangi bir cihaz (örneğin, manyetik bant) olabilir²³⁰.

Kanunun 1. maddesinde sahtecilik suçu tanımlanmaktadır. Buna göre kendisi veya başkası tarafından kullanılarak bir kimseyi gerçek olduğuna ikna edip bu kabulle kişinin kendisi veya üçüncü bir kişinin zararına eylemde bulunması veya bulunmamasını temin etmek maksadıyla sahte belge düzenleyen kimse sahtecilik suçunu işlemiş olur. Anılan kanunun 2. maddesinde sahte belgenin kopyasının oluşturulması suçu; 3. maddesinde sahte belgenin kullanılması; 4. maddesinde sahte belge kopyasının

²²⁵ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1913/27/body/enacted>, E.T. 13.08.2020.

²²⁶ http://classic.austlii.edu.au/au/legis/vic/consol_act/ca195882/. E.T.:26.08.2020.

²²⁷ <http://www.judicialcollege.vic.edu.au/eManuals/CCB/5170.htm>. E.T.:26.08.2020.

²²⁸ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/45>. E.T.:26.08.2020.

²²⁹ **DAHASH**, "The Concept of Forgery Crime", <https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&aId=135570>, E.T.:24.08.2020.

²³⁰ <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095828893>. E.T.:26.08.2020.

kullanılması fiillerine yer verilmiştir. Kanunun 5. maddesinde ise sahteciliğin havale, hisse senedi, pasaport ve benzeri belgeler üzerinde işlenmesi fiilleri düzenlenmiştir. 6. maddede birinci bölüm kapsamına giren suçlara ilişkin müeyyidelere yer verilmiş; 7. maddesinde arama, el koyma vb. yetkiler; 8. maddesinde, "belge" kavramından ne anlaşılması gerektiği ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu maddeye göre, resmi veya gayri resmi nitelikte herhangi bir belgeden; bir posta işletmesi tarafından basılan veya satılan herhangi bir pul; ülke içi herhangi bir damga pulu ve bilgilerin üzerlerine veya içlerine mekanik, elektronik veya diğer yollarla kaydedildiği veya depolandığı herhangi bir disk, kaset, ses bandı veya diğer aygıtlar anlaşılır²³¹.

Anılan maddenin a ve d bentleri gözetildiğinde bir yazı dar anlamda belge olarak kabul edilmese de bu kanun anlamında belge olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla bilgilerin üzerlerine veya içlerine mekanik, elektronik veya diğer yollarla kaydedildiği veya depolandığı herhangi bir disk, kaset, ses bandı veya diğer aygıtlar da bu kanun kapsamında belge olarak kabul edilmektedir. Bununla bağlantılı olarak, 1981 tarihli Kanunun, bu dökümanlara karşı işlenecek sahtecilik suçunu ele alırken gayri resmi belgelerle resmi belgeler arasında bir ayrım yapmadığını, bu belgeleri eşit olarak ele aldığını görüyoruz. Dolayısıyla bu belgeler bakımından suçun türü veya verilen cezanın miktarı bakımından da bir fark bulunmamaktadır. Kanunun 9. maddesinde "sahte" ve "üretme" kavramları ele alınmış, başka bir ifadeyle hangi hallerin sahte belge üretme, yapma fiilini oluşturduğu ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bu maddeye göre, bir belgenin sahte olması için içeriğinde belirtilen şekilde yapılmadığı veya değiştirilmediği bir şekilde yapılmış veya değiştirilmiş gibi görünmesi gerekir. Dolayısıyla bir belge salt yanlış bir bilgi içeriyor diye sahte değildir²³². Madde 10'da ise zarar, teşvik ve ikna kavramları açıklanmıştır. 14 ve 21. maddeler arasında çeşitli sahtecilik suçları düzenlenmiş, 22. maddesinde ikinci bölüm kapsamında yer verilen suçlara ilişkin yaptırımlar düzenlenmiştir²³³.

1981 tarihli Kanunda da sahtecilik suçunun kasten işlenen bir suç olduğu vurgulanmıştır. Bu husus anılan kanunun 1. maddesindeki ifadelerden açıkça çıkarılmaktadır. Anılan kanun uyarınca, sanık genel kastın yanında ilave bir kasta daha

²³¹ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/45, E.T.:24.08.2020>.

²³² **DAHASH**, "The Concept of Forgery Crime", <https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&aId=135570, E.T:24.08.2020>.

²³³ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/45, E.T.:24.08.2020>.

sahip olmalıdır. Buradaki ilave kast, o sahte belgeyi kullanma niyetiyle ifade edilir. Kullanma ile kastedilen, üçüncü kişileri sahte bir belgeyi gerçek bir belge olarak kabul etmeye ve onu bir eylemi yapıp yapmamaya ikna etmektir²³⁴. Başka bir ifadeyle failin, belgenin sahte olduğunu bilmesi ve bu belgenin kendisi veya başkası tarafından kullanılması ve bir kimsenin bunun gerçek olduğuna ikna edilerek kişinin kendisi veya üçüncü bir kişinin zararına eylemde bulunması veya bulunmamasının temini için kullanılacağı bilincine sahip olması gerekir²³⁵.

Bu düzenlemelerin yanısıra 1930 tarihli Road Traffic Act (Karayolu Trafik Kanunu) m.112'de trafik ruhsatlarıyla sigorta ve güvenlik sertifikalarında yapılan sahtecilik fiilleri ayrıca cezalandırılmıştır²³⁶. Erken İngiliz toplumunda ticari konuların daha az öneminin bir göstergesi olarak, Common Law, hem sahtekârlığı hem de sahte bir senedin piyasaya sürülmesini kabahat olarak sınıflandırmıştır²³⁷. Ancak 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren artan ve çeşitlenerek sosyal ekonomik hayatı sekteye uğratan sahtecilik suçlarına ölüm cezası gibi ağır yaptırımlar öngörülmüştür²³⁸. İngiltere'de, belgelerdeki sahteliğin tespitine ilişkin ekspertizle ilgili yasal hükümler (Fransızlardan ödünç alınan), 19. yüzyılda ancak ortaya çıkmıştır. Kraliçe Victoria'nın saltanatı döneminden itibaren, adli tıpta gelişmeler kaydedilmiştir²³⁹.

1.4.3. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri Ceza Kanunu'nun "Kalpazanlık ve Sahtecilik" başlığını taşıyan 25. bölümünün 470-514. maddeleri arasında belgede sahtecilik suçları, kalpazanlık suçlarıyla birlikte düzenlenmiştir. "Pasaport ve Vizeler" başlıklı 75. bölümün 1543. maddesindeyse pasaport sahteciliği düzenlenmiştir²⁴⁰. Federal ve eyalet yasaları genellikle sahteciliği bir suç olarak sınıflandırır. Yazılı ve basılı belgelerin önemini yansıtan tüm Amerikan yargı alanlarındaki yasalar, sahtecilik suçunu hemen hemen her tür kamu veya özel hukuk aracını kapsayacak şekilde genişletmiştir. Federal yasalara

²³⁴ **DAHASH**, "The Concept of Forgery Crime", <https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&aId=135570>, E.T.:24.08.2020.

²³⁵ **LAVER, Nicola**, " Forgery and counterfeiting", <https://www.inbrief.co.uk/offences/forgery-and-counterfeiting/>, E.T.:25.08.2020.

²³⁶ https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1930/43/pdfs/ukpga_19300043_en.pdf. E.T.:26.08.2020.

²³⁷ **SCHEB/ SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.197.

²³⁸ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.92-222 vd.

²³⁹ **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, "Criminalistic Research of the Forged Documents", s.166.

²⁴⁰ https://www.legislationline.org/download/id/8301/file/USA_title_18_us_code_crimes_2017_en.pdf, E.T.:18.07.2021.

göre, her kim ABD'nin herhangi bir belgesini veya diğer kıymetli evrakını aldatmak maksadıyla, sahte olarak üretir, mevcut belgeyi sahteleştirir ya da taklit ederse sahtecilik suçunu işlemiş olur²⁴¹.

Federal mahkemeler, kanunların açık amacının Amerika Birleşik Devletlerinin tüm para birimini ve belgelerini korumak olduğunu ifade etmektedir. Her kim aldatmak maksadıyla Amerika Birleşik Devletleri'ne ait herhangi bir sahte üretilmiş, sahteleştirilmiş, taklit edilmiş belge ya da diğer kıymetli evrakı üretir, piyasaya sürer, basar, satar, ya da bu fiillere teşebbüs ederse sahtecilik suçundan cezalandırılır. Diğer bazı federal kanunlar, federal menkul kıymetlerin, posta pullarının, para havalelerinin, federal ve eyalet menkul kıymetlerinin, kamu kayıtlarının, hâkimlerin imzalarının ve mahkeme belgelerinin sahteciliğiyle ilgilidir²⁴². Amerikan Ceza Kanunu'nun "Kalpazanlık ve Sahtecilik" başlığını taşıyan 25. bölümünde sahtecilik suçları düzenlenmiştir²⁴³. Sahtecilik hükümlerine göre, mâhkumiyetin şartı olarak sanığın özel hileli niyetinin ispatlanması gerekmektedir²⁴⁴.

Çoğu eyalet, sahteciliğin Common Law tanımını büyük ölçüde benimsemiştir. Ancak sahte olabilecek belgelerin sayısını uzun bir kamu ve özel belge listesi içerecek şekilde genişletmiştir. Bu eyaletlere örnek olarak Arizona'yı gösterebiliriz²⁴⁵. Çek üzerinde gerçekleştirilen suçlar ülkemizde olduğu gibi birçok ülkede ekonomik hayatı sekteye uğratabilecek derecede önem ifade etmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde, çek üzerinden gerçekleştirilen suçlar nedeniyle ekonomik kayıplar her geçen yıl daha da artmaktadır. Hatta FBI raporuna göre, bu suçlar profesyonel ve organize gruplar tarafından işlenmektedir. FBI'nın bu raporunda, sokak çetelerinin de çek dolandırıcılığı yapmak için gelişmiş yöntemler kullandığına dikkat çekilmektedir²⁴⁶. Bunun yanı sıra kaçak göçmen nüfusunun fazla olduğu Kaliforniya, New Mexico, Arizona ve Teksas dâhil olmak üzere sınır eyaletlerinde, kimlik sahteciliği en çok işlenen belgede sahtecilik suçları arasındadır²⁴⁷.

²⁴¹ SCHEB/SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.197.

²⁴² SCHEB/SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.197.

²⁴³ https://www.legislationline.org/download/id/8301/file/USA_title_18_us_code_crimes_2017_en.pdf, E.T.:18.07.2021.

²⁴⁴ SCHEB/SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.197.

²⁴⁵ SCHEB/SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.198.

²⁴⁶ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.32.

²⁴⁷ MORTENSEN, Ronald, "Document Fraud in Employment Authorization: How an E-Verify Requirement Can Help", United State States House of Representatives Judiciary's Subcommittee on Immigration Policy and Enforcement Washington, DC April 18, 2012, AILA InfoNet Doc. No.

ABD kongresi, 1930’larda, Ulusal Çalınan Mülkiyet Kanunu’nu yürürlüğe koymuştur. Bu kanunla, sahte olarak oluşturulmuş veya değiştirilmiş belge ve senetlerin kullanılması ve eyaletler arasında geçişi yasaklanmıştır. Bunun yanı sıra, sahte çek gibi menkul kıymetlerin de eyaletler arasında geçişi yasa dışı kılınmıştır²⁴⁸. Amerika’da, eski kanunlara göre, kişinin karşılıksız bir çek düzenlemesi nedeniyle sahtecilik suçundan sorumlu olması için hileli bir şekilde mal elde etmesi gerekmektedir. Eski davalarda, bazı mahkemeler bankada karşılığı olmayan çeklerin verilmesine “itibari değer” kullanımı olarak atıfta bulunmuştur. Bu davalar, mülk elde etmek için sahte delillerin kullanılmasını hukuka aykırı kılan yasalar uyarınca kovuşturuldu²⁴⁹.

1.4.4. Diğer Ülkeler

Avusturya Ceza Kanunu’nda, belgede sahtecilik suçlarına kanunun özel kısmında, “Belge ve Delillere Karşı Suçlar” başlığı ile 223 ila 231. paragrafları arasında yer verilmiştir. Belgede Sahtecilik (m.223, 224, 226, 227), dolaylı şekilde gerçek dışı belge düzenleme (m.228), belgeyi gizlemek (m.229) maddelerinde düzenlenmiştir. Ceza Kanunu’nun 230. maddesinde sınır çizgilerinin değiştirilmesi ve 231. maddesinde ise başkalarının kimlik belgelerinin kullanımı hususları cezalandırılmaktadır²⁵⁰.

Fransa hukukunda, 1994 tarihli Fransız Ceza Kanunu’nun, “Milleto, Devlete ve Kamu Barışına Karşı Cürüm ve Cünhalar”ın bulunduğu 4. kitabın 4. kısmında 441-1 ve devamı maddelerinde belgede sahtecilik eylemleri düzenlenmiştir²⁵¹. Kanunun 441-1. maddesinde sahtecilik suçu açıklanmaktadır²⁵². 441-2. maddesinde idari bir makam tarafından verilen belgelerde gerçekleştirilen sahtecilikler²⁵³, 441-3. maddesinde 441-2. maddede tanımlanan belgelerin hileli yollarla elde bulundurulması hususları

12041848A. (Posted 04/18/12) s.4.

²⁴⁸ **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.335.

²⁴⁹ **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.199.

²⁵⁰ https://www.legislationline.org/download/id/8548/file/Austria_CC_1974_am122019_de.pdf, E.T.: 19.12.2020.

²⁵¹ **BAUKNECHT Gesine/LÜDICKE, Lieselotte**, Das französische Strafgesetzbuch Code penal, Freiburg im Br. 1999, s.283.

²⁵² **SAMMLUNG AUSLANDISCHER STRAFGESETZBÜCHER IN DEUTSCHER ÜBERSETZUNG**, Das französische Strafgesetzbuch Code Penal, Zweisprachige Ausgabe, Freiburg im Breisgau 1999, s.283-286, **BAUKNECHT/LÜDICKE**, Das französische Strafgesetzbuch Code penal, s.283.

²⁵³ **BAUKNECHT/LÜDICKE**, Das französische Strafgesetzbuch Code penal, s.283; **SAMMLUNG AUSLANDISCHER STRAFGESETZBÜCHER IN DEUTSCHER ÜBERSETZUNG**, Das französische Strafgesetzbuch Code Penal, Zweisprachige Ausgabe, Freiburg im Breisgau 1999, s. 283-286.

cezalandırılmaktadır²⁵⁴. Kanunun 441-4. maddesinde kamu kurumları tarafından yapılan tescil ve resmi veya tasdik edilmiş belgeler üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiilleri, 441-5. maddesinde suçun görevin veya hizmetin ifası sırasında kamu gücünü elinde bulunduran veya kamu hizmeti gören kişilerce işlenmesi veya failin suç işlemesini kolaylaştırmak ya da cezasız kalmasını sağlamak amacıyla işlenmesi hususları²⁵⁵, 441-6. maddesinde bir kamu kurumu tarafından bir hakkı, kimliği ya da sıfatı tespiti yönelik belgenin saklanması fiilleri²⁵⁶, 441-7. maddesinde ise gerçek dışı belge veya ilmuhaber düzenlemek, bunları tağyir etmek ve kullanmak fiilleri düzenlenmiştir²⁵⁷. 1994 tarihli Fransız Ceza Kanunu'na göre; *“Bir hakkın veya hukuki sonuçlar doğuran bir fiilin delilini teşkil etmek maksadıyla vücuda getirilen ya da böyle bir etki doğurabilen bir yazıda veya düşünceyi yansıtabilen diğer herhangi bir şeyde hangi araçla olursa olsun yapılan ve bir zarara yol açabilecek nitelikte olan gerçeğin hileli bir şekilde her türlü değişikliği, sahtekârlık teşkil eder”*. Anılan kanun, *“bir hakkın veya hukuki sonuçlar doğuran bir fiilin delilini teşkil etmek maksadıyla vücuda getirilen ya da böyle bir etki doğurabilen bir yazıda veya düşünceyi yansıtabilen diğer herhangi bir şey”*in belge kavramına girdiğini belirtmektedir²⁵⁸.

İtalya; İtalya, belgede sahtecilik suçlarının en yaygın olarak işlendiği ülkelerden biridir²⁵⁹. İtalyan Ceza Kanunu'nda belgede sahtecilik suçları, özel hükümlerin düzenlendiği 2. kitabın “Kamu Güvenine Karşı Suçlar” başlığını taşıyan 7. bölümün 3. kısmında “Belgede Sahtecilik” başlığı altında 476 ve devamında yer almaktadır. İtalya Ceza Kanunu düzenlemeleri, 765 sayılı TCK ile benzerlikler arz etmektedir. İtalyan Ceza Kanunu'nda resmî belgede sahtecilik suçları şu başlıklar altında düzenlenmiştir: resmî belgede kamu görevlisi tarafından yapılan sahtecilik (m.476), belgenin tasdikli

²⁵⁴ **SAMMLUNG AUSLANDISCHER STRAFGESETZBÜCHER IN DEUTSCHER ÜBERSETZUNG**, Das französische Strafgesetzbuch Code Penal, Zweisprachige Ausgabe, Freiburg im Breisgau 1999, s.283-286; **BAUKNECHT/LÜDICKE**, Das französische Strafgesetzbuch Code penal, s.284.

²⁵⁵ **BAUKNECHT/LÜDICKE**, Das französische Strafgesetzbuch Code penal, s.284.

²⁵⁶ **BAUKNECHT/LÜDICKE**, Das französische Strafgesetzbuch Code penal, s.285.

²⁵⁷ **SAMMLUNG AUSLANDISCHER STRAFGESETZBÜCHER IN DEUTSCHER ÜBERSETZUNG**, Das französische Strafgesetzbuch Code Penal, Zweisprachige Ausgabe, Freiburg im Breisgau 1999, s.283-286; **BAUKNECHT/LÜDICKE**, Das französische Strafgesetzbuch Code penal, s.285.
https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf, E.T.: 19.12.2020.

²⁵⁸ [file:///C:/Users/ab95163/Downloads/France,%20Criminal%20Code%20\(1994\)\(E\).pdf](file:///C:/Users/ab95163/Downloads/France,%20Criminal%20Code%20(1994)(E).pdf), E.T.: 23.12.2020.

²⁵⁹ **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents, s.176.

suretlerinde sahtecilik (m.477), resmî veya özel belgeler üzerinde tahrifat ve kamu görevlisi tarafından bu belgelerin tasdik edilmesi (m.478)²⁶⁰, fikrî sahtecilik (m.479), kamu görevlisince yapılan onaylı suretlerde fikrî sahtecilik (m.480), kamu görevi yerine getirme kişilerin fikrî sahtecilik yapması (m.481)²⁶¹, sivil kişi tarafından yapılan sahtecilik (m.482), resmî belge üzerinde özel kişi tarafından dolaylı fikrî sahtecilik (m.483), özel belgede sahtecilik (m.485), özel belgelerde açığa imzanın kötüye kullanılması (m.486)²⁶², resmî belgelerin kamu görevlisi tarafından yetkisini aşacak şekilde doldurulması (m.487), açığa imza üzerinde diğer sahtecilikler (m.488), sahte belgenin kullanılması (m.489), gerçek belgenin saklanması, yok edilmesi (m.490)²⁶³, resmî belge hükmündeki belgeler (m.491), bilgi işlem vasıtasıyla düzenlenen belgelerde sahtecilik (m.491 bis), kaybolan belgelerin yerine geçen tasdikli suretler (m.492), kamu hizmetlilerinin yaptığı sahtecilik (m.493), şikâyeteye tabi suçlar (m.493 bis)²⁶⁴, kendisini başkası olarak tanıtmak (m.494), nüfus bilgilerini, kendi ya da bir başkasının kişisel özelliklerini memura yanlış bildirme (m.495)²⁶⁵.

İsveç Ceza Kanunu'nda, belgede sahtecilik suçları özel hükümlerin yer aldığı 2. bölümün 14. kapitelinde "Sahtecilik Suçları" başlığı altında düzenlenmiştir. Anılan başlık altındaki birinci bölümde; izni olmaksızın yazılı ya da benzer vasıtalarla bir diğer kişinin ismini kullanarak ya da başka yollarla sahte bir belge üreten, gerçek bir belgeyi tağyir eden ya da bu nevi bir belgeye ekleme yapan kimsenin eyleminin kanıt güvenliği bakımından tehlike oluşturması halinde bunun sahtecilik suçunu oluşturacağı ve 2 yıla kadar hapis cezasına tabi olacağı hususu belirtilmiştir. Birinci bölümün altında yer alan 1, 2 ve 3 nolu alt bölümlerde belgeden ne anlaşılması gerektiği açıklanmıştır²⁶⁶.

²⁶⁰ **RIZ, Roland/BOSCH, Johanna**, *İtalienische Strafgesetzbuch Codice penale italiano*, Stand:30.4.1995, Zweisprachige Ausgabe, Bozen 1995, s.337.

²⁶¹ **RIZ/BOSCH**, *İtalienische Strafgesetzbuch Codice penale italiano*, s.339.

²⁶² **RIZ/BOSCH**, *İtalienische Strafgesetzbuch Codice penale italiano*, s.341.

²⁶³ **RIZ/BOSCH**, *İtalienische Strafgesetzbuch Codice penale italiano*, s.343.

²⁶⁴ **RIZ/BOSCH**, *İtalienische Strafgesetzbuch Codice penale italiano*, s.345.

²⁶⁵ S.A.C.B.O SpA CATALOGO REATI, www.milanbergamoairport.it, file:///C:/Users/ab95163/Downloads/List%20of%20offences_Rev.13%20del%2029.10.2019.pdf, E.T.:20.12.2020; https://www.legislationonline.org/download/id/4358/file/Italy_CPC_updated_till_2012_Part_2_it.pdf, E.T.:20.12.2020; **RIZ/BOSCH**, *İtalienische Strafgesetzbuch Codice penale italiano*, s.347.

²⁶⁶ **CORNILS, Karin/JAREBORG, Nils**, *Das Schwedische Kriminalgesetzbuch*, vom 21. Dezember 1962 nach dem Stand vom 21. December 2000, Freiburg im Br. 2000, s.111; <https://www.government.se/4a8349/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>, E.T.: 20.12.2020.

İspanya; İspanya, belgede sahtecilik suçlarının en yaygın olarak işlendiği ülkelerden bir diğeridir²⁶⁷. Bu ülke Ceza Kanunu’nda sahtecilik suçları, özel hükümlerin yer aldığı 2. kitabın 18. bölümünün 2. kısmında “Belgede Sahtecilik Suçları” başlığı altında düzenlenmiştir. Kanunun 390. maddesinden 394. maddesine kadar olan bölümde “genel olarak resmi belgelerde sahtecilik”; 395 ve 396. maddelerinde “özel belgelerde sahtecilik”; 397, 398 ve 399. maddelerinde ise “tasdiknamelerde sahtecilik” suçları yer almaktadır²⁶⁸.

İsviçre Ceza Kanunu’nda, belgede sahtecilik suçu, “sahtecilik” başlığını taşıyan 11. bölümde düzenlenmiştir. İsviçre Ceza Kanunu’nda, belgede sahtecilik (m.251), kimlik belgelerinde, referanslarında ve sertifikalarında sahtecilik (m.252), sahte bir belgenin hileyle oluşturulması (m.253), belgeyi gizlemek, zarar vermek, tahrip etmek ve zimmete geçirmek (m.254) suçları bu bölüm altında yer alan suçlardır. İsviçre Ceza Kanunu’nun 255. maddesi evrakta sahteciliğe ilişkin hükümlerin yabancı belgelere de uygulanacağı hükmünü havidir²⁶⁹.

Bu açıklamalardan sonra sonuç olarak; sahtecilik suçlarının karşılaştırmalı hukukta çoğunlukla kamu güveni aleyhine işlenen suçlar arasında düzenlendiği ve belgede sahtecilik suçları bakımından ulusal belgede yapılan sahtecilikle uluslararası belgede gerçekleştirilen sahtecilik eylemleri açısından bir fark gözetilmediği söylenebilir. Hatta İsviçre Ceza Kanunu’nun 255. maddesi, evrakta sahteciliğe ilişkin hükümlerin yabancı belgelere de uygulanacağını açıkça ifade etmektedir²⁷⁰. Bununla beraber neredeyse bütün kanunlar, failin sıfatına ve belgenin niteliğine göre bir ayırım yapmaktadırlar. Failin kamu görevlisi olması veya sahteliğin resmî belgeye ilişkin olması hususları genellikle ağır bir suç şekli olarak düzenlenmiştir. Birçok ülke kanununda belgede sahtecilik suçlarında, belgenin delil değeri taşıması veya ispat vasıtası olarak

²⁶⁷ **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176.

²⁶⁸ **HOFFMANN, Markus/MELIA, Manuel Cancio**, Das spanische Strafgesetzbuch vom 23. November 1995 nach dem Stand vom 31. Dezember 2001, Freiburg im Br. 2002, s.224-227; <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2013/05/Spain-Criminal-Code-1995-eng.pdf>, E.T.:20.12.2020;

https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf, E.T.: 20.12.2020.

²⁶⁹ <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/202007010000/311.0.pdf>, E.T: 20.12.2020.

²⁷⁰ <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/202007010000/311.0.pdf>, E.T: 20.12.2020.

kullanılma imkânı göz önünde tutulmuştur. (Örneğin Almanya (Par. 267 ve 269)²⁷¹; Avusturya (par.223)²⁷², Fransa (m.441-1)²⁷³.

Karşılaştırmalı hukukta belgenin ortak bir tanımlamasına rastlanılmamaktadır²⁷⁴. Bazı ceza kanunlarında, “*belge*” kavramının tanımlaması açıkça yapılmıştır. Örneğin, 1932 tarihli Polonya Ceza Kanunu belgeyi; “*Bir hakkın, bir hukukî münasebetin veya hukukî hükme konu olacak bir hal veya durumun mevcudiyetini ispata yarayacak şey*” olarak tanımlamıştır²⁷⁵. 1937 tarihli İsviçre Ceza Kanunu’na göre belge; “*Hukukî değere sahip bir vakıayı ispata mahsus veya ispat için kullanılan bütün yazılar ve böyle bir vakayı ispat için kullanılan işaretler belge sayılır*”²⁷⁶. 1902 tarihli Norveç Ceza Kanunu’na göre; “*belge* deyiminden *el yazısı olsun veya olmasın, bir hak, bir borç, bir olayı tespiti elverişli bir beyanı ihtiva eden veya bir hususun ispatına tahsis edildiği kanısını uyandıran her belge anlaşılması gerekir*”²⁷⁷. 1994 tarihli Fransız Ceza Kanunu’nu ise “*Bir hakkın veya hukuki sonuçlar doğuran bir fiilin delilini teşkil etmek maksadıyla vücuda getirilen ya da böyle bir etki doğurabilen bir yazıda veya düşüncüyü yansıtabilen diğer herhangi bir şeyde hangi araçla olursa olsun yapılan ve bir zarara yol açabilecek nitelikte olan gerçeğin hileli bir şekilde her türlü değişikliği, sahtekârlık teşkil eder*”. şeklindeki düzenlemesiyle belgeyi de tanımlamaktadır. Anılan kanun, “*bir hakkın veya hukuki sonuçlar doğuran bir fiilin delilini teşkil etmek maksadıyla vücuda getirilen ya da böyle bir etki doğurabilen bir yazıda veya düşüncüyü yansıtabilen diğer herhangi bir şey*”in belge kavramına girdiğini belirtmektedir²⁷⁸.

²⁷¹ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 1; <https://www.lewika.org/term/15802/forgery-section-267-german-criminal-code/>, E.T:06.12.2020; https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf, E.T:08.12.2020.

²⁷² https://www.legislationline.org/download/id/8548/file/Austria_CC_1974_am122019_de.pdf, E.T.: 19.12.2020.

²⁷³ https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf, E.T.: 19.12.2020.

²⁷⁴ **ERMAN**, Evrakta Sâhtekarlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.168; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.303.

²⁷⁵ Das polnische Strafgesetzbuch, Kodeks karny, Ewa Weigend, Freiburg im Breisgau 1998, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19320600571/O/D19320571.pdf>, E.T.: 20.12.2020.

²⁷⁶ https://www.legislationline.org/download/id/8561/file/Swiss_CC_1937_am112019_en.pdf, E.T.: 20.12.2020.

²⁷⁷ <https://www.legislationline.org/documents/id/8909>, E.T.: 22.12.2020.

²⁷⁸ file:///C:/Users/ab95163/Downloads/France,%20Criminal%20Code%20(1994)(E).pdf, E.T.: 23.12.2020.

1.5. BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Ceza hukuku anlamında korunan hukuki değerin farklı tanımları yapılmaktadır. Bu hukuki değer kavramı değişkenlik göstermekle birlikte genel anlamda, ceza kanunlarıyla korunan ve suçların ihlal ettiği hak ve menfaatler şeklinde tanımlanabilir²⁷⁹. Suçun ihlal ettiği çeşitli hukuki varlık veya değerler arasından, daha önemli görülen, daha özellikli ve fiilin hukuki niteliğine daha uygun olanı seçmek suretiyle kuralın üstün gayesini tespit etmek kanun koyucunun görevidir²⁸⁰. Bu sebeple 5237 sayılı TCK. 197-212. maddeleri arasında yer alan suçların koruduğu değer açısından kamu güvenine öncelik tanıyarak bu suçlara “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*” içerisinde yer vermiştir. Kanunda “*bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi*” amacıyla belgede sahtecilik yapılmasının suç olarak kabul edilmiş bulunması da (TCK m. 211), sahtecilik suçlarında kamu güveninin ihlal edilmiş olmasına üstünlük tanıyan kanun koyucunun bu tercihiyle uyumludur²⁸¹.

Bu suçta korunan hukuki menfaat, delil anlamında hukuki işlemlerin güvenliği ve güvenilirliğinde yatmaktadır²⁸². Hukuki bir ilişkinin kurulması, sona erdirilmesi, hak ve borçlarının düzenlenmesiyle ispatında önemi bulunan belgenin gerçekliğine toplum düzeninde güven duyulması zorunludur. Belgeye yönelik olarak toplumda oluşan bu güven ‘kamu güveni’ şeklinde tarif edilmektedir. Bu nedenle belgelerdeki sahtecilikler ilk olarak belgelerin gerçekliğine olan güveni sarsacak, bu durum ise hukuki ve toplumsal işleyişin bozulmasına yol açacaktır²⁸³. Kamunun gerçekliğine itimat ettiği belgeler üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiilleri, toplumun bu belgelere karşı beslediği doğruluk inancını ortadan kaldırarak, kamunun inancını zedelemektedir²⁸⁴. Doktrinde görüş birliği bulunmasa da hâkim olan görüşe göre sahtecilik suçlarında korunan hukuksal değer, her tür saldırı ve ihlale karşı korunması hedeflenen belgelerle ilgili kamunun güvenidir²⁸⁵.

²⁷⁹ **EREM, Faruk**, “Suçun Unsurları ve Hümanist Doktrin”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:25, S:1-2, 1968, s.12.

²⁸⁰ **TOROSLU, Nevzat**, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1970, s.288-289.

²⁸¹ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.18.

²⁸² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 1.

²⁸³ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.94.

²⁸⁴ **KOÇ, Cavit**, “Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu”, Yeni Adalet Dergisi, Y:5, S:34, Ekim-Kasım-Aralık 1994, s.10.

²⁸⁵ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 1; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.224; **ARSLAN, Çetin/AZİZAĞAOĞLU, Bahattin**, Yeni Türk Ceza Kanunu

Erman, belgede sahtecilik suçlarında korunan hukuksal değerin kamunun güveni olduğu görüşünü benimseyen yazarlardandır. **Erman**'a göre kamu güveni; “Hukuk düzeninin herhangi bir hukuki olayı ispat yeteneğini tanıdığı şeylerle, doğruluk ve gerçekliğine herkes tarafından güvenilmesini emrettiği dış şekil ve alametlerin sahtekârlıktan korunmalarını görmek ve bilmekten ibaret genel ve toplumsal bir hak ve menfaat” tir²⁸⁶.

Erem/Toroslu'ya göre kamu güveni, “Hukuk düzeninin büyük bir değer olarak tanıdığı şeylere herkesin güvenilmesini istediği şekil ve alametlerle toplumun beslediği genel güvendir”²⁸⁷.

Selçuk'a göre; “Hukuk düzeninin kanıt değerini tanıdığı şeylere, doğruluk ve gerçeklikleri konusunda duyulan ortak ve sürekli bir duygu ve inançtır”²⁸⁸.

İtalyan Ceza Kanunu Projesine ilişkin Bakanlık raporunda, kamu güveni; “Hukuk kurallarının büyük bir değer verdiği şeylerle, harici şekil ve alametlere (para, damga, belge) toplumun beslediği güven (itimat)” olarak ifade edilmektedir²⁸⁹.

Genel kabule göre, kamunun güveni, bir hukuksal değeri ya da topluma ait faydayı ifade etmektedir. Hukuk düzeni, bir durumu ispatlama gücünü verdiği belgenin, özü ve içeriği itibarıyla gerçekliğine veya doğruluğuna duyulan ortak toplum inancını kamu güveni kavramıyla korumuştur²⁹⁰. Bu suretle, soyut değer ya da yararın somutlaştırıldığı belgelerin erişilemez ve dokunulamaz olmasını istemiştir²⁹¹. İtalyan Yargıtay’ı sahtecilik fiillerinin suç olarak kabulünün temelinde, kamu güvenin esas alınmasının yanında, ispat vasıtalarının korunması fikrinin de olduğunu belirtilmiştir²⁹².

Sahtecilik suçları açısından kamu güveninden ne anlaşılması gerektiği hususunda doktrinde farklı düşünceler ileri sürülmüştür. Kamu güveni kavramına objektif ve

Şerhi, Asil Yayın Dağıtım LTD. ŞTİ, Ankara 2004, s.849; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.505; **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları s.127; **İTİŞGEN, Rezzan**, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu” Terazi Aylık Hukuk Dergisi, S:84, Y:2013, s.52-53; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.94.

²⁸⁶ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.159; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.9; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.9.

²⁸⁷ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.241.

²⁸⁸ **SELÇUK**, Çeklerle İlgili Suçlar, s.72.

²⁸⁹ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.209.

²⁹⁰ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 1.

²⁹¹ **TAŞDEMİR/ÖZKEPİR**, Belgelerde Sahtecilik, Mala Karşı Suçlar, s.98.

²⁹² “Sahtekârlık suçlarında Ceza Kanunu sadece ispat vasıtası olması nedeniyle değil, aynı zamanda bizatihi, yani kamu güveninin bir ifadesi olması hasebiyle de resmi varakayı korumak hedefini güder.” İt. Yrg. Daireler Kurulu, 10.10.1981. (Aktaran: **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.223); Aynı görüşte **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 1.

sübjektif anlamlar yüklenerek konu açıklanmaya çalışılmıştır. Kamu güveni kavramının objektif olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürenlere göre, bir yazının belge niteliğini haiz olduğunun kabul sebebi, bir kanun hükmü değildir. Ona bu özelliği, kamusal hayat kazandırır. Kanunen koruma altına alınmamış olsa dahi toplumsal hayatın bir belgenin doğruluğuyla ilgili genel bir güven yaratmış olması olanaklıdır²⁹³. **Manzini** 'ye göre; "belgede sahtecilik suçunda kamu güveni kavramı objektif bir şekilde anlaşılmalıdır. Buna göre bir yazının belge olarak kabul edilebilmesi ve bu yazıda yapılan sahtecilik fiiliyle kamunun güveninin ihlal edildiğinin kabul edilebilmesi için kanunun o yazıyı koruması altına almış bulunması zorunlu değildir. Bu nedenle yazıya belge sıfat ve özelliğini kazandıran şey, bir kanun düzenlemesi değil toplum hayatının gerekleriyle gelenekleridir. Aynı zamanda bunlar kanunen korunmayan bir belgeye hukuki ilişkilerde delil olabilme değerini tanımışsa o belgenin doğruluğu hakkında da genel bir kanaat ve güven yaratmış demektir"²⁹⁴.

Buna karşılık bazı yazarlara göre, kamu güveni sübjektif bir anlam taşır. Buna göre, güven ancak hukuki ilişkilerde delil olabilme değerini taşıyan belgelere ilişkindir²⁹⁵. Ancak belirli bir yazıya delil olabilme değerini veren kuvvet kanun olduğuna göre, kamunun bu güveni, usul kanunlarınca birtakım yazılara tanınmış olan ispat yeteneğine bağlıdır. Bu görüşü benimseyenler nezdinde kamu güveni kavramı uzunca bir süre, bir otoritenin emri kavramıyla birlikte ele alınmıştır²⁹⁶. Bu görüş farklılıklarının nedeni, özünde belgede sahtecilik suçlarının maddi konusu niteliğindeki belgenin farklı şekillerde tanımlanmasından kaynaklanmaktadır. Şöyle ki; objektif görüşü benimseyen yazarlar, belgede sahtecilik suçlarının maddi konusu niteliğindeki belgenin hukuken korunmasının gerekli olmadığını savunurken sübjektif görüşü benimseyen yazarlar suçun oluşabilmesi açısından belgenin hukuken korunması gerektiğini savunmuşlardır²⁹⁷.

²⁹³ **EREM, Faruk**, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, C:IV, Seçkin Kitabevi, Ankara 1985, s.2; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.223.

²⁹⁴ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.213 vd.; **GUERREIRO/SIMAS**, "Forgery and counterfeiting documents, s.176; **MANZİNİ, Vincenzo**, Trattato di diritto penale, Torino 1922, 642. (Aktaran: **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.209); **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.223; Aynı görüşte **EREM, Faruk**, Türk Ceza Hukuku Hususi Hükümler, C:II, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1962, s.555.

²⁹⁵ **GUERREIRO/SIMAS**, "Forgery and counterfeiting documents, s.176.

²⁹⁶ **EREM**, Ümanist Doktrin, Cilt IV, (1985), s.2; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.209.

²⁹⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s. 224.

Bir kısım hukukçulara göre ise kamu güveni kavramı tüm hukuk düzenine dayanmaktadır²⁹⁸. 5237 sayılı TCK'da da belgede sahtecilik suçu, 765 sayılı TCK'da olduğu şekilde kamu güveni aleyhine işlenen suçlar arasında düzenlenmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçuna yer verilen 5237 sayılı TCK'nın 204. maddenin gerekçesinde hukuki anlamda belgeden söz edilebilmesi açısından belgenin hukuksal olarak bir hüküm içermesinden ve hukuki sonuç doğurabilmeye olanaklı olması gerektiğinden söz edilmiş olması subjektif görüşün kanun koyucu tarafından da benimsendiğini göstermektedir. Kanun koyucu, koruma altına alınan hukuksal menfaatle bir belge arasında bağlantı gördüğü durumlarda bunu yasal anlamda belge kabul ederek veya ona delil olma niteliği kazandırarak kamunun belgeye olan güvenini cezai yaptırımla korumayı hedeflemiştir²⁹⁹.

Kanaatimizce, kamu güveni kavramı konusunda subjektif görüş kabul edilmelidir. Nitekim kamunun güvenini tanımlarken “*hukuk düzeninde hukuki bir olaya ispat yeteneği tanınan şeyler*” den bahsetmiştik. Devlet, kanunlarla belli bir yazıya hukuki olarak değer, bir delil olabilme imkânı vermemişse kamunun o yazıya güvenmesini istememiş demektir. Dolayısıyla, bu özellikleri taşıyan bir belgede gerçekleştirilen sahtecilik, bir ya da birden çok kişiye zarar vermiş olsa bile bu durum, kamunun güvenini zedeleyemez. Çünkü ortada kamunun sıhhat ve doğruluğuna güvenmesi gereken bir “*belge*” bulunmamaktadır. Aksi halde, bir kişinin veya bir grubun zarara uğraması sonucu hukuken delil değeri bulunmayan birçok belge hakkında, bu belgelerin kamu güvenine zarar verdiğinden bahisle cezalandırılmasının önü açılarak adil olmayan birtakım hukuki sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Özetle; yazılarda yapılan herhangi bir sahtecilik fiilinin kamunun güveni aleyhine işlenen bir suç sayılabilmesi, yazının kanunen korunmasına, yani “*belgeden*” sayılmasına bağlıdır³⁰⁰.

Korunmak istenen hukuki yararın kamu güveni olmadığını ileri süren yazarlar da bulunmaktadır. Bu bağlamda “özel mülkiyetin, devlet idaresinin korunduğu” ileri sürüldüğü gibi bu suçta korunan iki farklı hukuksal yararın olduğu da ileri sürülmüştür³⁰¹. Bazı yazarlar, belgede sahteciliği özel mülkiyete karşı işlenen suç olarak kabul etmektedirler. Bu düşünceye göre, sahtecilik suçunu işleyen failde kamu güvenini ihlal noktasında bir bilinç ve amaç bulunmamaktadır. Fail, kendi özel gayesine ulaşmak

²⁹⁸ **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.9; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.9.

²⁹⁹ **ÖZÜTÜRK, Nejat**, Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı C:II, Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara 1966, s.253.

³⁰⁰ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.224.

³⁰¹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.135.

maksadıyla sahtecilik yapmaktadır³⁰². Belgede sahtecilik suçu, İngiliz hukukunda özel mülkiyete yönelik olarak işlenmiş bir suç olarak kabul edilmiştir³⁰³.

Bir kısım hukukçulara göre ise bu suçlarda korunan hukuksal yarar devlet idaresidir³⁰⁴. Bu görüşlerin yanı sıra anılan suçlarda birden fazla hukuksal yararın korunmakta olduğu görüşünü savunan yazarlar da bulunmaktadır. Bu yazarlar, kimsenin sırf sahte olsun diye sahtecilik yaptığının görülmediğini, sahteliğin asla bir başına amaç olmadığını, sahtecilik yapmak için sahtecilik yapılmadığını, bu fiilin, mutlaka bir amaca ulaşılması için yapıldığını söylemektedirler. Bu düşüncede olanlar, kamu güvenine karşı suçların genel hukuki konusunun yanında ayrıca özel hukuki konularının bulunduğunu ve dolayısıyla bunların çok mağdurlu, yani birçok değeri ihlal eden suçlar olduklarını ileri sürmektedirler. Bu suçlarda iki değer ihlal edildiğini; birincisinin bu kategoriyi oluşturan tüm suçlar için ortak olan hukuki değer, ikincisinin ise suçtan suça farklı olan hukuki değer olduğunu, birincisinin kamu güvenine, ikincisinin ise bütün olarak delil ve ispat araçlarıyla korunan özel menfaate ilişkin olduğunu ileri sürmektedirler³⁰⁵.

Antolisei'ye göre; "Esasen hukuk genel olarak tek başına şey veya eşyaları himaye etmez. Eşyalarla kişi arasındaki suçlarda olduğu gibi belgede sahtecilik suçlarının hukuki konusu iki tanedir. Bunlardan birincisi hukuki ilişkilerde güven ve güvensizlik, ikincisi özel menfaat olabileceği gibi kamu menfaatleri de olabilir. Bunlar olaydan olaya değişirler, peşinen belirlenemezler³⁰⁶".

Erem/Toroslu'ya göre; "Evrakta sahtekârlık cürümlerinin hukuki konusu, "ammenin itimadı" aleyhine bütün cürümlerde olduğu gibi ikilik gösterir. Bu konu, bir yandan hukuki ilişkilerdeki itimat ve güvenden, diğer yandan da isbat aracı niteliğindeki belgelerin doğru olmasında ve gerçekliğinde garantisini gösteren menfaatlerden oluşmaktadır. Kamusal ve kişisel nitelik taşıyabilen bu menfaatler olaydan olaya değişmektedir ve bunları a priori belirlemek mümkün değildir. Bununla beraber, kanunun

³⁰² **EREM**, Ümanist Doktrin, Cilt IV, (1985), s.4.

³⁰³ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.166; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.224.

³⁰⁴ **EREM**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, C:IV, s.4.

³⁰⁵ **ANTOLISEI, Francesco**, Manuale di diritto penale, Parte speciale, II, Milano, 1966, s.560 vd. (Aktaran: **HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, Ankara 2017, s.165; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.242.

³⁰⁶ **ANTOLISEI**, F. A.g.e. s.559-560. (Aktaran: **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.507.)

uygulanmasında aşırı bir biçimciliğe düşmek istenmiyorsa bu menfaatlerin göz önünde bulundurulması kaçınılmazdır”³⁰⁷.

Hafizoğulları/Özen’e göre; “belgede sahtecilik suçlarında, suçun çifte hukuki konusu olmaktadır. Bu, bir yandan hukuki ilişkilerin güvenliğinde ve güvenilirliğinde ifadesini bulan genel menfaatten, öte yandan ispat aracı olarak belgelerin gerçekliğinde ve geçerliliğinde güvencesini bulan özel menfaatlerden ibaret bulunmaktadır”³⁰⁸.

Soyaslan’a göre; “Sahtekârlık fiilinin kendi başına bir amaç olmadığı kanun koyucu tarafından da tanınmıştır.....Bunun anlamı sahtekârlığı yapanın sahtekârlıktan bir menfaat temin etmek istediğinin kanun koyucu tarafından kabulüdür. Başka bir ifadeyle sahtekârlığı yapan, sahte evrakı kullanır ise kullanmadan dolayı ayrı bir ceza vermemektedir. O halde kanun koyucuya göre sahtekârlık ancak belli bir amaç için yapılır. Demekki özel menfaatler de sahtekârlığa ilişkin hükümler tarafından korunmuştur”³⁰⁹.

Uygulamada ve doktrinde en çok benimsenen görüş ise bu suçların ihdasıyla korunmak istenen hukuki yararın, kamunun güveni olduğudur³¹⁰. Yargıtay da bu suçun konusunun kamu güveni olduğunu kabul etmekte olup birçok kararında belgede sahtecilik suçlarının konusunun kamu güveni olduğunu vurgulamaktadır.

“Sahtecilik suçlarının hukuki konusu kamunun güveni olup belgelerin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgeye eklemeler yapılması, tamamen veya kısmen değiştirilmesi eylemlerinin kamu güvenliğini sarstığı kabul edilerek yaptırıma bağlanmıştır”³¹¹.

Özetle; himaye edilen hukuksal menfaati gerek sadece kamu güveni şeklinde belirtelim gerekse özel menfaati de ilave edelim, her iki olasılıkta da sahtecilik suçları toplumsal hayatın barış içerisinde ve olağan akışında devam edebilmesi açısından

³⁰⁷ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.251; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.213; **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.40.

³⁰⁸ **ANTOLISEI**, Manuale, II, PS s. 560 vd., (Aktaran: **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**, Topluma Karşı Suçlar, s.165)

³⁰⁹ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.507.

³¹⁰ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 1; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, s.159; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.7.

³¹¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 05.03.2019 tarih, 2015/15-118 E., 2019/148 K.; 09.05.2019 tarih, 2018/11-167 E., 2019/391 K.; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 22.04.2014 tarih, 2013/11-397 E. ve 2014/202 K..

korunması zaruri olan³¹² kamunun güveni terimi önceliklidir³¹³. Başka bir ifadeyle bu suçlarda hareket noktası; topluma ilişkin hukuksal değer veya yarar olan kamunun güveni olacaktır³¹⁴. Ancak kanun koyucunun kamu güvenine üstünlük tanıyarak bu suçları topluma karşı suçlar arasında düzenlemiş olması hususu, sahtecilikle ilgili hükümler değerlendirilirken her iki ihlalin de gözetilmesine engel teşkil etmez³¹⁵. Belgelere yönelik olan hukuki koruma, yabancı belgeleri de kapsamaktadır³¹⁶. Bu nedenle yabancı devlet makamlarınca devletin yetkili makamı veya ilgili konsolosluk tarafından onaylanan belgeler, yabancı bir ülkede tanzim edilmiş olsalar dahi Türkiye’de de resmi belge olarak kabul edilirler (HMK m. 224)³¹⁷. Yargıtay’da yabancı ülke pasaportu, yabancı ülke sürücü belgesi gibi belgeleri resmi belge olarak kabul etmektedir³¹⁸. Alman hukukunda, resmi belgede sahtecilik suçu açısından korunan hukuksal menfaat, maddi deliller başta olmak üzere, hukuksal meselelerin sıhhati ve güvenidir³¹⁹.

1.6. SUÇUN KONUSU OLARAK BELGE

Resmi belgede sahtecilik suçunda belge, suçun konusunu oluşturmaktadır. Çalışmada resmi belgede sahtecilik suçunda tipikliğin maddi unsurları başlığı altında suçun konusu olarak belge kavramıyla ilgili açıklamalar yapılacaktır. Ancak tüm belgede sahtecilik suçları ve benzer suçların, belge üzerinde gerçekleştirilmeleri nedeniyle bu derece önemli olan kavrama ayrıntılı olarak burada ayrıca değinmek gereği bulunmaktadır. Dolayısıyla bu başlık altında, öncelikle belgenin tanımı, unsurları, türleri ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.

³¹² **SAVAŞ, Vural/MOLLAMAHMUTOĞLU, Sadık**, Türk Ceza Kanununun Yorumu Cilt III, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995, s.2868.

³¹³ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.129.

³¹⁴ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 1.

³¹⁵ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.251; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.213; **EREM**, Türk Ceza Hukuku Hususi Hükümler, C:II, 1962, s. 555.

³¹⁶ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 1b.

³¹⁷ **SOYASLAN**, “Belgede Sahtecilik Suçları”, Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.14; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.725.

³¹⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 29.11.2012 tarih ve 2010/4565 E., 2012/20581 K.

³¹⁹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 1; **İÇEL, Kayıhan/BAYRAKTAR, Köksal/YENİSEY, Feridun**, Almanya Federal Cumhuriyeti Ceza Hukukuna Giriş, Beta Basım-Yayım-Dağıtım A.Ş., İstanbul 1989, s.102.

1.6.1. Belge

Belgede sahtecilik suçlarında suçun konusunu belge oluşturur. 5237 sayılı TCK'nın 204 ile 212. maddeleri arasında düzenlenmiş olan belgede sahtecilik suçlarının gündeme gelebilmesi için fiillerin belgeden sayılan bir şey üzerinde gerçekleşmesi, daha doğrusu sahteciliğin konusunu teşkil eden şeyin hukuken belge olarak kabul görmesi gerekir³²⁰.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde belge; *"Bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb. vesika, doküman"* olarak tanımlanmıştır³²¹. 5237 sayılı TCK ile mevzuata dâhil olan ve kanunda tanımlanmayan "belge" kavramı, 765 sayılı TCK'daki "evrak (varaka)" karşılığında kullanılmakta olup Arapça kökenli olan "evrak", varak kelimesinin çokluk hali biçiminde "kâğıt veya kitap yaprağı, yazılmış kâğıt" anlamlarına gelmektedir. TCK m.204'ün gerekçesinde de belge'nin, eski dilimizdeki "evrak" kelimesi anlamında kullanıldığı vurgulanmaktadır³²². Alman Ceza Hukuku açısından belgede sahtecilik suçlarının konusunu teşkil eden belge, yalnızca bir düşünce açıklamasının yazıya dökülmesinden ibaret değildir³²³. Alman doktrininde de belge hukukumuzdaki tanımlamalara paralel bir şekilde ele alınmıştır. Buna göre belge; *"Somut, delil değeri olan, düzenleyicisi belli ve hukuki sonuç doğurmaya elverişli nesnedir"*³²⁴.

1.6.1.1. Mevzuatta

Belgenin tanımı çoğu çağdaş kanunda olduğu gibi kanun metni içerisinde yapılmamıştır. Kanaatimizce bu durum kanun koyucu tarafından bilinçli olarak tercih edilmiştir³²⁵. Tanım meselesi, kanunun Adalet Alt Komisyonu'nda tartışılması esnasında gündeme gelmiş ancak kanunda yer verilecek tanımın ileride uygulamayı daraltabileceği çekincesiyle kavram tanımı yapılması tercih edilmemiştir³²⁶. Gerçekten de sosyal,

³²⁰ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.47.

³²¹ <http://www.tdk.gov.tr>, E.T.12.08.2019.

³²² Madde gerekçesinde; *"Belge, eski dilimizdeki 'evrak' kelimesi karşılığında kullanılmakta olup, yazılı kâğıt anlamına gelmektedir. Bu bakımdan, yazılı kâğıt niteliğinde olmayan şey, ispat kuvveti ne olursa olsun, belge niteliği taşımamaktadır."* şeklindeki açıklamaya yer verilmiştir.

³²³ WESSELS/HETTINGER/ENGLANDER, Strafrecht Besonderer Teil 1, s. 269, kn. 888.

³²⁴ FISCHER, StGB, §, s.2154, kn.2; SCHONKE/SCHRODER/CRAMER, StGB, § 267, kn. 2; WESSELS/HETTINGER/ENGLANDER, Strafrecht Besonderer Teil 1, kn. 790.

³²⁵ YÜCE, Mehmet, "Vergi Usul Kanununda Yer Alan Sahte Belge Düzenleme ve Kullanma Fiillerinin Zincirleme Suç Kapsamında Değerlendirilmesi" Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.222.

³²⁶ YILMAZ, Zekeriya, Gerekçe ve Tutanaklarla Yeni Türk Ceza Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s.1012; Bu konuya ilişkin olarak TBMM Adalet Komisyonunda şu tartışmalar yapılmıştır; "

ekonomik ve teknolojik gelişmelere paralel olarak belge kavramının genişlemesi muhtemel olduğu için kanunda bilinçli bir şekilde belgenin tanımının yapılmadığını düşünmekteyiz. 765 sayılı TCK’da “kâğıtlar, yapraklar” anlamına gelen “varaka” ve bu terimin çoğulu olan “evrak” terimi kullanılmıştır. Buna karşın, kanun koyucu, 5237 sayılı TCK’da “belge” terimini kullanmayı tercih etmiştir³²⁷. Belge terimi; “Bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb., vesika, doküman” anlamlarına gelmektedir³²⁸.

Günümüzde belge (document) kavramının tanımının yapıldığı kanunlar sınırlıdır. Ancak aralarında tanıma yer verenler de bulunmaktadır³²⁹. 1871 tarihli Alman Ceza Kanunu gerekçesinde kanun koyucu, belge kavramının artık tesbit edilmiş olup herkesçe bilindiği cihetle, bu kavramın anlamının aydınlatmaya gerek görmediğini açıkça belirtmiştir³³⁰. 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu’nda da tanıma yer verilmemiştir. Bununla beraber anılan Kanun’un gerekçesinde, **Manzini**’nin şu tarifi aynen benimsenmektedir; “*Varaka, taşınabilir bir vasıta üzerine tesbit edilen, belirli bir kişinin eseri niteliğinde, usulî bir ilişki veya diğer hukukî bir münasebet içinde hukukî bir iddiaya dayanak olmağa veya bu iddiayı çürütmeğe ya da hukuken mühim bir olayı isbat etmeğe olanaklı irade açıklama veya beyanlarını ya da hakikat iddialarını içeren her türlü yazıdır*”³³¹.

Konu ile ilgili olarak TBMM Adalet Komisyonunda müzakereler şu şekilde cereyan etmiştir: "OSMAN ŞİRİN - Ben, deneyiminden yararlanmak istediğim arkadaşına ve komisyonun saygıdeğer üyelerine bir teklifte bulunacağım. Resmi belgenin herhangi bir yerde tarifini yapmadık. KESKİN KAYLAN - Hayır, resmi belge tanımlanmadı. OSMAN ŞİRİN - Sayın Kaylan, tarifini yapmanın mı, yapmamanın mı doğru olduğunu düşünürsünüz? KESKİN KAYLAN - Şimdi, ... resmi belgenin tanımı, resmi belgeye o özellikleri veren öğelerin her bir resmi belgede farklı olduğu kanısındayım. Tek ölçü koyabilirsiniz, kamu görevlisinin veya hukuken yetkili kılınanın düzenlediği belge, resmi belgedir dersiniz; ama, bu tanım, yarın uygulamada dar gelir. Öğretide,... resmi belgenin tanımı çok ayrıntılı biçimde yapılmıştır. Uygulamada o belgenin resmi belge olduğunda bir tereddüt yoktur. Uygulama fıkrasının belki belirlenmesinde duraksama olabilir. Ölçü hiç değişmez, o belgeyi, görevinin normal fonksiyonu gereği düzenleyen kişinin düzenlediği belge, resmi belgedir. Yani, ikinci fıkraya girer. Görevinin normal fonksiyonu dışında bir memur, bir kamu görevlisi düzenlerse, üçüncü kişi gibidir, birinci fıkraya girer. O bakımdan, tanımlamamanın, öğretinin bu konudaki geniş olanaklarını -ki, uygulamanın getirdiği çok güzel düzenlemeler vardır-ona bırakmanın, uygulayıcıyı daraltıcı değil, rahatlatıcı olacağını ve doğruya varmada kolaylık sağlayacağını düşünüyorum." (GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.77)

³²⁷ **DEĞİRMENCİ, Olgun**, “Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Elektronik Belge” Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.139.

³²⁸ <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:26.09.2021.

³²⁹ **GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat**, Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi 3. Cilt, Kazancı Yayınları, İstanbul 1988, s.278.

³³⁰ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.305; **ERMAN, Sahir**, "Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:15, S:1, Y:1949, s.168; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.303.

³³¹ **MANZINI**, Trattato Di Diritto Penale, no. 1956. (Aktaran **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında

Karşılaştırmalı hukukta belgenin ortak bir tanımlamasına rastlanılmamaktadır³³². Bazı ceza kanunlarında “*belge*” kavramının tanımlaması açıkça yapılmıştır. Örneğin, 1932 tarihli Polonya Ceza Kanunu belgeyi; “*Bir hakkın, bir hukukî münasebetin veya hukukî hükme konu olacak bir hal veya durumun mevcudiyetini ispata yarayacak şey*” olarak tanımlamıştır³³³. 1937 tarihli İsviçre Ceza Kanunu’na göre belge; “*Hukukî değere sahip bir vakıayı ispata mahsus veya ispat için kullanılan bütün yazılar ve böyle bir vakayı ispat için kullanılan işaretler belge sayılır*”³³⁴. 1902 tarihli Norveç Ceza Kanunu’na göre; “*Belge deyiminden el yazısı olsun veya olmasın, bir hak, bir borç, bir olayı tespiti elverişli bir beyanı ihtiva eden veya bir hususun ispatına tahsis edildiği kanısını uyandıran her belge anlaşılması gerekir*”³³⁵. Portekiz Ceza Kanunu'nun 255. maddesine göre; belge; “*Çok çeşitli biçimlerde şekillenen ve bir gerçeği kanıtlamaya uygun -kanıtlama işlevi- bulunan ve belirli bir hukuki ilişkiyi oluşturan, değiştiren veya sona erdiren*” yazıdır³³⁶.

1994 tarihli Fransız Ceza Kanunu’na göre; “*Bir hakkın veya hukuki sonuçlar doğuran bir fiilin delilini teşkil etmek maksadıyla vücuda getirilen ya da böyle bir etki doğurabilen bir yazıda veya düşüncüyü yansıtabilen diğer herhangi bir şeyde hangi araçla olursa olsun yapılan ve bir zarara yol açabilecek nitelikte olan gerçeğin hileli bir şekilde her türlü değişikliği, sahtekârlık teşkil eder*”. Anılan kanun, “*bir hakkın veya hukuki sonuçlar doğuran bir fiilin delilini teşkil etmek maksadıyla vücuda getirilen ya da böyle bir etki doğurabilen bir yazıda veya düşüncüyü yansıtabilen diğer herhangi bir şey*”in belge kavramına girdiğini belirtmektedir³³⁷.

Bu tanımlamalardan da anlaşıldığı üzere belge kavramıyla delil teşkil edebilme kavramları arasında oldukça yakın bir bağ bulunmaktadır ve var olan bağ genellikle, “hukukî hüküm” ibaresiyle tarif edilmektedir³³⁸. Bu ibare de nisbeten eski kanunlarda

³³² “Varaka” Mefhumi, s.169; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.304)

³³² **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumi, s.168; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s. 303.

³³³ <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19320600571/O/D19320571.pdf>, E.T.: 20.12.2020.

³³⁴ https://www.legislationline.org/download/id/8561/file/Swiss_CC_1937_am112019_en.pdf, E.T.: 20.12.2020.

³³⁵ <https://www.legislationline.org/documents/id/8909>, E.T.: 22.12.2020.

³³⁶ **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176.

³³⁷ [file:///C:/Users/ab95163/Downloads/France,%20Criminal%20Code%20\(1994\)\(E\).pdf](file:///C:/Users/ab95163/Downloads/France,%20Criminal%20Code%20(1994)(E).pdf), E.T.: 23.12.2020.

³³⁸ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 2; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.278; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumi, s.168; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.306.

daha dar bir anlama geldiği halde 1902 Norveç Ceza Kanunu'ndan itibaren daha geniş bir anlamı ifade etmeye başlamış, hattâ son zamanlarda belge kavramını çok daha geniş anlamda kabul eden metinlere de rastlanılmaktadır³³⁹. Çoğu kanunda belge kavramının tanımının verilmemiş olmasının sebebinin de bu kavramı sınırlandırmaktan kaçınma bilinci olduğunu ifade etmek yanlış olmaz.

1.6.1.2. Doktrinde

Doktrin, belge kavramını tanımlamada ortak bir kanaate ulaşamamıştır. Bir görüş belgeyi, olayları nakleden veya irade beyanlarını içeren, belirli bir kişi tarafından meydana getirilen her türlü yazı olarak tanımlarken³⁴⁰ diğer bir görüş belgeyi, hukukî olarak önem taşıyan ve onu oluşturan kişinin delil amacıyla belli bir beyanını içeren yazı parçası şeklinde tanımlamaktadır³⁴¹. Başka bir görüşe göre belge; *“Fikri içeriği bulunan, hukuki bir ilişki için kanıt sağlamayı amaçlayan ve düzenleyeni belli olan somutlaştırılmış beyanlardır”*.³⁴²

Erman'a göre belge; *“Taşınabilen bir şey üzerine yazılıp ta, bir kimliği olan ve hukuki hüküm ifade eden bir olayı ispata yarayabilen bir yazıdır”*³⁴³.

Erem'e göre belge; *“Hukuki bir menfaati temsil eden objektif, devamlı, değişmez ve dolayısıyla kamu güvenini haiz bir delildir”*³⁴⁴.

Toroslu'ya göre; *“Olayları nakleden veya irade beyanlarını içeren ve bir kimse tarafından düzenlenen her türlü yazılı belge”* olarak tarif edilebilir³⁴⁵.

Tezcan/Erdem/Önok'a göre belge; *“Hukuksal açıdan önem taşıyan ve onu meydana getiren kişinin delil amacıyla belirli bir beyanını içeren yazı parçasıdır”*³⁴⁶.

³³⁹ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.168; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.306.

³⁴⁰ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.226; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.96.

³⁴¹ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.278; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.763 vd; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1037; **EKİNCİ, Mustafa/ESEN, Sinan**, Anlatımlı ve Gerekçeli 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli ve Taksirli İflas, Karşılıksız Yararlanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2005, s.245-246.

³⁴² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 2.

³⁴³ **ERMAN, Sahir**, Sahtekârlık Suçları Ticari Ceza Hukuku - III, Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atölyesi, İstanbul 1981, s.308.

³⁴⁴ **EREM**, Hususi Hükümler, C:II, s.555.

³⁴⁵ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.226.

³⁴⁶ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1037.

Soyaslan'a göre; “Bir şahıs tarafından yazıldığı anlaşılan, bazı olguları ortaya koyan irade açıklamasıdır”³⁴⁷.

Özbek/Doğan/Bacaksız'a göre; "Belge, insanın iradesini hukuki bir sonuç doğurmaya uygun, yazılı ve gözle algılanabilir şekilde dışa vurma şeklidir”³⁴⁸.

Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır'a göre belge; "Olayları nakleden, içerdiği irade beyanları hukukten değer taşıyan ve muayyen kimse tarafından oluşturulan her türlü yazıdır”³⁴⁹.

Güngör'e göre belge; "Bir olayı nakleden veya bir irade beyanını içeren, toplumsal hayatta uyumsuzlukların önlenmesi ve/veya bir vakıanın ispatına dair ihtiyaçların giderilmesinde önem arz eden, kamunun güvenmesi için gereken unsurlara sahip her türlü yazıya belge denilir”³⁵⁰.

Koca/Üzülmez'e göre; "Hukukten önem arz eden ve belli bir kişi tarafından yapılan açıklamanın (irade beyanının) ispatı açısından cisimleştirildiği yazılı kâğıt (şey)dir”³⁵¹.

Gökcan'a göre belge;"Belirli bir düşünce, hukuki ilişki veya vakayı yansıtan, başka deyişle hukuki sonuç doğurmaya elverişli bir irade beyanını içeren ve düzenleyicisinin kim olduğunu da gösteren yazılı evraktır”³⁵².

Taşdemir'e göre; "Belgeyi, bir şey üzerine yazılan ve bir kimliği olan hukuki hüküm ifade eden, bir hakkın doğmasına ve bir olayın kanıtlanmasına yarayan yazılar diye tanımlamak olanaklıdır”³⁵³.

1.6.1.3. İçtihatlarda

Yargıtay da önüne gelen uyumsuzluklarda belgeyi farklı biçimlerde tanımlamıştır³⁵⁴. Yargıtay, bazı içtihatlarında ise tanımlama yapmadan sadece belgenin

³⁴⁷ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.511.

³⁴⁸ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.829.

³⁴⁹ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.708.

³⁵⁰ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.45.

³⁵¹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.763; Benzer görüşler için bkz. **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.245-246; **GÖZÜBÜYÜK**, Abdullah Pulat, Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi, 3. Cilt, Kazancı Yayınları, İstanbul 1988, s.278.

³⁵² **GÖKCAN**, Hasan Tahsin, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Ankara Barosu Dergisi, Y: 67, Sayı: 3, 2009, s.96.

³⁵³ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.42.

³⁵⁴ “Ceza hukukunda belge; belirli bir düşünce, hukuki ilişki veya vakayı yansıtan, başka deyişle hukuki sonuç doğurmaya elverişli bir irade beyanını içeren ve düzenleyicisinin kim olduğunu da gösteren yazılı evrak olarak tanımlanabilir.” “Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 24.01.2017 tarih, 2016/21-1065 E., 2017/27 K..” “Resmi belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin, taşınabilen bir şey üzerine yazılıp da hukuki hüküm ifade eden bir olayı kanıtlamaya yarayan yazı olduğu...” Yargıtay 11. CD. 30.01.2018 tarih, 2017/4804 E., 2018/623 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.04.2019 tarih,

niteliklerini vurgulamakla yetinmiştir³⁵⁵. Belgeyi, Yargıtay 11. Ceza Dairesi, “*Taşınabilen bir şey üzerine yazılıp da hukuki hüküm ifade eden bir olayı kanıtlamaya yarayan yazı*” biçiminde tanımlamaktadır³⁵⁶. Yargıtay Ceza Genel Kurulu ise “*Belirli bir düşünce, hukuki ilişki veya vakayı yansıtan, başka deyişle hukuki sonuç doğurmaya elverişli bir irade beyanını içeren ve düzenleyicisinin kim olduğunu da gösteren yazılı evrak*” biçiminde tanımlanmaktadır³⁵⁷. Kanaatimizce belge; “*Hukuken hüküm ifade eden, düzenleyicisi belirlenebilir olan, bir hakkın doğmasına, sona ermesine veya değiştirilmesine ve bir olayı ispata elverişli olan her türlü yazıdır*”.

TCK m.204’ün gerekçesine göre; “*Yazılı kâğıt niteliğinde olmayan şey, ispat kuvveti ne olursa olsun, belge niteliği taşımamaktadır*”³⁵⁸. Kanun koyucu gerekçede bu hususa değindikten sonra bunun katı bir biçimde anlaşılması gerektiği yönündeki iradesini gerekçenin başka bir paragrafında yansıtmıştır. Buna göre; “*Her ne kadar belgeden söz edilen durumlarda yazılı bir kâğıdın varlığı gerekli ise de; bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için, yazının kâğıt üzerinde bulunması aranmaz. Bir metal levha*

2017/5976 E., 2019/3998 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 03.07.2019 tarih, 2017/10907 E., 2019/5854 K.; “*Belge; içeriği olan, hak doğurucu, kaldırıcı ve kanıt aracı olan yazıdır.*” Yargıtay 15.Ceza Dairesi, 06.06.2016 tarih, 2014/2517 E., 2016/5863 K.

³⁵⁵ “*Belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için, suçun maddi unsuru ve konusunun belge niteliğini taşıması gerekmektedir. Kanunda belge tanımlanmamış, kavramın tanımı ve açıklanması doktrin ve uygulama ile belirlenmiştir. Buna göre belgenin yazılı olması, hukuki değer ihtiva etmesi, düzenleyicisinin belli ve imzalı olması gerekir. Ayrıca, suçun oluşabilmesi için belgenin, konunun uzmanı olmayan kişileri aldatabilecek nitelikte olması ve bu konunun objektif olarak saptanması gerekmektedir.*” Yargıtay 11. CD. 20.01.2021 tarih, 2018/4631 E., 2021/423 K.; Yargıtay 11. CD. 16.01.2019 tarih, 2017/2237 E., 2019/531 K.; “*Resmi belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin, taşınabilen bir şey üzerine yazılıp da hukuki hüküm ifade eden bir olayı kanıtlamaya yarayan yazı olduğu, 5237 sayılı TCK’nın 204. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, belgenin varlığının kabulü için yazılı kâğıdın bulunmasının zorunlu olmadığı, bir metal levha üzerine yazı yazılması halinde de diğer unsurların varlığı durumunda, belgeden söz edilebileceği, bu bakımdan araç plakalarının da resmi belge olarak kabulü gerekeceği cihetle, Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı’nın 21.08.2013 tarihli ekspertiz raporunda suça konu sahte plakalarda herhangi bir soğuk mühür izinin bulunmadığının tespit edilmesi, suç tarihinde yürürlükte bulunan 18.07.1997 tarih ve 23053 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Karayolları Trafik Yönetmeliğinin 30. maddesine göre; tescil plakalarında, işlemi yapan tescil kuruluşu ile plaka basım işlemini gerçekleştiren kuruluşun mühürlerinin bulunmasının, anılan maddede 09.09.2011 gün ve 28049 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmeliğin 3. maddesiyle yapılan değişiklikle de bu tarihten itibaren yalnızca tescil kuruluşunun mührünün bulunmasının zorunlu olduğunun hüküm altına alınması, bu şekilde suça konu plakaların resmi belge niteliğini kazanabilmesi için üzerinde mührün varlığının zorunlu olduğunun anlaşılması karşısında, sanığın unsurları oluşmayan suçtan beraati yerine, yazılı şekilde mâhkumiyetine karar verilmesi,...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 30.01.2018 gün ve 2017/4804 E., 2018/623 K.

³⁵⁶ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.02.2019 tarih, 2019/268 E., 2019/1387 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23.10.2014 tarih, 2013/13549 E., 2014/17326 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.04.2019 tarih, 2017/11367 E., 2019/4022 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.09.2018 tarih, 2016/683 E., 2018/7198 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.04.2018 tarih, 2016/963 E., 2018/3540 K.

³⁵⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 21.02.2017 tarih, 2015/15-393 E., 2017/74 K.

³⁵⁸ Bkz. Madde gerekçesi.

üzerine yazı yazılması halinde de belgenin varlığını kabul etmek gerekir. Bu itibarla araç plakaları da resmi belge olarak kabul edilmesi gerekir”³⁵⁹.

Bu tanımlamalardan bir belgenin esas olarak üç işlevi yerine getirmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Belge, ilk olarak bir düşünce açıklamasını sürdürme işlevini içermelidir. Dolayısıyla belge, düşünceyi maddi olarak sabitlemeli, kısa da olsa bir süreliğine kalıcı hale getirmelidir. İkinci şart, belgenin kanıt işlevini yerine getirmesi yani kanıt değerinin bulunmasıdır. Üçüncü olarak beyanın garantörü olarak düzenleyenini tanımlamalı, yani garanti işlevini yerine getirmelidir³⁶⁰.

Kanaatimizce, bu kavramı sadece kâğıtla sınırlandırmamak gerekir. Burada şuna özellikle dikkat edilmelidir ki; kanun koyucunun, bizzat kendisinin, “*belgenin varlığı için yazılı kâğıt olması gerekir*” şeklindeki açıklamasından hemen sonra, “*Bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için, yazının kâğıt üzerinde bulunması aranmaz.*” şeklindeki ifadeyle bu durumu bertaraf ettiği görülmektedir. “*Bazı durumlarda*” diyerek de farklı şeylere yazılan, farklı ortamlara kaydedilen yazıların da unsurların mevcudiyeti durumunda belge vasfında olabileceğini vurgulamıştır. Kanaatimizce, bu suretle elektronik belge kavramına karşı çıkan yazarların³⁶¹ bir kısmının dayanakları olan belgenin kâğıt üzerine yazılması gerektiği, elektronik ortamın bu şartı sağlamaması nedeniyle TCK’nın aradığı anlamda belgenin söz konusu olamayacağı argümanı da çürütülmüş olmaktadır³⁶².

Belgede sahtecilik suçundan bahsedilebilmesi için “belge” niteliğindeki bir yazı üzerinde gerçekleştirilen sahteciliğin kamunun güvenini sarsması gereklidir. Bu vasfa sahip belgede gerçekleştirilen sahtecilikler, kamunun güvenini herhalde sarsar. Bunun yanında ayrıca genel veya özel bir zararı ya da zarar tehlikesini de beraberinde getirecektir. Dolayısıyla sahtecilik fiilinin kamunun güvenini sarsabilmesi ve bu anlamda yaptırıma tabi olabilmesi için sahteciliğe konu yazının “belge”den sayılması

³⁵⁹ Bkz. Aynı görüşte, **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.49.

³⁶⁰ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB § 267, kn. 2.

³⁶¹ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.50-51; **ARSLAN, Çetin/BAŞTÜRK, İhsan**, "Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler" Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C:8 S:2 2013/12, s.208.

³⁶² Bkz. Aynı görüşte **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik, s.80; **GÖZEL**, Elektronik Belge, s.189.

zorunludur³⁶³. Her belge sahtekârlığa konu olabilir. Belgelerin özel veya resmi, yerli veya yabancı olması fark etmez³⁶⁴.

Belgenin hukuka aykırı olmaması gerekir. Belge ayrıca hukuken hüküm ifade etmelidir³⁶⁵. Bu kavrama her yazı dâhil değildir. “Belge” terimi “yazı” teriminden dar niteliktedir. Sadece belirli niteliklere sahip yazılar belge vasfını haizdir. Dolayısıyla belgede sahteciliğin gündeme gelebilmesi için evraktan sayılabilen bir yazıdaki gerçeğin değiştirilmiş olması gerekir³⁶⁶. Sonuç olarak ceza hukuku anlamında belgenin varlığı için aşağıda açıklayacağımız birtakım özelliklerin bulunması gerektiğini ifade edebiliriz.

1.6.2. Belgenin Unsurları

5237 sayılı TCK’nın 204. madde gerekçesindeki³⁶⁷ açıklamalar da gözetildiğinde, sahtecilik suçlarına konu belgenin mevcudiyeti için belgenin yazılı olması, hukuki sonuç doğuracak içeriğe sahip olması ve düzenleyicisinin belirli olmasının gerektiği anlaşılmaktadır.

1.6.2.1. Yazılı Olmalı

Geniş anlamıyla yazı, bir irade açıklamasının ya da beyanının, bu durumu tespite olanaklı bir araç ve harflerle ifade edilmesi demektir³⁶⁸. Belgenin varlığının kabulü için öncelikli olarak ortada yazının bulunması gerekmektedir³⁶⁹. Bu bağlamda yazı mevcut

³⁶³ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.167; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.302.

³⁶⁴ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 47.

³⁶⁵ “Genel olarak “belge” hukuki bir hüküm ifade eden üzerinde bir hakkın doğumuna bir olayın kanıtlanmasına yarayan yazıların bulunduğu nesnedir.” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 22.09.2020 tarih, 2019/11974 esas, 2020/4789 karar; Yargıtay 11. Ceza Dairesi 16.02.2017 tarih, 2016/9261 Esas, 2017/1057 Karar.

³⁶⁶ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.302.

³⁶⁷ 5237 sayılı TCK’nın 204. madde gerekçesine göre; “Kâğıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir. Bu yazının belli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir. Ancak, bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayalî belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kâğıt, belge niteliği taşımaz. Kâğıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için, bu kişinin ad ve soyadının kâğıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kâğıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir. Ancak, bazı belgeler (örneğin poliçe gibi kambiyo senetleri) açısından, belge üzerinde kişinin kendi el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekir. Zira, imza, ilgili kambiyo senedinin zorunlu şekil şartını (kurucu bir unsurunu) oluşturmaktadır. Bir kişinin, düzenlediği belgeye başkasının adını yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır; ancak, bu belge sahtedir. Belge altında adı yazılan ve adına imza konulan kişi, gerçek veya hayali bir kişi olabilir. Bunun, belgenin varlığına bir etkisi bulunmamaktadır”.

³⁶⁸ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.171; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.307; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.310.

³⁶⁹ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.512; **GÜNDÜZ/GÜLTAŞ**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.20; **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.40.

değilse belgenin varlığından bahsedilemez. Fakat üzerinde yazının bulunması durmunda unsurları taşıyorsa levha, deri veya plastik niteliğindeki şeyler de belge vasfı kazanabilecektir³⁷⁰. Yargı içtihatları da bu yöndedir³⁷¹. Kanaatimizce elektronik ortama kaydedilmiş veriler de koşulların mevcudiyeti halinde belge olarak kabul edilmelidir.

Evrakın yazılı olarak düzenlenmesinin başlangıçta olmasıyla (mektup gibi) sözlü olan bir beyanın sonradan yazıya geçirilmiş olması (tutanaklar gibi) arasında bir fark bulunmamaktadır³⁷². Yazı anlaşılır içeriğe sahip olmalı ve “irade beyanı” içermelidir³⁷³. Ayrıca bu irade beyanı yazı içeriğinden anlaşılabilir. Hiçbir yolla okunamayıp, ne ifade ettiği anlaşılamayan harfler, şekiller ve işaretler herhangi bir irade beyanını ifade edemeyecekleri cihetle yazıya da vücut veremezler³⁷⁴.

Yazının anlaşılamaması ya harflerin okunamaması ya da okunabilmekle beraber kullanılan dil itibarıyla bu harflere bir anlam verilememesinden kaynaklanabilir. Yazı zaten okunabilmeyi gerektirir. Ancak bu okunmanın ne şekilde olduğu önem arz etmez. İster gözle isterse elle (görme engellilere mahsus harflerde olduğu gibi) okunabilsin durum aynıdır. Bilinen her usule başvurulduğu halde okunamayan harflerden oluşan bir yazı ise yazı değildir³⁷⁵.

Yazının mutlaka alfabetik stilde olması zorunlu değildir³⁷⁶. Belirli bir anlam içeren sembolik kodlarla oluşturulan irade açıklamaları da diğer koşulları taşıyorsa belge niteliğini taşıyabilecektir³⁷⁷. Ancak belirtmek gerekir ki bu husus doktrinde tartışmalıdır. Bazı yazarlar, belgelerin maddi varlığı haiz bir şeyle bağlılık halinde bulunmalarını ve yazının gözle algılanmasının olanaklı olması gerektiğini savunmaktadırlar³⁷⁸. Diğer bir

³⁷⁰ Bkz. madde gerekçesi.

³⁷¹ “Ayrıca belirtilmelidir ki, her ne kadar, belgeden söz edilen durumlarda yazılı bir kâğıdın varlığı gerekli ise de; bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için, yazının kâğıt üzerinde bulunması gerekmez. Bir metal levha üzerine yazı yazılması hâlinde de belgenin varlığını kabul etmek gerekir. Bu itibarla, araç plakaları da resmi belge olarak kabul edilmek gerekir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 07.07.2020 tarih, 2016/11-1334 E., 2020/346 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.04.2018 tarih, 2016/963 E., 2018/3540 K.

³⁷² **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.40.

³⁷³ **FISCHER**, StGB, §, s.2154, kn.3.

³⁷⁴ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.173; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.309; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.314.

³⁷⁵ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.173; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku III, s.309; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.314.

³⁷⁶ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 4.

³⁷⁷ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.830.

³⁷⁸ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1037.

kısım yazarlarsa bunun şart olmadığını, koşulları varsa görme engellilere mahsus alfabeyle yazılmış yazıların da belge sayılabileceğini savunmuştur³⁷⁹.

Yazı eski dilde olabileceği gibi yeni güncel dillerde de yazılmış olabilir. Türkçe veya yabancı bir dilde yazılması da mümkündür³⁸⁰. Ancak belgedeki yazının herkes veya belirli kimselerce okunabilir, anlaşılabilir olması gerekir. Bunun yanında ayrıca bir işlemi ifade ediyor olması da gerekir³⁸¹. Dolayısıyla yazarı haricinde başkaları tarafından anlaşılabilen yazılar belge vasfında değildir³⁸². İlâve edelim ki belirli bir belgenin varlığı için Türkçe yazılmış olması kanunen şart olduğu takdirde, başka bir dille yazılan yazı, belge niteliğini kazanamaz³⁸³.

Uzun süredir kullanılmayan ölü bir dil ya da kullanılan bir dil olmasının farkı bulunmamaktadır. Hatta bütünüyle itibari ya da gizli olan bir dile ilişkin simgeler ya da stenografinin kullanılmış olması da önemli değildir³⁸⁴. Yeter ki o dile ait kurallarla veya gizli şifrenin ya da stenografi kurallarının uygulanmasıyla anlamı anlaşılabilir³⁸⁵. Bu nedenle sadece yazarının anladığı, başkalarınca anlaşılabilen yazı belge olarak kabul edilemez³⁸⁶.

Belgeyle fikrî bir içeriği haiz açıklamanın varlığının ispata olanaklı olması şarttır. Genel nitelikte, herkes tarafından bilinebilen ya da zor anlaşılabilir kısaltmalar ya da sınırlı kişinin anlayabileceği şifre içeren yazılar da diğer koşulları taşımaları durumunda belge sayılabilir. Bu noktada önem arz eden husus, işaretlerin deşifre edilebilme olanağının bulunmasıdır. Alfabe kullanılması zorunlu değildir. İşaretlerin karşılığını oluşturan kelimelerin tayin ve tespitinin olanak dâhilinde olması yeterlidir³⁸⁷.

³⁷⁹ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.173; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.309; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.314; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.35.

³⁸⁰ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.512.

³⁸¹ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.512; **GÖKCEN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.96; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.173; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku III, s.310; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.314; **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.6195.

³⁸² **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252.

³⁸³ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.173; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.310.

³⁸⁴ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252.

³⁸⁵ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.173; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.310.

³⁸⁶ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 4; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.512.

³⁸⁷ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 3-7; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.53; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.173; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.310; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.314.

Kanun koyucu belgeyi, hem içerik hem de maddi varlığı yönünden himaye etmektedir. Belgenin beyan taşıma özelliği bulunmaktadır. Bu husus, belgenin devamlılığına ilişkin fonksiyonunu ifade eder³⁸⁸. Dolayısıyla belgenin kendisine ait varlığından söz edebilmek için bu yazının üzerine yazı yazılması, taşınması ve devredilmesi olanağı bulunan bir cisim üzerinde olması gereklidir³⁸⁹. Başka bir ifadeyle beyan, fiziksel bir şeyle sıkı bir şekilde bağlantılı olmalıdır. Belgenin, düşüncelerin sözlü ifadesinden farkı budur. Beyanın belirli bir dayanıklılığa sahip bir malzemeye sabitlenmesi gereklidir. Bu nedenle kırık dallar, kardaki karakterler vb. belge değildir³⁹⁰. Bu bağlamda, kâğıt, bez, parşömen, deri, metal plaka veya levha üzerine harf ya da rakamın elle veya baskı yoluyla iz şeklinde basılması durumunda da yazılilik şartının gerçekleşmiş olduğu kabul edilir³⁹¹. Bantlar, ses dosyaları vb. belge özelliğinden yoksundur. Bunlar teknik yardımlarla açıklamalar da sabitlenebilse de belge olarak kabul edilemezler. Bunun nedeni, bir ses dosyasının tanımlanmasının yazılı tespitle aynı güvenilirlikte olmamasıdır³⁹². Bizim de katıldığımız bir görüşe göre, bunlara ilave olarak fikrî içerik taşıyan beyanların elektronik ortamda yer alan verilerden³⁹³ oluşması

³⁸⁸ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 3-7.

³⁸⁹ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.173; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.314; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.310; **ÇAM**, “Evrakta Sahtekârlık Suçları”, s.455; **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.247.

³⁹⁰ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 3-7.

³⁹¹ “Bir görüşe göre yazının mutlaka kâğıt veya bez gibi taşınır şeyler üzerine yazılması zorunludur”; **MANZINI, Vincenzo**, Trattato Di Diritto Penale, C.VI, Torino, 1962, 93. (nakleden **TOROSLU**, Özel Kısım, s.227); **EREM, Faruk**, Türk Ceza Kanunu Şerih, Özel Hükümler, C.II, Seçkin Yayınevi, Ankara 1993, s.1676; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.314; Diğer yazarlara göre; “Belge niteliğiyle ilgili öbür unsurlar varsa taşınmazlar da (örneğin evin duvarındaki yazı da) belge sayılmalıdır.” **ANTOLISEI, Francesco**, Manuale Di Diritto Penale, Parte Speciale, II, Milano, 1999, s.92. (nakleden ve aynı düşüncede, **TOROSLU**, Özel Kısım, s.227); Buna karşın, “İtalyan Yargıtay’ının, kilise duvarına yazılan yazının belge sayıldığına ilişkin 14.8.1919 tarihli kararı bazı yazarlarca eleştirilmekte, belge niteliğinin bulunabilmesi için, yazının kaydedildiği cismin taşınabilir bir malzeme olması gerektiği, bu nedenle mezar taşları, duvar gibi yerlere yazılan yazıların belge olarak kabul edilemeyeceği, bunların delil niteliği bulunsada dahi, üzerlerinde yapılacak sahtecilik fiillerinin dolandırıcılık suçuna vücut vereceği belirtilmektedir”; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.315.

³⁹² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 3-7.

³⁹³ 5070 sayılı EİK’nın 3/a maddesinde “veri”ye bir tanım getirilmiştir. Maddede elektronik veri; “elektronik, optik veya benzeri yollarla üretilen, taşınan veya saklanan kayıtları” ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.; 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 2/1-k maddesinde ise veri, “bilgisayar tarafından üzerinde işlem yapılabilen her türlü değeri” ifade eder şeklinde tanımlanmıştır.; Avrupa Siber Suçlar Sözleşmesi’nin36 1/b maddesinde ise “bilgisayar verisi”, “bir bilgisayar sisteminin belli bir işlevi yerine getirmesini sağlayan yazılımlar da dâhil olmak üzere, bir bilgisayar sistemindeki işlemeye uygun nitelikteki her türlü bilgi ve kavramı ifade eder.” şeklinde hüküm altına alınmıştır.

durumunda da bu verilerin taşınma ve devredilme imkânlarının bulunması nedeniyle yazı unsurunun gerçekleştiği kabul edilmelidir³⁹⁴.

Doktrinde, üzerine yazı yazılan cismin taşınabilen birşey olması gerektiği konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Bazı hukukçular, ancak taşınabilen şeyler üzerinde bulunan yazıların belge niteliğinde olabileceğini savunmaktadırlar. Bu görüşteki yazarlar tarafından, âbideler, mezar taşları, duvarlar gibi taşınamayan şeyler üzerine yazılan yazıların, hukuken önemli olabilmelerine rağmen belge sıfatını alamadıkları ileri sürülmektedir³⁹⁵. Buna karşın belgenin diğer bütün şartlarını taşıyan yazının bir taşınmaz üzerine örneğin, bir evin duvarına yazılması halinde de bunun belge olarak kabul edilebileceğini savunan yazarlar da bulunmaktadır³⁹⁶.

Bu bağlamda, **Erman** ve **Manzini** taşınmaz şeyler üzerine yazılan yazıların belge mahiyetinde olmadığını savunurken doktrinde bazı yazarlar, **Erman ve Manzini**'nin aksine taşınmayan nesnelere yazılan yazıların da koşullarının varlığı halinde belge niteliğinde olduğunu belirtmektedirler³⁹⁷. Bu görüşte olan yazarlardan **Erem/Toroslu**'ya göre; *“Yazının illa kâğıt, bez tarzı taşınabilen şeyler üstüne yazılması şart değildir, bütün unsurları varsa taşınmaz şeyler; örneğin, bir evin duvarı üzerindeki yazılar da varaka sayılmalıdır”*³⁹⁸.

Üzerinde yazı olan taşınabilen şey, daha sonra bir taşınmaza bağlanmışsa bu bağıllık durumu sürekli olmamak ve istendiğinde sona erdirilebilmek kaydıyla yazı niteliğini kaybetmez³⁹⁹. İtalya’da 1930 yılının Haziran ayında gerçekleşen bir vakada, odada tek başına yatan hasta, öleceğini düşünerek tebeşirle odasının kapısına vasiyetnamesini yazmıştır. Ardından kapı yerinden sökülerek notere götürülmüş ve

³⁹⁴ **ARSLAN, Çetin/BAŞTÜRK, İhsan**, "Belgede Sahtecilik, s.200; **GÖZEL, Arif**, "Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Belge ve Elektronik Belge", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:5, S:1, Y:2015, s.156.

³⁹⁵ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.310-311; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.174; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.315; Bu konuda **ERMAN**, İtalyan Yargıtay’ının *“ilgiliye verilen bir kâğıt üzerine değil de, bir kilisenin duvarına yazılan özel yazı, kanuna uygun bir surette yazılmış, tarihi konulmuş ve imzalanmış olmak şartıyla, geçerlidir”* mealindeki kararına katılmamakta, böyle bir yazının, bir borcun varlığına delil olabileceğini ve bu bakımdan geçerli sayılacağını; fakat doğrudan doğruya mahkemeye ibraz edilemeyeceği ve muhtevanın tayin ve tesbiti için yerinde keşif yapılmasını gerektireceğinden ancak dolayısıyla delil, yani maddî bir emare teşkil edebileceği görüşünü savunmakta ve böyle bir yazıda yapılan gerçeğin tahrifinin de, duruma göre, ancak dolandırıcılık suçuna vücut verebileceğini ileri sürmektedir.

³⁹⁶ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.227; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.512.

³⁹⁷ **ANTOLISEI**, Par. spec., II, s.92. (Aktaran **TOROSLU**, Özel Kısım, s.227)

³⁹⁸ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252.

³⁹⁹ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s. 315.

fotoğrafi çekilerek sonra noterde muhafaza edilmiştir. Taşınmazın mütemmim cüzü niteliğindeki kapının, tekrar taşınabilir olması mümkün olduğu için üzerindeki yazının belge olacağı şüphesizdir”⁴⁰⁰. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda yazının taşınabilme özelliği olan şeyler üzerine yazılabileceğini vurgulamıştır⁴⁰¹. Kanaatimizce taşınabilme konusu genişletici bir yorumla ele alınmalıdır. Bu bağlamda bir elektronik belgenin veri taşımaya yarayan aletler yardımıyla bir cihazdan diğerine nakli, elektronik posta ya da mesaj yoluyla gönderilmesi vb. yollarla yapılan işlemler de taşınabilme kavramı içinde ele alınmalıdır.

Yazıdan bahsedilebilmesi için harflerin belirli bir araçla tesbit edilmiş olması gerekir. Yazı elle veya mekanik araçlarla yazılabilir⁴⁰². Bu aracın niteliği önemli değildir. İster bilgisayar veya daktiloyle ya da mürekkep gibi silinmesi imkânsız veya zor olsun, isterse kurşun kalem, hatta tebeşir gibi kolaylıkla silinebilen cinsten olsun, harfleri tesbite elverişli her aracın kullanılması mümkündür⁴⁰³.

Yazının silinmez bir şeyle yazılması da şart değildir. Ancak kullanılan aracın mürekkep, tükenmez veya kurşun kalemde olduğu gibi hiç olmazsa belli bir süre izi devam etmelidir⁴⁰⁴. Belirli kimyevi usullere başvurularak yazının silinebilmesi onun yazı olma özelliğini kaldırmaz. Kurşun kalemle yazılan bir yazı da genellikle, belgeye vücut verebilir. Hattâ kan bile bu konuda kullanılabilir⁴⁰⁵. Yazının üzerine yazıldığı şeyin zamana dayanıklı olması da gerekir. Örneğin kar veya kum üzerine yazı yazılması, bunların belge olarak kabulü sonucunu doğurmaz⁴⁰⁶.

Kanunun özel şekil şartları aradığı hallerde belgenin bu şekil kurallarına uygun olarak tanzim edilmesi gerekir. Örneğin, yazının belge niteliği taşınması için elle ya da

⁴⁰⁰ **MANZINI**, loc. Cit.; **SATELLI e ROMANO-DI FALCO**, Commento teorico – pratico del nuovo Codice penale, III 2 bası, Torino, 1940, No. 996; **MIRTO**, La falsita in atti, 2. Bası, Roma, 1946, s.25. (Aktaran: **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.315)

⁴⁰¹ “Resmi belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin, taşınabilen bir şey üzerine yazılıp da hukuki hüküm ifade eden bir olayı kanıtlamaya yarayan yazı olduğu, 5237 sayılı TCK’nın 204. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, belgenin varlığının kabulü için yazılı kâğıdın bulunmasının zorunlu olmadığı, bir metal levha üzerine yazı yazılması halinde de diğer unsurların varlığı durumunda, belgeden söz edilebileceği, bu bakımdan araç plakalarının da resmi belge olarak kabulü gerekeceği...” Yargıtay 11.CD 16.04.2018 tarih, 2016/963 E., 2018/3540 K.; 16.04.2018 tarih, 2016/963 E., 2018/3540 K.; 01.03.2018 tarih, 2018/1686 E., 2018/1857 K.

⁴⁰² **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252.

⁴⁰³ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.512; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.307; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.171; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.311.

⁴⁰⁴ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.512; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252.

⁴⁰⁵ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.307; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.171; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.311.

⁴⁰⁶ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 2.

makine aracılığıyla yazılmış olması arasında fark bulunmazken el yazılı vasiyetnamelerin Medeni Kanun gereğince tamamıyla murisin eli ürünü olması gerekir. Böyle bir vasiyetnamenin yazılışında, kısmen veya tamamen sözü geçen mekanik vasıtalarla başvurulursa; örneğin bilgisayar ya da daktiloyle yazılırsa bu yazı istenilen hukukî neticeyi meydana getiremeyecek ve bu sebeple belge olarak kabul edilemeyecektir⁴⁰⁷.

Herhangi bir işlemde yazılı şeklin zorunlu olmasıyla bunun ihtiyari olarak tercih edilmiş olması arasında da bu suç bakımından fark bulunmamaktadır⁴⁰⁸. Bir belgenin kendi dışında yatan bir gerçeği kanıtlaması, yani bir olgunun varlığını veya yokluğunu, yalnızca içerdiği düşüncenin ifadesi yoluyla açıklanması gerekir⁴⁰⁹. Yazının dışındaki şeyler de kendi dışındaki olayları isbat edebilirler. Ancak yazılarla bu gibi eşya veya işaretler arasında şu önemli fark bulunmaktadır ki, yazılar başlı başına, yani muhtevaları itibariyle bir olayı isbat edebildikleri halde sözü geçen eşya veya işaretlerin belirli bir olayın isbat aracı olabilmeleri için önceden bunların isbat kabiliyetlerinin bir suretle tanınmış olması gerekir. **Erman**'a göre belge kavramına, sadece *yazılar* dâhildir. İspat kuvvetleri hangi boyutta olursa olsun, yazı olmayan şeylerin, belge olarak kabulüne imkân bulunmamaktadır⁴¹⁰.

Alman mahkemeleri, içtihatlarıyla, araçların camlarına bırakılan polis ihbarnamelerini, tramvay ve otobüs biletlerini, öğrenciler tarafından yapılan ödevleri, para havalesine ilişkin dekontları, sevk edilen mallar üzerindeki etiketleri, mektup zarfları üzerinde yer alan etiketleri vb. lerini belge olarak kabul etmiştir⁴¹¹. Fotoğraf, film vb. şeyler, belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belge kavramına girmezler. Ancak bu durum bu nevi cisimlerin ceza ve hukuk muhakemesi bakımından belge olarak kabul edilmelerine engel değildir. Alman mahkemeleri, üzeri damgalanmış olup zarfından ayrılmış olan pulu, imzalanmış posterleri belge olarak kabul etmemişlerdir⁴¹².

Yazının imzalı olması kural olarak belge niteliğini kazanması için şart değildir. Ancak mevzuat gereği belli şekillerde yapılması gerekli hukuki işlemler, bu şekil

⁴⁰⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.311; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.308; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.172.

⁴⁰⁸ **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.40.

⁴⁰⁹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267 kn. 13.

⁴¹⁰ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku III, s.305.

⁴¹¹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 43;

SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267 kn. 44.

⁴¹² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 44;

SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 12.

şartlarına uyulmadığında geçerli olmazlar. Örneğin, kambiyo senetlerinde keşidecinin imzasının bulunmaması belgenin hukuken geçerli bir belge niteliğinde olmasını engeller. Bu nedenle şekil şartlarına uyulmadan hazırlanan sahte sözleşmeler, parmak iziyle oluşturulmuş kambiyo senetleri gibi belgeler geçerli belge vasfını barındıramayacaklardır. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki; imza dışındaki diğer unsurları eksik olan kambiyo senetleri diğer koşulların bulunması halinde özel belge sayılırlar. Yargıtay'ın bu yönde istikrarlı içtihatları bulunmaktadır⁴¹³.

Doktrin ve uygulamada elektronik ortam verilerinin inceleme konumuz olan suç bakımından belge niteliğinde kabulü konusu tartışılmaktadır. Doktrinde ağırlıklı olarak yazılı olmayıp ceza yargılaması bakımından delil niteliğinde sayılabilecek sözel beyanlar, manyetik şeritler, elektronik ortam verileri, fotoğraflar ve bilgisayar programlarının konumuz özelindeki belge niteliğinde kabul edilmeyeceği savunulmaktadır⁴¹⁴. Biz elektronik ortam verilerinin bazı koşulların sağlanması halinde inceleme konumuzu oluşturan belge kavramına dâhil olduğunu kabul etmekteyiz. Bu konuda ileride elektronik belge başlığı altında ayrıntılı açıklamalarda bulunulacaktır⁴¹⁵.

1.6.2.2. Düzenleyen Belli Olmalı

Belgede bulunması zorunlu olan diğer bir unsur, belgeyi düzenleyeninin teşhise olanaklı olmasıdır⁴¹⁶. Bu unsur, 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinin gerekçesinde; *"Bu yazının beli bir kişiye veya kişilere izafe edilebilir olması gerekir."* biçiminde vurgulanmıştır. Yazı içeriğinde bulunan irade beyanı belirli bir kişi veya makama izafe edilebilmelidir⁴¹⁷. Bu doğrultuda belgenin düzenleyeninin tespiti veya en azından teşhis

⁴¹³ "Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu'nun 14.12.1992 tarih ve 1/5 ve Ceza Genel Kurulu'nun 24.03.1998 gün ve 51/106 sayılı kararlarında açıklandığı üzere; kambiyo senetlerinde yapılan sahteciliğin resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için, ilgili kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen bütün unsurları taşıması gerekir. Aksi takdirde yasal unsurları taşımayan bir kambiyo senedinde sahtecilik yapılması halinde fiil, özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacaktır. 6102 sayılı Kanunun 776. maddesi uyarınca senet metninde bulunması gerekli zorunlu unsurlardan olan "keşide yeri" bulunmaması halinde senedin özel belge niteliğinde olacağı, dosya içerisinde bulunan suça konu belge aslı üzerinde heyetimizce yapılan gözlemde keşide yerinin belirtilmediği, çek vafında bulunmadığı anlaşıldığından, sanığın eyleminin TCK'nın 207. maddesi uyarınca özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan mâhkumiyet hükmü kurulması yasaya aykırı..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.01.2021 tarih, 2019/7859 E., 2021/533 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23.01.2019 gün ve 2017/16277 E., 2019/834 K.

⁴¹⁴ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.764; **DOĞAN, Koray**, "Ceza Hukukunda Belge Kavramı", Ceza Hukuku Dergisi, S:14, Y:5, Aralık 2010, s.54.

⁴¹⁵ Detaylı bilgi için bkz. Elektronik belge kavramı altındaki açıklamalar.

⁴¹⁶ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 16-19.

⁴¹⁷ **GOODERSON**, When Is A Document False In The Law Of Forgery?, s.12.

edilebilmesi gereklidir⁴¹⁸. Yazının *kişilik ve kimliği* olmalıdır. Yazının belirli bir kişinin eseri olması ve yazıyı yazanın bizatihi yazıdan anlaşılabilmesi gereklidir⁴¹⁹. Açıklama yapanın, belgeyi tanzim edenin belge içeriğinden tespit edilebilir olması gerekir⁴²⁰. Çünkü belge, şahsi bir delil vasıtası olarak değerini düzenleyen şahsından almaktadır⁴²¹. Başka bir ifadeyle belge, kanıt değerini onu düzenleyen kişi beyanının arkasında durduğu ve onu temsil ettiği için elde eder⁴²².

Yazının kime ait olduğu ya imzadan ya içeriğinden anlaşılır⁴²³. Kime ait olduğunun anlaşılamadığı hallerde, bu yazının düzenleyeninin belirli olmaması nedeniyle yazı hukuki olarak bir değer taşımadığı için hukuken bir belge olarak tanımlanamaz⁴²⁴. Belgedeki delil değeri, düzenleyicisinin belirlenebilir olmasıyla artar⁴²⁵. Doktrinde, bazı yazarlar bu unsuru, “belgenin garanti fonksiyonu” olarak değerlendirmektedir⁴²⁶. Belge üzerindeki imzanın, gerçek veya takma adla atılmış olması önemsizdir. Önemli olan imzanın belirli bir kişiyi göstermesidir. Bu nedenle sadece ön ad ya da soyadla imzalanan ya da imzası okunamamakla birlikte kime ait olduğu anlaşılan yazı belge olarak kabul edilebilir. Bunun yanısıra örneğin, “annen” gibi bir akrabalık bağını gösteren ya da imza sahibinin yörede bilinen takma ad veya soyadını gösteren imzaları taşıyan yazılar da bir kimliğe sahip olup diğer koşulları sağlamaları halinde belge kavramına dâhil olurlar⁴²⁷.

⁴¹⁸ **FISCHER**, Straßengesetzbuch, s.2156, kn.11; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1038; **ÖZEN, Mustafa**, Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s.708.

⁴¹⁹ **FISCHER**, StGB, §, s.2156, kn.11.

⁴²⁰ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.311; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.174; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.315; **GÖKCAN**, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.99; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.278; **GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat**, “Belgelerde Sahtecilik Cürümleri”, Adalet Dergisi, S:2, 1970, s.77; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.765.

⁴²¹ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.174; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.311; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.315.

⁴²² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 16-19.

⁴²³ **SOMMA/ALOE/SPAGNOLO**, “Defects in UV-vis-NIR reflectance spectra as method for forgery detections in writing documents”, s.1; **PAITE, Naulak Lian/MISHRA, B. P./KUMAR PATHAK**, Sandeep, “A Substantial Forgery Fixing In Forensic Document Examination”, Malaysian Journal of Forensic Sciences, C:9, S:1, Y:2019, s.10 vd.; **MALKOÇ, İsmail**, Uygulamada Belgelerde Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, Ankara 1986, s.3; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.175; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.312; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.316.

⁴²⁴ **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.42; **GÖKCAN**, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.99; **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.132.

⁴²⁵ **ARTUK/GÖKCAN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.717; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.99; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.228.

⁴²⁶ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 2.

⁴²⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.316.

Yazının belli bir kişiye ait olduğunun anlaşılabilmesi halinde, bu şahsın gerçek ya da hayal ürünü olmasının önemi bulunmamaktadır⁴²⁸. Diğer bir ifadeyle belge altında yazılan isimle ismine imza atılan şahıs gerçek ya da hayali bir şahıs olabilir⁴²⁹. Bunun, belgenin var olduğunun kabulüne bir tesiri bulunmamaktadır⁴³⁰. İmzada belirtilen kişinin tespit edilip edilemeyeceği de suçun oluşması bakımından önem taşımaz⁴³¹. Dolayısıyla yazıda yer alan imzayı atan kişinin bilinebilir olmasıyla kastedilen, söz konusu imzanın her koşulda gerçek bir imza olması gerektiği değildir. Bu nedenle kişinin gerçek veya hayali olmasının önemi bulunmamaktadır. Kişinin şahsına ait olmayan ad veya imzayla belge tanzim etmesi durumunda, belgede yer alan ismin gerçekte mevcut olan bir şahıs olmasıyla uydurulmuş ya da hayali bir isim veya imza olması arasında sahtecilik suçunun oluşabilmesi yönünden herhangi bir farklılık olmayıp bir kimse sahte bir senedi hayali bir isimle imzalasaydı suç oluşur⁴³².

TCK'nın 204. maddesinin gerekçesine göre de; *“Bir kişinin, düzenlediği belgeye başkasının adını yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır; ancak, bu belge sahtedir. Belge altında adı yazılan ve adına imza konulan kişi, gerçek veya hayali bir kişi olabilir. Bunun, belgenin varlığına bir etkisi bulunmamaktadır”*. Yargıtay da birçok kararında, hayali olan şahsın borçlu gösterilerek senet oluşturulması durumunda eylemin sahtecilik suçunu oluşturduğunu belirtmiştir⁴³³. Gerçek ya da hayal ürünü bir şahsa izafe edilemeyecek yazıların belge olarak kabulü mümkün değildir. Bu noktada yazıyı kimin yazdığının bilinmesiyle kastedilen, fiilen yazanın bilinmesi olmayıp yazının

⁴²⁸ **FISCHER**, StGB, §, s.2156, kn.11; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.293; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.316.

⁴²⁹ İmzanın taklidine ilişkin teknik detaylar için bkz. **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.169 vd.

⁴³⁰ **FISCHER**, StGB, §, s.2154, kn.2; **MERAN, Necati**, Dolandırıcılık, Sahtecilik ve Güveni Kötüye Kullanma, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s.487.

⁴³¹ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1038.

⁴³² **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.213 vd.; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.293; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.317.

⁴³³ *“Saniğin, adına çalıştığı katılan şirketten satmak üzere teslim aldığı temizlik robotlarını müşterilere satmadığı halde satmış gibi göstermek amacıyla hayali kişiler adına satış sözleşmesi ve senetler düzenlediği iddia ve kabul edilen olayda, hayali kişiler adına düzenlenmiş satış sözleşmesi ve senetlerin asıllarının temin edilerek adli emanete alınması, duruşmada incelenerek unsurlarının tam olup olmadığı, kambiyo senedi niteliğine haiz olup olmadıkları, aldatma yeteneğine sahip bulunup bulunmadıkları hususlarında inceleme yapılması; senetlerin kambiyo senedi unsurlarını içermesi ve suça konu belgelerin aldatıcı niteliğinin bulunması halinde eylemin küll halinde TCK'nun 204/1, 43. maddelerine uyan zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı, gözetilmeksizin, eksik inceleme ile yazılı şekilde hem özel belgede sahtecilik hem de resmi belgede sahtecilik suçlarından ayrı ayrı hüküm kurulması...”* Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.11.2016 tarih ve 2015/1635 E., 2016/7663 K.

kim adına düzenlendiğinin bilinebilmesidir⁴³⁴. Her zaman, düzenleyen kişi belgeyi maddeten hazırlayan olmayabilir. Belgeyi maddeten yazan bir sekreter olabilir. Ancak bu durumda da belge, adına düzenlenen kişiye aittir. Dolayısıyla, belgenin altında kimin imzası varsa belgenin düzenleyicisi de o dur⁴³⁵. Burada belirleyici olan, belgeyi fiziksel olarak kimin ürettiği değil, fikri yazar olarak beyandan kimin sorumlu olduğu veya beyanın yasal işlemlerde kime ait olduğudur⁴³⁶.

Belgeyi düzenleyen kimliği, çoğunlukla belge altındaki imzadan anlaşılır. Düzenleyen kimliği yalnızca belge dışındaki koşullar yardımıyla belirlenebiliyorsa veya bu yalnızca yazının karakterinden tespit edilebiliyorsa ortada bir belge yoktur. Ancak imza dışındaki hususlardan da teşhis için yararlanılabilir⁴³⁷. Paraf, parmak basma, imza, mühür, yazının kimliğini belirtmekte yararlanılan işaretlerdendir. Bunlar olmasa bile bir işaretten ya da yazının içeriğinden bu yazıyı kimin yazdığı anlaşılıyorsa yazının kimliği bulunmaktadır ve bellidir⁴³⁸. Düzenleyen, sadece kategori bazında belirli olması da yeterli değildir. Bu nedenle, örneğin, bir oy pusulası belge değildir⁴³⁹.

İmza, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde; "*Bir kimsenin herhangi bir belgeyi yazdığını veya onayladığını belirtmek için her zaman aynı içimde kullandığı işaret*⁴⁴⁰" olarak tanımlanmaktadır. İmza, bir kişinin herhangi bir belgeye kimliğinin bir göstergesi olarak yazdığı benzersiz bir şekilde yazılmış bir çizim olarak da tanımlanmıştır⁴⁴¹. Başka bir tanıma göre, el yazısı imzaları; sınıf içi değişkenliği önemli miktarda içerdiği bilinen davranışsal biyometrik özelliklerdir⁴⁴². Hukuken imzayı, yazılı bir irade beyanının şahsına ait oluşunu belirtmek gayesiyle bir kişinin ismi için kullanmakta olduğu özgü şeklindeki çizgi ve harflerden oluşan işaret olarak tanımlamak mümkündür⁴⁴³.

⁴³⁴ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.717; **GÖKCEN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.99; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.228.

⁴³⁵ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 16-19; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.513; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252.

⁴³⁶ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 16-19.

⁴³⁷ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1038;

SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 16-19.

⁴³⁸ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.132.

⁴³⁹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 16-19.

⁴⁴⁰ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.: 09.07.2020

⁴⁴¹ **PODDAR, Jivesh/PARIKH, Vinanti/BHARTI, Santosh Kumar**, "Offline Signature Recognition and Forgery Detection using Deep Learning", Procedia Computer Science, C:170 Y:2020, s.610.

⁴⁴² **BATISTA, Luana/GRANGER, Erik/SABOURIN, Robert**, "Dynamic selection of generative–discriminative ensembles for off-line signature verification", Pattern Recognition, C:45 Y:2012, s.1326.

⁴⁴³ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.67.

Bir belgeye imza atan kişi kural olarak o belgenin düzenleyicisidir⁴⁴⁴. Bu nedenle uygulamada belgeyi düzenleyen kişi belgede yer alan imzayla tespit edilir⁴⁴⁵. İmzanın gerçek veya takma adla atılmış olması önemsizdir. Önemli olan bu imzanın belirli bir kişiyi göstermesidir⁴⁴⁶. İmzanın okunabilir nitelikte olması şart olmayıp sadece kişiye ait olduğunun anlaşılması yeterlidir. Bu bağlamda rumuzlar, soy isim kısaltmaları, bir kişinin vasfını belirten işaretler geçerli imzayı oluşturur⁴⁴⁷. Kanun koyucu kişinin el yazısıyla imzasını aramamışsa bunun yerine mühür imza da atılabilir⁴⁴⁸.

İmzanın zorunlu olduğu hallerde, belgenin bir kısmı imzadan oluşur. Yazının geçerli olabilmesi için imza taşımasının zorunlu olduğu hallerde belge, ilgili kişi tarafından imzalanmış olmalıdır⁴⁴⁹. Bu bağlamda vasiyetname gibi imza zorunluluğu olan belgeler iradesini açıklayan kişi tarafından imzalanmalıdır. Dolayısıyla, imza zorunluluğu olmasına rağmen imza taşımayan yazı, hukuken belge niteliğinde olmayıp sahtecilik suçunu oluşturmaz⁴⁵⁰. Bu durum, maddenin gerekçe kısmında; “*Ancak, bazı belgeler (örneğin poliçe gibi kambiyo senetleri) açısından, belge üzerinde kişinin kendi el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekir. Zira imza, ilgili kambiyo senedinin zorunlu şekil şartını (kurucu bir unsurunu) oluşturmaktadır.*” denilmek suretiyle vurgulanmıştır⁴⁵¹. Bu nedenle imzanın, yazının geçerliliği için şart koşulduğu durumlarda, imza bulunmayan yazı geçerli belge sayılmayacağından bu tip metinler üzerindeki sahtecilikler de belgede sahteciliğe konu olamayacaktır⁴⁵².

⁴⁴⁴ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.717; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.66.

⁴⁴⁵ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.252.

⁴⁴⁶ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.175; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.312; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.316; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.73; **MALKOÇ**, Uygulamada Belgelerde Sahtecilik Suçları, 1986, s.3.

⁴⁴⁷ **AYDEMİR, Süleyman Ruhi**, “Evrakta Sahtekârlık Suçları”, Mevzuat Dergisi, Y:6, S.69, Eylül 2003, s.1.

⁴⁴⁸ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.513.

⁴⁴⁹ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.43.

⁴⁵⁰ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.69, 74.

⁴⁵¹ Bkz. Madde gerekçesi; “09.12.2010 düzenleme tarihli, 30.03.2011 ödeme tarihli, 1.000.-TL bedelli, G. Ş. ’ın alacaklı olarak bulunduğu bonolarda borçlu kısmındaki imzaların yırtık vaziyette bulunması nedeniyle keşideci imzalarının bulunmaması ve unsurları tam olmayan senetlerin bono niteliğine haiz olamayacağı gözetilerek...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.02.2019 tarih, 2017/3053 E., 2019/1833 K.

⁴⁵² “Yazının özelliğine göre imzalanmasına gerek duyulmayan yazılarda belge olarak değerlendirilir. Madde gereğesinde de belirtildiği üzere; kambiyo senetleri gibi bazı belgeler açısından belge üzerinde düzenleyen kişinin el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekli ve aynı zamanda ilgili kambiyo senedinin kurucu bir unsurunu oluşturmakta olup, bu tür bir belgenin geçerli olabilmesi için imza taşıması gerekli ve içermiyorsa artık bu yazı belge sayılmayacağı, dolayısıyla sahtecilik suçuna konu teşkil etmeyeceği cihetle; somut olayda 06.10.2007 tarihli çekte keşideci imzasının bulunmadığı, mevcut durumu itibarıyla hukuki değer taşımayan suçla konu belge üzerinde sahtecilik suçunun maddi

Bir yazının herhangi bir kişi tarafından elle yazılmış olmasına karşı altında imza bulunmaması halinde hukukten belgeden söz edilemez. Çünkü yazının elle yazılması yazıyı kaleme alanın yazı içeriğindeki iradeyi taşıdığını her koşulda göstermez⁴⁵³. Belgenin düzenleyicisinin kimliğini bildiren imza kural olarak elle atılır⁴⁵⁴. Bu nedenle imzanın söz konusu belge açısından zorunlu olduğu durumlarda elle oluşturulan bir imzanın bulunması, belge hüviyetinin kazanılması açısından da zorunludur. Bu doğrultuda özel hukuk alanında, hukuk usulü açısından senedin parafı yeterli değildir. Senedin imzalanması da gerekir. Dolayısıyla, imza taşımayan belgeler düzenleyicisi tarafından kabul edilse bile senet olarak kabul edilmezler. Ancak diğer koşulları taşıyorlarsa hukukten yazılı delil başlangıcı sayılabilirler⁴⁵⁵.

Kural olarak imza elle atılır⁴⁵⁶. El yazısı imza, kimlik doğrulaması için en yaygın olarak kabul edilen biyometriktir⁴⁵⁷. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m.15'te imzanın elle atılmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. İmzanın el yazısından başka herhangi bir vasıta ile oluşturulması, 15. maddenin 2. fıkrası hükmü uyarınca, sadece örf ve adet tarafından uygun bulunan hallerde, özellikle de yoğun miktarda hazırlanan kıymetli evrakların imzalanışında yeterli sayılır⁴⁵⁸. Elle atılan imzada okunabilir nitelik taşıması şart olmamakla birlikte kişiye ait olduğunun anlaşılması gerekir. Bu doğrultuda rumuzlar, soy isim kısaltmaları, bir kişinin vasfını belirten işaretler de geçerli imzayı oluşturur⁴⁵⁹.

Görme engelli kişiler bakımından imzanın geçerli olabilmesi için usulüne göre tasdik olunması veya engelli kişinin imza ettiği muamelenin metnine vakıf olduğunun

unsurunun gerçekleşmediği...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.05.2013 tarih ve 2012/1190 E., 2013/7753 K.

⁴⁵³ ÜSTÜNER, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.16.

⁴⁵⁴ FAHMY, Maged M. M., “Online handwritten signature verification system based on DWT features extraction and neural network classification”, Ain Shams Engineering Journal, C:1, Y:2010, s.59; BATISTA/GRANGER/SABOURIN, “Dynamic selection of generative–discriminative ensembles”, s.1326–1340; DIXIT, Anuja/BAG, Soumen, “A fast technique to detect copy-move image forgery with reflection and non-affine transformation attacks”, Expert Systems With Applications, C:182 Y:2021, s.1 vd.; ERMAN, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka “Mefhumu, s.172; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.311; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.308; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.572.

⁴⁵⁵ ÜSTÜNER, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.18.

⁴⁵⁶ ERMAN, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka “Mefhumu, s.172; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.311; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.308; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.572; FAHMY, “Online handwritten signature verification system”, s.59; BATISTA/GRANGER/SABOURIN, “Dynamic selection of generative–discriminative ensembles”, s.1326–1340; DIXIT/BAG, “A fast technique to detect copy-move image forgery”, s.1 vd.

⁴⁵⁷ BATISTA/GRANGER/SABOURIN, “Dynamic selection of generative–discriminative ensembles”, s.1326–1340; FAHMY, “Online handwritten signature verification system”, s.59.

⁴⁵⁸ GÖKCEN, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s. 70.

⁴⁵⁹ AYDEMİR, Evrakta Sahtekârlık Suçları, s.1.

sabit olması gerekir⁴⁶⁰ (Borçlar Kanunu, m.15). İmzanın istisnai durumlarda farklı bir araçla atılması mümkündür. Fakat bu durumda imzanın geçerli olduğuna ilişkin mevzuatta özel bir düzenleme bulunmalıdır⁴⁶¹ (Borçlar Kanunu m.15, 16). İmzanın elle atılmasını gerektirecek istisnalara ise BK m.16'da yer verilmiştir. Bu istisnai hallerden birisi de 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'dur. 5070 sayılı Kanun'da elle imzanın istisnalarından olan elektronik imzanın teknik ve hukuki yönleri ile kullanılmasına yönelik kurallar düzenlenmiştir. Kanaatimizce, ilgili mevzuatta belgedeki imzanın elle atılması zorunluluğu belirtilmediği takdirde güvenli elektronik imzayla imzalanması halinde de belgenin imza koşulunu sağladığı kabul edilmelidir⁴⁶².

5070 sayılı Kanun'un 3. maddesinin b bendine göre elektronik imza; *“Başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veridir”*. Elektronik imzanın elle oluşturulan imzayla eş değer hukuksal sonuç meydana getirebilmesi için güvenli elektronik imzayla oluşturulması gerekir⁴⁶³. Elektronik İmza Kanunu m.5'e göre; *“Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur. Kanunların resmi şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile teminat sözleşmeleri güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez”*.

Türk Borçlar Kanunu'nun m.15/1'e göre; *“Güvenli elektronik imza da, el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur”*. Bu doğrultuda 5070 sayılı Kanun m.22 ile 818 sayılı Borçlar Kanunu m.14'e bir cümle ilave edilmiştir. Böylece yasal düzenleme, ilerleyen teknolojinin getirdiği ihtiyaçları karşılayacak hale kavuşturulmuştur. Düzenlemeyle güvenli elektronik imzanın elle atılan imzayla aynı ispat gücüne sahip olduğu vurgulanmıştır. Ancak aynı Kanun m.5'te belirtilen özel merasimi gerektiren işlemler açısından elektronik imzanın kullanılması mümkün değildir. Mümkün olmamasına rağmen kullanılması halindeyse işlem geçerli olmayacaktır⁴⁶⁴. Ayrıca Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.205/2'ye göre; *“Usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler senet hükmündedir”*. İmza elektronik olarak atılmamış

⁴⁶⁰ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.487.

⁴⁶¹ ERMAN, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumi, s.172; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.311; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.308; GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.38.

⁴⁶² GÖZEL, Elektronik Belge, s.164.

⁴⁶³ BİÇKİN, İnci, “Elektronik İmza ve Elektronik İmza ile İlgili Yasal Düzenlemeler”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:63, 2006, s.123; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.71.

⁴⁶⁴ BİÇKİN, İnci, Elektronik İmza Kanunu ve Getirdiği Düzenlemeler, Yargıtay Dergisi, Y:30, S:113, s.358.

ancak bilgisayar sistemlerine usulsüz olarak girilip sahtecilik yapılmışsa⁴⁶⁵ konu somut olayın durumuna göre değerlendirilmelidir⁴⁶⁶.

Bir kısım belgeler bulunmaktadır ki imzalanmazlar⁴⁶⁷. Örneğin ticaret defteri vb. bu tür belgeler yönünden, düzenleyenin kimliği, başka unsurlardan anlaşılır⁴⁶⁸. İmzalanmasına gerek duyulmayan bu gibi belgelerde, belgenin düzenleyeni, beyandan, beyana konu olaylardan, olayın taraflarından ve buna eşlik eden diğer hususlardan hareketle belirlenebilir⁴⁶⁹. Bu hallerde de bir belgenin varlığı için gerekli olan “düzenleyeni belli olma” şartı yerine gelmiştir. Ancak belgenin kim tarafından düzenlendiği, belgeden hareketle değil de başkaca delillerle ispatlanabiliyorsa bu halde bir belgeden söz etmek mümkün değildir⁴⁷⁰. Başka bir ifadeyle, yazılı metnin haricinde olan bilgilere müracaat edilerek düzenleyicisi ancak belirleniyorsa söz konusu nesne belge niteliği taşımaz⁴⁷¹. Örneğin, düzenleyicisi, bilirkişi aracılığıyla, grafolojik tespitle ya da benzer biçimde tespit edilebilecek yazılar belge mahiyetinde değildir⁴⁷².

Belgede birden fazla kişi tarafından imzalanma mecburiyeti bulunuyorsa imza eksikliği durumunda yazı belge vasfı taşımaz⁴⁷³. Yazı altına paraf atılması, belgenin geçerliliği açısından yeterliyse bu halde bir belgenin varlığından söz edilebilir. Ayrıca paraf atılmasının belgenin geçerliliği bakımından yeterli olduğu durumlarda parafta yapılan sahtecilik, belgenin durumuna göre resmi veya özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacaktır. Ancak belgenin hukuken sonuç doğurması için sadece paraflanmış olması

⁴⁶⁵ İmza sahteciliği ve tespitine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. **PODDAR/PARIKH/BHARTI**, “Offline Signature Recognition and Forgery Detection”, s.610 vd.; **BATISTA/GRANGER/SABOURIN**, “Dynamic selection of generative–discriminative ensembles”, s.1326 vd.; **BALTZAKIS, H./PAPAMARKOS, N.**, “A new signature verification technique based on a two-stage neural network classifier”, Engineering Applications of Artificial Intelligence, C:14 Y:2001, s.95vd.; **GIRELLI, Carlos Magno Alves**, “The use of fingerprints available on the web in false identity documents: Analysis from a forensic intelligence perspective”, C.M.A. Girelli / Forensic Science International, C:262 Y:2016, s.84 vd.

⁴⁶⁶ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.72.

⁴⁶⁷ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 16-19.

⁴⁶⁸ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.253.

⁴⁶⁹ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.513.

⁴⁷⁰ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.765-766; **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 16.

⁴⁷¹ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 16.

⁴⁷² **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.248.

⁴⁷³ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.718; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.69. “Belgede sahtecilik suçlarının konusunu ancak hukuki bir sonuç doğurmaya elverişli olan özel ve resmi nitelikteki belgelerin oluşturabileceği, suça konu 20.04.1985 tarihli arazi satış senedinde alıcı olarak görünen sanık A. E.’in imzasının bulunmadığı cihetle belgenin hukuki sonuç doğurmaya elverişli özel belge niteliğinin bulunmadığı sanığa yüklenen suçun yasal unsurlarının oluşmadığı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.06.2013 tarih, 2011/10569 E., 2013/10381 K.

yeterli değilse bu halde ortada henüz geçerli bir belge söz konusu olmadığından belgede sahtecilik suçu da oluşmaz⁴⁷⁴.

Belgeyi gerçek kişiler düzenleyebileceği gibi kurumlar da düzenleyebilir⁴⁷⁵. Tüzel kişilerin usulüne uygun olarak düzenledikleri yazılar da belge sayılacaktır⁴⁷⁶. Tüzel kişi veya temsil yetkisi olan kişilerin beyanları hukuki ilişki açısından temsil edilenlerin beyanı şeklinde anlaşılır⁴⁷⁷. Resmi belge kamu görevlisinin imzasıyla tamamlandığı için muhtevassından hangi kurumca oluşturulduğu anlaşılrsa bile onu düzenleme yetkisini haiz kamu görevlisi tarafından imzalanmamış bulunan resmi belgeler kural olarak herhangi bir hukuki değer taşımaz⁴⁷⁸.

Düzenleyici, fikri olarak tanınıyor ancak şahsen tanınmıyorsa belge söz konusu olmaz. Bu bağlamda oy pusulaları belge niteliğinde değildir. Çünkü seçmen listelerinin kontrolüyle kullanıcının tanımlaması imkânı bulunmamaktadır. Buna karşılık bir belgenin içerik olarak uyumlu beyanda bulunan birden fazla düzenleyicisi olabilir. Bu husus sadece sözleşmelerde önem taşır⁴⁷⁹. İmza unsuru oluşmadığı için fotokopi, belge olarak kabul edilemez⁴⁸⁰. Ayrıca fotokopi belge üzerinde teşhis unsurlarının yetersizliği sebebiyle imza incelemesi de yapılamadığından bunların belge olarak kabulü olanağı bulunmamaktadır⁴⁸¹.

⁴⁷⁴ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.74.

⁴⁷⁵ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.513.

⁴⁷⁶ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 16-19; **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.132.

⁴⁷⁷ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.74.

⁴⁷⁸ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumi, s.176; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.318; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.313.

⁴⁷⁹ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 17.

⁴⁸⁰ **NART, Serdar**, "Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:9, S:1, 2007, s.214; **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 40; **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 42; “Dosya arasında bulunan suça konu veresiye fişlerinin fotokopi olduğu anlaşılmakla; belge asılları araştırılarak, yalnızca karbon nüsha olması halinde, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 tarih ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere, onaysız fotokopi niteliğinde olup suret belge özelliği taşımayan belgelerin hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı ve aldatıcılık niteliği bulunmayacağından belgede sahtecilik suçunun unsurları itibarıyla oluşmayacağı,” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.03.2020 tarih, 2017/6408 esas, 2020/2087 karar; “Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere, suça konu belgenin fotokopi olması durumunda hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı, aslı bulunamayan evrakların aldatma kabiliyetlerinin bulunup bulunmadığı da tespit edilemediği, fiili işgalin aldatma niteliğini göstermeyeceği...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.03.2017 tarih ve 2015/8275 E., 2017/2248 K.

⁴⁸¹ **GIRELLI**, “The use of fingerprints available on the web”, s.84.

Anonim nitelikteki yazılar, belge olarak kabul edilmez⁴⁸². Belgenin söz konusu olabilmesi için yazının içeriğinden düzenleyenin anlaşılması zorunludur. Ancak imza taşımayan bir yazının kime ait olduğu ilk bakışta anlaşılabilir⁴⁸³. Bu açıdan irade beyanının herhangi bir gerçek veya tüzel kişiye ya da resmi bir makama tanzim edeni olarak izafe edilebildiği takdirde bir belgenin varlığından söz edilebilir⁴⁸⁴. Yazının somut biçimde bir kişiye, bir makama ait olduğu tespit edilebiliyor, anlaşılabilir⁴⁸⁵. Yazının somut kimlik bulunmaktadır⁴⁸⁵. Mal üzerindeki fiyat etiketleri⁴⁸⁶, paket üzerindeki adresler, kasa fişleri ve bir firmanın imzalanmamış envanter listeleri de belge olarak kabul edilmelidir⁴⁸⁷.

Yazının özelliği nedeniyle imza taşımasına ihtiyaç bulunmayan durumlarda, imzalanmamış yazılar da belge niteliğini taşır. Bu bağlamda sigaralarda bulunan bandroller, biletler, tiyatro ve milli piyango biletleri vb. nesneler belge niteliğindedir. Çünkü açık bir şekilde adlandırılmamış olsa bile düzenleyen kuruluş, belge içeriğinden anlaşılmaktadır⁴⁸⁸. Yazılı belgelerde olduğu gibi burada da düzenleyicisinin bireyselleştirilmesinin tamamen belgenin dışındaki koşullardan değil belgenin kendisinden anlaşılması gereklidir. Bu nedenle, bir oyun kulübünde kullanılan herhangi bir damgası olmayan fişler belge değildir. Çünkü bunları ihraç edenler içeriklerinden anlaşılamaz⁴⁸⁹.

Taslak metinler de belge olmamasına karşın⁴⁹⁰ taslak üzerinde değişiklik yapıp orijinal belge görüntüsü verilirse sahte belge hazırlandığının kabulü gerekir. Aynı şekilde

⁴⁸² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 18; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1038; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.174; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.311; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.315; **ÜSTÜNER**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.16; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.100; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.228; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.766.

⁴⁸³ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.311.

⁴⁸⁴ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.676.

⁴⁸⁵ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.132.

⁴⁸⁶ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn.18; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.766.

⁴⁸⁷ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 17; **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 37; **GÖKCAN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.74.

⁴⁸⁸ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 29; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.172; **EKİNCİ, Mustafa/ESEN, Sinan**, Açıklamalı ve İçtihatlı Sahtecilik Hırsızlık Gasp Dolandırıcılık Emniyeti Suistimal Bilişim Alanında Suçlar ile Müşterek Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2003, s.3; **ARTUK/GÖKCAN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.717; **GÖKCAN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.66.

⁴⁸⁹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 29.

⁴⁹⁰ **FISCHER**, StGB, §, s.2157, kn.15.

ön baskı da belge değildir. Kodlanmış ancak bütünüyle basılmayan çek defterleri de bu manada belge değildir⁴⁹¹. Bunlar doldurulmaları ve düzenleyicileri tarafından imzalanmalarının ardından belge niteliğini kazanırlar. Bundan dolayı doldurulmamış referans kartlarının da belge niteliği bulunmamaktadır⁴⁹². Takografin diyagram kâğıtları ve kontrol saati üzerindeki zaman çizgileri, ölçü aletinin üzerindeki mühür, içeriği olmadığından belge değildir⁴⁹³.

1.6.2.3. Hukukî Bir Değer İçermeli

Herhangibir yazının belge olduğunun kabulü için içeriğinin hukuksal açıdan bir değere sahip olması gerekir⁴⁹⁴. Belgenin asli fonksiyonu, hukuksal faaliyetleri kanıtlamaya yöneliktir⁴⁹⁵. Dolayısıyla yazının delilini oluşturduğu durumun, hukuksal bir önemi ve etkisi bulunmalıdır⁴⁹⁶. Bunun için de yazı delil teşkil edebilmeli ve hukukî hüküm ifade etmelidir⁴⁹⁷. Bu nedenlerle, belge kavramı yazı kavramından dardır. Bütün belgeler bir yazı olmasına karşın yazılı her şey bir belge değildir⁴⁹⁸.

⁴⁹¹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 37.

⁴⁹² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 37.

⁴⁹³ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 26a; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.68-74.

⁴⁹⁴ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.279.

⁴⁹⁵ **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents, s.176; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.254.

⁴⁹⁶ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.132; **MALKOÇ**, Uygulamada Belgelerde Sahtecilik Suçları, 1986, s.3; “Suç tarihinde I. İli T. İlçesi K. Köyü muhtarı olarak görev yapan sanığın, köy karar defterinin 20, 21, 22 ve 23. sayfalarını ihtiyar heyeti azası T. Ş. adına sahte olarak imzaladığının iddia ve kabul olunduğu olayda; 2972 sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları Ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun’un 30/a maddesinde, köy ihtiyar meclisine seçilecek aza sayısının en az dört kişiden oluşacağını belirtilmesi; 442 sayılı Köy Kanunu’nun 23.maddesinde, ‘Köyün imamı ile muallimi veya başmuallimi ihtiyar meclisinin her zaman azasıdır’ şeklinde düzenleme bulunması; ‘Köy Kanunu’nda toplantı ve karar yeter sayısından bahsedilmemesi ile muhtarın oyunun ağır basmasını öngören bir hüküm de mevcut olmaması karşısında; suç tarihlerinde köyde imam ve öğretmenin bulunup bulunmadığının İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve İlçe Müftülüğünden araştırılması, bulunması durumunda; ihtiyar meclisinin muhtar dâhil en az 7 kişiden oluşacağı ve üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanıp, toplantıya katılanların da salt çoğunluğuyla karar alınabileceği, köy karar defterinin suça konu sayfalarında muhtar ve 2 aza olmak üzere toplam 3 imza bulunduğu, toplantı yeter sayısının en az 4 olması gerekirken 3 kişiyle karar alındığı, bu nedenle alınan kararların hukuki sonuç doğurmaya elverişli olmadığı, aksi durumda ise atılı suçun unsurlarının oluşacağı gözetilmeden, 16.10.2018 tarihli Kaymakamlık yazısıyla yetinilerek eksik araştırma ve inceleme ile sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulması...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 08.04.2019 tarih, 2019/1545 E., 2019/3569 K..

⁴⁹⁷ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn.2; **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents, s.176; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.316; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.176; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.324; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1039; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.514; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.253; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.765.

⁴⁹⁸ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.316; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.176; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.324.

Hukukî değerle kastedilen, yazının hukuksal anlamda bir önem taşıyıp, hukukî bir sonuç doğurabilmesi ya da delil oluşturabilmesidir⁴⁹⁹. Dolayısıyla, yazının hukukî hüküm ifade etmesi şartıyla kastettiğimiz husus, yazının delilini teşkil ettiği ya da edebildiği durumun hukuk düzeniyle bağlantılı olması, hukukî öneminin bulunması ve hukuk zemininde bir sonuç doğurabilmesidir⁵⁰⁰. TCK'nın 204. maddesinin gerekçesine göre; *“Kâğıt üzerindeki yazının, anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir”*. Ayrıca bu anlaşılabilir içeriğin aynı zamanda *“hukuken anlamlı”* olması gerektiği hususu da madde gerekçesinde vurgulanmıştır. Gerekçeye göre; *“Kâğıt üzerindeki yazının içeriğinin hukuki bir kıymet taşıması, hukuki bir hüküm ifade etmesi, hukuki bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir”*.

Belge, kendi dışındaki gerçeği ispatlamalı, yani içerdiği irade beyanı, bir gerçeğin tespitinde kullanılabilir. Diğer bir anlatımla, bu irade beyanına bakarak gerçek algılanabilir⁵⁰¹. Yalnızca bu nitelikteki belgelere karşı işlenen sahtecilik eylemleri kamu güvenini ihlal eder⁵⁰². Dolayısıyla yalnızca hukuki açıdan delil niteliği taşıyan yazıların belge vasfında olduğunun kabulü gerekir⁵⁰³. İspat aracı olarak kullanılabilmesi için belgenin, *“hukuki olarak değer ihtiva eden bir içeriğinin bulunması, bir irade beyanını aktarması ya da açıklaması ya da bir durumun gerçekliği veya doğruluğunu ortaya çıkarması, kısaca belgelemesi”* zorunludur⁵⁰⁴.

İspat gücüne sahip olmayan yazılar, belge özelliği taşımadıkları ve zarar verme olasılıkları bulunmadığı için bunlar üzerinde yapılacak eylemler, belgede sahtecilik suçunun oluşumuna sebebiyet vermeyecektir. İrade beyanı ihtiva etmeyen yazı üzerinde gerçekleştirilen fiillerin, belgede sahtecilik suçuna konu olup olmayacağı irdelenmelidir. Kanaatimizce, belgede hukuksal içerik, bir durumun nakli ya da bir irade beyanı biçiminde olabilir⁵⁰⁵. Dolayısıyla belgelerin nakleden ve beyan eden şeklinde iki türünün

⁴⁹⁹ **FISCHER**, StGB, §, s.2156, kn.12; **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 8.

⁵⁰⁰ **ÇAM**, Evrakta Sahtekârlık Suçları, s.456; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.278; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.319 vd.; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.180.

⁵⁰¹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 8; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.64.

⁵⁰² **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.316; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.180; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.324.

⁵⁰³ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn.2.

⁵⁰⁴ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 2; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.316; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.180; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.324.

⁵⁰⁵ **YÜKSEKTEPE, Mert Asker**, Belgede Sahtecilik, Aristo Yayınevi, İstanbul 2018, s.30; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.514; **TOROSLU**, Özel Kısım s.228; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**,

olduğu söylenebilir⁵⁰⁶. Her iki durumda da içeriğin hukuki anlamda bir değere sahip olması ve hukuksal sonuç doğurabilmeye olanaklı olması gerekir. Başka bir ifadeyle belgenin, bir ispat aracı olması, yani bir irade beyanını içermesi ya da açıklaması ya da bir şeyin gerçeklik veya doğruluğunu ortaya çıkartması, tevsik etmesi gerekir⁵⁰⁷.

Yazının belge olarak kabul edilebilmesi için herhangi bir olguyu isbat edebilmesi kâfi değildir. Bu olgunun hukuksal açıdan sonuç doğurabilecek mahiyette olması da gerekmektedir. Hiçbir hukuksal değer taşımayan bir durumu ispat eden yazı, hukuksal manada “delil” değildir. Bu nedenle belge sıfatını elde edemez. Böyle yazılar toplumun hukuksal hayatını ilgilendirmeyeceğinden, bunların doğru olduklarına herkesçe güven duyulması gerekmez. Dolayısıyla, bu tür yazılar üzerinde gerçekleştirilmiş bulunan sahteliklerin kamu güvenini sarstığı da ileri sürülemez⁵⁰⁸. Bu bağlamda trafik polislerince düzenlenen trafik kazası tespit tutanağı, gerçekleşen bir olayın aktarımını ihtiva ettiği için belgedir. Buna karşılık imzalı ve kısmi ya da bütünüyle boş olan bir kâğıt, verilme sebebinden değişik bir biçimde kullanıldığında, var olan bir içerik bulunmadığı için belgede sahtecilik suçu oluşmayıp TCK m.209'da yer alan “açığa imzanın kötüye kullanılması” oluşur⁵⁰⁹. Kâğıda “*1 gün yirmi dört saattir*” yazılıp imzalarsa bile ortada hukuki olarak anlam taşıyan içerik olmadığı için belgeden söz edilemez. Dolayısıyla bu yazı üzerinde yapılan tahrifat sahtecilik suçuna vücut vermez⁵¹⁰. Belgenin içeriği, düzenleyicisini tanımlamak dışında açıklamalar da içermelidir. Bu nedenle kartvizit bir belge değildir. Çünkü kartvizit irade beyanı ihtiva etmez⁵¹¹. Belgenin yalnızca hukuki durumları ihtiva etmesi zorunlu değildir. Bilirkişi raporları, doktor raporları vb. yazılar da belge olarak kabul edilebilir⁵¹².

Evrak içeriğinin hukuki olarak değer taşıması ve bir hukuksal ilişkinin ispatına uygunluğu durumları, genel hukuk kaideleriyle konu olduğu hukuksal ilişkilerin

Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1039; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.309; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.173; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.313.

⁵⁰⁶ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.228.

⁵⁰⁷ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 2; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.39.

⁵⁰⁸ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ**, Özel Hükümler, s.832; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.319; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.180; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.324.

⁵⁰⁹ **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3476.

⁵¹⁰ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.63.

⁵¹¹ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 2.

⁵¹² **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 12.

niteliklerine göre objektif biçimde belirlenebilir⁵¹³. Belge, delil olma açısından bir hukuki ilişkide kısmi gerçekleri gösteriyorsa da kullanılabilir. Örneğin, sözleşmeden dönme, sözleşmenin tamamını kapsamak zorunda değildir. Keza yapılan işin niteliğini reddedip sözleşmede yer alan ücreti kabul etme halinde de aynı husus söz konusudur. Tek başına ya da farklı delillerle birlikte belirli hakların veya hukuksal ilişkilerin delilinin oluşumu, korunması, değiştirilmesi ya da silinmesini ihtiva eden beyanlar hukuksal değer taşırlar⁵¹⁴.

Hukuken geçerli gerçek bir belgenin sonradan tahrifat ve eklemelerle sahte hale getirilmesi durumunda, yapılan sahtecilik sonucunda belgenin içeriği değiştirilmiş olup bu değişiklik hukuki sonuç doğuran ve bu nedenle de sonuca etkili bir durum ortaya çıkartıyorsa o halde eylem belgede sahteciliktir⁵¹⁵. Naklettiği olaylar ve vücuda getiriliş tarzı bakımından gerçek olan bir belge, zamanla kendiliğinden sahte hale gelmez. Ancak değişen şartlarla birlikte gerçek bir olayı ispata elverişli olma niteliğini kaybedebilir. Bu nedenle sahte bir belge haline gelmese de düzenlendiği zaman delil niteliği taşıyan belge, sonradan bu niteliğini kaybedebilir, geçersiz olabilir⁵¹⁶.

Aksini savunanlara⁵¹⁷ karşın belgenin baştan itibaren bir hukuki ilişkide delil olma amacıyla düzenlenmiş olması gerekmediğini düşünmekteyiz⁵¹⁸. Delil teşkil edebilme kabiliyeti, başka bir ifadeyle ispat kuvveti belgenin objektif bir unsurudur. Ceza hukuku bakımından önemli olan husus belgenin ispat kuvvetini haiz olmasıdır. Bu ise yazıyı yazanın kasıt ve niyetinde değil bizatihi belgede aranmalıdır⁵¹⁹. Belge, başka bir kişiye ispatı sağlamalıdır. Mutlaka maksada yönelik eylemin bulunması gerekmez. Bundan dolayı içinde küfür olan mektup, mektubu yazan bunu delil olarak görmese de belge niteliği taşır⁵²⁰.

Kimi belgeler bilhassa belirli konularda delil olmak maksadıyla hazırlanırlar. Suç tutanakları, mahkeme ilâmları, vekâletnameler, borç senetleri veya sözleşmeler bu

⁵¹³ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.134; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.765.

⁵¹⁴ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 12.

⁵¹⁵ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.213-214; **EREM, Faruk**, "Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması", Yargıtay Dergisi, 1983, C:9, S:4, s.498.

⁵¹⁶ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s. 325.

⁵¹⁷ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.64.

⁵¹⁸ Aynı görüşte bkz. **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında "Varaka" Mefhumu, s.178; **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.41.

⁵¹⁹ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında "Varaka" Mefhumu, s.179.

⁵²⁰ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB § 267, kn. 14; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.64.

niteliktedir. Bu niteliğe sahip belgeler “**mahsus evrak**” olarak adlandırılmaktadırlar⁵²¹. Kimi belgelerse bu tarz bir amaçla hazırlanmamalarına karşın şartlardaki değişimler nedeniyle delil değerine ulaşabilirler ki bu nitelikteki belgelere de “**tesadüfi evrak**” denilmektedir⁵²². Dolayısıyla, bir irade beyanının hukuksal sonuç doğuracak içeriğe sahip olması durumunda, belgenin içerik açısından gerekli unsuru taşıdığı kabul edilmelidir. Bu doğrultuda tesadüfi evrak olarak kabul edilen bir aşk mektubu da içeriğindeki fikirler açısından boşanma davasında delil niteliği kazanabilir ve özel belge sayılır⁵²³. Belgenin kanıt değeri, o belgenin oluşturulmasındaki amaçtan bağımsızdır⁵²⁴. Bu nedenle belgenin, sahte olarak oluşturulmasıyla amaçlanan yasal ilişkiyi kanıtlamak için kullanılması gerekli değildir⁵²⁵.

Belgenin yalnızca hukuksal gerçekleri açıklaması zorunlu değildir. Bu bağlamda bilirkişi raporu ya da hastalıkla ilgili uzman hekim raporları da delil olup belge niteliğine erişebilirler⁵²⁶. Belge, tek başına ya da diğer kanıtlarla birlikte, kamusal veya özel nitelikli bir hakkın veya yasal ilişkinin oluşturulması, sürdürülmesi, değiştirilmesi veya sona erdirilmesi için önem arz ediyorsa delil değeri var demektir. Örneğin bir suç duyurusu, iddia makamlarını soruşturma yükümlülüğünü tesis ettiğinden ve bu nedenle kamu hukuku kapsamında bir ilişki kurmak için önemli olduğundan içeriğin doğruluğu veya yanlışlığından bağımsız olarak yasal bir öneme sahiptir, tıpkı bir sınav kâğıdı gibi⁵²⁷. Belgedeki açıklamaların delil niteliğini haiz bulunması sebebiyle onay içermeyen suret belgeler üzerinde gerçekleştirilen fiiller, ispat ve güvence fonksiyonlarını karşılamaması nedeniyle sahtecilik suçuna vücut vermez.

*“Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 tarih ve 232/250 sayılı kararında da belirtildiği gibi onaysız fotokopi niteliğinde olup suret belge özelliği taşımayan belgelerin hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı ve aldaticılık yeteneği bulunmayacağından belgede sahtecilik suçunun unsurları itibariyle oluşmayacağı...”*⁵²⁸.

⁵²¹ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.177-178.

⁵²² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 14; **EVLİYAĞLU**, **Erkal**, Eski Ve Yeni Türk Ceza Kanununa Göre Kamu Görevlileri İle İlgili Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2012, s.1024.

⁵²³ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.178.

⁵²⁴ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 14.

⁵²⁵ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 11.

⁵²⁶ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 12; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.64.

⁵²⁷ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 12.

⁵²⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 03.04.2019 gün ve 2019/926 esas, 2019/3454 karar.

Dört tür belge vardır. Bunlar, orijinal belge, belgenin onaylı kopyası, basit kopyası ve elektronik versiyonudur⁵²⁹. İmza unsuru oluşmadığı için basit kopya (fotokopi), belge olarak kabul edilemez⁵³⁰. Başka bir ifadeyle burada yazının, belge kavramının temel kurucu gereksinimlerini karşılayıp karşılamadığı belirleyici olmaktadır. Fotokopi, orijinal olmadığından düzenleyen kişiyi bu belgenin sorumlu tutma olanağı yani belgenin garanti işlevi bulunmamaktadır. Bu nedenle belgenin mevcudiyeti için gereken imza unsurunu içermediğinden fotokopi, belge olarak kabul edilmemektedir⁵³¹. Dolayısıyla, basit bir kopyanın üretilmesi ve orijinal, doğru bir kopyanın tahrif edilmesi sahtecilik suçunu oluşturmaz⁵³². Ayrıca fotokopi belge üzerinde teşhis unsurlarının yetersizliği sebebiyle imza incelemesi de yapılamadığından bunların belge olarak kabulü olanağı bulunmamaktadır⁵³³. Belgenin onaylı sureti, belge olarak kabul edilmektedir. Onaylı kopyanın içeriğindeki bir değişiklik, belgenin tahrif edilmesidir⁵³⁴. Bunun gibi, belgenin karbon kopyası da düzenleyicisinin beyanını ihtiva etmesi nedeniyle belgedir⁵³⁵.

Belgenin birden fazla suretinin teknik vasıtalarla aynı anda oluşturulması durumu için de bu husus geçerlidir. Başka bir ifadeyle belgenin, en baştan birden fazla sayıda üretilmiş olması durumunda da bu nüshaların tamamı belge mahiyetindedir⁵³⁶. Yargıtay, onaylanmış fotokopi belgelerin sahtecilik suçuna konu olduğunu kabul etmektedir⁵³⁷.

⁵²⁹ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.10.

⁵³⁰ **NART, Serdar**, "Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:9, S:1, 2007, s.214; **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267 kn. 42a; “Dosya arasında bulunan suça konu veresiye fişlerinin fotokopi olduğu anlaşılmakla; belge asılları araştırılarak, yalnızca karbon nüsha olması halinde, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 tarih ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere, onaysız fotokopi niteliğinde olup suret belge özelliği taşımayan belgelerin hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı ve aldatıcılık niteliği bulunmayacağından belgede sahtecilik suçunun unsurları itibariyle oluşmayacağı,” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.03.2020 tarih, 2017/6408 esas, 2020/2087 karar; “Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232/250 sayılı kararında açıklandığı üzere, suça konu belgenin fotokopi olması durumunda hukuki sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı, aslı bulunamayan evrakların aldatma kabiliyetlerinin bulunup bulunmadığı da tespit edilemediği, fiili işgalin aldatma niteliğini göstermeyeceği...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.03.2017 tarih ve 2015/8275 E., 2017/2248 K.

⁵³¹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267 kn. 42a.

⁵³² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267 kn. 40.

⁵³³ **GİRELLİ**, “The use of fingerprints available on the web”, s.84.

⁵³⁴ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 40a.

⁵³⁵ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.57.

⁵³⁶ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 41;

SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267 kn. 41.

⁵³⁷ “Sanığın işe girmek amacıyla ibraz ettiği belgeler arasında yer alan Mazıdağı Noterliği tarafından onaylanmış görünen sahte Meslek Lisesi Diploma fotokopisine dair Mazıdağı Noterliği’nin 17.03.2014 tarihli cevabi yazısı ile söz konusu belgenin noterlikçe onaylandığının anlaşılması ve tüm dosya kapsamına göre belgenin aldatma kabiliyetinin bulunduğu ve sanığın üzerine atılı resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları itibariyle oluştuğu gözetilmeden belge aslı bulunmadığından bahisle

Belgenin elektronik versiyonu da kanaatimizce belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgelerden kabul edilmelidir⁵³⁸. Yasaya veya örf ve adetlere göre orijinalin yerine geçecek olan suretler de belgeyle aynı statüdedir⁵³⁹. Fotokopi yoluyla üretilmiş olan belgeler de, aldatma yeteneklerinin bulunması şartıyla belge olarak kabul edilir⁵⁴⁰. Örneğin fotokopi yoluyla üretilmiş bulunan nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, çek gibi belgelerin, aldatma yeteneğini haiz olduklarının belirlenmesi halinde bunlar birer belge olarak kabul edilir. Telefaks vasıtasıyla iletilen evraklar, belge sayılamazlar. Ancak bunlar yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilebilirler⁵⁴¹.

Doktrinde, hukuki hüküm kavramının çeşitli yönlerden sınırlandırılması yolunda fikirler ileri sürülmüştür. Bazı yazarlar tarafından, belgenin esaslı hükümleriyle ferî ve ikincil hükümleri arasında bir ayrım yapan, bu ikincil kısımların içeriği tamamlayan unsurlardan olmadığı bu sebeple bunlar üzerindeki tahrifatın sahtekârlık sayılamayacağını, ancak esaslı hükümlere ilişkin sahteciliklerin cezalandırılması gerektiğini savunan görüşler ileri sürülmüştür⁵⁴². Ancak bu görüşü savunanlar arasında hangi hususların esaslı veya tali olduğunun belirlenmesi konusunda tartışma ve uyuşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Bu tartışmalar özellikle, belgenin tarih unsurunun asli mi yoksa tali unsur mu olduğu üzerinde toplanmıştır. Ancak tarihin, belgenin asli unsuru olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır⁵⁴³.

Kanaatimizce, belgenin asli-tali unsurları ayrımı yaparak buna göre sahteciliğin cezalandırılıp cezalandırılmayacağını tartışmak her olay bakımından uygun değildir. Çünkü çoğu kez tali unsur olarak görülen hususların hukuki sonuç doğurduğu görülmektedir⁵⁴⁴. Olaya asli-tali unsur bakımından değil hangi unsurunda olursa olsun yapılan sahteciliğin, belgenin hukuki durumunu etkileyip etkilemediği yaklaşımıyla bakmak gerekir. Bu bağlamda, yapılan sahtecilik, sonuca etkiliyse sahtecilik suçunun gerçekleştiği kabul edilmelidir. Üzerinde gerçekleştirilen sahteciliklerin, belgenin hukuki değerini etkileyebilecek boyutta bulunması şarttır. Önemli olmayan konularda yani

beraat kararı verilmesi, yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.06.2018 tarih ve 2016/383 E., 2018/5427 K..

⁵³⁸ Bu konudaki ayrıntılı açıklamalar için bkz. “Elektronik Veri ve Elektronik İmzalı Belgelerin Resmi Belgelerde Sahtecilik Suçu Açısından İncelenmesi” başlığı altındaki açıklamalar.

⁵³⁹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 40a.

⁵⁴⁰ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 42.

⁵⁴¹ **NART**, Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat, s.214.

⁵⁴² **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.42; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.323-324.

⁵⁴³ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.325-326.

⁵⁴⁴ Aynı görüşte **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.42.

hukuki sonucu değiştirmeyen, etkilemeyen sahtecilikler, delil niteliğini etkilemediği için suç oluşmaz. Bu nedenle sahtecilik, delil niteliğine tesir eden önemli hususlarda olmalıdır⁵⁴⁵.

Belgede tarihin oynadığı rol bazen büyüktür. Resmi belgede, tarihe bakılarak kamu görevlisinin düzenleme sırasında yetkili olup olmadığı anlaşılabilecektir. Özel belgede de rızasını beyan eden kimsenin, bunu açıkladığı sırada ehil olup olmadığı yine tarihten anlaşılır. Bu itibarla tarihin ifte bir değeri bulunmaktadır. Bir taraftan belgenin düzenlendiği yer ve zamanı gösterir ve bunu belgeler, diğer taraftan da bu belgenin mütemmim bir cüz’n, esaslı bir unsurunu teşkil eder⁵⁴⁶. Ancak, tarihin bazen de belgenin esaslı unsurlarından olmadığı kabul edilmektedir. Belirtelim ki üzerinde tarih bulunmaması, bir metni belge olmaktan ıkarmaz⁵⁴⁷. Çünkü tarihin çoğu zaman belgedeki asli unsurlardan olmadığı görülmektedir. Ancak, belgenin hukuki sonuç doğurabilmesi veya geçerli olması için tarihin bulunması zorunluysa buradaki tahrifat da belgede sahtecilik suçuna vücut verir⁵⁴⁸. Örneğin, kambiyo senetlerinde tarih esaslı unsur olup düzenlenme tarihi olmayan kambiyo senedinde gerçekleşen fiiller resmi belgede sahtecilik olarak kabul edilmez. Ama bu şekildeki kambiyo senedindeki sahtecilik, diğer unsurların, örneğin aldatma kabiliyetinin bulunması halinde özel belgede sahtecilik suçuna vücut verir. Yargıtay’ın görüşü de bu yndedir⁵⁴⁹.

Ticaret Kanunu gereğince bonoların düzenlenme tarihini taşımaları zorunlu olup düzenleme tarihi bulunmayan bir bono belge sıfatını elde edemez. Elinde düzenlenme tarihi konulmamış bir bono bulunan kimsenin, bu bonoyu icraya koyacağı sırada düzenleme tarihi yazması halinde yani sonradan düzenleme tarihini eklemesi durumunda, evrakta sahtecilik suçunu işlemiş olup olmayacağı hususu uygulamada sıkça karşılaşılan bir sorundur. Bu konuyla karşılaşan İtalyan Yargıtay’ı, düzenlenme tarihinin bonoların asli bir unsurunu teşkil ettiğini, bunlara devir olanağını sağladığını ve kambiyo sentlerine

⁵⁴⁵ şAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.96.

⁵⁴⁶ MANZINI, 2220. (Aktaran: **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.332)

⁵⁴⁷ **SOYASLAN**, zel Hükümler, s.513-514.

⁵⁴⁸ **TOROSLU**, zel Kısım, s.228.

⁵⁴⁹ “Dosyada mevcut suça konu bonoların fotokopileri incelendiğinde, bonoların hamiline düzenlenmiş olduğu, Ticaret Hukukumuzda bononun hamiline düzenlenmesinin mümkün olmadığı ve kimin emrine düzenlendiğinin belirtilmesi gerektiğinden suça konu bonoların zorunlu unsurlarının bulunmadığının anlaşılması karşısında; eylemin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.01.2021 tarih, 2018/7045 E., 2021/490 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 28.03.2019 tarih ve 2017/14027 E., 2019/3241 K.

dayanan dava ve takip haklarının kullanılmasına yol açtığını göz önünde tutarak sahte bir düzenlenme tarihinin atılmasını suç saymış ve faili cezalandırmıştır⁵⁵⁰.

Kanaatimizce, sonradan atılan düzenlenme tarihinin evrakta sahtecilik suçu kapsamında cezalandırabilmesi için İtalyan Yargıtayı'nın kararlarında da açıklandığı üzere “*sahte*” olması gerekir. Aksi halde, yani düzenlenme tarihi gerçeğe uygunsa ortada bir sahtekârlığın bulunduğu kabul edilemez. Sonuç olarak diyebiliriz ki düzenlenme tarihinin sonradan atıldığına ispatı yeterli olmayıp bunun gerçeğe uygun olmadığına da belirlenmesi gereklidir. Açık bononun rakam hanesini gerçeğe uygun yani bonoyu imzalayanın iradesine uygun bir şekilde dolduran kişi, belgede sahtecilik suçunu işlemediği, hatta 209/1. maddeye göre dahi cezalandırılmadığı halde, düzenleme tarihini gerçeğe uygun olarak dolduran kimsenin cezalandırılması düşünülemez⁵⁵¹.

Hukuki hüküm ifade edebilme kavramının ikinci sınırlandırmasını da **Garraud**'da görüyoruz. **Garraud**'a göre, bir yazının hukukî hüküm ifade edebilmesinden maksat, onun bir hakkın delilini teşkil edebilmesidir. Herhangi bir hukukî iddiaya dayanak olamayan, üçüncü şahıslara karşı açılacak bir davada delil olarak ileri sürülemeyen yazılar evrak sayılmazlar ve sonuç olarak da taklit veya tağyir edilen yazı herhangi bir hakka esas olamazsa cezalandırılabilen sahtelik de söz konusu olamaz⁵⁵². Yargıtay'da kararlarında, belge kavramı açısından isabetli olarak ispat kuvvetine ve hukuki hüküm ifade edebilme niteliğine itibar etmektedir.

*“Sahtecilik suçuna konu olan belgenin hukuken geçerli bir belge olarak nitelendirilebilmesi için, belgenin bir kişiyi hukuki yükümlülük altına sokabilecek ve hukuki sonuç doğurabilecek nitelikte olması gerektiği...”*⁵⁵³.

Yine **Garraud** tarafından ortaya atılan ve kabul görmeyen başka bir fikre göre, yazının delilini teşkil etmesi gerektiği hukuki olay başkasının bir fiiline ilişkin olmalıdır. Bir kişi kendi fiil ve kimliği hakkında yalan söylerse ortada cezalandırılabilen sahtecilik bulunmamaktadır⁵⁵⁴. Kanaatimizce bu görüş kabul edilemez. Kabulü halinde, bir kimse alacaklılarından mal kaçırmak maksadıyla malını başkasına temlik ettiğini tek taraflı olarak beyan etse veya borçlu iflas masasının zararına olacak şekilde bir poliçenin tarihini

⁵⁵⁰ İtalyan Yargıtay'ı, 13 Kasım 1929; 19 Şubat 1941; 11 Aralık 1958; 13 Ocak 1959 (**MANZINI**, 2220, not 10). (Aktaran: **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.332.)

⁵⁵¹ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.333.

⁵⁵² **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.327.

⁵⁵³ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.09.2017 tarih, 2015/6275 E., 2017/5373 K.

⁵⁵⁴ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.329.

daha önceye alsa ortada suç olmayacaktır. Belgenin birden çok hukuki ilişkiye konu olabilmesi halinde bunlardan biri için sonuçsuz, hükümsüz kalırken diğer bir olayda sonuç doğurabiliyorsa anılan belgenin hukuki sonuç doğurduğunu ve böylece sahtecilik suçuna konu olduğunu kabul etmek gerekir⁵⁵⁵. Bir belge, yalnızca yasal bir ilişkinin bir kısmını kanıtlayabiliyorsa, örneğin sözleşmeden çekilmeyi, ancak sonucunu değil, yapılan işin kapsamını, ancak üzerinde anlaşmaya varılan ücretleri değil, bu durumda da delil değerinin bulunduğu kabul edilir⁵⁵⁶.

Belgenin içeriği açısından tartışılan diğer bir konu da “*batıl*” nitelikteki yazının belge sayılıp sayılmayacağıdır. Baskın görüş, bu noktada, mutlaka batıl olan ya da yok sayılan belgeyle batıl olduğu ileri sürülebilen yani nispi butlanla sakat olan belge arasında bir ayırım yapmak gerektiğini savunur⁵⁵⁷. Birinci durumdaki belgeler yani mutlak butlanla sakat olanların, sahtecilik suçları yönünden belge sayılmamaları gerekir. Çünkü bunlar yok hükmünde olup hukukî sonuç doğurmazlar. Örneğin, elle yazılması gereken bir vasiyetnamenin daktilo ile yazılması halinde ortada geçerli bir belge bulunmadığından bunun üzerinde yapılan sahtecilik hukuki sonuç doğurmayacağından bu belge sahtecilik suçunun konusu olamaz⁵⁵⁸. Buna karşılık nispi butlanla sakat olan yazıların belge niteliğinde oldukları kabul edilmelidir⁵⁵⁹. Dolayısıyla, nispi butlan durumunda, bir sakatlık söz konusu olup belgenin feshiyle geçersizliği için bir işlem yapılması gerektiğinden bu fesih işlemi yapıncaya kadar yani işlem geçersiz kılınıncaya dek hüküm ihtiva ettiğinden belge üzerinde sahtecilik suçu işlenebilecektir⁵⁶⁰. Burada yazının belge olarak kabulü için hukuki bir hüküm ifade etmesinin gerekli olması nedeniyle yok hükmünde olan bir yazının belge olarak kabul edilmemesi söz konusudur. Borçlar Kanunu m.20'deki, yazılı sözleşmelerin ahlâka, adaba aykırı olması halinde geçersiz olacağı şeklindeki düzenleme, belgenin hukuki hüküm taşıması gereğinin bir uzantısıdır⁵⁶¹. Ancak geçersiz olan bir belgenin sonradan geçerli bir belge haline

⁵⁵⁵ ÇETİN/MALKOÇ, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.133.

⁵⁵⁶ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 11.

⁵⁵⁷ EREM/TOROSLU, Özel Hükümler, s.254; ÇETİN/MALKOÇ, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.134-135; TOROSLU, Özel Kısım, s.229; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.514-515.

⁵⁵⁸ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 12.

⁵⁵⁹ DEĞİRMENCİ, “Belgede Sahtecilik”, s.141; EREM/TOROSLU, Özel Hükümler, s.254; ÇETİN/MALKOÇ, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.134-135; TOROSLU, Özel Kısım, s.229; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.514-515.

⁵⁶⁰ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.42.

⁵⁶¹ DONAY, Süheyl, “Hukuken Batıl Olan Senetler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XXXV, S:1-4, 1970, s.496 vd.

getirilmesi olanaklıdır. Örneğin tamamen sahte olan (renkli fotokopi yoluyla üretilen) çekin arkasının gerçek bir ciroyla cirolanması durumunda sahte çek, geçerli bir borç beyanını içeren belge haline getirilmiş olur. Bu durum, belgenin bir şekil eksikliği nedeniyle geçersiz olup, ancak düzeltilebilir olduğu durumlar için de geçerlidir⁵⁶².

Doktrinde, mutlak butlanla sakat olan belgelerin yanında nispi butlanla malul olan belgelerin de hukuken geçerli olmadıklarından bahisle bunların belge sayılamacağını savunan görüşler de bulunmaktadır⁵⁶³. Başka bir anlayış, belgenin geçerli olup olmadığı hususunun, onun varlığıyla ilgili bulunmadığını savunmaktadır. Buna göre, mutlak olarak yok olan sahte bir belgenin de başka sahteciliklere konu olabilmesi mümkündür. Bu bağlamda, içeriğinde sahtecilik yapılan ve mutlak olarak batıl bulunan belge de tekrar sahteciliğe konu olabilir⁵⁶⁴. Örneğin keşideci adına atılmış sahte bir imzayı içeren poliçenin mevcut bu sahtelik durumuna ilave olarak bu kez sahte olarak ciro edilmesi halinde, belgenin batıl olması durumunun, ceza hukuku açısından hiçbir öneminin bulunmadığı ileri sürülemez. Yapılan sahtecilik hukuken önemli ve zarar verme imkân ve ihtimali içinde olduğu için fail cezalandırılacaktır⁵⁶⁵.

Belgeler, düzenlendikleri zaman ispat vasıtası niteliği taşıdıkları gibi sonradan da ispat vasıtası olarak değer kazanabilirler. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre; *“Hukuki sonuç doğurması bakımından bir hakkı tespit etmese bile belirli bir olayı ispata yarayan özel mektuplar ve özellikle aşk mektuplarının özel evrak kavramına dâhil bulunduğundan kuşku yoktur. Böyle bir mektup boşanma davasında tazminat veya nafaka davasında yahut babalık davasında iddiaya dayanak teşkil edebilecek nitelikte olabileceği gibi ceza davasında da delil olabilir”*⁵⁶⁶.

Bu açıklamalardan sonra, varılan sonuç şu oluyor; yazının hukuki hükme sahip olması; hukuk düzeninde bir önemi haiz olan herhangi bir olayı ispat edebilmesi demektir. Bu da belgenin tüm unsurlarına sahip olmasına bağlıdır. Bu itibarla hiçbir hukuki iddia veya davaya dayanak olmamakla beraber hukuk alanında önemi haiz bulunan bir olayın delilini teşkil eden yazılar da hukuki hüküm ifade ederler⁵⁶⁷.

⁵⁶² SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB § 267, kn. 9.

⁵⁶³ GÖZÜBÜYÜK, Gözübüyük Şerhi, s.278.

⁵⁶⁴ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.514-515.

⁵⁶⁵ GUERREIRO/SIMAS, “Forgery and counterfeiting documents, s.176; TOROSLU, Özel Kısım, s.230; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.515.

⁵⁶⁶ ÇETİN/MALKOÇ, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.130.

⁵⁶⁷ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.336.

1.6.3. Belge Türleri

5237 sayılı TCK, mülga 765 sayılı TCK gibi belgenin üç çeşidinin olduğunu benimsemiş ve belgede sahtecilik suçlarını bu ayrımı esas alarak düzenlemiştir. Bu ayrıma göre, bu suçlara konu olabilen belgeler; resmi belge, özel belge ve resmi belge hükmündeki belgelerdir⁵⁶⁸. Benzer şekilde 765 ve 5237 sayılı TCK’larda bütün yabancı kanunlarda olduğu gibi resmi ve özel belgelerdeki sahtecilikler arasında gerek suçun unsurları, gerekse uygulanacak yaptırımlar bakımından fark gözetilmiş ve bu iki çeşit sahtecilik ayrı ayrı düzenlenmiştir⁵⁶⁹.

Belgelerin ispat güçleri, hukuk sistemlerine göre değişiklik gösterebilmektedir. İspat gücü bazı belgelerde az, bazı belgelerde fazla olabilmektedir⁵⁷⁰. Bu açıdan resmi sicillerin ve senetlerin aksi ispatlanana kadar geçerli kabul edildiği medeni hukukla, imzası red edilmeyen senetlerin delil sayıldığı usul hukuku söz konusu farkı açıkça ortaya koymaktadır. Ceza hukukunda da bu fark göz önünde tutulmuş, belgelerin ispat kabiliyeti bakımından taşıdıkları öneme göre bir tasnifleme yapılmıştır⁵⁷¹.

Resmi belgenin vücuda getirilmesinin şartlarını ve bu evrakı düzenleyebilecek olan kişiyi devlet belirlediğinden bu tip evrakların geçerliliğine olan kamu güveni daha fazladır. Bir kamu görevlisinin yazısını taklit etmek ve yazıyı bozmak için daha büyük bir cüret göstermek gerekir⁵⁷². Yine bu belgelerin ispat kabiliyetlerinin daha yüksek olması nedeniyle bu evrakların doğruluğuna ve geçerliliğine kamunun güveni daha yüksektir. Dolayısıyla bu gibi evraklarda yapılan sahtecilikler de kamunun güvenliğini daha fazla sarsıcı nitelik taşırlar⁵⁷³.

⁵⁶⁸ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.720; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.75

⁵⁶⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.353; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.370; **ERMAN, Sahir**, “Evrakta Sahtekârlık Suçlarında Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılacak Lazım Gelir”, s.127, <http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/4/1/sahirerman.pdf>, E.T. 18.08.2019; **GÖKCEN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.100.

⁵⁷⁰ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.76; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.354; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.371; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılacak Lazım Gelir, s.127.

⁵⁷¹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.353.

⁵⁷² **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.355; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.371; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılacak Lazım Gelir, s.127.

⁵⁷³ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.721; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.76; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.355; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.371; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılacak Lazım Gelir, s.127.

Bu bağlamda böyle bir özelliğe sahip olması nedeniyle, resmi belgeler hukuk alanında özel belgelere göre daha önemli sayılırlar⁵⁷⁴. Özel belgelerin ispat gücü bu belgelerdeki kadar yüksek değildir. Toplumsal yaşamın gereği olarak bu yazıların doğru olduğuna güvenmek gerekmekte ise de bunların ispat kabiliyetleri yazı veya imzanın inkâr edilmemesine bağlı olduğu için bu belgelerin geçerliliğine olan kamu güveni resmi belgelerde olduğu kadar değildir⁵⁷⁵. Bu gerekçelerle Ceza Kanunu, resmi belgede sahtecilikle özel belgede sahtecilik arasında gerek suçun işleniş şekli gerekse ceza miktarı bakımından fark gözetmiştir⁵⁷⁶. Örneğin 204. maddedeki resmi belgede sahtecilik suçunun oluşumu noktasında sahte bir resmi belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi ya da kullanılması yeterli görülmüştür. Buna karşın 207. madde düzenlenen özel belgede sahtecilik suçu açısından sahte belgenin düzenlenmesi ya da değiştirilmesi yeterli olmayıp bu sahte belgenin ayrıca kullanılması da gerekmektedir⁵⁷⁷. Keza resmi belgede sahtecilik suçlarına daha da ağır cezalar öngörülmesine karşın özel belgede sahtecilik suçları bakımından daha az ceza kabul edilmiştir⁵⁷⁸.

5237 sayılı TCK, 765 sayılı TCK'da olduğu gibi bazılarının daha üstün bir ispat kuvvetine sahip oldukları düşüncesinden hareketle resmi belgeleri de kendi içinde bir ayrıma tabi tutmuştur⁵⁷⁹. Gerçekten Kanun, kimi resmi belgelere olan kamu güveninin diğerlerinden daha fazla olduğunu gözeterek bunlar üzerindeki sahtecilik eylemlerini daha ağır bir biçimde cezalandırmaktadır. Bunlar imtiyazlı ispat kudretini haiz belgeler olarak da adlandırılmaktadırlar. Türk Ceza Kanun'da (TCK 204/3), Hukuk Muhakemesi Kanunu'nda (HMK m.204) yer aldığı üzere bir kısım resmi belgeler sahteliği sabit olana kadar geçerli görülürken bazı resmi belgeler ise aksi sabit olana dek geçerli kabul edilmiştir. Kanun koyucu, taşıdığı ispat kuvveti bakımından daha yüksek değeri haiz olan

⁵⁷⁴ **YURTCAN, Erdener**, Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları, İstanbul Barosu Yayınları, 2009, s. 40.

⁵⁷⁵ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.329; **DEMİREL**, "Bir Deneme", s.34-35; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.51-52; **ÇİÇEK, Niyazi**, "Hukuksal Geçerlilik Bakımından Resmi Belgelerin Biçimsel Özellikleri", Amme İdaresi Dergisi, C:40, S:4, 2007, s.138.

⁵⁷⁶ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1041-1042; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.76; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.355; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.372; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılacak Lazım Gelir, s.128.

⁵⁷⁷ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.76.

⁵⁷⁸ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.76; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.355; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.372; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılacak Lazım Gelir, s.128.

⁵⁷⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.355; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.372; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılacak Lazım Gelir, s.128; **GÖKCEN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.100.

sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerdeki sahteciliği, daha bir ağır yaptırıma tabi tutmuştur⁵⁸⁰. Burada da yine sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belgelere olan kamu güvenin daha yüksek olması ve bu güveninin ihlalinin kamu güvenini daha fazla sarstığı kabulünden hareketle düzenleme gereği duyulmuştur. 765 sayılı TCK, resmi belgeler yönünden bir de asıl ve suret ayrımı yapmaktaydı. Resmi belgelerin aslında sahteciliği, suretinde sahteciliğe göre daha ağır bir yaptırıma tabi tutmuştu. Oysa 5237 sayılı TCK, böyle bir ayırım yapmamakta, surette sahteciliği de aslında sahtecilik gibi cezalandırmaktadır⁵⁸¹.

1.6.3.1. Resmi Belge

“Resmi” sözcüğü, Arapça “resm” sözcüğünden türemiş olup “devlete ait olan, devletin, devletle ilgili” anlamlarına gelmektedir⁵⁸². 5237 sayılı TCK’da da 765 sayılı TCK’da olduğu gibi bu terimin tanımı yapılmamış, bunun tespiti doktrin ve içtihatlarla bırakılmıştır. TCK. m.204’ün gerekçesine göre; “*Resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bu itibarla, düzenlenen belge ile kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir*”.

Doktrinde ve içtihatlarda resmi belge değişik şekillerde tarif edilmektedir. **Erem**'e göre; “*Faili zorunlu olarak memur olması gereken ve doğrudan doğruya ammeyi alâkadar eden evrak şekil ve muhteva bakımından resmi evraktır*”⁵⁸³.

Hafizoğulları/Özen'e göre; “*Düzenleyeni zorunlu olarak kamu görevlisi olması gereken, doğrudan doğruya kamuyu ilgilendiren, açıkçası devletin belgeleme işlevi cümlesinden olan belge, hem şekil hem de de içerik bakımından resmi belgedir*”⁵⁸⁴.

Diğer bir kısım yazarlar, resmi belgenin, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlenmesi gerektiği hususunu da kapsayan tanımlar yapmaktadırlar.

Erman'a göre resmi belge; “*Bir memur tarafından, görev ve fonksiyonu sebebiyle düzenlenen yazıdır*”⁵⁸⁵.

⁵⁸⁰ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.355; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.372; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir, s.128; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.100.

⁵⁸¹ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.232.

⁵⁸² Büyük Türkçe sözlük, www.tdk.gov.tr, E.T. 20.08.2019.

⁵⁸³ **EREM**, Hususi Hükümler, C:II, 1962, s.558; **EREM**, Ümanist Doktrin, 1985, s.44.

⁵⁸⁴ **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**, Topluma Karşı Suçlar, s.170.

⁵⁸⁵ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.356; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir, s.127.

Özbek/Doğan/Bacaksız'a göre resmi belge; "*Bir kamu görevlisi tarafından, görevi gereği olarak düzenlenen yazı anlamına gelmektedir*"⁵⁸⁶.

Bazı yazarlar ise kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği belgenin kanunda öngörülen usul ve kurallara göre düzenlemesi gerektiğini de içeren tanımlar yapılmıştır.

Tezcan/Erdem/Önok'a göre resmi belge; "*Ancak bir kamu görevlisi tarafından görev gereği ve kanunda öngörülen usul ve formalitelere uygun olarak düzenlenen belgedir*"⁵⁸⁷.

Soyaslan'a göre resmi belge; "*Kamu görevlisi tarafından düzenlenen belgedir. Görevini yapması dolayısıyla düzenlenir. Mevzuatında öngörülmüşse kanunun öngördüğü usul ve şekil kurallarına uygun düzenlenmelidir*"⁵⁸⁸.

Toroslu'da resmi belgenin özelliklerini belirterek benzer açıklamalarda bulunmaktadır⁵⁸⁹.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na göre; "*Bir belgenin resmi belge niteliğini elde edebilmesi için yalnızca bir memur tarafından düzenlenmiş olması yeterli değildir. Memurun her düzenlediği belge resmi belge sayılmaz. Bir belgenin resmi belge sayılabilmesi için memurun gördüğü görevle düzenlenen belge arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Ayrıca resmi belgeye vücut veren yasal beyanların uygun olması ve zorunlu biçimsel koşulları taşıması gerekir*"⁵⁹⁰.

Bu karardan da anlaşılacağı üzere Yargıtay, esaslı unsurlardaki zorunlu şekil şartlarının bulunmamasının belgeyi resmi belge olarak kabul etmeye engel olduğunu benimsemiştir. Başka bir ifadeyle Yargıtay, resmi belgenin zorunlu şekil şartlarını taşınamaması halinde resmi belgede sahtecilik suçunun oluşmayacağını kabul etmektedir⁵⁹¹.

Yukarıda verilen tanım ve açıklamalardan anlaşıldığı gibi herhangi bir belgenin resmi belge niteliğine kavuşabilmesi noktasında iki şart aranır. İlk olarak söz konusu belge, kamu görevlisi tarafından düzenlenmeli, ikinci olarak ise bu belge kamu görevlisi

⁵⁸⁶ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.834.

⁵⁸⁷ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Ceza Özel Hukuku, s.1042.

⁵⁸⁸ **SOYASLAN**, "Belgede Sahtecilik Suçları", s.13.

⁵⁸⁹ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.231.

⁵⁹⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 08.12.1986 tarih, 328/573 sayılı kararı.

⁵⁹¹ "*Üç bilirkişinin görevlendirildiği yargılamada ibraz edilen belgenin bilirkişilerden ikisinin imzasını taşınamaması karşısında geçerli bir adli mütalaa niteliğine kavuşmadığı, ancak taslak sayılabileceği bu nedenle de resmi belgede sahtecilik suçunun varlığından söz edilemeyeceği...*" Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 26/04/2006 tarih, 2004/9925 E., 2006/4202 K.

tarafından görevi gereği düzenlenmiş olmalıdır. Dolayısıyla belgenin düzenlenişiyle belgeyi düzenleyen kamu görevlisinin görevi arasında illiyet bağı olmalıdır⁵⁹². Bu şartların yanında üçüncü olarak belgenin, resmi nitelik kazanabilmesi için usule uygun yani öngörülen zorunlu biçimsel koşulları da taşıması gerektiğini arayan görüşler de bulunmaktadır⁵⁹³. Ancak ikili şartı kabul edenler belgenin, resmi belge kimliğini kazanması için kanunda aranan usul ve kurallara uygun biçimde düzenlenmesi hususunu zorunlu bulmamaktadırlar. Bu yazarlar, kamu görevlisi tarafından düzenlenen belgenin kanunda aranan usul ve kurallara uygun olmamasının sakat belge bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Ayrıca bu şekil eksikliğinin her zaman resmi belge niteliğinin kaybına sebebiyet vermediğini de bu düşüncelerine gerekçe olarak göstermişlerdir⁵⁹⁴.

Burada sahte resmi belge, kamu görevlisi olmayan özel kişi tarafından düzenlendiği veya kullanıldığı ya da gerçek bir resmi belge değiştirildiği için sahtecilik suçu oluşmaktadır. Sahte resmi belgenin düzenlenmesi fiilinde, özel kişi, esasen kamu görevlisinin düzenlemesi gerektiği bir resmi belgeyi düzenlemek suretiyle sahtecilik suçunu işlemektedir⁵⁹⁵.

1.6.3.1.1. Resmi Belgenin Özellikleri

1.6.3.1.1.1. Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenmesi

Bir belgenin hukuken resmi bir belge niteliğinde olabilmesi açısından öncelikle bu belgenin kamu görevlisince düzenlenmiş olması gerekmektedir. 5237 sayılı TCK m.6-c bendine göre kamu görevlisi; “*kamusal faaliyetin yürütülmesinde atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişidir*”. TCK uyarınca bir resmi belgenin mevcudiyetinden bahsedilebilmesi için, “*bir kamu görevlisi*

⁵⁹² **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.331.

⁵⁹³ **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**, Topluma Karşı Suçlar, s.170; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.231; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ**, Özel Hükümler, s.835; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Ceza Özel Hukuku, s.1042-1043; **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.138; **SAVAŞ/MOLLAMAHMUTOĞLU**, Türk Ceza Kanunu Yorumu, s.2873; Avrupa Komisyonu Avrupa Dolandırıcılıkla Mücadele Ofisi’ne göre; (OLAF) (European Commission European Anti-fraud Office) raporunda, belgede yer alan verilerin aynı kuruluş tarafından düzenlenen benzer bir belgeden görsel olarak farklı olmasını o belgenin sahteliğine ilişkin bir işaret olarak kabul etmiştir. **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.14.

⁵⁹⁴ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.356; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir, s.127.

⁵⁹⁵ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ**, Özel Hükümler, s.835.

tarafından görevi gereği, tanzim edilme” şartı aranır. Bu kriter mülga 765 sayılı TCK bakımından da geçerliydi. Bilindiği gibi 765 sayılı TCK’daki "memur" (m.279) terimi yerini 5237 sayılı TCK’da “kamu görevlisi” ibaresine bırakmıştır. Madde gerekçesinde konuyla ilgili olarak kamu görevlisi teriminin 765 sayılı TCK’da yer alan memur teriminden farklı olup geniş bir anlam ihtiva ettiği örneklendirmelerle ortaya konulmuştur⁵⁹⁶.

Kamu görevlisi terimi öncelikli olarak Anayasa’nın 128 ve 129. maddelerinde kullanılmaktadır. 765 sayılı mülga TCK’da kamu görevlisi kavramı değil memur, amme vazifesi, amme hizmeti kavramları kullanılmıştır. 765 sayılı Kanun’da yer verilen “memur” tanımının sebep olduğu mahsurları aynı şekilde devam ettirebilecek mahiyetteki tanımlama, Tasarı metninden çıkartılmış ve yerine memur kavramını da içine alan “kamu görevlisi” terimi tercih edilmiştir. Kişinin kamu görevlisi sayılabilmesi noktasında dikkate alınacak tek kriter, görülen işin kamusal bir faaliyete ilişkin olmasıdır⁵⁹⁷. Buradan hareketle, 5237 sayılı Ceza Kanunu’na göre, bir kimsenin kamu görevlisi kavramı kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği yaptığı işin kamusal faaliyet olup olmadığına göre belirlenecektir. Bir kişinin kamu görevlisi sayılmasındaki tek kriter, “kamusal bir faaliyetin icrası”dır. Dolayısıyla kamusal faaliyet yürüten kişilerin tamamını kamu görevlisi olarak kabul etmek gerekmektedir⁵⁹⁸.

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir istisna, gerekçede belirtildiği üzere kamusal nitelikte bir işin yürütülmesinin bir ihaleyle özel hukuk kişileri tarafından yürütülmesi ihtimalinde böyle bir görevi yürütenlerin kamu görevlisi olarak kabulünün mümkün olmadığıdır. 5237 sayılı TCK m.6’daki tanımlama, madde gerekçesindeki

⁵⁹⁶ “765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki memur tanımının doğurduğu sakıncaları aynen devam ettirecek nitelikte olan tanım, Tasarı metninden çıkarılarak; memur kavramını da kapsayan ‘kamu görevlisi’ tanımına yer verilmiştir. Yapılan yeni tanıma göre kişinin kamu görevlisi sayılması için aranacak yegâne ölçüt gördüğü işin kamusal faaliyet olmasıdır. Bilindiği üzere kamusal faaliyet, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararlar, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir. Bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş, ücret veya sair bir maddi karşılık alıp almamalarının, bu işi sürekli, süreli veya geçici olarak yapmalarının bir önemi bulunmamaktadır. Bu bakımdan örneğin mesleklerinin icrası bağlamında avukat veya noterin kamu görevlisi olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Keza kişi, bilirkişilik, tercümanlık ve tanıklık faaliyetinin icrası kapsamında bir kamu görevlisidir. Askerlik görevi yapan kişiler de kamu görevlisidirler. Bu bakımdan örneğin bir suç vakasına müdahil olan, bir tutuklu veya hükümlünün naklini gerçekleştiren jandarma subay veya erleri de kamu görevlisidirler. Buna karşılık, kamusal bir faaliyetin yürütülmesinin ihaleye dayalı olarak özel hukuk kişilerin üstlenilmesi durumunda bu kişilerin kamu görevlisi sayılamayacağı açıktır.” Bkz. madde gerekçesi.

⁵⁹⁷ **ESEN, Sinan**, Anlatımlı ve İctihatlı Malvarlığına Karşı Suçlar Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s.484.

⁵⁹⁸ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.79.

açıklamalar ve 765 sayılı TCK'daki tanımlamadan anlaşıldığı üzere “kamu görevlisi” terimi “memur” teriminden kapsamlı olacak şekilde kabul edilmiştir⁵⁹⁹. Bu noktada resmi belgeden söz edebilmek için düzenleyicisinin kamu görevlisi olmasının gerekmesi nedeniyle, kamu görevlisi kavramı, “*resmi belge*” kavramını ve bu doğrultuda da resmi belgede sahtecilik suçunun kapsamını nisbeten genişletmiştir. Çünkü eski TCK'ya göre amme hizmeti (m.279/2) görenler kural olarak memur sayılmadığı için bu kişiler tarafından görevleri sırasında düzenlenen belgeler de özel bir düzenleme olmadıkça resmi belge olarak kabul edilmemektedir⁶⁰⁰.

Öte yandan 765 sayılı Kanun uygulamasında benimsenmiş olan ceza uygulamasında memur, idare hukukunda memur ayrımı son bulmuştur. Böylece, 5237 sayılı TCK m.6'da yer alan tanımlamayla, yapılan faaliyetin kamusal bir hizmet olarak nitelendirilebilmesi durumunda bu faaliyete “*atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*” nin kamu görevlisi olduğu kabul edilmektedir. Bunların yanı sıra özel kanunlarda bazı şahısların işledikleri suçlar açısından kamu görevlisi sayılacakları belirtilmiştir. Bunlara, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, 3670 sayılı Milli Piyango Teşkiline Dair Kanun, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, 507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu örnek olarak gösterilebilir. Örneğin, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu m.62/son'a göre; “*Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif memurları kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları, bilanço tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı devlet memurları gibi ceza görürler*”. Bu hüküm nedeniyle, maddede anılan kişiler işledikleri sahtecilik suçundan dolayı TCK m.204/2 (765 sayılı TCK'nın 339) ile cezalandırılmaktadırlar. Kooperatif yönetici ve görevlilerinin, TCK m.6 anlamında kamu görevlisi olmadıkları hususunda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Ancak 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu m.62/son'daki özel düzenleme uyarınca bu kişiler, kuruma ait bulunan mal ve alacaklar nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılmaktadırlar⁶⁰¹.

⁵⁹⁹ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.722; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.79.

⁶⁰⁰ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.79.

⁶⁰¹ **ESEN**, Anlatımlı ve İctihatlı Malvarlığına Karşı Suçlar, s.485

Bu bağlamda, özel kanunlarda yer alan “*bu kişilerin memur gibi cezalandırılacaklarına ilişkin*” düzenlemeler göz önüne alınarak, 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m.3/1’in, “*mevzuatta yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanuna yapılan yollamalar 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır.*” şeklindeki düzenlemeyle TCK m.6/1-c bendi gerekçesi yollamasıyla bu kişilerin gerçekleştirdikleri resmi belgede sahtecilik fiilleri nedeniyle kamu görevlisi gibi sorumlu tutulmaları gerekmektedir. Kamu görevlisinin görevi gereği olmayan, yani kendi fonksiyonuna ya da başka bir kamu görevlisinin görevine dâhil olmayan bir belgeyi düzenlemesi durumunda, bunun resmi belge olarak kabulü olanaklı değildir. Bu durumda diğer koşulların varlığı durumunda özel belgede sahtecilik suçu oluşabilir. Yine kamu görevlisinin kendi görevine girmediği halde diğer bir kamu görevlisinin görevine dâhil olan bir belgeyi, kamu görevlisi sıfatından faydalanarak sahte biçimde düzenlemesi ihtimalinde, kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği (TCK m. 204/2) değil kamu görevlisi olmayan bir kimse tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu (TCK m. 204/1) gerçekleşmiş olur⁶⁰².

Doktrinde, kimi belgelerin çifte nitelik taşıdığı ifade edilmiştir. Belgenin bir kısmının kamu görevlisi, diğer bir kısmının ise kamu görevlisi olmayan kişiler tarafından tanzim edilmesi ihtimalinde, kamu görevlisi tarafından düzenlenen bölüm resmi, diğer kişiler tarafından düzenlenen bölümse özel belge niteliğinde kabul edilmelidir⁶⁰³. Örneğin, doktor tarafından oluşturulan reçetede sahtecilik yapılmadan ilacın eczaneden teslimine ilişkin kısmında sahtecilik yapılması durumunda, sadece bu kısma dair ayrı değerlendirme yapılmalı ve sahtecilik yapılan bölümün niteliği göz önüne alınarak sonuç tayin edilmelidir⁶⁰⁴. Bunların diğer kişiler tarafından düzenlenen bölümü özel, kamu görevlisince düzenlenen bölümü, resmi belge niteliğinde kabul edilmelidir⁶⁰⁵.

Özel belgenin resmi bir makamca onaylanması durumunda, belgenin onay bölümü resmi belge sayılmalıdır. Bu tarz bir belgenin içerik kısmında yapılan

⁶⁰² TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.36.

⁶⁰³ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.383; ÜSTÜNER, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu s.22.

⁶⁰⁴ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.723; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.83; “Resmi reçetelerin arkalarındaki ilaç teslimine ait hasta imzalarının sahte bulunduğu ve bu durumuyla belgelerin özel kesimlerinde sahtecilik suçlarının işlendiği gözetilmeden özel belgede sahtecilik yerine resmi belgede sahtecilik suçundan karar verilmesi...” Yargıtay 6.CD, 17.9.1986 tarih, 1986/4709 E., 1986/9213 K.

⁶⁰⁵ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.383.

sahtecilikler özel belgede sahtecilik, onay bölümünde yapılan sahteciliklerse resmi belgede sahteciliktir⁶⁰⁶. Sahtecilik içeren özel bir belgenin, başka bir resmi belgeye dayanak olması durumunda, resmi belgenin de gerçekliğine zarar verilmesi nedeniyle eylem resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturur. Başka bir ifadeyle sahte nitelikteki özel bir belgenin kullanılması yoluyla gerçeğe uygun olmayan resmi belgenin düzenlenmesi sağlanırsa eylem resmi belgede sahtecilik suçuna vücut verir. Yargıtay' da bu yönde kararlar vermektedir⁶⁰⁷.

1.6.3.1.1.2. Görev Gereği Düzenlenmiş Olma

Belgenin salt kamu görevlisince düzenlenmiş olması, ona resmi belge özelliğini kazandırmayacaktır. Başka bir anlatımla, düzenleyenin kamu görevlisi oluşu, belgenin resmi belge olarak kabulü bakımından yeterli değildir. Resmi belge kapsamına girmesi için belgenin, kamu görevlisince düzenlenmiş olmasının yanı sıra kamu görevlisinin yerine getirdiği görevi nedeniyle düzenlendiği belge arasında sebebiyet bağlantısının da bulunması gerekir. Dolayısıyla belgenin kamu görevlisinin görevi nedeniyle düzenlenmiş olması gerekir⁶⁰⁸. Resmi belgede sahtecilik suçunun düzenlendiği TCK m.204'ün gerekçesine göre; “Resmi belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak

⁶⁰⁶ “Sanığın 11.03.2004 tarihli dilekçe ekinde katılan kuruma sunmuş olduğu Alanya 2. Noterliğince onaylanmış görünümlü dört adet döviz alım belgesinin sahte olduğunun anlaşılması üzerine resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılması talebiyle açılan davada; ilgili noterlikten onay işlemlerinin gerçek olup olmadığının araştırılarak; noter onayının gerçek olması halinde belgelerin notere onaylatılmasının niteliğini değiştirmeyeceği cihetle eylemin 765 sayılı TCK’nun 345, (5237 sayılı TCK’nun 207/1.) maddesine uyan özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı noter onay işleminin sahte olması halinde ise eylemin 765 sayılı TCK’nun 342/1, (5237 sayılı TCK’nun 204/1.) maddesindeki suçu oluşturacağı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.02.2013 tarih ve 2011/294 E., 2013/1666 K.

⁶⁰⁷ “İhaleye katılabilme şartı olan sabıkasızlık kaydını elde etmek amacıyla B. A.Ş. Kadıköy Şubesi yetkilileri tarafından düzenlenmiş görünen çek karnesinin süresinde iade edildiğini gösterir sahte yazı ile yeniden mahkemeye başvurduğu ve Ümraniye 1. Sulh Ceza Mahkemesince bu belgeye dayanılarak 01.03.2004 tarihinde 2002/1607 Esas, 2002/932 sayılı karar ile beraatine karar verildiği iddiasıyla açılan kamu davasında; suça konu sahte belgeye dayanılarak alınan mahkeme ilâmının, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olması nedeniyle eylemin sübutu halinde 765 sayılı TCK’nun 342/2, 80 (5237 sayılı TCK’nun 204/1-3, 43.) maddelerindeki suçu oluşturacağı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 22.10.2013 tarih ve 2013/17293 E., 2013/15079 K.

⁶⁰⁸ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.36; ÇETİN/MALKOÇ, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.138; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.369; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.374; ERMAN, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir, s.131; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.85; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.724; “Tapu müdürlüğünde çalışan ancak belirtilen konuda belge düzenlemeye yetkili olmayan sanığın, bankanın yazısına cevaben taşınmaz üzerinde ipoteğin mevcut olduğuna dair cevabi nitelikte bir yazı yazıp altına da tapu müdürü Ö. Y. ’ın adını yazarak kendi imzasını attığı olayda: ... Suça konu yazıyı düzenlemekle yetkili olmayan sanığın eyleminin TCK’nın 204/1. maddesindeki suçu oluşturduğu gözetilmeyerek yazılı şekilde TCK’nın 204/2. maddesinin uygulanması suretiyle fazla cezaya hükmolunması...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.04.2016 tarih ve 2015/7208 E, 2016/3857 K.

düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bu itibarla, düzenlenen belge ile kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir". Dolayısıyla, belge ve kamu görevi arasındaki nedensellik unsuru önem arz etmektedir. Bu nedenle de söz konusu belge, kamu görevlisinin görev ve yetki alanıyla bağlantılı olmalıdır⁶⁰⁹.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na göre de, *"Bu suçun oluşabilmesi için suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesinin yanı sıra, suçun konusunu oluşturan belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olması gerekir"*⁶¹⁰. Kanaatimizce, Yargıtay bu kararıyla, bir belgenin resmi belge olduğunun kabulü için düzenleyen kamu görevlisiyle belgenin düzenlenme sebebi arasında nedensellik bağının zorunluluğuna işaret etmiştir.

Belgenin, yapılmakta olan görev ve yetki alanı içinde ve görev gereği düzenlenmiş bulunması da aranacaktır⁶¹¹. Eylemi gerçekleştiren kişinin kamu görevlisi olmasının yanında gerçekleşen sahtecilik eylemiyle yerine getirilen kamu görevi arasında bir illiyet yoksa başka bir anlatımla kamu görevlisince, görevin haricinde belge sahte olarak tanzim edilmişse uygulanacak hüküm TCK m.204/2 değil, m. 204/1 olacaktır⁶¹². Dolayısıyla, kamu görevlisinin görevine dâhil olmayan ve kendi faaliyetine temas etmeyen bir belgeyi tanzim etmesi durumunda, düzenlenen belgenin resmi belge olarak kabulü olanaklı değildir. Burada kamu görevlisinin kendisinin görev alanına dâhil olmayan bir konuda düzenlediği belge yönünden herhangi bir kimseden farkı bulunmamaktadır⁶¹³.

Kamu görevlisinin yetkisini aşarak belge düzenlemiş olması halinde de resmi belgeden bahsedilemez. Kamu görevlisi yetkisinin dışına çıktığında ve düzenlenen belgeyle kamu görevi arasında bağlantı bulunmadığında da herkes tarafından işlenen belgede sahtecilik suçuna ilişkin yaptırımın uygulanması gerekir⁶¹⁴. Dolayısıyla bir kamu görevlisinin, başka bir kamu görevlisinin görevine dâhil olan bir belgeyi, statüsünden faydalanarak sahte biçimde düzenlemesi durumunda, kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçu söz konusu olmayıp herkes tarafından işlenen resmi evrakta sahtecilik

⁶⁰⁹ Madde gerekçesi için bkz. www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc, E.T: 22.08.2019.

⁶¹⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 21.03.2017 tarih, 2015/11-1183 E., 2017/182 K.

⁶¹¹ ÇETİN/MALKOÇ, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.138; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.369; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.383; ERMAN, "Evrakta Sahtekârlık", s.131.

⁶¹² TOROSLU, Özel Kısım, s.231.

⁶¹³ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.55.

⁶¹⁴ MALKOÇ, İsmail, Uygulamada Belgelerde Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, Ankara 1986, s.8.

suçunun gerçekleşmesi söz konusu olur⁶¹⁵. Bu noktada belirtmek gerekir ki kamu görevlisince başka bir kamu görevlisinin görevine dâhil olan bir resmi belgenin düzenlenmesi durumunda, eylem TCK m.204/1'deki herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturur. Buna karşın söz konusu belge kamu görevlisince düzenlenmesi gereken nitelikte değilse örneğin; iki kişi arasında bir evin kiralanmasına ilişkin kira sözleşmesiye bu durumda belgeyi düzenleyen kamu görevlisi olsa dahi eylem TCK m.207'de yer alan özel belgede sahtecilik suçuna vücut verir.

Yargıtay, bir olayda sahte tebligata konu adresin sanık PTT görevlisinin görev alanı içinde olmadığını kabul ederek eylemin kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturmadığına hükmetmiştir⁶¹⁶. Resmi belgenin varlığı için kamu görevlisinin icra ettiği görevin sahteciliği kolaylaştırmış olması yeterli değildir⁶¹⁷. Mesela ast durumdaki bir kamu görevlisinin fonksiyonuna giren bir belgeyi, bu yetkiyi haiz olmayan üst bir kamu görevlisi bu sıfatından yararlanıp sahte olarak düzenlerse kamu görevlisince işlenen resmi belgede sahtecilik suçu gündeme gelmez⁶¹⁸.

Resmi belge, kamu görevlisinin bu belgeyi görevi gereğince düzenlediği esnada oluşur. Özellikleri bütünüyle tamamlanmamış belge resmi bir belge olarak kabul edilemez⁶¹⁹. Kamu görevlisinin o göreve daimi veya geçici olarak tayin edilmiş olması veya görevlendirilmiş olması şarttır. Kamu görevlisi belgeyi düzenleme konusunda yetkili olmasına rağmen belgenin oluşturulduğu tarihte izinliyse bu durumda da belgeyi görevi nedeniyle düzenlediğinden söz edilemez. Yargıtay da bu yönde kararlar vermektedir⁶²⁰.

⁶¹⁵ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.255.

⁶¹⁶ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 29.11.2017 tarih ve 2017/14656 E., 2017/8337 K.

⁶¹⁷ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.369; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.383; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir, s.131.

⁶¹⁸ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.370; **ERMAN**, Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir, s.131.

⁶¹⁹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.86.

⁶²⁰ “Sanıklardan Jandarma Başçavuş olan K. Ü. ’in suç tarihinde resmi olarak izinli olduğu halde suçla konu belgeleri düzenlediğinin anlaşılması karşısında; sanıklara yüklenen eylemin 5237 sayılı TCK’nun 204/1. maddesinde tanımlanan suçu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması, yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 30.04.2014 tarih ve 2012/21774 E., 2014/8339 K.

1.6.3.2. Özel Belge

Resmi belge hükmünde olmayıp doğrudan hukuki sonuçlar doğuran, bir hakkın doğumuna veya ispatlanmasına fayda sağlayan, hukuka aykırı olmayan,⁶²¹ belge kavramına girmekle birlikte resmi belgeden sayılmayan bütün yazılar, özel belge olarak kabul edilir⁶²². Başka bir ifadeyle özel belgeler, resmi belgede bulunması gereken unsurlara sahip olmayan, her türlü yazılardır⁶²³. Bir özel belgenin de bu niteliği kazanabilmesi için belgenin mevcudiyeti için aranan tüm kriterleri taşıması şarttır. Dolayısıyla, belge kavramı ve unsurları konusunda değinilen noktalar özel belgeler için de geçerlidir⁶²⁴. Buradan hareketle diyebiliriz ki özel belge, belgenin varlığından bahsedilebilmesi için gerekli bütün unsurları taşıyan ve resmi belge veya resmi belge hükmünde sayılmayan⁶²⁵ ancak doğrudan hukuki sonuç ve hüküm oluşturan, bir hakkın doğuşunu ya da ispatını sağlayan yazıdır⁶²⁶. Bu belgeler herhangi bir şekle bağlı değildir⁶²⁷.

Özel belgeler de ispat kudreti ve hukuki netice doğurma noktasında resmi belgeler gibidir. Ancak bu belgeler kişiler arasında gerçekleşen ilişkilerle ilgili olup sonuçları da sınırlıdır. Özel belgeler resmi belgelerden farklı olarak içeriklerinin doğru olduğunu değil yalnızca bir belge olarak gerçek olduğunu göstermeleri sebebiyle hukuki koruma altına alınan belgelerdendir. Dolayısıyla, resmi belgelere oranla kanıtlama özelliğinin ve hukuki değerinin daha az olması hususları da gözetilerek, suçun oluşabilmesi noktasında ayrıca kullanılması zaruri görülmüştür⁶²⁸.

*Erman'a göre; “Resmi evraktan madut bulunmayan bilcümle yazılardır. Bir yazının hususi varakadan sayılması, onun hususi bir şahıs tarafından düzenlenmesinden ileri gelmez. Göz önünde tutulan nokta varakanın resmi bir fonksiyonunun yani bir amme vazifesinin icrası sırasında ve bir memur tarafından düzenlenmekle beraber, bu memurun vazifesi cümlesine girmeyen yazılar da hususi evraktandır”*⁶²⁹.

⁶²¹ **ÖZTEL, Ahmet**, ”Adli Belge İncelenmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:50, Ocak- Şubat 2004, s.154.

⁶²² **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.523; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1952, s.394.

⁶²³ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.232; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.518; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.102.

⁶²⁴ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.102.

⁶²⁵ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.769.

⁶²⁶ **KAYLAN**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.181.

⁶²⁷ **DEMİREL**, Bir Deneme, s.39.

⁶²⁸ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.807.

⁶²⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.523; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1952, s.394.

Toroslu'ya göre özel belge; "*Resmi belgelerin özelliklerini taşımayan her türlü yazılı belgelerdir*"⁶³⁰.

Tezcan/Erdem/Önok'a göre özel belge; "*Resmi belge niteliği taşımayan ve TCK m.210/1 gereği resmi belge hükmünde sayılmayan ve belge özelliklerini taşıyan her türlü yazıdır*"⁶³¹.

Soyaslan'a göre; "*Resmi olmayan belge özel belgedir. Resmi belgenin özelliği taşımayan tüm yazılar özel belge teşkil ederler*"⁶³².

Sadece özel bir kişi tarafından tanzim edilmiş olan belgeler değil kamu görevlisi tarafından görevi dışında düzenlenen belgeler de (resmi belgeler ile resmi belge hükmünde belgeler dışındaki) hukuki anlamda özel belge niteliğindedir. Örneğin kamu görevlisinin ev sahibiyle imzaladığı kira sözleşmesi özel belgedir. Aynı şekilde yetkili olmayan kamu görevlisinin düzenlediği veya gerekli şartlara uyulmadan hazırlanan belgeler de özel belge sayılmaktadır⁶³³. Ayrıca bir yazının özel belge olarak değerlendirilebilmesi için kanunda resmi belge niteliğindeki belgeler arasında sayılmamış olması da gerekir. Türk Ceza Kanunu m.210/1'de esasen özel belge niteliğinde olmalarına rağmen bir kısım belgeler önemlerine istinaden resmi belge niteliğinde kabul edilmiştir.

Resmi belge kapsamına girmeyen tüm belgeler özel belge olarak nitelendirilebilir. Resmi belgelerin taşınması gerekli zaruri unsurların yokluğu durumunda, özel bir belgenin söz konusu olduğu kabul edilir. Örneğin, bir kambiyo senedinde düzenleme yerinin bulunmaması halinde artık özel belge niteliğinde bir belge söz konusu olacaktır⁶³⁴. Şirket karar defterleri, Ticaret Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca senet metninde bulunması gerekli zorunlu unsurların hepsini içermeyen kambiyo senetleri, kredi sözleşmeleri, teminat mektupları, adi senetler, sevk irsaliyeleri, faturalar, mal ve vergi beyanları, mektuplar, tahliye taahhütleri, ücret bordroları, SGK borçlanma belgeleri, ibra belgeleri,

⁶³⁰ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.233.

⁶³¹ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Özel Hükümler, s. 1046.

⁶³² **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.518.

⁶³³ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.256; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.523; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.518.

⁶³⁴ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.01.2021 tarih, 2019/7859 E., 2021/533 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.01.2021 tarih, 2019/7859 E., 2021/533 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.02.2019 tarih, 2017/1705 E., 2019/1402 K.

banka teminat mektupları, kira sözleşmeleri, dilekçeler, ihbar yazıları gibi belgeler özel belge sayılmaktadır⁶³⁵.

Yazılı delil başlangıcı niteliğindeki yazılar, özel belgedir. Bir hakkın ispatına yaramasa dahi bir vakayı ispatlamaya yarayan özel mektuplar da bu anlamda özel belgedir⁶³⁶. Özel belge niteliğindeki faturalar ve defterlerde gerçekleşen sahtecilik eylemleri, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359/b maddesindeki özel hüküm gereği söz konusu maddedeki suçu oluşturmaktadır⁶³⁷.

1.6.3.3. Resmi Belge Hükümündeki Belge

Mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu m.349/2 ile 354'deki gibi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m.210/1'de bazı özel nitelikteki belgeleri, resmi belgeye eş değer nitelikte kabul etmiştir. TCK m.210'daki düzenlemeyle esasen özel belge niteliği taşıyan kimi belgeler, resmi belge statüsüne sokulmuştur. Maddenin 1. fıkrasında, görevli ve yetkili kamu görevlilerince düzenlenmediği halde Türk Ticaret Kanunu'na göre düzenlenen bazı senetler ile vasiyetname resmi belge düzeyinde kabul edilmiştir. 1. fıkrada sözü edilen belgeler aslında özel belge niteliğinde olmalarına rağmen kanun koyucu bu belgeleri resmi belgeye eş değerde tutmuştur⁶³⁸. Bunun nedeni, madde gerekçesinde de belirtildiği üzere bu belgelerin ekonomik ve sosyal hayatta taşıdıkları önemin büyük olmasıdır⁶³⁹. Ticaret hayatında önem arz eden ve basit bir ciroyla ya da ciroya dahi ihtiyaç olmadan tedavül eden bir kısım belgeyi daha yüksek bir düzeyde himaye etmek düşüncesiyle bu belgeler resmi belge hükmünde kabul edilmiştir⁶⁴⁰. Ayrıca ticari yaşamda bu tür senetlerin elden ele dolaşmaları, çok fazla kullanılmaları nedeniyle güvenilirliklerinin sağlanması, dolayısıyla da ticari işlemlerin kolaylaşması da bu yöndeki düzenlemenin

⁶³⁵ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.02.2019 tarih, 2017/2393 E., 2019/1450 K.

⁶³⁶ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.725; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.87.

⁶³⁷ **ÖZBEK, Veli Özer**, “Belgede Sahtecilik Suçlarında Uygulama Sorunları” Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.205; “*İ. Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 30.04.2010 tarih ve ... Esas sayılı iddianamesi ile sanık hakkında, Katılan A. A. 'un yetkilisi olduğu G. Mühendislik Makina İnş. Elkt. Bilg. San. Tic. Ltd. Şirketi adına V. Bilgi İş. Tek. Dan. ve Yaz. Paz. San. Tic. Ltd Şirketine ve E. mühendisliğe 3 adet sahte fatura düzenlediği iddiası ile açılan kamu davasında; sanığa yüklenen eylemin 213 sayılı Vergi Usul Yasası'nın 359. maddesinde tanımlanan 'sahte fatura düzenlemek' suçunu oluşturduğu ve anılan Yasanın 367. maddesi uyarınca dava şartı olan mütalaa alınmadan yargılamaya devamla yazılı şekilde özel belgede sahtecilik suçundan mâhkumiyet hükmü kurulması...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.05.2017 tarih, 2015/4314 E., 2017/3782 K.

⁶³⁸ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.492.

⁶³⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.393.

⁶⁴⁰ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.768.

diğer bir gerekçesini teşkil etmektedir⁶⁴¹. Kaldı ki kanun, bu gibi ticari senetlere icra bakımından da bir üstünlük tanımaktadır. İcra ve İflas Kanunu ile bu belgelere özel takip usulü getirilmiştir⁶⁴². Dolayısıyla bunlara olan güveni korumak adına kanun koyucu bu tür belgelerde yapılan sahteciliği, sıradan bir özel belgeye göre daha fazla koruma ihtiyacı duymuş ve nihayet bu belgelerde yapılan sahteciliği resmi belgelerde yapılan sahtecilikle eş değerde saymıştır. Kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belgeler, hisse senetleri, tahvillerle vasiyetnameler bu tür belgelerden sayılmıştır⁶⁴³.

Hükümet Tasarısındaki düzenlemeyle 5237 sayılı TCK m.210'daki düzenleme arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Tasarının 286. maddesinde yer alan düzenlemede, yalnızca ceza açısından resmi belgede sahtecilik suçuna yollama yapılarak suçun oluşması yönünden özel belgede sahtecilikte olduğu gibi belgenin kullanılması gerektiği belirtilmişti⁶⁴⁴. Ancak 5237 sayılı TCK, yalnızca ceza açısından resmi belgede sahtecilik suçlarına yollama yapmamış, 210. maddenin 1. fıkrasında sayılan bu nitelikteki belgelerin tüm hükümleriyle birlikte resmi belge olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır⁶⁴⁵. Yani anılan belgeler sadece cezai müeyyidenin uygulanması bakımından değil aynı zamanda suçun oluşumu için gereken şartlar bakımından da resmi belgelere eşit tutulmuştur. Bu nedenle suçun oluşabilmesi bakımından belgenin düzenlenmesi ya da değiştirilmesi yeterli sayılarak özel belgede sahtecilik suçu yönünden aranan kullanma koşulu bu belgeler için aranmamıştır. Bu belgeler kullanılmamış olsalar dahi meydana getirilmiş oldukları anda suç gerçekleşir⁶⁴⁶.

Belirtelim ki bu benzetme belgeyi ilgilendirir⁶⁴⁷. Başka bir ifadeyle, anılan belgelerin resmi belge olarak vasıflandırılması, onu düzenleyenin kamu görevlisi sayılacağı anlamına gelmemektedir⁶⁴⁸. Resmi belge hükmündeki bu belgeler, kamu görevlileri tarafından görevleri nedeniyle düzenlenmediği takdirde m.204/2 hükmü

⁶⁴¹ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.492.

⁶⁴² ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.582.

⁶⁴³ ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.393.

⁶⁴⁴ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.90.

⁶⁴⁵ Nitekim gerekçede; *“Madde ile, sayılan özel belgelerde sahtecilik yapılması hâlinde, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir. Burada söz konusu olan, sadece resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin cezanın uygulanması değildir. Sayılan belgelerde sahtecilik yapılması durumunda, resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler bütün olarak uygulanır”* denilmiştir.

⁶⁴⁶ ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.394; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.584; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.109.

⁶⁴⁷ EREM/TOROSLU, Özel Hükümler, s.257.

⁶⁴⁸ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.518.

uygulanmaz. TCK m.210/1’de belirtilen belgelerde işlenen sahtecilik eylemleri, kamu görevlisi olmayan kişilerin resmi belgede sahtecilikleri (TCK m.204/1) olarak cezalandırılır⁶⁴⁹. Bu belgeleri düzenleyen kamu görevlisi olması durumunda ise ancak bu belgelerin düzenlenmesiyle kamu görevi arasında bir illiyet bağı kurulabildiği takdirde 2. fıkra hükmü uygulanacaktır⁶⁵⁰.

5237 sayılı TCK m.210/2. fıkrasında kamu görevlisi olarak görev yapmasalar dahi tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensuplarının görevleri gereği gerçeğe aykırı belge tanzim etmeleri hususu farklı bir suç olarak düzenlenmiştir. Fıkarda, özel belgede sahteciliğin özel bir şekline yer verilmiş ve bu nedenle de suç için ayrı bir yaptırım belirlenmiştir. Burada sayılan meslek gruplarının gerçeğe aykırı olarak düzenledikleri belgeler ikinci cümle uyarınca söz konusu belgelerin kişiye haksız bir menfaat sağlaması veya kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşımaları halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunacaktır. Bu nedenle söz konusu belgeler resmi belge niteliğinde kabul edilmektedir. Bu suretle, söz konusu şahısların görevlerinin ifası dolayısıyla düzenledikleri belgelerin kıymeti ifade edilerek kamunun bu belgelere duyduğu güvenin korunması amaçlanmıştır⁶⁵¹. Ayrıca m.210 kapsamındaki belgelerin yok edilmesi, bozulması ya da gizlenmesi eylemlerine de TCK m.205 hükümleri uygulanır⁶⁵².

1.6.3.3.1. Kambiyo Senedi

Kambiyo senetlerine ilişkin düzenlemelere, Türk Ticaret Kanunu’nda yer verilmiştir. Kambiyo senetleri poliçe esas alınarak düzenlenmiştir. Bono ve çek bakımındansa bu senetlere özgü hükümler dışında, poliçe hükümlerine atıf yapılmıştır. Bir diğer anlatımla, kambiyo senetleri poliçe temelinde ele alınmıştır⁶⁵³. Kambiyo

⁶⁴⁹ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.493-494.

⁶⁵⁰ “Sanıkların kooperatif yönetim kurulu başkan ve üyesi olarak görevli oldukları; 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 62/son maddesindeki “Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır” hükmü karşısında, sahte senet düzenleme eyleminin 5237 sayılı TCK’nin 204/2. maddesine uyduğu gözetilmeden, anılan Yasa ve maddenin 1. fıkrası uyarınca uygulama yapılması,...” Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 05.04.2021 tarih, 2016/7384 E., 2021/1606 K.

⁶⁵¹ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.768.

⁶⁵² TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.494.

⁶⁵³ ÜLGİN, Hüseyin/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer/KAYA, Arslan, Kıymetli Evrak Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, s.7.

senetleri, nitelikleri itibariyle parayı temsil eden kıymetli evraklardan olup sıkı şekil kurallarına bağlıdırlar. Kanun koyucu, kıymetli evrak düzenlemesini ticari hayatın güvenle yürütülebilmesi için ağırlaştırmış, bu bağlamda bunlara ilişkin tüm şekil şartlarını kanunda açıkça göstermiştir⁶⁵⁴. Ayrıca bu senetlerde sebepten mücerretlik kuralı söz konusu olup senedin düzenlenmesine neden olan temel borç ilişkisinden bağımsızlığı ilkesi benimsenmiştir. Bu ilkeyle sıkı şekil kurallarına tabi olan kambiyo senetlerinin tedavül kabiliyeti ve güvenirliliği arttırılmıştır⁶⁵⁵.

Kambiyo senetleri paradan sonra ticaret alanında en çok kullanılan ödeme araçlarından olduğu için bunlar kamu güveninin güçlü olduğu belgelerdendir. Ayrıca tarihin her döneminde, sahtecilik suçlarının türü bakımından gözlem yapıldığında bu suçların yarısının konusunu bankalar arasındaki kredi müzakerelerinin ve ticaret hayatının ana araçları olan kambiyo senetleri, ödeme emirleri ve senetlerin oluşturduğu görülmektedir⁶⁵⁶. Kanatımızca, kanun koyucu bu nedenle anılan senetleri TCK m.201/1 fıkrasındaki özel düzenlemeyle ayrı bir statüye tabi tutarak korumayı tercih etmiştir. Kambiyo senetleri, poliçe, çek ve emre muharrer senet'ten (bono) oluşmaktadır. Bunlar 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, "*kıymetli evrak*" başlıklı 3. kitabın 4. faslında düzenlenmiştir. Kambiyo senetlerinin TCK m.210/1'in kapsamına girmeleri için emre veya hamile yazılı olmaları gerekir⁶⁵⁷. Bu senetlerin ortak özelliklerinden biri, kayıtsız şartsız bir miktar paranın ödenmesi emrini içermeleridir. Bunun anlamı, çek, poliçe ya da bonoda ödenmesi öngörülen paranın herhangi bir koşul veya kayda bağlı tutulmamasıdır. Eğer kambiyo senedinde bu şekilde bir koşul ya da kayıt yer alırsa senet, adi senet olarak değerlendirilir⁶⁵⁸. Örneğin, üzerlerinde ciro edilemeyeceği kaydı bulunan çekler özel belge niteliğindedir⁶⁵⁹.

⁶⁵⁴ **PULAŞLI, Hasan**, Kıymetli Evrak Hukuku, Karahan Kitabevi, Adana 2005, s.19.

⁶⁵⁵ **KÖLE, Mehmet/GÖRGÜLÜ, Fatma**, "Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları Ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:21, S:35, Y: 2016, s.79.

⁶⁵⁶ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.34.

⁶⁵⁷ **TAŞDEMİR**, Açıklamalı İçtihatlı, s.494-495.

⁶⁵⁸ "*Senet üzerinde 'bedelli araç satışında kullanılacaktır' ibaresinin bulunduğu belirtildiğinden; Türk Ticaret Kanununun 688/I-2 maddesinde de öngörüldüğü gibi bononun koşulsuz olarak, kayıtsız şartsız belirtli bir para ödeme vaadi olması gerektiği, senet bedelinin ödenmesinin koşula bağlanmış olması halinde, senedin 'bono' sayılamayacağı, bononun arkasına hangi koşullarda senet bedelinin tahsil edilebileceğinin yazılmış olmasının, senedin 'bono' niteliğini kaybetmesine neden olacağı cihetle...*" Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 11.02.2016 tarih, 2015/5264 E., 2016/1181 K.

⁶⁵⁹ Yargıtay 6. Ceza Dairesi 01.04.1990, 1990/739 E., 1990/3157 K.

Kanun mutlak olarak çek ve emre yazılı senetleri gözetmemiş, bunların ciro yoluyla devri olanaklı olanlarını veya hamile yazılı olanlarını şart koşturmuştur. Ciro suretiyle devri olanaklı olan senetler madde kapsamına girerler⁶⁶⁰. Kanunda, nama yazılı kambiyo senetlerinin, resmi belge niteliğinde görülmemesinin sebebi nama yazılı senetlerin, tedavül yeteneğinin başkalarına oranla daha az olmasıdır⁶⁶¹. Ayrıca bunların devrinde, zilyetliğin devriyle beraber bir temlikname (yazılı devir beyanına) aranmasıdır. Dolayısıyla, nama yazılı senetlerin tedavül kabiliyeti, diğerlerine oranla azdır⁶⁶².

TCK m.210/1'de belgelerin resmi belge hükmünde sayılabilmeleri için şekli açıdan yasal bütün unsurları, başka bir deyişle tüm düzenleme koşullarını taşıyor olmaları gerekir⁶⁶³. Kanunda belirtilen tüm zorunlu unsurları taşıyan kıymetli evrak, resmi belgedir. Senedin tüm yasal unsurlarını içerir biçimde düzenlenmesiyle resmi belgede sahtecilik suçu oluşacaktır⁶⁶⁴. Bu unsurlardan birinin eksik olması halinde diğer şartlar gerçekleşmişse bu belge özel belge sayılacaktır⁶⁶⁵.

Çek ve bonodaki noksanlıkların, bunları elinde bulunduranlar ya da üçüncü kişilerce, keşide eden ya da tanzim edenin iradesine uygun olarak doldurulması durumunda eylem suç teşkil etmez. Ancak unsurları eksik olarak tanzim edilen sahte bir belgede söz konusu olan bu eksiklik başka bir kimse tarafından sanığın iradesi dışında giderilmişse resmi belgede sahtecilik suçu değil özel belgede sahtecilik suçu oluşur. Örneğin, bir kambiyo senedi tahsil için bankaya ya da takip amacıyla icra dairesine verildiğinde, unsur eksiklikleri senedi sahte olarak düzenleyen failin iradesi dışında banka ya da icra dairesi görevlilerince tamamlandığında, fail sonradan tamamlanıp resmi belge sıfatını alan belgeden değil kendi doldurduğu ve eksik unsurları nedeniyle özel belge niteliğinde olan kısmından sorumlu tutulabilir. Fail, daha sonra iradesi dışında tamamlanan unsurlar nedeniyle sorumlu tutulamaz. Bu durumda koşulları varsa failin, TCK m.207 uyarınca sorumluluğu gündeme gelecektir. Ancak söz konusu eksiklik fail

⁶⁶⁰ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.590; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.495.

⁶⁶¹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.768-769; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.493.

⁶⁶² **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.93; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.726; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.493; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.768-769.

⁶⁶³ **ERDOĞAN, İhsan**, “Hukuki Muamelelerde Şekle Aykırılığın Sonuçları”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:1, S:1, 1997, s.115.

⁶⁶⁴ **GÜNGÖR, Şener/KAYA, Mustafa**, 4814 Sayılı Kanunda Değişik Çek Suçları, Turhan Kitabevi, Ankara 2004, s.66.

⁶⁶⁵ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.01.2021 tarih, 2018/7045 E., 2021/490 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.12.2019 tarih, 2018/97 E., 2019/9283 K.

tarafından ya da failin isteği üzerine üçüncü kişi tarafından giderilmişse fail, resmi belgede sahtecilik suçunu işlemiş olur. Yargıtay da bu yönde kararlar vermektedir⁶⁶⁶.

6102 sayılı TTK “İmzalar” başlıklı m.756'ya göre (eski TTK m.668); *"Poliçe üzerindeki beyanların el ile imza edilmesi gerekir. El ile atılan imza yerine, mekanik herhangi bir araç veya elle yapılan veya onaylanmış bir işaret veya resmi bir şahadetname kullanılamaz"*.

Kanun, bu özel hükmüyle poliçelerde elle atılan imzayı zorunlu koşul olarak aramış, imza atamayanlar yönündense TBK m.16'daki düzenlemeye paralel biçimde elle oluşturulan bir işareti parmak izini veya mührü yeterli görmüştür⁶⁶⁷.

1.6.3.3.1.1. Poliçe

Poliçe, belirli bir kişi emrine veya istisnaen adına yazılan, bu kişiyle bunun kanuna uygun olarak yetkilendirdiği kişiye, gereğinde bu kişinin devrettiği kişiye, senedi ibraz ederek ödemeyi isteme, borçluya da kayıtsız şartsız ödeme yetkisini veren belirli bir şekilde düzenlenmiş, kıymetli evrak niteliğinde, soyut bir alacak senedidir⁶⁶⁸. Başka bir deyişle poliçe, düzenleyen tarafından muhataba hitap eden ve poliçede belirtilen kişiye bir miktar paranın kayıtsız ve şartsız ödenmesi isteğini içeren bir yazının bulunduğu belgedir⁶⁶⁹. Poliçede üçlü bir ilişki mevcuttur. Bu ilişkide düzenleyen, muhatap ve lehtar zorunlu üç kişidir⁶⁷⁰. Senedi düzenleyen kişi (keşideci), senedi tedavüle çıkararak başkasına (muhatap) belirlenmiş tutarda olan parayı lehdara (alacaklı) ödeme emri verir. Genelde poliçelerde, keşideci ile lehtar ve keşideci ile muhatap arasında bağımsız borç ilişkileri bulunmaktadır⁶⁷¹. Poliçede para ödemekle borçlanan, bu ödemeyi yapacağı kişiye poliçeyi düzenleyip vermekle, alacaklı olan kişi poliçeyi muhataba ibrazla ödemeyi

⁶⁶⁶ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.493; “Sanık M. Ö. tarafından çeklerin teslim edilmesinden sonra, keşide tarihinin H. D. tarafından yazılmasından ibaret olayda, çekin sanık M. Ö. tarafından verildiği anda 6762 sayılı TTK’nun 692-693. (6102 sayılı TTK’nun 780-781) maddelerinde öngörülen ve çekte bulunması zorunlu unsur olan keşide tarihini içermemesi nedeniyle özel belge niteliğinde olduğunun anlaşılması karşısında; sanığa yüklenen sahtecilik eyleminin bu nedenle ‘özel evrakta sahtecilik’ suçuna uyduğu...” Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 09.01.2017 tarih, 2015/9205 E., 2017/11 K.

⁶⁶⁷ KILIÇOĞLU, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara 2018, s.200.

⁶⁶⁸ POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s.149.

⁶⁶⁹ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.495.

⁶⁷⁰ BOZKURT, Tamer, Ticaret Hukuku-Cilt III Kıymetli Evrak Hukuku, 12 Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s.71.

⁶⁷¹ BOZKURT, Kıymetli Evrak Hukuku, s.71.

sağlamaktadır⁶⁷².

Poliçenin resmi belge olarak kabulü için kanunda öngörülen tüm şartlar yerine getirilmiş olmalıdır. Bu şekil şartlarını ihtiva etmeyen poliçeler bakımından TCK m.210/1 uygulanamaz. Bu halde diğer unsurlar mevcutsa özel belgeden bahsedilebilir. Poliçenin unsurları, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m.671'de (6762 sayılı TTK m. 583) sayılmış ve bu unsurlardan birini ihtiva etmeyen senedin, poliçe sayılamayacağı belirtilmiştir. TTK m.672/2. (6762 sayılı TTK m.584/2) uyarınca, vadesi gösterilmeyen poliçe görüldüğünde ödenir. Şu halde poliçede vadenin olmaması, şekil şartlarını etkilemeyecektir. Anılan kanun m.672/3'te ise (6762 sayılı TTK m.584/3) ayrıca belirtilmediği hallerde muhatabın adının yanında belirtilen yerin, ödeme yeri ve aynı zamanda da muhatabın yerleşim yeri sayılacağı ifade edilmiştir. Bu sebeple ödeme yeri de poliçenin zorunlu unsurlarından değildir. Yine bu Kanun m.672/4'e göre, (6762 sayılı TTK m.584/4) düzenleme yeri gösterilmeyen poliçe, düzenleyenin adı yanında gösterilen yerde düzenlenmiş sayılır. Bedelin de kayıtsız ve koşulsuz olması gerekir. Bedel, bir kayda ya da koşula bağlanmışsa poliçe özel belgeye dönüşecektir. Bono ve çekte olduğu gibi keşide yerinin hiçbir duraksamaya yer bırakmayacak biçimde herkesçe bilinebilecek nitelikte bulunması gerekir. Aksi halde keşide yerinin bulunmadığı kabul edilerek özel belge vasfında sayılır⁶⁷³.

1.6.3.3.1.2. Bono

Kanunda belirtilen şekil şartlarına bağlı olup belirli bir miktardaki paranın ödenmesi taahhüdünü ihtiva eden kıymetli evrak özelliğindeki bir borç senedi olan bono (emre muharrer senet) TTK'nın 776 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Eski Ticaret Kanununda bonoyu ifade etmek için “emre muharrer senet” deyimine yer verilmiştir⁶⁷⁴. Her iki tabir de kanuni kavramlar olarak kabul edilmiştir. TTK m.778'deki atıf dolayısıyla, niteliğine aykırı düşmedikçe poliçe hükümlerinin bono için de uygulanması öngörülmüştür⁶⁷⁵. Bono hukuki mahiyeti itibarıyla mücerret bir borç ikrarıdır⁶⁷⁶. Düzenleyen (imzalayan) tarafından belirli bir kişi emrine kayıtsız şartsız bir miktar

⁶⁷² TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.495.

⁶⁷³ POROY/TEKİNALP, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, s.137-138.

⁶⁷⁴ TEKİN, Nurullah, Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik ve Tahrifat Fiilleri, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2005, s.15.

⁶⁷⁵ UYAR, Talih, "İcra Hukukunda Bono'nun (emre muharrer senet'in) Geçerlilik Koşulları", TBB Dergisi, S:74, 2008, s.290.

⁶⁷⁶ ÖZTAN, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s.199.

paranın borçlanıldığını gösteren imzalı senettir. Bono vadeli işlemlerde kredi niteliğini taşır⁶⁷⁷.

Poliçeyle bono arasında işlev farklılığı bulunmaktadır. Poliçede düzenleyen, alacaklı konumda olup borçluya ödeme emri göndererek poliçe üzerinde yer alan tutarı ödemesini istemektedir⁶⁷⁸. Buna karşılık bonoda düzenleyen (imzalayan) borçludur⁶⁷⁹. Bonoda yazılı belirli bir miktar paranın ödenmesi üstlenilmektedir⁶⁸⁰. Bono emre veya nama yazılı olabilir. Nama yazılı ise TCK m.210/1 kapsamına girmez⁶⁸¹.

Bononun unsurları ve alternatif hususlara ilişkin düzenlemelere ise TTK m.776 ve 777'de yer verilmiştir. Poliçede olduğu gibi bonoda da vade, ödeme yeri ve düzenleme yeri zorunlu unsurlardan olmakla beraber vadesi, ödeme yeri ve düzenleme yeri gösterilmeyen bonolarla ilgili olarak TTK'da alternatif düzenlemeler mevcuttur. TTK m.777/2 uyarınca vadesi belirtilmeyen bonoların görüldüğünde ödenmesinin şart edilmiş sayıldığı kabul edilmiştir. Yine aynı Kanun m.777/3'e göre açıklık bulunmayan hallerde senedin düzenlendiği yer, ödeme yeri ve ayrıca muhatabın yerleşim yeri sayılacağı ifade edilmiştir. Yine aynı Kanun m.777/4'e göre, düzenleme yeri gösterilemeyen bononun, düzenleyenin adının yanında gösterilen yerde düzenlemiş sayılacağı belirtilmiştir. Bonoda bulunması gereken unsurların bulunmaması halinde belge kambiyo senedi özelliğini kazanmayıp özel belge olarak kabul edilir⁶⁸².

Bononun kayıtsız ve koşulsuz belirli bir bedeli ödeme taahhüdünü barındırması, bono bedelinin ödenmesinin herhangi bir kayıt ve koşula bağlanmaması anlamına gelir. Aksi halde bono özel belgeye dönüşür⁶⁸³. Bedelin mutlaka Türk parası olarak belirlenmesi şart olmayıp döviz veya altın da olabilir. TTK m.672 ve 777'ye göre bono ve poliçe hamiline yazılı şekilde tanzim edilemez. Bu biçimde düzenlenen bono veya poliçeler zorunlu şekil şartına uyulmadığı için kambiyo senedi ve bu bağlamda resmi evrak özelliği kazanamazlar⁶⁸⁴.

⁶⁷⁷ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.496.

⁶⁷⁸ ÜLGEN/HELVACI/KENDİGELEN/KAYA, Kıymetli Evrak Hukuku, s.79.

⁶⁷⁹ PULAŞLI, Kıymetli Evrak Hukuku, s.147.

⁶⁸⁰ ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku, s.199.

⁶⁸¹ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.495.

⁶⁸² Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.02.2019 tarih, 2019/567 E., 2019/1620 K.

⁶⁸³ ÜLGEN/HELVACI/KENDİGELEN/KAYA, Kıymetli Evrak Hukuku, s.107; PULAŞLI, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 148.

⁶⁸⁴ PULAŞLI, Kıymetli Evrak Hukuku, s.84.

Senet içeriğinde “bono” veya “emre yazılı senet” sözcükleriyle senet Türkçe dışında bir dil ile tanzim edilmişse o dildeki bono ya da emre yazılı senet karşılığında kullanılmakta olan kelimelerden birinin yer alması zorunludur⁶⁸⁵. Senet bu unsuru içermiyorsa düzenlenen senet, maddede aranan bütün zorunlu geçerlik unsurlarını içerse de “*emre muharrer senet*” (bono) olarak kabul edilemez. “*Bono*”nun Türkçe tanzim edilmesi zorunlu olmadığı için yabancı bir dilde bono düzenlenmesi mümkündür. Yabancı bir dilde tanzimi halindeyse senet metninde, tanzim edilen dildeki “*bonoyu*” ifade eden kelimenin var olması gerekir⁶⁸⁶.

TTK m.676/1'e göre; “*Police bedeli hem yazı hem de rakamla gösterilip de iki bedel arasında fark bulunursa yazı ile gösterilen bedel üstün tutulur*”. Ancak bu hüküm bononun özel hukuk alanındaki değerlendirilmesiyle ilgilidir. Örneğin, bedeli rakamla 10.000 TL olarak doldurulan yazı hanesi de boş bırakılan bir bonoda sanık, rakam hanesinin önüne 1 rakamını ilave edip, boş olan yazı hanesine de yüzonbin TL yazdığına, yapılan değişiklik aldatma yeteneğini taşıyorsa sahtecilik suçu işlenmiş olur. Burada TTK m.676 gerekçe gösterilerek beraat kararı verilemez⁶⁸⁷.

Düzenleme yeri de tereddüte mahal bırakmayacak biçimde açıkça anlaşılabilir olmalıdır⁶⁸⁸. Kısaltılarak yazılmış olmakla birlikte nerede düzenlendiği bu kısaltmadan açık bir şekilde anlaşılıyorsa düzenleme yeri varsayılacaktır. Örneğin İstanbul kısaltılmış olarak (İst.), Ankara (Ank.) olarak yazılabilir. Bu durumlarda kısaltılmış kelimeden düzenleme yeri açıkça anlaşılabilir. Ancak Bursa kısaltılmış olarak (Brs.), Konya (Kny.) gibi yazıldığı takdirde düzenleme yerini açıkça göstermediğinden düzenlenen senet bono vasfını taşımayacaktır⁶⁸⁹. Anayasa m.127 ile 442 sayılı Köy Kanunu m.7 uyarınca tüzel kişiliği bulunan yerel yönetimler il, ilçe, belde ve köyler olduğu için

⁶⁸⁵ **ÜLGEN/HELVACI/KENDİGELEN/KAYA**, Kıymetli Evrak Hukuku, s.107.

⁶⁸⁶ **ÖZTAN**, Kıymetli Evrak Hukuku, s.201.

⁶⁸⁷ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.498.

⁶⁸⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.02.2019 tarih, 2019/1518 E., 2019/2060 K.

⁶⁸⁹ “*Dosya arasında bulunan suça konu çeklerin fotokopileri üzerinde heyetimizce yapılan incelemede, çeklerin keşide yeri bölümlerinde İSK. ibaresinin bulunması karşısında, kısaltma biçiminde yazılı yer adının hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde anlaşılabilir bir idari birim adını ifade etmediği ve farklı idari birimleri çağrıştırdığı, bu nedenle suça konu çeklerin kambiyo vasfı taşımadığı anlaşıldığından; sanığın eylemin TCK'nin 207. maddesi uyarınca özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan mâhkumiyet hükmü kurulması...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 01.07.2020 tarih, 2018/2360 E., 2020/3867 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23.01.2019 tarih ve 2017/16277 E., 2019/834 K.

bonoya düzenleme yeri olarak il, ilçe, belde ve köy adının yazılması gerekir. Sadece semt adının yazılması yeterli değildir⁶⁹⁰.

Bonoda lehtarın gösterilmesi gerekir. Bononun, emrine düzenlediği kişi gerçek kişiye “*adı ve soyadı*”; tüzel kişiye “*ticaret unvanı*” (ticaret şirketlerinde), “*adı*” (derneklerde) bonoda yer almalıdır⁶⁹¹. Gerçek kişi olmayan lehtarın tüzel kişiliği haiz olması gerekir. Lehtar kısmı fail tarafından boş bırakılarak mağdura verilmiş olup mağdur tarafından sonradan bu kısım doldurulduğu takdirde diğer bütün unsurları tam olsa dahi belge kambiyo senedi vasfını kazanmayıp özel belge olarak değerlendirilir⁶⁹². Düzenleyen kişinin bonoyu “*el yazısıyla*” imzalamasının zorunlu (TK m. 766/1-g) olması nedeniyle borçlu kişinin mührünü veya parmak izini taşıyan senetler, usulüne uygun kambiyo senedi olarak kabul edilemezler. Başka bir ifadeyle bu senetler BK ve HMK’ya göre onaylanmış olsalar bile “*bono*” olarak geçerli değildirler⁶⁹³.

1.6.3.3.1.3. Çek

Çek, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun üçüncü kitabıyla 5941 sayılı Çek Kanunu ve bu Kanun uyarınca ihdas edilen tebliğlere göre tanzim edilen bir kıymetli evraktır⁶⁹⁴. Çekin diğer kambiyo senetlerinden farklı olarak hamiline keşide edilebilir olması da çek üzerinde yapılan sâhtekarlık ve tahrifat fiillerini arttırmaktadır⁶⁹⁵. Ayrıca, çekte muhatabın banka olması sebebiyle de konu önem arz etmektedir⁶⁹⁶. Çek kullanılarak suç işlenmesi kolay olduğu ve para kayıpları fazla olduğu için çek üzerinde gerçekleştirilen suçlar, bankalar ve perakende işletmeleri için büyük bir sorundur. Çek

⁶⁹⁰ “Suça konu bonoda ise, açıkça düzenleme yeri belirtilmemiş olup, senedi düzenleyen ismi altında ‘Dikmen’ biçiminde gösterilen adres hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde anlaşılabilir bir idari birim adını ifade etmeyip, kefil adının yanında ‘Gölbaşı’ ibaresinin yazılı olmasının da suça konu senedin bono sayılabilmesi için gerekli olan unsurlardan ‘düzenleme yeri’ unsurunu tamamlayamayacağı, suça konu senedin bono vasfını haiz olmayıp, özel belge niteliğinde olduğu gözetilmeden, suç vasfında yanılgıya düşülerek resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması...” Yargıtay Dairesi, 16.12.2019 tarih, 2017/16964 E., 2019/9496 K.

⁶⁹¹ UYAR, İcra Hukukunda, s.297; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 03.05.2019 tarih, 2017/2770 E., 2019/4354 K.

⁶⁹² “Suça konu bononun lehtar kısmı boş, diğer kısımları dolu vaziyette sanık tarafından tanık C. G. ’e verildiği ve daha sonra tanık C. G. ’ün lehtar olarak ismini yazdığı, dolayısıyla anılan senette suçun işlendiği anda lehtar adının bulunmaması sebebiyle senedin bono vasfını taşımadığı ve özel belge niteliğinde olduğu anlaşılmakla; sanığın sübut bulan özel belgede sahtecilik suçundan mâhkumiyetine karar verilmesi gerekirken resmi belgede sahtecilik suçundan yazılı şekilde mâhkumiyetine karar verilmesi...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 25.02.2019 tarih, 2017/3172 E., 2019/1913 K.

⁶⁹³ ÖZTAN, Kıymetli Evrak Hukuku, s.70.

⁶⁹⁴ KÖLE/GÖRGÜLÜ, “Son Düzenlemeler” s.82.

⁶⁹⁵ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.332.

⁶⁹⁶ ŞANLI KANBİR, Deniz, Sahte ve Tahrif Edilmiş Çek, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s.49.

üzerinde gerçekleştirilen suçlar ülkemizde olduğu gibi birçok ülkede ekonomik hayatı sekteye uğratabilecek derecede önem ifade etmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde, çek üzerinden gerçekleştirilen suçlar nedeniyle ekonomik kayıplar her geçen yıl daha da artmaktadır. Hatta FBI raporuna göre, bu suçlar profesyonel ve organize guruplar tarafından işlenmektedir. FBI'ın bu raporunda, sokak çetelerinin de çek dolandırıcılığı yapmak için gelişmiş yöntemler kullandığına dikkat çekmektedir. Bu nedenle belgede sahtecilik suçları açısından çek önemli bir yer tutmaktadır⁶⁹⁷.

Çek, kanunda yazılı şekil şartlarına tabi olarak belli bir miktar paranın ödenmesi konusunda kayıtsız ve şartsız bir havale ihtiva eden, sadece banka üzerine keşide edilebilen ve ibrazında ödenecek olan ticari senettir⁶⁹⁸. Çek, ticari hayatın gerekliliklerini karşılayabilmek ve ayrıca parayı nakit olarak bulundurmanın birtakım güçlüklerini aşmak için kullanılan kambiyo senetlerinin bir türüdür⁶⁹⁹. Bu nedenle kambiyo senetlerinin özelliklerini taşır. Kural olarak ödeme vasıtasıdır. Çeki düzenleyen kimseye “keşideci”, çekte yazılı olan bedeli ödeyecek olana “muhatap”, lehine çek düzenlenene “lehdar”, çeki elinde bulundurana da “hamil” denir⁷⁰⁰.

Çek konusunda iki temel kanun söz konusu olup bu kanunlarda bu kambiyo senedinin şekil koşulları değişik biçimlerde yer almıştır. Bir senede çek vasfının yüklenebilmesi için senette bulunması gerekli koşullar TTK m.780'de sayılmıştır. Ancak TTK m.781'de bu unsurların bazıları yönünden alternatif hükümlere yer verilmiştir. Dolayısıyla, TTK m.780'de aranan koşullardan birisini taşımayan senet, m.781'in 2 ve 3. fıkralarında sayılan durumlar haricinde geçerli değildir⁷⁰¹.

Bunun yanında, Çek Kanunu m.2'de çek defterinin bankalarca bastırılacağı belirtilmiştir. Ayrıca bu defterin her bir yaprağında yer alması gereken unsurlar da bu maddede sayılmıştır. Fakat Çek Kanunu'nda belirtilen unsurlar çekin zaruri koşulları olmayıp bunların noksanlığı çekin geçersizliğine sebep olmamaktadır⁷⁰² ÇK m.2/9'a göre; “*Türk Ticaret Kanunu'ndaki unsurları taşıması kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez*”. Çek Kanunu

⁶⁹⁷ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.332.

⁶⁹⁸ GÜNGÖR/KAYA, Çek Suçları, s.2.

⁶⁹⁹ KÖLE/GÖRGÜLÜ, “Son Düzenlemeler”, s.80.

⁷⁰⁰ GÜNGÖR/KAYA, Çek Suçları, s.2-7.

⁷⁰¹ KÖLE/GÖRGÜLÜ, “Son Düzenlemeler”, s.83.

⁷⁰² KARAHAN, Sami/ARI, Zekeriyya/BOZGEYİK, Hayri/SARAÇ, Tahir/ÜNAL, Mücahit, Kıymetli Evrak Hukuku, Konya 2013, s.334.

böylece TTK m.780 ve 781'e atıf yaparak 3167 sayılı Mülga Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun ve 4184 sayılı Kanun dönemindeki çekin unsurları hususunda gündeme gelen tartışmaları da sonlandırmıştır⁷⁰³.

Çeke ilişkin hükümler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 780 ve devamı maddelerinde ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nda düzenlenmiştir. TTK m.670 vd. düzenlemeleri uyarınca çek, poliçe ve bono gibi bir kambiyo senedi niteliğinde olup TTK m.780 ile 818'de düzenlemiştir. Buradaki özel düzenlemeler dışında diğer hususlar da poliçeye ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır (TTK m.818)⁷⁰⁴. Çekte bulunması gereken şekil koşulları konusunda TTK dışında ÇK'da da özel düzenlemelere yer verilmesine rağmen, TTK'daki unsurları ihtiva eden çekin, ÇK'da belirtilen unsurları içermemesi bunun geçerliliğine etki etmez (ÇK m. 2/9). Çekte bulunması gereken zorunlu unsurlar, TTK'da belirtilen unsurlar olup ÇK'da belirtilenler, ticari yaşamda çeklerin hızla tedavülüne, kayıt dışılığın kontrol altına alınmasına, ödemelerin kolaylaştırılmasına ve sahteciliği önlemeye yöneliktir⁷⁰⁵.

Çeklerin tanziminin şahıslara yüklediği sorumlulukla birlikte tedavül güvenliğinin sağlanabilmesi açısından çekler de diğer kambiyo senetleri gibi sıkı şekil koşullarına tabi tutulmuştur⁷⁰⁶. Çeklerin sıhhati konusundaki şekil koşulları TTK m.780 ve 781'de belirtilmiştir. TTK m.780'de çekin unsurları düzenlenmekte, m.781'de ise bu hususlardan birini ihtiva etmeyen senedin çek sayılamayacağı ifade edilmektedir. Gerçekten de kanunda belirtilen zorunlu unsurlardan birinin dahi eksikliği halinde çek kambiyo senedi vasfını kazanamaz. Ancak belge olarak kabul edilmesini sağlayacak diğer unsurların varlığı halinde özel belge hükmünde kabul edilir⁷⁰⁷.

TTK m.781'de m.780'de sayılan unsurların bazılarının alternatifleri belirtilmiştir. TTK m.781/2'deki ödeme yeriyle ilgili düzenleme bu alternatifli durumlara örnektir. Ödeme yeri, çekte ihtiyari unsurlardandır ve ibraz süresinin belirlenmesinde önem arz etmektedir. Çekte ödeme yeri belirtilmemişse muhataba ait ticaret unvanının yanında belirtilen yer, burada birden fazla yer olduğu durumda ise ilk gösterilen yer ödeme yeridir.

⁷⁰³ NARBAY, Şafak, "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi", Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Y:5, S:43, 2010, s.95.

⁷⁰⁴ KÖLE/GÖRGÜLÜ, "Son Düzenlemeler", s.82.

⁷⁰⁵ KARAHAN/ARI/BOZGEYİK/SARAÇ/ÜNAL, Kıymetli Evrak Hukuku, s.351.

⁷⁰⁶ KÖLE/GÖRGÜLÜ, "Son Düzenlemeler" s.80.

⁷⁰⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.01.2021 tarih, 2019/7859 E., 2021/533 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.12.2019 tarih, 2018/97 E., 2019/9283 K.

Ödeme yeri açıkça gösterilmemiş ve muhataba ait ticaret unvanının yanında da ödeme yerini tespiti yarayacak bir kayıt yok ise çek muhatap banka merkezinin bulunduğu yerde ödenir. Bu nedenle ödeme yeri senet metninde ayrıca belirtilmesi gereken zorunlu unsurlardan değildir⁷⁰⁸.

Çekte bulunması zorunlu unsurlardan birisi de keşide yeridir. Çekte keşide yeri açık bir şekilde belirtilebilir. Ancak bunun açık bir şekilde belirtilmemiş olması tek başına bu belgenin geçerliliğini etkilemez. Bu yerin belirtilmemiş olması durumunda, söz konusu çek düzenleyen ad ve soyadının yanında yazılı bulunan yerde düzenlenmiş sayılır (TTK m. 780/1-e). Çekte ibraz süresi keşide yerine göre belirlendiği için keşide yeri belirtilmeyen çek, kambiyo senedi vasfını yitirecektir. Burada da geçerli bir yer adı yoksa senet çek olarak kabul edilemez. Çekte düzenlenme yerinin bulunmaması durumunda suça konu belge özel belge olur⁷⁰⁹. Keşide yerinin “il”, “ilçe”, “belde” ve “köy” gibi tüzel kişiliği haiz belirli bir “*mülkî birlik*” olarak zikredilmesi gerekli ve yeterlidir. Bu nedenle tüzel kişiliği bulunmayan mahalle ve semt adlarının keşide yeri olarak gösterilmesi halinde geçerli bir keşide yerinden bahsetmek mümkün değildir⁷¹⁰. Keşide yerinin kısaltılarak yazılmış olması başlı başına çekin geçersiz olduğu anlamına gelmez. Kısaltmaya rağmen keşide yeri hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde anlaşılabilirse söz konusu çek resmi belge olarak kabul edilecektir⁷¹¹.

Çekte ödeme için ibraz süreleri, düzenlenme tarihinin ertesi günü başladığı için zorunlu unsurlardan bir diğeri de düzenlenme tarihidir. Dolayısıyla, düzenleme tarihinin bulunmaması çekin geçerliliğini etkiler. Yasal unsurları noksansa çek, kambiyo senedi niteliğini yitireceğinden özel belge olarak kabul edilir. Dolayısıyla keşide tarihi de çekin zorunlu unsurlarından biri olduğundan, bunun bulunmaması durumunda suça konu belge özel belge olarak değerlendirilir⁷¹².

⁷⁰⁸ **KÖLE/GÖRGÜLÜ**, Son Düzenlemeler, s.92.

⁷⁰⁹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.01.2021 tarih, 2019/7859 E., 2021/533 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.02.2019 tarih, 2017/11496 E., 2019/1506 K.

⁷¹⁰ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.11.2019 tarih, 2019/5268 E., 2019/7705 K.

⁷¹¹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.103.

⁷¹² “Kambiyo senetlerinde yapılan sahteciliğin resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezalandırılabilmesi için ilgili kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanunu’nda öngörülen bütün unsurlarını taşıması gerekli olup, suça konu çekin dosyada bulunan fotokopisinde keşide tarihinin bulunmaması karşısında, çek aslı duruşmaya getirilerek keşide tarihinin yazılı olup olmadığının incelenmesi, bulunmadığının tespiti durumunda eylemin özel belgede sahtecilik suçunu oluşturacağının gözetilmemesi...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 08.06.2016 tarih, 2014/18407 E., 2016/5358 K.

Hesaplanmasında milli takvimin esas alınacağı keşide tarihinin “gün, ay, yıl biçiminde” yazılması şarttır. Çekte tarih yazıyla gösterilebileceği gibi rakam olarak da ifade edilebilir. Önemli olan tarihin belirli ve mümkün olması, bu konuda herhangi bir tereddüde yer vermemesidir⁷¹³. Çekte keşide tarihi o ay içinde bulunması olanaklı olmayan bir tarihi içeriyorsa (örneğin, 30 veya 31 Şubat gibi) o ayın en son gününün keşide tarihi olduğu kabul edilir⁷¹⁴.

Burada yeri gelmişken çeklere keşide tarihi olarak ileri bir tarihin atılması hususunun, anılan belgenin geçerliliğine etkisine de değinmek gerekir. İleri tarihli çek, çekin fiilen düzenlendiği tarihten daha ilerisindeki bir tarihi ihtiva eden, gerçek tarihinden farklı keşide tarihi belirten çektir⁷¹⁵. Çekler görüldüğünde ödenir ve bu senetlerde vade olmaz. Bu nedenle üzerinde gösterilen tarih vade tarihi olarak değil düzenlenme tarihi olarak kabul edilir. TTK m.795/2. fıkrası, ÇK m.3/8. fıkrası ve geçici m.3/5. fıkrası uyarınca ileri tarihli çek tanzimi olanaklı olduğu için bu hükümler dolaylı olarak vadeli çekin düzenlenebileceğini göstermektedir. Bu hükümlerden hareketle ileri tarihli olan çekin geçerli olduğu kabul edilmektedir⁷¹⁶. Çekte iki farklı düzenlenme tarihi olması durumunda ise önceki tarih düzenleme tarihi olarak kabul edilir⁷¹⁷.

Çekte yer alması gereken zorunlu unsurlardan bir diğeri de keşidecisinin imzasıdır. İmza keşidecisi yani çek borçlusu tarafından el yazısıyla atılmalıdır⁷¹⁸. Keşidecinin imzasının bulunmaması durumunda senet, çek olarak resmi belge sayılamayacağı gibi özel belge olarak da kabul edilemez⁷¹⁹. Çekte parmak izi, mühür veya benzeri aletlerle imza atılması geçerli değildir. Ayrıca baskı suretiyle de imza atılamaz. Bu şekillerde imzalanmış belge çek olarak kabul edilemez⁷²⁰.

6102 sayılı TTK m.780'ne 6728 sayılı Kanunla eklenen g ve h bentlerindeki seri numarası ve karekoda ilişkin açıklamalar yapmak gerekmektedir. Karekodlu çekler, düzenleyicisinin geçmişteki ödeme sicilini, çek yaprağının doğruluğunu ya da bu çekin

⁷¹³ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.101; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.729.

⁷¹⁴ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.501.

⁷¹⁵ **GÜLER, Mahmut**, "Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar", Türk Barolar Birliği Dergisi, 1990/2, s.171.

⁷¹⁶ **GENÇTÜRK, Muharrem**, "Çek Kanununda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2011, C:15, S:1-2, s.120.

⁷¹⁷ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.501.

⁷¹⁸ **ERİŞ, Gönen**, Uygulamalı Çek Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004, s.30.

⁷¹⁹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.100; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.726 vd.

⁷²⁰ **ERİŞ**, Uygulamalı Çek Hukuku, s.31.

halen tedavülde olup olmadığı noktasında verilere ulaşılabilmesi amacıyla bankalar tarafından karekodlu olarak basılan çeklerdir. Bu sistem, hamillerinin, ellerinde bulunan çekin keşidecisi hakkında bilgi sahibi olmasını hedeflemektedir. Sistem ilk başta zorunlu değilken 6728 sayılı Kanun m.70 ile TTK'nın çekin unsurlarını belirleyen m.780'de değişiklik yapılması suretiyle zorunlu olmuştur. Değişiklik sonrası çekte bulunması gereken zorunlu unsurlar arasına bankaca verilen seri numarası ve karekod da ilave olmuştur⁷²¹. TTK m.781/1. fıkrası uyarınca, m.780/1. fıkrasında belirtilen unsurları içermeyen bir senet, çek olarak kabul edilmeyecektir. Dolayısıyla 6728 sayılı Kanun'la eklenen banka tarafından verilen seri numarası ve karekod çekin zorunlu unsurlarındandır⁷²². Yabancı ülke bankaları tarafından basılan çekler bakımından ise bir istisna söz konusu olup (6728 sayılı Kanun, madde 71) bu çekler yönünden, TTK m.780 ile çekin zorunlu unsurlarına dâhil edilen seri numarasıyla karekodun olmaması çekin sıhhatine engel değildir⁷²³.

Çeklerin devri, ciro ve teslimle gerçekleşir. *Ciro*, çek üzerindeki hakların bir başka kişiye kayıtsız ve şartsız devridir. Üzerinde “bu çek ciro edilemez” şerhi yer alan çekler, ciro kabiliyetleri bulunmadığı için özel belge hükmündedir⁷²⁴. Çek, belli olan bedelin kayıtsız ve şartsız ödenmesi konusunda havale içermelidir. Uygulamada bu havale “*ödeyiniz*” biçiminde belirtilmekte olup çekin ödemesinin koşula bağlanması halinde çek geçersiz olacaktır⁷²⁵.

6102 sayılı TTK m.780'de çekin unsurları arasında lehdarın gösterilmesine yer verilmediğinden lehdar çekte zorunlu unsurlardan değildir. Çekler hamiline veya nama yazılabilir. Lehtar olarak gerçek ya da tüzel kişiler yer alabilir. Lehtarın gerçek veya tüzel kişi olmaması, bu durumda çekin geçerliliğini etkilemez ve çekin hamile yazılı olduğu kabul edilir. Çek hamiline ya da nama yazılı olabilir. Çekin emre yazılı senet niteliği de bulunmaktadır. Nama yazılı olarak düzenlenmiş olsa bile emre yazılı niteliğini korumaktadır. Bu niteliği kesin değildir. Çeke “emre yazılı değildir”, “ciro edilemez”

⁷²¹ **KÖLE/GÖRGÜLÜ**, Son Düzenlemeler, s.97.

⁷²² **ERSOY, Ayşe Nur**, "5941 Sayılı Çek Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Çeklerde “Karşılıksızdır” İşlemine Sebebiyet Verilmesinin Cezai ve İdari Yaptırımları", Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Y:4, S:2019/1, s.291.

⁷²³ **KÖLE/GÖRGÜLÜ**, Son Düzenlemeler, s.98.

⁷²⁴ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.500.

⁷²⁵ **KÖLE/GÖRGÜLÜ**, Son Düzenlemeler, s.90.

tarzı kayıtlar konulduğu takdirde bu tarz çekler sadece Borçlar Kanunu'nun alacağın temlikî düzenlemeleri uyarınca devredilebilir⁷²⁶.

Nama yazılı çeklerde bedelin kime ödeneceği yazılır ve ödeme çekte yazılı kişiye ödenir. Nama yazılı çekler alacağın temlikî yoluyla devredilir. Hamiline yazılı çeklerin ciro edilmesine bile gerek olmadan teslimle devri olanaklıdır. Çeke “ciro edilemez” “emre yazılı değildir”, kayıtları konularak nama yazılı hale dönüştürülebilir. Bono veya çek üzerinde “üçüncü kişilere ciro edilemez” ya da “ciro edilemez” kaydı, menfi emre kaydı niteliğinde olup çek veya bonunun geçerliliğini etkilemez ancak bono veya çeki nama yazılı hale getirir⁷²⁷. Çekin önemli bir niteliği de ödeme aracı olmasıdır. Çekin muhataba ibrazında ödenecek oluşu ve teminat ciro suyuyla ciro edilememesi çekte böyle bir özellik vermektedir⁷²⁸. Bankadaki çek hesabının kapatılmış olması usulüne uygun tanzim edilmiş çekin resmi belge olma vasfına hâle getirmez⁷²⁹.

Çekte yer alan meblağ yalnızca yazıyla ya da yalnızca rakamla gösterilebilir. Meblağın hem yazı hem de rakamla ifade edildiği durumlarda, aralarında bir farklılık varsa yazıyla belirtilen tutar esastır (TTK m.818, m.676). Yargıtay'ın çek bakımından da geçerli olan 1981 tarihli bir kararında da vurguladığı üzere bonolarda rakam ve yazıyla gösterilen miktarlar arasında farklılık söz konusu olduğunda kanuna itibar etmek gerekirse de bu kural rakamla yazılı kısım üzerinde tahrifat yapılmamış olması durumunda geçerlidir⁷³⁰. Çek, belli bir bedelin kayıtsız ve koşulsuz ödenmesi konusunda havale içermelidir⁷³¹. Ticari hayatta bu havale, “ödeyiniz” ifadesiyle kullanılmaktadır. Çekteki teminat olarak verildiğine dair “bedeli teminattır” biçimindeki kayıtlar da çekin kambiyo senedi niteliğini etkilemez. Buna karşılık ödemenin bir koşula tabi olması halinde çek geçersiz hale gelir⁷³². Çek Kanunu m.2/9. fıkrasına göre; “*Türk Ticaret Kanunu'ndaki unsurları taşımak kaydıyla, düzenlenen çekin bu maddede yer alan*

⁷²⁶ GÜNGÖR/KAYA, Çek Suçları, s.7.

⁷²⁷ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.502-503.

⁷²⁸ GÜNGÖR/KAYA, Çek Suçları, s.7.

⁷²⁹ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.105; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.732.

⁷³⁰ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 01.06.1981, 3793/5375 E.K.; REİSOĞLU, Seza, Çek Hukuku, Cem Web Ofset, Ankara 2011, s.60.

⁷³¹ POROY/TEKİNALP, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, s.314.

⁷³² KÖLE/GÖRGÜLÜ, Son Düzenlemeler, s.90.

koşullara aykırı olması çekin geçerliliğini etkilemez”. Bu düzenleme gözetildiğinde çekte vergi numarasının bulunması zorunlu bir unsur değildir⁷³³.

Sahte çek kavramı, en başta kâğıt olarak çek yaprağının muhatap banka tarafından bastırılmış formüllerinin taklidi, yani fotokopisinin üretilmesi suretiyle yapılmaktadır. Ayrıca çek üzerindeki tüm imzaların, beyanların veya imzalarla beraber beyanların sahteliği olarak da ifade edilmektedir⁷³⁴. Başka bir ifadeyle senet metninin, tedavüle çıkarılmasının ardından birtakım değişikliklere uğraması mümkündür. Bunlar senet metninde yer alan mecburi, ihtiyari ve alternatif şekil şartlarıyla diğer unsurlardan herhangi birisinin değiştirilmesi, kazanması veya silinmesi, senet metnine bazı eklemeler yapılması suretiyle gerçekleştirilebilir⁷³⁵.

Bunların yanı sıra çek üzerindeki bir harf veya rakamın basit bir şekilde değiştirilmesi (3 üzerinden 8, 9 veya 0 üzerinden 6 vb.), sayılar eklenerek tam satırlara ulaşarak da gerçekleştirilebilir⁷³⁶. Sahte olduğunu bildiği bir çeki piyasaya sürmek sahteciliktir⁷³⁷. Açık bir senette bulunan boşlukların anlaşıma hilafına doldurulması (TTK m.680) ya da ödeyen cirantanın kendisinden sonra gelen ciroları çizmesi (TTK m.727/2) tarzında yasal olarak sakınca bulunmayan değişiklikler, senedin tahrifi anlamına gelmez⁷³⁸. Ancak gerek iradi gerekse irade dışı bir nedenle gerçekleşen değişiklik senedin zorunlu unsurlarını etkilerse bu durum senedin geçerliliğine tesir eder⁷³⁹.

Bir çeki piyasaya sürmesi durumunda, fail bu çekin geçerli olduğunu ifade etmiş demektir. Eğer fail, çekin sahte olduğunu bilerek piyasaya sürmüştü bu durumda çekin gerçekliğine ilişkin aldatma sözkonusudur⁷⁴⁰. Bir kişi kendisine ait olmayan çeki banka görevlisinin önünde sahte isimle imzalarsa sahtecilik suçunu işlemiş olduğu kabul edilir⁷⁴¹. Benzer biçimde sahte bir çekin tahsil için sunulması da piyasaya sahte çek sunmak suretiyle sahtecilik suçunu oluşturur⁷⁴². Sahte bir senet ya da çeki piyasaya

⁷³³ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 08.06.2005 tarih, 12-357/363 E.-K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.07.2011 tarih, 2011/4916 E., 2011/8016 K.

⁷³⁴ **ŞANLI KANBİR**, Sahte ve Tahrif Edilmiş Çek, s.50.

⁷³⁵ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.213-214; **ÖZTAN**, Kıymetli Evrak Hukuku, s.211.

⁷³⁶ **SAFERSTEIN/MCCLURE**, “A Simplified Guide To Forensic Document Examination”, s.1 vd.

⁷³⁷ **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.332.

⁷³⁸ **KARAHAN/ARI/BOZGEYİK/SARAÇ/ÜNAL**, Kıymetli Evrak Hukuku, s.319.

⁷³⁹ **KÖLE/GÖRGÜLÜ**, Son Düzenlemeler, s.84.

⁷⁴⁰ **JEFFERSON, Michael**, Criminal Law, Pearson Education Limited, England 2007, s.647.

⁷⁴¹ **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.332.

⁷⁴² **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.333 vd; Virjinya Yüksek Mahkemesi piyasaya sahte çek sürülmesini şu şekilde ifade etmiştir: “*Karşılıksız çek kanunumuza göre suçun esası aldatma niyetidir ve bir kişi bu niyetle karşılıksız olduğunu bildiği çeki piyasaya sürdüğünde suç tamamlanmış olur. Çek*

sürmek suretiyle sahtecilik suçu çoğunlukla senet ya da çekin tahsil için ibrazı suretiyle işlenir⁷⁴³. Amerikan kanunlarına göre suç, sahte bir çekle ya da sahte olmamasına karşın karşılıksız olduğu bilinen bir çekle de işlenebilir⁷⁴⁴. Banka hesabına karşılıksız bir çek yazan kişi kural olarak sahtecilik yapmış olmaz. Kişinin karşılıksız bir çek düzenlemesi nedeniyle sahtecilik suçundan sorumlu tutulması için hileli bir şekilde mal elde etmesi yani aldatma maksadıyla hareket etmiş olması gerekir⁷⁴⁵. 1930'larda ABD kongresi Ulusal Çalınan Mülkiyet Kanununu yürürlüğe koydu. Buna göre, sahte olarak oluşturulmuş, değiştirilmiş belge ve senetlerin kullanılması ve eyaletler arasında geçişi yasaklanmıştır. ABD kongresi, bu kanunla sahte çek gibi menkul kıymetlerin de eyaletler arasında geçişini yasa dışı kılmıştır⁷⁴⁶.

1.6.3.3.2. Emtiaıı Temsil Eden Belge

Emtia kavramı, bir ticaretin konusunu oluşturan malı ifade etmektedir. Emtia senedi ise bu malları temsilen verilen ve belli şekli şartları içermesi zorunlu olan kıymetli evrak niteliğindeki makbuzlardır⁷⁴⁷. Bunlar ticari mallar yönünden özellikle taşıma hukukunda ispat vasıtası olarak kullanılmakta olan belgelerdir. Konişmento, makbuz senedi ve varant bu anlamda emtiaları temsil etmekte olan belgelerdir⁷⁴⁸.

Makbuz senediyle varantın şekil şartları TTK m.834 ile 835; konişımentonun (taşıma senedinin) şekil şartları ise aynı Kanun m.857'de düzenlenmiş bulunmaktadır. TCK m.210/1 kapsamına girmesi için emtia senetlerinin de nama yazılı olmamaları, emre ya da hamile yazılı olmaları, yani ciro yoluyla devredilebilmeleri gerekir. Başka bir ifadeyle bu belgelerin tedavül yeteneklerinin bulunması gerekir⁷⁴⁹. Ayrıca ifade etmek gerekir ki bu belgelerin de diğer saydıklarımız gibi kanunda belirtilen unsurları taşımadıkları takdirde resmi belge vasfını haiz oldukları kabul edilmez⁷⁵⁰.

piyasaya sürüldüğünde örneğin tahsil için ibraz edildiğinde kullanılmış olur. İbraz etmek tahsil talebinden daha fazla bir anlam ifade eder. Bu durum çekin geçerli olduğuna ilişkin zımni bir kabulü ifade eder. Zımni beyana güvenildiğinin ya da çek karşılığında her hangibir şeyin alındığının gösterilmesine gerek bulunmamaktadır. Gerçekten de alacaklının satın alma işlemi tamamlanmadan çekin sahte olduğunu anlaması kanuna göre mähkumiyete engel teşkil etmez". (Karar için bkz.

⁷⁴³ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.332-333)

⁷⁴⁴ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.333.

⁷⁴⁵ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.334 vd.

⁷⁴⁶ SCHEB/SCHEB II, Criminal Law and Procedure, s.199.

⁷⁴⁷ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.335.

⁷⁴⁸ ÜSTÜNER, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.28.

⁷⁴⁹ ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ, Özel Hükümler, s.837.

⁷⁵⁰ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.72.

⁷⁵⁰ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.107.

1.6.3.3.3. Pay (Hisse) Senetleri ve Tahvil

6762 sayılı TTK m.399 vd. maddelerinde tanımını bulan hisse senetleri, 01.07.2012'de yürürlüğe giren 6102 sayılı Kanun m.484 vd. maddelerinde “pay senedi” ismiyle düzenlenmiştir. Pay senetleriyle ilgili olarak 28.7.1981 tarihli 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nda da hükümler bulunmaktadır. Hisse senedi anonim ya da komandit ortaklıkta, ortaklık sermayesinin birbirine eşit bölümlere ayrılan parçalarından her birisinin karşılığına denk gelen ve kanunda belirtilen özellikleri taşımak suretiyle düzenlenen değerli belge anlamına gelmektedir⁷⁵¹. Anonim şirketler tarafından çıkartılan ve pay ortaklığı hakkı içeren hisse senetleri, TTK m.484 hükmüne göre, hamiline veya nama yazılı olabilir. Bunun yanında, nama yazılı pay senetleri ciro yoluyla devrolunabilirse de buradaki ciro, aslında bir alacağın devri beyanından ibarettir. Nama yazılı senetler alacağın devri yoluyla elden ele geçebileceğinden resmi belge hükmünde değildir⁷⁵².

Hisse senedi ve tahvil 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na göre menkul kıymet olarak nitelendirilmektedir. Madde gerekçesinde de açıklandığı üzere tahviller üzerinde sahtecilik eylemlerine sıklıkla karşılaşılmaması ve buna bağlı olarak güvenirliliğin sarsılması nedeniyle “her türlü tahviller” de özel korumaya alınmıştır. Anonim şirketlerin ödünç para bulabilmek amacıyla itibari değerleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkarttıkları borç senetleri tahvil olarak adlandırılmaktadır. Bu anlamda hazine bonoları da madde kapsamına girer⁷⁵³.

TTK m.487 ile pay (hisse) senetlerinin şekli unsurları düzenlenmiştir. Tahvillere ise 6762 sayılı TTK m.420 vd. maddelerinde yer verilmiştir. TTK m.420'ye göre tahvil; *"Anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine denir"*. 6102 sayılı TTK'da ise tahvile ilişkin bir tanım yapılmamıştır. Bununla birlikte Kanun'un 158, 463, 465, 466, 504, 661 ve 668. maddelerinde tahvile ilişkin hükümler yer almaktadır⁷⁵⁴. Doktrinde bazı yazarlar, TCK m.210/1'de yalnızca hisse senedi ve tahvillerin resmi belge hükmünde sayılmasını eleştirmektedirler. Bu yazarlar, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda düzenlenen

⁷⁵¹ www.tdk.gov.tr, E.T: 20.08.2019.

⁷⁵² **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.590.

⁷⁵³ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.509.

⁷⁵⁴ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.109; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.732-733.

diğer menkul kıymetleri içine alacak bir düzenleme yapılarak anılan menkul kıymetlerin de resmi belge hükmünde sayılması gerektiğini savunmaktadırlar⁷⁵⁵.

1.6.3.3.4. Vasiyetname

Vasiyetname, bir kimsenin vasiyetini yazdığı belge olarak tanımlanmaktadır⁷⁵⁶. Başka bir tanımla, ölen kişinin malvarlığının paylaşım biçimini ölmeden önce hazırladığı irade beyanıdır⁷⁵⁷. Vasiyetname, ölüme bağlı tasarruflardandır. Muris vasiyetnamesiyle terekesi üzerinde tasarruf yetkisini kullanmaktadır⁷⁵⁸. Sosyal hayattaki önemi nedeniyle tarihsel süreçte ilk olarak cezalandırılan sahtekârlık fiillerinden biri vasiyetnamelerde işlenen sahtekârlıklar olmuştur⁷⁵⁹. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.531'e göre vasiyetnameler üç şekilde tanzim edilebilmektedir. Anılan maddeye göre vasiyetnameler, resmi şekilde, muris tarafından el yazısıyla veya sözlü olarak düzenlenebilmektedir. TCK m.210 hükmünde geçen “vasiyetname”den sadece elle yazılı olanlar anlaşılmalıdır. Çünkü noter tarafından düzenlenen vasiyetname zaten resmi belge niteliğindedir. Elle oluşturulan vasiyetnamenin resmi belge olarak himaye edilmesinin sebebi, murisin ölümünün ardından sonuç doğurmasıdır. Bu halde yazan kişinin vasiyetnameye itiraz etmesi mümkün değildir⁷⁶⁰.

TMK m.531'e göre; “*Vasiyet, resmi şekilde veya miras bırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir*”. Aynı Kanun m.532'de ise resmi vasiyetnamenin sahip olması gereken özellikler gösterilmiştir. Buna göre; “*Resmi vasiyetname, iki tanığın katılmasıyla resmi memur tarafından düzenlenir. Resmi memur, sulh hâkimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir*”. TMK m.538'de TCK m.210 kapsamındaki el yazısıyla düzenlenmiş vasiyetnameler ele alınmıştır. Buna göre, TCK m.210/1 anlamında bir vasiyetnamenin söz konusu olabilmesi için ortada geçerli bir vasiyetnamenin bulunması gereklidir. 4721 sayılı TMK m.538/1'de el yazılı vasiyetnamelerde yer alması gereken şekil şartları belirtilmiştir. El yazılı vasiyetname

⁷⁵⁵ ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ, Özel Hükümler, s.837.

⁷⁵⁶ www.tdk.gov.tr, E.T: 20.08.2019.

⁷⁵⁷ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.509.

⁷⁵⁸ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.109; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.733.

⁷⁵⁹ BAINES, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.116 vd.

⁷⁶⁰ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.73.

Medeni Kanun’da belirtilen bu unsurları havi değilse resmi belgede sahtecilik suçu oluşmaz. Ancak şartları gerçekleşmişse özel belgede sahtecilik suçu oluşabilecektir⁷⁶¹.

Sözlü oluşturulan vasiyetname ise tanıklardan herhangi biri tarafından yazıya döküldükten sonra resmi belgede sahtecilik suçu oluşabilir (TMK m.539). Dolayısıyla, miras bırakanın sesini kaydederek oluşturduğu vasiyetname resmi belgede sahtecilik suçunun oluşumu için yeterli değildir⁷⁶². Murisin hayattayken birden fazla el yazılı vasiyetname düzenlemiş olması halinde son düzenlediği vasiyetnameyle, eski tarihli olan vasiyetname veya vasiyetnameler hukuken hükmünü yitireceğinden son vasiyetname dışındaki vasiyetnamelerde yapılan sahtecilikler resmi belgede sahtecilik suçuna vücut vermeyecektir⁷⁶³. Doktrinde el yazısıyla vasiyetnamenin maddeye eklenerek resmi nitelik kazanmasını haklı gösteren bir sebebin bulunmadığı, çeşitli nedenlerle iptali olanaklı olduğundan her hukuka aykırılığın suç haline getirilmesinin yerinde olmadığı ileri sürülmüştür⁷⁶⁴.

1.6.3.4. Sağlık Meslek Mensubu Tarafından Düzenlenen Belgeler (TCK m.210/2)

TCK m.210/2. fıkrasında, kamu görevlisi olmayan veya özel kanunlar uyarınca kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları söz konusu olmayan, tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık meslek mensubunun gerçeğe aykırı belge düzenlemesi yaptırma bağlanmıştır. Bu fıkranın karşılığı mülga 765 sayılı TCK m.354'te düzenlenmekteydi. 5237 sayılı TCK’nın 210. maddesinin ikinci fıkrasına göre; “*Gerçeğe aykırı belge düzenleyen tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensubu, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması halinde, resmi belgede sahtecilik hükümlerine göre cezaya hükmolunur*”.

5237 sayılı TCK’nın 210/2. fıkrasındaki bu düzenleme, 765 sayılı TCK'nın 354. maddesinin sadeleştirilmiş şeklini karşılamaktadır. Bu hükmün karşılığı olan 765 sayılı TCK’nın 354. maddesinin düzenlendiği 4. fasıldaki 350, 351, 352, 353, 355, 356, 357 maddeleri kapsamındaki bazı belgelerde ceza indirimini içeren hükümlerin tamamı 5237

⁷⁶¹ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.110.

⁷⁶² ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Özel Hükümler, s.838.

⁷⁶³ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.73.

⁷⁶⁴ DONAY, Süheyl, Türk Ceza Kanununu Şerhi, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul 2007, s.304.

sayılı TCK ile kaldırılarak burada düzenlenen tüm suçlar resmi belgede sahtecilik suçu kapsamında cezaları ağırlaştırılarak hüküm altına alındığı halde 354. maddenin karşılığı olan bu fıkra ile ilişkin olarak ayrı bir düzenleme yapılmasını yerinde bulmamaktayız. Ayrıca yeni kanunda düzenlenen ve zarar suçu değil tehlike suçu olduğu kabul edilen tüm sahtecilik suçlarında zararın gerçekleşmesi aranmadan suçun oluşacağı kabul edilmesine rağmen sadece bu fıkra ile özgü olarak resmi belgede sahtecilik suçundan ceza verilebilmesi için düzenlenen sahte belgenin kamunun veya kişinin zararına sonuç doğurucu nitelikte olmasının aranması hususu da kanaatimizce yerinde değildir. Bu fıkradaki düzenleme adalet ve eşitlik ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır. Birçok özel yasada kamu görevlisi olmadıkları halde kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları belirtilen kişilerin düzenledikleri belgelere göre çok daha vahim sonuçları doğuran sahtecilikleri içeren bu fıkradaki eylemlerin de yapılacak yasal bir düzenlemeyle TCK'nın 204. maddesinin 2. fıkrası kapsamına alınması gerektiği kanaatindeyiz⁷⁶⁵.

Sağlık mesleği mensupları görevlerinden dolayı bir takım hukuki ilişkilerde taraf olup çeşitli belgeler düzenlemektedirler. Düzenlenen bu belgelerin hukuksal alanda mühim neticeleri söz konusu olmaktadır. Örneğin, bu belgelerle soybağının, şahısların akli sağlık durumlarının tespiti yapılmaktadır. Ceza hukuku açısından da son derece önemli sonuçlar doğuran bu belgeler aracılığıyla failin cezalandırılabilirliği tespit edilebilmektedir. Bu bağlamda, TCK m.32 gereğince failin, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediğinin tespiti noktasında sağlık mensubu olan doktor tarafından rapor tanzim edilmekte buna göre faile uygulanacak yaptırımlar belirlenmektedir. Hukukun, anılan belgelere bu derece ispat niteliği yüklemesiyle kamunun bu belgelere olan güveni sağlanmaktadır⁷⁶⁶. Hukukun ispat fonksiyonu yüklediği unsurların maddi ve fikri surette değişikliğe uğraması kamunun güvenini sarsacağından kanun koyucu bu belgeleri TCK m.210/2. fıkrasıyla özel olarak düzenleme gereği duymuştur⁷⁶⁷.

Kamu görevlisi statüsünde bulunmayan sağlık mesleği mensuplarının hazırladığı belgeler aslında özel belge niteliğindedir. Ancak kanundaki özel düzenleme nedeniyle

⁷⁶⁵ ASLAN/AZİZAĞAOĞLU, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.870.

⁷⁶⁶ ERBAŞ, Rahime, "Kamu Görevlisi Olmayan Sağlık Mesleği Mensuplarının Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi Suçu", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:71, S:1, 2013, s.331; EREM, Türk Ceza Kanunu Şerhi, C:II,1993, s.1673.

⁷⁶⁷ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.9.

bunlar resmi belge hükmündeki belgelerdendir⁷⁶⁸. Bu nedenle bu belgelerin maddede anılan sağlık mesleği mensupları değilde diğer kişiler tarafından sahte olarak düzenlenmesi halinde, eylem TCK m.207 kapsamındaki özel belgede sahtecilik suçunu oluşturur. TCK m.210/2. fıkrası kapsamındaki belgeler kamu görevlisi konumunda olmayan tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ya da başka sağlık mesleği mensuplarının görevleriyle ilgili düzenledikleri gerçeğe aykırı özel belgelerdir⁷⁶⁹.

Kamu görevlisi olmayıp sağlık mesleğini ifa eden kişilerin düzenledikleri sağlık raporları, hastalık raporları, sürücü muayene raporları ve ölüm raporları tarzı belgeler⁷⁷⁰ aslında özel belge niteliğine sahiptirler. Ancak kanun koyucu, sağlık meslek mensuplarının görevlerinin ifası noktasında düzenlenen belgelerin önemini vurgulamak ve bu belgelere karşı güvenin korunabilmesi gayesiyle bunların resmi belge hükmünde olmasını tercih etmiştir⁷⁷¹.

Maddede, gerçeğe aykırı belge düzenlemekten söz edildiğinden, belirtilen kişilerin görevleriyle ilgili olarak düzenledikleri tüm belgeler madde kapsamı içinde değerlendirilmelidir. Örneğin, teşhis kâğıtları, analiz raporları, ölüm raporları, doğum kâğıdı vb. madde kapsamındaki belgelerdendir. Suçun oluşması için raporun içeriğinin tamamen sahte olması gerekmiyip kısmen sahte olması da yeterlidir. Sağlık meslek mensuplarınca düzenlenen belgelerdeki sahtelik, yalnızca belgenin esaslı unsurlarına yönelik olmayıp belgedeki diğer tüm hususlarla ilgili de olabilir. Doktorun muayene yapmadan, rapor ya da reçete gibi bir belgeyi düzenlemesi durumunda bu belge içerik olarak gerçeği yansıtmadığı için sahtecilik gerçekleşecektir. Başka bir ifadeyle kişileri bizzat görmeden muayene etmeden düzenlenen rapor, reçete ve benzeri belgeler bu madde kapsamında kalmaktadır⁷⁷². Yargıtay'da önüne gelen birçok olayda, hekimlerin

⁷⁶⁸ **ERBAŞ**, Kamu Görevlisi, s.337.

⁷⁶⁹ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.726; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.553; **ESEN**, Anlatımlı ve İctihatlı Malvarlığına Karşı Suçlar, s.597.

⁷⁷⁰ Sağlık mesleği mensuplarının düzenlediği belgelere verilen örnekler; sağlık raporu, hastalık raporu, doğum raporu, hamilelik belgesi, doğum raporu, ölüm raporu, sürücü muayene raporu, alkol veya uyuşturucu tüketimine ilişkin rapor, gözlem raporu, hastalık belgesi, hastalık izni verilmesine lüzum görülebilmeye ilişkin belge: bkz. **ERDAĞ, Ali İhsan**, “Tıp Ceza Hukukunda Belgede Sahtecilik Suçu (Sağlık Mesleği Mensupları Tarafından İşlenebilecek Olan Belgede Sahtecilik Suçu)”, V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2008, s.549; **ERBAŞ**, Kamu Görevlisi, s.335.

⁷⁷¹ **ERBAŞ**, Kamu Görevlisi, s.335; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.838.

⁷⁷² **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.512.

kişiyi muayene etmeden bu nitelikteki belgeleri düzenlenmesinin belgede sahtecilik suçunu oluşturduğunu vurgulamıştır⁷⁷³.

Buradaki belgeler, sadece yaptırım açısından resmi belge konumunda değerlendirilmişlerdir. Oysa aynı maddenin ilk fıkrasında belirtilen belgeler resmi belge hükmünde kabul edilmişlerdir. Maddenin yazılış biçiminden ve kullanılan ibarelerden bu husus açıkça anlaşılmaktadır. Bu belgeler, sağlık mesleği mensuplarının mesleklerinin icrası nedeniyle düzenlenmelidir. Bu husus gerekçede “görevinin gereği” denilerek açıklanmıştır. Görev ile düzenlenen belge arasında illiyet bağlantısı bulunmalıdır⁷⁷⁴.

Bu suçun faili, kamu görevlisi olmayan sağlık görevlileridir⁷⁷⁵. Kamu görevlisi olmasına karşılık özel bir klinik ya da hastanede çalışan ve sağlık raporu düzenleyen sağlık görevlileri de özel iş yerlerindeki görevleri kapsamında düzenledikleri belgeler bakımından bu madde kapsamına girerler⁷⁷⁶. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, bu görevlilerin özel hastane, muayene ya da klinikteki çalışmaları sırasında düzenledikleri belgelerin TCK m.210/2 kapsamında olmasına karşın resmi hastanedeki görevleri kapsamında düzenledikleri belgelerin m.204/2 kapsamındaki kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturmaktadır⁷⁷⁷. Maddede sayılan kişilerin mesleki yönden bu belgeleri tanzim etmeye ehil olmaları şarttır. Aksi takdirde fiil, TCK m.207 kapsamında değerlendirilir⁷⁷⁸. Belgenin bir kısmının ya da tamamının sahte düzenlenmesi aynı sonucu doğurur⁷⁷⁹. Düzenleme, elle yapılabileceği gibi bu belgenin mutlaka el marifetiyle oluşturmasının zorunlu olmadığı durumlarda elektronik olarak da gerçekleştirilebilir⁷⁸⁰.

Sağlık meslek mensubu statüsüne kimin dâhil olabileceği 1219 sayılı Tababet ve Şuabat Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun ve Mevzuat Düzenlemesi uyarınca belirlenebilir⁷⁸¹. “Diğer Sağlık Mesleği Mensubu Kişiler” sağlık alanında faaliyet icra

⁷⁷³ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.02.2017 tarih, 2015/9054 E., 2017/772 K.

⁷⁷⁴ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.511 vd.

⁷⁷⁵ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.629; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.845; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.547.

⁷⁷⁶ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.512.

⁷⁷⁷ **HAHERİ, Hakan**, Tıp Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s.1349; **ERDAĞ**, “Tıp Ceza Hukukunda”, s.548.

⁷⁷⁸ **ESEN**, Anlatımlı ve İctihatlı Malvarlığına Karşı Suçlar, s.598.

⁷⁷⁹ **EREM**, Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, C:II, 1993, s.1685.

⁷⁸⁰ **ERBAŞ**, Kamu Görevlisi, s.339.

⁷⁸¹ **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.6409; Bkz. Aynı fikirde **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.511.

eden tüm sağlık çalışanlarını içine alacak boyutta geniş bir kavramdır⁷⁸². Mülga 5237 sayılı TCK'nın aksine 5237 sayılı TCK m.210 hükmü, anılan belgenin resmi bir merciye sunulmak üzere düzenlenmesi koşulunu aramamaktadır. Bu nedenle belgenin özel kişilere veya resmi kurumlara verilmesi noktasında suçun oluşumu yönünden fark bulunmamaktadır⁷⁸³.

1.6.4. Elektronik Veri ve Elektronik İmzalı Belgelerin Resmi Belgede Sahtecilik Suçu Açısından İncelenmesi

Tarihi süreç içerisinde, suç işleme davranışları da sosyal ve teknolojik gelişmelere paralel olarak evrim geçirmiştir⁷⁸⁴. Zaman içinde gelişen her terim gibi belge teriminin de sosyolojik koşullar dikkate alındığında değişime uğradığı gözden kaçırılmamalıdır⁷⁸⁵. 20. yüzyılın ikinci yarısında, kâğıttan dijital ortama dramatik bir geçiş yaşandı⁷⁸⁶. Bilişim sistemlerinin daha fazla kullanılır olmasıyla birlikte toplumun bilişim sistemlerine yoğunlaşması söz konusu olmuştur⁷⁸⁷. Bilginin aktarılması, organize edilmesi, saklanması, yeniden elde edilmesi, değerlendirilmesi ve yayılması için gerekli kuram ve yöntemleri ifade eden bilişim kavramı, sosyal ve ekonomik hayatın tüm alanlarında zaman içinde giderek daha fazla yer edinmiştir⁷⁸⁸. Toplumun yarattığı bir olgu olan suç da doğal olarak bilişim sistemlerine yoğunlaşmaktadır⁷⁸⁹. Artık çoğu suç türü, bilgisayar verilerinin ve sistemlerinin kullanılması suretiyle bilişim aracılığıyla işlenmektedir⁷⁹⁰. Bu bağlamda, elektronik belgeler, elektronik imzalarla birlikte dijital ortamdaki hareketliliği arttırmıştır. Örneğin e-ticareti hızlı ve daha güvenli hale getirmek suretiyle elektronik ortamda yapılan ticareti kolaylaştırmış ve yaygınlaştırmıştır⁷⁹¹.

⁷⁸² GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.552.

⁷⁸³ PARLAR, Ali/HATİPOĞLU, Muzaffer, Türk Ceza Kanunu Yorumu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, s.3125; ERBAŞ, Kamu Görevlisi, s.336.

⁷⁸⁴ HOLTA/LEE, “A Crime Script Analysis of Counterfeit Identity Document Procurement Online”, s.2.

⁷⁸⁵ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 21.

⁷⁸⁶ HOSMER, Chet, “Proving the Integrity of Digital Evidence with Time”, International Journal of Digital Evidence, C:1, S:1, Y:2002, s.1.

⁷⁸⁷ SOMMA/ALOE/SPAGNOLO, “Defects in UV-vis-NIR reflectance spectra as method for forgery detections in writing documents”, s.1.

⁷⁸⁸ YILMAZ, Sacit, “5237 sayılı TCK'nın 244. Maddesinde Düzenlenen Bilişim Alanındaki Suçlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.92, 2011, s.63.

⁷⁸⁹ DEĞİRMENCİ, Olgun, “Adli Bilişimde Önceliklendirme (Triyaj) Yönteminin Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Bilişim Hukuku Dergisi, C:2, S:1, Y:2020, s.56.

⁷⁹⁰ MUGISHA, David, “Digital Forensics: Digital Evidence in judicial System”, International Journal of Cyber Criminology, V:4, I:DF, March 2019, s.2.

⁷⁹¹ ARAALAN, Cemal, “Türk Hukukunda Dijital Deliller”, https://www.goksusafiisik.av.tr/Articletter/2015_Summer/GSI_Articletter_2015_Summer_Article15.pdf, s.207.

Özellikle kâğıtsız çalışma alanının yaygınlaştırılması için getirilen yenilikler ve e-Devlet kavramıyla birlikte belgeler, giderek daha yaygın biçimde dijital ortamda saklanmaktadır. Bu durum da beraberinde dijital ortama ilişkin güvenlik sorununu ve bu bağlamda elektronik ortamdaki belgeler üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiillerini getirmektedir⁷⁹². Dolayısıyla elektronik veriler ve elektronik belgelerin sahtecilik suçu açısından incelenmesi önem taşımaktadır⁷⁹³. Amerika Birleşik Devletlerinde, 1 Ekim 2000'de yürürlüğe giren Ulusal ve Küresel Ticarete Elektronik İmza Kanunu ile (The Electronic Signatures in Global and National Commerce Act (E-Sign Act)) ile bazı kavramlar tanımlanmıştır. Buna göre *elektronik terimi*, “Elektriksel, dijital, manyetik, kabloşuz, optik, elektromanyetik veya benzer işlemlere sahip olup teknoloji ile ilgili” anlamına gelir⁷⁹⁴.

Bilişim sistemlerinin temel birimi elektronik verilerdir⁷⁹⁵. Bu verilerle bunların birleşerek meydana getirdikleri elektronik belgeler, nitelikleri itibarıyla hukuk ve teknolojinin iç içe geçtiği bir noktada olmaları nedeniyle özellikleri ve koşulları bağlamında açıklanmalı ve geçerli oldukları oranda hukuki koruma altına alınmalıdırlar⁷⁹⁶. Dolayısıyla elektronik belgelerin yasal alandaki durumunun netleştirilmesi gerekmektedir⁷⁹⁷. Bu noktada elektronik imza kavramının, elektronik belge kavramından daha önce incelenmesi faydalı olacaktır. Belgenin düzenleyicisinin kimliğini bildiren imza kural olarak elle atılır⁷⁹⁸. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m.15/1. fıkrasındaki düzenlemeyle güvenli elektronik imzanın elle atılan imzayla aynı ispat gücüne sahip olduğu vurgulanmıştır. 5070 sayılı Kanun’un 5. maddesinde gösterilen özel merasimi gerektiren işlemler yönünden ise elektronik imza kullanılması olanaklı

⁷⁹² **MCKEVITT/CONDELL/CURRAN/CHEDDAD**, “Combating Digital Document Forgery”, s.922.

⁷⁹³ **AUBERSON/BAECHLER/ZASSO/GENESSAY/PATINY/ESSEIVA**, “Development of a systematic computer vision”, s.74 vd.; **FAHMY**, “Online handwritten signature verification system”, s.59 vd.; **GIRELLI**, “The use of fingerprints available on the web”, s.84 vd.

⁷⁹⁴ FDIC Consumer Compliance Examination Manual — January 2014, <https://www.fdic.gov/resources/supervision-and-examinations/consumer-compliance-examination-manual/documents/10/x-3-1.pdf>, E.T.:01.08.2021.

⁷⁹⁵ **YENİDÜNYA, A. Caner/DEĞİRMENCİ, Olgun**, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Bilişim Suçları, Legal Yayıncılık, İstanbul 2003, s.47.

⁷⁹⁶ **MCKEVITT/CONDELL/CURRAN/CHEDDAD**, “A secure and improved self-embedding algorithm to combat digital document forgery”, s.2324 vd.

⁷⁹⁷ Bkz. HMK madde 445’in gerekçesi.

⁷⁹⁸ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.172; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.311; **ERMAN**, Sahtekârlık Suçları, s.308, **FAHMY**, “Online handwritten signature verification system”, s.59 vd.

olmayıp aksi durumda söz konusu işlemler geçersiz olacaktır. Kanatımızca bu istisnalar dışındaki tüm işlemler elektronik imzayla yapılabilecektir⁷⁹⁹.

Ülkemizde elektronik imzayla ilgili düzenlemeler 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'yla yapılmıştır⁸⁰⁰. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nu m.3/b'ye göre; *“Elektronik imza; başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veridir”*⁸⁰¹. Anılan Kanun'un *“Güvenli elektronik imzanın hukuki sonucu ve uygulama alanı”* başlıklı 5. maddesine göre; *“Güvenli elektronik imza elle atılan imzayla aynı sonucu doğurmaktadır”*. Bu maddenin 2. fıkrasına göre ise *“Kanunların resmi şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile teminat sözleşmeleri güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez”*. Bu hükümle elektronik imzanın uygulama alanının sınırı çizilmiştir. Ancak bu düzenleme, resmi belgelerin tamamı açısından değil yalnızca kanunların resmi veya özel bir kurala tabi kıldığı hukuki işlemlerle ilgili belgeler ve teminat sözleşmeleri bakımından bir sınırlama içermektedir⁸⁰².

Elektronik belgenin imza sahibine aidiyeti güvenli elektronik imza yoluyla tespit edilebilmektedir. Güvenli elektronik imza ayrıca elektronik verilerin üzerinde herhangi bir değiştirme ya da ilave yapılmasını engellemekte ve bu verilerin tekrar oluşturulmasına da mani olmaktadır. Bu nedenle güvenli elektronik imzayla oluşturulan belgelerin sahtecilik suçuna konu olması klasik belgelere oranla daha zordur⁸⁰³. Bu durumu göz önünde bulunduran Avrupa Komisyonu Avrupa Dolandırıcılıkla Mücadele Ofisi (OLAF) (European Commission European Anti-fraud Office), sahtecilik suçlarının ele alındığı bir raporunda klasik belgeler üzerinde sahtecilik yapılmasının daha kolay olduğu

⁷⁹⁹ **BİÇKİN**, Elektronik İmza Kanunu ve Getirdiği Düzenlemeler, s.352.

⁸⁰⁰ **ÖNDER, Fatih**, Borçlar Hukuku Açısından Elektronik İmza, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2007, s.29.

⁸⁰¹ Amerika Birleşik Devletlerinde, 1 Ekim 2000'de yürürlüğe giren Ulusal ve Küresel Ticarete Elektronik İmza Kanunu ile (The Electronic Signatures in Global and National Commerce Act (E-Sign Act))'a göre; *“Elektronik imza”* terimi, *“Bir sözleşmeye veya başka bir kayda eklenmiş veya mantıksal olarak ilişkilendirilmiş ve kaydı imzalamak amacıyla bir kişi tarafından yürütülen veya kabul edilen elektronik bir ses, sembol veya işlem”* anlamına gelir. FDIC Consumer Compliance Examination Manual — January 2014, <https://www.fdic.gov/resources/supervision-and-examinations/consumer-compliance-examination-manual/documents/10/x-3-1.pdf>, E.T.:01.08.2021.

⁸⁰² **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.48.

⁸⁰³ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.47; The Electronic Signatures in Global and National Commerce Act (E-Sign Act), FDIC Consumer Compliance Examination Manual — January 2014, <https://www.fdic.gov/resources/supervision-and-examinations/consumer-compliance-examination-manual/documents/10/x-3-1.pdf>, E.T.:01.08.2021; **SANDUNI, U. Hasanga**, Digital Document Forgery Detection System, Informatics Institute of Technology in Collaboration with University of Westminster, UK, Yazılım Mühendisliği bölümü mezuniyet ödevi, Londra/İngiltere, 2019, s.1 vd.

gerekçesiyle elektronik belge kullanılmasını tavsiye etmiştir⁸⁰⁴. “*Elektronik imza*” el yazısıyla imzanın bir istisnası değildir. Elektronik imza, fiziki bir ortam söz konusu olmadığı için el yazısıyla imza atmanın olanaklı olmadığı hallerde, sanal (elektronik) ortam üzerinde yer alan belgenin doğruluk ve bütünlük unsurlarını sağlamaktadır. Bu doğrultuda belge sahibinin söz konusu belgenin kapsamını kabul ederek onaylama iradesini ortaya koyan yani onu imzalamasına olanak veren teknik bir kavram olup el yazısıyla oluşturulan imzanın elektronik ortamdaki karşılığıdır. Dolayısıyla elektronik imza, elle oluşturulan imzanın istisnasını oluşturmayıp onun teknik olarak bir alternatifidir⁸⁰⁵.

Elektronik imzanın ortaya çıkışının en büyük nedeni, elektronik ortamda gerçekleştirilen hukuki işlemlerde güvenliğin ve kimlik tespitinin sağlanmasıyla bu alandaki inkârın önlenmesidir⁸⁰⁶. Bilgisayar ekranı niteliğindeki tabletlere kalem aracılığıyla atılan, tarayıcılardan bilgisayarlara iletilen, biyometrik olarak oluşturulan dijital imza tarzı teknolojik imzalar da elektronik imza çeşitlerindendir.⁸⁰⁷ Teknolojiye paralel olarak elektronik imza çeşitleri çoğalsa da bunların arasında şimdilik sadece güvenli (nitelikli) elektronik imzaların hukuksal işlemlerde şekil şartını karşılamaya olanaklı olduğundan bahisle yargılamalarda hukuki bir delil vasfında kullanılabilmektedirler⁸⁰⁸. Yalnızca güvenli elektronik imzayla imzalanmış olan belgeler elle atılan imzalarla aynı hukuki sonucu doğurabilir⁸⁰⁹. Bu özelliği taşıyan güvenli elektronik imza, el yazısıyla imzanın hukuki fonksiyonunu barındırmaktadır. Bu nedenle hukuki olarak ıslak imzayla gerçekleştirilebilen her işlem elektronik ortam dâhilinde güvenli elektronik imzayla da gerçekleştirilebilir⁸¹⁰.

Elektronik belge terimi, elektronik ortamda sayısal biçimde kodlanıp bu ortama kaydedilen⁸¹¹ elektronik verileri ifade etmektedir. Bu doğrultuda internet aracılığıyla

⁸⁰⁴ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.18-19.

⁸⁰⁵ **ÖNDER**, Borçlar Hukuku, s.25.

⁸⁰⁶ **MCKEVITT/CONDELL/CURRAN/CHEDDAD**, “A secure and improved self-embedding algorithm to combat digital document forgery”, s.2324 vd.; **ERTURGUT**, Medeni Usul, s.55.

⁸⁰⁷ **ERTURGUT**, Medeni Usul, s.61.

⁸⁰⁸ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.47.

⁸⁰⁹ **BİÇKİN**, Elektronik İmza ve Elektronik İmza ile İlgili Yasal Düzenlemeler, s.123.

⁸¹⁰ **ÖNDER**, Borçlar Hukuku, s.44.

⁸¹¹ “Elektronik kayıt” terimi, elektronik yollarla oluşturulan, oluşturulan, gönderilen, iletilen, alınan veya saklanan bir sözleşme veya diğer kayıt anlamına gelir. (The Electronic Signatures in Global and National Commerce Act (E-Sign Act)), FDIC Consumer Compliance Examination Manual — January 2014, <https://www.fdic.gov/resources/supervision-and-examinations/consumer-compliance->

gerçekleştirilen hukuksal muameleler, e-mail⁸¹² vasıtasıyla iletilen irade açıklamaları, veri aktarıcılara kaydedilen ve irade beyanını kapsayan elektronik veriler elektronik belgelerdendir⁸¹³. 5070 sayılı Kanun m.3/a'ya göre elektronik veri; “*Elektronik, optik veya benzeri yollarla üretilen, taşınan ve saklanan kayıtlardır*”. Elektronik verilerin teknik olarak önem taşıyan noktaları bilgisayar ya da makine tarafından işlenmeleri ve depolanmalarıdır. Elektronik veriler fiziki evrak niteliğinde değildir⁸¹⁴. Elektronik belgeler, elektronik verilerin birleşerek hukuki açıdan anlam içermesini ifade etmektedir. Elektronik belgenin söz konusu olabilmesi açısından öncelikli olarak bu elektronik verilerin algılanabilmesi şarttır. Elektronik belgelerin, yazılı belgelerden farkları doğrudan algılanamamalarıdır. Dolayısıyla bu belgeler zorunlu olarak bir veri taşıyıcısının ekranı vasıtasıyla okunabilirler⁸¹⁵.

Elektronik belgenin hukuken sonuç doğurabilmesi için elektronik imza kullanan kişinin imza doğrulama verisiyle kimlik bilgisini birbirine bağlayan elektronik sertifikanın bulunması gerekir⁸¹⁶. Elektronik belgeler klasik belgelere göre doğrudan algılanamadıkları için bunların algılanabilmesi bilgisayar gibi teknolojik yardımcı aletlere bağlıdır. Elektronik imzalı belge dijital olarak doğrulanmadıkça fiziki çıktısının hiçbir hukuki sonucu bulunmamaktadır. Bunların doğruluğu sadece elektronik ortam üzerinde kontrol edilebildiği için fiziken temin edilen nüshaları belge vasfında değildir⁸¹⁷. Bu nedenle elektronik imzalı belgeler dijital ortamda doğrulanabildikçe hukuki değer taşıyacaktır⁸¹⁸. Güvenli elektronik imzayla imzalanmış belgelerde belgeyi düzenleyenin kimliği elektronik imza sertifikasından tespit edilebilmektedir. Elektronik imza, fonksiyon olarak belgede gerçekleştirilen değişiklikleri gösterebildiği için belgelerin orijinal olup olmadığı anlaşılabilmektedir⁸¹⁹. Elektronik belgelerin, orijinal, güvenilir ve

examination- manual/documents/10/x-3-1.pdf, E.T.:01.08.2021.

⁸¹² Elektronik posta ile ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. **ÜZÜLMEZ, İlhan**, “Yazışmaların İhlali Cürmü (TCK. M. 195/1) ve Bu Bağlamda Elektronik Postalara (E-Postalara) Yönelik Saldırıların Durumu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.:53, S: 1, Ankara 2004, s.154 vd.

⁸¹³ **ERTURGUT**, Medeni Usul, s.29.

⁸¹⁴ **GÖZEL**, Elektronik Belge, s.156.

⁸¹⁵ **ERTURGUT**, Medeni Usul, s.30-34.

⁸¹⁶ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.295.

⁸¹⁷ **GÖZEL**, Elektronik Belge, s.157.

⁸¹⁸ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.298.

⁸¹⁹ **ACAR**, Ayşe Ece, Medeni Muhakeme Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Değeri, XII Levha Yayınları, İstanbul 2013, s.96.

kullanılabilir durumda olmaları gereklidir. Belgelerin kim tarafından ve ne zaman üretilmiş olduklarına ilişkin bilgileri ihtiva etmeleri gereklidir⁸²⁰.

Elektronik ortamda da fiziki ortamdaki gibi sahtecilik fiilleri gerçekleştirilmektedir⁸²¹. Dolayısıyla sahtecilik girişimlerinin engellenmesi ve faillerinin ortaya çıkarılmasına yönelik çalışmalar, uluslararası alanda her geçen gün daha da yoğunlaşmaktadır⁸²². Sayısal görüntülerde kimlik doğrulama problemini çözmek için çeşitli teknikler geliştirilmiştir⁸²³. Elektronik ortamda gerçekleştirilen eylemler ve faillerinin tespiti açısından kurulan yeni birimlerle başarılı sonuçlar elde edilmektedir⁸²⁴. Bu bağlamda, elektronik belgeler üzerinde herhangi bir sahtecilik yapıp yapılmadığı da dijital yöntemlerle başarılı bir şekilde tespit edilebilmektedir⁸²⁵. Dijital belgelerde, yazarın kim olduğu ve belgenin ne zaman yazıldığı gibi bilgileri sağlayan elektronik imza dosyalarının üst verilerinden bile kanıtlar çıkarılabilmektedir⁸²⁶.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.199'da, *“uyuşmazlık konusu vakıaları ispata olanaklı elektronik ortamdaki verilerin belge olduğu”* vurgulanmıştır. Aynı kanunun 205/2. maddesine göre; *“usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler,”* senet olarak kabul edilmiştir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 38/A-1 maddesine göre; *“Her türlü ceza muhakemesi işlemlerinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kullanılır. Bu işlemlere ilişkin her türlü veri, bilgi, belge ve karar, UYAP vasıtasıyla işlenir, kaydedilir ve saklanır”*. Anılan maddenin 5. fıkrasında ise elektronik

⁸²⁰ **DAĞDAŞ, Yasemin**, “Elektronik Belge Tanımlaması ve Uluslararası Elektronik Belge Tanımlama Standartları”, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, s.82.

⁸²¹ **MCKEVITT/CONDELL/CURRAN/CHEDDAD**, “A secure and improved self-embedding algorithm to combat digital document forgery”, s.2324 vd.

⁸²² **SHANG, Shize/KONG, Xiangwei/YOU, Xingang**, “Document forgery detection using distortion mutation of geometric parameters in characters”, Journal of Electronic Imaging, C:24(2), Y:2015, s.1 vd.

⁸²³ **AUBERSON/BAECHLER/ZASSO/GENESSAY/PATINY/ESSEIVA**, “Development of a systematic computer vision”, s.74 vd.; **FAHMY**, “Online handwritten signature verification system”, s.59 vd.; **BATISTA/GRANGER/SABOURIN**, “Dynamic selection of generative–discriminative ensembles”, s.1326–1340; **GİRELLİ**, “The use of fingerprints available on the web”, s.84 vd.; **DIXIT/BAG**, “A fast technique to detect copy-move image forgery”, s.1 vd.; **MCKEVITT/CONDELL/CURRAN/CHEDDAD**, “A secure and improved self-embedding algorithm to combat digital document forgery”, s.2324 vd; **BERENGUEL, Albert/TERRADES, Oriol Ramos/LIADOS, Josep/CANERO, Cristina**, “e-Counterfeit: a mobile-server platform for document counterfeit detection”, Institute of Electrical and Electronics Engineers, Y:2017, s.1 vd.

⁸²⁴ **CASEY, Eoghan**, Digital Evidence and Computer Crime, Baltimore, Elsevier, United States of Amerika 2011, s.10.

⁸²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **FREILING, Felix/HÖSCH, Leonard**, “Controlled experiments in digital evidence tampering”, Digital Investigation, C:24, Y:2018, s.583 vd.

⁸²⁶ **SAFERSTEIN/MCCLURE**, “A Simplified Guide To Forensic Document Examination”, s.1 vd.

imzalı belgenin elle atılan imzayı içeren belgeyle çelişmesi durumunda güvenli elektronik imzalı belgenin geçerli kabul edileceği hususu vurgulanmak suretiyle elektronik imzalı belgelere üstünlük tanınmıştır⁸²⁷.

Elektronik belgelerin yasal anlamda belge olup olmadıkları doktrinde tartışılmaktadır. Doktrinde bir kısım yazarlar, TCK'daki sahteciliğe ilişkin hükümlerin nitelikleri itibarıyla sadece maddi varlık taşıyan yazılı belgeler açısından söz konusu olacağından ya da kanunilik ilkesi gereğince elektronik ortamdaki verilerin ceza hukuku korumasından yararlanabilmeleri için bu ortamda yapılan sahtecilik fiillerinin mevzuatta açıkça suç olarak tanımlanmış olması gerektiğinden bahisle elektronik belgelerin TCK anlamındaki belgelerden kabul edilemeyeceğini iddia etmektedirler⁸²⁸. Aksi görüşteki yazarlarsa güvenli elektronik imzayla imzalanmış elektronik belgelerin de belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturan belge kavramının kapsamında kaldığını kabul etmektedirler⁸²⁹.

Güvenli elektronik imzayla imzalanmış belgelerin yasal anlamdaki niteliğiyle ilgili olarak Yargıtay'ın yerleşik bir uygulaması söz konusu değildir. Bu bağlamda Yargıtay tarafından özellikle elektronik ortamda oluşturulan e-işe giriş bildirgelerinde sahtecilik yapılması hâlinde durumun ne olacağı konusu üzerinden elektronik belgenin TCK anlamında belge olarak kabul edilip edilmeyeceği hususu tartışılmaktadır. Konuya ilişkin olarak 11. Ceza Dairesi'nin muhalefet şerhleri ile çıkmış kararları mevcut olup⁸³⁰

⁸²⁷ **GÖZEL**, Elektronik Belge, s.195.

⁸²⁸ **TANER, Fahri Gökçen**, “Özel Belgelerde Sahtecilik Suçları Bağlamında Maddi Hasarlı Trafik Kazası Tespit Tutanakları (Kâğıt Ve Elektronik) Ve Ortaya Çıkan Sorunlar”, Ceza Hukuku Dergisi, no.35, Aralık 2017, s.124; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.50-51; **ARSLAN/BAŞTÜRK**, Belgede Sahtecilik, s.208; **PANCAROĞLU, Başar**, Bilişim Sistemlerindeki Veriler Bağlamında Belgede Sahtecilik Suçu, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019, s.204.

⁸²⁹ **DÜLGER, Murat Volkan**, “Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Elektronik Belge” Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.175; **DEĞİRMENCİ**, “Belgede Sahtecilik”, s.150; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.52. (Bkz. 23 nolu dipnot); **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.295; **GÖZEL**, Elektronik Belge, s.189; **GÖKMEN, Mustafa Kemal**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019, s.40; **TEKİN**, Resmi Belgede Sahtecilik, s.935; **ERTURGUT**, Medeni Usul, s.32-33; **BAŞLAR, Yusuf**, Ceza Yargılamasında Elektronik Delil, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Sakarya 2015, s.32.

⁸³⁰ “*Akyol İnşaat isimli şirketin sahibi ve yetkilisi olan sanığın, gerçekte bu işyerinde çalışmayan şahısları çalıştırmış gibi göstererek sahte işe giriş bildirgesi düzenlemek suretiyle resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçunu işlediğinin iddia olunması, sanığın suçlamaları kabul etmemesi, suça konu edilen işe giriş bildirgelerinin dosya kapsamında bulunmaması ve suça konu işe giriş bildirgesi üzerindeki imzaların aidiyetine ilişkin herhangi bir inceleme yaptırılmaması olması karşısında, maddi gerçeğin kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde belirlenmesi bakımından;*

bu kararlarda elektronik ortamda güvenli imza ile oluşturulmasına rağmen e-işe giriş bildirgesinin belge olarak kabul edilmediği anlaşılmaktadır. Kanaatimizce güvenli elektronik imzayla imzalanmış sahte elektronik işe giriş bildirgesine istinaden elektronik ortamda resmi veriler, kayıtlar oluşturulduğundan anılan işe giriş bildirelerinin resmi belge olarak kabulü gerekmektedir. Bu nedenlerle 11. Ceza Dairesinin aksi yöndeki kararlarına iştirak etmemekteyiz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 04.04.2017 gün ve 2017/11-46 E., 2017/211 K. sayılı içtihadına göre; “*E-imza sahibinin imza doğrulama verisinin ve kimlik bilgilerini birbirine bağlayan elektronik kayıt yani elektronik sertifikanın da yer almasıyla e-belge hukuken sonuç doğurmaya elverişli belge niteliğini kazanacaktır*”. Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 2016/1065 E., 2017/27 K. 24.01.2017 tarih ve sayılı kararına göre de; “*Gerçeğe aykırı olarak düzenlenen ödeme listelerinin elektronik imza ile imzalanmamış olması nedeniyle bu belgelerin gerçeğe uygun şekilde düzenlenerek maliyeye gönderilen ödeme listelerinin içeriğini sahteletirecek nitelikte bulunmadığının kabulü gerekmektedir*”. Kanaatimizce, bu içtihatlarından, Genel Kurul’un, güvenli elektronik imzayı el yazısıyla atılan imzaya eşdeğer gördüğü ve bu imzayla oluşturulmuş olan belgeyi isabetli olarak belge olarak kabul ettiği sonucuna ulaşılabilir.

Elektronik belgeler üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiillerinin, belgede sahtecilik suçları kapsamında kalıp kalmadığının belirlenmesi bakımından, bu belgeler üzerinde gerçekleştirilecek sahtecilik fiillerinin, belgede sahtecilik suçlarıyla korunan hukuki değeri ihlal edici nitelikte olup olmadığı ve bunların belgenin unsurlarını taşıyıp taşımadığı hususları irdelenmelidir. Konunun ayrıca kanunilik ilkesi açısından da ele

öncelikle suça konu işe giriş bildirelerinin kim tarafından verildiği, e-bildire veya ıslak imzalı olarak verilip verilmediği Sosyal Güvenlik Kurumu’ndan sorulması, fiziki olarak verildiğinin, tespiti durumunda; suça konu belge asılları dosya arasına alınıp, belgelerde sahtecilik suçlarında aldatma niteliğinin bulunup bulunmadığının takdiri hâkime ait olduğundan, suça konu belge asılları incelenmek suretiyle, özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması ve aldatıcılık niteliğinin olup olmadığının değerlendirilmesi, belge üzerindeki imzaların ve yazıların sanığa ait olup olmadığı hususunun sanıktan sorulması, kabul etmemesi durumunda, konusunda uzman bir kurum veya kuruluştan rapor alınması, adlarına işe giriş bildirgesi düzenlenen kişilerin idari soruşturma sırasında vermiş oldukları beyanları hatırlatılarak çelişkilerin giderilmesinden sonra, sonucuna göre, fiziki olarak verilen işe giriş bildirelerinin içeriğinde sahtecilik bulunması ya da belgelerin e-bildire şeklinde verilmesi durumunda, kurum tarafından bu bildirimlere istinaden düzenlenmiş belgelerin varlığı halinde eylemin TCK’nin 206/1. Maddesinde düzenlenen resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçunu oluşturacağı; fiziki olarak verilen işe giriş bildirelerinin imza kısımlarında sahtecilik bulunması halinde eylemin TCK’nin 207. maddesinde düzenlenen “özel belgede sahtecilik” suçunu oluşturacağı da nazara alınarak sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden eksik araştırma ile hüküm kurulması...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 28.02.2019 tarih, 2018/4004 E., 2019/2115 K.

alınması gerekmektedir. Yukarıda mevzuata ilişkin olarak yer verilen bilgilerden, kanun koyucu tarafından, bilişim sistemindeki belgelere hukuki anlamda hüküm ve sonuç bağlandığı bu suretle bu belgelere, delil değeri tanındığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, kanunun delil değeri tanındığı elektronik belgeler üzerinde gerçekleştirilecek sahtecilik fiillerinin, belgede sahtecilik suçlarıyla korunan “kamu güvenini” ihlal edici nitelikte olduğu ifade edilebilir⁸³¹. İkinci olarak belgenin unsurlarıyla ilgili açıklamalar gözetildiğinde, güvenli elektronik imzayla imzalanmış olan elektronik belgelerin, taşınabilir bir şey üzerine yazılı olmak, yazanı bilinebilir olmak (imza unsuru) ve hukuki hüküm ifade edecek bir içeriğe sahip olmak unsurlarını da içerdiği ifade edilebilir. Güvenli elektronik imzayla imzalanmış belgelerde, belgeyi düzenleyenin kimliği elektronik imza sertifikasından tespit edilebilmektedir. Bu nedenle yazanı (düzenleyeni) bilinebilir olma unsurunu elektronik imzayla imzalanmış belgeler ihtiva etmektedir⁸³². Ayrıca, veri taşıyıcılarına aktarılmalari durumunda, anılan ekipmânlar aracılığıyla taşınabilmeleri ve elektronik posta yoluyla kolayca iletilebilmeleri nedeniyle bu belgeler bakımından da taşınabilir şekilde yazılılık koşulunun gerçekleşmiş olduğu kabul edilebilir⁸³³.

Kanunilik ilkesi çerçevesinden bakıldığında, resmi belgede sahtecilik suçunun düzenlendiği TCK’nın 204. maddesinde; “*Resmi bir belgenin sahte olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi, belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi veya sahte resmi belgenin kullanılması*” fiillerinden bahsedilmiştir. Maddede, bir fiilin anılan suçu oluşturması için gerçekleştirilmesi gereken hareketlerin ve bu hareketlere uygulanacak yaptırımların açıkça ve tereddüde yer bırakmayacak şekilde gösterildiği ancak bu hareketlerin üzerinde gerçekleştirileceği resmi belgenin maddi cisimlerle sınırlandırılması yoluna gidilmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Kanunda belirtilen seçimlik hareketlerin üzerlerinde gerçekleştirildiği unsurlar, anılan kanun maddesinde sınırlandırılmamış olduğundan bu hareketlerin elektronik ortamda elektronik belgeler üzerinde gerçekleştirilmesi durumunda da suçun oluştuğunun kabulü gerekir. Bu bağlamda kâğıt ya da herhangi bir maddi varlığı bulunan nesne üzerinde gerçekleştirilebilen seçimlik hareketlerin, dijital ortamda elektronik veriler yoluyla gerçekleştirilmesi halinde de kanaatimizce, kanunilik ilkesine uygun bir

⁸³¹ PANCAROĞLU, Bilişim Sistemlerindeki Veriler, s.199.

⁸³² ACAR, Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Değeri, s.96.

⁸³³ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik, s.247 vd.

fiil söz konusu olmaktadır. Nitekim maddede belirtilen, “bir resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek”, “gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek”, “gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemek” ve “sahte resmi belgeyi kullanmak” şeklinde tezahür eden seçimlik hareketlerin bu kez elektronik ortamda gerçekleştirilmesi söz konusudur. Örneğin daha önceden kâğıt üzerine basılı form şeklinde düzenlenip ıslak imzayla imzalandıktan sonra Sosyal Güvenlik Kurumuna fiziki belge olarak teslim edilen işe giriş bildirgesi, son yıllarda işveren tarafından, elektronik ortamda doldurulup imza sahibine kurum tarafından verilen özel şifreyle elektronik ortamda imzalanan formun Sosyal Güvenlik Kurumunun resmi web sitesine kaydı suretiyle anılan kurum kayıtlarına girmektedir. İşverenin, kanunun belirlediği şekil ve şartlara uygun olarak düzenleyip Kurumca kendisine yasal sorumluluklar yüklenerek verilen özel şifre ile e-bildirgeyi tamamlamasından sonra, söz konusu belge, ilgili Sosyal Güvenlik Kurumu Müdürlüğüne barkodlanıp tüm kamuya açık hale getirilmekte ve bu haliyle hukuki anlamda sonuç doğurucu bir belge ve işlem haline gelmektedir. Elektronik işe giriş bildiriminin güvenliği, Kurum tarafından, işverene verilen kullanım şifresiyle sağlanmıştır. Bu tür bildirelere belgenin unsurları çerçevesinden bakıldığında, doğrudukları hukuki sonuçlar ve içerik itibarıyla daha önce kâğıt üzerinde düzenlenen belgelerle aynı nitelikte oldukları, bu anlamda yazılılık ve hukuki sonuç doğurma unsurlarını içerdikleri söylenebilir. Belgenin, işveren tarafından kendisine verilen özel şifreyle imzalanması nedeniyle de düzenleyenin kimliğinin tespitine olanak sağladığı da ifade edilebilir⁸³⁴. Bu bağlamda kanaatimizce, elektronik ortamda sahte e-işe giriş bildirgesi düzenlenmesi hususunun, TCK’nın belgede sahtecilik suçları kapsamındaki “sahte belge düzenleme” hareketini oluşturduğunun kabulü gerekir.

Belge kavramının kapsamının belirlenmesi hususunun çözümü için yorum müessesesinden yararlanılması gerekmektedir⁸³⁵. Yorum, “*bir kanun hükmünün anlamını, kanun koyucunun gerçek iradesini ortaya koymaya yönelik fikri bir faaliyettir*”⁸³⁶. Burada kanunda mevcut olan bir kuralın ne anlama geldiğine ve kanun koyucunun bu kuralı ihdas etmekteki iradesinin ne olduğuna ilişkin düşünsel bir faaliyet söz konusu olmaktadır. Ceza hukukunda kıyas yasağı bulunmasına karşın yorum kabul

⁸³⁴ Aynı görüşte, **TEKİN**, Nurullah, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, no:19, Y:2014, s.935; **GÖZEL**, Elektronik Belge, s.188; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik, s.247 vd.

⁸³⁵ Bkz. Aynı görüşte **DÜLGER**, Elektronik Belge, s.175; **DEĞİRMENCİ**, “Belgede Sahtecilik”, s.151.

⁸³⁶ **ÖZGENÇ**, **İzzet**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.134.

edilmektedir⁸³⁷. Bu bağlamda, elektronik belgenin TCK anlamındaki belge kavramının kapsamına girip girmediğinin belirlenmesi gerekmektedir. Kanun koyucu tarafından belgenin tanımı yapılmamış ve kapsamı da belirlenmemiştir. Yargıtay’ın genişletici yorum yöntemini kullanarak benzer olaylara ilişkin çözüm getirdiği durumlar bulunmaktadır⁸³⁸. Meclis tutanaklarından, kanun koyucunun belge kavramını tanımlamama nedeninin kavramın daraltılmasından imtina etmek olduğu anlaşılmaktadır⁸³⁹. Madde gerekçesine göre; “*Her ne kadar belgeden söz edilen durumlarda yazılı bir kâğıdın varlığı gerekli ise de bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için yazının kâğıt üzerinde bulunması aranmaz.*” Gerekçedeki bu ifadelerden de kanun koyucunun bu kavramı geniş yorumlama eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır⁸⁴⁰.

5237 sayılı TCK’da, mülga 765 sayılı TCK’daki “*yazılı kâğıt*” anlamına gelen “*varaka*” ve bu terimin çoğulu olan “*evrak*” kavramlarının yerine bu terimleri de ihtiva

⁸³⁷ ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.135.

⁸³⁸ Yargıtay, 6. Ceza Dairesi, 06.11.1990 tarih, 7080/8497 E.-K.; “*Türk Ceza Kanunu’nun 491. maddesinin 1. fıkrasında hırsızlık şöyle tarif edilmiştir: “Her kim, diğerinin taşınabilir malını rızası olmaksızın faydalanmak için bulunduğu yerden alırsa, altı aydan üç seneye kadar hapsolunur.” Bu tanım açısından içtihadı birleştirmenin konusu (taşınabilir mal) ve (bulunduğu yerden alma) kavramları yönünden özellik kazanmaktadır. Bu sözler değerlendirilirken kuşkusuz (zilyetlik) ve (mamelek) kavramlarının dikkate alınmaları zorunludur. İctihadı birleştirmeye esas tutulan kararlarda sözü edilen olayların ortak özelliği, herhangi bir kişiye ait telefon hattından saplama yapmak suretiyle hat alıp sanığın kendisine ait telefon makinası ile rıza olmaksızın konuşma sağlaması keyfiyetidir. Ceza Genel Kuruluna intikal eden diğer bir olayda ise sanıkların kendi evlerinde kurdukları özel telefon santralleri ile Tarabya santrallerini kullanarak kaçak milletlerarası konuşmalar yapılmasını sağlamaları söz konusu edilmiştir. Bu olayların Türk toplumunun değer yargılarına tamamen ters düştüğü, ahlâka ve hukuka aykırı sonuçlar doğurduğu tartışmasızdır. Türk Ceza Kanununun 491. maddesinin ilk fıkrasındaki unsurlar genişletici yoruma tabi tutulduğunda yukarıda özetlenen eylemleri kapsamına aldığı kabulü gerekli görülmüştür. Zira yorumda toplumun değer yargıları ve teknolojinin gerisinde kalinamaz.*

Görüşmeler sırasında Ceza Hukukunda kıyasın caiz olmadığı toplumun değer yargılarına göre, yasada açıklık olmadığı halde bir eylemin suç sayılamayacağı ileri sürülmüşse de çoğunluk olayda kıyas yoluna başvurulmadığı yukarıda da açıklandığı üzere genişletici yorum yapıldığı, buna da ceza da cevaz bulunduğu, genişletici yorum yoluna başvurulurken toplumun değer yargılarından yararlanılabileceği gerekçesiyle bu görüşlere katılmamıştır.

Burada genişletici yorum, T.C.Y.’nin 491. maddesinin kapsamı dışında bir eylemi madde kapsamına dâhil etmek değil, esasen maddenin içinde mündemiç bulunan ve zamanın teknolojik gelişmeleri ile ekonomik değeri olan her türlü şeyin sahibinin rızası dışında kullanılması eylemlerinin de T.C.Y.’nin 491. maddesinin kapsamında olduğunu açıklığa kavuşturmaktan ibarettir.

Sonuç: Yukarıda açıklanan nedenle, telefon hizmetinden çeşitli usul ve yöntemlerle saplama yapmak suretiyle bedelsiz ve kaçak yararlanmanın, Türk Ceza Kanunu açısından hırsızlık fiilini oluşturacağına, ilk görüşmede üçte ikiyi geçen çoğunlukla karar verildi.” Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu. 06.04.1990 tarih, 2/3 E.K.; Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 5.4.1983 tarih, 11622/2870 E.-K.; Yargıtay. 6. Ceza Dairesi, 25.4.1983 tarih, 2676/3603 E.-K. (Karar için bkz. TAŞDEMİR/ÖZKEPİR, Sahtekârlık Suçları, s.133-340-341)

⁸³⁹ TBMM Adalet Komisyonu’nda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun görüşülmesi esnasında, belgenin tanımına ilişkin tartışmalar yapılmış, ancak kavramın tanımlanmasının bir süre sonra uygulamaya dar gelebileceği düşüncesi ile tanımı yapılmamıştır. (Bkz. Meclis tutanakları)

⁸⁴⁰ GÖZEL, Elektronik Belge, s.145; GÜLER, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.21.

eden ve daha kapsamlı olan “*belge*” kavramının kullanılması suretiyle yapılan değişikliğin de elektronik belgelerin belgede sahtecilik suçları kapsamında değerlendirilmesi yolunda bir düzenlemeye yol açtığı ifade edilebilir⁸⁴¹. Zira, 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK’daki bu terim farklılığına ilişkin tercihin salt eş anlamlı bir terimin ikame edilmesine dayandığı ileri sürülemez. Belge teriminin, evrak terimini de kapsayan daha geniş anlam ifade eden bir terim olduğunu ifade etmek gerekir⁸⁴². 765 sayılı TCK’nın 525/c maddesine benzer bir düzenlemeye 5237 sayılı TCK’da yer verilmemiş olmasının nedeninin de mevcut düzenlemelerin elektronik belgelerin TCK anlamında belge sayılması için yeterli görülmesi olduğu ileri sürülebilir⁸⁴³. Ayrıca, belgede sahtecilik suçlarının ihdas amacı kamu güvenine mazhar olan belgeleri, yapılacak her türlü hukuka aykırı saldırıya karşı korumaktır⁸⁴⁴. Klasik anlamdaki belgelerle aynı unsurları içeren ve aynı fonksiyonu ifa eden, ayrıca yukarıda yer verilen mevzuat uyarınca da delil değeri tanınmış olan elektronik belgelere de kamunun güven duyduğu ifade edilebilir. Tüm bu hususlar gözetildiğinde, elektronik belgelerin de TCK anlamındaki belge kavramının kapsamına dâhil olduğu sonucuna ulaşılabilir⁸⁴⁵. Hukukun genel ilkeleri ve sosyolojik gerçekler gözetildiğinde de ayrıca yasal bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaksızın genişletici yorum metoduyla elektronik belgelerin, belgede sahtecilik suçlarına konu olan belge kavramına dâhil olarak değerlendirilmesi bakımından engel bir durum bulunmamaktadır⁸⁴⁶.

Kanaatimizce, yukarıda belge kavramı ve unsurlarıyla ilgili yapılan açıklamalar, konuya ilişkin yasal düzenlemeler ve içtihatlar gözetildiğinde nitelikli elektronik imzayla imzalanmış olup unsur, işlev ve doğurdıkları hukuki sonuçlar itibarıyla klasik anlamdaki belgelerden farkı bulunmayan ve belgenin mevcudiyeti için aranan tüm unsurları haiz olan elektronik belgelerin, yeni bir yasal düzenlemeye gerek kalmaksızın TCK anlamındaki belge kavramı içinde değerlendirilmesi ve yasal olarak korunması gerekmektedir. Güvenli elektronik imzayla imzalanmış bir belgenin TCK’nın aradığı anlamda belge olarak kabul edilmesine engel hiçbir durum yoktur. Güvenli e-imzayla

⁸⁴¹ DÜLGER, Elektronik Belge, s.168-169.

⁸⁴² DEĞİRMENCİ, “Belgede Sahtecilik”, s.139.

⁸⁴³ DEĞİRMENCİ, “Belgede Sahtecilik”, s.150.

⁸⁴⁴ TAŞDEMİR/ÖZKEPİR, Sahtekârlık Suçları, s.98.

⁸⁴⁵ Aynı görüşte, TEKİN, Nurullah, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, no:19, Y:2014, s.935; GÖZEL, Elektronik Belge, s.188; TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik, s.247 vd.

⁸⁴⁶ DÜLGER, Elektronik Belge, s.175.

imzalanıp nitelikli sertifikayla "onaylanmış" bulunan elektronik veri, bütün unsurlarını içerdiğinden bunları belge olarak değerlendirdiğimizde ne kıyas yasağının ne de suç ve cezada kanunilik ve belirlilik ilkelerinin ihlal edilmesi gibi bir durumun söz konusu olmadığı açıktır.

Burada yeri gelmişken takograf cihazına sahte kimlik bilgileri yüklü başka kartların takılması durumunun belgede sahtecilik suçları bağlamında incelenmesi gerekmektedir. Takograf cihazı, karayoluyla taşımacılık yapan araçlarda kullanılan ve bu araçların hızı, kat edilen mesafe vb. bilgileri otomatik olarak kaydeden bir cihazdır. Bu konuyla ilgili olarak “Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Yapan Araçlarda Kullanılan Takograf Cihazları Hakkında Yönetmelik”te ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Anılan yönetmeliğin 1. maddesine göre; *“Bu Yönetmeliğin amacı, karayoluyla taşımacılık yapan araçlarda kullanılan aracın hızı ve kat edilen mesafe gibi bilgileri otomatik olarak kaydeden takograf cihazlarının araçlara takılarak araçların karayolunda seyri sırasında sürücülerin trafik güvenliğine ve sürüş hassasiyetine uyma zorunluluğunun yerine getirilmesini sağlamaktır”*. Bu cihaza sürücü belgesi takıldıktan sonra bazı bilgiler kaydedilmektedir. Cihaza gerçek olmayan bir teknik kayıt yapılabileceği gibi mevcut teknik kaydın değiştirilmesi de söz konusu olabilir. Doktrinde, bazı yazarlar, bu teknik kayıtların belge olarak değerlendirilemeyeceğini savunmaktadırlar⁸⁴⁷. Yargıtay, takograf cihazına takılan sahte çipler ve bu çiplerin takılı olduğu kartların belge niteliğini taşımadıklarını, bu sebeple sanıkların bu kartlar üzerinde gerçekleştirdikleri eylemlerin sahtecilik suçunu oluşturmayacağını kabul etmektedir. Yargıtay, başkalarına ait sürücü belgelerine takılı çip bilgileri kopyalanarak üretilen çip takılı kartların kullanılması suretiyle takograf cihazını kullanılır halden çıkarma fiilinin, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 31. maddesinde düzenlenen kabahate iştirak niteliğinde olduğuna dair karar vermiştir⁸⁴⁸. Yargıtay, başka bir kararında ise takograf cihazından alınan çıktının belge mahiyetinde olmadığına hükmetmiştir⁸⁴⁹.

⁸⁴⁷ DEĞİRMENCİ, “Belgede Sahtecilik”, s.152-153.

⁸⁴⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.01.2019 tarih, 2017/2237 E., 2019/531 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 25.09.2019 tarih, 2017/12351 E., 2019/6704 K.

⁸⁴⁹ “Bozmaya uyularak yapılan yargılamada, sanığın kendisine ait araçta bulunan takograf cihazına vefat eden abisine ait gerçek sürücü belgesini takıp, cihazdan alınan çıktı belgesini kullanmak suretiyle özel belgede sahtecilik suçunu işlediği iddia ve kabul edilmiştir. Ancak belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için, suçun maddi unsuru ve konusunun belge niteliğini taşıması gerekmektedir. Kanunda belge tanımlanmamış, kavramın tanımı ve açıklanması doktrin ve uygulama ile belirlenmiştir. Buna göre belgenin yazılı olması, hukuki değer ihtiva etmesi, düzenleyicisinin belli ve imzalı olması gerekir. Ayrıca, suçun oluşabilmesi için belgenin, konunun uzmanı olmayan kişileri aldatabilecek nitelikte

1.7. BELGEDE SAHTECİLİK SUÇLARINDA MÜŞTEREK HUSUSLAR

Bu başlık altında daha önce özelliklerini belirttiğimiz belgeye ilişkin olarak gerçeğin değiştirilmesi, zarar verme olasılığının ve aldatma kabiliyetinin bulunması hususlarına ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

1.7.1. Gerçeğin Değiştirilmesi

Belgede sahtecilik suçlarından bahsedebilmemiz için öncelikle belgedeki gerçekliğin değiştirilmesi gereklidir. Bu anlamda delil teşkil eden araçlarda, doğruluğuna inanılması gereken göstergeler, belirti, işaret ve simgelerdeki gerçeğin değiştirilmesi ya da bozulması sahteciliktir⁸⁵⁰. Belgelerdeki gerçeğin değiştirilmesinde en yaygın olarak yapılan sahtecilik türü, mevcut bir yazıyı maddi olarak değiştirmek veya buna yeni bir yazı eklemek şeklindeki fiillerdir⁸⁵¹. Gerçeğin değiştirilmesi, üst kavram olarak aslında hile içeren bütün suçlarda var olan ortak bir unsurdur. Örneğin iftira, dolandırıcılık, hileli iflas gibi TCK'nın farklı bölümlerinde korunan hukuki menfaatlerin farklı olduğu birçok suçta gerçeğin değiştirilmesi söz konusudur. Dolayısıyla gerçeğin değiştirilmesi unsuru belgede sahtecilik suçlarına münhasır değildir. Ancak anılan unsurun belgede sahtecilik suçlarındaki farkı, bu suçlarda gerçeklik üzerinde yapılan değişikliğin “belgede” meydana gelmesi ve bu fiille kamu güveninin daha fazla ihlal edilmesidir⁸⁵².

Gerçeğin değiştirilmesi her zaman belgede sahtecilik suçuna vücut vermez. Bunun için bir takım şartların gerçekleşmiş bulunması gereklidir. Her şeyden önce gerçeğin değiştirilmesi fiili, bir yazıda gerçekleşmelidir. Sözlerde, fiillerde, maddi şey ve yazıdan başka işaretlerde yapılan tahrifatlar, dolandırıcılık, kalpazanlık gibi başka suçları meydana getirebilirse de belgede sahtecilik suçunu teşkil edemez. Bir yazı aracılığıyla

olması ve bu konunun objektif olarak saptanması gerekmektedir. Bu açıklamalar ışığında somut olaya gelince, 16.09.2005 tarihli kolluk tutanağına göre, sanığın aracı ile kaza yapması sonucu olay yerine gelen polis ekiplerince araçtaki takograf cihazında sanığın kardeşine ait sürücü belgesinin bulunduğu, aslı dosyada bulunan 24 saati içeren fiş şeklindeki çıktı belgesi ile de bu durumunun sabit olduğu tespit edilmiş ise de; gerçek sürücü belgesinin takılı olduğu cihazdan alınan çıktının belge niteliği taşımadığı bu nedenle belgede sahtecilik suçunun unsurları itibarıyla oluşmadığı, gözetilmeden sanığın beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi,” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.01.2021 tarih, 2018/4631 E., 2021/423 K.

⁸⁵⁰ **KAYLAN, Keskin**, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, s.1. <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.html>, E.T. 14.06.2019.

⁸⁵¹ **SOMMA/ALOE/SPAGNOLO**, “Defects in UV-vis-NIR reflectance spectra as method for forgery detections in writing documents”, s.1.

⁸⁵² **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.186; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.249.

gerçeğin değiştirildiğinin kabulü için ise bu yazıyla bir durumun hukuken ya da fiilen değiştirilmiş olması gerekir⁸⁵³. Belgede gerçekleştirilen değişiklik, belli bir olayı ispata elverişli bölüme ilişkin olmalıdır. Diğer bir ifadeyle yapılan değişikliğin, bir hakkın ya da durumun kazanılması, devredilmesi veya tespit edilmesi yönünden delil niteliğindeki bölümlerde gerçekleştirilmiş olması gerekir. Bu nedenle yazının delil niteliği bulunmayan bölümlerinde gerçekleştirilen değişiklikler sahtecilik suçuna konu olmaz⁸⁵⁴.

İçerdiği gerçeğin değiştirildiğinin kabulü için belgenin gerçekliğini gösterdiği hususlarla gerçekte ortaya koyması gerekenler arasında farklılık ve çelişkiler söz konusu olmalıdır⁸⁵⁵. Geçerli olmayan, mutlak butlanla batıl belgelerdeki gerçeğin değiştirilmesi durumunda, bu gibi yazılar, hukuken belge kavramına girmediklerinden belgede sahtecilik suçu oluşmaz. Ayrıca sahtecilik anında yazı, belge olma özelliğini kaybetmişse yine belgede sahtecilik suçu söz konusu olmaz⁸⁵⁶. Doktrinde bir kısım yazara göre; gereksiz sahteciliğin yapıldığı, başka bir ifadeyle belgede sahtecilik yapılmadan da elde edilebilecek sonuca sahtecilik yapılarak ulaşılmaya kalkışılması durumunda yapılan sahtecilik gereksiz olacağından ve zarar imkân ve ihtimali de bulunmayacağından fiil suç sayılmamaktadır⁸⁵⁷. Yargıtay'da bu fiilleri faydasız sahtecilik olarak nitelendirmekte olup suç olarak kabul etmemektedir⁸⁵⁸.

⁸⁵³ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.247; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.185.

⁸⁵⁴ **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.249; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.248; **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.185; “*Katılana ait çek yaprağının rakam kısmının ‘650,00 YTL’, yazı kısmının ise ‘Altıyüzellibin YTL’ şeklinde doldurulup 650 YTL. bedelli olduğu kabul edilerek birçok kez hamil değiştirdiği, son hamil olan sanığın ise çekin matbu kısmında yer alan ‘Türk Lirası ödeyiniz’ ibaresinin başına kendisi ya da üçüncü bir kişi tarafından ‘yeni’ kelimesi eklendikten sonra çeki, 650.000 YTL. Bedelli olduğundan bahisle bankaya ibraz edip çekin arkasına ‘karşılıksızdır’ şerhi yazdırdıktan sonra tahsil için icra dairesine verdiği olayda; gerek mülga 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 730/2. maddesi delaletiyle 588/2. maddesi gerekse meri 6101 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 818/1-b maddesi delaletiyle 676/1. maddesi uyarınca 650.000 YTL bedelli olduğu kabul edilen çeki eklenen ‘yeni’ ibaresinin çekin unsurlarına ve geçerliliğine bir tesirinin olmadığı, hukukî bir sonuç doğurmayan bu eklemenin sahtecilik olarak kabulünün mümkün bulunmadığı anlaşıldığından sanığın unsurları oluşmayan resmi belgede sahtecilik suçundan beraatine karar verilmesi gerekirken mâhkumiyetine dair yerel mahkeme hükmü ile Özel Daire onama kararında isabet bulunmamaktadır.*” Yargıtay Ceza Genel Kurulu 8.3.2016 tarih 2015/15-240 E., 2016/120 K.

⁸⁵⁵ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.185; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.247.

⁸⁵⁶ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 12.

⁸⁵⁷ **FISCHER**, StGB, §, s.2162, kn.44; **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Hırsızlık Yağma, 2005, s.250.

⁸⁵⁸ “*Barosu avukatlarından olan sanık Y. Y. tarafından 01.09.2004 ile 04.10.2005 tarihleri arasında yanında avukatlık stajını tamamlayan, ancak staj bitirme raporunun Baro Başkanlığına ulaşmaması nedeniyle baro siciline kaydına karar verilmeyen ve avukat sıfatını kazanmayan sanık C. Ö. adına, 05.09.2006 ve 22.02.2007 tarihlerinde, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 56. maddesi gereğince ‘yetki*

Erman/Özek'in de belirttikleri gibi “Gerçeğin değiştirilmesi sahtekârlık kavramında o kadar saklıdır ki, ayrıca belirtilmesine dahi ihtiyaç yoktur. Hatta sahtekârlık terimi ile “gerçeğin değiştirilmesi” deyimi arasında hiçbir fark yoktur ve bu iki terim eşanlamlıdır: bir belgede gerçek değiştirildiği için o belge sahtedir; keza bir belge sahte olduğu takdirde gerçek de zorunlu olarak değiştirilmiş demektir”⁸⁵⁹.

1.7.2. Zarar Verme İmkân ve Olasılığı

Zarar verme imkân ve olasılığı, belgelerin doğruluğuna güvenilmesi konusunda kamunun yararının bulunması nedeniyle anlam kazanan bir olgudur⁸⁶⁰. Belgede sahtecilik suçlarında korunmak istenen hukuki değer, topluma yönelik hukuki varlık veya yarar olan kamusal güvendir. Bir belgenin gerçeğe aykırı biçimde düzenlenmesi, bu belgeye ilaveler yapılması, bütünüyle veya bir kısmı itibarıyla değişiklik yapılması fiillerinin kamunun güvenliğini sarstığı varsayılarak bu fiiller suç olarak tanımlanıp müeyyideye bağlanmıştır. Dolayısıyla eylem nedeniyle herhangi bir zararın doğması aranmamış, zarar ihtimali yeterli görülmüştür⁸⁶¹. Başka bir ifadeyle zarar imkân ve olasılığının bulunması bu suçlar için yeterli kabul edilmiştir. Bu zararın, toplumsal ya da kişisel olması arasında bir fark

belgesi’ düzenlenmesi ve sanık C.’in bu yetki belgelerini kullanarak Erzurum 1.Asliye Hukuk Mahkemesinin ... esas sayılı davasının 07.09.2006 tarihli duruşmasına davalı vekili olarak katılması, İstanbul 10. İcra Müdürlüğünün ... esas sayılı ve Erzurum 4. İcra Müdürlüğünün ... Tal. sayılı icra takip dosyalarında işlemler yapmasından ibaret olayda; sanıkların, Erzurum 1.Asliye Hukuk Mahkemesindeki davanın davalısı konumunda olmaları nedeniyle duruşmaya katılmasalar dahi, davacı tarafın katılımı ile yargılamanın devam edeceği, dolayısıyla davalı tarafın duruşmaya katılmamasının kendileri bakımından sonuca etkili olmadığı; diğer yandan yetki belgesinin kullanılmasının icra” “takip işlemleri yönünden değerlendirildiğinde de, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 26. maddesine göre verilecek muvafakatname ile stajyer avukatların dahi icra takip işlemlerini yapma yetkisinin bulunduğu, sanık C.’in da yetki belgesi verildiği tarih itibarıyla bu statüye sahip olduğunun ve dolayısıyla suça konu yetki belgelerinin kullanılması ile elde edilebilecek olan hukuki sonuçların elde edilmesi mümkün olduğunun anlaşılması karşısında; bu haliyle yapılan sahteciliğin ‘faydasız sahtecilik’ olarak nitelenmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi, Yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.02.2014 tarih, 2013/6124 E., 2014/1687 K.

⁸⁵⁹ **ERMAN**, Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s.186; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.248.

⁸⁶⁰ **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176; **KAYLAN**, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm, E.T.:13.03.2020.

⁸⁶¹ **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176; “Nitekim 765 sayılı Kanun döneminde Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 08.06.2004 gün ve 94-132 sayılı kararı başta olmak üzere birçok kararında istikrarlı olarak, suçla korunan yararın kamu güveni olduğu kabul edilmiş ve; ‘Evrakta sahtecilik suçlarının hukuki konusu kamunun güvenidir. Belgelerin gerçeğe aykırı düzenlenmesi, gerçek belgeye eklemeler yapılması, tamamen veya kısmen değiştirilmesi, eylemlerinin kamu güvenliğini sarstığı kabul edilerek suç sayılıp, yaptırıma bağlanmıştır. Bu nedenle de fiilen bir zararın ortaya çıkması aranmamakta, zarar olasılığı yeterli görülmektedir’ denilmiştir. Hatta,765 sayılı TCK’nun 339 ve 355. maddeleri ile ilgili olarak ceza miktarlarını belirlemede kanun koyucunun suçun kamu güvenliğini bozmadaki etkinliğini ölçü aldığı kabul edilmiştir. (CGK’nun 06.11.2007 gün ve 223-224 sayılı kararı)” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.11.2014 tarih ve 2013/657 E., 2014/20413 K.

gözetilmemiştir⁸⁶². Bu nedenle zarar verme imkânı olmayan sahtecilik fiileri suç teşkil etmez⁸⁶³.

Belgede sahtecilik suçları, soyut tehlike suçlarındadır⁸⁶⁴. Bu nedenle zarar sahtecilik suçlarının ortak bir ögesi olup gerçekleşmesi aranmaz, olasılık dâhilinde olması gerekli ve yeterlidir⁸⁶⁵. Başka bir ifadeyle kanun kapsamına giren sahteciliklerden yalnızca hukuken önemli olanları cezalandırılmaktadır. Hukuken önemli olan değişiklikler "*zarar veya zarar tehlikesi*" doğuran sahteciliklerdir. Eğer sahtecilik sonucu toplumsal veya özel bir zarar tehlikesi doğmuyorsa sahtecilik suçu mevcut değildir⁸⁶⁶. "*Non punitur falsitas in scriptura quae non solum non nocuit, sed nec erat apta nocere*"⁸⁶⁷ (Yalnız zarar vermemiş olan değil, fakat zarar vermeğe elverişli dahi bulunmayan yazılarda sahtekârlık cezalandırılmaz.) sözleriyle vurgulanarak belgede sahteciliğin tarihinde yerleşmiş olan bu unsur oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Bu unsura göre, suç kastının yoğunluğu tek başına cezalandırma için yeterli olmayıp zararın oluşması veya oluşmasının olanak dâhilinde bulunması da şarttır⁸⁶⁸.

Bu zarar imkân ve ihtimali doğrudan sahte belgenin mahiyetinden kaynaklanmalıdır. Örneğin iki tacir tarafından bir poliçenin birlikte imzalanması halinde, bu tacirlerin poliçeye teselsül şartı koymamalarına rağmen imzalayanlardan birinin ekonomik durumunun kötüleşmesi üzerine alacaklı, bunların müteselsilen borçlu olduklarına dair bir kaydı poliçeye eklese, yasa gereği zaten poliçeyi keşideci ve ciranta sıfatıyla imzalayanlar arasında teselsül bulunacağından, bu ekleme borçlulara hiçbir şekilde zarar veremez ve vermesine de imkân bulunmadığından olayda belgede sahtecilik suçu oluşmaz. Bu unsur, diğer bütün unsurlardan daha önemli olup onları nitelendirmek de kullanılmaktadır. Örneğin, sahteciliğin konusu, zarar unsuruna göre tayin edilir. Çünkü bu konu kişisel ya da toplumsal bir zarar doğurabilecek tahrifatı ihtiva eden bir yazıdan ibarettir. Doktrindeki bazı yazarlar ve Yargıtay'ın kabulüne göre, zarar unsuru kastı da

⁸⁶² TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.107; "*Resmi belgede sahtecilik suçunun, bir resmi belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde tamamen veya kısmen değiştirilmesi suretiyle oluşacağı, bu suçun hukuki konusu, kamu güveni olup suçun oluşumu için genel kast ve zarar olasılığının yeterli olduğu...*" Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.05.2014 tarih, 2012/23745 E., 2014/9200 K.

⁸⁶³ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.249.

⁸⁶⁴ GUERREIRO/SIMAS, "Forgery and counterfeiting documents", s.176.

⁸⁶⁵ EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.253.

⁸⁶⁶ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.514-515.

⁸⁶⁷ DONNEDIEU DE VABRES: Essai sur la notion de prejudice dans la theorie generale du faux documentaire, Paris, 1943, s.10. (Aktaran: ERMAN, Ticari Ceza Hukuku III, s.253)

⁸⁶⁸ ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.253.

etkiler. Zira bu görüşe göre, belgede sahtecilik suçlarında kast, failin gerçeğin değiştirilmesinin zarar verecek nitelikte olduğunu bilmiş bulunmasını gerektirir. Bunun yanında iğfal kabiliyeti ve gerçeğin taklidi unsurları da zarar unsuruna dayanmaktadır⁸⁶⁹.

765 sayılı TCK bakımından belgede sahtecilik suçunun oluşması için ayrıca “zarar imkân ve ihtimali”nin bulunması da aranmaktaydı⁸⁷⁰. 5237 sayılı TCK’da, resmi belgenin düzenlenmesiyle kamu güveninin zaten zarara uğradığı kabul edildiğinden TCK m.204’ün metninde 765 sayılı TCK’nın 339. madde metninde yer alan “*umumi ve hususi mazarrat tevellüt edebilirse*” ibaresine yer verilmemiş başka bir ifadeyle suçun oluşması bakımından bu unsur aranmamıştır. Kanaatimizce, bu suçlarda zarar ve aldatma kabiliyetinin varlığının kural olarak kabul edilmesi gerekir. Bu kavramlar, sahteciliği gerçekleştiren kişinin sonradan cezadan kurtulmak için sığınabileceği bir alan oluşturmamalıdır. Aksi halin kabulü uygulamada karışıklık ve suistimallere yol açabilir⁸⁷¹.

Zarar hususu, 765 sayılı TCK m.339/1. fıkrasında; “*bundan dolayı umumi veya hususi bir mazarrat tevellüt edebilirse*” şeklinde açıklanmıştır. 765 sayılı TCK döneminde doktrinde “zarar imkân veya ihtimali”, bu suçlar açısından ortak bir unsur sayılmakta ve bu zararın toplumsal ya da kişisel olması arasında fark gözetilmemekteydi⁸⁷². 765 sayılı TCK döneminde sahtecilik fiilinin cezalandırılabilmesi için bu fiilin gerçekleştirilmesi yeterli görülmemekteydi. Bunun için fiilin, ayrıca genel ve özel bir zarar doğurma olanak ve olasılığını içermesi aranmaktaydı. Bununla birlikte resmi belgenin aslında sahtecilik yapılmış olması durumunda, bunun kamunun inancını kesin olarak zedeleyeceği kabul edilmekteydi. Dolayısıyla bu tür belgeler üzerinde

⁸⁶⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.253.

⁸⁷⁰ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.508.

⁸⁷¹ Konuya ilişkin Adalet Komisyonu Raporunda; “Yürürlükteki 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun yansıması olarak Hükümet Tasarısında yer alan kamu güvenine karşı suçlarda, gerek içerik gerek sistematik bakımdan önemli değişiklikler yapılmıştır. Özellikle belgede sahtecilik suçuyla bağlantılı olarak Tasarıda yer verilen ‘bu fiillerden dolayı genel veya özel bir zarar meydana geldiğinde’(madde 279) veya ‘bu fiilden dolayı genel veya özel bir zarar meydana gelebildiğinde’ (madde 284) gibi ifadeler, madde metinlerinden çıkarılmıştır. Zira, sahtecilik olgusu gerçekleştikten sonra, bir ‘genel veya özel zarar’ın meydana gelmesini veya gelmesi ihtimalini aramaya artık gerek yoktur. Aslında bu hükümler sahtecilik suçundan dolayı sorumluluktan kurtulmak için kötüye kullanılmaya müsait bir durum oluşturmaktadır. Keza, sahtecilik olgusu gerçekleştikten sonra, uygulamada ayrıca bunun ‘iğfal kabiliyetini haiz’ veya ‘aldatma yeteneğine sahip’ olup olmadığını araştırmak da, sahtecilik suçundan dolayı sorumluluktan kurtulmak için bir çıkış yolu olarak görülmektedir. Aldatıcılık özelliği, sahteciliğin özünde var olan bir husustur. Aksi takdirde, sahtecilikten söz etmek mümkün değildir” denilmiştir.

⁸⁷² **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.254.

gerçekleştirilen fiillerin kendiliğinden toplumsal bir zarar doğuracağı ve kamunun güveninin kesinlikle sarsılacağından zararın daima ve zorunlu olarak bulunduğu kabul edilerek⁸⁷³ zarar imkân ve ihtimalinin ispat edilmesine ihtiyaç duyulmamaktaydı⁸⁷⁴.

Özel belgede sahtecilik suçundan farklı olarak resmi belgede sahtecilik suçlarında, belgenin sahte biçimde tanzimi yeterlidir. Sahte belgenin ayrıca kullanılması şart değildir. Bu sebeple zarar ihtimalinin mevcudiyeti için belgenin nesnel olarak aldatma gücünün bulunması gerekli ve yeterlidir. Aldatma ögesini barındırması şartıyla resmi belgede sahtecilikte zarar mümkün ve muhtemel biçimde her zaman suçta saklıdır ve bunun kanıtlanmasına gerek bulunmamaktadır. Bunun nedeniyse hukukun resmi belgelere tanımış olduğu güvenin sahtecilik fiiliyle birlikte zaten sarsılmasıdır⁸⁷⁵. Aldatma yeteneğini haiz belgelerde gerçekleştirilen sahteciliklerde, belgelere yönelik güvenin sarsılması nedeniyle toplumun güvenme, bireylerin ise aldatılmama hakları ihlale uğrayacağından zarar ihtimali hep mevcuttur. Dolayısıyla belgede sahtecilik fiilleri işlendiği anda kamunun güven duygusu kaçınılmaz biçimde sarsılarak kamu zararı oluşur. Bunun yanında genel zararlar gibi kişisel zararlar da doğabilir. Resmi belgede sahtecilik suçlarında kamusal zarar her zaman oluşmakla birlikte bireysel zarar genellikle oluşur⁸⁷⁶.

Resmi bir belgelenin düzenlenme amacı, resmi merci ve makamlar aracılığıyla, bu belgeye herkesin güvenmesini sağlamaktır. Dolayısıyla bu belgeler daima hem birey hem de toplum bakımından önemli olay ve ilişkileri ilgilendirir. Buna karşılık birey iradesinin araçları olan özel belgelerde böyle bir amaç güdülmeyeceği gibi bu tür belgeler hukuken hiçbir önem taşımayan amaçlar uğrunda da kullanılabilirler. Bu nedenle resmi belgede sahtecilikte zarar veya zarar olasılığı daima mevcut olacağı halde özel belgede bu unsur bulunmayabilir ve sonuç olarak da ayrıca ispatlanması gerekir⁸⁷⁷.

Resmi belgelerde sahtecilik suçlarında ilk olarak kamu güveni zarar görmektedir⁸⁷⁸. Çünkü hukuk düzeni resmi belgeye verilen itibar ve kredinin sarsılmamasını istemektedir. Sahtecilikte meydana gelen zarar kamu görevlisinin yaptığı

⁸⁷³ **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.255.

⁸⁷⁴ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.133; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.738; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.256.

⁸⁷⁵ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.109.

⁸⁷⁶ **KAYLAN**, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm, E.T.: 13.03.2020.

⁸⁷⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.255.

⁸⁷⁸ **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176.

işleme güvenin ihlâl edilmesidir⁸⁷⁹. Yargıtay'da aynı görüştedir. Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 28.06.1987 gün, 450/4499 sayılı kararıyla, “suç konusu belgenin sahte olup olmadığı, iğfal kabiliyetine haiz bulunup bulunmadığı araştırılarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, resmi varakanın tanziminde hususi evraktan farklı olarak daima zarar mevcut kabul edileceği gözetilmeden yazılı düşünce ile eksik soruşturma ile yazılı şekilde beraat kararı verilmesi” hususunu bozma nedeni yapmıştır⁸⁸⁰.

Soyut tehlike suçu olması nedeniyle belgede sahtecilik gerçekleştiğinde zarar ya da zarar tehlikesi doğacağı için suç oluşur⁸⁸¹. Bu suçlarda kamusal zarar her halde bulunmasına karşılık kişisel zarar her durumda bulunmayabilir. Başka bir ifadeyle gerçekleştirilmiş bulunan sahtecilik eyleminin sonucunda şahısların zarar görmüş olmaları şart değildir. Kamu güveninin ihlâl edilmesi mahiyetindeki genel bir zararın suçun oluşması için yeterli olduğu ifade edilebilir⁸⁸². Bu nedenle bu suçlarda belgenin mağdurda ikinci nüshası bulunsun ve dolayısıyla mağdura zarar vermemiş olsa dahi kamunun güveninin zarar görmesi suçun oluşması için yeterlidir. Çünkü delillerin her türlü sahtelikten uzak kalmasını sağlamak amacını güden kanun koyucu, bu tür eylemlere müdahale etmek için kişisel zararın gerçekleşmesini beklememektedir⁸⁸³.

Bu suçta ayrıca zararın gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılmasına ve ispatına gerek bulunmamaktadır. Sahteciliğin kamu güvenine karşı suçlardan olması sebebiyle hareketin suçla korunan kamunun güveni ihlale elverişli olması gerekli ve yeterlidir. Bu suçlar ikincil olarak ayrıca kişilerin belgeler üzerinde oluşan kişilik haklarını da koruma altına almaktadır. Bu nedenle belgede sahtecilik suçunun cezalandırılabilmesi için kamunun güvenliğini bozma veya kişilerin haklarına zarar verme tehlikesini oluşturması gerekir. Sahteciliğin hukuken sonuç doğurması şarttır. Tahrifat halinde cezalandırılabilen bir sahteliğin esasını oluşturan zarar ihtimali söz konusu değilse bu halde gerçekleştirilmiş bulunan eylem, cezai açıdan sorumluluk doğurmayacaktır⁸⁸⁴.

⁸⁷⁹ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.508-509.

⁸⁸⁰ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.109.

⁸⁸¹ WESSELS/HETTINGER/ENGLANDER, Strafrecht Besonderer Teil 1, kn. 44; GUERREIRO/SIMAS, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176; MALKOÇ, İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 3. Cilt, Ankara 2013. s.3292; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku III, s.263.

⁸⁸² GÖZÜBÜYÜK, Belgelerde Sahtecilik Cürümleri, s.76; DEMİREL, Bir Deneme, s.51.

⁸⁸³ GUERREIRO/SIMAS, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.263.

⁸⁸⁴ TOROSLU, Özel Kısım, s.229; GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.28; YÜKSEKTEPE, Belgede Sahtecilik s.309.

Yargıtay 765 sayılı TCK uygulamasında olduğu gibi⁸⁸⁵ 5237 sayılı TCK uygulamasında da birçok içtihatında sahtecilik suçunun oluşabilmesi açısından mutlaka zarar doğmasının şart olmadığını, zarar ihtimalinin yeterli olacağını belirtmiştir⁸⁸⁶. Sahtecilik fiilinin suç oluşturabilmesi noktasında, şart olmamakla birlikte bir zararın oluşması da mümkündür. Bu bağlamda suçun gerçekleştiğinin kabulü için bir zararın doğması gerekmeyip zarar ihtimalinin kâfi olması sebebiyle resmi belgede sahtecilik sonucunda oluşan bir zarar varsa bu zararın sonradan giderilmesi, eylemi suç olmaktan çıkarmaz⁸⁸⁷. Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin 11.05.2006 gün, 1506/4013 sayılı kararında da; *“Sahte belgeyle Bağ-Kur’a kayıt ve tescil ettirdikleri anlaşıldığından, yüklenen suçun tüm unsurlarıyla oluşup sübut bulduğu, sahte belgelerle kazanılan hizmet süresinin bilahare yapılan idari soruşturmada tespit edilerek, iptal edilmesinin eylemi suç olmaktan çıkarmayacağı gözetilmeden beraat kararı verilmesinin yasaya aykırı olduğu”* vurgulanmıştır.

Doktrinde, “belgenin” unsurları itibariyle oluştuğu durumlarda zarar ihtimalinin kendiliğinden gerçekleşeceğinden bahisle zarar verme ihtimalinin bu suçun ögesi biçiminde ayrıca irdelenmesinin gerekmediği belirtilmiştir⁸⁸⁸. Bu görüşü savunan

⁸⁸⁵ Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 08.06.2004 gün ve 94-132 karar sayılı kararı.

⁸⁸⁶ *“Belgelerin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi gerçek bir belgeye eklemeler yapılması, tamamen veya kısmen değiştirilmesi eylemlerinin kamu güvenini sarstığı kabul edilerek suç sayılıp yaptırma bağlanmıştır. Bu nedenle de; fiilen bir zararın ortaya çıkmaması aranmamakta, zarar olasılığı yeterli görülmektedir”* şeklindeki örnek içtihatlarından da anlaşıldığı üzere 765 sayılı TCK’unda resmi evrakta sahtecilik suçları uygulamasında da zarar, imkân ve ihtimalinin ispat edilmesine gerek bulunmadığı anlaşılmaktadır.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 28.04.2015 tarih, 2014/11-181 E., 2015/131 K.

⁸⁸⁷ *“Sahte belgeyle Bağ-kura kayıt ve tescil ettirdikleri anlaşıldığından, yüklenen suçun tüm unsurlarıyla oluşup sübut bulduğu, sahte belgelerle kazanılan hizmet süresinin bilahare yapılan idari soruşturmada tespit edilerek iptal edilmesinin eylemi suç olmaktan çıkartmayacağı gözetilmeden beraat kararı verilmesi kanuna aykırıdır.”* Yargıtay 11.CD. 10.5.2006, 1506/4013 E.-K.

⁸⁸⁸ Bu görüşler gereğince; bir belgede aldatma yeteneğini haiz olarak yapılan sahteciliğin zarar olasılığına yol açması kaçınılmazdır, başka deyişle zarar olasılığı ayrı bir öge olmayı gerektirmeyip, eylemin kendisinde saklı durumdadır. Nitekim Fransa ve Belçika Yargıtayları tarafından verilen kararlarda “resmi evraktaki sahteciliğin kamu güvenine zarar verdiği cihetle, zararı veya zarar imkânını zorunlu olarak gerektirdiğine” (Fr.Yrg. 16.6.1932 ve 19.2.1975; Belç. Yrg. 19.11.1920) karar vermiştir. İtalyan Yargıtay’ı da çeşitli kararlarında; “gerçeğe uymayan olayların bir resmi vesikaya dercedilmek suretiyle kamunun güveninin kesinlikle sarsılacağı şüphesidir” (İt.Yrg. 30.10.1951) ve “sahtekârlık, resmi evraka genel bir güven tanımaktan ibaret kesin bir zorunlulukta ifadesini bulan özel bir sosyal yarara her hal ve durumda zarar verir” (İt.Yrg. 22.11.1951) sözleriyle benzer görüşleri açıklamıştır. (ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.261); Yine, 1930 İtalyan Ceza Kanununun gerekçesinde zarar unsuru hakkında; “resmi evrakta genel fiili zarar daima vardır ve kişisel bir zararın bulunup bulunmadığını araştırmak gerekmez...Bu çeşit varakaya ilişkin olan her sahtekârlık, başlı başına zarar vermek yeteneğine maliktir... Bir varakanın karşısında bulunulduğunda, zarar imkânı daima var olacaktır; bu imkânın bulunmadığı hallerde ise varaka, yani suçun maddi konusu da var olmayacaktır. Genel veya özel bir zarar verememeleri bakımından cezalandırılmayan sahtecilik örnekleri, esas itibariyle yazının varaka niteliğini taşımadığı hallerin örneğidir. Çünkü yazı hukuken önemsiz yahut

yazarlardan **Erman**'a göre, “Zarar unsurun ayrıca belirtilmesine lüzum dahi yoktur, zira sayet tahrif olunan yazı ileride anlamını açıklamağa çalışacağımız şekilde «varaka» dan sayılmakta ise böyle bir yazıda yapılan sahtekârlık daima ve zorunlu olarak kişisel ya da toplumsal bir zararı doğuracaktır; aksi takdirde - yani sahtelikten hiçbir zarar doğmadığı gibi buna ihtimal dahi bulunmadığı hâllerde - bu keyfiyet tahrif olunan yazının bir «varaka» olmadığını gösterir ki, bu hâlde suçun hukukî konusu ortada bulunmadığı yani evrakta sahtekârlık yapılmadığı için – zaten bu suç oluşmayacaktır. Bu itibarla zarar unsuru, dar anlamda sahtekârlık cürümlerinde zaten saklı olup, ayrı bir hüviyete sahip değildir ve bu sebeble ayrı bir unsur sayılması imkânsızdır”⁸⁸⁹. Kanaatimizce, belgede sahteciliğin oluşumu açısından zarar ihtimalinin ayrı olarak irdelenmesi gerekmektedir. Son olarak ifade etmek gerekir ki buradaki açıklamalar TCK m.205'te tanımını bulan resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçları bakımından da geçerlidir. Yargıtay da bu hususa vurgu yapmıştır⁸⁹⁰.

1.7.3. Aldatma Yeteneği (İğfal Kabiliyeti)

Belgede sahtecilik suçlarında üzerinde durulması gereken önemli konulardan biri de aldatma yeteneğidir (iğfal kabiliyeti). Sahte belgeler, orijinallerin kopyaları veya taklitleridir⁸⁹¹. Bu suretle oluşturulan sahte belgelerin gerçeğine benzerliği ve gerçek bir belge üzerinde yapılan tahrifat ve eklemelerin sahte olduğunun ilk bakışta anlaşılabilip anlaşılabilmesi hususu aldatma kabiliyetiyle ilgilidir. Sahtecilik suçunun gerçekleştiğinin kabulü için belgenin bu konuda uzman olmayan üçüncü kişileri aldatma yeteneğinin bulunması gerekir. Belge üzerinde yapılan sahteciliğin uzman olmayan kişilerce ilk bakışta veya kolay bir biçimde anlaşılabilir olup olmaması hususu sanığın hukuksal durumunun belirlenmesi noktasında etkilidir. Bu konuda yapılan tespit aldatma yeteneği

şeklen yoktur ya da evrakta sahtekârlık hakkındaki kurallarla korunamamaktadır” denilmiştir. (**ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.262)

⁸⁸⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.256.

⁸⁹⁰ “TCK’nun 204. maddesindeki gibi 205. maddesindeki suçta da korunan hukuki yarar, ispat araçlarının dokunulmazlığına olan kamu güvenidir. Suçun oluşması için, genel kast yeterli olup, fail, eyleminin haksız, hukuka aykırı olduğunu biliyorsa, suç kastı var demektir. Suç, seçimlik hareketli suç olarak düzenlendiğinden, maddede sayılan hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi yeterli olup ayrıca bir zarar veya tehlikenin doğması gerekmez.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 17.01.2019 tarih, 2016/21-319 E., 2019/22 K.; Aynı yönde Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 02.12.2015 tarih, 2015/4950 E., 2015/5762 K.

⁸⁹¹ **VIEIRA, Rafael/SILVA, Catarina/ANTUNES, Mário/ASSIS, Ana**, “Information System for Automation of Counterfeited Documents Images Correlation”, Procedia Computer Science, C:100 Y:2016, s. 423.

şeklinde ifade edilmektedir. Sahteciliğin aldatma kabiliyetini haiz olması halinde öncelikli olarak belgenin delil niteliği ve bununla birlikte kamunun güveni zarara uğramakta ya da zarara uğrama tehlikesi meydana gelmektedir⁸⁹².

Aldatma kabiliyeti kavramı için dokrin ve uygulamada, “*aldatma gücü*”, “*aldatma yeteneği*” veya “*iğfal kabiliyeti*” şeklindeki ifadeler de kullanılmaktadır. İğfal kelimesi, Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre; “aldatma, ayartma, kandırma, baştan çıkarma” anlamlarını ifade etmektedir⁸⁹³. “*Aldatma kabiliyeti*” deyimiyle, gerçekleştirilen sahteciliğin başkalarını aldatacak nitelikte olması ifade edilmek istenmiştir. Bu konudaki kriter ise “gerçekte sahte olan durumun görünüşe göre doğruluğuna inanılması ve sahteliğinin tespit edilebilmesi için dikkatle incelemenin gerekmesidir. Bir belgenin görünüş olarak ilk bakışta ve kolay bir şekilde sahteliği anlaşılabiliriyorsa o belgenin iğfal kabiliyetinin bulunmadığının kabulü gerekir. Dolayısıyla da kamunun güveni zarara uğramamaktadır. Böyle bir ihtimalde eylem suç teşkil etmez”⁸⁹⁴.

Burada dikkat edilmesi gereken şey “*görünüm itibariyle sahte olduğu anlaşılıyorsa*” şeklindeki ifadeyle kastedilenin, bu belge konusunda uzman olmayan kişilerin ilk bakışta kolayca sahte olduğunu anlamamaları gerektiğidir. Yani kabaca yapılan taklitlerle değiştirmeler kamunun güvenin sarsılmasına ve dolayısıyla suçun oluşumuna neden olmaz. Maddenin gerekçe kısmında da bu hususa vurgu yapılmıştır. Gerekçeye göre; “*Sahtelikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılabilen belge, sahte belge olarak kabul edilmek gerekir*”. Sahteciliğin aldaticılık özelliği bulunmuyorsa, yani yapılan sahtecilik kolayca anlaşılır durumda ise bunun zarar verme ve kamunun güvenliğini zedeleme ihtimali bulunmayacağı için suç oluşmayacaktır⁸⁹⁵.

Aldatma yeteneği, mevzuat ve belge özelliklerine, uygulanma alanı ve şartlarına, oluşturulan veya uygulayanlara ve hatta uygulama yer ve zamanına göre değişiklikler içerebilen oldukça hassas ve soyut bir kavramdır⁸⁹⁶. Kanaatimizce, aldatma yeteneği

⁸⁹² TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.65-66.

⁸⁹³ http://www.tdk.gov.tr/tdk_sözlük, E.T.: 07.09.2019.

⁸⁹⁴ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.525.

⁸⁹⁵ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.249; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.422.

⁸⁹⁶ ÖZKAN, İsmail, Sahtecilik-İğfal Kabiliyeti Adli Belge İncelemesi, Beta Yayıncılık, İstanbul 2005, s.228.

belgelerde yapılan maddi sahteciliklerde söz konusu olur. Fikri sahtecilikte belge şekil bakımından sahte olmadığından yani içerik itibarıyla bir sahtecilik söz konusu olduğundan bu tür sahtecilikte aldatma yeteneğinin varlığı herhangi bir incelemeye gerek duyulmaksızın kabul edilmelidir.

Herhangi bir kimse tarafından ilk bakışta, kolayca anlaşılabilen, kandırıcı nitelikte olmayan değişikliklerin resmi belgelere olan güven duygusuna ya da kişilere zarar vermeleri söz konusu olmadığından eylem suç teşkil etmeyecektir⁸⁹⁷. Aldatma yeteneği kavramı, 765 sayılı mülga TCK'nın kaynağı olan İtalya Ceza Kanunu'nun mimarlarından Manjo tarafından öne sürülmüş ve eserin Türkçeye çevrilerek ülkeye girişinden sonra ülkemizde uygulamada kabul görmüş bir kavramdır⁸⁹⁸. 765 sayılı TCK m.339'un metninde aldatma yeteneği kavramına yer verilmemiştir. Ancak 5237 sayılı TCK m.204/2'de aldatma yeteneği kavramı maddede yer almaktadır. Bu bağlamda sahtecilikte “bir başkasını aldatacak şekilde” yapılmasının koşul olması, sahtecilik suçunun maddi unsurları içerisinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle aldatma yeteneği olmayan bir sahtecilik eyleminde tipikliğin maddi unsuru bakımından sahtecilik oluşmayacaktır⁸⁹⁹. 765 sayılı mülga TCK döneminde de madde metninde yer almamasına karşın sahtecilik suçları açısından belgelenin iğfal kabiliyetinin bulunması gerektiği kabul edilerek aldatma yeteneği olmayan eylemlerin suç oluşturmayacağı benimsenmiştir⁹⁰⁰.

Aldatma yeteneğinin belgede sahtecilik suçları açısından ortak bir unsur oluşturup oluşturmadığı hususu doktrinde tartışılmıştır. Bazı yazarlar, bu kavramın zarar verme imkân ve ihtimali kavramı içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır⁹⁰¹. Belgede sahtecilik suçları açısından korunan hukuki yararın kamunun güveni olması nedeniyle sahte belgenin düzenlenmesi ve belgede değişiklik yapılması başkalarını aldatabilecek güç ve nitelikte olmalıdır⁹⁰². Sahtecilik suçları özelinde zarar verme yeteneği zorunlu olup başkalarına zarar verme gücü olmayan eylemler suç teşkil etmez. Diğer bir deyişle aldatma kabiliyeti olmayan durumların, zarar verme imkânı da

⁸⁹⁷ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.525.

⁸⁹⁸ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.251; EGESELLİ/ALTAY, Evrakta Sahtekârlık Suçları, s.81.

⁸⁹⁹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.433; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.115.

⁹⁰⁰ AYDİL, Yetkili Kamu Görevlisi, s.63.

⁹⁰¹ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler s.736-737; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.116; GÖKCEN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.104.

⁹⁰² GÖZÜBÜYÜK, Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi, 3. Cilt, s.285; EREM/TOROSLU, Özel Hükümler, s.247.

olmayacağı için zararsız sahtecilik olarak tarif edilen bu eylemler cezalandırılmayacaktır⁹⁰³. **Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır**; "Sahteciliğin başkalarını aldatacak şekilde yapılmasını, suçun maddi unsuru içerisinde değerlendirilmesinin gerektiğini, bu yüzden 5237 sayılı TCK'nın 204. madde metninde "zarar imkânı ile olasılığı" kavramının ayrıca düzenlenmediğini belirterek aldatma yeteneği kavramı ile zarar imkân ve ihtimali kavramlarının iç içe olduğunu savunmuşlardır⁹⁰⁴. **Gökcan**, bir belgede aldatma yeteneğinin bulunmadığı hallerde, belgenin zarar verme imkân ve ihtimalinin bulunmadığını, bu halde sahtecilik suçunun oluşmayacağı görüşünü savunmuştur⁹⁰⁵. Aldatma yeteneğinin suçun maddi unsuru olarak ele alınması ve zarar kabiliyetine dâhil sayılmasını savunanların başında **Erem** gelir⁹⁰⁶.

Erman, "Gerek ayrı ve bağımsız bir kimlik taşımayıp, zaten zarar unsuruna dâhil bulunması, gerekse özellikle henüz sahte varakanın kullanılmamış olması halinde, tespitinin gayet zor ve indî olması yüzünden, aldatma fikrînin genel ve ortak bir unsur sayılması fikrîne katılmamaktayız." şeklindeki ifadelerle bu konudaki fikrini ileri sürmüştür⁹⁰⁷. Diğer bazı yazarlar ise belgede aldatma yeteneğinin bulunmaması halinde sahteciliği yapan failin cezalandırılmamasının gerekçesinin belgenin zarar verme imkân ve ihtimalinin bulunmaması değil suça ilişkin vasitanın elverişsiz olması nedeniyle işlenemez suç halinin var olduğunu savunmuşlardır⁹⁰⁸. Bu husus, TCK Adalet Komisyonu raporunda şöyle dile getirilmiştir; "Sahtecilik olgusu, gerçekleşikten sonra, uygulamada ayrıca bunun 'iğfal kabiliyetine haiz' veya 'aldatma yeteneğine sahip' olup olmadığını araştırmak da sahtecilik suçundan dolayı sorumluluktan kurtulmak için bir çıkış yolu olarak görülmektedir. Aldatıcılık özelliği, sahteciliğin özünde var olan bir husustur. Aksi takdirde sahtecilikten söz etmek mümkün değildir"⁹⁰⁹.

⁹⁰³ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.249.

⁹⁰⁴ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler s.736; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.116.

⁹⁰⁵ **GÖKCEN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.104.

⁹⁰⁶ **EREM**, Ümanist Doktrin, Cilt IV, (1985), s.53.

⁹⁰⁷ **ERMAN**, Ticarî Ceza Hukuku-III, s.253.

⁹⁰⁸ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.165; **KESKİN**, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, E.T.: 14.03.2020; Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 1985 tarihli bir içtihadında; "Zararın doğması için aldatma olgusunun hukuken korunan güveni sarsacak oran ve düzeyde olması gerekir. Sahtecilik ilk bakışta anlaşılabilir ve kuşku uyandırabilecek nitelikte ise aldatma gücünü yitireceğinden ve suçun hukuki konusu olan kamu güveni sarsılmayacağından zarar da doğmayacak ve hareket sahtecilik cürmünü oluşturmaya elverişli bulunmayacaktır" diyerek bu hususu vurgulamıştır. (**ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.165)

⁹⁰⁹ www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/komisyonrapor.doc, E.T.: 07.09.2019.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na göre; “765 sayılı TCK’nın aksine, 5237 sayılı TCK’nın resmi belgede sahteciliği düzenleyen 204 ve özel belgede sahteciliği düzenleyen 207. maddelerinde Yargıtay’ın içtihatla oluşturduğu ‘aldatma unsuruna’ madde metinlerinde yer verilmiştir. Bu nedenle belgelerde sahtecilik suçlarında aldatıcılık, suçun oluşması için bulunması gereken temel unsurlardandır. Aldatma niteliğinin suçun unsuru olduğu hususu doktrinde ve uygulamada da tartışmasız kabul görmektedir. Belgedeki sahteciliğin, ilk bakışta birçok kimse tarafından anlaşılabilir derecede olması halinde suç oluşmayacaktır. Bu nedenle belgenin aldatma niteliği olup olmadığının objektif olarak belirlenmesi gerekir”⁹¹⁰.

Ceza hukuku anlamında sahtecilik; “gerçeğin hileli biçimde değiştirilmesi, tahrif edilerek olduğundan farklı gösterilmesi”dir. Kanaatimizce, TCK’nın ilgili hükümleri ve bu hükümlerin gerekçeleri dikkate alındığında belgede, “aldatma yeteneği”nin varlığı, işlenemez suç olgusuyla değil tipikliğin maddi unsurları bağlamında değerlendirilmelidir. Dolayısıyla “aldatma kabiliyeti” belgede sahtecilik suçunun özünde bulunduğundan bu niteliğe sahip olmayan belge sahte sayılamayacağı için suç da oluşmaz⁹¹¹. Kanun koyucu böyle düşündüğü için TCK’da, eski Kanunda olduğu gibi “zarar imkân ve ihtimalinin varlığı”na işaret eden bir ibareye madde metinlerinde yer vermemiştir. O halde gerçekleştirilen sahtecilikler, başkalarını aldatabilecek niteliği haiz değilse unsurları itibarıyla suç oluşmayacaktır⁹¹². Yargıtay da aldatma yeteneğinin bulunmaması halini suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı şeklinde kabul etmektedir⁹¹³.

5237 sayılı TCK m.204 ve 207’deki “başkalarını aldatacak şekilde değiştiren” şeklindeki ifade nedeniyle yalnızca lâfzi anlamda bakıldığında her ne kadar aldatma yeteneğinin sahteciliğin maddi unsurunu oluşturan hareketlerden sadece “değiştirme” yönünden aranacağı anlamı çıkıyorsa da madde gerekçesinde aldatma yeteneğinin yalnızca “değiştirme” hareketi için değil madde metninde geçen tüm hareketler bakımından geçerli olacağı açıklanmıştır⁹¹⁴. Doktrinde de bütün sahtecilik suçlarında

⁹¹⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 17.01.2019 tarih, 2016/21-319 E., 2019/22 K.

⁹¹¹ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.23.

⁹¹² GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.116.

⁹¹³ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.03.2020 tarih, 2019/4213 E., 2020/2154 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.09.2019 tarih, 2017/11160 E., 2019/6493 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.03.2019 tarih, 2017/6072 E., 2019/2665 K.

⁹¹⁴ DEĞİRMENCİ, “Belgede Sahtecilik”, s.144; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1050.

aldatma yeteneği şartının bulunması gerektiği vurgulanmaktadır⁹¹⁵. TCK m.204'ün gerekçesinde, seçimlik hareketlerden “düzenleme” açısından da yapılan sahteciliğin “kişiyi yanıltabilecek nitelikte olması” gereğinden söz edilmektedir⁹¹⁶. Yargıtay'da bu görüşte olduğunu gösterir mahiyette kararlar vermektedir⁹¹⁷.

Aldatma kabiliyetine dair incelemenin belgenin aslı üzerinde yapılması gerekir. Maddi sahteciliğe konu olmuş belgelerde Yargıtay, kararlarında, belge aslının duruşmada bizzat hâkim tarafından incelenerek aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır⁹¹⁸. Yargıtay, belge aslı ele geçirilmemişse aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığı değerlendirilemediğinden bu hususu fail lehine değerlendirerek belgenin aldatma yeteneğinin bulunmadığını kabul etmektedir⁹¹⁹. Ancak bu durum tamamen sahte olarak oluşturulmuş veya üzerinde tahrifat yapılmış belgeler bakımından söz konusudur. Buna karşılık fikri sahtecilik durumunda belge maddi olarak gerçek olduğundan aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının araştırılmasına gerek bulunmamaktadır. Bu durumda belgenin yetkili makamlar tarafından verilmiş olması nedeniyle aslı veya fotokopisi ele geçirilemese de Yargıtay,

⁹¹⁵ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.65; DEĞİRMENCİ, “Belgede Sahtecilik”, s.144; YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.6199; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.903.

⁹¹⁶ Madde gerekçesinde bu durum; “Sahtelikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmesi gerekir.” şeklindeki ifadelerle açıklanmıştır.

⁹¹⁷ “Belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için düzenlenen veya değiştirilen ya da kullanılan belgenin, gerçek bir belge olduğu yönünde kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Aldatıcılık özelliği bu suçun temel unsuru olup, özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmelidir. Sahteciliğin kişileri aldatacak nitelikte (nesnel) olup olmadığı ve ilk bakışta anlaşılabilir olup olmadığı, şüpheye yer vermeyecek şekilde belirlenmelidir” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.06.2015 tarih, 2013/11887 E., 2015/26953 K.

⁹¹⁸ “Belgede sahtecilik suçlarında, aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdir ve tayini hakime ait olup, suça konu sürücü belgesi aslı duruşmada incelenmek suretiyle özellikleri duruşma tutanağına yazıldıktan sonra aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığı tespit edilip, denetime imkan verecek şekilde dosya içerisine konulması gerektiği gözetilmeden, dosya kapsamındaki 14.02.2013 tarihli ekspertiz raporundaki aldatma kabiliyetini haiz olduğu şeklindeki kanaat ile yetinilerek sanığın mahkumiyetine karar verilmesi,...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 08.06.2021 tarih, 2017/9069 E., 2021/4918 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.02.2019 tarih, 2017/1259 E., 2019/1182 K.

⁹¹⁹ “Ayrıntıları Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232-250 sayılı, 09.10.2012 gün 2011/8-335 Esas 2012/1804 sayılı kararlarında da açıklandığı üzere, belgenin nesnel olarak aldatıcılık yeteneğinin bulunması ve aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiği, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili işgalin, aldatma yeteneğinin varlığını göstermeyeceği cihetle; aslı ele geçirilemeyen belgelerde, mahkemece söz konusu belgenin objektif olarak aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının tespitinin mümkün olmaması karşısında, sanığın unsurları oluşmayan resmi belgede sahtecilik suçundan beraati yerine yazılı şekilde mâhkumiyetine karar verilmesi, Yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.04.2018 tarih, 2016/1612 E., 2018/3276 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.04.2018 tarih, 2016/1612 E., 2018/3276 K.

isabetli olarak aldatma kabiliyetinin varlığını kabul etmektedir⁹²⁰. Bu kavram hem resmi belgeler hem de özel belgeler için söz konusudur. Daha doğrusu maddi sahteciliğin söz konusu olduğu belgenin resmi veya özel olması fark etmeksizin anılan belgelerin aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir. Aldatma kabiliyetinin mevcudiyeti, belgenin ibraz edildiği muhatabın şahsi durumuna göre değil objektif kriterler esas alınarak araştırılmalıdır. Aldatma kabiliyeti, belgede gerçekleştirilmiş bulunan sahteciliğin belirsiz sayıdaki kişileri (çok sayıda kişiyi) kandırabilecek güç ve nitelikte olmasını ifade etmektedir⁹²¹

Belgede yapılan sahteciliğin aldatma kabiliyetinin bulunup bulunmadığı hususunda esas alınan kriter orta düzeydeki üçüncü kişilerdir. Bu belgelerde gerçekleştirilen sahteciliklerin, anılan belgeler bakımından uzman olan şahıslara karşı aldatma yeteneğinin bulunması aranmamaktadır. Örneğin kolluk görevlilerine üzerinde tahrifat yapılmış nüfus cüzdanı, pasaport vb. belgeler gösterildiğinde bu görevliler görevlerinin gereği olarak anılan belgelerde yapılan sahteciliği anlayabileceklerdir. Aldatma yeteneği, belgede gerçekleşen sahteciliklerin ilk bakışta anlaşılamaması, başkalarını aldatabilecek nitelikte olması anlamına gelir⁹²². Bu noktadaki kriter ise esasında sahteliği söz konusu olan belgenin görünüş itibarıyla doğruluğunun düşünülmesi ve sahteliğin tespitinin daha derin bir incelemeyle anlaşılabilecek olmasıdır. Belgede gerçekleştirilen sahtecilik ilk görüşte herkesçe tespit edilebilecek boyutta kaba ve kandıracılıktan uzaksa suç meydana gelmeyecektir. Kaba bir taklit ve değiştirme durumu söz konusuysa belgenin aldatma yeteneği bulunmayıp kamu güveni zarara uğramayacağı için suç oluşmayacaktır⁹²³. Başka bir ifadeyle, belge üzerinde gerçekleştirilmiş bulunan sahtecilik herkes tarafından ilk bakışta anlaşılamıyorsa aldatma yeteneğinin bulunduğu kabul edilebilecektir. Aksi durumda ise iğfal kabiliyeti bulunmamaktadır. Örneğin bir kambiyo senedinde yer alan rakamın kalemle değiştirilmesi halinde bu durum ilk görüşte anlaşılabiliyor ya da belgede yazılan bir kelime kaba şekilde karalanmışsa iğfal

⁹²⁰ “Sanığın sahte nüfus cüzdanı talep belgesi ile Nüfus Müdürlüğüne başvurarak sahte nüfus cüzdanı alması eyleminde her ne kadar nüfus cüzdanı aslı ele geçirilememişse de, sahte nüfus cüzdanının ilgili Nüfus Müdürlüğünden çıkarılmış olması dolayısıyla aldatma yeteneğinin bulunduğu kabulü gerekeceği...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.05.2015 tarih, 2015/1479 E., 2015/1084 K.; Aynı yönde Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 08.12.2015 tarih, 2015/4853 E., 2015/5945 K.; Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 29.04.2015 tarih, 2015/523 E., 2015/516 K.

⁹²¹ **GÖKCEN**, Belgelerde Sahtecilik Suçları s.116; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler s.736; **TEZCAN/ ERDEM/ÖNOK**, Ceza Özel Hukuku, s.1050

⁹²² **KAYLAN**, Kamu Güvenliğine Karşı Suçlar, www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm

⁹²³ **DEĞİRMENCİ**, “Belgede Sahtecilik”, s.145; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.525.

kabiliyetinin bulunmadığı açıktır. Ancak sahteciliğin sadece alanının uzmanınca anlaşılabilir boyutta yapılması da zorunlu biçimde aranmamalıdır. Bu noktada sahteciliğin başkaları tarafından objektif biçimde ilk bakışta anlaşılamayacak boyutta olması iğfal kabiliyetinin varlığının kabulü için yeterli görülmelidir⁹²⁴. Yargıtay içtihatlarına göre, sahtecilik “pek bariz, açık ve ilk görüşte anlaşılabiliriyorsa” yapılan sahteciliğin iğfal kabiliyeti bulunmamaktadır. Dolayısıyla belge nesnel olarak aldatma yeteneğine sahip olmalıdır⁹²⁵.

Bazı sahtecilik fiillerinde eklenti veya silintilerin bu belgenin düzenlendiği sırada yapılmış olan birtakım yanlışlıkları giderici nitelikte olmaları mümkündür. Bu nedenle eklenti ve silintilerin ilk bakışta anlaşılabilir nitelikte olmasından ziyade bunların ilk bakışta sahte olduklarının anlaşılabilir nitelikte bulunması gerekir⁹²⁶. Keşide tarihi tahrif edilen bir çekte tahrifat paraflanmışsa bu durumda salt tahrifatın ilk bakışta anlaşılabilmesi nedeniyle çekte meydana getirilen sahteciliğin iğfal kabiliyetinin bulunmadığı ileri sürülemez. Belgede sahtecilik suçundan söz edebilmek için sahteciliğe konu davranış zarar tehlikesi doğurmaya elverişli olmalıdır. Bu bağlamda, gerçekleştirilen sahtecilik zarara yol açma kabiliyetini haiz değilse suç oluşmaz⁹²⁷. Sahteciliğin aldatma kabiliyetinin varlığı halinde öncelikle belgenin kanıt olma değeri ve buna bağlı olarak kamu güveni zarara uğrar ya da zarar tehlikesine maruz kalır⁹²⁸. İğfal kabiliyetinin olmaması durumunda ise zararsız sahtecilik gündeme gelmekte ve zarar verme gücü olmayan bu eylem suç teşkil etmemektedir⁹²⁹.

Muhataptan kaynaklanan bir hata, dikkatsizlik ya da özensizlik nedeniyle gerçekleşen “*fiili iğfal*” sonucunda bir işlemin yapılması iğfal kabiliyetinin varlığının kabulü için tek başına yeterli değildir. Fiili iğfalden kastedilen örneğin üzerindeki fotoğrafın değiştirildiği bariz olup mühür izini de içermediği dolayısıyla da sahte olduğu ilk bakışta anlaşılan nüfus cüzdanı trafik kontrolü yapan polis memuruna gösterildiğinde

⁹²⁴ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.65-66.

⁹²⁵ “Belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için düzenlenen veya değiştirilen ya da kullanılan belgenin, gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Aldatıcılık özelliği bu suçun temel unsuru olup, özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmelidir. Sahteciliğin kişileri aldatacak nitelikte (nesnel) olup olmadığı ve beş duyuyla ilk bakışta anlaşılabilir olup olmadığı, şüpheye yer vermeyecek şekilde belirlenmelidir.” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 03.02.2015 tarih, 2015/304 E., 2015/1162 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.09.2018 tarih, 2018/4444 E., 2018/6606 K.

⁹²⁶ EKİNCİ/ESEN, Sahtecilik Hırsızlık, 2003, s.4.

⁹²⁷ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.249.

⁹²⁸ GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.104.

⁹²⁹ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.526.

polis memuru dikkatsizliği nedeniyle bunun sahte olduğunu anlamamışsa burada fiili iğfal bulunmaktadır⁹³⁰. Çünkü yapılan sahtecilik ilgili polis memuru nezdinde fiilen kandırıcı olmuştur. Ancak olayda yapılan sahteciliğin polis memuru bakımından kandırıcı olması hususu, bu belgenin aldatma kabiliyetinin bulunduğunu kabule yeterli değildir. Belgenin objektif olarak da aldatma yeteneğinin bulunması gerekir. Başka bir ifadeyle somut olayda, belgedeki sahtelik muhatabınca ilk bakışta anlaşılamasa bile normal kontrolle sahtecilik anlaşılabilecek nitelikteyse belgede iğfal kabiliyetinin bulunmadığı kabul edilmelidir⁹³¹. Yargıtay da içtihatlarında belgede sahtecilikte iğfal kabiliyetinin objektif kriterler esas alınarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır⁹³². Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 14.10.2003 tarih, 232/250 sayılı kararına göre; *“Zarar olasılığının bulunması için belgede sahteciliğin çok sayıda kişiyi aldatacak nitelikte olması, bir başka anlatımla belgenin nesnel olarak aldaticılık yeteneğinin bulunması gerekir. Aldatma keyfiyeti belgeden objektif olarak anlaşılmalıdır. Muhatabın hatasından, dikkatsiz ya da özensizliğinden kaynaklanan fiili iğfal aldatma yeteneğinin varlığını göstermez”*.

Yargıtay, aldatma yeteneğinin tespitine yönelik olarak belgenin fiziksel niteliklerinin, içeriğinin ve içeriğinde yer alan şekilsel özelliklerle üslubun da göz önüne alınması gerektiğini vurgulamaktadır⁹³³. Resmi kurumlar namına düzenlenmiş bulunan belgelerle ilgili sahtecilik fiillerinde, düzenlenen sahte belgenin, orjinal belgede bulunması gereken başlık, sayı, tarih, hitap biçimi, imza, mühür vb. şekli koşulları içerip içermediği de araştırılmalıdır⁹³⁴. Resmi belge, niteliği itibarıyla bürokratik kurallar içerir ve bu kurallara göre hazırlanır. Bu nedenle geçerli bir resmi belgenin varlığının kabulü

⁹³⁰ **GARIUP, Monica/PISKORSKI, Jakub**, “The challenge of detecting false documents at the border: Exploring the performance of humans, machines and their interaction”, *International Journal of Critical Infrastructure Protection*, s.101.

⁹³¹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.118.

⁹³² *“Ayrıntıları Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232-250 sayılı, 09.10.2012 gün 2011/8-335 Esas 2012/1804 sayılı kararlarında da açıklandığı üzere, belgenin nesnel olarak aldaticılık niteliğinin bulunması ve aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiği, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili iğfalin, aldatma niteliğinin varlığını göstermeyeceği cihetle; dairemizce de suç konu motorlu araç trafik belgesinde yapılan incelemede, bu haliyle aldatma niteliği oluşmadığından atılı suçun unsurları itibarıyla gerçekleşmediği, sanıklar hakkında beraat kararı verilmesi gerektiği gözetilmeden, fiili iğfalin olduğundan bahisle yazılı şekilde hüküm tesisi, Yasaya aykırı...”*Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 03.04.2017 tarih, 2017/2224 E., 2017/2448 K.

⁹³³ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.121; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.737.

⁹³⁴ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.71; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.11.2019 tarih, 2017/13029 E., 2019/8462 K.

için belgenin bu şekilsel kurallarla ön düzenlemelere uygun biçimde hazırlanmış olması gereklidir⁹³⁵. Resmi belge, kanunda belirtilen ve uygulamada oluşan şekil şartlarını taşımıyorsa aldatma kabiliyetinin bulunduğu kabul edilemez⁹³⁶. Yargıtay, bu durumda gerektiği takdirde varsa anılan belgenin orijinal örneğinin getirtilip sahtesiyle duruşmada kıyaslanması gerektiğini belirtmektedir⁹³⁷. Belgenin orijinal örneğinin bulunmaması durumunda ise ilgili kurumdan sorularak veya mevzuat incelenerek anılan belgenin şekil şartlarının sahte belge üzerinde bulunup bulunmadığının aldatma yeteneği bakımından değerlendirilmesini istemektedir. Belge, ilgili mevzuata ve uygulamada gelişen örneklerine aykırı olarak düzenlenmişse aldatma yeteneğine sahip olmadığını kabul etmektedir⁹³⁸.

Ayrıca belirtmek gerekir ki belgelerde aranan orijinaline benzerlik küçük detayları kapsamamaktadır. Detaylardaki küçük farklar ilk görüşte dikkati çekmeyeceğinden bu tarz belgelerin aldatma kabiliyetlerinin var olduğu kabul edilmektedir. Kanaatimizce, madde gerekçesinde de vurgulandığı üzere, aldatma yeteneğinin çok geniş yorumlanıp olur olmaz her belgedeki orijinaline kıyasla çok küçük detaylardaki farklılıkların bulunması hususu, belgenin aldatma yeteneğinin bulunmadığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Bu nedenle çok kabaca yapılmış ve ilk bakışta sahteliği anlaşılabilecek haller dışında belgenin iğfal kabiliyetinin bulunduğu kabulü gerekir. Yargıtay'ın uygulaması da bu yöndedir⁹³⁹. Amerikan Mahkemeleri de bu yönde kararlar vermektedirler⁹⁴⁰.

⁹³⁵ **SAVAŞ/MOLLAMAHMUTOĞLU**, Türk Ceza Kanunu Yorumu, s.2873.

⁹³⁶ **MALKOÇ**, Belgelerde Sahtecilik Suçları 1986, s.9; **MALKOÇ**, Sahtecilik Suçları 1990, s.29; **EKİNCİ/ESEN**, Sahtecilik Hırsızlık, 2003, s.4; Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 13.01.2016 tarih, 2015/5849 E., 2016/140 K.

⁹³⁷ “*Belgede sahtecilik suçlarında, aldatma niteliğinin bulunup bulunmadığının takdir ve tayini hakime ait olup, orijinal örnekleri ilgili yerden getirtilerek suça konu belge asılları ile duruşmada karşılaştırılıp incelenmek suretiyle özellikleri duruşma tutanağına yazıldıktan sonra aldatma niteliğinin bulunup bulunmadığı tespit edilerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 30.06.2021 tarih, 2019/8496 E., 2021/6134 K.

⁹³⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 25.09.2018 tarih, 2016/8493 E., 2018/7253 K.

⁹³⁹ “*Suçta konu belgenin aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının tespiti açısından belgenin nesnel olarak çok sayıda kişiyi aldatacak nitelikte olması ve yapılan sahteciliğin ilk bakışta basit bir kontrol sonucu farkedilip edilmeyeceğinin belirlenmesi gerektiği, belge konusunda uzman olanların detaylı incelemesi sonucunda belirlenen ayrıntılara ilişkin farklılıkların aldatma yeteneğinin bulunmadığı anlamında değerlendirilemeyeceği cihetle; suça konu olup, aslı dosya içerisinde bulunan belge üzerinde heyet olarak yapılan incelemede, aldatma niteliğine haiz olduğunun anlaşılması karşısında, sanığın üzerine atılı suçun tüm unsurları itibarıyla oluşup sübuta erdiği gözetilmeden yazılı şekilde beraat kararı verilmesi, Yasaya aykırı...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.01.2017 tarih, 2015/7800 E., 2017/286 K.

⁹⁴⁰ **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.197.

Sahtecilik ancak bilirkşi incelemeyle anlaşılabiliyorsa belgenin aldatma yeteneğine sahip olduğı kabul edilmelidir⁹⁴¹. Mahkemeler çözümün teknik bilgiyi gerektirdiğı alanlarda kanaatlerini oluşturabilmek amacıyla bilirkşiden faydalanabilirler⁹⁴². Bu anlamda yargı mercilerinin, re’sen yaptıkları incelemeyle sahtecilik yapıp yapılmadığını belirleyememeleri durumunda bilirkşiye müracaat etmeleri söz konusu olur⁹⁴³. Sahtecilik suçlarında bilirkşi en başta davaya bakan hâkimdir. Belgede sahtecilik suçlarında iğfal kabiliyetinin tespiti hususunun bizzat hâkim tarafından duruşmada, belge aslının incelenmesi suretiyle yapılması gerekir. Yargıtay’da, belgenin aldatma yeteneğinin hâkim tarafından bizzat tespiti gerektiğine vurgu yapmaktadır⁹⁴⁴. Özetlersek, belgede iğfal kabiliyetinin mevcudiyetini tespit etme görev ve yetkisi mahkemeye aittir. Sübjektif nitelikteki iğfal kabiliyetinin takdiri bilimsel alanın

⁹⁴¹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.128.

⁹⁴² **FRANKE, Katrin**, “Analysis of Authentic Signatures and Forgeries”, Computational Forensics, Third International Workshop, IWCF 2009 The Hague, The Netherlands, August 13-14, 2009 Proceedings, s.150 vd.; **VIEIRA/SILVA/ANTUNES/ASSIS**, “Information System for Automation of Counterfeited Documents Images Correlation”, s.422; **GIRELLI**, “The use of fingerprints available on the web”, s.84 vd.; **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.333; **AUBERSON/BAECHLER/ZASSO/GENESSAY/PATINY/ESSEIVA**, “Development of a systematic computer vision”, s.74 vd.; **POTOLINCA, Daniel/NEGRU Ioan Cristinel/VASILACHE, Viorica/ARSENE, Cecilia/PADURARU, Marius/SANDU, Ion**, “Forensic Expertise of the Paper Support of Counterfeit Documents”, Materiale Plastice C:54, S.1, Y:2017, s.186 vd.; **SAFERSTEIN/MCCLURE**, “A Simplified Guide To Forensic Document Examination”, s.1 vd.; **SHANG/MEMON/KONG**, “Detecting documents forged by printing and copying”, s.1-14; **BLACK, David A.**, “Forgery Above a Genuine Signature”, Journal of Criminal Law and Criminology, C:50, S:6, Y:1960, s.584 vd.; **SOMMA/ALOE/SPAGNOLO**, “Defects in UV-vis-NIR reflectance spectra as method for forgery detections in writing documents”, s.1 vd.; **PAITE/MISHRA/KUMAR PATHAK**, “A Substantial Forgery Fixing In Forensic Document Examination”, s.10 vd.; **PHILLIPS, George K.**, “Combining Thermochromics and Conventional Inks to Deter Document Fraud”, In Optical Security and Counterfeit Deterrence Techniques III, C:3973, Y:2000, s.99 vd.; **SHUKLA/PANDEY**, “Document Fraud Detection”, s.149 vd.

⁹⁴³ “Sorgulanan belgeyi oluşturan tüm unsurların adli analizleri, farklı teknikler ve metodolojiler (fiziksel ve kimyasal incelemeler) aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu unsurlar arasında baskı işlemi, filigranlar, floresan lifler ve planşetler; floresan ve manyetik mürekkepler, optik olarak değişken mürekkepler; gökkuşağı baskısı, mikro baskı, gizli görüntüler, karıştırılmış işaretler, lazer baskı, fotoğraflar, imzalar, kabartma pullar, optik olarak değişken cihazlar, koruyucu filmler, delikler, makine tarafından okunabilir güvenlik, geri yansıtılabilir desenler sayılabilir. Bu analiz, belgelerin gerçek veya sahte olarak sınıflandırılmasına yol açabilecek bilgiler sağlar.” Ayrıntılı bilgi için bkz. **VIEIRA/SILVA/ANTUNES/ASSIS**, “Information System for Automation of Counterfeited Documents Images Correlation”, s.422 vd.; **YAŞAR, Osman**, İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001, s.730.

⁹⁴⁴ “Belgede sahtecilik suçlarında, aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının takdir ve tayini hâkime ait olup, suça konu belge asılları duruşmada incelenmek suretiyle özellikleri duruşma tutanağına yazıldıktan sonra aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığı tespit edilip, denetime imkân verecek şekilde dosya içerisine konulması...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.02.2019 tarih, 2017/1259 E., 2019/1182 K.

dışında kalmaktadır. Dolayısıyla bilirkişinin fikri, bağlayıcı olmayıp mahkemeyi aydınlatıcı, ona yardımcı olacak görüş niteliğinde değerlendirilmelidir⁹⁴⁵.

Fotokopiden ibaret belge üzerinde, anılan belgenin aldatma kabiliyetinin bulunup bulunmadığına dair inceleme yapılamamaktadır⁹⁴⁶. Sahte belgenin aslının ele geçirilememiş olması halinde Yargıtay, aldatma yeteneğinin denetlenememesi nedeniyle suçun oluşmadığını kabul etmektedir⁹⁴⁷. Yargıtay, belgenin onay içermeyen fotokopi niteliğinde olması halinde bu belgenin hukuksal netice doğurmak için elverişli olmadığından bahisle aldatma kabiliyetinin de bulunmadığı sonucuna ulaşmaktadır⁹⁴⁸.

Belgenin iğfal kabiliyetinin bulunmaması sebebiyle sahtecilik suçunun oluşmadığı durumlarda, şartları bulunduğu takdirde dolandırıcılık veya başka suçlar oluşabilir. Bunun yanı sıra, sahteciliğin kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde de gereken şartların mevcudiyeti halinde eylemin genel, tali ve tamamlayıcı bir suç tipi olan⁹⁴⁹ görevi kötüye kullanma olarak nitelendirilerek failin bu suçtan sorumlu tutulabilmesi de olanaklıdır⁹⁵⁰. Gerçek bir belgenin tahrif edilmesi durumunda koşulların varlığı halinde belgenin niteliğine göre TCK m.205 veya 208'de düzenlenen resmi ya da özel belgeyi bozma suçları oluşabilir⁹⁵¹.

Bu başlık altında değinilmesi gereken bir diğer husus mutad araştırma kavramıdır. İlgili mevzuat gereğince veya uygulamada gelişen bir usulle belge bir işleme dayanak olarak bir kuruma ibraz edildiğinde, ibraz edilen kurumun belgenin doğruluğunu araştırması mecbur ve bu araştırma neticesinde sahteciliğin tespiti mümkünse sahte

⁹⁴⁵ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.70

⁹⁴⁶ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.12.2019 tarih, 2019/890 E., 2019/9501 K.

⁹⁴⁷ “Sanığın aslı ele geçmeyen sahte sürücü belgesini kullandığı iddiası ile resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği kabul olunan olayda; suça konu sürücü belgesinin emniyet tarafından verilip verilmediğinin araştırılıp, emniyet tarafından verilmediğinin tespiti halinde; belgelerde sahtecilik suçlarında, belgenin nesnel olarak aldaticılık niteliğinin bulunması ve aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiği, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili iğfalin, aldatma niteliğinin varlığını göstermeyeceği ve aslı bulunamayan belgelerin aldaticılık niteliklerinin bulunup bulunmadığının tespitinin mümkün olamayacağı, aslı ele geçirilemeyen fotokopiden ibaret sürücü belgesinin belgede sahtecilik suçu yönünden “belge” vasfını taşımayacağı ve suçun maddi unsurunun oluşmayacağından sanığın unsurları oluşmayan resmi belgede sahtecilik suçundan beraatine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi, yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 15.01.2020 tarih, 2017/13022 E., 2020/247 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 18.12.2019 tarih, 2019/1634 E., 2019/9708 K.

⁹⁴⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.03.2020 tarih, 2017/6408 E., 2020/2087 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.04.2019 tarih, 2017/10121 E., 2019/3759 K.

⁹⁴⁹ ÜZÜLMEZ, İlhan, “Görevi Kötüye Kullanma Suçu”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, S:1, Y:2012, s.193.

⁹⁵⁰ EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.253.

⁹⁵¹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.03.2017 tarih, 2015/3452 E., 2017/1971 K.

belgenin iğfal kabiliyetinin bulunmadığı kabul edilmektedir⁹⁵². Yargıtay'da içtihatlarında bu durumda yapılan sahteciliğin hukuki sonuç doğurmadığı ve bu nedenle aldatma kabiliyetinin bulunmadığını kabul etmektedir⁹⁵³. Başka bir ifadeyle, Yargıtay, mevzuat uyarınca belgenin ibraz edildiği kişi veya kurum tarafından bu belgenin doğruluğuna ilişkin araştırma yapma yükümlülüğünün bulunması durumunda bu yönde araştırma yapılmamış olmasını bozma nedeni olarak kabul etmektedir⁹⁵⁴.

*“Sanığın suça konu Rusya Fedarasyonuna ait sürücü belgesini ülkemiz sürücü belgesi ile tebdil ettirmek amacıyla Soma İlçe Emniyet Müdürlüğü Trafik Tescil ve Denetleme Büro Amirliğine vermek suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia ve kabul olunduğu somut olayda; Moskova Büyükelçiliği ile Manisa İl Emniyet Müdürlüğü arasında yapılan yazışmalar neticesinde suça konu sürücü belgesinin sahte olduğunun belirlenmiş olması karşısında öncelikle Emniyet Müdürlüğünce yaptırılan doğruluk teyidinin emniyet tarafından mutad araştırma yükümlülüğü olup olmadığının araştırılması, mutad olduğunun tespiti halinde yapılan araştırma sonunda belgenin sahteliğinin ortaya çıkacak olması sebebiyle hukuki sonuç doğurmayacağından atılı suçun unsurları itibariyle oluşmayacağına gözetilmesi, mutad araştırma yükümlülüğü olmadığının tespiti halinde ise; öncelikle suça konu belgeye muadil Rusya Fedarasyonuna ait sürücü belgesinin orijinal örnekleri temin edilerek söz konusu belgenin iğfal kabiliyetine haiz olup olmadığı konusunda mahkeme tarafından belgeler üzerinde karşılaştırmalı olarak gözlem yapıp özelliklerinin duruşma zaptına geçirilmesi, belgenin iğfal kabiliyetine haiz olup olmadığının gerekçeli kararda tartışılması ve bunların sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde mâhkumiyet hükmü kurulmuş olması...”*⁹⁵⁵

⁹⁵² TAŞDEMİR, Açıklamalı İçtihatlı, s.68.

⁹⁵³ “Askerlik Şubesine yazı yazılarak belgelerin gerçekliğinin kaynağından mutaden araştırılıp araştırılmadığının sorulması, mutad araştırma yapıldığının tespiti halinde, araştırma sonunda belgelerin sahteliğinin ortaya çıkacak olması nedeniyle hukuki sonuç doğurmayacağından resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları itibariyle oluşmayacağı...” Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 20.04.2016 tarih, 2015/7919 E., 2016/3646 K.

⁹⁵⁴ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.128; ÇETİN/MALKOÇ, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.169.

⁹⁵⁵ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 25.06.2020 tarih, 2018/2634 E., 2020/3516 K.; “Sanığın vize almak amacıyla Alman Başkonsolosluğu'na başvurduğu sırada suça konu vergi mükellefi belgesi, oda sicil kayıt sureti ve Alman Task şirketine ait davetiye mektubunu ibraz ettiği, konsolosluk tarafından oda sicil kayıt suretinin K. Sanayi Odası'na teyit amaçlı sorulduğunda sahte olduğunun anlaşıldığı, daha sonra yapılan yazışmalar sonucunda diğer belgelerin de sahte olduğunun tespit edildiği olayda; sanığın, yurtdışına çıkmak için A. A. isimli kişiyle anlaştığını, belgeleri onun hazırladığını, ücretini ödediğini, belgelerin sahte olduğunu bilmediğini savunması karşısında; suçun unsurlarının ve

Yargıtay bu olayda, belgenin doğruluğunun ilgili kurumdan mutad olarak araştırılmasının sözkonusu olması durumunda, yapılan araştırma sonunda belgenin sahteliğinin ortaya çıkacak olması nedeniyle belge, hukuki sonuç doğurmayacağından atılı suçun unsurları itibariyle oluşmayacağına hükmetmiştir.

gerçeğin kuşkuya yer bırakmayacak şekilde tespiti bakımından, A. A. 'nın açık kimlik ve adres bilgileri sanıktan sorularak tespiti halinde CMK'nin 48. maddesi hatırlatılmak suretiyle tanık olarak beyanının alınması; sözkonusu konsolosluğa bu tür belgelerin ilgili mevzuat veya mutad uygulama gereği doğruluğunun araştırılıp araştırılmadığı sorulduktan sonra, araştırma zorunluluğu bulunduğu tespit halinde suça konu belgelerin hukuki sonuç doğurmayacağı ve bu anlamda aldatma niteliğinin bulunmayacağı; mutad araştırma yükümlülüğü olmadığının tespiti halinde ise, belgelerde sahtecilik suçlarında aldatıcılık niteliğinin bulunup bulunmadığının takdirinin hâkime ait olduğu cihetle; suça konu belge asılları celp edilip incelenmek suretiyle, özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması, aldatıcılık niteliğinin ne şekilde gerçekleştiğinin gerekçeli kararda tartışılması ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerektiği gözetilmeden eksik araştırma ve inceleme sonucu hüküm kurulması, yasaya aykırı..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.03.2020 tarih, 2018/368 E., 2020/2445 K.; "Sanığın farklı icra müdürlüklerinden Bala Tapu Sicil Müdürlüğüne hitaben yazılmış haciz terkinine dair 7 adet yazı ibraz etmek suretiyle üzerine atılı resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia ve kabul olunduğu somut olayda: beyanına başvurulanan Bala Tapu Sicil Müdürlüğünde müdür olarak görev yapan Levent TEKİN'in ve "Genel uygulama olarak icra dairelerinden bize gelen yazılar ile ilgili özellikle terkin işlemlerinde ilgili icra dairesini arayarak yazının teyidini alırsız" beyanı karşısında; öncelikle Bala Tapu Sicil Müdürlüğünce yaptırılan doğruluk teyidinin tapu müdürlükleri tarafından mutad araştırma yükümlülüğü olup olmadığının sorulması, mutad olduğunun tespiti halinde yapılan teyit sonunda belgelerin sahteliğinin ortaya çıkacak olması sebebiyle sahteciliğin hukuki sonuç doğurmayacağı ve atılı suçun unsurları itibariyle oluşmayacağının gözetilmesi..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.06.2020 tarih, 2017/12200 E., 2020/2976 K.

İKİNCİ BÖLÜM

RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇUNUN UNSURLARI

2.1. TÜRK CEZA HUKUKU SİSTEMİNDE SUÇ İNCELEME YÖNTEMLERİ

Ceza hukuku, suç ve cezaları inceleyen bir hukuk dalıdır. Bu bağlamda, öncelikle hangi unsurların varlığı halinde suçun gerçekleştiğini ortaya koymak gerekmektedir. Suç, çok karmaşık bir toplumsal olgudur. Gerçekte, bir dizi farklı bireysel suç davranışı eyleminden oluşur. Bu eylemler yaşayan insanlar tarafından gerçekleştirilir ve her birinin kendine özgü bir anlamı vardır⁹⁵⁶. Kanun koyucu, emir ve yasaklar koymak suretiyle bir fiili kanunda suç olarak düzenlemektedir⁹⁵⁷. Suç, kanunun işlenmesini yasakladığı eylemleri ifade etmektedir. Suçların büyük bir kısmını kamu düzenini ihlal eden eylemler oluşturmaktadır⁹⁵⁸. Suç genel teorisi, bir eylemin suç olarak kabul edilebilmesi için gerekli olan unsurların nelerden ibaret olduğunu belirler ve bunları tahlil eder. Davranış kurallarını ihlal eden eylemlerden, suç oluşturanların ceza hukuku açısından değerlendirilmesi⁹⁵⁹, suçun oluşması bakımından zorunlu unsurlar, diğer hukuka aykırılık içeren eylemlerden farkları ve nitelikli hallerinin nelerden ibaret olduğu gibi hususlar, suç genel teorisinin konusunu oluşturmaktadır⁹⁶⁰.

Suç teşkil eden bir haksızlığın gerçekleşmiş olduğunun kabulü için bulunması gereken şartlar, suç teorisinin kuralları dâhilinde belirlenmektedir⁹⁶¹. Her suç, ceza

⁹⁵⁶ **ERMATOV**, “Criminological Description of the Person Dealing With Forged Documents”, s.1116.

⁹⁵⁷ **SHUTE, Stephen/SIMESTER, A. P.**, Criminal Law Theory Doctrines Df The General Part, Oxford University Press, New York/United States of Amerika 2002, s.51.

⁹⁵⁸ **ÜZÜLMEZ, İlhan**, “Ceza Sorumluluğunun Esası ve Cezalandırmanın Amacına Dair Düşünce Hareketleri”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.:V, Sayı: 1-4, Erzincan 2001, s.259.

⁹⁵⁹ **KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020, s.83.

⁹⁶⁰ **JEFFERSON, Michael**, Criminal Law, Pearson Education Limited, England 2009, s.45 vd.; **POLLOCK**, Criminal Law, s.39 vd.; **KARAKEHYA, Hakan/USLUADAM, Asena Kamer**, “Türk Ceza Hukuku Öğretisinde Suçun Manevi Unsuru Bağlamında Suç Genel Teorisine İlişkin Görüşler”, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C:3, S:2, Y:2015, s.5.

⁹⁶¹ **NORRIE, Alan**, “Simulacra Of Morality Beyond the Ideal/Actual Antinomies of Criminal Justice”, Philosophy And The Criminal Law, Cambridge Studies In Philosophy And Law, Cambridge

hukuku tarafından yasaklanan bir haksız fiil içerir⁹⁶². Suç, hukuka aykırı ve tipik bir fiildir⁹⁶³. Suç şekli olarak, hukuk düzeni tarafından ceza veya emniyet tedbiri yaptırımına bağlanmış kanuni tip biçiminde tanımlanabilir. Anatomik yapısına göre suç, “*Tipe uygunluk, hukuka aykırılık ve kusurluluk niteliklerine sahip bir eylemle ceza normunun ihlali*”⁹⁶⁴, “*tipe uygun, hukuka aykırı bir haksızlık*”⁹⁶⁵, “*haksız, kusurlu ve cezalandırılabilir olan bir davranış*” şeklindeki tanımlamalarla tarif edilebilir. Suç, bunların yanında ayrıca “*Hukuka aykırı, kusurlu ve karşılığında kanunda ceza öngörülmüş olan eylem*”⁹⁶⁶, “*kanunun yasakladığı veya cezalandırılması gerektiğini emrettiği bir fiilin icrai veya ihmali bir hareketle işlenmesi*”⁹⁶⁷, “*cezai takibata konu olan eylem*”⁹⁶⁸ olarak da tanımlanmaktadır. Kanuni tipte, tanımlayıcı (deskriptif) ve normatif unsurlar yer alır. Tanımlayıcı unsurlar, kanun lafzından açıkça anlaşılır. Örneğin suçun konusunu teşkil eden eşyanın taşınır olması, belgenin yazılı olması gibi⁹⁶⁹. Normatif unsurlar ise hâkim tarafından hukuk mantığı çerçevesinde kanunun somut olaya tatbikinden ibarettir⁹⁷⁰.

Suçun oluştuğundan söz edilebilmesi için bir takım unsurların bir araya gelmesi gerekir⁹⁷¹. Klasik teoride suçun manevi unsuruyla kusurluluğun büyük bir oranda ya da tamamıyla örtüştüğünü benimseyen görüşler bulunmaktadır. Bu teoriyi benimseyen yazarlardan bir kısmı suçu iki unsur bağlamında incelemektedir. Bunlar suçun maddi ve manevi olmak üzere iki temel unsurunun bulunduğunu ve kusurluluğun manevi unsurla örtüştüğünü kabul etmektedirler. Bu görüşteki yazarlar, suçun kurucu unsuru olmayıp özü olduğundan bahisle, hukuka aykırılığın unsur olmadığını benimsemektedirler. Bu

University Press 1998, s.100 vd; **KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020, s.83.

⁹⁶² **SCHEB, John M./SCHEB II, John M.**, Criminal Law, Wadsworth Cengage Learning, Belmont/United States of America 2012, s.5; **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.4.

⁹⁶³ **WESSELS, Johannes/BEULKE, Werner/SATZGER, Helmut**, Strafrecht Allgemeiner Teil, 48. Aufbau, Heidelberg C.F. Müller 2018, s. 62, kn. 200.

⁹⁶⁴ **İÇEL, Ayhan/SOKULLU-AKINCI, Füsün/ÖZGENÇ, İzzet/SÖZÜER, Adem/MAHMUTOĞLU, Fatih S./ÜNVER, Yener**, İçel Suç Teorisi, 2. Kitap, İstanbul, 2000, s.4.

⁹⁶⁵ **ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s.257.

⁹⁶⁶ **CENTEL, Nur**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 2. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2002, s.161.

⁹⁶⁷ **POLLOCK**, Criminal Law, s.4.

⁹⁶⁸ **MOLAN, Mike/LANSER, Denis/BLOY, Duncan**, Principles of Criminal Law, Cavendish Publishing Limited, London 2000, s.14.

⁹⁶⁹ **WESSELS/BEULKE/SATZGER**, Strafrecht Allgemeiner Teil, s. 61, kn. 197.

⁹⁷⁰ **WESSELS/BEULKE/SATZGER**, Strafrecht Allgemeiner Teil, s. 61, kn. 198.

⁹⁷¹ **SAMAHA, Joel**, Criminal Law, Cengage Learning products are represented in Canada by Nelson Education, Ltd., Belmont/ United States of America 2011, s.82.

yazarlar, kast ve taksiri birer kusur türü olarak kabul etmektedirler⁹⁷². Klasik teoriyi benimseyen yazarlardan bazıları ise suçu üç unsur bağlamında incelemektedir. Bu görüşe göre de kusurlulukla manevi unsur birbirleriyle örtüşmektedir. Ancak bu yazarlar, hukuka aykırılığı suçun unsurları içinde değerlendirmektedirler. Buna göre, didaktik ve pratik gereksinimlerin daha iyi karşılanması bakımından hukuka aykırılık da suçun unsuru olarak kabul edilmelidir⁹⁷³.

5237 sayılı TCK, klasik ceza hukuku öğretisinden farklı bir bakış açısına sahiptir. Hukuksal değeri esas alan bu öğretinin, suçu ve unsurlarını farklı bir sistematikte ele almakta olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda, cezalandırılabilir mahiyetteki bir eylemden söz edilebilmesi için eylemin haksızlık oluşturması ve failinin kınanabilir yani kusurlu olarak kabul edilebilmesi gereklidir⁹⁷⁴. Suç oluşturan bir haksızlık tespit edilirken eylemle ilgili olarak üç aşamadan oluşan bir değerlendirme yapılmalıdır. İlk olarak haksızlık değerlendirmesine konu teşkil edebilecek mahiyette bir hareketin varlığı söz konusu olmalıdır. İkinci aşamadaysa bu hareketin tipe uygun olup olmadığı, son olarak da bu hareketin hukuka aykırı olup olmadığı hususları belirlenmelidir. Bu üç aşamadan geçtikten ve dolayısıyla hareketin suç oluşturan bir haksızlığı ifade ettiği belirlendikten sonra kusurluluk konusu ele alınmalıdır⁹⁷⁵.

Suçun esasını fiil oluşturmaktadır. Kusur yeteneği bulunup bulunmadığına bakılmaksızın her insanın hareket yeteneğini haiz olduğu benimsenmektedir. Bu ayrım sayesinde kusur, hareketin şartı olmaktan çıkmaktadır. Ceza hukuku bakımından önemli olan tipe uygun ve hukuka aykırı bir fiilin mevcudiyetidir. Bu, haksızlık kavramı altında ele alınabilir. Tipe uygun ve hukuka aykırı bir fiilin varlığı yani *haksızlık* hususu tespit edildikten sonra failin gerçekleştirilen bu haksızlık nedeniyle kişisel olarak sorumlu tutulup tutulamayacağı hususunun araştırılmasına geçilmektedir. Bu, failin kusurluluk durumunun değerlendirmesi suretiyle yapılabilmektedir. Haksızlığın belirlenmesinde failin kişisel özellikleri dikkate alınmayacaktır. Tipe uygunluğa ilişkin değerlendirmeden

⁹⁷² **CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınevi, İstanbul 2020, s.359 vd.; **TOROSLU**, Genel Kısım, s.119-120; **YALÇIN**, Türkan/**KÖPRÜLÜ**, Timuçin, Ceza Hukuku Genel Hükümler Uygulamalı Çalışmaları, Savaş Yayınevi, Ankara 2020, s.297 vd.

⁹⁷³ **HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, U S-A Yayıncılık, Ankara 2019, s.167 vd.

⁹⁷⁴ **BİLEN, Mesut**, Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, Konya, 2011, s.49.

⁹⁷⁵ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.84.

önce fiil olarak kabul edilebilecek özellikleri haiz bir insan davranışının bulunup bulunmadığı belirlenmelidir⁹⁷⁶.

Haksızlık oluşturan fiil bir insan davranışdır. Fiil, kişinin iradesiyle hâkim olduğu, belli bir neticeyi gerçekleştirmeye yönelen ve dış dünyada meydana gelen bir davranış olarak tanımlanabilir. Bütün suçların kanundaki tanımlarında haksızlık teşkil eden bir insan davranışına mutlaka yer verilir. Suç oluşturan fiiller de emir ve yasaklardan oluşan davranış kurallarının öngördüğü yükümlülüklere aykırılık içeren ve dolayısıyla haksızlık teşkil eden insan davranışlarıdır. Fiil kasten veya taksirle işlenen, icrai veya ihmali⁹⁷⁷ tüm haksızlıkların esasını oluşturmaktadır⁹⁷⁸. Suç teorisinde ifade edilen fiil, bir suçun yasal tanımında yer verilen fiildir. Bu itibarla suçun, haksızlık oluşturan bir fiil olduğu söylenebilse de her haksızlık suç olarak kabul edilemez. Haksızlık oluşturan hangi fiillerin suç teşkil ettiğinin önceden kanunla belirlenmiş olması gerekmektedir⁹⁷⁹. Haksızlık teşkil eden bir hareketin bulunduğu belirlendikten sonra bunun ceza kanununda düzenlenmiş bulunan suç tiplerinden hangisine uygun olduğunun araştırılması safhasına geçilmektedir. Buna tipe uygunluk değerlendirmesi denilebilir⁹⁸⁰. Bu anlamda tipiklikle kastedilen, dar anlamda tipiklik olup her suçun haksızlık içeriğini belirten ve bu şekilde haksızlık tipini oluşturan unsurlardır⁹⁸¹.

Kanuni tanıma uygunluğu ifade eden tipiklik, bir insan davranışının harici görünümünün kanunen tanımlanmasından ibarettir. Dolayısıyla herhangi bir değerden yoksun olan bu fiile değer atfı, hukuka aykırılığa dönük değerlendirme esnasında yapılacaktır. Örneğin insan öldürülme fiiline ilişkin olarak herhangi bir hukuka uygunluk nedeninin bulunup bulunmadığına yönelik inceleme sonucunda anılan fiilin hukuk düzenince tasvip edilip edilmediği ortaya konulacaktır⁹⁸². Bu değerlendirme yalnızca fiile ilişkin olmayıp bunun suç sayılması için gereken tüm şartlar yönünden yapılmalıdır. Tipe uygunluk değerlendirmesi, fiilin objektif ve sübjektif özellikleri bakımından ele alınması suretiyle yapılmalıdır. Objektif unsurlar tipikliğin maddi unsurunu

⁹⁷⁶ **JEFFERSON**, Criminal Law, 2009, s.45 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.84.

⁹⁷⁷ İhmali suçlarla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. **BOHLANDER**, Principles of the German Criminal Law, s.40 vd.; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.70 vd.

⁹⁷⁸ **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, s.179 vd.

⁹⁷⁹ **JEFFERSON**, Criminal Law, 2009, s.45 vd.

⁹⁸⁰ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.86.

⁹⁸¹ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.286.

⁹⁸² **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, s.179 vd.

oluşturmaktayken subjektif unsurlarsa tipikliğin manevi unsurunu oluşturmaktadırlar⁹⁸³. Suç teşkil eden tipik fiilden bahsedebilmek için tipikliğin objektif ve subjektif unsurlarının gerçekleşmiş olması aranır⁹⁸⁴.

Tipe uygunluk incelemesi ilk olarak tipikliğin maddi unsurları yani fail, mağdur, konu, fiil, netice, nedensellik bağı, objektif isnadiyet ve nitelikli haller yönünden yapılır. Bundan sonra tipikliğin manevi unsurları ele alınır⁹⁸⁵. Bunlar kast, taksir, diğer subjektif unsurlar ve tipiklik hatası (unsur yanılgısı) şeklinde sayılabilir. Suçun yasal tanımında yer verilen maddi ve manevi unsurların gerçekleşmesi durumunda eylemin tipe uygun olduğundan söz edilir⁹⁸⁶. Bu durumda fiilin kanuni tanıma uygunluğu söz konusu olmaktadır⁹⁸⁷.

Suçun yasal tanımında yer verilen maddi ve manevi unsurların gerçekleşmesiyle birlikte kural olarak tipik haksızlığın da oluştuğu kabul edilir⁹⁸⁸. Ancak, fiilin tipe uygun olduğunun belirlenmiş olması, her zaman onun hukuka aykırı olduğu anlamına gelmemektedir. Her ne kadar eylemin tipik olması, onun hukuka aykırılığına karine oluşturursa da tipe uygun olan bu eylemin işlenmesine yönelik izin içeren herhangi bir hukuk kaidesinin bulunup bulunmadığının da ayrıca araştırılması gerekmektedir. Bu araştırmanın sonucunda, tipe uygun olan bu eylemin işlenmesine izin veren bir hukuk kuralının yani hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmadığının belirlenmesi durumunda, eylemin hukuka aykırı olduğu ifade edilir. Bu bağlamda, ceza hukuku açısından değerlendirmeye elverişli bir hareketin bulunduğu belirlendikten sonra, bu hareketin haksız olduğunun tespit edilebilmesi için o hareketin ayrıca tipiklik ve hukuka aykırılık bakımlarından da değerlendirilmesi gerekmektedir⁹⁸⁹. Gerçekten, fiil kanuni tipe uygunluk gösteren, suçu düzenleyen özel normun öngördüğü özellikte olduğu halde herhangi bir nedenle hukuk düzenine aykırı değilse hukuka aykırı sayılmayacaktır. Bu nedenle suç teşkil etmeyecektir. Örneğin meşru müdafaa koşulları altında bir kimseyi

⁹⁸³ **MOLAN, Michael**, Source Book On Criminal Law, Cavendish Publishing Limited, London 2001, s.39; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.144.

⁹⁸⁴ **WESSELS/BEULKE/SATZGER**, Strafrecht Allgemeiner Teil, s. 62, kn. 200.

⁹⁸⁵ **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.4; **JEFFERSON**, Criminal Law, 2009, s.45 vd.

⁹⁸⁶ **ELLIOTT, Catherine/QUINN, Frances**, Criminal Law, Pearson Education Limited, Harlow/England 2000, s.7; **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.4; **JEFFERSON**, Criminal Law, 2009, s.45 vd.; **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.39.

⁹⁸⁷ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.84.

⁹⁸⁸ **SAMAHA**, Criminal Law, s.83 vd.

⁹⁸⁹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.84.

yaralayan veya öldüren failin eyleminin hukuka aykırı olduğu ileri sürülemez⁹⁹⁰. Bu nedenle diğer tüm özellikleriyle kanuni tipe uysa bile bu fiilin, suç oluşturduğu söylenemeyecektir⁹⁹¹.

Failin cezalandırılabilmesi için tipiklik ve hukuka aykırılığın gerçekleşmiş olması nedeniyle haksızlık olarak değerlendirilebilen bir hareketin varlığının tespit edilmiş olması yeterli değildir. Ayrıca failin kusurlu olduğunun da kabul edilebilmesi gerekmektedir. Kusurluluk, failin kusur ehliyetinin var olmasını ve kusurluluğa etki eden durumların bulunmamasını gerektirmektedir. Kusurluluk, haksızlığın tüm unsurları itibariyle gerçekleşmesinden sonra bu eylemle ilgili olarak fail hakkında verilen bir değer hükmünü ifade etmektedir. Kusur yargısı fiille ilgili olmayıp fail hakkında yapılmaktadır. "*Haksızlık olmaksızın kusur olmaz*" ilkesi benimsendiğinden failin kusurlu olduğundan söz edilebilmesi için ortada onun tarafından gerçekleştirilmiş olan bir haksızlığın bulunması gereklidir. Ancak kusursuz haksızlık da olabilir. Kusur yeteneği bulunmayan failin işlediği fiil bu kapsamda değerlendirilebilir⁹⁹².

Kusur, haksızlık oluşturan bir fiili gerçekleştirmiş olmasından dolayı failin şahsi olarak kınanabilmesi anlamına gelmektedir. Bu husus "*kişisel isnadiyet*" olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda failin gerçekleştirmiş bulunduğu eylemin haksızlık oluşturduğunu bilmediği ya da gerçekleştirmiş bulunduğu eylemin haksızlık oluşturup oluşturmadığını kavrayabilecek zihni olgunluğu haiz olmadığının anlaşıldığı durumlarda failin kınanabilir olduğunu ileri sürmek olanaklı görünmemektedir. Dolayısıyla fail hakkındaki kusurluluk yargısının konusunu, ancak onun tarafından kasten veya taksirle gerçekleştirilen fiil oluşturmaktadır. Özetle, 5237 sayılı TCK'na hâkim olan öğretiyeye göre, suç tipiklik ve hukuka aykırılık olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır. Bu öğretiyeye göre, kusurluluk, suçun bir unsuru değil, failin kınanabilmesi yani cezalandırılabilmesinin bir şartıdır⁹⁹³. Çalışmada resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları bu görüş esas alınarak incelenecektir.

⁹⁹⁰ JEFFERSON, Criminal Law, 2009, s.45 vd.

⁹⁹¹ JEFFERSON, Criminal Law, 2009, s.45 vd.; İÇEL/SOKULLU-AKINCI/ÖZGENÇ/SÖZÜER/MAHMUTOĞLU/ÜNVER, İçel Suç Teorisi, s.3.

⁹⁹² KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.85 vd.

⁹⁹³ KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.86.

2.2. RESMİ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

Resmi belgede sahtecilik suçu, 5237 sayılı TCK m.204'te düzenlenmiştir. Buna göre; *“Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır”.

Kanun metninde temel olarak ikili bir ayrıma yer verilmiş, maddenin ilk fıkrasında herkes tarafından bir diğer deyişle kamu görevlisi olmayanlar tarafından işlenebilen evrakta sahtecilik eylemleri düzenlenmiş, ikinci fıkra ise yalnızca kamu görevlisi sıfatını haiz kişilerin işleyebileceği fiiller hüküm altına alınmıştır. Üçüncü fıkra da daha önceki fıkraların her ikisi için geçerli olan nitelikli hale yer verilmiştir. Yürürlükteki 5237 sayılı TCK, 765 sayılı mülga TCK'daki kazuistik ve her ihtimali farklı hükümlerde düzenleyen sistemi terk edip genel, sade ve anlaşılır bir düzenleme ihdas etmiştir⁹⁹⁴.

TCK'nın 204. maddesinde düzenlenen “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu” mülga 765 sayılı TCK'nın 339, 340, 341, 346, 350, 352, 355, 356. maddelerinde düzenlenen “kamu görevlisi”nin (memur) ve 342. maddesindeki “herkes”in resmi belgenin, aslında, özünde, onaylı suretinde ve özetinde gerçekleştirilen eylemlerle kimlik ve benzeri belgelerde, özel yarar sağlayan belgelerde sahtecilik fiillerini ve sahte resmi belgenin kullanılması suçlarının hepsini kapsamaktadır. 765 sayılı TCK'nın yukarıda belirtilen (339, 340, 341, 342, 346, 350, 352, 355, 356. maddeleri ile 325, 328, 329/1, 334, 335, 336.) maddelerindeki tüm suçlar açısından, suç, yetkili kamu görevlisi olmayan şahıslar tarafından işlenirse 5237 sayılı TCK m.204/1. fıkrası, yetkili kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilmişse aynı maddenin 2. fıkrası hükmü uygulanır⁹⁹⁵.

⁹⁹⁴ GÖKCEN, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.141-142.

⁹⁹⁵ KAYLAN, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.181 vd.

Failin kamu görevlisi olup olmamasına göre böyle bir ayırım yapılmasının ve kamu görevlisi tarafından işlenen sahteciliklerin daha ağır bir şekilde cezalandırılmasının sebebi, kamu görevinin suçun işlenmesi bakımından sağladığı kolaylık ve yapılan sahteciliğin ortaya çıkarılmasının diğer sahteciliklere göre daha güç olmasıdır. Gerçekten kendi fonksiyonuna giren bir belgeyi sahte olarak düzenlemek ve değiştirmek hususunda, bu fonksiyonu yapan kamu görevlisi çok daha geniş imkânlarla sahiptir. Bundan başka, belirli bir görevle vazifelendirilmiş bir kamu görevlisinin bu görevini iyi bir şekilde yapacağına da güvenilmektedir. Ayrıca kamu görevlisinin sahtecilikte bulunması bu güveni de sarsmaktadır⁹⁹⁶. Bu nedenle sanığın kamu görevlisi olması durumunda daha ağır ceza verilmesi gerektiği benimsenmiştir⁹⁹⁷. Bu bağlamda TCK, kamu görevlisi hakkında 204. maddenin 2. fıkrasında, 3 seneden 8 seneye kadar hapis cezası öngördüğü halde fiilin kamu görevlisi sıfatını haiz olmayan kişilerce işlenmesi haline ilişkin olan 204. maddenin 1. fıkrasında, 2 seneden 5 seneye kadar hapis cezası öngörmüştür. Resmi belgede sahtecilik suçları, 765 sayılı mülga TCK'da kazuistik metodla iki farklı fasılda düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK m.204'teki düzenlemede, mülga kanunda yer alan bütün resmi belgede sahtecilik eylemleri yer almaktadır⁹⁹⁸. Bu suretle, resmi belge niteliğinde olan belgelerde gerçekleştirilecek sahtecilik fiillerinin aynı kapsam içine alınması amaçlanmıştır⁹⁹⁹.

Doktrinde bazı yazarlar, 5237 sayılı TCK'nın tüm suçları tek maddede toplayan sisteminin, 765 sayılı TCK'nın uygulamada karışıklıklara yol açan kazuistik sistemine nazaran daha adil olacağını savunmaktadırlar¹⁰⁰⁰. Bazı yazarlar tarafindansa yeni sistemin, kamu güvenliğini farklı derecelerde ihlal eden tüm belgeleri aynı maddede toplaması hususunun adil olmayan sonuçlara yol açacağı belirtilmektedir¹⁰⁰¹. 5237 sayılı Kanunla bütün resmi belgede sahtecilik suçlarının aynı madde altında ve eşit cezai

⁹⁹⁶ **ERMATOV**, "Criminological Description of the Person Dealing With Forged Documents", s.1116.

⁹⁹⁷ Ceza hukukunda suçlar ağırlıklarına göre müeyyidelere tabi tutulmaktadır. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. **POLLOCK**, Criminal Law, s.19; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.414.

⁹⁹⁸ Nitekim bu hususta TBMM Adalet Komisyonu Raporunda, "*Resmi belgede sahtecilik suçuyla bağlantılı olarak belgenin asıl, özet veya suret olması bakımından veya bu belgeler arasında, 'kimlik belgesi', 'şahadetname', 'beyanname', 'zabitanın teftiş ve kontrolüne tabi defter', 'iyi hâl veya yoksulluk belgesi', ya da sağlık raporu olup olmamasına göre ayırım yapılması, toplumda hukuk güvenliğini sarsan keyfi uygulamalara imkân sağlayan bir durum olarak görüldüğü için; bütün bu ayırımlar, Komisyon çalışmaları sonucunda oluşan metinde terkedilmiştir*" şeklindeki açıklamalar yer almaktadır.

⁹⁹⁹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.770.

¹⁰⁰⁰ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.142; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.740.

¹⁰⁰¹ **ASLAN/AZİZAĞAOĞLU**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.849.

müeyyideye tabi tutulmak suretiyle düzenlenleme yapılmasının isabetli olmadığı kanaatindeyiz.

765 sayılı TCK'da, bazı belgeler üzerindeki sahtecilik fiillerinin daha hafif bir cezai müeyyideye tabi tutulmalarının gerekçesi, bu belgelerdeki sahtecilik fiillerinin daha hafif bir zararı meydana getirmeleridir. Ayrıca failin ahlâki kötülüğünün fazla olmaması, saikin ağırlığı bakımından esaslı resmi belgelerdeki sahteciliğe göre büyük bir farkın olmasıdır. Bunların tanzim ve kullanımından doğan zararın sadece resmi mercilerin kontrolünü etkisiz kılabilmelerinden ibaret olması da bu duruma gerekçe olarak gösterilebilir¹⁰⁰². Kanun koyucu, madde gerekçesinde, bu yeni düzenlemenin, eski Kanundan farklı olarak birçok eylemi tek bir madde çatısı altında birleştirerek uygulama kolaylığı getirdiğini, eylemlerin ihlal ettikleri hakkın ağırlığına göre müeyyidenin tayini bakımından cezaların alt ve üst sınırları arasındaki makası geniş tutarak hâkime takdir yetkisi tanınmış olduğunu belirtmiştir. Ancak uygulayıcıların, kararlarında, belgenin sahte olarak düzenlenmiş olmasının ortaya çıkardığı sonucun ağırlığını ve ihlal edilen hakkın vehametini gözetmedikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda birbirinden çok farklı ağırlıkta sonuçlar doğuran belgeleri aynı değerlendirmeye tabi tutup buna göre ceza tayini yoluna gittikleri görülmektedir. Kanatımızca, yasal düzenleme mevcut haliyle devam ettirilse dahi uygulamacıların, belgenin ve ihlal edilen hakkın vehametine göre maddede belirlenen alt ve üst sınırlar arasında uygun bir cezanın belirlenmesi gerektiği hususunda farkındalıklarının arttırılması gerekmektedir.

Resmi belgede sahtecilik suçunda fail, TCK m.204/1. fıkrasında "*herkes*", m.204/2. fıkrası bakımından da "*kamu görevlisi*"dir. Bu ayrıma bağlı olarak resmi belgede sahtecilik suçunda, tipikliğin maddi unsuru içerisinde bulunan ve ceza yaptırımına bağlanan eylemleri, TCK m.204/1 uyarınca herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu ve m.204/2 uyarınca kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik suçu ayırımına uygun olarak incelenecektir.

¹⁰⁰² Özellikle 1810 Fransız Ceza Kanunu'nun gerekçesinde bu konuda şöyle denmektedir: "Bir pasaportun taklidini bir poliçenin taklidine veya hastalık raporunun meydana getirilmesini bir borç senedinin düzenlenmesine benzetmek, adalet duygusunu inciltmek demektir" Detaylı bilgi için bakınız **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.603 vd. Aynı görüşte **ASLAN/AZİZGAOĞLU**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.848-849.

2.2.1. Herkes Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m.204/1)

2.2.1.1. Genel Olarak

765 sayılı TCK m.339/1'de memurların, m.342'de ise memur olmayanların sahtecilik suçları düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK'da ise resmi belgede sahtecilik suçu 204. maddede hüküm altına alınmıştır. TCK'nın 204. maddesinin ilk fıkrasında, “*resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi*” denilerek sahteciliği yapan kişinin statüsü özel biçimde tarif edilme gereği duyulmadan düzenleme yoluna gidilmiştir. Burada yer verilen bireyin işlediği resmi belgede sahtecilik suçu, 765 sayılı mülga TCK m.342 ve 346'da düzenlenmekteydi. 5237 sayılı TCK m.204/1'de düzenlenen suçun, sıfatına bakılmaksızın herkesçe işlenmesi mümkündür. Kamu görevlisinin göreviyle bağlantılı olmadan resmi belgede sahtecilik fiilini gerçekleştirmesi durumunda, kamu görevlisi herkes sayılarak bu maddeye göre sorumlu olur.

5237 sayılı TCK'da kamu görevlisi olmayanlar tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçu açısından kanun koyucu belirli seçimlik hareketler öngörmüştür. 5237 sayılı TCK m.204/1'de suçun oluşması noktasında seçimlik hareketler olarak sahte olarak resmi bir belge düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ve sahte bir resmi belgenin kullanılması hususları sayılmıştır. Suçun oluşabilmesi bakımından seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi yeterlidir. Dolayısıyla, seçimlik hareketlerinin hepsinin birden gerçekleştirilmesine gerek bulunmamaktadır. Bunun yanında, seçimlik hareketlerden birden fazlasının ya da hepsinin gerçekleştirilmesi, suçun oluşumu açısından eylemin tekliğini etkilemez¹⁰⁰³.

Bu suçun kamu görevlisi ve birey tarafından gerçekleştirilmesi açısından, sahteciliğin konusunu oluşturan resmi belge yönünden fark bulunmaktadır. TCK m.204/2. fıkrasındaki suçta, kamu görevlilerinin ancak görevleri gereği düzenlemeye yetkili oldukları belgeler açısından bu fıkra hükmünün uygulanma kabiliyeti bulunmaktadır. Buna karşın birinci fıkradaki herkesçe gerçekleştirilebilen resmi belgede sahtecilik suçlarında suçun konusunun resmi belge olması yeterlidir¹⁰⁰⁴.

¹⁰⁰³ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45; GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.106; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 25.01.2021 tarih, 2019/11452 E., 2021/591 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 22.05.2019 gün ve 2019/2245 E., 2019/4923 K.

¹⁰⁰⁴ Yargıtay, bu suçun gerçekleşmesine, maddi ve manevi unsurlarına ve “belge”den ne anlaşılması gerektiğine dair özet kabul edilebilecek nitelikte bir karar vermiştir. Buna göre; “*Bilindiği üzere*

2.2.1.2. Suçun Unsurları

TCK tarafından esas alınan suç teorisine göre, suçun oluşumunda iki unsurun bulunduğunu söylemek mümkündür. Bunlar; “*tipiklik*” ve “*hukuka aykırılık*”tır. Dolayısıyla ceza hukuku anlamında suçun “*tipe uygun, hukuka aykırı bir haksızlık*” olarak tanımlanması mümkündür¹⁰⁰⁵. Bu anlamda tipiklikle kastedilen, dar anlamda tipiklik olup her suçun haksızlık içeriğini tasvir eden ve bu şekilde haksızlık tipini oluşturan unsurlardır. Objektif unsurlar tipikliğin maddi unsurunu oluşturmakta iken¹⁰⁰⁶ subjektif unsurlar ise tipikliğin manevi unsurunu oluşturmaktadır¹⁰⁰⁷.

2.2.1.2.1. Tipikliğin Maddi Unsurları

Tipikliğin maddi (objektif) unsurları fiilin dış dünyadaki görünüş biçimini nitelendirir¹⁰⁰⁸. Başka bir ifadeyle, faille fiil arasındaki subjektif durumdan ya da saikten bağımsız olarak ele alınan unsurlara tipikliğin maddi unsurları denilir. Fiilin harici görünüm şekli objektif tipiklik unsurlarınca tanımlanmaktadır¹⁰⁰⁹. Bunlar, hukuka aykırı ya da haksız eylemleri ifade etmektedirler¹⁰¹⁰. Ceza kanunu sistematğinde tipikliğin maddi unsurlarıyla kastedilen; suç tipinde bulunması gereken “*fiil, netice, illiyet bağı, fail, mağdur ve konu*”dur. Ayrıca daha ağır veya az ceza gerektiren nitelikli unsurlar da “*fiil, netice, illiyet bağı, fail, mağdur ve konu*” ile ilgisi nispetinde tipikliğin maddi unsurları içinde mütalaa edilir. 5237 sayılı TCK’da maddi unsurlar ibaresini kullanmış ve

‘belge’, hukuki bir hüküm ifade eden, bir hakkın doğumuna, bir olayın kanıtlanmasına yarayan yazılar şeklinde tanımlanmaktadır. Resmi belge ise kamu görevlisi veya hukuken yetkili kabul edilen görevli tarafından yasa gereğince yerine getirdiği fonksiyona dayanılarak düzenlenen belgedir. Belgede sahtecilik suçu, bir belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi veya sahte belgenin sahteliği bilinerek kullanılması suretiyle oluşmaktadır. Bu suçun hukuki konusu kamunun güveni olup suçun oluşumu için genel kast ve zarar olasılığı yeterlidir. Bir belgeden söz edebilmek için öz ve biçimsel koşulları taşımalı ve belgenin aldattıcılık yeteneğinin de bulunması gerekir”. Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.03.2014 tarih, 2012/22192 E., 2014/5927 K..

¹⁰⁰⁵ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.285 vd.

¹⁰⁰⁶ JEFFERSON, Criminal Law, 2009, s.45.

¹⁰⁰⁷ POLLOCK, Criminal Law, s.47; JEFFERSON, Criminal Law, 2009, s.45 vd.; ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/YENİDÜNYA, A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.209.

¹⁰⁰⁸ WESSELS/BEULKE, Strafrecht Allgemeiner Teil, s.49; HEINRICH, Bernd, Ceza Hukuk Genel Kısım-I, s.79; MCCORD, James W. H./MCCORD, Sandra L., Criminal Law And Procedure For The Paralegal, Thomson Delmar Learning, New York/United States 2006, s.53 vd.; JEFFERSON, Criminal Law, 2009, s.45 vd.; MOLAN, Source Book On Criminal Law, s.39.

¹⁰⁰⁹ MOLAN/LANSER/BLOY, Principles of Criminal Law, s.55; MOLAN, Source Book On Criminal Law, s.39. vd.; KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.112.

¹⁰¹⁰ MCCORD/MCCORD, Criminal Law And Procedure, s.53; JEFFERSON, Criminal Law, 2009, s.45 vd.

genel hükümlerde yapılan düzenlemeler bu bakış açısıyla ortaya konulmuştur¹⁰¹¹. Resmi belgede sahtecilik suçları gerçeğe aykırı durumları oluşturma veya gerçek olan belgeleri değiştirme temelinde gerçekleştiği için belgede sahtecilik, gerçek durumun ve gerçekteki belgenin kapsamının tespitiyle çözülür¹⁰¹².

2.2.1.2.1.1. Fiil (Davranış)

Fiil, insanın dış dünyaya yansıyan icrai veya ihmali davranışdır¹⁰¹³. Dış dünyaya yansıyan insan davranışları; bir şeyin yapılması, işlenmesi veya menfi olarak bir şeyin yapılmaması veya işlenmemesi biçiminde meydana gelir. Buna bağlı olarak da hukuk kuralları emir veya yasak olarak karşımıza çıkar¹⁰¹⁴. Hareketin şekli bakımından suçlar, icrai ya da ihmali olarak ortaya çıkabilir¹⁰¹⁵. TCK’da da normların emir ya da yasak norm şeklinde düzenlendiği görülmektedir. Suçun tanımında birbirlerinden ayrı biçimde belirtilen birden çok hareketten yalnızca birisinin icrasıyla oluşan suçlar, seçimlik hareketli suçlardır. Hareketin birden fazla olması her bir hareketin yapılmasının birden fazla suç olarak kabulünü sonuçlamaz. Birden fazla hareket bir arada yapılırsa da eylem tek suç olarak kabul edilir. Ancak bu durumda ceza alt sınırından uzaklaşılarak tayin edilebilir¹⁰¹⁶.

TCK m.204/1. fıkarda tanımlanan suç, Kanun’un “sahtecilik yapma” şeklindeki emrine aykırı davranışla gerçekleştirilebilmesi nedeniyle icrai mahiyette bir suçtur. İhmali davranışla suçun işlenmesi mümkün değildir¹⁰¹⁷. Bu suçun meydana gelebilmesi için hukuken tek olan davranışın yeterli olduğu ve suçun sınırlı bir kısım hareketlerin yapılmasıyla işlendiği başka bir anlatımla bir resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi ya da sahte resmi bir belgenin kullanılmasıyla işlenebilecek olması nedeniyle seçimlik hareketli bir suçtur¹⁰¹⁸. Bu anlamda suça konu belge üzerinde birden fazla seçimlik hareketin icrası,

¹⁰¹¹ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.146.

¹⁰¹² YURTCAN, Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları, İstanbul Barosu Yayınları, 2018, s.40.

¹⁰¹³ FLETCHER, George P., Rethinking Criminal Law, Oxford University Press, New York/ United States of America 2000, s.420 vd.; JEFFERSON, Criminal Law 2009, s.70 vd.

¹⁰¹⁴ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.146.

¹⁰¹⁵ POLLOCK, Criminal Law, s.43 vd.

¹⁰¹⁶ ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAŞIZ, Pınar, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020, s.214.

¹⁰¹⁷ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 63.

¹⁰¹⁸ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45;

cezanın bireyselleştirilmesi aşamasında dikkate alınabilir¹⁰¹⁹. Bu suç özelinde esas olan belgenin kullanılmasıdır. Belgenin sahte olarak düzenlenmesi, belgenin değişikliğe tabi kılınması hususları ise suçun esas noktasını teşkil eden kullanmaya yönelik birer hazırlık hareketi kapsamındadır. Bu fiiller hukuk tekniği açısından hazırlık hareketi teşkil etmelerine rağmen kamunun güveni ve resmi belgelere verilen önem nedeniyle bu hazırlık hareketleri de suç kalıbı içine alınarak cezalandırılmıştır. Bu suçların oluşabilmesi için sahtecilik oluşturan fiillerin icrasının yeterli olması nedeniyle¹⁰²⁰ resmi belgede sahtecilik suçları sırf hareket suçlarındandır. Hareket suçu olması nedeniyle sahteciliğin herhangi bir zarar doğurmasına ya da sahtecilikle bir yarar elde edilmesine de gerek bulunmamaktadır¹⁰²¹. Sahtecilik, bir kişinin bir yazı ya da belgeyi aldatmak maksadıyla sahte olarak oluşturmaya, değiştirmeye ya da kullanmaya birlikte gerçekleşir¹⁰²².

TCK m.204'ün ilk fıkrasında, “*Resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi*” demek suretiyle “*bir resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatabilecek biçimde değiştirilmesi ya da sahte resmi belgenin kullanılması*” fiilleri yasaklanmıştır. Herkes tarafından işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçu ilk fıkra da belirtilen seçimlik hareketlerden birinin yapılmasıyla gerçekleşir¹⁰²³. Ancak kamu görevlilerinin görevleri gereği düzenlemeye yetkili olmadıkları belgelerde gerçekleştirdikleri sahtecilik fiilleri de TCK m.204/1. fıkrasındaki bu düzenleme kapsamında kalır.

Sahtecilik; başka bir kişinin adına sahte çek ya da başka bir belge imzalamak suretiyle tamamen yeni sahte bir belge oluşturmak şeklinde ya da bir çekin miktarını düzenleyen rızası olmaksızın arttırmak gibi mevcut bir belgeyi değiştirmek şekillerinde gerçekleştirilebilir. Örneğin A’nın, B’nin çekini çalıp arkasına B’nin adına ciro yapıp çeki bozması, yetkisiz ve izinsiz olarak başkasınca imzalanmış belge üzerindeki boşlukları

ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Özel Hükümler, s.844; KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.771-772.

¹⁰¹⁹ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB § 267, kn. 45.

¹⁰²⁰ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45; ELLIOTT/QUINN, Criminal Law, s.8.

¹⁰²¹ JEFFERSON, Criminal Law 2009, s.50; KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.772-773.

¹⁰²² SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45; GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.333.

¹⁰²³ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45.

doldurması suretiyle işlenebilir. Bunların yanında sahte olduğunu bildiği belgeyi kullanmak suretiyle de sahtecilik suçu işlenebilir¹⁰²⁴.

2.2.1.2.1.1.1. Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

Resmi belgede sahtecilik suçunun maddi ilk unsuru, resmi belgenin sahte biçimde düzenlenmesidir¹⁰²⁵. Maddede yer alan “*bir resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek*” kavramı, 765 sayılı TCK m.339’daki “*tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzimi*” kavramına denk gelmektedir¹⁰²⁶. Burada “*düzenleme*” ifadesiyle anlatılmak istenen, düzenleme görevi bulunmayan kişinin resmi belge görünümünde bir belgeyi sahte olarak üretmesidir¹⁰²⁷. Daha açık bir ifadeyle belirtmek gerekirse bu fıkra kapsamında gerçekleştirilen düzenleme fiilinde, fail kamu görevlisi olmayan kişilerdir. Bu kişiler, kanuna göre resmi belge olan veya bu nitelikteki belgelerden sayılan birini görevleri olmadığı halde düzenlemektedirler. Fail, burada, belgenin mevcut haliyle düzenleyicisi olarak görünenden geldiği izlenimini yaratarak sahte bir belge oluşturur¹⁰²⁸. Bunun yanında kamu görevlisi de görevine girmeyen bir konuda resmi belge düzenlediğinde bu fıkra kapsamındaki düzenleme hareketini gerçekleştirmiş olur. Burada, aslında ortada bir resmi belge olmadığı halde varmış gibi sahte biçimde üretilmektedir¹⁰²⁹. Diğer bir deyişle bu seçimlik harekette, aslında bulunmayan bir resmi belge, sahte biçimde hazırlanmakta, oluşturulmakta, üretilmekte veya taklit edilmektedir¹⁰³⁰.

¹⁰²⁴ **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.333.

¹⁰²⁵ Bu seçimlik hareketin gerçekleştiriliş şekillerine ve bunların tespitine ilişkin ayrıntılı teknik bilgiler için bkz. **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.166 vd.; **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45.

¹⁰²⁶ **GÖKÇEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.149.

¹⁰²⁷ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.422; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.409.

¹⁰²⁸ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 46.

¹⁰²⁹ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.844; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1049.

¹⁰³⁰ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.231; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.773; **MERAN**, Sahtecilik, s.493; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.422; **HOLTA/LEE**, “A Crime Script Analysis of Counterfeit Identity Document Procurement Online”, s.3; **Avrupa Komisyonu Avrupa Dolandırıcılıkla Mücadele Ofisi (OLAF) (EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE)** raporunda, şekil ve içerik olarak standart olmayan ve genel kabul görmüş düzenlerden ayrılan belgelerin üye ülke yetkilileri tarafından sahtecilik bakımından sorgulanması gerektiğini belirtmiştir. Buna göre; belgenin formatındaki sahteliğe dair delil oluşturan unsurlar şunlardır; standart ve genel kabul görmüş düzenlerden ayrılan belgeler, firma logosu olmayan harfleri içeren faturalar, hazır formlar dışında kâğıt üzerine basılmış faturalar, belgede yazı tipi, boyutu, keskinliği, rengi vb. yazı tiplerinde gözle görülür farklılıklar, yetkili kişilerin imzalarını içermeyen silinmiş veya üzeri çizili rakamlar, yetkili kişilerin imzası olmadan elle yazılmış miktarlar veya önceden gerekçelendirilmemiş basılı bir belgedeki öğeler, harf eksikliği veya fazlalığı, metin satırlarında süreklilik eksikliği, resmi damgaların anormal keskin kenarları veya bilgisayar yazıcısı kullanıldığını gösteren olağandışı renkler, çeşitli belgeler üzerinde,

Doktrinde bazı yazarlar, bir belgenin sahte olarak düzenlenmesi tabirinin, belgenin taklit edilerek üretilmesi anlamına geldiğini ileri sürmektedirler. Bu görüşü savunan yazarlara göre, sahte olarak düzenlenen bir belgenin varlığı için sahte belgenin düzenlenmesinden önce “*gerçek ve sahit*” bir belgenin bulunması şarttır¹⁰³¹. Bu görüşü savunanlardan **ERMAN**’a göre; “*resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek deyimiyle, kanun gerçek belgenin taklidini kastetmiştir. Zira gerçek bir belgeyi değiştiren kimse gibi, gerçek olmayan ifade ve durumları gerçekmiş gibi gösteren kişi de netice itibariyle, sahte bir belge düzenlemiş olur. Bu nedenle, “sahte bir resmi belge düzenlemek” ibaresini daha dar ve mahsus bir anlamda, yani “taklit” anlamında anlamak gerekir. Taklit kavramı ise sahte olarak meydana getirilen belgeden önce, gerçek ve geçerli bir belgenin varlığını gerekli kıldığı gibi, sahtecilik neticesinde bu belgenin varlığını aynen korumuş olmasını da gerektirir*”¹⁰³². Fakat bu taklit işlemi, salt mevcut bir resmi belgenin taklidi anlamında anlaşılmamalıdır. Belgenin resmi belge vasfında kabulünü sağlayan unsurların takliti olarak da düşünülmelidir. Resmi belgeye ilişkin form, antet, şekil, ünvan ve imza gibi unsurların taklit edilmesiyle resmi belgeyi sahte olarak düzenleme fiili işlenmiş olmaktadır¹⁰³³. Başka bir görüşe göre ise belgeyi sahte olarak düzenlemek sadece taklit suretiyle gerçekleşmez. Sahte bir belge düzenleme fiili taklit dışında daha önceden var olmayan bir belgenin yetkili olmayan bir fail tarafından oluşturulması suretiyle de gerçekleşebilir. Bu görüşü savunanlara göre; bir resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi iki şekilde de gerçekleşebilir. Sahteciliğin konusu daha önceden var olan

bilgisayar çıktısı şeklinde sahtecilik olasılığını düşündüren kişilerin biçim ve boyut olarak tamamen aynı imzaları, farklı zaman dilimleriyle ilgili belgelerde benzer tarzda veya aynı kalemle atılan el yazısı imza sayısı. Anılan rapora göre belgenin içeriğindeki sahteliğine ilişkin işaretler şunlardır; olağandışı tarihler, miktarlar, notlar, telefon numaraları ve hesaplamalar, eksik kayıtlar (sıralı kontrollerden), yanlış hesaplar bir faturada veya bilgisayar tarafından oluşturulan bir maaş bordrosunda: örneğin, işlemlerin toplamına tekabül etmeyen toplam tutarlar, bir faturada eksik zorunlu unsur: tarih, vergi kimlik numarası, fatura numarası vb., aynı karşılıklı pozisyon bir görüntünün (gerçek bir imza değil) kullanıldığını düşündüren bir dizi belge üzerinde bir kişinin damgası ve imzası: belgeleri tahrif etmek için kullanılan bilgisayar tarafından oluşturulmuş bir görüntü olabilir, şirketlerin veya kişilerin iletişim bilgilerinin eksikliği, örneğin telefon numarası, malların faturalarında ve irsaliyelerinde genellikle seri numaraları (elektronik, üretim hatları vb.) ile işaretlenen seri numaralarının olmaması, mal veya hizmetlerin belirsiz bir şekilde tanımlanması, banka hesabıyla ilgili tutarsızlıklar ve standarttan sapma sayılar (örneğin, olması gerekenden daha az rakam, bir bankanın belirli bir şubesine karşılık gelmeyen sayı, diğer görünür tutarsızlıklar). **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**”, s.12-13-14.

¹⁰³¹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.422; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.237-238.

¹⁰³² **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.409; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.237; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1049; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.422.

¹⁰³³ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.107; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.11.2019 tarih, 2018/2027 E., 2019/7657 K.

veya aslında var olmayan bir belge olabilir. Öncelikle özel kişi kamu görevlisi tarafından düzenlenmesi gereken belgeyi kendisi sahte olarak düzenlemiş bulunabilir. Örneğin yurttan yasadışı çıkış yapmak isteyenlere sahte pasaport düzenlenmesi veya üniversite sınavına girmek için sahte lise diploması düzenlenmesi gibi. Bunun yanında aslında var olan bir resmi belge içeriği değiştirilmek suretiyle sahte olarak düzenlenebilir. Örneğin kişi aslında var olan bir nüfus cüzdanını taklit ederek sadece fotoğraf ve isim kısımlarını değiştirerek sahte bir nüfus cüzdanı düzenlemiş olabilir¹⁰³⁴. Kanaatimizce **Erman**'ın da savunduğu ilk görüş yerinde olup burada belgenin taklidi söz konusu olup karşıt görüş sahiplerinin ileri sürdükleri hususlar da taklit kavramına dâhildir.

Kamu görevlisi olmayan kişilerin görevleri gereği resmi bir belge düzenlemeleri mümkün olmadığından birinci fıkra bakımından fikri sahtecilik olanaklı değildir. Kamu görevlisi olmayanların bu fıkra kapsamındaki sahte resmi belge düzenleme seçimlik hareketleri maddi sahteciliktir. Sahte olarak resmi belge düzenleme seçimlik hareketini kamu görevlisi olmayanların gerçekleştirmesi halinde 204. maddenin birinci fıkrasındaki; aynı belgenin kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlenmesi halindeyse maddenin ikinci fıkrasındaki suç oluşur. Bir belgenin, içeriği ve belli bir kişiye izafe edilebilir olma unsurlarından herhangi birisi gerçek olmayabilir. Başka bir ifadeyle resmi bir belgenin, düzenleyeni olarak gözüken kişinin eseri olmadığı veya belgenin muhteviyatının gerçek olmadığı hallerde resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi söz konusu olur¹⁰³⁵.

İlk olarak bir belgenin, düzenleyeniyle üzerinde düzenleyen olarak gözüken kişinin farklı oldukları hallerde belgenin sahte olarak düzenlendiği kabul edilmektedir. Burada resmi belgenin bir kısmının ya da tamamının sahtecilik yapılarak düzenlenmesiyle suç meydana geldiği için belgenin düzenleyen olarak görünen (belge üzerinde düzenleyen şeklinde gösterilen) kişi haricindeki bir kişi tarafından düzenlenmesi gerekir¹⁰³⁶. Bu ihtimalde belgenin, taklit edenden başkası tarafından düzenlendiğine yönelik kanaat oluşturulmaktadır¹⁰³⁷. Sahteciliğin bu şeklinde, belgenin düzenleyeni olarak gözüken kişinin kimliğinde aldatma söz konusudur¹⁰³⁸. Fail, belgenin düzenleyicisi olarak belirttiği kişiymiş gibi belgeyi imzalamaktadır¹⁰³⁹.

¹⁰³⁴ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ**, Özel Hükümler, s.845.

¹⁰³⁵ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.774-775.

¹⁰³⁶ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.107.

¹⁰³⁷ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.238; **ERMAN**, Ticarî Ceza Hukuku-III, s.423.

¹⁰³⁸ **GOODERSON**, When Is A Document False In The Law Of Forgery?, s.12.

¹⁰³⁹ İmzanın taklidine ilişkin teknik detaylar için bkz. **BLACK**, “Forgery Above a Genuine Signature”,

Başkasının yerine sahte imza atmak, belgede sahtecilik suçlarındaki en yaygın eylemlerden biridir¹⁰⁴⁰. Bu eylem, imzanın orijinal olarak boş bir kâğıda atılması veya boş bir formun imzalanması, belgenin orijinal gövdesinin iyi bir imza oluşturmak için üstünde yazma alanı bırakacak bir şekilde taşınması şekillerinde gerçekleştirilebilmektedir. Belgedeki orijinal kısmın kesilerek veya kırılarak çıkarılması ya da silinerek veya yok edilerek çıkarılması da belgeler üzerindeki sahteciliklerde sıkça rastlanan fiillerdendir¹⁰⁴¹. Bu eylemler hemen hemen her tür belge üzerinde gerçekleştirilebilmektedir. Ancak uygulamada en sık olarak kambiyo senetleri, yapılan hizmetler için borç veya borç ikrarı içeren belgeler, para makbuzları, sözleşmeler bu fiillerin konusunu oluşturmaktadır¹⁰⁴². Başkasının yerine imza atmak suretiyle gerçekleştirilen bu nevi sahteciliğin tespitinde de bilirkişi incelemesinden yararlanılabilir¹⁰⁴³. Burada belgede düzenleyen olarak görülen kişi, gerçek bir kişi olabileceği gibi uydurma bir kişi de olabilir. Bu noktada sahteciliğin oluşumu bakımından bir fark bulunmamaktadır¹⁰⁴⁴. Hukuka aykırı olarak bir belge ya da senedi tanzim eden kişi adına onun tarafından imzalanmış gibi imzalamak sahteciliktir¹⁰⁴⁵.

Düzenleyen olarak gösterilen bir tüzel kişilik de olabilir. Sahteciliğin bu işleniş şeklinde, düzenleyici olarak gösterilen kişi doğru değildir. Bu nedenle belgenin belli bir kişiye izafe edilebilme unsuru bulunmadığından belge zaten sahte olup içeriği oluşturan irade beyanının gerçeğe uygun olup olmadığı önemli değildir. Başka bir ifadeyle içerik tamamen gerçek olsa da düzenleyeni gerçek olmayıp belge bir kişiye izafe edilemiyorsa bu durumda belge sahtedir. Belgeyi düzenleyen kimliğinde sahtecilik daha çok isimde aldatma şeklinde gerçekleşmektedir¹⁰⁴⁶. Hukuki ilişkilerde şahısların tanımlayıcı

s.584 vd.; **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.169 vd.

¹⁰⁴⁰ **BLACK**, “Forgery Above a Genuine Signature”, s.585.

¹⁰⁴¹ **BLACK**, “Forgery Above a Genuine Signature”, s.584 vd.

¹⁰⁴² **BLACK**, “Forgery Above a Genuine Signature”, s.585 vd.

¹⁰⁴³ **PODDAR/PARIKH/BHARTI**, “Offline Signature Recognition and Forgery Detection”, s.610 vd.; **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.166 vd.; **BATISTA/GRANGER/SABOURIN**, “Dynamic selection of generative–discriminative ensembles”, s.1326 vd.; **BALTZAKİS/PAPAMARKOS**, “A new signature verification technique”, s.95-103; **DIXIT/BAG**, “A fast technique to detect copy-move image forgery”, s.1 vd.; **MCKEVITT/CONDELL/CURRAN/CHEDDAD**, “A secure and improved self-embedding algorithm to combat digital document forgery”, s.2324 vd.; **BLACK**, “FORGERY ABOVE A GENUINE SIGNATURE”, s.584 vd.; **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.169 vd.

¹⁰⁴⁴ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.774.

¹⁰⁴⁵ **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.32.

¹⁰⁴⁶ **GOODERSON**, When Is A Document False In The Law Of Forgery?, s.12 vd.

unsurları isimleridir. Dolayısıyla düzenleyicinin ismi ya da kendisiyle ilgili konularda muhatabını aldatmak ya da onu başkasına yönlendirmek gayesiyle başka bir isimle belgeyi imzalaması durumunda bu belge sahtedir¹⁰⁴⁷.

Düzenleyen kişinin, belge üzerine ismini doğru bir şekilde yazmakla birlikte belgede düzenleyeni sanki başka bir kişiymiş gibi göstermek için bir takım gerçeğe aykırı unsurlara yer verdiği hallerde de (örneğin, borçlu olarak düzenlediği bonoya gerçek adını yazdığı halde aynı isimde başka birinin T.C. kimlik numarası ve adresini bono üzerine borçluya aitmiş gibi yazması) sahtecilik suçunu oluştur¹⁰⁴⁸. Ancak ismin doğru olmadığı her durumda sahtecilik söz konusu olmaz¹⁰⁴⁹. Örneğin, gerçekte çevresi tarafından nüfus cüzdanındaki ismi dışında başka bir isimle tanınıp bunu kullanan kişinin belgeyi de fiilen kullandığı bu isimle tanzim edip verdikten sonraki aşamada borcu ve imzayı kabul etmesi halinde salt bu kişinin ismini farklı olarak senet üzerine yazmış olmasından yola çıkılarak sahtecilik suçunun oluştuğu ileri sürelemez. Burada dikkat edilmesi gereken husus kambiyo senedinin tanzim edilip başkasına verildiği anda sanığın iradesinin sahtecilik olmadığının anlaşılmasıdır. Yargıtay da kararlarında fiilen kullandığı isimle senet düzenleyen failin, hep bu ismi kullanması nedeniyle sahtecilik suçunun unsurları itibariyle oluşmadığına karar vermektedir¹⁰⁵⁰. Yargıtay, burada ilk olarak belgenin izafiyeti konusunda bir sorun olmadığından, yani düzenleyicisine ulaşılabilirdiğinden; ikinci olarak da sanığın sonraki hareketleriyle senedi sahtecilik kastıyla düzenlememiş

¹⁰⁴⁷ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 49.

¹⁰⁴⁸ **GOODERSON**, When Is A Document False In The Law Of Forgery?, s.12 vd; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.774-775.

¹⁰⁴⁹ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 50.

¹⁰⁵⁰ “Sanığın aşamalarda, nüfus kayıtlarında adı ‘E.’ olmasına rağmen, çevrede ‘O.’ ismiyle tanındığını, ailesinin kendisine, ölen ağabeyinin adı olan ‘O.’ ismiyle hitap ettiğini, bu nedenle suça konu senetleri O. ismiyle düzenlediğini, borcunu inkâr etmeyip en kısa sürede ödeyeceğini savunması, kolluk araştırmasında sanığın kasabada ve çevre ilçelerde ‘O.’ ismiyle bilinip tanındığının tespit edilmesi, aile nüfus kaydının incelenmesinde, O. ismiyle kendisinden önce doğup ölen ağabeyinin bulunduğu anlaşılmaması, senet içeriklerinde verdiği adresle yargılamada verdiği adresin örtüşmesi, katılanın ifadesinde; sanık ile yaklaşık 3 yıl süre ile ticari ilişkide bulunduğunu, ancak son alışverişte sanığın verdiği senetleri ödemediğini söylemesi karşısında; belgelerde sahtecilik suçlarında zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket edilmediğinde suç kastından söz edilemeyeceği ve bu durumun failde belgede sahtekârlıkta bulunmak kastına etki yapabileceği cihetle, suça konu senetlerle ilgili varsa icra takip dosyalarının getirtilip incelenerek, borca itiraz veya ödeme durumu bulunup bulunmadığının belirlenmesi, icra dosyalarının denetime olanak verecek şekilde dosya içerisine konulması ve toplanan deliller birlikte değerlendirilerek sanığın suç kastı ile hareket edip etmediği tartışılarak sonucuna göre hukuki durumun belirlenmesi gerekirken eksik inceleme ile yetinilerek yetersiz gerekçe ile yazılı şekilde hüküm kurulması...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.05.2014 tarih, 2012/25876 E., 2014/8691 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19/06/2019 tarih, 2019/3480 E., 2019/5400 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 28.09.2015 tarih, 2013/14329 E., 2015/28768 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.02.2012 tarih, 2009/16512 E., 2012/1149 K.

olduğunun anlaşılması nedenleriyle suçun unsurları itibariyle oluşmadığına karar vermektedir¹⁰⁵¹.

Belgenin bir başkası tarafından imzalandığı her durumda doğrudan sahte bir belgeden bahsetmek mümkün değildir. Sosyal ve ticari hayatta sıkça ilgilinin rızasıyla birbirinin yerine imza atma durumu söz konusu olabilmektedir. Ancak burada, yerine imza atılan kişinin rızası belgenin üçüncü kişinin aleyhine kullanılmasını sonuçlamamalıdır. Yani rıza üzerine belge imzalanması halinde rızayı veren dışındaki üçüncü kişilerin haklarına hâlel getirilmemeli ve bu amaçla hareket edilmemiş olmalıdır. Burada ilk olarak Yargıtay'ın yerleşmiş içtihadı gereğince önceden verilen rızaya istinaden belgenin şahıs adına imzalanması halinde sahtecilik suçunun gerçekleşmediği kabul edilmektedir. Örneğin, bir kambiyo senedinin önceden verilen açık ya da zımni rızaya dayanarak keşideci yerine imzalanması halinde sahtecilik suçu oluşmaz¹⁰⁵².

Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, keşideciyle üçüncü kişinin anlaşarak kötü niyetle hareket etmeleri durumudur. Burada sonradan imza inkârında bulunulmasını sağlamak maksadıyla kambiyo senedini keşideci yerine üçüncü kişi imzaladıktan sonra bu senet alacaklıya verilmektedir. Daha sonra alacaklının yaptığı icra takibine keşideci tarafından imza ve borca itiraz edilmişse olayda belgede sahtecilik suçunun önceden verilen rıza nedeniyle oluşmadığı söylenemez. Burada baştan itibaren sahtecilik kastıyla hareket edildiğinden sahtecilik suçunun gerçekleştiği kabul edilmelidir. Yargıtay da bu gibi durumlarda failin kastının tespiti açısından adına imza atılan failin yapılan icra takibine itiraz edip etmediği, imza ve borcu inkâr edip etmediği hususlarını gözönünde tutmaktadır. Başka bir ifadeyle Yargıtay, bu gibi durumlarda, belgenin tanziminden sonraki davranışlarına bakarak sanığın kastının sahtecilik olup olmadığını anlamaya çalışmaktadır. Failin sonraki hareketleriyle borcunu inkâr etmeye yönelmesi halinde baştan itibaren sahtecilik kastıyla hareket ettiğini kabul ederek resmi belgede sahtecilik suçunun gerçekleştiğini belirtmektedir. Sanığın kendisine ait ya da yetkilisi olduğu şirkete ait çeki kendisi yerine başkasına imzalatarak sanki kendisi imzalamış gibi üçüncü şahıslara verdikten sonra imza inkârında bulunması halinde de

¹⁰⁵¹ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.774-775.

¹⁰⁵² Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 30.04.2019 tarih, 2019/2531 E., 2019/4201 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 15.01.2019 tarih, 2018/5440 E., 2019/415 K.

baştan itibaren sahtecilik kastıyla hareket etmiş olması nedeniyle sahtecilik suçu oluşur¹⁰⁵³.

Başkasının yerine imza atma hususu ikinci olarak bir belgenin oluşturulmasında yardım etme şeklinde ortaya çıkabilir. Örneğin, kırık olduğu için kolunu kullanamayan kişinin talebi üzerine onun irade beyanını yazan ve onun adına imzalayan kişinin düzenlediği belge, bir ispat vasıtası olarak tamamıyla geçerlidir. Yani bu gibi hallerde de hukuki bir ilişkiyi ispata elverişli bir belgenin varlığı kabul edilir. Ancak belgenin geçerliliği için imzanın bizzat düzenleyene ait olmasının gerektiği hallerde, ilgilinin rızası olsa da imzanın başkası tarafından atılması halinde geçerli bir belgeden söz edilmez¹⁰⁵⁴. Örneğin, el yazısıyla yapılması gereken vasiyetname, muris yerine başkası tarafından imzalanmışsa bu vasiyetnamenin bağlayıcı olduğundan bahsedilemeyeceği gibi anılan belgenin sahte olduğu da iddia edilemez¹⁰⁵⁵. Söz konusu belgenin tanzimi esnasında kişinin, muhataba sahte isimle tanıtılması söz konusuysa bu belge muhatabın huzurunda imzalanmış olsa bile yine farklı bir isme yönlendirilme gerçekleşmiştir. Bir kişi kendisine ait olmayan çeki banka görevlisinin önünde sahte isimle imzalarsa sahtecilik suçunu işlemiş olduğu kabul edilir¹⁰⁵⁶. Düzenleyen olarak belirtilen ismin, firmanın ya da resmi

¹⁰⁵³ "Sanığın, N. İnşaat şirketinin ortağı ve temsilcisi olduğu, suç tarihinde müşteki E. A.'ın imzasını taşımayan sahte olarak tanzim ettiği suça konu TEB A. Şubesine ait, 30/11/2007 keşide tarihli, 9.000 TL.bedelli çeki, almış olduğu mobilya malzemesi karşılığında katılan şirkete cirolayarak verdiği, keşidecinin suça konu çekin rızası hilafına elinde çıktığını beyan etmesi üzerine banka tarafından ödmeden men kararı verildiği, çek bedelinin ödenmemesi üzerine katılan şirket vekili tarafından suç duyurusunda bulunulduğu, bu surette sanığın nitelikli dolandırıcılık ve resmi belgede sahtecilik suçlarını işlediği iddia olunan somut olayda,

Sanığın tüm aşamalarda, suça konu çeki yapmış olduğu ticari alışveriş karşılığında müşteki E.'den aldığına dair savunmaları, suça konu keşideci imza ve yazısının müşteki E.'nin eli ürünü olmadığına dair kriminal rapor karşısında, maddi gerçeğin hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde tespiti bakımından, öncelikle sanığın yetkilisi olduğu N. İnşaat şirketinin suç tarihindeki defter ve belgelerinin getirtilerek konusunda uzman bilirkişiye tevdi ile, suça konu çekin defter ve belgelerde kayıtlı olup olmadığının tespiti, ayrıca suça konu çek hakkında katılan şirket vekili tarafından B. 6.İcra Müdürlüğü'nün ... E. sayılı dosyası ile başlatılan icra takip dosyasının getirtilerek herhangi bir ödeme yapıp yapılmadığı, sanığın ve müşteki Emre'nin icra takibine herhangi bir itirazlarının bulunup bulunmadığı, dolayısıyla sanığın en başından itibaren dolandırıcılık kastıyla hareket edip etmediğinin araştırılması ve toplanan tüm delillerin sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdirinin gerektiği gözetilmeden, eksik incelemeyle yazılı şekilde beraat hükümleri verilmesi," Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 28.03.2019 tarih, 2017/12265 esas, 2019/2997 karar: Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.09.2019 tarih, 2019/1866 E., 2019/6121 K.

¹⁰⁵⁴ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.159.

¹⁰⁵⁵ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 56; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.775.

¹⁰⁵⁶ **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.332.

makamın hakikatte bulunması ya da bulunmaması önem arz etmemekte olup belge sahtedir¹⁰⁵⁷.

Resmi bir belgenin sahte olarak tanzimi fiili, bir resmi belgenin gerçekmişçesine üretilmesinden sonra imzanın taklidi suretiyle meydana getirilmesidir. Belgenin başkasınca düzenlenmiş olduğuna ilişkin kanaat, gerçek belgenin tanziminde yetkili olan makama ilişkin ünvan ve şekiller kullanılarak ayrıca belgeyi imzalama yetkisi bulunan kamu görevlisinin imzasının taklidi yollarıyla uyandırılmaktadır. Suçun bu şeklinin, resmi belgede yer alması gereken unsurların taklidi suretiyle gerçekleştirildiği belirtilmektedir¹⁰⁵⁸. Dolayısıyla resmi şekli ve imzayı içermeyen sahte belge, taklit edilmiş sayılmaz¹⁰⁵⁹. Burada söz konusu olan taklit fiili, sadece mevcut olan belgede gerçekleşen taklit değildir. Ayrıca bir belgenin resmi belge vasfını kazanmasını sağlayan unsurların taklidi de bu kapsamdadır. Resmi belgeye ait biçimsel özelliklerin, antetin, şeklin, ünvanın, imzanın ve diğer unsurların taklidi halinde belgenin sahte olarak tanzimi söz konusu olur¹⁰⁶⁰. Bütün bu resmi şekilleri ve imzayı ihtiva etmeyen sahte belge, taklit edilmiş sayılamaz¹⁰⁶¹. Belgenin, öngörülen şekil şartlarını içermemesi halinde bu belge taklit edilememiş olup ortada bir resmi belgenin varlığından da bahsedilemeyeceğinden düzenleme fiilinin gerçekleştiğini söyleyemeyiz. Yargıtay da resmi belgenin, orijinalindeki tüm şekil şartlarını içerip içermediğinin araştırılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla, sahte olarak oluşturulan belgenin aslının içerdiği tüm şekil şartlarını içermemesi durumunda, belgenin aldatma kabiliyetinin bulunmaması nedeniyle suçun oluşmadığını kabul etmektedir¹⁰⁶². Ancak burada aslının tüm şekil şartlarının taklit edilmesi gerektiği hususuyla kastedilen, esaslı unsurlara ilişkin olup ilk bakışta belgenin sahte olduğunun anlaşılmasına neden olan şekil şartlarıdır. Belgenin ancak dikkatli olarak

¹⁰⁵⁷ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.156.

¹⁰⁵⁸ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.231; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.284; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku- III, s.423.

¹⁰⁵⁹ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.284.

¹⁰⁶⁰ **GÖKCEN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.107

¹⁰⁶¹ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.284; **ERMAN**, Ticarî Ceza Hukuku-III, s.423; Bu husus TCK m.204'ün gerekçesinde de; *"Birinci seçimlik hareket, resmi belgeyi sahte olarak düzenlemektir. Bu seçimlik hareketle, resmi belge esasında mevcut olmadığı hâlde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir. Sahtelikten söz edebilmek için, düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyula anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tâbi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belgenin, sahte belge olarak kabul edilmesi gerekir."* denilerek belgenin, taklit edilmek suretiyle oluşturulması ve gerçek bir belge kanaatini uyandırması gerektiği vurgulanmıştır.

¹⁰⁶² Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.09.2019 tarih, 2019/4345 E., 2019/6168 K.

incelenmesi sonucunda anlaşılabilecek detaylara ilişkin küçük şekil eksiklikleri/faklılıkları bu kapsamda değerlendirilmemelidir¹⁰⁶³.

Kanaatimizce birinci fıkra kapsamındaki sahte belge düzenleme hareketinin belgenin maddi varlığına yönelik olarak da gerçekleştirilmesi mümkündür. Başka bir anlatımla, gerçek kimlik bilgileriyle düzenlemiş olup belli bir kişiye izafe edilmesi noktasında bir sorun olmasa da belgenin sahte olması söz konusu olabilir. Örneğin, fail renkli fotokopi yoluyla oluşturulmuş çeki, kendi isim ve imzasıyla düzenlediğinde belli bir kişiye izafe edilen sahte bir resmi belge oluşturmuştur. Çünkü failin kimliği gerçektir ancak belge, maddi yapısı itibariyle sahtedir.

Sahte belge düzenleme fiili, belgenin bir bölümüne yönelik olabileceği gibi bütününe yönelik de gerçekleştirilebilir. Örneğin, fail keşideci olarak kendi adına düzenleyip imzaladığı gerçek bir çeki kefil olarak sahte isim yazıp imzalarsa bu durumda çekte yine belli bir kişiye izafe edilme noktasında sorun olmayıp çek kefil isim ve imzası yönünden sahtedir. Demek oluyor ki bu ve buna benzer durumlarda 204. maddenin birinci fıkrasındaki sahte belge düzenleme fiilinin failin kimliğinin gerçek olması yani belgenin belli bir kişiye izafe edilebilmesi halinde de içerik itibariyle tamamen veya kısmen sahte belge tanzimi söz konusu olabilir. Bu nedenle doktrindeki, TCK m.204/1. fıkrasındaki kamu görevlisi olmayanlar tarafından gerçekleştirilen sahte belge düzenleme fiilinin ancak belgenin belli bir kişiye izafe edilebilme unsurunda sahteciliğin söz konusu olduğu hallerle sınırlı olarak gerçekleşebileceği¹⁰⁶⁴ şeklindeki görüşe iştirak etmediğimizi belirtmek isteriz.

Sahteciliğin belgenin bir kısmı ya da tümü üzerinde gerçekleştirilmesinin suçun meydana gelmesi bakımından bir önemi bulunmamaktadır¹⁰⁶⁵. Dolayısıyla belgenin kısmen sahte olarak düzenlenmesi durumunda da suçun unsurları oluşur¹⁰⁶⁶. Kısmen sahte düzenlenmiş olan belgenin söz konusu olması için önceden düzenlenmiş tüm unsurlarıyla tamamlanmış olan geçerli bir belge bulunmalıdır. Bu belgeye sahte hükümler

¹⁰⁶³ Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 26.11.2015 tarih, 2015/4347 E., 2015/5610 K.

¹⁰⁶⁴ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.-776777.

¹⁰⁶⁵ **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.52.

¹⁰⁶⁶ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.284; **TAŞDEMİR**, Açıklamalı İçtihatlı, s.269; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.155; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.743.

eklenerek kısmen sahte bir belge vücuda getirilebilir¹⁰⁶⁷. Gerçek nitelikte olan belgede imza kısmında düzenleyenin imzasının taklit edilmesinde ya da belgedeki tarihin sonradan gerçeğe aykırı olarak doldurulması halinde kısmi sahtecilik gündeme gelir¹⁰⁶⁸. Kısmen sahte belge düzenlemek suretiyle gerçekleştirilen fiilde, fail, gerçek bir belgeye bir takım hükümler ekleyerek gerçek belgeyi taklit etmektedir. Kısmen sahte bir belge düzenlendiği durumlarda failin elinde geçerli gerçek bir belge bulunmaktadır ve sahtecilik bu belgenin bütünlüğüne zarar vermemektedir; ancak fail, tamam olan bu geçerli belgeye sahte hükümler eklemekte, sahte kısım gerçek kısma ilâve edilmektedir¹⁰⁶⁹. Belgenin kısmen sahte düzenlenmesi, gerçek belgeyi düzenleyen kişi tarafından bizzat gerçekleştirilebileceği gibi başka kimselerce de gerçekleştirilebilir. Kısmen sahte belge düzenlemek fiili gerçek belgeye sahte hükümlerin eklenmesi anlamına gelir¹⁰⁷⁰.

Kısmi olarak yapılan sahtecilik, gerçek bir belgenin başkalarını aldatacak biçimde değiştirilmesi fiilinden farklıdır¹⁰⁷¹. Gerçek kısmın olduğu gibi bırakılmakta olması bakımından, kısmi olarak sahte belge düzenlemek fiili, tağyir hâlden ayrılmaktadır¹⁰⁷². Burada mülga TCK'daki ifadeyle, belgenin tahrifi ve tağyiri halleri gibi değiştirme amacı güden eylemler bulunmamaktadır. Geçerli bölüm üzerinde herhangi bir değişiklik ve müdahale yapılmadan belgede kısmen ilaveler yapılması suretiyle gerçek nitelikteki belgenin bir bölümü sahte biçimde tanzim edilmektedir¹⁰⁷³.

Belgenin tamamının sahte olarak düzenlenmesi halinde olduğu gibi kısmi sahtecilik hallerinde de yapılan sahteciliğin hukuki değer taşıması ve aldatma yeteneğini haiz olması gerekir¹⁰⁷⁴. Başka bir ifadeyle kısmi olarak sahte belge düzenleme halinde de yapılan sahteciliğin belgenin hukuki sonuç doğurabilecek bir kısmına ilişkin olması gerekir. Hukuki sonuç doğurmayacak ya da belgeden elde edilecek sonuca tesir etmeyecek hususlarda yapılan sahtecilikler bu kapsamda değerlendirilemez. Dolayısıyla,

¹⁰⁶⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.409; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.423; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.741 vd.; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.155; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.284.

¹⁰⁶⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.02.2020 tarih, 2019/7968 E., 2020/808 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.11.2019 tarih, 2017/12225 E., 2019/7660 K.

¹⁰⁶⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.423.

¹⁰⁷⁰ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.284.

¹⁰⁷¹ **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.52.

¹⁰⁷² **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.424.

¹⁰⁷³ **ŞAN**, Sahtecilik Suçu s.97.

¹⁰⁷⁴ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.267.

belge üzerindeki tarihle düzenleme yeri kapsamındaki ikincil hususlarda gerçekleşen sahtecilikler, ancak bu konulara hukuksal sonuçlar bağlanması halinde kıymet taşır¹⁰⁷⁵. Belgenin tamamen ya da kısmen sahte düzenlenmesi fiilleri arasında cezai yönden herhangi bir fark bulunmamaktadır¹⁰⁷⁶.

Sahte belge düzenleme seçimlik hareketinde de belgenin aldatma kabiliyetinin bulunması gerekir. Kanun'un sadece lâfzi olarak dikkate alınması halinde "resmi belgeyi sahte olarak düzenleme" seçimlik hareketi bakımından, burada aldatma kabiliyetinin bulunması gerekip gerekmediği hususunun madde metninden tam olarak anlaşılmadığı, çünkü maddede "bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleme" den bahsedildiği, bunun başkalarını aldatacak biçimde olmasının aranmadığı ileri sürülebilir. Başka bir ifadeyle aldatma kabiliyetinin sadece değiştirme fiili bakımından aranacağı gibi bir sonuç ortaya çıkabilir¹⁰⁷⁷. Ancak "aldatma" özelliği, aslında "sahte" teriminin içinde mevcut olup aldatma unsuru sahtecilikle iç içedir, bitişiktir. Dolayısıyla "resmi belgeyi sahte olarak düzenlemek" kavramında "sahte" sözcüğünün mevcut olması nedeniyle ilave olarak "başkalarını aldatacak şekilde" ifadesine diğer seçimlik hareketten farklı olarak yer verilmemiştir. Bu açıdan, sahteciliğin aldatmaya uygunluğu ve elverişliliği, maddede yer alan bütün seçimlik hareketler bakımından aranacaktır¹⁰⁷⁸.

Belge hukuken geçerli kabul edilen nitelikteyse alınma sebebinin doğru olmadığından bahisle belgenin sahte olduğu ileri sürülemez. Örneğin, başka ülke vatandaşlığı alabilmek için görevli memur önünde usulüne uygun şekilde evlenme işlemleri yapılmışsa evlenmenin geçerli olmadığı ve bu nedenle belgenin sahte olduğu ileri sürülemez¹⁰⁷⁹. Kanun gereği resmi belge hükmünde olan kambiyo senetleri düzenlenirken Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilen zorunlu unsurları ihtiva etmeleri gerekir aksi halde yani bu unsurlardan birinin eksik olması halinde resmi belge özelliğini

¹⁰⁷⁵ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.155; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.741 vd.; EREM, Özel Hükümler, C. IV, s.42.

¹⁰⁷⁶ AYDİL, Yetkili Kamu Görevlisinin s.86.

¹⁰⁷⁷ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.153; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.743.

¹⁰⁷⁸ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.773.

¹⁰⁷⁹ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.151; "Tarafların gerekli belgeleri hazırlayarak görevli memur önünde usulüne uygun şekilde evlenme iradelerini açıklamaları yeterli olup bu evliliğin vatandaşlık hakkını alabilmek için yapılmasının evliliğin iptalini gerektiren sebeplerden olmadığı da dikkate alınarak, dosya içeriğinden anlaşıldığı üzere görevli memurların huzurunda ve usulüne uygun yapılan işlemler sonucunda meydana gelen suçta konu evlenme akitlerinin sahteliklerinden söz edilemeyeceği, bu surette sanıkların üzerlerine atılı resmi evrakta sahtekârlık suçlarının unsurlarının oluşmayacağı...". Yargıtay 11. Ceza Dairesi. 18.11.2009, 2007/476 E. 2009/14320 K.

kazanmadığından suç unsurları itibariyle oluşmaz¹⁰⁸⁰. Resmi belgenin sahte biçimde düzenlenmesi suçunda, suçun tamamlanma anı belgenin düzenlendiği andır¹⁰⁸¹. Ayrıca suçun oluştuğunun kabulü için bu şekilde düzenlenen belgenin kullanılmasına gerek bulunmamaktadır¹⁰⁸².

2.2.1.2.1.2. Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek

Bireylerce gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçundaki diğer bir seçimlik hareket “*gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesidir*”¹⁰⁸³. Bu seçimlik harekette söz konusu olan gerçek bir belgede yer alan olayın ve irade beyanının içerik olarak sonradan değiştirilmesidir¹⁰⁸⁴. Başka bir ifadeyle resmi belge niteliğindeki bir belgenin sonradan tahrif edilmesi söz konusudur¹⁰⁸⁵. Mülga 765 sayılı TCK m.339/1’de suçun bu şekli, “*gerçek bir belgenin ‘tağyir veya tahrif edilmesi’*” ifadesiyle açıklanmıştır¹⁰⁸⁶.

Tağyir başkalaştırma, değiştirme, bozma; tahrif ise bozma, değiştirme anlamlarına gelmektedir¹⁰⁸⁷. Tahrif ve tağyirden -alteration¹⁰⁸⁸- maksat gerçek, tam bir resmi belgeye sahte hükümler eklenmesi veya bu belgede silintiler meydana getirilmesidir¹⁰⁸⁹. Denilebilir ki değiştirmek, belge tamamlanıp hukuki sonuç doğuracak hale getirildikten sonra yani belgeden el çekildikten, son şeklini aldıktan sonra bunun üzerinde yapılan her

¹⁰⁸⁰ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.01.2021 tarih, 2018/7045 E., 2021/490 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.01.2019 tarih, 2017/47 E., 2019/908 K.; Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 08.03.2012, 2011/11430 E., 2012/31081 K.

¹⁰⁸¹ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.846.

¹⁰⁸² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 46; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.267.

¹⁰⁸³ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.84.

¹⁰⁸⁴ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 46; **SAFERSTEIN/MCCLURE**, “A Simplified Guide To Forensic Document Examination”, s.1 vd.; **HOLTA/LEE**, “A Crime Script Analysis of Counterfeit Identity Document Procurement Online”, s.3; **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.168.

¹⁰⁸⁵ Bu seçimlik hareketin gerçekleştiriliş şekillerine ve bunların tespitine ilişkin ayrıntılı teknik bilgiler için bkz. **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.166 vd.; **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.52.

¹⁰⁸⁶ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.285; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.108; **GÖKÇEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, 163.

¹⁰⁸⁷ Türk Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 16.03.2020.

¹⁰⁸⁸ Bir belgede fiziksel, kimyasal veya mekanik yollarla yapılan değişiklik. (**SAFERSTEIN/MCCLURE**, “A Simplified Guide To Forensic Document Examination”, s.1 vd.); **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.196

¹⁰⁸⁹ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.285; Konuya ilişkin örnekler ve ayrıntılı açıklamalar için bkz. **BAİNES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.213 vd.

türlü değışikliğı ifade eder. Sahteciliğın bu şeklinde, gerçek bir belge üzerinde bir kısım değışiklikler yapılarak söz konusu belgenin ilk başından itibaren, değışiklik yapıldıktan sonra oluşan içerikte olduğı düşündürölmektedir. Böylece, suçun konusunu oluşturan belgenin delil yönü değıştirilmektedir¹⁰⁹⁰. Başka bir ifadeyle geçerli olan bir evrakın bu suretle hukuki sonuçları ve etkisi kısmen veya tamamen değıştirilmiş olur¹⁰⁹¹. Belgedeki gerçeğın değıştirilmesi suretiyle yapılan en yaygın fiiller, mevcut bir belgeyi maddi olarak değıştirmek veya buna yeni bir yazı eklemek şeklinde gerçekleştirilenlerdir¹⁰⁹². Alman hukukunda gerçek bir belgede düzenleyen dışındaki üçüncü şahıslar tarafından yapılan her türlü değıştirme işlemi bu değışikliğın belgeyi düzenleyen kişi tarafından yapılgı izlenimi verilmişse “değıştirme” niteliğinde kabul edilmektedir¹⁰⁹³.

Burada sahteciliğın hukuki önemiyle ilgili olarak daha önce söylenenler göz önünde bulundurulmalıdır. Gerçekten, bütün sahtelikler gibi yazılı belgelere ilişkin sahtelikler de hukuki kıymet taşımalı, dolayısıyla sahtecilik kamuyu aldatmaya elverişli olmakla kalmamalı, ayrıca gerçekliğın teminat altına aldığı belirli menfaatlere zarar vermeye veya en azından bunları tehlikeye atmaya elverişli olmalıdır. Bu nedenle ilk bakışta anlaşılabilecek boyutta kaba taklitler, değıştirmeler ve kişiler bakımından zarar oluşturmıyan taklitler veya değışiklikler cezalandırılmaz¹⁰⁹⁴. Resmi bir belgenin, delil niteliğini etkileyebilecek ya da hukuksal neticelerinde farklılık oluştıracak şekilde değışiklikler yapılması ve bu değışikliğın iğfal kabiliyetinin bulunması durumunda bu fiil gerçekleşmiş olur. Bu değışiklikle amaçlanan belgenin başından beri böyle düzenlendiğı düşüncesi uyandırmaktır¹⁰⁹⁵.

Madde gerekçesinde açıkça vurgulandığı üzere¹⁰⁹⁶ bu seçimlik hareket açısından fail, esasında gerçek bir resmi belgede silme, ekleme, değıştirme suretiyle veya belgenin bir kısmını yok etmek suretiyle değışiklik yapmaktadır¹⁰⁹⁷. Bu seçimlik hareket, yazının

¹⁰⁹⁰ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.778-779.

¹⁰⁹¹ **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.52.

¹⁰⁹² **SOMMA/AŁOE/SPAGNOLO**, “Defects in UV-vis-NIR reflectance spectra as method for forgery detections in writing documents”, s.1.

¹⁰⁹³ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 64.

¹⁰⁹⁴ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.238; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.261.

¹⁰⁹⁵ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.108.

¹⁰⁹⁶ Madde gerekçesinde de; “İkinci seçimlik hareket, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değıştirmektir. Bu seçimlik hareketle, esasında mevcut olan resmi belge üzerinde silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değışiklik yapılmaktadır. Mevcut olan resmi belge üzerinde sahtecilikten söz edebilmek için, yapılan değışikliğın aldatıcı nitelikte olması gerekir. Aksi takdirde, resmi belgeyi bozmak suçu oluşır.” şeklindeki açıklamalar ile bu hususa vurgu yapılmıştır.

¹⁰⁹⁷ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9;

bir bıçak, iğne veya başka bir keskin nesneyle kazınması veya lastik, ekmek kırıntısı vb. ile silinmesi yoluyla gerçekleştirilen mekanik çıkarma ya da bir metnin aşınması veya belirli kimyasal maddelerle yıkanması yoluyla, tamamen veya yalnızca kısmen sonuç olarak renginin bozulmasına ve hatta bazen metnin nihai olarak kaldırılması yoluyla kimyasal temizleme şeklinde gerçekleştirilebilir¹⁰⁹⁸. Metin eklenerek yapılan sahtecilik ve metin çıkarılarak yapılan sahtecilik genellikle kısmi sahteciliklerde tipiktir. Bu sahtecilik kategorisi, bir harf veya rakamın basit bir şekilde değiştirilmesi (3 üzerinden 8, 9 veya 0 üzerinden 6 vb.), sayılar eklenmesi suretiyle tam satırlara ulaşılarak gerçekleştirilebilir¹⁰⁹⁹. Metin ekleyerek yapılan sahtecilik çeşitlerinden, orijinal bir belgeden sonra harflerin, kelimelerin veya sayıların, daha sonra tam satırların aktarılması da sık görülür¹¹⁰⁰.

Tamamlanmış bir belge üzerinde yapılan değişiklikler bu kapsamda kalır. Belge henüz tamamlanmadan düzenleme aşamasında yapılan değişiklikler bu kapsamda değildir. Örneğin, noterin düzenlediği bir vekâletname içeriğine, verilmeyen birtakım yetkileri de ilave etmesi TCK m.204/2. fıkrası kapsamına girer¹¹⁰¹. Mülga Kanun'daki ifadeyle tahrif ve tağyirin yani değiştirmenin söz konusu olması için ortada gerçek bir belgenin söz konusu olması gerekir¹¹⁰². Bu bir ön şarttır. Çünkü sahte bir belgenin kanun tarafından korunması söz konusu olamaz¹¹⁰³.

Resmi belge niteliğine sahip olmayan bir evrak üzerinde yapılan değişiklikler, bu suça vücut vermez¹¹⁰⁴. Tamamlanmamış ya da geçerlilik kazanmamış bir resmi belge üzerinde değişiklik yapılması kural olarak suç oluşturmaz. Maddedeki anlamda değiştirilmeden bahsedebilmesi için belgedeki anlamın değişmiş olması gerekir. Değiştirme fiili, belgenin mevcudiyetini sonlandıracak boyuta erişmemelidir. Sadece belgenin içeriğiyle ve hukuksal netice doğurmasına ilişkin olarak yapılmalıdır. Bu anlamda söz konusu değişiklik, belgenin anlamının gizlenmesi ya da belgenin

TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1049-1050; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.779.

¹⁰⁹⁸ **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.167.

¹⁰⁹⁹ **SAFERSTEIN/MCCLURE**, “A Simplified Guide To Forensic Document Examination”, s.1 vd.

¹¹⁰⁰ **HORHOGEA/BĂLUŞESCU**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, s.168.

¹¹⁰¹ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.269.

¹¹⁰² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 46; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.285.

¹¹⁰³ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.84.

¹¹⁰⁴ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 46; **GÖKCAN**, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu” s.108; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.270.

kullanılmaz hale gelmesi sonucunu doğurmuşsa TCK m.205'de tanımlanan “Resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek” suçu oluşacaktır¹¹⁰⁵. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da bir kararında bu hususa dikkat çekmiştir¹¹⁰⁶.

Resmi belge üzerindeki değişikliğin, belgenin kanıt özelliğini etkileyebilecek ya da hukuksal neticelerinde değişiklik oluşturacak şekilde gerçekleştirilmiş olduğu ve bu değişikliğin üçüncü kişileri aldatma kabiliyetinin bulunduğu kabulü durumunda suçun gerçekleşmiş olduğundan söz edilecektir¹¹⁰⁷. Belgenin hukuki netice doğurmayan kısımlarında değişiklik yapılması durumunda suç oluşmayacaktır¹¹⁰⁸. Değiştirme fiili, belgenin belirli bir olayın deliline esas teşkil eden başka bir hakkın ya da bir durumun kazanımına, devrine ve tespiti açısından kullanılmaya ayrılan bölümlerinde gerçekleşmelidir. Değişiklikler, belgeye ekleme yapılması veya belgedeki tarih ve imza gibi hususların silinip kazınması biçiminde meydana getirilebilir¹¹⁰⁹.

Tahrif ve tağyir fiili, belgenin anlamı ve kapsamına yönelik olarak gerçekleştirilebileceği gibi hüviyetine ilişkin de olabilir¹¹¹⁰. Bu anlamda, değiştirme suretiyle belgenin ya kaynağı ya tarihi veya muhtevası gerçekte olduğundan farklı bir şekilde gösterilir¹¹¹¹. Dolayısıyla değiştirme hareketi belgenin muhtevasına yönelik olabileceği gibi hüviyetine ilişkin de olabileceğinden, belgede yer alan imza ya da tanzim tarihinde yapılan değişiklikler de değiştirme kapsamındadır¹¹¹². Adliyeden alınan adli sicil kaydındaki bilgilerin değiştirilmesi ya da bir bono üzerinde bulunan vade tarihinin veya bedelinin değiştirilmesi ya da çek üzerindeki imzanın kimyasal bir ilaçla yok edilip yerine başka bir kişi adına imza atılması gibi fiiller bu niteliktedir¹¹¹³.

¹¹⁰⁵ **ERMAN**, Ticarî Ceza Hukuku-III, s.427; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.165; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.85.

¹¹⁰⁶ “205. maddedeki ‘bozma’ ile 204. maddedeki ‘değiştirme’ fiilleri, birbirine yakın, hatta aynı olabilir. Aradaki fark, ‘aldatıcılık’ vasfıdır. Nitekim bu hususa, hem 204, hem de 205. maddenin gerekçesinde yer verilmiştir. 205. maddenin gerekçesine göre, sahtecilik suçu, düzenlenen belgenin veya belgede yapılan değişikliğin başkasını aldatıcı nitelikte olmasını gerektirir. 205. maddedeki, ‘resmi belgeyi bozma, yok etme veya gizleme’ suçunun işlenmesi ise başkasını aldatma özelliği taşımayabilir. 204. madde gerekçesine göre de, ‘mevcut olan resmi belge üzerinde sahtecilikten söz edebilmek için, yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması gerekir. Aksi takdirde, resmi belgeyi bozma suçu oluşur.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 17.01.2019 tarih, 2016/21-319 E., 2019/22 K.

¹¹⁰⁷ **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.6205.

¹¹⁰⁸ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 67.

¹¹⁰⁹ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.413; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.108.

¹¹¹⁰ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.285; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.428.

¹¹¹¹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.428.

¹¹¹² **GÖZÜBÜYÜK**, Belgelerde Sahtecilik Cürümleri, s.84.

¹¹¹³ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.846

Kaynağına ilişkin tahrifatta, belgeyi düzenleyen kişinin kimliğinde sahtecilik yapılmaktadır. Bu da belgenin düzenleyicisi olarak görünen isim ya da imzanın değiştirilmesiyle söz konusu olabilir. Belgeyi kimin düzenlediği ve düzenleyen olarak görünen tarafından imzalanıp imzalanmadığı hususları belgenin kimliğine ilişkindir¹¹¹⁴. Belgenin kaynağına ilişkin tahrifat, belgenin yalnız imzasına yani düzenleyicisinin kimliğine ilişkin olan sahteciliktir. Örneğin, bir kimse eline geçirdiği bir belgedeki imzayı siler ve yerine başka bir kişinin imzasını atarsa bu durum söz konusu olur¹¹¹⁵. Bazı yazarlara göre, bu halde değiştirme değil, taklit bulunmaktadır; çünkü imzanın sahte olması, bütün belgenin sahteliğini de gerektirir¹¹¹⁶. Bir kısım yazarlara göre ise fiil niteliği itibarıyla değiştirmeden ibarettir¹¹¹⁷. İster taklit ister değiştirme şeklinde nitelendirilsin, sonuç aynı olacak ve ceza bakımından hiçbir fark bulunmayacaktır¹¹¹⁸.

Belgenin tarihinde yapılan tahrifat da değiştirme kavramına girer. Bu fiil gerçeğinden daha eski bir tarih ya da daha yeni bir tarih yazıldığında gerçekleştirilmiş olur. Ancak bu tarih değişikliğinin hukuki sonuç doğuracak nitelikte olması gerekmektedir. Belgenin içeriğine ilişkin değiştirmeyse belgenin anlamını hukuken önemli bir şekilde değiştiren tahrifattır. Anlamı değiştirmeyen ve ilk bakışta anlaşılmayan maddi hataların düzeltilmesi değiştirme fiilini vücuda getirmez¹¹¹⁹. Başka bir ifadeyle yapılan değişiklikten, fikri muhtevanın da etkilenmesi gerekmektedir. Örneğin, geçerli bir pasaportun üzerinde bulunan basit bir bilginin kapatılması hususu, anılan belgenin tahrifi olarak nitelendirilmeyebilir. Çünkü bu fiilden, fikri muhteva etkilenmemiştir¹¹²⁰. Ancak pasaport defterlerinde yapılan fiziksel tahrifatlar, genellikle belgenin fikri muhtevasını etkileyecek şekilde, orijinal belge üzerindeki fotoğrafın değiştirilmesi veya kimlik bilgilerinin silgi vb. araçlarla silinmesi veya kazınması sonucu gerçekleşir¹¹²¹. İçeriğin değiştirilmesi, var olan beyanın içeriğindeki ifadelerin kısmen yok edilmesi biçiminde de yapılabilir. Bu ihtimalde geriye kalan kısmın, belge vasfına erişebilen bir

¹¹¹⁴ **BAINES**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, s.98; **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 48.

¹¹¹⁵ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.428.

¹¹¹⁶ **SALTELLI e ROMANO - DI FALCO**, No. 1002. (Aktaran: **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.428)

¹¹¹⁷ **MANZINI**, 2266. (Aktaran: **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.428)

¹¹¹⁸ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.165; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.428.

¹¹¹⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.428.

¹¹²⁰ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 65.

¹¹²¹ **UÇAN, Aytaç**, Pasaport Sahteciliği Dosyalarının Yeni Elektronik Pasaport Tanzim Sistemi Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.38.

içerik taşıması gerekir¹¹²². Bütünü itibariyle tanınamayacak biçimde içeriğin yok edilmesi durumunda ise belge yok edilmiş sayılır¹¹²³.

Eklemenin esas belgenin metninde olması gerekir. Belgenin esasını oluşturan metninde tahrifat yapılmadan, bunun alt kısmına ya da arka kısmına bir takım ilaveler yapılmışsa kısmen sahte bir belgenin düzenlenmesi fiili işlenmiş olur¹¹²⁴. Bu durumda sahtecilik fiili değiştirmek şeklinde değil kısmen sahte belge düzenlemek fiili kapsamında gerçekleştirilmiş olur. Ayrıca yapılan değişikliklerin izin verilmeyen değişiklikler niteliğinde olması gerekir. Resmi belgeyi düzenleyen kişinin bizzat değiştirmesi söz konusu olabileceği gibi bu belgenin başka bir kimse tarafından da değiştirilmesi söz konusu olabilir¹¹²⁵. Belge üzerindeki değişiklik, düzenleyicisinin dışında herhangi bir kişi tarafından yapıldıysa sahtecilik söz konusudur¹¹²⁶. Değiştirme fiilini gerçekleştiren kişinin üçüncü bir şahıs olması halinde suçun oluşacağı muhakkaktır. Belgeyi düzenleyen bakımındansa bu her zaman böyle değildir¹¹²⁷. Burada dikkat edilmesi gereken nokta belgenin tamamlanmış olup olmamasıdır. Düzenleyen kişinin belge tamamlanıncaya kadar bunda yapmış olduğu ilaveler veya çıkartmalar değiştirme olarak kabul edilmez. Çünkü bu halde belge henüz hukuki sonuç doğurmaya başlamamıştır¹¹²⁸. Bununla birlikte düzenleyen daha sonradan belge üzerinde değişiklik yapabilme yetkisinin olması halinde de sahtecilik suçunun yasal unsuru oluşmayacaktır¹¹²⁹.

Belgelerdeki maddi hataların düzeltilmesi değiştirme değildir. Bu şekilde yapılan düzeltmelerdeki gaye, bütünlüğünü bozmak olmayıp belgeyi eksiksiz hale getirmektir. Bu halde belgenin anlamının değişmemiş olması gereklidir. Anlam değişikliğine yol açacak biçimde düzeltme söz konusuysa belgenin değiştirildiği kabul edilmelidir¹¹³⁰. Bir belgenin değiştirilmesi ve kısmen yok edilmesi arasındaki sınırın tesbiti uygulamada zorluk çıkarmaktadır. Belge üzerindeki irade açıklamasının bazı kısımlarının yok edilmesi suretiyle yeni delil muhtevası oluşturulmuş; örneğin, borç miktarını gösteren sıfırlardan biri silinmişse aldatma yeteneğinin bulunmadığı hallerde m.205'teki suçun,

¹¹²² KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s. 779.

¹¹²³ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.85.

¹¹²⁴ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.413; KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.779.

¹¹²⁵ HORHOGEA/BĂLUŞESCU, "Criminalistic Research of the Forged Documents", s.168.

¹¹²⁶ SCHONKE/SCHRODER/CRAMER, StGB, § 267, kn. 66.

¹¹²⁷ ERMAN, Ticarî Ceza Hukuku-III, s.425; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.167.

¹¹²⁸ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.85-86.

¹¹²⁹ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1050.

¹¹³⁰ ERMAN, Ticarî Ceza Hukuku-III, s.426.

aldatma yeteneğinin bulunması ihtimalindeyse tahrifatın varlığı dikkate alınarak inceleme konusu suçun işlendiğini söylemek mümkündür. Başka bir ifadeyle müdahale neticesinde belgenin delil niteliği ortadan kalkarsa sahtecilikten değil “belgeyi yok etmek”ten bahsedilir¹¹³¹. Belge hukuken hüküm ifade etmiyorsa sahtecilik suçu söz konusu olmaz. Kamu görevlisi önce resmi belgeyi düzenler bilahare kendi belgesini usulüne uymadan değiştirir ve ortaya çıkan belgenin aldatma kabiliyeti de olmazsa resmi belgenin bozulmasından söz edilebilir. Bu değişikliği üçüncü şahıs düzenleyici yerine kendisi yaparsa aynı şekilde belgeyi bozmak söz konusu olur¹¹³². Belgeyi düzenlemeye yetkili olan kişi, belgeyi değiştirse bu suçun oluşabilmesi açısından düzenleyenin belgede içeriğini daha sonra değiştirme hususunda yetkili bulunmaması gerekir¹¹³³.

Yapılan sahteciliğin aldatma yeteneğini haiz olması gerekmektedir. Aldatma kabiliyeti bulunmayan belgelerde yapılan tahrifatlar sahtecilik suçuna vücut vermediği gibi daha önceden aldatma kabiliyeti bulunan bir belge üzerinde yapılan değişikliğin aldatma kabiliyeti yoksa bu suç meydana gelmez. Örneğin, geçerli bir çek üzerindeki keşide tarihi değişikliğinin aldatma kabiliyetinin bulunmadığı kabul edilmiş ise burada sahtecilik suçu oluşmaz. Bu halde diğer şartlar da mevcutsa TCK m.205'te düzenlenmiş bulunan, “*Resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek*” suçu oluşabilecektir. Belge üzerindeki irade açıklamasının bazı kısımlarının yok edilmesi suretiyle yeni delil muhtevası oluşturulmuş; örneğin, borç miktarını gösteren sıfırlardan biri silinmişse aldatma yeteneğinin bulunmadığı hallerde TCK m.205'teki suçun; aldatma yeteneğinin bulunması ihtimalinde ise tahrifatın varlığı dikkate alınarak inceleme konusu suçun işlendiğini söylemek mümkündür¹¹³⁴. Ancak müdahale sonucunda belge vasfının yitirilmesi söz konusu olursa örneğin imzanın yok edilmesi gibi bu durumda TCK'nın 205. maddesindeki suç söz konusu olur¹¹³⁵.

İçerikte değişiklik, o ana kadar olan beyanların kısmen metinden çıkartılması biçiminde yapılabilir. Bu ihtimalde geriye kalan kısım açısından metin, belge sayılabilir içerikte olmalıdır. Bütünüyle tanınamayacak biçimde fikrîsel içeriğin yok edilmesi

¹¹³¹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.169; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.03.2017 tarih, 2015/3452 E., 2017/1971 K.

¹¹³² **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.170.

¹¹³³ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1050.

¹¹³⁴ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 71; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.169.

¹¹³⁵ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 71b.

durumundaysa belgeyi yok etme fiili söz konusu olur¹¹³⁶. Ayrıca belgede yapılan değişiklik için kullanılan araç önemli değildir. Burada kamu görevlisi konumunda bulunmayan kişinin, gerçek bir resmi belgede yaptığı değişiklik söz konusudur. Kamu görevlisinin, göreviyle bağlantılı olmadan resmi bir belgede yaptığı değişiklikler de birinci fıkra kapsamında değerlendirilir¹¹³⁷. Bu seçimlik hareket, belge üzerinde tahrifat yapıp yapılmadığının, tahrifatın kapsamı, tahrif edenin kimliğinin tespiti gibi hususlar bakımından özellik arz etmektedir. Kanaatimizce belgedeki değişikliğin mahkeme tarafından araştırılarak bu belge üzerinde sahtecilik yapılmış olup olmadığının belirlenmesi gereklidir. Bu gayeyle gerektiğinde bilirkişi incelemesi yaptırılması da gerekebilir.

Resmi belgelerin gerek sahte biçimde düzenlenmesi gerekse aldatma niteliğini içerecek biçimde değiştirilmesi hususları, maddi sahtecilik fiiline vücut verir. Çünkü fail, birinci durumda belgenin altında ismi yazılı kamu görevlisinin imzasını taklit etmekte, ikinci halde ise kamu görevlisinin imzasını taşıyan bir belgenin içeriğini belge tamamlandıktan sonra değiştirmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki isim ve/veya imza içermeyen ancak belge niteliği taşıyan, yani hukuk kuralları tarafından kendisine ispat gücü ve işlevi tanınmış yazıların da sahte olarak düzenlenmesi mümkündür¹¹³⁸.

Zaten sahte olan bir belgeyi değiştirmek, diğer bir deyişle tağyir ve tahrif etmek suç teşkil etmez¹¹³⁹. Kanun sahte belgeleri korumamaktadır¹¹⁴⁰. Bu şekilde gerçekleştirilen sahtecilik suçunun varlığının kabulü için ortada gereken bütün unsurlara sahip gerçek nitelikte bir belge bulunmalıdır. Ancak sahte belge sonradan gerçek belge niteliğini elde edebilir. Örneğin, sahte bir bonoya gerçek bir ciro yapılarak bu cirolarla yapılan kambiyo taahhütleri dolayısıyla gerçek bir borç ilişkisi doğabilir. Bu durumda, aynı belgede tahrifat yapılması, mesela bonoda yazılı borcun 10 milyon liradan 100 milyon liraya çıkarılması mümkündür. Bu durumda sahtecilik suçu oluşur¹¹⁴¹.

¹¹³⁶ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.85.

¹¹³⁷ GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.108.

¹¹³⁸ FISCHER, StGB, §, s.2156, kn.9; GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.86.

¹¹³⁹ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 46.

¹¹⁴⁰ HIPPEL, Robert v., Deutsches Strafrecht, Zweiter Band: Das Verbrechen, Allgemeine Lehren, Berlin 1930, s.547 vd.; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.411.

¹¹⁴¹ “TTK 602/1’e göre, vâdenin geçmesinden sonra yapılan ciro vadeden önce yapılan ciro hükmünü doğurur, ticari vasfı ve mahiyetini muhafaza eder.” (Ygt. İİD. 28.3.1960, 242/2321.) ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.411; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.425.

Failin asıl belgeyi düzenleyenden başkası olması durumunda sorun bulunmamaktadır. Ancak belgeyi düzenleyen kişi tahrifatta bulunacak olursa durumun ne olacağı karşısında şöyle bir ayırım önerilmektedir; belge failin yedinde kaldıkça, yani fail onun üzerinde tasarrufta bulunabildikçe, silinti ve ilaveler düzeltme niteliğinde olup değiştirme, tağyir kavramına girmez. Bu tasarruf yetkisi kalkınca, yani belge müstakil bir varlık elde edince bundan sonra yapılacak bütün ilave veya silintiler değiştirme, tağyir sayılır. Bazı kısımları değiştirilmiş başka bir ifadeyle tağyir edilmiş bir belgenin diğer kısımlarının sonradan tahrif edilmesi de mümkündür. Bu takdirde failler ayrıysa birden fazla suç ve şartları varsa iştirak hali söz konusu olabilir. Fail aynıysa zincirleme suç gündeme gelebilir¹¹⁴². Tahrif geçerli olanı değiştirmektir. Bu nedenle yok etmek tahrif etmek değildir¹¹⁴³.

Bir resmi belgede söz konusu olan eksikliklerin gerçeğe aykırı olarak tamamlanıp kullanılması da sahtecilik olmakla birlikte bu halde, “*gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme*” seçimlik hareketi değil, “*resmi belgeyi sahte olarak düzenleme*” hareketi söz konusu olur. Suç, değişiklik yapılmasıyla tamamlandığı için bu belgenin ayrıca kullanılması şart değildir¹¹⁴⁴. Gerçek nitelikteki resmi belgeyi değiştirme fiili, değişikliğin yapılmasıyla tamamlanır. Değiştirilen belgenin kullanılması, 765 sayılı TCK’dan farklı biçimde 5237 sayılı TCK’da seçimlik bir hareket olarak düzenlenmiştir¹¹⁴⁵. Belgede bu şekilde yapılan değişiklikler ve müdahalelerin bilirkişi incelemesi yoluyla başarılı bir şekilde tespiti olanaklıdır¹¹⁴⁶.

2.2.1.2.1.1.3. Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak

TCK m.204/1 açısından bir başka seçimlik hareket, sahte resmi belgenin kullanılmasıdır¹¹⁴⁷. Kullanma suçunun söz konusu olabilmesi için kullananın, usulüne uygun şekilde oluşturulan sahte resmi belgeyi bu sahteliğini bilerek kullanması gerekmektedir¹¹⁴⁸. Özel belgede sahtecilik suçunun aksine resmi belgede sahtecilik suçu açısından, belgenin sahte olarak düzenlenmesi ya da değiştirilmesi yeterli olup ayrıca

¹¹⁴² **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 66; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.425.

¹¹⁴³ **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.52.

¹¹⁴⁴ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.413; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.108.

¹¹⁴⁵ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.166.

¹¹⁴⁶ **SOMMA/ALOE/SPAGNOLO**, “Defects in UV-vis-NIR reflectance spectra as method for forgery detections in writing documents”, s.1.

¹¹⁴⁷ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45.

¹¹⁴⁸ **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu 2013, s. 3298.

bunun sonradan kullanılması zorunlu değildir¹¹⁴⁹. Özel belgede sahtecilik suçundan farklı olarak resmi belgede sahtecilik suçunda kullanma şartı aranmamıştır. Bu durum anılan iki suçu birbirinden ayırmıştır. Bunun gerekçeleri 1887 İtalyan Ceza Kanunu’nun Tasarısı Hakkındaki Bakanlık Gerekçesinde şöyle açıklanmıştır; “*Resmi evrakta sahtekârlıkta kullanma suçun unsurlarını oluşturmamalıdır, zira resmi bir varakada maddi veya fikrî sahtelik yapılması vatandaşların memurun yaptığı göreve olan güvenlerini başlı başına sarsar: memurun görevine ihanet ettiği yahut özel bir kişinin memurun görevini gasp ederek bir hileyi örtbas etmek istediğini gösterdiği anda bu güven sarsılmış olur*”¹¹⁵⁰. Bu açıklama resmi belgede sahtecilik suçunun tamamlanması için kullanma şartının aranmamasının gerekçesini isabetli ifadelerle ortaya koymaktadır. Suç, belgenin düzenlenmesiyle veya değiştirilmesiyle tamamlanmaktadır. Buradaki kullanma fiili, suçun seçimlik hareketlerinden üçüncüsü niteliğinde olup sahteciliğe konu resmi belgenin bu durumunun bilinerek kullanılmasını düzenlemektedir. Başka bir ifadeyle düzenleme veya değiştirme hareketlerini kendisi yapmamış olan failin bu belgeleri sahte olduklarını bilerek kullanması eylemini suç olarak yaptırım altına almıştır. Bu noktada kullanılan bu sahte belgenin kullanan kişi tarafından ya da başka bir kimse tarafından düzenlenmesinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır¹¹⁵¹. Belgeyi sahte olarak düzenleyen ya da gerçek belgeyi değiştiren kişi, belgeyi kendisi kullanırsa her iki eylem de yalnızca tek bir belgede sahtecilik suçunu teşkil eder¹¹⁵².

TCK m.207/1. fıkrasında düzenlenen özel belgede sahtecilik suçundaki kullanma fiili kendisinden önceki “*Özel bir belgeyi sahte olarak düzenlemek veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek*” hareketlerinin suç olabilmesi için bu şekillerde elde edilen özel belgenin kullanılması şartını yani suçun tamamlanması için bir şartı ifade ederken m.204'teki bu kullanma ise seçimlik hareket niteliğindedir¹¹⁵³. Sahte özel ya da resmi belgenin kullanılması suçu mülga 765 sayılı TCK m.346'da ayrı bir suç tipi niteliğinde düzenlenmişti. Söz konusu Kanun m.346'da, bu suça iştirak etmeyenlerin sahteliğini bilerek bu belgeleri kullanmaları cezalandırıldığı için¹¹⁵⁴ suça iştirak eden kişi

¹¹⁴⁹ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45; EREM, Ümanist Doktrin, s.71.

¹¹⁵⁰ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.430.

¹¹⁵¹ Bkz. TCK’nın 204. madde gerekçesi.

¹¹⁵² SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45.

¹¹⁵³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 1051.

¹¹⁵⁴ EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.274.

açısından eylem, m.339'a iştiraki olarak cezalandırılıyordu. Yeni kanunda sahtecilikle kullanma fiileri aynı yaptırım içerisine alınmış olduğundan söz konusu ayırım değerini yitirmiştir. 5237 sayılı TCK bu noktada 765 sayılı mülga TCK'dan ayrılarak sahte resmi belgenin kullanılmasını müstakil bir suç şeklinde düzenlememiş, bu fiili, suçun seçimlik hareketleri içerisine almıştır¹¹⁵⁵.

Kullanmak sözlükte; “bir şeyden belirli bir amaçla yararlanma, bir kişiyi bir hizmette bulundurma, çalıştırma, işletme, değerlendirme”¹¹⁵⁶ anlamlarını ifade etmektedir. Kullanma eyleminin suç oluşturabilmesi için belge ispat aracı niteliğinde yani hukuki manada kullanılmış olmalıdır¹¹⁵⁷. TCK m.207'in gerekçesinde bu husus; “*Suçun oluşması için, bir unsur olarak kullanmanın gerçekleşmesi gerekir. Kullanmadan maksat, bu sahte belgenin herhangi bir hukukî ilişkide veya herhangi bir hukukî işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaya çalışmaktır*” denilerek vurgulanmıştır¹¹⁵⁸. Gerekçeden yola çıkarak belgede sahtecilik suçu anlamında kullanmanın, sahte bir belgenin, hukuksal ilişkilerde ya da hukuksal işlemlerin kurulmasında göz önüne alınması gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Dolayısıyla kullanmadan söz edilebilmesi için sahte resmi belgeyi elinde bulunduran kişinin, bu belgeyi muhatabının dikkatine sunması ve muhatabını belgeye ulaşılabilir hale getirmesi gerekir¹¹⁵⁹. Ancak aldatılmaya çalışılan kişinin mutlaka belgeyi algılaması ve içeriğini fiilen öğrenmiş olması gerekli değildir¹¹⁶⁰. Sahte bir çekin tahsil için sunulması da kullanma olarak değerlendirilir. Bu durum piyasaya sahte çek sunmak suretiyle sahtecilik suçunu oluşturur¹¹⁶¹. Sahte bir senet ya da çeki piyasaya sürmek suretiyle sahtecilik suçu çoğunlukla senet ya da çekin tahsil için ibrazı suretiyle işlenir¹¹⁶².

¹¹⁵⁵ 765 sayılı TCK'nın 346. maddesinde kullanma; “Bir kimse sahtekârlık cürmünde ortaklığı olmaksızın sahte bir varakayı bilerek kullanır veya onunla menfaat temin ederse, mezkûr varaka resmi evraktan ise, 342 ve hususi evraktan ise 345. maddelere göre ceza görür.” şeklinde düzenlenmekteydi.

¹¹⁵⁶ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/>, E. T. 17.03.2019.

¹¹⁵⁷ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.87.

¹¹⁵⁸ Bkz. madde gerekçesi.

¹¹⁵⁹ SCHONKE/SCHRODER/CRAMER, StGB, § 267, kn. 76.

¹¹⁶⁰ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.780.

¹¹⁶¹ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.332; Virjinya Yüksek Mahkemesi piyasaya sahte çek sürülmesini şu şekilde ifade etmiştir: “Karşılıksız çek kanunumuza göre, suçun esası aldatma niyetidir ve bir kişi bu niyetle karşılıksız olduğunu bildiği çeki piyasaya sürdüğünde suç tamamlanmış olur. Çek piyasaya sürüldüğünde örneğin tahsil için ibraz edildiğinde kullanılmış olur. İbraz etmek tahsil talebinden daha fazla bir anlam ifade eder; bu durum çekin geçerli olduğuna ilişkin zımni bir kabulü ifade eder. Zımni beyana güvenildiğinin ya da çek karşılığında herhangi bir şeyin alındığının gösterilmesine gerek bulunmamaktadır; gerçekten de alacaklının satın alma işlemi tamamlanmadan çekin sahte olduğunu anlaması kanuna göre mâhkumiyete engel teşkil etmez.” (Karar için bkz. GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.332-333)

¹¹⁶² GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.332.

Amerika’da gerçekleşen bir olayda, fail, banka görevlisine sahte bir çeki hiçbirşey söylemeden uzatır. İndiana Yüksek Mahkemesi, kararında, veznedara hiçbir talimat vermeden çekin uzatılmasının, bankacılık sektöründe genel olarak söz konusu çekin nakit para ile değiştirilmesi (tahsili) olarak yorumlandığını belirtmiştir. Bu nedenle mahkeme, jüri tarafından, sahte çekin fail tarafından tahsil amacıyla ibraz olunduğunun kabul edildiğini belirterek sanığı suçlu bulmuştur. Başka bir olayda fail, ATM üzerinden kendi çek hesabına sahte bir çek yatırmıştır. Wisconsin Temyiz Mahkemesi, sanığın eyleminin, sahte çeki finansal ticaret akışına sokmak olduğunu kabul ederek mâhkumiyet hükmünü onadı¹¹⁶³. Amerikan Mahkemelerinin her iki olayda da isabetli biçimde failer tarafından gerçekleştirilen eylemleri kullanma olarak kabul ettikleri görülmektedir.

Sahte belgenin kullanılmasına, sahte belgeyi dayanak gösterip yargı mercilerine dava açılması, açılan davada sahte belgenin delil olarak sunulması hususları örnek olarak gösterilebilir¹¹⁶⁴. Bunların yanında, failin, belgenin sahte olduğunu bildiği halde bundan menfaat temin etmiş olmasını da kullanma kavramı kapsamında anlamak gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü mülga 765 sayılı TCK döneminde belgenin kullanılmasını ayrı bir suç olarak düzenleyen m.346'ya göre; “*veya onunla menfaat temin ederse, mezkur varaka resmi evraktan ise 342. ve hususi evraktan ise 345. maddelere göre ceza görür*”. Bu maddedeki düzenleme şeklinden de anlaşılacağı üzere belgeden menfaat temini de isabetli olarak kullanma kapsamında kabul edilmiştir. Örneğin sahte bir çeki piyasaya süren fail, bu çekin geçerli olduğunu ifade ederek menfaat temin etmiş demektir. Eğer fail, çekin sahte olduğunu bilerek piyasaya sürmüştü bu durumda çekin gerçekliğine ilişkin aldatma sözkonusudur. Burada fail çeki piyasaya sürmek suretiyle kullanmıştır¹¹⁶⁵. Kanaatimizce 5237 sayılı TCK bakımından da kullanmanın menfaat temini hallerini de kapsamı gerekmektedir. **Gözübüyük**, menfaat teminine örnek olarak davanın taraflarından birinin mahkemeye verilen bir belgenin sahte olduğunu bildiği halde ona itirazda, def’i de bulunmamak suretiyle davasında faydalanmasını örnek olarak göstermiştir¹¹⁶⁶.

Hangi hallerin kullanma olarak kabul edileceği noktasında doktrinde değişik düşünceler ileri sürülmektedir. **Erman/Özek**’e göre; “*Bu kullanmanın sırf maddî olmayıp,*

¹¹⁶³ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.333.

¹¹⁶⁴ Bkz. Aynı görüşte GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.172.

¹¹⁶⁵ JEFFERSON, Michael, Criminal Law, s.647.

¹¹⁶⁶ GÖZÜBÜYÜK, Gözübüyük Şerhi, s.369.

hukukî olması da gerekir, yani sahte belge hangi iddianın delili olmak üzere meydana getirilmişse, o maksatla kullanılmalıdır. Bu maksat dışında kalan bir kullanmanın sahtekârlık sıfatıyla cezalandırmasına imkân yoktur”¹¹⁶⁷. İtalyan doktrinin bir kısmı ve İtalyan Yargıtay’ına göre kullanmadan söz edilebilmesi için sahte belgenin failin tasarruf alanından çıkması ve diğer şahıslarla hukuki netice doğuracak bir ilişkiye girmesi gerekir¹¹⁶⁸. Bu durumda sahte belgenin muhafazası için bir görevliye teslimi, kayıt veya imza incelemesi için ibraz edilmesi hususları kullanma kapsamı içinde değerlendirilebilecektir. Oysa bazı hukukçulara göre, bu gibi durumlarda gerçek ve tam bir kullanma değil, kullanma hazırlığı söz konusudur. Çünkü bu faaliyetlerin amacı belgeyi muhafaza etmek veya etkili bir şekilde kullanmak için birşey yapmaktır¹¹⁶⁹.

Kanaatimizce, kullanmanın kapsamını ne **Erman/Özek**’in görüşlerinde olduğu gibi fazla daraltmak ne de İtalyan doktrin ve Yargıtay’ı gibi fazlaca genişletmek gerekir. Belgenin hukuki sonuç doğuracak şekilde ileri sürülmesi, başka bir ifadeyle failin bu belgeden hukuki olarak bir menfaat sağlaması halleri kullanma olarak değerlendirilmelidir¹¹⁷⁰. Kullanma, somut olayın özelliğine göre belgenin, ibrazı, teslimi, okunması ve alenileştirilmesi biçiminde tezahür edebilir¹¹⁷¹. Seçimlik hareketlerden birini oluşturması nedeniyle kullanmayı, sahtecilik fiilini yapan kimsenin gerçekleştirmesi halinde de tek suç söz konusudur¹¹⁷². Bu anlamda kullanılan sahte belgenin kullanan kişi tarafından ya da üçüncü kişilerce tanzim edilmiş olmasının, suçun oluşması açısından herhangi bir önemi bulunmamaktadır¹¹⁷³.

¹¹⁶⁷ Erman bu konuya ilişkin açıklamalarının devamında; “Çünkü ‘kullanma’dan, maksat, ispat vasıtalarının gerçeğe uygunluğunu tehlikeye düşüren bir faaliyettir, yani belge sahte olmasa idi ne gibi bir netice meydana getirecek idiyse, aynı neticelerin elde edilmesine yönelmiş bir kullanma söz konusu olmalıdır. Meselâ bir kimse, hasmını korkutmak ve sulh anlaşmasına yanaştırmak maksadıyla, elinde bir senet bulunduğunu ve bunu ibrazı hazır olduğunu söylese - bu senet bulunsun ve sahte olsa bile - bunu kullanmış olmaz. Hattâ aciz hâlinde olmadığını ispat için sahte borç senetleri gösterse yahut sahte bir vasiyetnamenin doğruluğunu ispat sadedinde başka bir vasiyetname ibraz etse yine sahte belgeyi ‘kullanmış’ olmaz. Her ne kadar bu hallerde bir kullanma varsa da, bu kullanma sahte belgenin dayanağını teşkil ettiği hukukî iddiaya ilişkin olmayıp, buna yabancı maksatlarla ilgilidir, şu hâlde ‘hukukî’ değil, ‘maddî’ mânâda bir kullanma vardır” şeklindeki ifadelerle görüşünü savunmuştur. **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.526.

¹¹⁶⁸ **EREM, Faruk/TOROSLU, Nevzat**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Ders Kitabı, Sevinç Matbaası, Ankara 1978, s.302; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.520.

¹¹⁶⁹ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.520.

¹¹⁷⁰ Aynı görüşte **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.87; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.780-781; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.172.

¹¹⁷¹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.780.

¹¹⁷² **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.86.

¹¹⁷³ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.848.

Belge, bizzat kullanan fail tarafından üretilebileceği gibi üçüncü şahıslarca da üretilmiş olabilir. Burada sahte resmi belgenin kullanılmasıyla sözü edilen, resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesine veya değiştirilmesine iştiraki olmayan failin bilerek ve isteyerek diğer bir deyişle kasten belgeyi kullanmış olmasıdır¹¹⁷⁴. Seçimlik hareketli suçlar açısından, sanığın bu hareketlerin birini yapması yeterlidir. Failin bu hareketlerin birden fazlasını gerçekleştirmesi durumunda da ortada yine tek suç bulunmaktadır. Fail, bizzat sahte olarak ürettiği veya üzerinde değişiklik yapmak suretiyle sahte hale getirdiği bir resmi belgeyi kullanmış ise tek resmi belgede sahtecilikten cezalandırılır. Ancak seçimlik hareketlerden birden fazlasını icra etmesi hali TCK m.61 hükmü kapsamında cezanın bireyselleştirilmesinde göz önünde bulundurulur¹¹⁷⁵.

Sahte resmi belgenin kullanımı, aynı zamanda bu belgenin tanzimi aşamasına da iştirak etmişse belgeyi tanzim edenin kamu görevlisi olması halinde, kullanan kişi TCK m.204/2'deki suça iştirake ilişkin genel kurallar çerçevesinde cezalandırılır¹¹⁷⁶. Buna karşın düzenleyen kişi, kamu görevlisi değilse bu durumda belgeyi kullanan fail, TCK m.204/1 deki suçtan sorumlu tutulur. Ayrıca belirtmek gerekir ki düzenleyen ya da değiştiren kişinin bu belgeyi kullanması halinde suç tarihi belgenin son olarak kullanıldığı tarih olarak kabul edilir. Belgenin bizzat bulundurulması hususu da bazı durumlarda kullanmanın gerçekleştiği anlamına gelebilir. Örneğin, sahte sürücü belgesini aracında veya üzerinde gerektiğinde ibraza hazır halde taşımak kullanma kavramına dâhildir. Çünkü bu belge gerektiğinde ibraz edilmek üzere hazır bulundurulmaktadır. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir¹¹⁷⁷. Kanaatimizce sahte nüfus cüzdanı ve sürücü belgesi gibi bazı belgelerin, bunları taşıyan ya da bulunduran kişi tarafından talep halinde ibraza hazır edilmeleri nedeniyle bu belgelerin salt bulundurulması/taşınması durumunda da kullanmanın varlığının kabul edilmesi gerekir. Bu nedenle Yargıtay'ın uygulamasının

¹¹⁷⁴ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.109.

¹¹⁷⁵ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.352; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.691.

¹¹⁷⁶ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1058.

¹¹⁷⁷ “Resmi belgede sahtecilik suçları seçimlik hareketli suçlardan olup madde metninde belirtilen ‘düzenlemek’ ve ‘kullanmak’ eylemlerinin herhangi birisinin işlenmesiyle suçun tamamlanacağı cihetle; suç tarihinde sanığın üst aramasında ele geçirilen ve sanık tarafından düzenlendiği kabul edilen sahte sürücü belgesi ile ilgili olarak ayrıca ‘kullanılması gerektiğinden’ bahisle yasal olmayan gerekçe ile beraate hükmedilmesi...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.05.2016 tarih, 2016/8322 E., 2016/4619 K.

yerinde olduğu ifade edilebilir. Ancak doktrinde bu durumda kullanma fiilinin gerçekleşmediğini ileri sürenler de bulunmaktadır¹¹⁷⁸.

765 sayılı TCK m.346'da resmi, özel belge ayırımı yapılmaksızın “*belgenin sahte olduğunun bilinmesi*” koşul olarak aranıyordu. 5237 sayılı TCK m.207'de “bilerek” kelimesine yer verildiği halde m.204'te, bu kelimeye yer verilmemesi hususu, resmi belgeyi, sahte olduğunu bilmeden kullanan sanığın da cezalandırılacağı şeklinde yorumlanmamalıdır. Sanığın cezalandırılabilmesi için kullandığı resmi belgenin sahteliğini bilmiş olması şarttır. Bu anlamda sahteliğini bilmediği belgeyi kullanma durumunda failin eylemi manevi unsurun eksikliği nedeniyle suç teşkil etmez¹¹⁷⁹.

Kullanmaya konu olan belgenin kasten sahte olarak üretilmiş olması şart değildir. Belgenin sahte olarak oluşturulması aşamasının kasten olup olmadığının kullanan kişi bakımından önemi bulunmamaktadır. Önemli olan husus, kullanan kişinin belgenin sahte olduğunu bilmesidir¹¹⁸⁰. Sahte olduğunu bildiği bir çeki piyasaya sürmek, kullanmak suretiyle sahteciliktir¹¹⁸¹. Gerçek bir belgenin kısmi olarak sahte düzenlenmesi ya da kısmi biçimde değiştirilmesi hallerinde, suçun oluştuğunun kabulü için kullanmanın sahte kısımlar bakımından söz konusu olması gerekir¹¹⁸². Bu bağlamda sahtecilik içermeyen kısımlardaki kullanmalar, “sahte belgenin kullanılması” olarak kabul edilemez¹¹⁸³. Dolayısıyla, sahteleştirilen kısım değil de gerçek kısım kullanılmışsa kullanma suçu oluşmayacaktır¹¹⁸⁴.

Kullanma şekli ve yeri önemsizdir. Örneğin, mahkemeye sahte bir belgenin ibrazı, ödeme veya kırdırmak için sahte bir kambiyo senedinin ibrazı fiilleri kullanma olarak kabul edilebilir. Failin diğer bir araca ait sahte plakayı kendi aracına takıp trafiğe çıkması¹¹⁸⁵, bononun sahte olarak tanzim edildiğini bilen şahsın bunu icra takibine koyarak menfaat temin etmeye çalışması da kullanmaya örnek olarak gösterilebilir. Bu suçun mevcudiyetinin kabulü için önceden bir sahtecilik suçunun gerçekleşmesi gerekir. Bu nedenle eğer önceki sahtecilik hukuken önemsizse yani hukuki sonuç doğuracak

¹¹⁷⁸ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.176; KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.781.

¹¹⁷⁹ GÖKCEN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.109; TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.272.

¹¹⁸⁰ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.691.

¹¹⁸¹ GARDNER/ANDERSON, Criminal Law, s.32.

¹¹⁸² MALKOÇ, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3298; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.526.

¹¹⁸³ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.526.

¹¹⁸⁴ MALKOÇ, Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3298.

¹¹⁸⁵ SCHONKE/SCHRODER/CRAMER, StGB, § 267, kn. 76.

mahiyette değilse bu nitelikteki belgeyi kullanmasından dolayı faili cezalandırmak olanaklı değildir¹¹⁸⁶.

Diğer seçimlik hareketlerde olduğu gibi kullanma fiilinde de belgenin fotokopisinin kullanılmış olması suçun oluşması için yeterli değildir¹¹⁸⁷. Buna karşın orijinal belgenin yerine konulabilen tasdikli resmi surette yapılan sahtecilik, suçun oluşumu için yeterlidir. Çünkü bu belge hukuken orijinalin yerine geçer¹¹⁸⁸. Başka bir ifadeyle kullanmanın varlığını kabul etmemiz için yukarıda düzenleme ve değiştirme başlıkları altında anlattığımız unsurları içeren bir belgenin bulunması gerekir. Belge fail tarafından istenerek kullanılmış olmalıdır. Eğer sahte belge, el koyma veya haciz gibi nedenlerle idarenin eline geçmişse failin kullanma suçundan sorumluluğu söz konusu olmaz. Belgeyi elinde bulunduranın kusuru olmadan üçüncü şahısların eline geçmişse yine suç bulunmamaktadır¹¹⁸⁹. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus bazı hallerde belgenin yalnızca bulundurulması dahi kullanmanın gerçekleştiği anlamına gelebilir. Örneğin, sahte sürücü belgesini aracında veya üzerinde taşımak kanaatimizce kullanmak kavramına dâhildir. Yargıtay’ın da kabulü bu yöndedir¹¹⁹⁰.

Hemen belirtelim ki bu seçimlik hareketi ilgilendiren ve uygulamada da sıkça rastlanan tescilli bir araca ait gerçek bir plakayı başka bir tescilli araca takma eylemini daha önceden yalnızca idari yaptırım olarak düzenleyen 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun “*Belge ve plakaların araçlar üzerinde bulundurulması zorunluluğu*” başlıklı m.23 hükmü, 29.10.2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname m.20 hükmüyle değiştirilmiştir. Bu değişiklikten sonra 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m.23/5. fıkrasındaki düzenleme gereğince, bir başka araca ait gerçek bir plakayı kendi aracına takarak kullanan kişiler hakkında idari yaptırımlarla birlikte ayrıca TCK m.204’e yapılan atıf gereğince, eylemi gerçekleştiren fail hakkında plakayı anılan şekilde kullandığı için resmi belgede sahtecilik suçundan da işlem tesis edilecektir. Yargıtay, bu düzenlemeden önce başka bir

¹¹⁸⁶ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.520.

¹¹⁸⁷ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 40.

¹¹⁸⁸ SCHÖNKE/SCHRÖDER/CRAMER, StGB, § 267, kn. 74; HAFİZOĞULLARI/ÖZEN, Topluma Karşı Suçlar, s.171; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.175; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.752.

¹¹⁸⁹ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.520.

¹¹⁹⁰ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.01.2021 tarih, 2020/2081 E., 2021/728 K.

araca ait gerçek plakanın kullanılması eylemini 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m.21 kapsamında değerlendirmekteydi¹¹⁹¹.

Birey tarafından işlenen suç, seçimlik hareketlerden herhangi birisinin icrasıyla oluşur. Bu nedenle resmi belge düzenlendiği anda ya da değiştirildiği anda suç tamamlanır¹¹⁹². Suçun gerçekleştiğinin kabulü için bu sahte belgenin ayrıca kullanılmış olmasına ihtiyaç bulunmamaktadır¹¹⁹³. Örneğin, sahte nüfus cüzdanı düzenleyip tapuda devir işlemleri sırasında ibrazıyla suç tamamlanmış ve kullanmayla birlikte son bulmuştur¹¹⁹⁴. Bu seçimlik hareket yönünden suçun tamamlanma anı kullanılma anıdır¹¹⁹⁵. Sahteciliği yapanla sahte olduğunu bilerek kullananlar ayrı kişilerse her biri bakımından ayrı suç söz konusudur. Fail tarafından aynı seçimlik hareket birden fazla kez gerçekleştirilmiş veya seçimlik hareketlerden birden fazlası ihlal edilmişse en son seçimlik hareketin vücut bulduğu zaman suçun tamamlandığı andır¹¹⁹⁶.

Bazı durumlarda kullanma "kesintisiz suç" biçimde de söz konusu olabilir. Sahte olarak üretilen plakanın, araca takılmasıyla birlikte sahte resmi belge kullanılmaya başlanmıştır. Bu plaka araçta takılı olduğu sürece kullanma fiili devam etmekte ve resmi belgede sahtecilik suçu kesintisiz (mütemadi) suç şeklinde işlenmeye devam edilmektedir¹¹⁹⁷. Yargıtay içtihatlarına göre de bu hallerde belgenin ele geçirildiği/son olarak kullanıldığının tespit edildiği/görevlilere son kez ibraz edildiği an suçun tamamlanma anıdır¹¹⁹⁸.

Suçun tamamlanma anı TCK m.66'da yer alan dava zaman aşımı süresinin işlemeye başlaması ve aynı Kanun m.43'de düzenlenmiş bulunan zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilirliği açısından önem arz etmektedir¹¹⁹⁹. Bu husus ayrıca suça

¹¹⁹¹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.04.2019 tarih, 2017/2792 E., 2019/3980 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.05.2015 tarih, 2015/741 E., 2015/26145 K.

¹¹⁹² Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 26.10.2016 tarih, 2015/8277 E., 2016/6412 K.

¹¹⁹³ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45.

¹¹⁹⁴ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.271.

¹¹⁹⁵ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.110.

¹¹⁹⁶ **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.186.

¹¹⁹⁷ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.691.

¹¹⁹⁸ "Gerekçeli karar başlığında "21.06.2006" şeklinde yanlış gösterilen suç tarihinin, suça konu belgenin ibraz tarihi olan "09.10.2006" olduğu..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.11.2020 tarih, 2019/9503 E., 2020/6608 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.03.2018 tarih, 2018/1239 E., 2018/2175 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.01.2019 tarih, 2018/5409 E., 2019/509 K.

¹¹⁹⁹ "Karar başlığında hatalı olarak gösterilen suç tarihinin suça konu senedin Bingöl İcra Müdürlüğü'nün 2006/2505 Esas sayılı dosyasıyla takibe konulduğu tarih olan '05.10.2006' olduğu..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.02.2019 tarih, 2018/4686 E., 2019/1745 K.

uygulanacak lehe yasanın belirlenmesi bakımından da önemlidir. Yargıtay birçok kararında, kullanma fiili bakımından suçun ne zaman tamamlanmış sayılacağına ilişkin hususlara açıklık getirmiştir¹²⁰⁰. Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından kural olarak belgenin ele geçirildiği tarih suç tarihidir. Örneğin, trafik kontrolleri sırasında şahsın sahte nüfus cüzdanı ya da sürücü belgesi ibraz etmesi veya bu belgeleri ibraz etmese dahi üzerinde yapılan arama sonucunda bu belgelerin ele geçirilmesi halinde kullanma suçu gerçekleşmiştir ve suç tarihi de şahsın yakalandığı tarihtir. Ancak belge ele geçirilememişse son olarak ne zaman kullandığı tespit edilebiliyorsa suç tarihi o tarih olarak kabul edilir. Kullanma, belgenin ulaşılabilir hale getirilmesidir. Kullanma sonucunda bir başkasının, belgeyi gerçekten algılamış veya görmüş olması zorunlu değildir¹²⁰¹.

Sahte belgenin ondan beklenen hukuki sonuca hizmet etmesi kullanma anlamına gelmektedir. Belgenin kullanılması demek bunların mutlaka belirli kişilere karşı kullanılmaları anlamına gelmez¹²⁰². Örneğin, sahte plakanın takıldığı aracın başkaları tarafından görülebilir şekilde trafiğe çıkarılması, sahte ruhsatlara istinaden eczacılık/avukatlık mesleklerinin yapması hallerinde de belgenin kullanılması suretiyle resmi belgede sahtecilik suçu oluşmaktadır¹²⁰³. Sahte belgenin kullanılmasıyla suç tamamlanmıştır. Bunun için ayrıca bir menfaat temin edilmesi veya bir zararın doğmuş olması gerekli değildir¹²⁰⁴.

2.2.1.2.1.2. Netice

Suçun kanuni tanımında yer bulan unsurlardan biri de neticedir. Bu unsur, klasik suç teorisinde hareket ve nedensellik bağıyla birlikte fiilin alt unsurlarından biri olarak benimsenmektedir. Bu teoriye göre, kanuni tanımında neticeden bahsedilmemiş olsa dahi her suç bakımından bir netice bulunmaktadır¹²⁰⁵. Günümüz ceza hukuku bakımından ise

¹²⁰⁰ "Gerekçeli karar başlığında 10/10/2008 olarak yanlış yazılan suç tarihinin, suça konu bononun sanık tarafından icra takibine konulduğu tarih olan 26/09/2008 olarak Mahkeme tarafından düzeltilmesi mümkün görülmüştür." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 08.01.2019 tarih, 2017/12690 E., 2019/151 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.02.2019 tarih, 2017/12009 E., 2019/1227 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.03.2019 tarih, 2019/920 E., 2019/2570 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.03.2019 tarih, 2018/2901 E., 2019/2241 K.

¹²⁰¹ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.690.

¹²⁰² SCHONKE/SCHRODER/CRAMER, StGB, § 267, kn. 78.

¹²⁰³ SCHONKE/SCHRODER/CRAMER, StGB, § 267, kn. 76; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.177.

¹²⁰⁴ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.88.

¹²⁰⁵ DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C:I, Beta Basım

netice, fiilin bir alt unsuru olarak değil bağımsız bir biçimde tipikliğin maddi unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, 5237 sayılı TCK'ya hâkim olan suç teorisinde, her suç bakımından mutlaka bir netice vardır şeklindeki klasik anlayış benimsenmemektedir. Bunun sonucu olarak yeni sistemde, klasik suç teorisinde olduğu gibi "neticesi harekete bitişik" veya "neticesi hareketten ayrı suç" ayrımının yeri kalmamıştır¹²⁰⁶. Netice icra edilen fiilin dış dünyada meydana getirdiği değişiklik olarak tanımlanabilir. Ancak, bu fiilin dış dünyada meydana getirdiği her türlü değişikliğin değil sadece suçun kanuni tarifinde unsur olarak yer verilen değişikliklerin ceza hukuku bakımından önem taşıdığı ifade edilmelidir. Örneğin, kasten öldürme suçu bakımından (TCK m.81) bir insanın ölmesi, tipikliğin maddi unsurlarından biri olan netice unsurunu oluşturmaktadır¹²⁰⁷.

Suçların büyük çoğunluğu bakımından fiilin icra edilmesiyle birlikte suç tamamlanmaktadır. Suçun tamamlandığının kabulü için ayrı bir sonucun meydana gelmesi aranmaz. Örneğin, hakaret suçunda (TCK m.125), bir insanın onur ve şerefini ihlal eder mahiyetteki söz ve davranışların icra edilmesiyle suç tamamlanmış olmaktadır. Bu suçlar doktrinde “*sırf hareket suçları*” olarak isimlendirilmektedir¹²⁰⁸.

Bazı suçlar bakımındansa suçun tamamlanmış olduğunun kabulü için fiilin icra edilmesinin yanında ayrıca kanuni tarifte belirtilen neticenin de ortaya çıkması gerekmektedir. Örneğin, kasten öldürme suçunda (TCK m.81), sadece öldürmeye ilişkin fiilin gerçekleştirilmiş olması suçun tamamlandığının kabulü için yeterli görülmemektedir. Bunun için ayrıca fiilin sonucunda bir insanın ölmesi sonucunun da doğması gerekmektedir. Bunun gibi mala zarar verme suçunda da (TCK m.151), fiilin işlenmesinin yanında ayrıca eşya üzerinde zarar neticesinin de doğması suçun oluştuğunun kabulü bakımından zorunlu bulunmaktadır. İşte doktrinde bu tür suçlar “*neticeli suçlar*” olarak ifade edilmektedir¹²⁰⁹.

Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul 1997, s.384.

¹²⁰⁶ **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.190.

¹²⁰⁷ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.127; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.191.

¹²⁰⁸ **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.50; **MOLAN/LANSER/BLOY**, Principles of Criminal Law, s.27; **DÖNMEZER/ERMAN**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C:I, s.382; **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.269; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.174; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.191.

¹²⁰⁹ **MOLAN/LANSER/BLOY**, Principles of Criminal Law, s.27; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.50; **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.269; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.191; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.128; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.226; **DÖNMEZER/ERMAN**, Nazari ve Tatbiki

İnceleme konusu resmi belgede sahtecilik suçu, sırf hareket suçu olduğu için bu suçta hareketten ayrı şekilde netice aranmaz. Fiilden ayrı bir netice meydana gelmez. Suç seçimlik hareketlerden birinin yapılmasıyla tamamlanır¹²¹⁰. Bu bakımdan kanuni tanımda belirtilen seçimlik hareketlerden herhangi biri gerçekleştiği anda suç tamamlanmış olur. Bu suç, seçimlik hareketlerden resmi belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgede değişiklik yapılması veya kullanılmasıyla tamamlanmaktadır¹²¹¹. Failin, maddede belirtilen seçimlik hareketlerden birden fazlasını gerçekleştirmiş olması durumunda, en son seçimlik hareket nerede ve hangi tarihte yapılmışsa suç ta o yer ve zamanda işlenmiş sayılır¹²¹². Bazı yazarlar, bireylerce gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi sırf hareket suçlarında hareketin tamamlanmasıyla suçun oluşmasından dolayı neticeyi tipikliğin maddi unsuru olarak saymamışlardır¹²¹³.

2.2.1.2.1.3. İlliyet Bağı

Hukuki olarak kimse, kendi davranışıyla sebep olmadığı ve eyleminin neticesi olmayan bir sonuçtan sorumlu tutulamaz¹²¹⁴. Oluşan bir sonuçtan sorumlu tutulmanın temeli nedensellik bağı ya da illiyet bağı olarak tanımlanan, hareket ve netice arasında oluşan sebep-sonuç ilişkisidir¹²¹⁵. Sırf hareket suçu niteliğindeki suçların oluşabilmesi yönünden hareketin gerçekleştirilmesi kâfi olduğu için bu suçlar açısından illiyet bağı

C:I, s.382.

¹²¹⁰ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45; “5237 sayılı TCK’nun 204. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçu seçimlik hareketli bir suç olarak tanımlanmış olup, aynı maddenin 1. fıkrasında bu seçimlik hareketler, ‘bir resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi’, ‘gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi’ veya ‘sahte resmi belgenin kullanılması’ şeklinde ifade edilmiştir. Kullanılan sahte belgenin kişinin kendisi veya başkası tarafından düzenlenmiş olmasının da bir önemi yoktur. Seçimlik hareketli suçlar, suçun kanuni tanımında gösterilen alternatifli hareketlerden herhangi birisinin işlenmesi ile tamamlanabilen suçlardır. Alternatifli hareketlerin hepsinin işlenmesi şart olmayıp, sadece bir tanesinin yapılması dahi suçun oluşması için yeterlidir.” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.06.2016 gün ve 2015/4045 E., 2016/5447 K.

¹²¹¹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45.

¹²¹² **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.179.

¹²¹³ **ALACAKAPTAN, Uğur**, Suçun Unsurları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 263, Sevinç Matbaası, Ankara 1973, s.44 vd.

¹²¹⁴ **MOLAN/LANSER/BLOY**, Principles of Criminal Law, s.36 vd.; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.191-192; **TOROSLU, Nevzat**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2012, s.139; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.130.

¹²¹⁵ **FIONDA, Julia/BRYANT, Michael J.**, Briefcase on Criminal Law, Cavendish Publishing Limited, London/United Kingdom 2000, s.125 vd.; **POLLOCK**, Criminal Law, s.53; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.51 vd.; **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.59; **İÇEL, Kayıhan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2018, s.290; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.231; **TOROSLU**, Genel Kısım, s. 139.

sorunu ortaya çıkmaz¹²¹⁶. Ayrıca soyut tehlike suçu olan¹²¹⁷ resmi belgede sahtecilik suçunda somut tehlike suçlarının aksine somut bir zararın gerçekleşmesi gerekmediği için nedensellik bağının araştırılmasına gerek bulunmamaktadır¹²¹⁸. İlliyet bağı, kanuni tanımı içerisinde hareketle birlikte neticeye de yer verilen suçlarda önem arz eden bir olgudur¹²¹⁹. İnceleme konusu resmi belgede sahtecilik suçu sırf hareket suçu olduğundan ayrı olarak illiyet bağının mevcudiyetinin araştırılması gerekmez¹²²⁰.

2.2.1.2.1.4. Fail

Her suçta mutlaka bir fail, diğer bir anlatımla suç teşkil eden eylemi gerçekleştiren bir kişi bulunur¹²²¹. Fail gerçek kişi olan herkes olabilir¹²²². Belirli bir amaca yönelik iradesiyle hareket etme yeteneği yalnızca insana özgüdür¹²²³. Fail suçun aktif süjesidir. Ceza hukuku anlamında bir suç varsa fail de bulunmaktadır¹²²⁴. Suçları, failin niteliğini esas alarak genel suçlar, özgü suçlar ve bizzat işlenebilen suçlar olarak sınıflandırmak mümkündür¹²²⁵. Genel suçlar, herhangi bir şahıs tarafından işlenebilen suçlardır. TCK'daki suçlar çoğunlukla herkes tarafından işlenebilir nitelikteki suçlardır. Bunların kanuni tariflerinde, "kişi", "kimse", "bir kimse", "her kim" vb. kelimelerle faile işaret edildiği görülmektedir¹²²⁶. Hareket yeteneği bulunan bütün gerçek kişiler bu nevi suçların

¹²¹⁶ **HEINRICH, Bernd**, Ceza Hukuk Genel Kısım-I (Editör: **ÜNVER Yener**), Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s.123; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.50 vd.; **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.59.

¹²¹⁷ **GUERREIRO/SIMAS**, "Forgery and counterfeiting documents", s.176.

¹²¹⁸ **HIRSCH, Hans Joachim**, "Gefährdungsdelikte", "Tehlike suçları ile ilgili suç tiplerinin ceza hukukunun sistematığına uygunluğu konusu" (Çeviren:Feridun Yenisey), yayımlanmamış konferans metni, s.1 vd.

¹²¹⁹ **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.59; **WESSELS/BEULKE**, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6, kn. 153; **HEINRICH, Bernd**, Strafrecht Allgemeiner Teil I, Stuttgart 2005, kn. 214. (Aktaran **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.130); **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.50 vd.

¹²²⁰ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.754; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.180.

¹²²¹ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ**, Genel Hükümler, s.211; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.112.

¹²²² **ERMATOV**, "Criminological Description of the Person Dealing With Forged Documents", s.1116 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.112; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.754; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Genel Hükümler, s.359; Tüzel kişilerin fail olarak sorumluluklarına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. **JEFFERSON**, Criminal Law, s.215 vd.

¹²²³ **ÖZGENÇ**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.213; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Genel Hükümler, s.359.

¹²²⁴ **SOYASLAN, Doğan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, Ankara 2020, s.527; **TOROSLU, Nevzat/TOROSLU, Haluk**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2019, s.107.

¹²²⁵ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.113.

¹²²⁶ **ÖZGENÇ**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.212-213.

faili olabilirler. Kasten öldürme, yaralama, hırsızlık bu suçlara örnek olarak gösterilebilir¹²²⁷. Buna karşın, bazı suçlara ilişkin kanuni tanımlarda, bu suçların ancak özel bir yükümlülük altındaki ve belli faillik özelliklerini barındıran şahıslar tarafından işlenebileceği belirtilmektedir. Bunlar "özgü suçlar" olarak ifade edilmektedir¹²²⁸. Özgü suçların da yalnızca özel faillik niteliğini taşıyan kişiler tarafından işlenebilenlerine "gerçek özgü suç" denilmektedir. Bunlara örnek olarak sadece kamu görevlisi olan kişiler tarafından işlenebilen zimmet, irtikâp ve görevi kötüye kullanma suçları gösterilebilir. Bunların yanısıra "bizzat işlenebilen suçlar" da gerçek özgü suçların bir türünü oluşturmaktadır. Bu suçların bizzat failin kendisi tarafından gerçekleştirilmeleri kanuni tanımlarında şart koşulmaktadır. Bu nedenle fiili bizzat gerçekleştirmeyen kişiler bu suçların faili, müşterek faili ya da dolaylı faili olamazlar. Bu kişiler suça sağladıkları katkının derecesine bakılmaksızın ancak şerik olarak kabul edilebilirler. Yalan tanıklık (TCK m.272) ve adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs (TCK m.288) suçları bunlara örnek olarak gösterilebilir¹²²⁹. Herkes tarafından işlenmesi olanaklı olmakla birlikte nitelikli halleri özel faillik özelliğini barındıran kişiler tarafından işlenebilen suçlar "görünüşte özgü suç" olarak adlandırılmaktadır. Örneğin resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu (TCK m.205), temel şekli itibariyle herkes tarafından işlenebilir. Ancak failin kamu görevlisi olması hususu, cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren nitelikli bir hal olarak düzenlenmiştir¹²³⁰.

Doktrinde TCK'nın 204/2. fıkrasında düzenlenmiş bulunan kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun da görünüşte özgü suç olduğu ileri sürülmektedir¹²³¹. Kanaatimizce kamu görevlisinin resmi belgede sahteciği suçu gerçek özgü suçlar arasında sayılabilir. Bu suç TCK'nın 204. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun nitelikli hali olmayıp bu suçtan bağımsız ayrı bir suç oluşturmaktadır. Zira TCK'nın 204. maddesinin ikinci fıkrasındaki

¹²²⁷ KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.113.

¹²²⁸ ÖZGENÇ, *İzzet*, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayın no:2, İstanbul 1996, s.165; ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s.213; KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.113.

¹²²⁹ KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.114; ÖZGENÇ, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, s.172 vd.

¹²³⁰ BAUMANN, Jürgen/WEBER, Ulrich/MITSCH, Wolfgang, Strafrecht Allgemeiner Teil, 11. Auflage, Bielefeld 2003, s.206.

¹²³¹ SOYASLAN, Genel Hükümler, s.513; ÖZGENÇ, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, s.165 vd.; ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s.213; KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.113; EKİNCİ, Ahmet Tolga, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016, s.61.

bu düzenlemede, suça ilişkin yaptırımın “3 yıldan 8 yıla” şeklinde birinci fıkradaki suçtan ayrı olarak fıkra içinde belirtildiği görülmektedir. İkinci olarak maddenin ikinci fıkrasındaki bu suçta her ne kadar seçenek hareketlerden üçü ilk fıkradaki suçla aynı olsa da bu fıkra da yalnızca kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilebilen dördüncü seçimlik harekete de yer verilmiştir. Buna göre, kamu görevlisinin gerçeğe aykırı belge düzenlemesi (fikri sahtecilik) yalnızca ikinci fıkradaki suça özgü bir seçimlik harekettir. Bu hususlar gözetildiğinde, TCK m.204/2. fıkrasında düzenlenmiş bulunan kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunun maddenin ilk fıkrasında düzenlenmiş bulunan herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun nitelikli hali değil bu suçtan bağımsız, ayrı bir suçu oluşturduğu kabul edilmelidir¹²³². Yargıtay’ın görüşü de bu doğrultudadır.

*“Maddenin ikinci fıkrasında, resmî belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanarak daha ağır bir yaptırıma bağlanmış, maddenin üçüncü fıkrasında ise suçun konusunu oluşturan resmî belgenin, kanunun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan bir belge niteliğinde olması hâlinde cezanın yarı oranında artırılması gerektiği belirtilmiştir”.*¹²³³ Özgü suç niteliği, suça iştirak hükümlerinin uygulanması yönünden önem ifade eder. Bu tür suçlarda, ancak özel faillik vasfını taşıyan kişiler, fail olabilir. Suça iştirak eden diğer kişilerse ancak şerik olarak bu suçlara katılabilirler (Bağlılık Kuralı, TCK m.40/2)¹²³⁴.

TCK m.204/1'deki düzenlemeden suçun failinin herkes olabileceği anlaşılmaktadır. Burada fail açısından herhangi bir özel nitelik aranmamıştır. Bu nedenle birinci fıkradaki suç failin niteliğine göre, "genel suç" niteliğindedir. Maddenin ikinci fıkrasındaki suçun faili ancak kamu görevlisi olabilecek ve bu özelliği taşımayan kişiler suçun faili olamayacaktır¹²³⁵. TCK m.204/2. fıkrasındaki suç, ilk fıkradaki suçtan bağımsız ayrı bir suçu oluşturduğu için failin niteliğine göre, "Gerçek özgü suç" vasfındadır. TCK m.204/1. fıkrasındaki suçun faili bireyler ve görevi dışında sahte belge düzenleyen/başkalarını aldatacak şekilde değiştiren kamu görevlileridir. Fiilin kamu görevlisi tarafından işlenmesi durumunda ikinci fıkradaki suç oluşur. Ancak bir kamu görevlisinin, görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı bir resmi belgeyi tanzim etmesi

¹²³² Aynı görüşte **ÖZEN**, Özel Hükümler, s.937.

¹²³³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 18.04.2019 gün ve 2018/11-189 E., 2019/350 K.

¹²³⁴ **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, s.213; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.116.

¹²³⁵ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.842.

veya başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesi halinde, kamu görevlisi, diğer şahıslar gibi kabul edilir ve ilk fıkrada düzenlenmiş bulunan suçtan sorumlu tutulur¹²³⁶. Bu ihtimalde kanun, görevi dışında hareket eden kamu görevlilerini herkes gibi değerlendirmektedir. Bireyler tarafından işlenen resmi belgede sahteciliğe kamu görevlilerinin görevleri nedeniyle iştiraki durumunda kamu görevlisi görevi gereği hareket ettiği için ikinci fıkradaki suç oluşur¹²³⁷.

2.2.1.2.1.5. Mağdur

Her suçun bir failinin olmasının yanında, mutlaka bir de mağduru bulunur. Dolayısıyla mağduru bulunmayan suç olamaz¹²³⁸. Genel olarak mağdur, “kendisine karşı suç işlenen kimse” anlamına gelmektedir¹²³⁹. Yargılamanın konusunu oluşturan suçun hakkını doğrudan ihlal ettiği, suçun konusunun ait olduğu kişidir. Bu kavram Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde; “*İşlenen fiil nedeniyle haksızlığa uğramış kişi*”¹²⁴⁰ olarak tanımlanmaktadır. Dar anlamda mağdur, gerçekleşen suç nedeniyle zarar gören, tipikliğin maddi unsurlarına muhatap olan ve sonucunda bu suçla korunan hukuki yararı zedelenen kişidir¹²⁴¹. Tipikliğin maddi unsurları arasında bulunan mağdur, ancak gerçek bir kişi olabilir¹²⁴². Tüzel kişilerin suçlardan zarar görmesi olanak dâhilindeyse de tüzel kişiler mağdur olamaz¹²⁴³. Mağdurun tespiti, suçun unsurlarının veya nitelikli hallerinin değerlendirilmesi ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanması başta olmak üzere çoğu ceza hukuku müessesinin doğru ve isabetli bir biçimde tatbik edilebilmesi noktasında

¹²³⁶ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.754; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.299.

¹²³⁷ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.237.

¹²³⁸ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.114; **TOROSLU/TOROSLU**, Genel Kısım, s.112.

¹²³⁹ **YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.171; **ÜNVER, Yener**, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s.140; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.114.

¹²⁴⁰ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/>, E.T. 18.08.2019.

¹²⁴¹ **ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/GEZER, Özge Sırma/SAYGILAR KIRIT, Yasemin/AKCAN, Esra Alan/ÖZAYDIN, Özdem/TÜTÜNCÜ, Erden/ALTINOK, Efser/VILLEMIN, Derya/TOK, Mehmet Can**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020, s.239 vd.; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.223; **ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAŞIZ, Pınar**, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s.239.

¹²⁴² **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2013, s.213; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ**, Genel Hükümler, s.211; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.117.

¹²⁴³ **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.225; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.115; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.233.

önem arz etmektedir. Buna karşın ceza kanunlarımızda mağdurun şekli olarak bir tarifine yer verilmemiştir¹²⁴⁴.

Suçtan zarar gören ve mağdur kavramları aynı hukuki durumu ifade etmemektedir¹²⁴⁵. Bu anlamda mağdur kavramı suçtan zarar görene göre geniş bir anlamı ihtiva etmektedir. Suçtan zarar gören suçtan doğan hukuk ilişkisinin tarafı olan kişidir. Mağdur, suçun gerçekleşmesiyle her zaman zarar görmekle birlikte suçtan zarar gören her zaman söz konusu suçun mağduru konumunda olmayabilir¹²⁴⁶.

Çeşitli kurumlar yönünden önem taşıyan mağdurun tespiti her zaman kolay olmamaktadır. Bu bağlamda suç teşkil eden fiil, çoğu kez birden fazla kişi yönünden zarar oluşturabilir. Pasif süjeyi veya mağduru belirlemek için uygulamada ve doktrinde “*doğrudan zarar*” kriterine başvurulmaktadır. Bu suretle suç teşkil eden eylemin sonuçlarına doğrudan doğruya maruz kalan kişi pasif süje olarak gösterilmektedir. Fakat bazı yazarlar, bu ölçütün tatmin edici olmadığını, sözü edilen ölçütün, pasif süjenin suçun maddi konusuyla karıştırılmasına neden olabileceği gibi çoğu defa hukuka aykırı davranışın sonuçlarından hangilerinin doğrudan, hangilerinin dolaylı olduğunu belirlemenin de kolay olmadığını belirtmektedirler. Ayrıca hukuki korumanın asıl konusunu teşkil eden varlık ya da menfaatin belirlenmesi gerektiğini de ifade etmektedirler. Bu bağlamda, suç teşkil eden fiilden çeşitli menfaatlerin zarara uğramasının mümkün olduğunu ancak suçun varlığı yönünden bunlardan birinin ihlalinin zorunlu olduğunu, bu itibarla hırsızlıkta malı çalınanın muhtemel alacaklısının değil, çalınan şeyin zilyedinin, insan öldürmede de öldürülenin yakınlarının değil, bizzat öldürülenin pasif süje olduğunu savunmaktadırlar¹²⁴⁷.

Doktrin ve uygulamada belgede sahtecilik suçlarının mağdurunun kamu olduğu kabul edilmektedir. Başka bir ifadeyle resmi belgede sahtecilik suçunun kamunun güvenine karşı işlenen suçlardan olması nedeniyle tabii olarak anılan suçta mağdur, toplumdaki tüm bireylerdir. Ancak suç sonucunda belirli bir kişi veya kişilerin mağduriyeti oluşmuşsa bu kişiler de sahtecilik fiilinin mağduru olarak kabul edilmelidir¹²⁴⁸. Resmi belgelerin sahte olarak düzenlenmesi halinde belirsiz sayıda kişinin

¹²⁴⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 22.04.2014 gün, 2013/11-397 E., 2014/202 K.

¹²⁴⁵ **ÖZTÜRK, Bahri**, Nazari Ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku Ders Kitabı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s.232; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.224.

¹²⁴⁶ **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.224.

¹²⁴⁷ **TOROSLU/TOROSLU**, Genel Kısım, s.113.

¹²⁴⁸ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.115.

aldatılması ihtimali söz konusu olur. Ayrıca bu belgelerin taşıdıkları ispat gücü bakımından toplumda geçerliliklerine olan güvenin sarsılmaması hukuk düzeni açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle kamu güvenini ihlal niteliği taşıyan resmi belgeleri sahte olarak oluşturmak, bozmak, değiştirmek gibi eylemler hukuk düzeni içerisinde suç olarak yer almıştır¹²⁴⁹.

Belgede sahtecilik suçlarında mağdur kavramıyla ilgili olarak Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.04.2014 gün, 2013/11-397 Esas, 2014/202 Karar sayılı ilâmı büyük önem arz etmektedir¹²⁵⁰. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, anılan kararıyla belgede sahtecilik suçlarında mağdurun kamu olduğunu vurgulamıştır. Bu içtihadattan sonra Yargıtay özel daireleri de mağdurun kamu olduğu kabulünden yola çıkarak zincirleme suç kurumunun belgede sahtecilik suçları alanındaki uygulamasını oldukça geniş bir yorumla ele almaya başlamıştır¹²⁵¹. Bu bağlamda özel daireler de birçok kararlarında bu içtihadı atıfla farklı gerçek kişilere karşı işlenmiş olsa bile mağdurlarının kamu olduğu gerekçesiyle birden fazla eylemin zincirleme şekilde işlenen tek bir suç kapsamında kaldığını kabul etmektedirler. Yargıtay 11. Ceza Dairesi de Ceza Genel Kurulu'nun yukarıda belirttiğimiz içtihadı doğrultusunda, kararlarında belgede sahtecilik suçlarının mağdurunun kamu olduğu hususuna vurgu yapmaktadır¹²⁵².

¹²⁴⁹ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.82.

¹²⁵⁰ “Mağdurun kim olduğunun belirlenmesinde öncelikle madde metnine bakılmalı, madde metninin yeterli olmadığı durumlarda hükmün konuluş amacı, suçun düzenlendiği yer gibi hususlar birlikte değerlendirilerek sonuca ulaşılmaya çalışılmalıdır. Bu bağlamda gerek 765 sayılı TCK'nun, gerekse de 5237 sayılı TCK'nun belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği madde metinlerinde suçun mağdurunun kim olduğuna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi, belgede sahtecilik suçlarının hukuki konusunun kamunun güveni olması ve bu suçların kamu güvenine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş bulunması hususları birlikte değerlendirildiğinde, bu suçların mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğunu, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağının kabulü gerekmektedir. Aksinin kabulü halinde, somut olayda olduğu gibi birden fazla kişiye karşı işlenmiş olan sahtecilik suçlarında hükmolunacak sonuç ceza miktarları gözönünde bulundurulduğunda, 5237 sayılı TCK'nun ‘Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi’ başlıklı 3. maddesinin gerekçesinde, ‘Suç işlenmesiyle bozulan toplum düzeninde adaletin sağlanması için suç işleyen kimseye uygulanacak ceza hukuku yaptırımlarının haklı ve ölçülü olması gerekir. Çünkü ancak haklı ve suçun ağırlığıyla orantılı bir yaptırım ile suç işleyen kişinin bu fiilinden pişmanlık duyması sağlanabilir ve yeniden topluma kazandırılması söz konusu olabilir’ şeklinde açıklanmış olan ölçülülük ilkesine aykırı davranılmış olunacaktır.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 22.04.2014 tarih, 2013/11-397 E., 2014/202 K.

¹²⁵¹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.01.2021 tarih, 2017/13248 E., 2021/85 K.; Yargıtay 11. C.D. 27.05.2019 gün ve 2018/1439 E., 2019/5015 K.

¹²⁵² “Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 22.04.2014 gün, 2013/11-397 E., 2014/202 K. sayılı kararında da belirtildiği üzere, 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK'nun ‘Kamu güvenine karşı suçlar’ bölümünde düzenlenen ve belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi ile kamu güveninin sarsıldığı kabul edilerek suç sayılıp yaptırıma bağlanan ‘resmi belgede sahtecilik’ suçlarının hukuki konusunun kamu güveni olduğu, suçun işlenmesi ile kamu güveninin sarsılması dışında, bir veya birden fazla kişi de haksızlığa uğrayıp, suçtan zarar görmesi halinde dahi, suçun mağdurunun toplumu oluşturan

2.2.1.2.1.6. Konu

Suçun konusu hareketin yöneldiği kişi ya da şey olup¹²⁵³ konusu bulunmayan suç olmaz¹²⁵⁴. Suçun konusu kavramıyla tipiklik unsurunu içeren hareketin üzerinde icra edildiği kişi ya da şey anlaşılmalıdır¹²⁵⁵. Kasten adam öldürme suçunda konu, hayatına son verilen kişi, belgede sahtecilik suçunda, üzerinde sahtecilik yapılan belgedir¹²⁵⁶. Bazı durumlarda suç tipi içerisinde, konunun bir nesneden ibaret olduğu açık bir biçimde belirtilmektedir. Belgede sahtecilikte, “belge” (TCK m.204 vd.), hırsızlıkta “taşınır bir mal” (TCK m.141/1), zimmette ise zimmete geçirilen “mal” (TCK m.247/1) suçun konusudur¹²⁵⁷. Kimi suçlarda ise mağdurla konu iç içedir. Ancak bunlar aynı şeyi ifade etmezler. Hakaret suçunda mağdur, hakaret edilen kişi olmasına rağmen, suçun konusu mağdurun şerefidir¹²⁵⁸.

TCK m.204'ün ilk fıkrasında tanımlanan bireylerce işlenebilen resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu, resmi belgeler ve resmi belge hükmündeki belgeler oluşturur. Başka bir ifadeyle TCK m.204/1'de cezai yaptırım gerektiren hukuka aykırı fiillerin üzerinde gerçekleştirildiği nesne, “*resmi belge ve resmi belge hükmündeki belgeler*”dir¹²⁵⁹. Özel belge niteliğinde olmalarına rağmen TCK m.210/1'de sayılan belgeler de (emre/hamile yazılı kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belge, hisse senedi, tahvil, vasiyetname) kanun hükmü gereği resmi belge niteliğinde kabul edildiklerinden bu belgeler de suçun konusunu oluşturur. Bunların yanında TCK m.210/2. fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca, bu fıkra da belirtilen failer tarafından düzenlenen gerçeğe aykırı belgelerin “kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması” halinde fiil, TCK m.204/1. fıkrası kapsamındaki suçun

bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğuna dair kabulünün etkilenmeyeceği, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağının kabulü gerekeceği...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 22.02.2016 tarih, 2014/6073 E., 2016/1345 K.

¹²⁵³ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ, Genel Hükümler, s.211.

¹²⁵⁴ ÖZGENÇ, *İzzet*, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu Matbası, Ankara 2006, s.215; KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.116.

¹²⁵⁵ KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.116; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ, Genel Hükümler, s.211.

¹²⁵⁶ DÖNMEZER/ERMAN, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C:I, s.333.

¹²⁵⁷ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.183.

¹²⁵⁸ EKİNCİ, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.64.

¹²⁵⁹ ASLAN, AZİZAĞAOĞLU, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.849; GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.96; ÖZGENÇ, Gazi Şerhi Genel Hükümler, 2006, s.938.

konusunu oluşturur. Belge kavramı yukarıda ayrıntılı bir şekilde açıldığından detaylı bilgi için ilgili bölüme atıf yapmakla yetiniyoruz¹²⁶⁰.

2.2.1.2.2. Tipikliğin Manevi Unsuru

Bir fiil, o fiili masum davranış alanından ayırmak için gerekli bir ruh hali eşlik etmedikçe, genellikle suç teşkil etmez. Bu ruh hali, tipikliğin manevi unsurunu oluşturur¹²⁶¹. Suç teorisinde, tipikliğin gerçekleşmesinin sadece objektif tipikliğe bağlı olmadığı hususu, günümüzde artık üzerinde uzlaşılan bir konudur¹²⁶². Bu bağlamda tipikliğin maddi unsurlarını havi olan bir davranış ancak manevi unsurların varlığı halinde haksızlık olarak nitelendirilebilir¹²⁶³. Suçun varlığı için zorunlu olan manevi unsurdan, faille işlediği fiil arasındaki manevi bağı anlamak gerekir¹²⁶⁴. Tipikliğin manevi unsurları, failin ruhsal alanına, manevi dünyasına ilişkindir¹²⁶⁵. Zihnin işleyişi açık olmadığı için, manevi unsurun kanıtlanması, eylemi çevreleyen koşullara bağlıdır¹²⁶⁶. Modern toplumların hiçbirinde ceza kanunları, istisnai düzenlemeler dışında, fail tarafından istenmemiş hareketleri kanundaki tipe uygun ve hukuka aykırı olsalar bile cezalandırmamaktadırlar¹²⁶⁷. Failin, kanuni tanımda yer alan eylemi gerçekleştirirken kusurlu bir şekilde hareket etmiş olmasını da aramaktadırlar¹²⁶⁸. Başka bir ifadeyle, haksızlık oluşturan hareketi yapan failin bu hareketi gerçekleştirmesi sebebiyle kınanabilecek konumda olması da gerekmektedir¹²⁶⁹. Failin gerçekleştirdiği eylemden

¹²⁶⁰ Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. Belge kavramı ile ilgili açıklamalar.

¹²⁶¹ **MCCORD/MCCORD**, Criminal Law And Procedure, s.56; **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.4; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.87 vd.; **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.93 vd.

¹²⁶² Ayrıntılı açıklamalar için bkz. **MOLAN/LANSER/BLOY**, Principles of Criminal Law, s.56 vd.; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.87 vd.

¹²⁶³ **GOODERSON**, When Is A Document False In The Law Of Forgery?, s.20 vd; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.87; **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.93 vd.; **HEINRICH, Bernd**, Ceza Hukuk Genel Kısım-I, s.164-165; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.242; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.144; **TOROSLU**, Genel Kısım, s.186.

¹²⁶⁴ **ELLIOTT/QUINN**, Criminal Law, s.12; **MOLAN/LANSER/BLOY**, Principles of Criminal Law, s.57 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.144; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.242; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.215.

¹²⁶⁵ **HALPIN, Andrew**, Definition in the Criminal Law, Hart Publishing, United States of Amerika/KANADA 2004, s.102 vd.; **SAMAHA**, Criminal Law, s.106; **HEINRICH, Bernd**, Ceza Hukuk Genel Kısım-I, s.51; **WESSELS/BEULKE**, Strafrecht Allgemeiner Teil, s.50; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.87; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.144.

¹²⁶⁶ **MCCORD/MCCORD**, Criminal Law And Procedure, s.56.

¹²⁶⁷ **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.87 vd.; **ALACAKAPTAN**, Suçun Unsurları, s.9.

¹²⁶⁸ **DÜLGER, Murat Volkan**, "5237 sayılı YTCK'da Kastın Unsurları ve Türleri Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi", Hukuk ve Adalet Dergisi, Y:2, S:5, 2005, s.65-111.

¹²⁶⁹ **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.87 vd.; **AVCI, Mustafa/YERDELEN, Erdal**, "Karar İncelemesi-Garantörsel İhmali Suçta İhmali ve İcrai Davranış Ayrımı", Gazi Üniversitesi Hukuk

sorumlu tutulabilmesi için ayrıca manevi unsurun da mevcudiyeti aranmakta olup manevi bağ yoksa bu davranış suç niteliği taşımaz¹²⁷⁰. Faili, bir suçtan sorumlu tutabilmek için o suçu neden işlediğinin bilinmesi gerekmez. Failin bu suçu bilerek ve isteyerek yaptığının ispatlanması gerekli ve yeterlidir¹²⁷¹. Suçun kanuni tanımında yer alan öğeler bilinerek ve istenilerek işlenirse kast gerçekleşir¹²⁷². Kural olarak failin suçtan sorumluluğu yönünden hareketin kasten gerçekleştirilmesi şarttır¹²⁷³. TCK m.21'e göre; “*Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir*”. Öğretide kast, bilmek ve istemek olarak tanımlanmaktadır¹²⁷⁴. Kastın sözcük anlamı; “suç işleme niyeti” şeklinde ifade edilmektedir¹²⁷⁵.

Kastın oluşabilmesi için suçun kanuni tanımında yer alan maddi unsurların bilinerek ve istenilerek icrası zorunlu ve yeterlidir¹²⁷⁶. Bu şekilde gerçekleşen kasta genel kast denir. Genel kast, kastın maddi unsurlarının bilinerek ve istenilerek icrası unsurlarını kapsar¹²⁷⁷. Kastın oluşabilmesi yönünden bunun dışında unsurlar aranmaz¹²⁷⁸. Saik aranacaksa ceza normunda açıkça gösterilmesi gerekir¹²⁷⁹. Bazı hallerde kanuni düzenlemede yer alan suçun oluşabilmesi için genel kastın yeterli olmadığı durumlar da bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda hareketin, suçun kanuni tanımında yer alan unsurların

¹²⁷⁰ Fakültesi Dergisi, C:XIX, Y:2015, S:1, s.180; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.242. **JEFFERSON**, Criminal Law, s.86; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.145.

¹²⁷¹ **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.4; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.87 vd.; **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.93 vd.

¹²⁷² **FLETCHER**, Rethinking Criminal Law, s.440; **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 82 vd.; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.87 vd.; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.253.

¹²⁷³ **JEFFERSON**, Criminal Law, s.86; **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.93 vd.; **DEMİRBAŞ, Timur**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.370; **DÜLGER**, “Kastın Değerlendirilmesi”, s.74; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.253; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.145; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.242.

¹²⁷⁴ **POLLOCK**, Criminal Law, s.49; **JEFFERSON**, Criminal Law, s.91 vd.; **TAN, Mehmet**, TCK Genel Hükümler Kırmızı Kitap, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011, s.380; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.387-388; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.252; **ÖZGENÇ**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.252; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.154.

¹²⁷⁵ **JEFFERSON**, Criminal Law, s.87.

¹²⁷⁶ **BOHLANDER**, the German Criminal Law, s.60; **ELLIOTT/QUINN**, Criminal Law, s.13; Kast konusunda ayrıntılı açıklamalar için bkz. **FLETCHER**, Rethinking Criminal Law, s.439 vd.; **SAMAHA**, Criminal Law, s.109 vd.; **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.93 vd.

¹²⁷⁷ **SOYASLAN**, Genel Hükümler, s.526; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.252.

¹²⁷⁸ **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.4.

¹²⁷⁹ **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.91 vd.; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.262.

bilinerek ve istenerek gerçekleştirilmiş olması, suçun oluşması için yeterli olmamakta, failin kanuni düzenlemede yer alan özel saikle hareket etmesi gerekmektedir¹²⁸⁰. Aksi halde anılan suçun manevi unsuru oluşmayacaktır. Örneğin, hırsızlıkta malın faydalanmak amacıyla alınması gerekir. TCK m.211'de düzenlenmiş bulunan belgede sahtecilik suçunun mevcut bir durumu belgelemek amacıyla işlenmesi halinde de özel saik aranmaktadır¹²⁸¹.

Herkes tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçu kasten işlenebilir¹²⁸². Hareketi gerçekleştiren kişi belgede sahtecilik yaptığını bilmeli ve bu sahteciliği gerçekleştirmeyi istemelidir¹²⁸³. Bu suçun taksirle gerçekleştirilmesi olanaklı değildir¹²⁸⁴. Doktrinde suçun oluşabilmesi için genel kastın yeterli olduğu ve ayrıca saik/özel bir amaç aranması gerekmediği çoğunlukla kabul edilmektedir¹²⁸⁵. Başka bir ifadeyle bu suçta failin hangi saikle hareket ettiğinin önemi bulunmamaktadır¹²⁸⁶. Kural olarak ceza hukuku saiki göz önüne almaz¹²⁸⁷. Suçun, doğrudan kastla işlenmesi mümkün olduğu gibi olası kastla da işlenebilir. Bazı yazarlar bu görüşü savunurken¹²⁸⁸ bazı yazarlar ikili bir ayrıma giderek belgenin, bunu düzenleyen/değiştiren kişi tarafından kullanılması halinde suçun olası kastla işlenmesinin mümkün olduğunu, ancak failin düzenleme/değiştirme hareketlerini bizzat gerçekleştirmemiş olması veya bu hareketlerin gerçekleştirilmesine iştirak etmeyip sadece sahte belgeyi kullanmış olması durumlarında olası kastın mümkün olmadığını, suçun oluşması için doğrudan kast gerektiğini savunmaktadırlar¹²⁸⁹.

Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından genel kast yeterlidir¹²⁹⁰. Doktrin ve uygulamada ağırlıklı olarak resmi belgede sahtecilik suçunun genel kastla işlenebileceği

¹²⁸⁰ **SOYASLAN**, Genel Hükümler, s.526.

¹²⁸¹ **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.91 vd.; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.215.

¹²⁸² **FISCHER**, StGB, §, s.2162, kn.42; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.314; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.28.

¹²⁸³ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.214.

¹²⁸⁴ **GUERREIRO/SIMAS**, "Forgery and counterfeiting documents", s.176.

¹²⁸⁵ **ÖZEN**, Özel Hükümler, s.934; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.764; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.28; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.239; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.526; **SOYASLAN**, "Belgede Sahtecilik Suçları", s.17.

¹²⁸⁶ **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.73; **ÖZEN**, Özel Hükümler, s.934.

¹²⁸⁷ **JEFFERSON**, Criminal Law, s.90.

¹²⁸⁸ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.785; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.861; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.764-765; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1054-1055.

¹²⁸⁹ **ÖZEN**, Özel Hükümler, s.934.

¹²⁹⁰ **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.472.

konusunda uzlaşılsa da anılan suçta kasttan ne anlaşılması gerektiği hususunda farklı görüşler dile getirilmektedir. Kast konusunda da katı bir tutum söz konusudur. Bunun nedeni, doktrine hâkim olan aşırı şekilcilikten ziyade, suçları ortaya koyarken psikolojik mahiyetteki araştırmaları mümkün olduğunca sınırlamak ve böylece son derece zor ve karmaşık olan bu nevi araştırmalar nedeniyle suçluların adaletten kaçmayı başarmalarını önleme çabalarıdır¹²⁹¹.

Bu katı anlayışın en açık ifadesini, kastın doğrudan sahtecilik fiillerinde saklı olduğunu savunan görüşte bulmaktayız¹²⁹². Bu görüşün sonucu olarak sahtecilik gerçekleştirilmişse suç da oluşmuş olup kastın ayrıca kanıtlanmasına gerek bulunmamaktadır. Bu fikre göre, belgede sahtecilik suçlarında kast bilgi, bilmekle eş değerde ele alınmakta ve fail sahte bir belge oluşturduğunu biliyorsa kastı da bulunmaktadır. Dolayısıyla failin bunu bilmemesi söz konusu olmayacağından, bu gibi suçlarda kast zaten fiilde saklıdır. Bu fikrin kabulü halinde belgede sahtecilik suçlarında fiil ile failin hareketi arasındaki nedensellik bağı sabit olunca failin kasten hareket ettiği de kendiliğinden sübut bulacaktır¹²⁹³. Ancak bu görüş, diğer bütün suçlarda kastın varlığı farz edilmediği ve bu unsurun ispatı gerektiği halde belgede sahtecilik suçlarında neden kastın fiilin niteliğinde saklı sayılması gerektiği hususunun anlaşılmadığı¹²⁹⁴ ve esasen ilkel dönemlere dönüşü ifade ettiği düşüncelerinden hareketle eleştirilmiştir¹²⁹⁵.

Kastın fiilde saklı olduğu anlayışından çok farklı olmayan bir başka anlayış, 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu projesine ilişkin raporda yer alan açıklamalardan hareketle kastın varlığı için failin sahtecilik fiilini bilinçli olarak işlemiş olduğunun tesbit edilmesinin yeterli sayılacağını ve sahtecilikte sadece gerçeği değiştirme bilinç ve iradesinin araştırılacağını, başka bir araştırmaya gerek bulunmadığını savunmaktadır¹²⁹⁶. Kanaatimizce, kastın doğrudan sahtecilik fiillerinde saklı olduğunu savunan anlayış gibi bu anlayış da yerinde değildir. Zira diğer suçlarda kast unsurunun ayrıca ispatı aranırken

¹²⁹¹ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.248.

¹²⁹² **SALTELLI e ROMANO - DI FALCO** : Commento teorico - praico del nuovo codice penale, c. III, 2. tabı, Torino 1940. No. 1002. (Aktaran **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.265-266); **CIVOLI** : Dei delini contro la fede pubblira, in PESSINA. Enciclopedia del diritto penale italiano. c. VIII, Milano, 1909, s.88. ((Aktaran **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.265-266)

¹²⁹³ **ERMAN/ ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.266.

¹²⁹⁴ **FRASSATI**, s.g Elementi costitutivi ecc. (Aktaran **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.268)

¹²⁹⁵ **ANTOUSEI**, Sull'essenza dei delitti contro la fede pubblica (Riv. It. Dir. Pen., 1951, 625 ve son) (Aktaran **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.268) **EGESELLİ/ALTAY**, Evrakta Sahtekârlık Suçları, s.103; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.526.

¹²⁹⁶ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.249.

belgede sahtecilik suçlarında gerçeği değiştirme bilinç ve iradesini kastın varlığının kabulü için yeterli saymak kabul edilemez.

Genel kastın yanında "zarar verme niyetinin" aranması gerektiğini kabul eden görüş de ileri sürülmüştür¹²⁹⁷. Bu görüşe göre bu kast, "zarar vermek niyetinden" ibarettir. Bu fikir kaynağını Roma hukukunda ve *Lex Cornelia de falsis*'de bulmaktadır. 1791 tarihli Fransız Ceza Kanunu'nda, "*kötü maksatla ve başkasına zarar vermek niyetiyle*" şeklindeki formülde en güzel ifadesini bulan anlayışa göre, cezalandırılabilme bakımından failin hem sahtecilik gerçekleştirdiğini bilmesi hem de başkasına zarar verme saikiyle hareket etmesi aranır. Ancak bu görüş de, "*başkasına zarar vermek niyeti*"nin suçun saikinin aranmasını ifade ettiği, kaldı ki; suçun her zaman bu saikle işlenemeyebileceği gibi kanunun açıkça saik aramadığı bir durumda suçun teşekkülü bakımından saike yer vermenin mümkün olmadığından bahisle eleştirilmiştir. Bu yazarlar ayrıca, başkasına zarar vermek dendiği zaman, yalnız kişisel zararların kastedildiğini oysa belgede sahtecilik suçlarındaki "zararın" toplumsal ve kolektif de olabileceğinden yola çıkarak bu görüşe karşı çıkmaktadırlar. **Erman**, bu görüşe karşı düşüncelerini ayrıca şu sözlerle ifade etmiştir; "*Psikolojik olarak failin daima, hatta çoğu kere bu suretle hareket etmediği sabittir: sahtekâr zarar vereceği kişiyi değil, kendi menfaatini düşünür. Hatta bazen kimseye zarar vermek dahi istemez: onun istediği şey kendisine veya başkasına haksız bir yararın sağlanmasıdır. Nitekim gerçek bir olayı ispat için sahte bir senet meydana getiren kişi, kimseye zarar vermek istemediği halde, yine de evrakta sahtekârlık suçunu işlemiş olur*"¹²⁹⁸. Biz de Erman'ın bu görüşüne katıldığımızı belirtmek isteriz. Zira hakkında çıkartılan yakalama emirlerinden kaçmak, daha doğrusu gerçek kimliğini gizlemek maksadıyla başkasına ait kimlik bilgileriyle oluşturulan nüfus cüzdanı ya da sürücü belgesi gibi belgeleri kullanan ya da yurt dışına çıkabilmek için sahte pasaport düzenleyen kişilerin başkasına zarar verme niyetlerinin olduğunu söylemek olanaklı değildir.

Bu görüşlerin dışında, "zarar verebilme ihtimalinin öngörülmesi" görüşünü savunanlar da bulunmaktadır¹²⁹⁹. Buna göre, belgede sahtecilik suçlarındaki manevi

¹²⁹⁷ **DONNEDIEU DE VABRES**: Essai sur la notion de prijudice dans la thâorie generale du faux documentaire. Paris, 1943. (Aktaran **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.270); **SALTELLI e ROMANO - DI FALCO** : Commento teorico - pratico del nuovo codice penale, c. III, 2. tabı, Torino 1940, No. 1002. (Aktaran **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.270)

¹²⁹⁸ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.271.

¹²⁹⁹ **CARRARA**: Programma del corsodi diritto criminale, c. IX, 11. tabı, Firenze, 1923,

unsur, “zarar verebilme ihtimalinin öngörülmesi”dir. Zarar verme olasılığının öngörülebilir olması halinde suçun manevi unsurunun gerçekleştiğini kabul etmek gerektiği ifade edilir. Bu fikir doğrultusunda, evrakta sahtecilik suçunda saik, “zarar verebilme ihtimalinin öngörülmesi”nden ibarettir. Yapılan sahtecilik fiilinden üçüncü kişilerin ya da toplumun zarar görebilmesi ihtimalinin bulunduğu fail tarafından sahteciliğin gerçekleştirildiği esnada düşünülmesi veya düşünülmesinin gerekmiş olması yeterli sayılmaktadır. Bu fikir 1947 Brüksel Ceza Hukukunu Birleştirme Milletlerarası Konferansında da kabul edilmiştir¹³⁰⁰.

Saik’in aranması gerektiğini savunan görüşlerden bir diğerine göre fail, kendisine ya da üçüncü bir kişiye bir yarar sağlamak niyetiyle hareket etmediği müddetçe fiilin kasıt unsuru gerçekleşmediğinden suç işlemiş sayılamaz¹³⁰¹. Bu görüş de bazı hallerde yarar sağlamak amacının olmasına rağmen kastın olmayabileceği düşüncesiyle eleştirilmiştir¹³⁰². Bununla beraber başta **Garraud** olmak üzere bazı yazarlar, belgede sahteciliğin subjektif unsurunun belirleyici niteliğini bu yararda görmekte ve yararın maddi olabileceği gibi manevi de olabileceğini ileri sürmektedir. Yazar ayrıca bu yararın suç failine veya üçüncü bir kişiye hatta bir topluluğa ait olabileceğini ve her ihtimalde “haksız” olması gerektiğini iddia etmektedir¹³⁰³. **Erem**’e göre; “Sahtecilik suçlarında genel kastın kabul edilen tanımından ayrı bir anlamda kast aranmasına gerek yoktur. Bu itibarla genel kasta kendisine veya başkasına fayda sağlamak niyeti veya başkasına zarar verme niyetinin eklenmesi hususundaki anlayışlar kanuna uygun değildir”¹³⁰⁴.

Bazı yazarlar resmi belgede sahtecilik suçunun oluşabilmesi için failin, fiili icra ederken aldatma kastıyla hareket edip etmediğinin göz önünde bulundurulması ve objektif bir değerlendirmeye failin kastının belirlenmemesi gerektiğini savunmuşlardır¹³⁰⁵. Örneğin, bir bonoda borçlunun isteği ve rızasıyla değişiklik yapılması halinde değişikliği yapan failin aldatma amacı bulunmadığından hareket, suç teşkil

&3670. (**ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.272); **GARÇON**: Code penal annote, c. I. Paris 1901 – 1906, 346, No. 391. (**ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.272)

¹³⁰⁰ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.273.

¹³⁰¹ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.184; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.269.

¹³⁰² **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.269.

¹³⁰³ **GARRAUD**, Traite theorique et pratique du droit penal français, IV 3. Bası, Paris, 1922, No. 1391. (Aktaran: **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.269)

¹³⁰⁴ **EREM**, Türk Ceza Hukuku II, s.565.

¹³⁰⁵ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.782-783-784; **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.197.

etmeyecektir. Bu görüşteki yazarlar, bir zarar suçu olarak düzenlenmemiş bulunan belgede sahtecilik suçu bakımından failde, fiili gerçekleştirirken zarar verme bilincinin bulunup bulunmadığının araştırılmasının, suç genel teorisinin ilkeleriyle örtüşmediğini ileri sürmektedirler. Anılan yazarlar, Yargıtay’ın bazı kararlarında failin zarar verme bilinciyle hareket etmediğinden suçun yasal unsurunun gerçekleşmediği yönündeki gerekçesinin yerinde olmadığını, aslında bu tip durumlarda failin aldatma maksadının bulunmaması nedeniyle suçun yasal unsurunun oluşmadığını savunmaktadırlar. Bu görüşe göre, resmi belgede sahteciliğin, başkalarını aldatma kastıyla yapılmış olması, suçun manevi unsurunun gerçekleşmesi bakımından yeterli olacaktır. **Koca/Üzülmez’e** göre; “204. maddede aldatma maksadıyla hareket edilmesine ilişkin böyle bir ifadeye açıkça yer verilmemiş olsa da failin sahtecilik kastının bulunup bulunmadığının belirlenmesinde muhatabını aldatma maksadıyla hareket edip etmediği göz önünde bulundurulmalıdır. Kısacası aldatma maksadının varlığı, failin sahtecilik kastıyla hareket edip etmediğinin belirlenmesinde hareket noktasını oluşturmaktadır. Buna göre, somut olayda failin, hukuki bir ilişkide ispat vasıtası olarak kullanmak maksadıyla bir belgeyi sahte olarak düzenlediğini veya gerçek bir belge üzerinde değişiklik yaptığını belirlemek gerekir”¹³⁰⁶.

Erem/Toroslu’ya göre; “Kusurluluğun tipik şekli olan kast, davranışın sadece istenmiş olmasına indirgenemez; içkin doğası gereği failin anti sosyalliğinin bilinmesini de gerektirir. Bu itibarla sahtekârlık cürümlerinde kastın oluşması için gerçeğin bilerek ve isteyerek tahrifi yeterli olmayıp, ayrıca failin başkalarına zarar verdiğinin, yani kendisine ait olmayan menfaatlere zarar verdiğinin veya bunları tehlikeye koyduğunun farkında olması da gerekir. Öte yandan sahtekârlık suçundan söz edilebilmesi için sadece failin gerçeği bilerek ve isteyerek tahrif ettiğinin kanıtlanması yetmez, ayrıca onun zarar verme bilinciyle hareket ettiğinin her olayda kanıtlanması aranır. Sahtekârlık suçlarında kastın varlığı için gerçeğin bilerek isteyerek tahrif edilmesinin yeterli olmadığı, ayrıca başkalarına ait varlık veya menfaatlere zarar verme bilincine sahip olunması gerektiği kabul edilince, failin yaptığı sahtekârlığın hata nedeniyle zararsız olduğuna inanması durumunda da kastın bulunmadığı sonucuna varılmalıdır”¹³⁰⁷.

¹³⁰⁶ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.782.

¹³⁰⁷ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.250.

Gökçen'e göre; “Resmi belgede sahtecilik suçu yönünden kastın varlığı yeterli olup, failin belirli bir maksat veya saikle hareket etmesi aranmamıştır. Bu sebeple mahkemelerimiz çözmekte zorlandıkları her problemde “kast” kavramına ayrı anlamlar yükleyerek meselenin halli yoluna gitmekten vazgeçmeli, konuyu ceza hukuku biliminin ışığı altında kast dışındaki diğer ceza hukuku enstrümanlarını kullanarak (taksir m.22, hata m.30) çözmeyi denemelidir”¹³⁰⁸.

Failin belgede sahtecilik bilinciyle hareket etmesini yeterli görenler de bulunmaktadır. Buna göre, failin diğer kişileri belgenin gerçek olduğu konusunda aldatması ve yapılan bu sahtecilikle hukuk açısından sonuçlar bağlanan bir durum yaratılması isteği halinde manevi unsur tamamlanır¹³⁰⁹.

Ekinci/Esen'e göre; “Sahtecilik suçlarında kast, gerçeğin değiştirildiğini ‘bilme’ ve bunu “isteme” şeklinde oluşmalıdır. Düzenleme, değiştirme veya taklit iradesi yeterli değildir. Failde başkalarına zarar verme bilinci olmalı ve bu bilinçle hareket etmelidir”¹³¹⁰.

Özbek/Doğan/Bacaksız'a göre; “Failin zarar verme bilinci ile hareket etmesi zorunlu değildir. Failin sadece gerçeğe aykırı bir şekilde belgeyi düzenlediği, değiştirdiği ve kullandığının bilincinde olması yeterlidir. Yargıtay 765. TCK ile 5237 s. TCK arasındaki düzenleme farkını görmezden gelmektedir. 765 s. TCK bir zarar suçu olan resmi evrakta sahtecilik suçu, 5237 s. TCK’ da bir tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla 765 s. TCK döneminde failin kastı mutlaka zarar neticesini de kapsamak zorunda iken 5237 s. TCK bakımından böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır”¹³¹¹.

Erman/Özek ise “Biz de evrakta sahtekârlık suçlarındaki kastın kullanılacak sahte delille başkasının bir hak veya yararına zarar verilebileceğinin öngörülmesinden ibaret bulunduğu görüşüne katılmakta, yani failin ‘zarar vermek bilinci’ ile hareket etmesi lüzumuna kani bulunmaktayız.” şeklindeki ifadelerle görüşlerini açıklamaktadırlar. Anılan yazarlar, “zarar vermek bilinci” nin asla failin saikinın dikkate alındığı veya saik’e itibar etmek anlamına gelmediğini de vurgulamaktadırlar¹³¹². Doktrinde bir kısım yazarlar da **Erman/Özek** gibi kastı değerlendirilirken failin, fiili icra

¹³⁰⁸ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.215; Hata hakkındaki ayrıntılı açıklamalar için bkz. **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.209 vd.

¹³⁰⁹ **İÇEL/BAYRAKTAR/YENİSEY**, Almanya Federal Cumhuriyeti, s.103.

¹³¹⁰ **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.278.

¹³¹¹ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.852.

¹³¹² **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.273-274-275.

ettiği sırada zarar verme bilincinin bulunması gerektiğini savunmuşlardır¹³¹³. Yargıtay'ın 765 sayılı mülga TCK'dan beri süregelen uygulamalarında bu görüşü destekler nitelikte istikrar kazanmış birçok kararı bulunmaktadır¹³¹⁴.

Doktrinde üzerinde mutabık kalınan, bu suçta genel kastın yeterli olduğu ve saik'in gerekmediği konusundaki görüş hem 765 sayılı hem de 5237 sayılı TCK dönemlerinde Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarıyla benimsenmiştir¹³¹⁵. Yargıtay, belgede sahtecilik suçlarında bu genel kastı, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 30.03.1992 gün ve 80/98 sayılı Kararından¹³¹⁶ yola çıkarak “zarar verme bilinci ve iradesi” şeklindeki sözlerle ifade etmekte olup içtihatlarında istikrarlı olarak bu hususa vurgu yapmaktadır. “Ayrıntısı Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 30.03.1992 gün ve 80/98 sayılı kararında da belirtildiği üzere, belgede sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmektedir”¹³¹⁷.

Kanaatimizce, resmi belgede sahtecilik suçu bakımından kast kavramı değerlendirilirken Alman, Amerikan ve İngiliz hukuklarında olduğu gibi failin, fiili icra ederken aldatma maksadıyla hareket edip etmediğinin göz önünde bulundurulması

¹³¹³ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.29; EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.278; GÖKMEN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.71.

¹³¹⁴ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.10.2019 tarih, 2017/12087 E., 2019/7430 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.11.2019 tarih, 2017/12825 E., 2019/8011 K.

¹³¹⁵ “Belgede sahtecilik suçunun oluşması için genel kast yeterlidir.” Yargıtay 11. Ceza Dairesi 05.03.2008 tarih, 2006/1232 E., 2008/1298 K.

¹³¹⁶ “Özel Daire ile Yerel Mahkeme arasındaki uyumsuzluk, sanığın sahtekârlık kastı ile hareket edip etmediği hususundadır. Sorunun çözümü için öncelikle mağdurun rızası kavramı üzerinde durmak gerekir. Kamunun güveni aleyhine işlendiklerinde kuşku bulunmayan belgelerde sahtekârlık suçlarında, mağdurun rızası hukuka uygunluk sebebi sayılamazsa da, failin, belgede sahtekârlıkta bulunmak kastına etki yapmaktadır. Belgelerde sahtekârlık suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmektedir. Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan mağdura zarar vermek bilinci bulunmayacağından kastın varlığı ileri sürülemez. Ancak doğal olarak, rıza üzerine başkasının imzasını taklit eden failin, mağdura her hangi bir zarar vermeyeceği kanısı ile hareket ettiği sabit olmalıdır. Mağdurun rızasının ortadan kaldırabilmesi için fiilin işlenmesinden önce açıklanması zorunludur. Mağdurun rızası açık olabileceği gibi zimni de olabilir. Özellikle iki kişi arasındaki ilişkiler, böyle bir rızanın varlığını ciddi olarak kabule elverişli olduğu takdirde, bu rızaya dayanarak başkasının imzasını atan kimsede suç kastının varlığı kabul olunamaz. Yargıtay'ın duraksamasız uygulamaları da bu yöndedir. Bu genel açıklamalardan sonra olaya bakıldığında; aksi kanıtlanamayan ve tanık F. tarafından da doğrulanan savunmaya göre, sanık, şikâyetçiden aldığı borca karşılık verdiği suça konu bonoda, annesi F.'nin kendisine önceden verdiği rızaya dayanarak, onun yerine imza atarak, bonoyu şikâyetçiye vermiştir, Borç ödenmeyince şikâyetçi senedi icraya koymuş. Fatma zaman kazanmak amacıyla imzaya itiraz etmiştir. Nitekim bu hususu duruşmadaki beyanında açıkça söylemektedir. O halde, sanığın önceden mevcut rızaya dayanarak annesi adına suça konu bonoya sahte imza attığı anlaşıldığından, sanıkta sahtekârlık kastı bulunmamaktadır. Bu itibarla yüklenen suçun manevi ögesi bulunmadığından direnme kararının bozulmasına, karar verilmelidir. (Oybirliğiyle)” (Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 30.3.1992 tarih, 6-80/98 E.-K.)

¹³¹⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.10.2019 tarih, 2017/12087 E., 2019/7430 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.11.2019 tarih, 2017/12825 E., 2019/8011 K.

gerekir¹³¹⁸. Dolayısıyla bu suç bakımından kast unsurunun değerlendirilmesi esnasında failin aldatma maksadıyla hareket edip etmediği araştırılmalı, kast unsuru, salt objektif bir değerlendirmeyeyle belirlenmemelidir. Aldatma maksadı sahtecilik suçlarının özünde, doğasında yer almaktadır. Dolayısıyla, kastın gerçekleşmiş olduğunun kabulü için aldatma maksadının aranması, resmi belgede sahtecilik suçunda saik arandığı anlamına gelmez. Bu nedenle TCK m.204’te kastın gerçekleştiğinin kabulü için failin aldatma maksadıyla hareket etmesi gerektiğine ilişkin bir ifadeye açıkça yer verilmemişse de failin sahtecilik kastının bulunup bulunmadığının belirlenmesinde muhatabını aldatma maksadıyla hareket edip etmediğinin göz önünde bulundurulması gerekir. Bunun dışında failde zarar verme bilinç ve iradesi aramaya gerek bulunmamaktadır¹³¹⁹.

Bu nedenle ilgilinin rızası üzerine bir belgeyi onun adına düzenleyen kişi, aldatma maksadıyla hareket etmediğinden sahtecilik kastıyla hareket etmiş olmaz. Yargıtay’ın görüşü de bu yöndedir¹³²⁰. Ancak Yargıtay, failde zarar verme bilincinin bulunmadığından bahisle bu sonuca ulaşmaktadır. Yargıtay’ın, bu konuya ilişkin olarak mülga 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK arasındaki düzenleme farkını dikkate almadığı anlaşılmaktadır. 765 sayılı TCK’da, zarar suçu olarak düzenlenmiş bulunan resmi belgede sahtecilik suçu, 5237 sayılı TCK’da tehlike suçu olarak düzenlenmiştir¹³²¹. Dolayısıyla 765 sayılı TCK döneminde failin kastı mutlaka zarar neticesini de kapsamak zorundayken 5237 sayılı TCK bakımından böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır¹³²². Bu nedenle belgede sahtecilik suçu bakımından failde, fiili gerçekleştirirken zarar verme bilincinin bulunup bulunmadığının araştırılması suç genel teorisinin ilkeleriyle örtüşmemektedir. Dolayısıyla, Yargıtay’ın ulaştığı sonuç doğru olsa da bu suçlarda kastı değerlendirirken failin zarar verme bilinciyle hareket etmediğinden suçun yasal unsurunun gerçekleşmediği yönündeki gerekçesi yerinde değildir.

¹³¹⁸ **SCHEB/ SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.197;
https://www.jstor.org/stable/781719?seq=1#metadata_info_tab_contents, E.T:24.08.2020;
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1913/27/body/enacted>, E.T. 13.08.2020.

¹³¹⁹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.782.

¹³²⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 30.3.1992 tarih, 6-80/98. E.-K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.10.2019 tarih, 2017/12087 E., 2019/7430 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.11.2019 tarih, 2017/12825 E., 2019/8011 K.

¹³²¹ Suç tipinde belirtilen hareketlerin yönelik olduğu konunun hareketten etkilenme derecesi ve şekline göre suçlar, zarar ve tehlike suçları olarak ikiye ayrılır. **ZIESCHANG, Frank**, Die Gefährdungsdelikte, Berlin 1998, s.15 vd.; **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176.

¹³²² **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.852.

Bu tip durumlarda failde, muhatabını aldatma maksadının bulunmaması nedeniyle suç kastı bulunmamakta dolayısıyla da tipikliğin manevi unsuru oluşmamaktadır. Bu bağlamda, resmi belgede sahteciliğin, başkalarını aldatma maksadıyla gerçekleştirilmiş olması, suçun manevi unsurunun bulunduğu kabulü bakımından yeterli görülmelidir¹³²³. Failde aldatma maksadı yoksa fiil, suç oluşturmaz. Fail, maddi bir hatayı düzeltmeyi amaçlamışsa aldatma maksadıyla hareket ettiği söylenemez. Başka bir ifadeyle fail, yapılan maddi bir hatayı düzeltmek ya da unutulmuş bir hususu gidermek amacıyla hareket etmişse suçun unsurları oluşmayacaktır. Kanaatimizce, failin kastını değerlendirirken yalnızca bilme ve isteme unsurunu aramak, özellikle uygulamada sıkça rastlanan muhatabın rızasıyla onun yerine imza atılması, yapılan maddi hataların düzeltilmesi gibi failde aldatma maksadının bulunmadığı fiillerin cezalandırılmasına sebep olacaktır. Bu nedenle belgede sahtecilik suçlarında kastı değerlendirirken failde aldatma maksadının bulunmasını aramak gerekmektedir.

İlgilinin rızasına istinaden sahtecilik suçunu oluşturan hareketleri gerçekleştiren failin eyleminin, hakkın icrası hukuka uygunluk nedeninin maddi şartlarında hata (m.30/3) kapsamında değerlendirilmesi gerektiği de düşünülebilir¹³²⁴. Ancak bu hususun ilgilinin rızasından yola çıkılarak ele alınması gerekir. Zira gerçekleştirilmiş bulunan eylemin bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmemesi hususu, bu konunun hakkın icrası hukuka uygunluk nedeninin maddi şartlarında hata kapsamında kaldığını göstermez. İlgilinin rızasının bulunduğu durumlarda, fail, rızanın varlığı nedeniyle bu fiilleri gerçekleştirebileceği inancıyla hareket etmektedir. Bu durumda dolaylı haksızlık yanılığının gerçekleştiği düşünülebilirse de failde sahtecilik maksadının bulunmaması nedeniyle eylemin, kast unsuru bağlamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Burada aldatma maksadının bulunmaması nedeniyle genel suç kastının oluşmadığı kabul edilmelidir. Başka bir ifadeyle, failde aldatma maksadı yoksa örneğin düzenlediği belgedeki unutulmuş bir eksikliği tamamlaması, bonoda rakamla yazılı miktarı

¹³²³ Aynı görüşte; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.782-783-784; **SCHEB/SCHEB II**, Criminal Law and Procedure, s.197; https://www.jstor.org/stable/781719?seq=1#metadata_info_tab_contents, E.T:24.08.2020; <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1913/27/body/enacted>, E.T. 13.08.2020.

¹³²⁴ **GÖKCEN, Ahmet**, Belgede Sahtecilik Suçları, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.227; **GÖKCEN**, “Belgede Sahtecilik Suçları”, Sempozyum, s.17; Hata hakkındaki ayrıntılı açıklamalar için bkz. **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.209 vd.

değiştirmeden yazıyla da yazması, başkalarının zımni ya da açık rızasına dayalı olarak yerlerine imza atması gibi durumlarda genel kastın oluşmadığı kabul edilmelidir¹³²⁵.

Kastın gerçekleştiğinin kabulü için failde sahte ya da gerçeğe aykırı belge düzenleme, değiştirme veya kullanma bilinci olmalıdır¹³²⁶. Failin kastının belgeyi ve suça ilişkin seçimlik hareketleri de içermesi gerekir¹³²⁷. Resmi belgede sahtecilik suçunda kast, hakikatin değiştirilmekte olduğunu bilmek ve bu durumu istemek biçiminde oluşmaktadır. Yani fail sahtecilik gerçekleştirme bilinç ve iradesiyle hareket etmelidir. Bu bilinç ve irade mevcut değilse düzenleme, değiştirme ve taklit iradesi suçun oluştuğunun kabulü için tek başına yeterli değildir¹³²⁸. Bu suçlar, sahteciliğin yapıldığı anda tamamlandığından, başka bir ifadeyle suçun oluşması için belgenin kullanılması gerekmediğinden failin sahte belge düzenlerken/başkalarını aldatacak şekilde değiştirirken kullanmayı istememiş olması, suçu ortadan kaldırmaz¹³²⁹.

Belge, başkaları tarafından sahte ya da gerçeğe aykırı biçimde tanzim edilmiş veya değiştirilmiş ve fail bu belgelerin oluşturulma aşamasına iştirak etmemişse belgenin sahteliğinin ya da gerçeğe aykırı olmasının failce bilinmesi şarttır¹³³⁰. Fail, belgenin sahte olduğunu bilmiyorsa kasten hareket etmiş olduğu ileri sürülemez. Ancak bu durumun, belgenin fail tarafından oluşturulmamış olması veya failin belgenin oluşturulma aşamasına iştirak etmemiş olması halleri için geçerli olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Kanaatimizce, failin kendisinin sahte olarak oluşturduğu belgeyi kullanması halinde belgenin gerçeğe aykırı olduğunu bildiği kabul edilmelidir.

Failin kastının bulunduğu kabulü için belgeyi hukuki bir kavram olarak bilmesi şart değildir. Hukuksal bakımdan önemi olan bir şeyin bulunduğu dair tasavvurunun bulunması yeterlidir. Sahteciliğin konusunun belge olduğunu bilmesi ya da buna ilişkin bir kanaate sahip olması yeterli bulunmaktadır¹³³¹. Failin, ayrıca suçun konusu belgenin resmi belge olduğunu bilip bilmemesinin bir önemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, elinde borçlandırııcı bir belge bulunduran kişinin, bu belgenin hukuken bono olarak nitelendirildiğini ve kanunen resmi belge hükmündeki belgelerden sayıldığını bilip

¹³²⁵ Aynı görüşte **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.784.

¹³²⁶ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.121.

¹³²⁷ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.783.

¹³²⁸ **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.278.

¹³²⁹ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.32.

¹³³⁰ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.121; **ÖZEN**, Özel Hükümler, s.926.

¹³³¹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.784.

bilmediğinin araştırılmasına gerek yoktur¹³³². Suç bir avukatın müvekkili tarafından kendisine verilen belgenin sahte olduğunu tahmin etmesine rağmen bu belgeyi mahkemede delil olarak sunması örneğinde olduğu gibi olası kastla da işlenebilir¹³³³.

Yargıtay’ın kastı esas alarak eylemin resmi belgede sahtecilik veya görevi kötüye kullanma suçlarından hangisini oluşturduğu noktasında değerlendirmelerde bulunduğu çok sayıda kararı mevcuttur¹³³⁴.

2.2.1.2.2.1. Zarar Verme Bilinci

Belgede sahtecilik suçları açısından aranan kast, genel kasttır. Ancak kanaatimizce, resmi belgede sahtecilik suçu bakımından bu genel kast; “aldatma maksadı”dır. Dolayısıyla kastın varlığının kabulü bakımından, failin aldatma maksadıyla hareket ettiğinin belirlenmesi gerekir. Başka bir ifadeyle, kastın gerçekleştiğinin kabulü bakımından, resmi belgede sahtecilik suçunu işleyen failin sahtecilik fiilini icra etmesi yeterli olmayıp failin fiiliyle başkalarını aldatma maksadını taşıyor olması da gerekir. Biz belgede sahtecilik suçlarındaki genel kastın, zarar verme bilinci olduğu yönündeki düşünceye katılmamaktayız. Ancak doktrinde çok sayıda yazar tarafından savunulması ve Yargıtay tarafından da kabul edilip tatbik edilmesi nedeniyle uygulama bakımından önem arz eden “zarar verme bilinci” kavramının kapsamına ve bu görüşe göre belgede sahtecilik suçları bakımından hangi durumlarda kastın varlığının kabul edildiği hususlarına ayrıca değinmek gerektiğinden bu başlık açılmıştır.

Belgede sahtecilik suçunun manevi unsurunun genel kast, genel kastın ise bu suçlar yönünden “zarar verme bilinç ve iradesi” olduğu görüşünü savunanlara göre; zarar verme bilinci; failin fiili icra ederken başkasının hak ve menfaatlerine zarar verebileceğini tahmin etmiş olmasıdır. Fail, zararın olasılık dâhilinde bulunduğunu tahmin etmesine rağmen bu husus, kendisini sahteciliği gerçekleştirmekten alıkoymamışsa zarar verme bilincinin var olduğu ve failin bu bilinç dorultusunda hareket ettiği kabul edilmektedir. Buna göre failin, sahtecilik fiilini icra ederken doğrudan zarar verme bilinci bulunmasa bile yaptığı fiilin sonucunda zarar verme ihtimalini öngörmesi kastın varlığının kabulü

¹³³² EREM, Hususi Hükümler II, 1962, s.565; KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.784.

¹³³³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1055.

¹³³⁴ “Menfaat temini amacıyla hareket etmeyen, sahtecilik kastı bulunmayan, mağdura ait olan adresi görevinin gerektirdiği dikkat ve özeni göstererek araştırmadan hareket eden sanığın eyleminin, TCK’nın 257/1. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu gözetilmeden, vasıfta hataya düşülerek yazılı şekilde uygulama yapılması, Yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 03.05.2017 tarih, 2015/9206 E., 2017/3328 K.

bakımından yeterlidir¹³³⁵. Bu görüşü savunanlardan **Erman**'a göre; “*Evrakta sahtecilik suçlarında söz konusu olan kast, genel bir kasttır. Ancak bu kastın varlığı için failin fiilinden bir zararın doğabileceğini öngörmüş olması gerekir; diğer bir deyişle, fail bu zararın ihtimal dairesinde olduğunu tahmin etmiş ve fakat bu durum kendisini sahtecilikte bulunmaktan alıkoymamış olmalıdır*”¹³³⁶.

Bu görüşe göre, belgede sahtecilik suçlarında aranan genel kastın¹³³⁷ varlığının kabulü için failin sahtecilik fiili neticesinde bir zararın doğabileceğini öngörmesi gereklidir. Kastın varlığından bahsetmek için, düşünülen ve öngörülen neticenin (bu netice birey veya toplum için bir zararın doğabilmesidir) faili harekete geçirmiş olması şart olmayıp salt böyle bir neticenin gerçekleşme imkân ve ihtimalinin faili harekete geçmekten alıkoymamış olmasının yeterli olduğu kabul edilmektedir¹³³⁸. Subjektif unsurun gerçekleşmiş olduğunun kabulü bakımından failde, “zarar vermek bilinci” bulunduğu ispatlanması gerekli ve yeterli görülmektedir. Ancak her belgede sahtecilik yapan kişinin bundan özel ya da genel bir zarar doğabileceği ihtimalini mutlaka öngördüğü, her halde böyle bir bilinçle hareket ettiği söylenemez. Bu nedenle, her olayda, failin bu sonucu öngörüp öngörmediğinin ve böyle bir bilinçle davranıp davranmadığının belirlenmesi hususu ayrıca ispata muhtaçtır. Resmi belgede sahtecilik suçu, yapısı itibarıyla her zaman bir zarar ihtimalini içinde barındırır. Eylem sonucunda bir zarar meydana gelebileceğinin fail tarafından bilinmesine rağmen failin isteyerek hareketini sürdürmesi durumunda zarar verme bilincinin bulunduğu kabul edilmektedir¹³³⁹.

Bu suç için genel kast yeterli olup saikin varlığına gerek bulunmamaktadır. Kastın varlığının kabulü için zarar verme bilincinin aranması hususu, failin amacının diğer bir ifadeyle saikin dikkate alındığı anlamına gelmez. Kastın “zarar verme bilinci” şeklinde anlaşılması, failin saikine itibar edildiğini ifade etmez ve bu saik hakkında her hangi bir araştırmaya yol açmaz. Fail ister bir kazanç sağlamak için ister bir zarar vermek için isterse diğer herhangi bir maksatla hareket etsin, suç vücut bulur. Yeter ki fail, “belge” niteliğini taşıyan bir yazıda sahtecilik yapmakta olduğunu bilsin ve bu fiilden, birey veya

¹³³⁵ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.273-274-275.

¹³³⁶ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.273-274-275.

¹³³⁷ **FISCHER**, StGB, §, s.2162, kn.42.

¹³³⁸ **DÖNMEZER, Sulhi/ ERMAN, Sahir**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C:II, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1999, s.234.

¹³³⁹ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.122; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.273-276.

toplum için bir zararın doğmasının muhtemel olduğunu öngörmüş, yani zarar vermek bilinciyle hareket etmiş olsun¹³⁴⁰. **ERMAN/ÖZEK**’e göre; “Zarar vermek bilinci saikten ayrı olduğu cihetle, kastın bulunması için böyle bir bilincin varlığını aramak özel kasta itibar etmek anlamına gelmez; özel kast failin maksadını, saikini göz önünde tutar ve ancak fail belirli bir maksatla hareket ettiği takdirde ki, cezalandırılmasına cevaz verir. Hâlbuki failin kendi hareketinden bir zarar doğabileceği bilinci ile hareket etmesi failin kaynağına değil, belki sonucuna ilişkin bir cihettir. Bu itibarla “zarar vermek bilinci” şeklinde anlaşılan kasta “özel kast” demek yerinde olmaz”¹³⁴¹.

Mülga 765 sayılı TCK uygulamasında da resmi belgede sahtecilik suçunun genel kastının, ‘zarar verme bilincini’ de içerdiği’ doktrin tarafından kabul edilmiştir¹³⁴². Bu görüşe paralel olarak anılan kanun dönemindeki içtihatlar da failin zarar verme bilinci altında hareket etmesi gerektiği vurgulanmıştır¹³⁴³. Yargıtay, 5237 sayılı TCK döneminde de mülga 765 sayılı TCK döneminde olduğu gibi suçun genel kastla işlendiğini ve bunun yanı sıra bu kastın suç failinin “zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket etmesi” şeklinde anlaşılması gerektiğini benimsemiştir¹³⁴⁴.

Bu görüşe göre; failde, gerçekleştirdiği sahtecilik sonucunda bir zarar oluşmayacağı hususunda makul, akla uygun bir inanç mevcutsa ve bu inançla hareket etmişse zarar verme bilinci ve iradesi bulunmadığı için genel kastın oluşmadığı kabul edilmektedir¹³⁴⁵. Resmi belgede sahtecilik suçu zorunlu biçimde bir zarar ihtimalini barındırmaktadır. Fail, sahteciliğe konu belgenin hukuken önemli olduğunu ve davranışı neticesinde bir zararın doğabileceğini bilerek ve isteyerek hareket etmişse failde zarar verme bilincinin olduğu kabul edilir¹³⁴⁶. Ancak yarar sağlama zorunluluğu olmayıp sahte

¹³⁴⁰ **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.278.

¹³⁴¹ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.275.

¹³⁴² **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.273.

¹³⁴³ “Belgelerde sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmektedir. Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan mağdura zarar verme bilinci bulunmayacağından kastın varlığı ileri sürülemez. Ancak doğal olarak, rıza üzerine başkasının imzasını taklit eden failin, mağdura herhangi bir zarar vermeyeceği kanısı ile hareket etmelidir. Mağdurun rızası açık olabileceği gibi zımni de olabilir. Özellikle iki kişi arasındaki ilişkiler, böyle bir rızanın varlığını ciddi olarak kabule elverişli olduğu takdirde bu rızaya dayanarak başkasının imzasını atan kimsede suç kastının varlığı kabul olunamaz....o halde, öncede mevcut rızasına dayanarak annesi adına suça konu bonoya sahte imza attığı anlaşıldığından, sanıkta sahtekârlık kastı bulunmamaktadır.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 30.3.1992 tarih, 6-80/98. E.-K.

¹³⁴⁴ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.10.2019 tarih, 2017/12087 E., 2019/7430 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.11.2019 tarih, 2017/12825 E., 2019/8011 K.

¹³⁴⁵ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.239.

¹³⁴⁶ **EGESLİ/ALTAY**, Evrakta Sahtekârlık Suçları, s.103; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.273.

belgeyle üçüncü kişilere zarar verilebileceği öngörülüyorsa bu bilincin var olduğu kabul edilmektedir. Failin, kimseye zarar verebileceğini öngörmediği, zarar vermek bilinciyle hareket etmediği hallerde, fiili suç oluşturmaz¹³⁴⁷.

Yargıtay, genel kastın varlığının kabulü bakımından “zarar verme bilincinin” gerektiğini kabul eden düşünceyi benimsemiştir. Bu doğrultuda eski ve yeni kanun döneminde vermiş olduğu kararlarında, önceden verilen açık veya zımni rızaya istinaden resmi belgenin başkası tarafından düzenlenmesi ve imzalanması durumunda manevi unsurun oluşmayabileceğini vurgulamaktadır¹³⁴⁸. Bu bağlamda önceden verilen rızaya dayalı olarak mağdurun imzasının taklidi suretiyle gerçekleştirilen fiillerde, failin zarar verme bilincine sahip olduğu söylenemeyeceğinden suç kastının varlığı da kabul edilemez. Fakat rıza üzerine başkasının imzasının taklidinde failde mağdura herhangi bir zarar verme iradesinin bulunmadığının sübut bulması gerekir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında “mağdurun rızasına” ilişkin durumu hata kurumu kapsamında değerlendirmiştir¹³⁴⁹.

Kişinin ancak serbestçe tasarruf edebileceği hususlarda rıza, hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilebilir. Yargıtay kararlarında da vurgulandığı üzere, belgede sahtecilik suçları kamu güvenine karşı işlenen suçlardan olduğu için mağdur rızasının bu suçlarda hukuka uygunluk nedeni sayılamayacağı düşünülse bile açıklanan bu rıza failin kastına etki edebilir. Yargıtay ve doktrindeki bazı yazarlara göre, belgede sahtecilik suçunda kast, zarar verme bilinci şeklinde kabul edildiği için bu görüşe göre, rızasına istinaden mağdurun imzasını atan failde zarar verme bilinci bulunmayacağından kastın oluştuğu söylenemez. Bu şekilde atılan imzanın da zarar verici bir nitelikte olduğu kabul edilemez¹³⁵⁰.

¹³⁴⁷ ÇETİN/MALKOÇ, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.184.

¹³⁴⁸ “Saniğin, mağdur A. I. ’ın bilgi ve rızası dâhilinde suça konu senedi ciro ettiğini savunması, mağdurun da bu savunmayı doğrulaması karşısında; saniğin suç kastının bulunmadığı gözetilerek yüklenen suçtan beraati yerine mâhkumiyetine karar verilmesi...” Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 04.05.2016 tarih, 2015/7829 E., 2016/4054 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.01.2016 tarih, 2014/5587 E., 2016/484 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 26.09.2017 tarih, 2015/5457 E., 2017/5954 K.; Yargıtay 11. Ceza dairesi, 26.09.2017 tarih, 2015/5457 E., 2017/5954 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23.05.2016 tarih, 2015/649 E., 2016/4749 K.

¹³⁴⁹ “Ceza Genel Kurulunun 30.03.1992 gün ve 80-98 ile 19.04.2005 gün ve 221-38 sayılı kararlarında açıklandığı üzere; belgede sahtecilik suçlarında mağdurun rızası hukuka uygunluk nedeni sayılamayacak ancak bu durumda şartları var ise TCK’nun 30. maddesindeki hata hükümleri uygulanabilecektir.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 04.02.2014 tarih, 2013/11-332 E., 2014/26 K.

¹³⁵⁰ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.287; TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.101.

2.2.1.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Kanuni tipe uygun, maddi unsurları tam olan ve manevi unsur cihetiyle de eksiklik bulunmayan bir eylemin suç olarak kabul edilebilmesi bakımından ayrıca hukuka aykırılık unsurunu da taşıması gerekir. Bu nedenle hukuka aykırılık da suçun unsurları arasında gösterilmiştir¹³⁵¹. Hukuka aykırılık, genel olarak hukuka (hakka) karşı gelme, hukukla çatışma durumunda olmak demektir¹³⁵². Bu anlamda hukuka aykırılık hali, eylemin, yasak içeren ya da emir veren hukuk kuralıyla çelişmesi durumudur¹³⁵³.

Suçun bir unsuru mahiyetindeki hukuka aykırılık ise gerçekleşen fiille hukuk kuralları tarafından onay verilmemesi, fiille bütün hukuk düzeninin çelişmesi ve çatışmasını ifade etmektedir¹³⁵⁴. Hukuka aykırı fiilde, fiil yalnız ceza hukukuyla çelişmemekte tüm hukuk kaideleriyle de çatışmaktadır. Bu anlamda hukuka aykırılık, tüm unsurları itibariyle eksiksiz olan ve kanuni tanımına uyan fiille hukuksal düzen arasındaki aykırılığı ifade eder¹³⁵⁵. Ceza hukuku anlamında fiil, tipe uygun olursa hukuka aykırı kabul edildiği için suç tipleri hukuka aykırılık bakımından karine kabul edilmektedir. Bu nedenle suç tipinde fiilin ayrıca hukuka aykırı olduğunun belirtilmesine gerek bulunmamaktadır. Bunun yanında hukuka aykırılık bağımsız bir unsurdur. Dolayısıyla suçun gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik değerlendirmede, fiilin hem tipe uygunluğu araştırılmakta hem de hukuka aykırılığı sonlandıran bir neden olup olmadığı irdelenmektedir. Fiilin tipe uygun olmasına rağmen hukuka aykırı olmadığı durumlar söz konusu olabilir¹³⁵⁶. Burada hukuka uygunluk sebepleri devreye girmektedir. Hukuka uygunluk nedenleri, hukuka aykırılığı ortadan kaldırarak davranışı hukuken meşru sayılan bir harekete dönüştürür. Ceza hukukunda suç sayılan bir fiilin işlenmesine başka bir kuralın izin verdiği hallerde o davranışın hukuk düzenince yasaklanmayıp suç olmadığı neticesine ulaşılır¹³⁵⁷. Ceza kurallarının yasakladığı bir fiilin işlenmesine onay

¹³⁵¹ **ALACAKAPTAN**, Suçun Unsurları, s. 95.

¹³⁵² **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.264.

¹³⁵³ **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.297.

¹³⁵⁴ **FLETCHER**, Rethinking Criminal Law, s.817 vd.; **DÖNMEZER/ERMAN**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C: II, s.2.

¹³⁵⁵ **ALACAKAPTAN**, Suçun Unsurları, s.95.

¹³⁵⁶ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ**, Genel Hükümler, s.276

¹³⁵⁷ **GROPP, Walter** (Çev.: TURHAN, Faruk), Alman Bakışına Göre Türk Ceza Kanunu 1989 Öntasarısında Hukuka Uygunluk Sebepleri, in: Türk Ceza Kanunu Tasarısı için Müzakereler, Konya 1998, s.205 vd.; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.237.

verip, onun hukuka aykırı olmasını önleyerek¹³⁵⁸ bu fiildeki hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldıran nedenlere “hukuka uygunluk sebebi” denir¹³⁵⁹.

TCK’da hukuka uygunluk sebepleri olarak kanun hükmünü yerine getirme daha doğru bir deyimle görevin ifası (m.24/1), meşru savunma (m.25/1), hakkın icrası (m.26/1) ve ilgilinin rızası (m.26/2) yer almaktadır. Belgede sahtecilik suçlarında korunmak istenen hukuki değerın kamunun güveni olması nedeniyle bu suçlarda ilke olarak hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanabilirliği olanaklı görünmemektedir. Ceza kanunu, kamu güvenliğini haiz olan resmi belgelerin geçerliliği ve hakikiliğine müdahale şeklindeki davranışları hukuka aykırı görmüştür. Resmi belgede sahtecilik suçunda tipik hareketin bilerek ve istenerek icrasıyla suçta hukuka aykırılık ögesi de gerçekleşmektedir¹³⁶⁰.

2.2.1.2.3.1. İlgilinin Rızası

Rıza, doktrinde; “Rıza gösterme ehliyet ve yetkisine sahip olan kişinin; üzerindeki tasarruf yetkisi hukuk düzeni tarafından kendisine bırakılmış bir hukuksal değerine karşı gerçekleştirilen ve söz konusu hukuksal değeri tehlikeye düşüren veya zarara uğratan bir fiili kabul etmesi, onaylaması” şeklinde tanımlanmıştır¹³⁶¹. Ceza hukuku bağlamında rıza göstermek; “Kişinin, kendi iradesi ile bir başkasının iradi davranışının örtüştüğünü açıklaması”¹³⁶²dir. Kanun koyucu TCK’nın 26. maddesinde “İlgilinin rızasını” bir hukuka uygunluk nedeni olarak düzenlemiştir. Bu başlık altında ele alınacak olan “İlgilinin rızası” kavramıysa anılan maddede hukuka uygunluk nedeni olarak düzenlenmiş bulunan “İlgilinin rızası” kavramıyla karıştırılmamalıdır. “Rıza”nın, hukuka uygunluk nedeni olan rıza ve tipikliğin gerçekleşmesine engel olan rıza olmak üzere iki türünün bulunduğu ileri sürülmektedir¹³⁶³. Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından rıza, suçun manevi unsuru bağlamında ve bu unsur üzerindeki etkisi nedeniyle önem arz etmektedir. Kanaatimizce, bu suç bakımından rıza, kastın gerçekleşmesine engel olarak tipikliğin manevi unsurunu kaldırmaktadır. Zira bu suç bakımından kast, faildeki aldatma maksadını ifade etmektedir. İlgilinin rızasının bulunması durumundaysa failin aldatma maksadıyla hareket ettiği ileri sürülemez. Bu nedenle, resmi belgede sahtecilik suçunun,

¹³⁵⁸ DÖNMEZER/ERMAN, Genel Kısım, C.II, s.18.

¹³⁵⁹ İÇEL/SOKULU/ÖZGENÇ/SÖZÜER/MAHMUTOĞLU/ÜNVER, Suç Teorisi, s107.

¹³⁶⁰ GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.121.

¹³⁶¹ EKİCİ ŞAHİN, Meral, Ceza Hukukunda Rıza, On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul 2012, s.7.

¹³⁶² KESSLER, Richard, Die Einwilligung des Verletzten in ihrer strafrechtlichen Bedeutung, Berlin 1884, s.26. (Aktaran EKİCİ ŞAHİN, Ceza Hukukunda Rıza, s.5)

¹³⁶³ EKİCİ ŞAHİN, Ceza Hukukunda Rıza, s.65 vd.

özelliği gereği bazı durumlarda, rıza hilafına işlenmesi gerektiği, rızanın bulunması durumundaysa aldatma maksadının yokluğu nedeniyle kastın ve dolayısıyla tipikliğin manevi unsurunun gerçekleşmediği ifade edilebilir.

“İlgili” kelimesinin sözlük anlamı; “İlgilenmiş olan, ilgisi bulunan, alakalı, alakadar, müteallik”¹³⁶⁴tir. TCK’nın ilgilinin rızasını düzenleyen 26. maddesinin gerekçesinde, rızanın mağduriyetin ortaya çıkmasına engel olması nedeniyle “mağdurun rızası” kavramının kullanılmasının isabetli olmayacağı belirtilmektedir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında; “üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olarak” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Kanun koyucu burada, “ilgilinin” değil, “hak sahibinin” rızasından söz etmektedir. Dolayısıyla rıza gösterecek olan kişinin, öncelikle korunan hukuki değer sahibi olduğu ifade edilebilir¹³⁶⁵.

İlgilinin önceden verdiği rıza¹³⁶⁶ üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan failin sahtecilik suçunu işleyip işlemediği hususu tartışmalıdır. Dar anlamda resmi belgede sahtecilik suçlarının, kamu güvenine karşı gerçekleştirilen suçlardan olması nedeniyle kimsenin kamunun güvenine yönelik işlenen bir suça izin verebileceği düşünülemeyeceğinden ilgilinin rızası kural olarak hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilmemektedir. Dolayısıyla resmi belge yalnızca kamu görevlisince meydana getirileceği için sırf ilgilinin isteği üzerine bir resmi belgeyi oluşturmuş olması böyle bir belgeyi düzenleyen kamu görevlisinin kastını ortadan kaldıramaz¹³⁶⁷. Çünkü rıza, kişinin ancak serbestçe tasarruf edebileceği konularda hukuka uygunluk nedeni olabileceğinden resmi belgeler üzerinde ilgilinin serbestçe tasarruf hakkı bulunmamaktadır¹³⁶⁸.

İlgilinin rızası, özel belge niteliğinde olup kanunen resmi belgelere eşit kabul edilen belge (TCK m.210) ya da özel belge (TCK m.207) sahteciliğinde gündeme gelebilir. Dolayısıyla ilgilinin rızasının hukuka uygunluk nedeni olup olmadığı bu belgeler bağlamında irdelenmelidir. Belgede sahtecilik suçlarının kamu güvenine karşı işlenen suçlardan olması sebebiyle, ilgilinin rızasının bu suçlarda hukuka uygunluk nedeni sayılamayacağı düşünülebilirse de rıza, failin kastına tesir ederek suçu ortadan

¹³⁶⁴ <https://sozluk.gov.tr/>, E.T.:03.10.2021.

¹³⁶⁵ **EKİCİ ŞAHİN**, Ceza Hukukunda Rıza, s.10.

¹³⁶⁶ Ceza hukukunda rıza konusunda ayrıntılı açıklamalar için bkz. **EKİCİ ŞAHİN**, Ceza Hukukunda Rıza, s.5 vd.

¹³⁶⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.286.

¹³⁶⁸ **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.279.

kaldırmaktadır. Gerçekten belgede sahtecilikte kast, ister aldatma maksadı isterse zarar verme bilinci olarak benimsenince ilgilinin rızasıyla onun imzasını kullanan fail açısından mağduru aldatma maksadı ya da zarar verme bilinci bulunmayacağı için kastın oluştuğu ileri sürülemez. Böyle bir rıza sonucu atılan imzanın da zarar verici bir nitelik ve tehlike taşıdığı kabul edilemez¹³⁶⁹.

Rıza gösteren kişinin sonradan bu rızasını geri alması da imzalanma anında var olmayan sahte belge meydana getirme kastının sonradan doğmasına yol açmaz. Suçun manevi unsuru bakımından göz önünde tutulan kast, prensip itibarıyla, “*başlangıçtaki kast*”tır. Ancak bunun için rıza üzerine başkasının imzasını atan kişinin imza sahibine herhangi bir zarar vermeyeceği düşüncesiyle hareket ettiği subut bulmalıdır. **Erman**'a göre; “*Prensip olarak denilebilir ki, evrakta sahtekârlık suçları kamunun güveni aleyhine işlendikleri ve bir kimsenin ancak şahsen tasarruf edebileceği konularda açıklayacağı rıza bir hukuka uygunluk sebebi sayılabileceği ve hiç kimse kamunun güvenine karşı olan bir suçun işlenmesine rıza gösteremeyeceği cihetle, mağdurun rızası evrakta sahtekârlık suçlarında bir hukuka uygunluk sebebi sayılmaz. Ancak bu rıza failin evrakta sahtekârlıkta bulunmak kastına etki yapabilir*”. “*Mağdurun rızası bir hukuka uygunluk sebebi olamaz ise de açık veya örtülü bir rızaya dayanarak mağdurun imzasını atan kimse, ona bir zarar vermek bilinci ile hareket etmiş sayılamayacağından, failde kastın varlığı kabul edilemez ve kastın yokluğu, fiili suç olmaktan çıkarır*”¹³⁷⁰. Kanaatimizce, ilgilinin rızası bir hukuka uygunluk sebebi olamasa da açık veya örtülü bir rızaya dayanarak mağdurun imzasını atan kimse, onu aldatma maksadıyla hareket etmiş sayılamayacağından failde kastın varlığı kabul edilemez ve kastın yokluğu, fiili suç olmaktan çıkarır.

Yargıtay, 765 sayılı TCK uygulamasında olduğu gibi 5237 sayılı TCK döneminde de belgede sahtecilik suçlarında kastı, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 30.03.1992 gün ve 80/98 sayılı kararını¹³⁷¹da referans göstererek “*zarar verme bilinç ve iradesi*” olarak kabul etmektedir. Yargıtay, önceden verilen rızaya dayanılarak ilgilinin imzasının taklidinde, failde o kişiye zarar verme bilinci bulunmayacağı için kastın oluşmadığını kabul etmiştir. Yargıtay, genel kastın varlığı için zarar verme bilincinin arandığı fikrinden hareketle, daha önce verilen açık veya zımni rızaya/yetkiye istinaden belgenin başkasınca

¹³⁶⁹ GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.121.

¹³⁷⁰ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.287-290.

¹³⁷¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 30.03.1992 tarih, 80/98 E.-K.

düzenlenmesi ve imzalanması halinde suçun manevi unsurunun oluşmayabileceğini çeşitli kararlarında vurgulamıştır¹³⁷². Ancak Yargıtay’a göre, ilgilinin rızası fiil, kamuya veya üçüncü kişilere özel bir zarar vermeyecekse fiili suç olmaktan çıkarır¹³⁷³, aksi halde fiil suç oluşturur.

Failin, aldatma maksadıyla hareket etmediği hallerde fiili suç oluşturmayacaktır. Eğer fail maddi bir hatayı düzeltmeyi amaçlamışsa aldatma maksadıyla hareket ettiğini söyleyemeyiz. İlgilinin önceden vermiş olduğu rızaya istinaden onun imzasının taklidinde de failde aldatma maksadı bulunmayacağı için kastın bulunduğu söylenemez. Fakat burada failin aldatma maksadının bulunmadığının sabit olması gerekir¹³⁷⁴. İlgilinin rızasının faildeki suç kastını ortadan kaldırdığını kabul edebilmek için rızanın fiilin işlenmesinden önce yani senedin düzenlenmesinden veya tahrifatın yapılmasından önce açıklanması gereklidir¹³⁷⁵. Sahteciliğin yapılmasının ardından verilen icazet, başlangıçtaki kastı değiştirmez. İlgilinin rızası açık olabileceği gibi zımni de olabilir¹³⁷⁶. Nitelikleri itibariyle iki kişi arasındaki ilişkide, böyle bir rızanın mevcudiyeti ciddi olarak kabule elverişliyse bu rızayla ilgilinin imzasını atan failde kastın oluştuğu kabul edilemez. Bu nedenle babasına gelen taahhütlü mektubun alındısına babasının örtülü rızasına dayanarak onun imzasını atan oğul belgede sahtecilik suçunu işlemiş olmaz¹³⁷⁷.

Verilen rıza eylem gerçekleştirinceye kadar, her zaman geri alınabilir. Aynı şekilde rızanın hareket bitmeden hareket esnasında da geri alınması mümkündür. Ancak önceden verilen rıza üzerine eylem gerçekleştirildikten sonra ilgilinin rızasını geri çekmesi sonuca etki etmez. Başka bir ifadeyle önceden verilmiş olan rızanın bu rızaya

¹³⁷² “Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 30.03.1992 gün ve 80-98 sayılı kararında ayrıntılı biçimde açıklandığı üzere; belgede sahtecilik suçlarında mağdurun rızası hukuka uygunluk nedeni sayılamazsa da failin belgede sahtekârlık kastına etki yaptığı cihetle, sanığın, mağdur A. I. ’ın bilgi ve rızası dâhilinde suça konu senedi ciro ettiğini savunması, mağdurun da bu savunmayı doğrulaması karşısında; sanığın suç kastının bulunmadığı gözetilerek yüklenen suçtan beraati yerine mâhkumiyetine karar verilmesi...” Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 04.05.2016 tarih, 2015/7829 E., 2016/4054 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 26.09.2017 tarih, 2015/5457 E., 2017/5954 K.; Yargıtay 11. Ceza dairesi, 26.09.2017 tarih, 2015/5457 E., 2017/5954 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23.05.2016 tarih, 2015/649 E., 2016/4749 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.01.2016 tarih, 2014/5587 E., 2016/484 K.

¹³⁷³ **EREM**, Özel Hükümler, C:IV, s.72.

¹³⁷⁴ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.287.

¹³⁷⁵ **EREM**, Özel Hükümler, C. IV, s.72.

¹³⁷⁶ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.102.

¹³⁷⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.290; “Mağdurun rızasının ortadan kaldırabilmesi için fiilin işlenmesinden önce açıklanması zorunludur. Mağdurun rızası açık olabileceği gibi zımni de olabilir. Özellikle iki kişi arasındaki ilişkiler, böyle bir rızanın varlığını ciddi olarak kabule elverişli olduğu takdirde, bu rızaya dayanarak başkasının imzasını atan kimsede suç kastının varlığı kabul olunamaz.” Yargıtay 11.Ceza Dairesi, 06.02.2008 tarih, 2007/8425 E., 2008/617 K.

istinaden atılan imzadan ya da belge üzerinde yapılan ilave veya değiştirmelerden sonra geri alınması bu fiiller sırasında mevcut olmayan sahte belge oluşturma kastının sonradan doğmasına neden olmaz¹³⁷⁸. Suçun manevi unsuru bakımından göz önünde tutulan kast, prensip itibariyle “*başlangıçtaki kast*”tır¹³⁷⁹. Gerçekten ilgilinin sonradan rızasını geri alması imza sırasında mevcut olmayan sahte belge üretme kastının sonradan doğmasına neden olmaz. Yargıtay 6. Ceza Dairesi’nin 20.02.1974 gün ve 872/1110 sayılı kararına göre; “*Sahtekârlık suçlarında, mağdurun rıza ve muvafakatinin kasta etkisi olabilmesi için senedin düzenlenmesinden veya tahrifat yapılmasından önce açıklanmış olması gerekmektedir*”¹³⁸⁰.

Kişi rızaya ehil olmalıdır. Bu şart iki anlam içermektedir. İlki, rızayı normun koruma altına aldığı hukuksal yararın sahibinin açıklamasıdır. Suç işlendiğinde kim suçun pasif süjesi olacaksa rıza açıklamaya yetkili kişi de o dur. İkincisi de bu kimsenin rıza açıklama yeteneğini haiz olmasıdır¹³⁸¹. Dolayısıyla rıza açıklamasında bulunan kişinin ruh ve akıl sağlığının bulunması gerekir. Ayrıca rıza açıklama kabiliyetini sonlandıran bir durumun da bulunmaması gereklidir¹³⁸². Burada dikkat edilmesi gereken husus ilgilinin rızasının kamuya veya üçüncü kişilere özel bir zarar vermemesi şartıyla kastı, dolayısıyla manevi unsuru kaldırmak suretiyle fiili suç olmaktan çıkardığıdır. Aksi halde fiil suç oluřturur¹³⁸³.

Rıza yeteneği bulunan kişinin rızasını açıklama şekli, önem arz etmez. Mühim olan rızayı serbest iradesiyle açıklamasıdır. Rızanın yazılı veya sözlü olmasında da fark bulunmamaktadır¹³⁸⁴. Bu temsilci eliyle de yapılabilir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında ilgilinin rızasına ilişkin durumu hata kurumu kapsamında değerlendirmiştir. Bu karara göre; “*Ceza Genel Kurulunun 30.03.1992 gün ve 80-98 ile 19.04.2005 gün ve 221-38 sayılı kararlarında açıklandığı üzere; belgede sahtecilik suçlarında mağdurun rızası hukuka uygunluk nedeni sayılamayacak ancak bu durumda şartları var ise TCK’nın 30. maddesindeki hata hükümleri uygulanabilecektir*”¹³⁸⁵.

¹³⁷⁸ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.102.

¹³⁷⁹ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.287.

¹³⁸⁰ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.102.

¹³⁸¹ SOYASLAN, Genel Hükümler, s.378-379.

¹³⁸² EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.281.

¹³⁸³ EREM, Özel Hükümler, C. IV, s.72.

¹³⁸⁴ EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.281.

¹³⁸⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 04.02.2014 tarih, 2013/11-332 E., 2014/26 K.

Rıza, kişinin ancak serbestçe tasarruf edebileceği hususlarda hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilebilir¹³⁸⁶. Yargıtay kararlarında da vurguladığı üzere, belgede sahtecilik suçunun, kamu güvenine karşı işlenen suçlardan olması sebebiyle rızanın bu suç bakımından hukuka uygunluk sebebi sayılamayacağı kabul edilse de açıklanan bu rıza failin kastına etki edebilir. Sahtecilik suçları açısından ilgilinin rızasıyla onun imzasını atan failde aldatma maksadı bulunmayacağından kastın var olduğu söylenemez¹³⁸⁷.

2.2.1.2.3.2. Meşru Müdafaa

Bir kimsenin kendisini veya bir başkasını hedef alan bir saldırı üzerine, savunma amacıyla ve bu saldırıyı bertaraf edecek ölçüde kuvvet kullanmasını ifade eden meşru müdafaa¹³⁸⁸, TCK m.25/1. fıkrasında düzenlenmiştir. Bazı yazarlar, bir kimsenin haksız bir tecavüzden ya da bir tehlikeden kendisini korumak maksadıyla sahtecilikte bulunması halinde meşru müdafaa'nın varlığını kabul ederler¹³⁸⁹.

Erman'a göre; “Failin haksız bir saldırı ya da bir tehlikeden kendini veya bir başkasını kurtarmak amacı ile belgede sahtecilik gerçekleştirmesi durumunda meşru müdafaa veya zorunluluk halinin varlığı ileri sürülemez ise de, bu durumlar failin kastının değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır. Fail başkasına zarar verme bilinciyle davranmadıkça kastı bulunmayacağı için, manevî unsurun varlığı da kabul edilemeyecek ve fail bundan yararlanacaktır”¹³⁹⁰.

İtalyan Yargıtay'ı, kendisine antika para satan kimseye sahte imzalı çek veren kişinin fiilinde suç görmüş ve satılan paraların antika olmayıp failin dolandırılmak istenmesi halinde dahi sahtecilik fiilinde bir hukuka uygunluk sebebinin bulunamayacağına ve failin kendisini haksız bir tehlikeden, olayımızda dolandırılmak tehlikesinden, korumak istemesinin, sahtecilik fiilini hukuka uygun bir hale getiremeyeceğine karar vermiştir¹³⁹¹. İtalyan Yargıtay'ına göre, failin yanıltması ve

¹³⁸⁶ EKİCİ ŞAHİN, Ceza Hukukunda Rıza, s.111.

¹³⁸⁷ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.287; TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.101.

¹³⁸⁸ MOLAN/LANSER/BLOY, Principles of Criminal Law, s.290; FLETCHER, Rethinking Criminal Law, s.855 vd.; SAMAHA, Criminal Law, s.1036 vd.; “Meşru müdafaa, yaklaşan bir saldırıyı önlemek için gerekli olan herhangi bir savunma eylemi anlamına gelir.” (BOHLANDER, the German Criminal Law, s.99); FIONDA/BRYANT, Briefcase on Criminal Law, s.87 vd.; MOLAN, Source Book On Criminal Law, s.575 vd.

¹³⁸⁹ ÖZEN, Özel Hükümler, s.934-935; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.284.

¹³⁹⁰ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.285.

¹³⁹¹ İt. Ygt., 18.02.1976, (Gius. Pen., Şubat 1977, 69-71) (Aktaran: ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.285)

hareketinin hukuka uygun olduğunu sanması, hukuki yanılma sayılır ve fail bundan hiçbir suretle yararlanamaz. Belgede sahtecilik suçunun, “*Gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla*” işlenmesi durumunu düzenleyen TCK m.211 hükmü (765 sayılı TCK m.347) uyarınca, suç gerçek bir durumun belgelendirilmesi amacıyla işlenmiş olsa dahi indirim uygulanmakla birlikte fail cezalandırmaktadır. Bu maddedeki düzenleme de böyle bir hukuka uygunluk sebebinin kabul edilemeyeceğini ortaya koymaktadır. Zira burada fail daha önce belgelenmemiş olan hakkına ulaşmak için ya da gerçekte mevcut olan bir durumu belgelemek için sahtecilik yoluna başvurmaktadır. Ancak buna rağmen kanun koyucu bu failin eylemini dahi suç olarak kabul edip cezalandırmaktadır. Kanaatimizce, koşulların varlığı halinde, failin ağır bir tehlikeden kendisini korumak için belgede sahtecilik suçunu işlemesi durumunda failde aldatma maksadı bulunmadığından bu suçta manevi unsuru oluşturan kasttan bahsedilemeyecektir. Dolayısıyla, bu gibi durumlarda manevi unsuru oluşturan kast bulunmadığından suçun unsurları itibariyle oluştuğundan da bahsedilemez. Bu nedenle, meşru müdafanın tartışılmasına gerek yoktur.

2.2.1.2.3.3. Kanun Hükmünün (Görevin) İfası

TCK m.24'ün ilk fıkrası uyarınca görevin ifası kapsamında hareket edilen durumlarda, hukuka aykırılık unsuru bulunmadığı için fiil suç oluşturmaz. Bu doğrultuda resmi belgede sahtecilik suçunun da görevin ifası kapsamında gerçekleştirilmesi olanak dâhilindedir. 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu m.6/1. fıkrasının “e” bendine göre; teşkilat görevlerinin yerine getirilmesi sırasında, “*İstihbari faaliyetler için görevlendirilenlerin kimliklerini değiştirebilir, kimliğin gizlenmesi için her türlü önlemi alabilir, tüzel kişilikler kurabilir. Kimliğin oluşturulması veya tüzel kişiliğin kurulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belge, kayıt ve dokümanlar ile araç ve gereçler hazırlayabilir, değiştirebilir ve kullanabilir*”. Bu durumda gerçek olmayan bir belge düzenlenmesine rağmen bu belgeler görevin ifası kapsamında kaldığı için eylem sahtecilik suçuna vücut vermez. Gizli soruşturmacı görevlendirilmesine ilişkin olarak 5271 sayılı CMK m.139/2. fıkrasında da benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir¹³⁹². CMK m.139/2. fıkrasına göre; “*Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukuki işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli*

¹³⁹² KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.785.

belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir". Bu düzenleme gözetildiğinde görevin ifası kapsamında gizli soruşturmacı görevlendirilmesi halinde de sahte kimlik düzenlenmesi mümkün olup bu da suç oluşturmaz¹³⁹³.

5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu m.5/1-d bendinin 2 numaralı maddesine göre, anılan Kanun kapsamında bulunanlar hakkında uygulanabilecek tanık koruma tedbirlerinden biri de *"nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmi belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi"* dir. Kanaatimizce, bu düzenleme nedeniyle, anılan kanun kapsamına giren kişiler için düzenlenen belgeler sahte olabilir ancak bu husus suç oluşturmaz. Benzer bir düzenlemeye 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da da rastlanılmaktadır. Anılan kanunun m.4/1-ç bendine göre; *"Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi"* mümkündür. Bu düzenlemeyle 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu'na atıf yapılmıştır. Kanaatimizce, yapılan atıf nedeniyle bu kanun uyarınca sahte belge düzenlenmesi halinde de suç oluşmayacaktır. Örneğin eşinden şiddet gören bir kadının kimliğinin gizlenmesi amacıyla anılan kanun hükümleri uyarınca başka bir isim ve kimlik bilgilerini içeren sahte bir nüfus cüzdanının resmi merciler tarafından düzenlenerek verilmesi durumunda bu husus belgede sahtecilik suçuna vücut vermez.

2.2.1.2.3.4. Hakkın Kullanılması

Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından, hakkın kullanılmasına ilişkin TCK m.26 hükmünün uygulanabilirliği mümkün görünmemektedir¹³⁹⁴. Hakkın kullanılması sebebi dâhilinde düşünülebilecek nitelikteki, hakkın ispatı ya da alınması için gerçekleşen sahtecilik fiileri hukuka uygunluk sebepleri kapsamında görülmemektedir. Ancak Kanun, resmi belgede sahtecilik suçu bakımından cezayı hafifleten bir neden olarak TCK m.211 uyarınca resmi belgede sahtecilik suçunun, bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla işlenmesi halini kabul etmiştir¹³⁹⁵.

¹³⁹³ ÖZEN, Özel Hükümler, s.934.

¹³⁹⁴ ÖZEN, Özel Hükümler, s.935.

¹³⁹⁵ GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.121.

2.2.1.2.4. Zorunluluk Hali

TCK m.25/2. fıkrasında düzenlenen zorunluluk hali ceza hukukumuzda hukuka uygunluk sebebi olmayıp kusurluluğu ortadan kaldıran bir haldir¹³⁹⁶. Bazı yazarlar, bir kimsenin haksız bir tecavüzden ya da bir tehlikeden kendisini korumak maksadıyla sahtecilikte bulunması halinde zorunluluk halinin varlığını kabul ederler¹³⁹⁷.

Özbek/Doğan/Bacaksız'a göre; “Sadece çok ağır ve muhakkak bir tehlike altında olan kişi yönünden genel nitelikteki zorunluluk halinin koşulları oluşmuş ise uygulanabilme imkânı vardır”¹³⁹⁸. **Özen** de, koşulları gerçekleştiği takdirde bu suç bakımından zorunluluk halinin uygulanabileceğini ileri sürmektedir¹³⁹⁹.

Erman'a göre; “Failin haksız bir saldırı ya da bir tehlikeden kendini veya bir başkasını kurtarmak amacı ile belgede sahtecilik gerçekleştirmesi durumunda meşru müdafaa veya zorunluluk halinin varlığı ileri sürülemez ise de, bu durumlar failin kastının değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır. Fail başkasına zarar verme bilinciyle davranmadıkça kastı bulunmayacağı için, manevî unsurun varlığı da kabul edilemeyecek ve fail bundan yararlanacaktır”¹⁴⁰⁰.

Kanaatimizce, zorunluluk hali koşulları altında belgede sahtecilik suçunu işlemesi durumunda, failde aldatma maksadı bulunmadığından bu suçta manevi unsuru oluşturan kasttan bahsedilemeyecektir. Dolayısıyla, bu gibi durumlarda suçun manevi unsurunu teşkil eden kast bulunmadığından suçun unsurları itibariyle oluştuğundan sözedilemez. Bu nedenle, zorunluluk halinin bulunup bulunmadığının tartışılmasına da gerek bulunmamaktadır.

2.2.1.2.5. Etkin Pişmanlık

Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından hakkın kullanılması gibi etkin pişmanlığa ilişkin maddenin uygulanması da olanaklı görünmemektedir¹⁴⁰¹. Yargıtay 765 sayılı TCK döneminde olduğu gibi 5237 sayılı TCK döneminde de istikrar kazanan kararlarında, sahtecilik suçunun oluştuğunun kabulü bakımından, zarar ihtimalinin yeterli

¹³⁹⁶ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.378; Bu konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. **FLETCHER**, Rethinking Criminal Law, s.818 vd.; **BOHLANDER**, Principles of the German Criminal Law, s.106; **FIONDA/BRYANT**, Briefcase on Criminal Law, s.120 vd.; **MOLAN**, Source Book On Criminal Law, s.547 vd.

¹³⁹⁷ **ÖZEN**, Özel Hükümler, s.934-935; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.284.

¹³⁹⁸ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.851.

¹³⁹⁹ **ÖZEN**, Özel Hükümler, s.934-935.

¹⁴⁰⁰ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.285.

¹⁴⁰¹ **GÖKCEN**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s. 251.

olduğunu ve dolayısıyla zarar oluşmasının zorunlu olmadığı hususunu benimsemiştir. Bu nedenle resmi belgede sahtecilik fiili neticesinde doğan zararın suçtan sonra giderilmesi hususu, suçun gerçekleşmesi yönünden etkili değildir. Yargıtay 11. Ceza Dairesi de bu doğrultudaki 11.05.2006 gün, 1506/4013 sayılı kararında; *“Sahte belgeyle Bağ- Kur’a kayıt ve tescil ettirdikleri anlaşıldığından, yüklenen suçun tüm unsurlarıyla oluşup sübut bulunduğu, sahte belgelerle kazanılan hizmet süresinin bilahare yapılan idari soruşturmada tespit edilerek, iptal edilmesinin eylemi suç olmaktan çıkarmayacağı gözetilmeksizin beraat kararı verilmesinin yasaya aykırı olduğu”* vurgulanmıştır¹⁴⁰².

2.2.2. Kamu Görevlisi Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m.204/2)

2.2.2.1. Genel Olarak

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu, 5237 sayılı TCK m.204/2. fıkrasında düzenlenmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlileri tarafından işlenmesi, kamu görevlilerine duyulan güvenin korunması ve toplumun, bireylere nazaran kamu görevlilerine daha fazla güven duyması nedeniyle kamu görevlisi olmayanlar tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna oranla daha ağır bir yaptırıma tabi tutulmuştur¹⁴⁰³. Bu suçun karşılığı, mülga 765 sayılı TCK m.339, 340, 341, 350, 351, 352, 355’de düzenlenmekteydi.

TCK m.204/2. fıkrasına göre; *“Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”*¹⁴⁰⁴. Madde gerekçesindeki, *“Maddenin ikinci fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun kamu*

¹⁴⁰² TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.110.

¹⁴⁰³ AYDİL, Yetkili Kamu Görevlisinin Belgede Sahtecilik Suçu, s.115.

¹⁴⁰⁴ Madde gerekçesinde; *“Maddenin ikinci fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmaktadır. Birinci fıkrada tanımlanan suçtan farklı olarak, bu suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesinin yanı sıra, suçun konusunu oluşturan belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belge olması gerekir. Bu bakımdan, resmi belgede sahteciliğin kamu görevlisi tarafından yapılmasına rağmen, düzenlenen sahte resmi belgenin kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olmaması halinde, bu fıkra hükmü uygulanamaz. Söz konusu suçu oluşturan hareketler, birinci fıkrada tanımlanan suçu oluşturan seçimlik hareketlerden ibarettir. Ancak, bu bağlamda özellikle belirtilmelidir ki, kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak bir olayı kendi huzurunda gerçekleştirmiş gibi, bir beyanı kendi huzurunda yapılmış gibi göstererek belge düzenlemesi halinde, bu fıkra hükmünde tanımlanan suç oluşur.”* şeklindeki ifadelerle anılan suça ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

görevlisi tarafından işlenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanmaktadır.” şeklindeki açıklamadan da kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun maddenin ikinci fıkrasında ayrı bir suç olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır.

TCK m.204/2. fıkrasındaki suçun, aynı maddenin birinci fıkrasında düzenlenmiş bulunan suçtan en önemli farkı, failinin bir resmi belgeyi düzenlemeye yetkisi olan kamu görevlisi olmasıdır. Bu suçun faili ancak kamu görevlisi olabilir¹⁴⁰⁵. Failinin mutlaka kamu görevlisi olması şartı nedeniyle ikinci fıkradaki bu suç özgü suç niteliğindedir. Bilindiği gibi ancak özel fail statüsüne sahip kişilerce işlenebilen suçlar özgü suçtur¹⁴⁰⁶. Bu suçlarda fail olabilmek için kanun koyucu özel bir takım niteliklere sahip olmayı şart koşturmaktadır¹⁴⁰⁷. Örneğin; zimmet, irtikap, rüşvet ve kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçları bu mahiyettedir. Çünkü kanun koyucu bu suçların faili olmak için kamu görevlisi olmayı şart koşturmuştur. Ancak failin kamu görevlisi olması, ikinci fıkradaki suçun gerçekleştiğinin kabulü için yeterli değildir. Kamu görevlisince tanzim edilen tüm belgeler resmi belge sayılamaz. Bunun yanında ayrıca failin suç konusu belgeyi tanzim etmeye yetkili olması da gereklidir. Fiil kamu görevlisi tarafından, görevi sırasında ve yasal yetkisine dayanılarak görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgede gerçekleşmelidir¹⁴⁰⁸. Yani fail kamu görevinin verdiği gücü kullanarak belgeyi düzenlemiş daha doğrusu maddedeki seçimlik hareketleri gerçekleştirmiş olmalıdır¹⁴⁰⁹. Bu durumu kamu görevlisinin gördüğü vazife ile düzenlenen belge arasında bir nedensellik bağlantısının bulunması gerektiği şeklinde de ifade edebiliriz¹⁴¹⁰. Kamu görevlisinin bu belgeyi görevini ifası sırasında ve görevi nedeniyle düzenlemesi gerektiğinin anlamı, failin bu belgeleri düzenlemesinin kanunlar çerçevesinde ifa etmiş olduğu görevi kapsamında olmasıdır¹⁴¹¹.

Resmi belge kavramı, biri şekli, diğeri maddi olmak üzere iki unsurdan oluşur. Şekli unsur, belgenin kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş bulunmasından, maddi unsur da kamu görevlisinin faaliyetinin belirtisi olmasından ibarettir. Ancak belgeyle bu

¹⁴⁰⁵ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.283; **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3299.

¹⁴⁰⁶ **BAUMANN/WEBER/MITSCH**, Strafrecht Allgemeiner Teil, s.206.

¹⁴⁰⁷ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.771.

¹⁴⁰⁸ **PARLAR, Ali/HATİPOĞLU, Muzaffer**, 5237 sayılı TCK’da Özel ve Genel Hükümler Açısından Ağır Ceza Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s.576.

¹⁴⁰⁹ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.137.

¹⁴¹⁰ **GÜNDÜZ/GÜLTAŞ**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.30; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.284; **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.138.

¹⁴¹¹ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.527.

belgenin düzenlenme sebebi arasında zorunlu bir ilişki bulunmalıdır. Kamu görevlisi yaptığı fonksiyon sebebiyle ve bu fonksiyonun zorunlu gereği olarak bu belgeyi düzenlemiş olmalıdır¹⁴¹². Diğer bir ifadeyle sahteciliğin konusunu teşkil eden evrakı düzenleme hususu, kamu görevlisinin görevi kapsamında olmalıdır¹⁴¹³. Görülen görevle belgenin düzenlenmesi arasında zorunlu bir ilişki bulunmazsa bu durum kamu görevlisinin belgeyi düzenlerken kendi haiz olduğu yetki ve iktidarı kullanmadığını, kanunen başka bir kamu görevlisine tanınmış olan yetkileri kullandığını gösterir. Bu gibi yetki aşılması hallerinde, resmi belge deyiminin maddi unsurunun gerçekleşmediği söylenebilir. Dolayısıyla, resmi belgenin varlığı için yapılan görevin sahteliğin icrasını bir suretle kolaylaştırmış olması yeterli olmaz. Örneğin, ast bir kamu görevlisinin esas fonksiyonuna giren bir belgeyi, bu yetkiyi haiz olmayan üst kamu görevlisi, bu sıfatından yararlanıp sahte olarak düzenlerse ikinci fıkradaki kamu görevlisince işlenen resmi belgede sahtecilikten değil, bireyler tarafından işlenen resmi belgede sahtecilikten sorumlu tutulur¹⁴¹⁴.

Belgenin resmi nitelikte olabilmesinin koşullarından biri de düzenleyen kamu görevlisinin gördüğü göreviyle düzenlediği belge arasında doğrudan nedensellik bağının bulunmasıdır. Belgeyi meydana getiren kamu görevlisi o belgeyi düzenleme yetki ve görevini haiz değilse yani göreviyle düzenlediği belge arasında nedensellik bağı yoksa eylem m.204/1. fıkrasındaki birey tarafından gerçekleştirilen sahtecilik suçunu oluşturur¹⁴¹⁵. TCK m.204/2'de sahteciliğin oluşması için dört ayrı seçimlik hareketten bahsedilmiştir. Buna göre, “kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi belgeyi sahte olarak düzenlemesi”, “gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmesi”, “görevi gereği düzenleme yetkisine sahip olduğu resmi belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenlemesi” ve “sahte resmi belgeyi kullanması” hallerinde kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu söz konusu olacaktır¹⁴¹⁶.

Birey tarafından gerçekleştirilen suçun seçimlik hareketleriyle kamu görevlisi tarafından işlenebilen suçun seçimlik hareketlerinden üçü aynıdır. TCK m.204/2. fıkrasında dördüncü bir seçimlik hareket olarak uygulamada “*fikrî sahtecilik*” olarak

¹⁴¹² **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.375.

¹⁴¹³ **EREM, Faruk/TOROSLU, Nevzat**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler -Ders Kitabı-, Sevinç Matbaası, Ankara 1975, s.283.

¹⁴¹⁴ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.375.

¹⁴¹⁵ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.153.

¹⁴¹⁶ **GÖKCEN**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.302.

tanımlanan “gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemek” fiiline de yer verilmiştir. Bu dördüncü hareket yalnızca, kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu bakımından söz konusu olabilir. Bu nedenle, kamu görevlisiyle kamu görevlisi olmayan kişinin hareketleri, kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundaki, “Görevi gereği düzenleme yetkisine sahip olduğu resmi belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenlemek” hareketi bakımından farklılık göstermektedir. Kamu görevlilerinin resmi belgenin özü ve içeriğinde yaptığı fikri sahtecilik eylemi, 765 sayılı mülga TCK m.340'ta düzenlenmişti. 5237 sayılı TCK m.204/2. fıkrasındaki düzenleme kamu görevlisinin fikri sahteciliğini de kapsamaktadır¹⁴¹⁷.

Kamu görevlisinin kamuya ait bir erk'i kullanması halinde bu suçun oluşması nedeniyle, hem özel hem de kamu işlerinde çalışabilen mühendis, doktor gibi meslek mensuplarının kamu görevini görürken kamusal görev ve yetkilerine dayanarak belge düzenlemeleri halinde ikinci fıkradaki suç söz konusu olur¹⁴¹⁸. **Koca/Üzülmez**'e göre, bu fıkradaki “gerçeğe aykırı belge düzenlemek” seçimlik hareketinin ayrıca belirtilmesi gereksizdir. Yazarlar bu konudaki görüşlerini; “Kamu görevlisinin, bir belgeyi düzenlerken içeriği oluşturan bir olayı veya olguyu olduğundan farklı bir şekilde göstermesi, bu kamu görevlisinin sahte bir belge düzenlemesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle, TCK'nın belgede sahtecilikle ilgili öngördüğü sistem çerçevesinde 204. maddenin 2. fıkrasında seçimlik hareket olarak yer verilen kamu görevlisinin ‘gerçeğe aykırı belge düzenlemesi’ unsurunun gereksiz olduğunu düşünmekteyiz. Dolayısıyla doktrinde savunulan, tamamen sahte bir belge düzenlenmesi ve gerçek bir belgenin başkalarını aldatacak surette değiştirilmesi halinde ‘maddi sahteciliğin’, buna karşılık bir olayın veya olgunun bir belgeye gerçeğe aykırı bir şekilde aktarılması halinde ise ‘fikri sahteciliğin’ oluştuğu yönündeki görüşe katılmıyoruz.” şeklindeki ifadelerle açıklamaktadırlar¹⁴¹⁹.

Kamu görevlisinin, gerçekte düzenlemeye yetkili olmadığı bir belgeyi sahte biçimde oluşturması durumunda maddenin birinci fıkrasındaki herkes tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçu söz konusu olacaktır¹⁴²⁰. Kamu görevlisinin görevini icra ederken tamamen veya kısmen sahte bir işlem yapması yani sahte belge

¹⁴¹⁷ Bkz. fikri sahtecilik kavramı ile ilgili açıklamalar.

¹⁴¹⁸ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.153.

¹⁴¹⁹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.782.

¹⁴²⁰ **PARLAR/HATİPOĞLU**, Ağır Ceza Davaları, s.576.

düzenlemesi ya da gerçek bir belgeyi değiştirmesi durumunda kamu görevlisinin belgede maddi sahteciliği söz konusu olur¹⁴²¹. Failin kamu görevlisi olmasıyla özel kişi olması ayırımının sonucu, sadece uygulanacak cezanın farklı olmasında değil, aynı zamanda suçun unsurları bakımından da etkilidir¹⁴²². Fail bu belgeyi görevinin ifası sırasında ve görevinden dolayı düzenlemelidir. Düzenlediği belge görevi kapsamında yerine getirdiği alana ilişkin olmalıdır. Sahteciliğe konu olan işlemler, kamu görevlisi tarafından yazılan her türlü resmi yazılar, düzenlenen evraklar, idari ruhsat ve sertifikalardır. Sertifikalarla bir şeyin doğruluğu kabul ve teyit edilir. Belirli fiil ve durumlar belgelenir¹⁴²³.

Kamu görevlisinin, görevi gereği tanzim etmeye yetkili olduğu belgeler üzerinde gerçekleştirilen sahteciliklerin yanı sıra "görevi dolayısıyla" düzenlemiş olduğu belgelerdeki sahtecilikler de m.204/2. fıkrası kapsamında değerlendirilmelidir. Örneğin, fakülteyi bitiren öğrencilere verilen diplomalar, fakülte ve üniversite yönetiminin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgelerdendir. Öğrencinin talebi üzerine verilen öğrencilik belgesi fakülte yöneticileri bakımından görev dolayısıyla düzenlenen belge niteliğindedir. Görev dolayısıyla düzenlenen bu belgelerde gerçekleştirilen sahtecilikler de kamu görevlisinin sahte belge düzenlemesi olarak değerlendirilmelidir¹⁴²⁴.

Kamu görevlisi tarafından resmi belge üzerinde yapılan sahtecilik, bu kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belgeye ilişkin değilse bu fıkra hükmü değil m.204/1'de yer alan suç söz konusu olur. Yargıtay da kararlarında bu hususa vurgu yapmaktadır.

“Siirt Belediye Başkanlığında veri hazırlama ve kontrol işletmeni kadrosunda görev yapan, muhtaç asker ailelerine yapılan yardımları kayıt defterine işlemekle görevlendirilen sanığın, 01.02.2008-09.10.2012 tarihleri arasında, Siirt Belediye Başkanlığı Mali Hizmetler Müdürlüğü tarafından, Ziraat Bankasına hitaben yazılmış, asker ailesi cari hesabından kendisi adına para ödenmesi talimatını içerir belgeleri, belediye başkanı M. G. ile, muhasebe yetkilileri Z. G., A. K. ve M. H. G. adına sahte imza atmak ve belediye mührünü basmak suretiyle sahte olarak oluşturduğu olayda; sanığın imzaladığı belgelerin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olmadığı ve eylemin TCK'nin 204/1 maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçu

¹⁴²¹ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.526.

¹⁴²² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1047.

¹⁴²³ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.527.

¹⁴²⁴ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.778.

kapsamında kaldığı gözetilmeden, sanığın aynı Kanun'un 204/2. maddesi uyarınca cezalandırılmasına hükmedilmesi,..."¹⁴²⁵

Kamu görevlisi izinli olması nedeniyle veya herhangi bir başka sebeple seçimlik hareketlerden birinin yapıldığı anda görevi başında değilse bu durumda eylem ikinci fıkradaki suçu oluşturmaz. Yargıtay, ilgili kamu görevlisi belgeyi düzenleme hususunda yetkisi olsa da suç tarihi itibarıyla izinli olması vb. sebeplerle görevinin başında bulunmaması durumlarında, eylemin maddenin ikinci fıkrasındaki suçu değil, birinci fıkroda düzenlenmiş bulunan suçu oluşturduğunu kabul etmektedir¹⁴²⁶. Yetkili kamu görevlisinin yokluğunda ona vekâlet edenler bakımından da bu şartların gerçekleşmesi gerekir. Aksi halde onlar bakımından da ikinci fıkradaki suç yerine birinci fıkradaki kamu görevlisi olmayan kişilerin resmi begede sahteciliği söz konusu olur¹⁴²⁷.

2.2.2.2. Tipikliğin Unsurları

2.2.2.2.1. Tipikliğin Maddi Unsurları

2.2.2.2.1.1. Fiil

Bu suçun oluşabilmesi için kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi, *"sahte biçimde düzenlemesi, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak biçimde değiştirmesi, sahte resmi belgeyi kullanması veya gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemesi"* aranır. Görüldüğü gibi kamu görevlisince gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçundaki seçimlik hareketlerle, herkes tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçundaki seçimlik hareketlerin üçü aynıdır. Ancak burada, birinci fıkroda belirtilen seçimlik hareketlere ilave olarak kamu görevlilerinin gerçeğe aykırı belge düzenlemeleri de dördüncü seçimlik hareket olarak ikinci fıkraya eklenmiştir. Şu halde m.204/2. fıkrasında dört seçimlik hareket mevcuttur.

¹⁴²⁵ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.01.2021 tarih, 2017/10157 E., 2021/350 K.; *"Memurun resmi belgede sahteciliği suçunun oluşabilmesi için, düzenlenen sahte belgenin memurun görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olmasının gerekli olduğu..."* Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.06.2018 tarih, 2017/15671 E., 2018/5646 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.11.2018 tarih, 2018/5480 E., 2018/8889 K.

¹⁴²⁶ *"Sanıklardan Jandarma Başçavuş olan K. Ü.'in suç tarihinde resmi olarak izinli olduğu halde suça konu belgeleri düzenlediğinin anlaşılması karşısında; sanıklara yüklenen eylemin 5237 sayılı TCK'nun 204/1. maddesinde tanımlanan suçu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması, yasaya aykırı..."* Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 30.04.2014 tarih, 2012/21774 E., 2014/8339 K.

¹⁴²⁷ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler -Ders kitabı, s.283.

Dördüncü seçimlik hareket olarak kamu görevlisinin gerçeğe aykırı bir biçimde bir vakayı huzurunda meydana gelmiş gibi veya bir beyanı huzurunda yapılmış gibi gösterip belge tanzim etmesi durumunda da suç oluşur.

Bu fıkra da belirtilen suç bakımından da anılan maddenin birinci fıkrasındaki gibi sayılan hareketlerin seçimlik olduğu, bu hareketlerin herhangi birinin yapılmasıyla suçun tamamlandığı ve belgenin ayrıca kullanılmasına gerek bulunmadığını belirtmek gerekir¹⁴²⁸. Fıkra da belirtilen tüm seçimlik hareketler bakımından ortak olan unsur, hareketleri gerçekleştiren kişinin yani suçun failinin bir resmi belgeyi düzenleme yetkisi bulunan kamu görevlisi olmasıdır.

2.2.2.2.1.1.1. Resmi Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

TCK m.204'ün 1 ve 2. fıkralarındaki ortak seçimlik hareketlerden ilki resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesidir. Kamu görevlisi olmayan kişilerin belgede sahteciliğinde olduğu gibi kamu görevlisinin belgede sahtecilik suçunda da tipikliğin maddi unsurlardan ilki, resmi belgeyi sahte olarak düzenlemektir¹⁴²⁹. Bu da gerçek bir resmi belgenin taklidi demektir¹⁴³⁰. Bu seçimlik hareketle, aslında mevcut bulunmayan bir resmi belge, sahte biçimde üretilmekte, oluşturulmakta veya meydana getirilmektedir¹⁴³¹. Kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunda, suç failinin kamu görevlisi olması ve sahteciliğe konu belgenin, kamu görevlisinin görevi sebebiyle düzenlemeye yetkili olduğu bir belge olması tüm seçimlik hareketler açısından ortak unsurlardır. Fiilin ikinci fıkradaki suçu oluşturduğunun kabulü için sahteciliğin kamu görevlisince göreviyle bağlantılı biçimde gerçekleştirilmesi gerekir¹⁴³².

***Erman**, “Kamu görevlisinin görevinden dolayı düzenlemeye yetkili olduğu resmi belgeyi ancak gerçeğe aykırı biçimde tanzim edebileceğini, çünkü kamu görevlisinin düzenlemeye yetkili olduğu bir belgeyi sahte olarak tanzim etmesinin faydasız olduğu, başka bir kamu görevlisinin görevine giren belgeyi taklit etmesinin de sivil kişinin resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturması nedeniyle 204/1. maddesindeki suça vücut vereceğini, bu nedenle de 204. maddenin ikinci fıkrasındaki ilk seçimlik hareket olan*

¹⁴²⁸ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45.

¹⁴²⁹ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45.

¹⁴³⁰ GÖZÜBÜYÜK, Gözübüyük Şerhi, s.284.

¹⁴³¹ ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ, Özel Hükümler, s.844; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1049.

¹⁴³² GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.111.

kamu görevlisinin tamamen sahte belge düzenlemesine ilişkin seçimlik hareketin uygulama kabiliyetinin bulunmadığını” ifade etmiştir.¹⁴³³

Güngör, kamu görevlisinin, tanzimi konusunda yetkili bulunduğu bir resmi belgeyi başkasının imzasını taklit etmek suretiyle de düzenlemesinin mümkün olduğundan bahisle bu görüşü eleştirmiştir. Yazara göre; dekan ve rektörün imzalarının birlikte bulunması gereken bir üniversite diplomasında, bu kişilerden herhangi birisi diğerinin imzasını taklit etmek suretiyle diplomayı sahte olarak tanzim edilebilir. Ancak kanaatimizce, bu örnekte belgenin tanzimi için çift imza zorunluluğunun bulunması nedeniyle failin anılan belgeyi tanzime yetkili olduğu söylenemez. Dolayısıyla da yetkisi kapsamındaki bir belgeyi sahte olarak düzenlemesinden bahsedilemez. **Güngör**; “Resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip birden fazla kişinin olması halinde de bu hipotez gerçekleşebilir. Örneğin Noterlik Kanununa göre noterin stajyerine, başkâtibine veya diğer bir kâtibine imza yetkisi vermesi mümkündür (md. 36). Bu durumda imza yetkisine sahip olan başkâtip, kendisinin de düzenleme yetkisine sahip olduğu bir belgeyi, noterin imzasını taklit ederek düzenlemesi halinde TCK md. 204/2’den dolayı sorumlu olur.” şeklindeki başka bir örnekle de bu yöndeki görüşünü desteklemektedir¹⁴³⁴. Kanaatimizce bu örnek yerinde olup bir resmi belgeyi düzenleme yetkisine sahip olan birden fazla kişinin bulunması durumunda bunlardan birinin kendisinin de düzenleme konusunda yetkili olduğu belgeyi diğeri adına tanzim etmesi halinde fail sahtecilik suçunu işlemektedir. Ancak bu durumda faydasız sahteciliğin gündeme geldiğini de ifade etmek gerekir¹⁴³⁵.

¹⁴³³ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku – III, s.423.

¹⁴³⁴ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.90.

¹⁴³⁵ Yargıtay, bu gibi durumlarda belgede sahtecilik suçunun oluştuğunu ancak eylemin faydasız sahtecilik niteliğinde değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmektedir. “Noterliğinde yeminli noter katibi olarak görev yapan sanık M.Y.’nin, suç tarihinde izinsiz olarak İlçe dışında bulunan ... Noteri sanık G.K.’nin telefon talimatıyla, sanık G.K.’nin görev mahalli dışında olduğunun anlaşılmaması için 28.04.2008 tarihli bir kısım evraklara sanık G.K.’nin adını yazarak imzasını atmaktan ibaret eylemlerinde, sanık M.Y.’ye ... Noteri olan sanık G.K. tarafından 20.10.2006 tarihinde imza yetkisi verilerek ... Asliye Hukuk Mahkemesinin 20.10.2006 tarihli işlemiyle yemini yaptırılmış olması ve tüm noterlik işlemlerini yapma yetkisinin bulunması, bu tarihte düzenlenen belgelerin tarafların isteklerine uygun ve içerik itibarıyla gerçeği yansıtmaması, noter olarak sanık G.K.’nin ... Polikliniği’ni 28.08.2008 gün ve 40 protokol nolu raporuna göre de dört gün istirahatli olması ve böyle bir işlem yaptırma ihtiyacının bulunmaması karşısında, yüklenen eylemlerin sübuta ermesi halinde dahi sahteciliğin gereksiz olarak yapıldığı ve yüklenen suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmeden sanıkların beraatleri yerine yazılı şekilde mahkumiyetlerine karar verilmesi...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23.11.2011 tarih, 2011/11193 E., 2011/22134 K.

Kanaatimizce, aynı görev ve yetkiyi haiz kamu görevlilerinden birinin kendisinin de tek imzayla düzenleyebileceği bir belgeyi, görevli olan diğer kamu görevlisinin adı ve imzasıyla oluşturmada da kamu görevlisinin sahte belge düzenlemesi fiili söz konusu olur. Örnek olarak aynı büroda çalışıp aynı belgeleri tanzim konusunda yetkili olan iki görevliden birinin aynı bürodaki diğer görevlinin isim ve imzasını kullanarak sahte belge düzenlemesini gösterebiliriz. Bu nedenle biz de **Erman**'ın bu görüşüne katılmadığımızı belirtmek isteriz. Bunun dışındaki hallerde, kamu görevlisinin sahte belgeyi kendi isim ve imzasını yazmadan tanzim etmesi halinde, görev gereği tanzim edilmiş bulunan bir belge sözkonusu olamayacağından herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanmalıdır¹⁴³⁶. Dolayısıyla, diğer seçimlik hareketlerde olduğu gibi burada da belge, kamu görevlisinin görevi nedeniyle düzenleme konusunda yetkili bulunduğu bir belge olmalıdır¹⁴³⁷.

Herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi kamu görevlisinin sahteciliğinde de belge, tamamen veya kısmen sahte olarak düzenlenebilir¹⁴³⁸. Belgenin kısmi olarak veya bütünüyle sahte olması bakımından fark bulunmamaktadır¹⁴³⁹. Tamamen sahte belge düzenlenmesinden maksat, gerçek belgenin kimliğinin tamamen değiştirilmesidir¹⁴⁴⁰. Belgenin düzenleyeni tarafından yapılan kısmi sahteciliğin ancak kamu görevlisi tarafından yapılabileceğini hatırlatmak gerekir¹⁴⁴¹. Kamu görevlisi, görevinden dolayı düzenlemekle yetkili olmadığı resmi bir belgeyi, sanki böyle yetkisi varmış gibi hareket ederek bizzat kendi isim ve imzasını koyarak düzenleyebilir. Örneğin, bir kooperatif müdürü¹⁴⁴², denetim kurulu üyelerine ait denetleme yetkisini kullanarak denetim raporu hazırlayabilir. Bu gibi olaylarda eğer kamu görevlisi sahtecilik kastıyla hareket etmişse konunun resmi belgede sahteciliğin temel şekli yani m.204/1. fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Çünkü bu kamu

¹⁴³⁶ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.777; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.09.2018 tarih, 2016/12309 E., 2018/7071 K.

¹⁴³⁷ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.304.

¹⁴³⁸ **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.273; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.284.

¹⁴³⁹ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler -Ders kitabı, s.284; **EREM**, Ümanist Doktrin, s.52.

¹⁴⁴⁰ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.284.

¹⁴⁴¹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku III, s.424.

¹⁴⁴² 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 62/son maddesi uyarınca, kooperatif yönetim kurulu üyeleri ile memurlarının kooperatifin para ve malları ile evrak ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılacağı belirtilmektedir.

görevlisi denetim kurulu üyesi olmamasına rağmen, denetim kurulu üyesiymiş gibi rapor hazırlayarak sahtecilik fiilini gerçekleştirmiş olmaktadır¹⁴⁴³.

Kamu görevlisinin, görev ve yetki alanı dışındaki bir belgeyi düzenlemesi, başka bir ifadeyle yer itibarıyla yetkisini aşması ancak düzenlenen belge içeriğinin doğru bulunması halinde ortada sahtecilik bulunmamaktadır¹⁴⁴⁴. Görevli kendi unvanını yazarak bizzat belgeyi imzaladığı takdirde belge içeriğinin de doğru bulunması nedeniyle bizde aynı görüşü paylaşıyoruz¹⁴⁴⁵. Sahte resmi belgeyi kamu görevlisi konumunda bulunmayan hekim, diş hekimi, eczacı, ebe, hemşire ya da diğer sağlık mesleği mensubu kişiler görevleri gereği düzenlemişlerse TCK m.210/2. fıkrasındaki suç nedeniyle sorumlu olurlar. Ancak bu kişilerin aynı zamanda resmi görevleri de varsa bu görevleri kapsamında resmi görevleri nedeniyle işleyecekleri suçlar yönünden doğal olarak kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği hükümleri gereğince (TCK m.204/2) sorumlu olurlar¹⁴⁴⁶. Suçun oluşabilmesi için üretilen belgenin, kendisine resmiyet kazandıracak tüm şekli unsurları taşıyor olması gerekir. Resmi belge niteliğini veren temel unsurların yokluğu durumunda, ortada resmi bir belge bulunmadığından bunun sahte olarak düzenlendiğinden de söz edilemez. Ancak bu durumda şartları varsa özel belgede sahtecilik suçu oluşabilir¹⁴⁴⁷.

Burada 29.04.2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanun m.67'deki¹⁴⁴⁸ düzenlemeden de kısaca bahsetmek gerekir. TCK'nın belgede sahtecilik suçlarına ilişkin düzenlemelerine ek olarak böyle bir hükmün getirilmesinin yerinde olmadığı kanaatindeyiz¹⁴⁴⁹. Çünkü bu düzenlemeyle TCK m.204/2'deki düzenleme arasında ceza adaleti yönünden büyük bir çelişki bulunmaktadır. Örneğin; gerçeğe aykırı ikametgâh belgesi düzenleyen muhtar Nüfus Hizmetleri Kanunu m.67/1 uyarınca altı aydan dört yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmasına rağmen, gerçeğe aykırı yoksulluk belgesi veren muhtar TCK m.204/2 hükmü gereğince üç yıldan

¹⁴⁴³ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.777; **GÖKCEN, Hasan Tahsin**, "Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK M.207)", Ankara Barosu Dergisi, Y:68, S:2010/1, s.223.

¹⁴⁴⁴ **GÖKCEN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.111.

¹⁴⁴⁵ Bkz. Aynı görüşte **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.279.

¹⁴⁴⁶ **MALKOÇ, İsmail**, Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2. Cilt, Malkoç Kitabevi, Ankara 2008, s.1747.

¹⁴⁴⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.409; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.768.

¹⁴⁴⁸ Madde de; "(1) Gerçeğe aykırı yerleşim yeri veya cüzdan talep belgesi veren köy veya mahalle muhtarları ile herhangi bir işlem sebebiyle nüfus müdürlüğüne gerçek dışı beyanda bulunanlar ve bunlara tanıklık edenler altı aydan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır" şeklindeki düzenleme yer almaktadır.

¹⁴⁴⁹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.143.

sekiz yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırabilecektir. Ayrıca 5237 sayılı TCK ile 765 sayılı TCK'dan farklı olarak tüm belgeler 204. maddenin kapsamına alınmış iken getirilen bu düzenlemeyle belgenin niteliğine göre ayrıksı bir durum oluşturulmasının yerinde olmadığını düşünüyoruz¹⁴⁵⁰. Bu kısa açıklamalardan sonra belgenin bütünüyle ya da kısmen sahte olarak düzenlenmesine ilişkin olarak Herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu başlığı altındaki ayrıntılı açıklamalara atıf yapmakla yetineceğiz¹⁴⁵¹.

2.2.2.2.1.1.2. Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek

Kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunda ikinci seçimlik hareket, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde değiştirilmesidir. Bu sahteciliğin gündeme gelebilmesi için öncelikle, gereken tüm unsurları taşıyan gerçek bir resmi belge mevcut olmalıdır¹⁴⁵². Bu düzenleme, 765 sayılı mülga TCK m.339/1. fıkrasındaki “*hakiki bir varakayı tağyir eyler*” şeklindeki ifadenin 5237 sayılı TCK'daki karşılığıdır. Bu seçimlik hareketle gerçek tam bir resmi belgeye sahte hükümler eklenmekte, bu belgede silintiler meydana getirilmekte¹⁴⁵³, yapıştırma veya kazıntı¹⁴⁵⁴ suretiyle değişiklikler yapılmaktadır¹⁴⁵⁵. Bu suretle, geçerli olan bir belgenin hukuki sonuçları, etkisi, kısmen veya tamamen değiştirilmiş olur¹⁴⁵⁶. Başka bir ifadeyle resmi belgenin anlamının değiştirilmesi söz konusudur¹⁴⁵⁷. Yapılan değişikliklerin belgenin hukuksal durumunu değiştirmesiyle, belgenin delil oluşturan kısımlarında değişiklik yapılmasıyla bu fiil oluşur¹⁴⁵⁸.

Resmi belgenin yetkili kamu görevlisince düzenlenmesinin, daha doğru bir ifadeyle belgenin tanzim edilmesinin ardından, kamu görevlisinin belgedeki içerik, mana ve delil mahiyetini etkileyecek, değiştirecek bir müdahalede bulunması hukuki yönden olanaklı değildir. Kamu görevlisince düzenlenen resmi belge içeriğinde daha sonra aynı görevli tarafından olsa bile değişiklik yapılması, resmi belgenin değiştirilmesi olarak

¹⁴⁵⁰ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.279.

¹⁴⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Birey (Herkes) Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu başlığı altındaki açıklamalar.

¹⁴⁵² SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45; GÖZÜBÜYÜK, Gözübüyük Şerhi, s.285; EREM/TOROSLU, Özel Hükümler, s.284; EREM, Ümanist Doktrin, s.52.

¹⁴⁵³ GÖZÜBÜYÜK, Gözübüyük Şerhi, s.285.

¹⁴⁵⁴ EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.273.

¹⁴⁵⁵ ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ, Özel Hükümler, s.846.

¹⁴⁵⁶ EREM, Ümanist Doktrin, s.52; EREM/TOROSLU, Özel Hükümler, s.284.

¹⁴⁵⁷ GÖZÜBÜYÜK, Gözübüyük Şerhi, s.285.

¹⁴⁵⁸ EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.273.

kabul edilir¹⁴⁵⁹. Resmi belgeyi düzenledikten sonra, kamu görevlisi metin üzerinde onun içerik ve anlamını değiştirecek nitelikte işlem yaptığı takdirde TCK m.204/2. fıkrasında yer alan gerçek bir resmi belgenin başkasını aldatabilecek biçimde değiştirilmesi suçu gerçekleşmiş olur¹⁴⁶⁰. Belgenin düzenlenme işlemini tamamlayan kamu görevlisinin veya aynı görev ve yetkiye sahip olan kamu görevlisinin düzenlenen metin üzerinde onun içerik ve anlamını değiştirecek nitelikte işlem yapmaması gerekirken ve aksi mümkün değilken değişiklik yapması halinde bu fiil oluşur¹⁴⁶¹.

Resmi bir belgenin başkalarını aldatacak surette değiştirilmesinin bir kamu görevlisince gerçekleştirilebilmesi için bu belge kamu görevlisi tarafından görevi gereği veya görevi dolayısıyla düzenlenmiş olmalıdır. Başka bir anlatımla, kamu görevlisi, ancak bizzat düzenlediği veya kendisinden önce yetkili kişilerin düzenlemiş olduğu bir belge üzerinde, belgenin bütün unsurlarıyla tamam olup ispat vasıtası niteliğini kazandıktan sonraki aşamada değişiklik yapmak suretiyle bu seçimlik hareketi gerçekleştirebilir. Kamu görevlisiyle sahteciliğe konu olan resmi belge arasında görevi gereği düzenlenmiş olma şeklinde bir irtibat kurulamıyorsa fiilin ilk fıkra kapsamında herkes tarafından işlenen belgede sahtecilik olarak değerlendirilmesi gerekir. Buna göre, kamu görevlisi ancak daha önce düzenlemiş olduğu veya düzenleme yetkisinin bulunduğu belgelerle bağlantılı olarak başkalarını aldatacak surette değişiklik yapmak suretiyle sahtecilik suçunu işleyebilir¹⁴⁶². Üzerindeki değişikliğin, bu belgeyi tanzim eden kamu görevlisi ya da belgeyi tanzim etme yetkisi olan başka bir kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilmesi mümkündür¹⁴⁶³. Bu hallerde m.204/2. fıkradaki suç oluşur. Ancak değişikliğin kamu görevlisi olmayan kişilerce ya da belgeyi düzenleme yetkisi olmayan kamu görevlisince gerçekleştirilmesi durumunda sözü edilen maddenin birinci fıkrası gündeme gelecektir¹⁴⁶⁴.

¹⁴⁵⁹ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.111; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.258; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.777.

¹⁴⁶⁰ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.274; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.258; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.311.

¹⁴⁶¹ **MALKOÇ**, Açıklamalı-İçtihatlı 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2008, s.1748.

¹⁴⁶² **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.780.

¹⁴⁶³ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.111; **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.6207.

¹⁴⁶⁴ **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3301.

Değiştirme fiili resmi belgenin anlam ve kapsamına ilişkin olabileceği gibi kimliğine ilişkin de olabilir¹⁴⁶⁵. Belgeyi düzenlemeye yetkili kamu görevlisi tarafından resmi belgenin düzenlenmesi anında gerçeğe aykırılık oluşmuşsa fiil gerçeğe aykırı belge düzenlemedir¹⁴⁶⁶. Düzenlenmiş olan resmi belgede isim, tarih, numara vb. gibi hususların yanlış yazılmış olması durumunda bunların değiştirilebileceği kabul edilmektedir. Ancak yapılan bu değişikliğin anlaşılır bir şekilde paraflanarak resmi belgede kullanılan mühürle mühürlenmesi gerekmektedir¹⁴⁶⁷. Belgenin metninde yapıp yazının anlamını değiştiren husular değiştirme kapsamındadır¹⁴⁶⁸. Değiştirme belgenin kaynağına, tarihine ilişkin de olabilir¹⁴⁶⁹. Bu belirtilen değişikliklerin de paraflanıp mühürlenmesi gerekmektedir¹⁴⁷⁰.

Gerçek bir belgenin başkalarını aldatabilecek surette değiştirilmesiyle yapılan sahtecilik eylemi, değiştirme fiiliyle birlikte tamamlanır¹⁴⁷¹. Suçun tamamlanabilmesi yönünden, belgenin kullanılmasına veya bir zararın oluşmasına gerek bulunmamaktadır¹⁴⁷². Resmi bir belge, bütün unsurları itibariyle meydana getirildikten sonra bazı hususların eksik veya yanlış yazıldığı düşüncesiyle belge yırtılıp tekrar tanzim edilirse yırtma fiili, koşulların mevcudiyeti halinde “resmi belgeyi yok etme” suçuna vücut verebilir¹⁴⁷³. Yok etmek tahrif etmek değildir¹⁴⁷⁴. Bu bahisle ilgili olarak Herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu başlığı altında yaptığımız açıklamalar geçerli olduğundan ayrıntılı bilgi için önceki açıklamalarımıza bakılması gerektiğini ifade edebiliriz¹⁴⁷⁵.

¹⁴⁶⁵ **SCHONKE/SCHRODER/CRAMER**, StGB, § 267, kn. 48; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.285.

¹⁴⁶⁶ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.778.

¹⁴⁶⁷ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.470; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.777.

¹⁴⁶⁸ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.415; **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.273.

¹⁴⁶⁹ **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.273.

¹⁴⁷⁰ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.306.

¹⁴⁷¹ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45; **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3301.

¹⁴⁷² **GÖKCEN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.111; **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3301; **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45.

¹⁴⁷³ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.306.

¹⁴⁷⁴ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler -Ders Kitabı-, 1975, s.284; **EREM**, Ümanist Doktrin, s.52.

¹⁴⁷⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Herkes Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu başlığı altındaki Gerçek Bir Resmi Belgeyi Başkalarını Aldatacak Şekilde Değiştirmek alt başlığı kapsamındaki açıklamalar.

2.2.2.2.1.1.3. Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemek (Fikri Sahtecilik)

TCK m.204/2'de düzenlenen kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliğinde, ilk fıkradaki hareketlerden farklı biçimde üçüncü seçimlik hareket olarak gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi sayılmıştır. Bu seçimlik hareket ayrıca kamu görevlisi olmayan kişilerin belgede sahtecilik suçuyla kamu görevlilerinin belgede sahtecilik suçunun farklı nitelikteki tek hareket unsurudur. Bu hareket sadece kamu görevlilerinin resmi belgede sahteciliği suçuna konu olması bakımından ilk fıkradaki suçtan ayrılmaktadır. Bu bağlamda gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi şeklinde gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçunun sadece kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilebilen bir sahtecilik suçu olduğu söylenebilir¹⁴⁷⁶.

Kamu görevlisi tarafından, görevinin gereği olarak belge tanzim etmeye yetkisinin bulunduğu bir konuda, gerçeğe aykırı bir resmi belgenin tanzim edilmesi durumunda, bu seçimlik hareket söz konusu olur. Bu durumda fikir ve içerik yönünden sahtecilik yapılmaktadır¹⁴⁷⁷. Diğer seçimlik hareketlerde belgenin maddi varlığı bakımından, gerçeğe aykırı belge düzenleme seçimlik hareketindeyse belgenin özü, içeriği yönünden değişikliğe uğratılması söz konusudur¹⁴⁷⁸. Madde gerekçesine göre; *“Kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak bir olayı kendi huzurunda gerçekleştirmiş gibi, bir beyanı kendi huzurunda yapılmış gibi göstererek belge düzenlemesi hâlinde, bu fıkra hükmünde tanımlanan suç oluşur”*¹⁴⁷⁹.

Kamu görevlisince gerçeğe aykırı olarak belge düzenlenmesi hususu, 765 sayılı TCK m.340'ta bağımsız bir suç biçiminde düzenlenmiştir¹⁴⁸⁰. 5237 sayılı TCK m.204'te tanımlanan resmi belgede sahtecilik suçu, bu maddedeki fiili de kapsamaktadır. Maddenin birinci fıkrasındaki düzenlemede fikri sahtecilikten söz edilemez. Çünkü fikri sahtecilik ancak kamu görevlisi tarafından işlenebilir. Buna karşılık anılan maddenin

¹⁴⁷⁶ GÖKCEN, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.309.

¹⁴⁷⁷ EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF), “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9.

¹⁴⁷⁸ EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF), “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9; MALKOÇ, Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2008, s.1748; YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.6207.

¹⁴⁷⁹ Bkz. madde gerekçesi.

¹⁴⁸⁰ 765 sayılı TCK'nın 340. maddesinde *“Bir memur memuriyetini icra halinde bir varaka tanzim veya tahrir ederken hakikate muvafık olmayan keyfiyet ve ifadeleri sahih ve huzurunda cereyan etmiş gibi gösterir yahut zaptına memur olduğu ifadeleri zaptetmez yahut bu ifadeleri değiştirir ise bundan dolayı umumi veya hususi zarar tevellüt edebildiği takdirde bâlâdaki maddede yazılı olan cezalar ile cezalandırılır”* hükmü vazedilmiştir.

ikinci fıkrasındaki, “gerçeğe aykırı olarak belge düzenlenmesi” fiili fikri sahteciliktir. Bir resmi belgeyi düzenlemeye yetkili kişi kamu görevlisi olduğu için hakikate aykırı belge düzenlenmesi suretiyle gerçekleştirilen sahtecilikler kamu görevlileri dışındaki kişiler tarafından işlenemez. Başka bir ifadeyle resmi belgenin gerçeğe aykırı düzenlenmesi fiili yalnızca belgeyi düzenleyen tarafından gerçekleştirilebileceğinden fikri sahtecilik doğal olarak yalnızca kamu görevlisi tarafından işlenebilir. Ancak burada TCK m.210/2. fıkrasındaki düzenlemenin bu durumun istisnası olduğu unutulmamalıdır. Belgede sahteciliğin m.204/2. fıkrasında tanımlanan şeklinde, “kamu görevlisi görevi gereği düzenleme konusunda yetkiyi haiz olduğu bir belgeyi sahte olarak” düzenlemektedir. Burada suçla konu belgenin kamu görevlisiyle irtibatı kurulabilmektedir¹⁴⁸¹.

Bir kamu görevlisi, huzurunda gerçekleşen olayları ve açıklanan irade beyanlarını olduğu gibi belgeye yansıtmakla yükümlüdür. Kamu görevlisinin buradaki yükümlülüğü, olayları ve irade beyanlarını doğru bir şekilde belgelendirmekten ibarettir. Belgelendirilen olayların içeriğinin gerçeğe uygun olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle kamu görevlisinin karşısındaki kişinin doğruyu söyleyip söylemediğinin önemi bulunmamaktadır. Burada önemli olan husus, kişinin söylediklerinin kamu görevlisi tarafından tutanağa olduğu gibi geçirilmesi ve olayın ya da söylenenlerin olduğu gibi belgelendirilmesidir¹⁴⁸². Dolayısıyla, bu tür sahtecilik, belgenin düzenlenmesi aşamasında yapılabilir. Şekil olarak sahtecilik yoksa da belgenin özünde, fikrinde, içeriğinde tespit edilen hususlarda gerçek dışılık bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle yapılmamış veya olmamış bir şey gerçekleştirilmiş, olmuş gibi gerçeğe aykırı belge düzenlenmektedir¹⁴⁸³.

Eğer kamu görevlisi görevini yaptığı sırada, belge düzenlerken bir durumu huzurunda meydana gelenden farklı bir biçimde belgelendirir, irade beyanlarını aslından farklı bir biçimde tevsik eder, aslına uymayan durum ve anlatımları doğru ve huzurunda olmuşçasına belgeler, belgenin düzenlenişi sırasında tutanağa aktarmakla görevli olduğu beyanları değiştirirse gerçeğe aykırı belge düzenlemek suretiyle fikri sahtecilik suçunu işlemiş olur¹⁴⁸⁴. Bu hareketin başka bir gerçekleştirilme şeklini de ifadelerin, durumun

¹⁴⁸¹ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.97.

¹⁴⁸² KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.781-782.

¹⁴⁸³ MALKOÇ, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3301.

¹⁴⁸⁴ EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF), “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9; KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.781; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.527; ERMAN, Ticari

tespit edilmemesi veya belgeye farklı olarak aktarma şeklinde de görmekteyiz. Bu, icrai hareketlerle gerçekleştirilebileceği gibi, tutanağa geçirmeme ya da eksik geçirme gibi ihmali hareketlerle de gerçekleştirilebilir. Bu harekette tutanağa geçirilmesi kanun gereği olan beyanların tamamen ya da kısmen hukuki sonuçları etkileyecek şekilde belgeye geçirilmemesi söz konusudur. Bunun sonucunda hukuki anlam, daha doğru bir deyişle belgenin tespit ettiği veya tespit etmesi gereken hukuki durum değişmiyorsa suç oluşmaz¹⁴⁸⁵.

Gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi fiili; imza, ünvan ve şekil gibi resmi belgeye ait diğer unsurları gerçek olmasına rağmen, muhteva itibariyle gerçeğe uymayan beyan ya da olayları içermektedir. Kamu görevlisi olan failin görev ve yetkisi kapsamında, gerçeğe aykırı beyan ya da durumları ihtiva eden bir belge tanzim etmesi durumunda, gerçeğe aykırı belgenin düzenlendiği kabul edilmelidir. Dolayısıyla, kamu görevlisinin tanık beyanlarını gerçekten farklı biçimde tutanağa aktarması ya da bir olayın mevcudiyetini veya mevcut olmaması durumunu tespit eden tutanağı gerçek durumdan farklı biçimde düzenlenmesiyle birlikte bu suç işlenmektedir¹⁴⁸⁶. Bu hallerde eylem TCK m.204/2. fıkrası kapsamında kalır¹⁴⁸⁷. Ancak gerçeği yansıtmayan içeriğin, belgenin ispat edeceği hususlara ilişkin olması gerekir¹⁴⁸⁸.

Fikri sahtecilikte belgeyi tanzim eden kamu görevlisi, yazmak zorunda olduğu beyanları yazmamak ya da bu ifadeleri değiştirmek suretiyle bu suçu işlemektedir. Ayrıca belgede yer alması gereken ifadelerin hukuki olarak önem arz eden bölümlerini kasıtlı bir şekilde belgeye aktarmamak suretiyle de içerik itibariyle sahte belge oluşturmaktadır¹⁴⁸⁹. Fikri sahtecilikte, düzenlenen belge şeklen doğru olmakla birlikte özü ve içeriği itibariyle sahtedir¹⁴⁹⁰. Belgenin içeriğini oluşturan beyanın doğru olmadığı durumlarda gerçeğe aykırı belgeden söz edilir¹⁴⁹¹.

Ceza Hukuku-III, s.429; **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3301.

¹⁴⁸⁵ **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3302.

¹⁴⁸⁶ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.111.

¹⁴⁸⁷ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.274.

¹⁴⁸⁸ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.781.

¹⁴⁸⁹ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9; **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.274.

¹⁴⁹⁰ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.277.

¹⁴⁹¹ **EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, s.9; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.781.

Belgenin gerçeğe aykırı biçimde düzenlenmesi (fikri sahtecilik); kamu görevlisinin görevinin gereği düzenlediği belgenin muhteva itibariyle gerçeğe aykırı bilgi içermesi, düzenleyen kamu görevlisince bilinçli bir şekilde, örneğin, düzenlendiği yerin ve zamanın, belgeye yanlış yazılması ya da vuku bulmayan olayları olmuş gibi belgeye aktarması gibi durumlarda söz konusu olacaktır¹⁴⁹². Örneğin, bir trafik polisinin gerçekleşmemiş olmasına rağmen olmuş gibi kaza tutanağı düzenleyip imzalaması durumu belgede fikri sahtecilik suçunu oluşturur. Adli kolluk görevlilerin yapılan arama sonucunda suç unsuru elde etmelerine rağmen arama tutanağını, “*herhangi bir suç unsuruna rastlanılmadığı*” şeklinde düzenlemeleri, devlet hastanesinde görevli bir doktorun hasta olmayan bir kişi hakkında hasta olduğuna dair rapor düzenlemesi hususları gerçeğe aykırı belge düzenleme seçimlik hareketine örnek olarak gösterilebilir. Bunların yanında, polis memurunun gerçekte kazaya karışan sürücü yerine bir başka kişinin kazaya karıştığını belirterek o kişinin kimlik bilgilerine göre kaza tespit tutanağı düzenlemesi, icra müdürünün haczin yapıldığı yerde olmayan alacaklı tarafı var gösterip haciz tutanağını düzenlemesi de fikri sahteciliğe örnek olarak belirtilebilir¹⁴⁹³.

Gerçeğe aykırı olayları gerçekmiş gibi göstermek fiili, kamu görevlisinin huzurunda meydana gelen olaylara özgü olmayıp kendisinin bizzat yaptığı hareketleri de kapsar. Örneğin, yapmadığı bir işlemi yaptığını bildiren, bir belgeyi düzenlediği yerden başka bir yer ve tarihte düzenlenmiş gibi beyan eden kamu görevlisinin eylemleri de bu seçimlik hareketteki suça vücut verir. Kamu görevlisinin huzurunda meydana gelmiş olan durum ve ifadeleri doğru bir biçimde belgeye yansıtması halinde bu ifadelerin esas itibariyle gerçeğe uygun olmamaları, kamu görevlisinin sorumluluğunu gerektirmez. Kamu görevlisi kendi huzurunda gerçekleşen olayların veya söylenen sözlerin gerçeğe uygunluğunu değil doğruluğunu belgelemekle yükümlüdür. Hatta bu kamu görevlisi kendisine yapılan beyanların gerçeğe uymadığından kuşkulansa veya bunu bilse dahi bu beyanları aynen ve tamamen belgeye geçirdiği takdirde suç oluşmaz. Örneğin, mahkeme kâtibinin, sanığın gerçeğe aykırı olduğunu bildiği beyanlarını aynen tutanağa geçirmesi halinde suç oluşmaz. İfadelerin huzurda meydana gelmiş olarak kabul edilebilmesi için kamu görevlisinin bizzat ifadede bulunan kişiyle yüzyüze gelmesi gerekmeyip ifadenin görevli tarafından duyulması yeterlidir. Örneğin, kamu görevlisine telefonla yapılan bir

¹⁴⁹² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1052; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.10.2019 tarih, 2019/948 E., 2019/7209 K.

¹⁴⁹³ GÜLER, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu” s.100.

ihbarı, ihbar tutanağına olduğu gibi yansıtmamak, farklı şekilde yazmak durumunda suç oluşur¹⁴⁹⁴.

Doktrinde bazı yazarlar, kamu görevlisinin resmi belgenin içeriğini oluşturan bir olayı ya da bir olguyu gerçekte olduğundan farklı göstermesi şeklindeki eylemin de aslında belgenin sahte olarak düzenlenmesi anlamı taşıdığını, bu nedenle TCK m.204/2'de düzenlenen suçta ayrıca bu seçimlik harekete yer verilmesinin gereksiz olduğunu belirterek gerçeğe aykırı belge düzenlemenin fikri sahtecilik halini teşkil ettiği yönündeki görüşün doğru olmadığını savunmuşlardır¹⁴⁹⁵. Ancak kanaatimizce, kanun koyucunun, “*gerçeğe aykırı belge düzenleme*” şeklindeki bu seçimlik harekete, maddede ayrıca yer vermesi isabetlidir. Diğer seçimlik hareketler bu hareketi kapsamamaktadır. Ayrı bir hareket olarak düzenlenmediği takdirde uygulama ve doktrinde tereddütlerin ortaya çıkması ve bu nedenle de anılan hareketin cezasız kalması ihtimali söz konusudur. Bu nedenle aksi yöndeki görüşe katılmadığımızı belirtmek isteriz.

Fikri sahtecilik durumunda, maddi sahtecilikten farklı biçimde fail tarafından doğrudan doğruya sahte belge oluşturulduğu için sahtecilik fiili belgenin yazılma anında oluşmakta ve bu durumda maddi sahtecilikten farklı biçimde dış dünyada gerçek bir belge bulunmamaktadır¹⁴⁹⁶. Dolayısıyla fikri sahtecilikte belge, sahte biçimde doğmaktadır. Gerçeğe aykırı belgenin düzenlenmesi suretiyle fikri sahtecilik seçimlik hareketi icrai veya ihmali¹⁴⁹⁷ bir hareketle işlenebilir. Yargıtay, bazı durumlarda kamu görevlisi faillerin sahtecilik kastıyla yani zarar verme bilinç ve iradesiyle hareket etmediklerinin sabit olması durumunda, eylemi görevi kötüye kullanma/görevi ihmal suçları kapsamında değerlendirmektedir¹⁴⁹⁸.

Belirtelim ki kamu görevlilerinin gerçeğe aykırı belge düzenlemesine ilişkin olarak özel bir düzenleme varsa özel normun önceliği ilkesi gereği, genel norma göre özel normun bir üstünlüğe sahip olduğu ve onun uygulanmasını bertaraf ettiği kabul edilecek ve fail hakkında özel norm uygulanacaktır. Başka bir deyişle, TCK m.204/2. fıkrasında yer alan suçun oluşabilmesi için fiilin TCK'ya nazaran özel norm niteliğindeki bir başka

¹⁴⁹⁴ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.416.

¹⁴⁹⁵ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.781-782 vd.; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.316; **PARLAR/HATİPOĞLU**, Ağır Ceza Davaları, s.577.

¹⁴⁹⁶ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ**, Özel Hükümler, s.849.

¹⁴⁹⁷ İhmali suçlarla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. **MOLAN/LANSER/BLOY**, Principles of Criminal Law, s.45 vd.; **FIONDA/BRYANT**, Briefcase on Criminal Law, s.161 vd.

¹⁴⁹⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.04.2017 tarih, 2015/8833 E., 2017/2782 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 03.05.2017 tarih, 2015/9206 E., 2017/3328 K.

kanun hükmünü ihlal etmemesi gerekir. Örneğin, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun "Gerçek dışı beyan" başlıklı 67/1. maddesine göre; "*Gerçeğe aykırı yerleşim yeri veya cüzdan talep belgesi veren köy veya mahalle muhtarları ile herhangi bir işlem sebebiyle nüfus müdürlüğüne gerçek dışı beyanda bulunanlar ve bunlara tanıklık edenler altı aydan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*". Buna göre, maddede yer alan kişilerce söz konusu gerçeğe aykırı belgelerin düzenlenmesi durumunda özel norm niteliğindeki Nüfus Hizmetleri Kanunu hükmü uygulanacaktır¹⁴⁹⁹. Fikri sahtecilik konusunda yukarıda detaylı açıklama yapıldığından tekrardan kaçınmak adına bu kısım ile yetiniyoruz¹⁵⁰⁰.

2.2.2.2.1.1.4. Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak

Yetkili kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda dördüncü seçimlik hareket, "*sahte resmi belgenin kullanılması*" eylemidir. Kısmen ya da bütünüyle sahte bir belge düzenleme fiili, tam ya da kısmi taklidin yapılmasıyla tamamlanmaktadır. Suçun tamamlanması için ayrıca sahte belgenin kullanılması, belirli bir yararın sağlanması ya da herhangi bir zararın gerçekleşmesi aranmaz¹⁵⁰¹. Sahte resmi belgeyi kullanma eyleminde, sahte belgeyi düzenleyen ya da gerçek belgeyi değiştiren fail dışındaki, önceki suça iştirak etmeyen bir kimse tarafından belgenin sahte olduğu bilinerek kullanılması eylemi resmi belgede sahtecilik olarak cezalandırılmıştır. Bu nedenle gerek herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik fiili bakımından gerekse kamu görevlilerinin belgede sahtecilik fiili yönünden bu seçimlik hareket suça iştiraki bulunmayan fail açısından söz konusu olmaktadır¹⁵⁰².

Kullanma seçimlik hareketi bakımından da kullanmanın sanığın göreviyle bağlantılı şekilde gerçekleşmesi aranmaktadır. Ayrıca belgeyi kullanan kamu görevlisi failin, başkasınca düzenlenmiş olan belgenin gerçeğe aykırı nitelikte olduğunu, sahte olarak düzenlendiği veya gerçek bir resmi belgede değişiklik yapıldığı hususlarını bilmesi halinde m.204/2. fıkrasındaki kullanma seçimlik hareketinin gerçekleştiği kabul edilebilir. Örneğin, bir eczacının sahte küpür ve fatura düzenlediğini bilen harcama yetkilisi memurun, bu sahte resmi belgelere göre işlem yapıp bunları kullanan eczacıya

¹⁴⁹⁹ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.317.

¹⁵⁰⁰ Bkz. Maddi-fikri sahtecilik ayrımı hakkındaki açıklamalar.

¹⁵⁰¹ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.429.

¹⁵⁰² EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.274.

ödeme yapması durumunda, eczacı, TCK'nın 210/2. fıkrasının ikinci cümlesinin atfıyla 204/1. fıkrası gereğince, tahakkuk memuru ise aynı maddenin ikinci fıkrasında düzenlenen suç gereğince sorumlu olacaktır. Ayrıca her iki failin dolandırıcılık suçu bakımından da müşterek fail sıfatıyla sorumlulukları söz konusu olacaktır¹⁵⁰³. Suçun özgü suç olması sebebiyle m.204/2. fıkra bakımından fail sıfatıyla sorumlu olacak kişinin, kamu görevlisi olması gerekir¹⁵⁰⁴. Ayrıca bu failin sahte olarak düzenlenen resmi belgeyi göreviyle bağlantılı olarak kullanması da gereklidir. Kullanma seçimlik hareketiyle ilgili olarak tekrardan kaçınmak maksadıyla yukarıda kamu görevlisi olmayan kişiler bölümünde yapılan açıklamalara atıf yapmakla yetineceğiz¹⁵⁰⁵.

2.2.2.2.1.2. Netice, İlliyet Bağı

Yetkili kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen ile bireyler tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçları arasında tipikliğin maddi unsurlarından olan “*netice ve illiyet bağı*” bakımından bir fark bulunmadığından bireylerce işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun “*netice ve illiyet bağı*” bölümlerindeki açıklamalarımıza atıf yapmakla yetiniyoruz¹⁵⁰⁶.

2.2.2.2.1.3. Fail

Bu suçun faili, kamu görevlileri ve kamu görevlisi olmamalarına rağmen özel kanunları uyarınca kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları belirtilen kişilerdir. Suçun oluşabilmesi için resmi belgede sahtecilik fiilinin, “kamu görevlisince” gerçekleştirilmesinin yanında, söz konusu sahteciliğe konu resmi belgenin kamu görevlisinin “görevi gereğince düzenlemeye yetkili olduğu bir belge” olması gerekir. Aksi takdirde bu fıkra hükmü uygulanamaz. Kamu görevlisi olmayan bireylerin m.204/1. fıkrasındaki suçun faili olmaları söz konusudur. Ayrıca kamu görevlisi olmayan bu kişilerin, kamu görevlilerinin görevleriyle ilgili gerçekleştirdikleri ikinci fıkradaki suça azmettiren veya yardım eden sıfatıyla sorumlu tutulmaları olanaklıdır¹⁵⁰⁷.

¹⁵⁰³ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.112; **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.6209.

¹⁵⁰⁴ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s. 1047.

¹⁵⁰⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Herkes Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu başlığı altındaki Sahte Resmi Belgeyi Kullanmak alt başlığındaki açıklamalar.

¹⁵⁰⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Herkes Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu başlığı altındaki Netice, İlliyet Bağı konulu alt başlıktaki açıklamalar.

¹⁵⁰⁷ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.321.

Madde ve gerekçesinden açıkça, ikinci fıkrada düzenlenen suçun failinin kamu görevlisi olduğu anlaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle, fail TCK m.6 anlamında ‘kamu görevlisi’ niteliğinde olmalı veya özel kanunu gereği kamu görevlisiymiş gibi cezalandırılma olanağı bulunan bir kimse olmalıdır. Dolayısıyla bu özelliği taşımayanlar suçun faili olarak addedilemeyecektir. Söz konusu suç bakımından failin yalnızca kamu görevlisi olabilmesi nedeniyle ikinci fıkradaki suç özgü suç olarak düzenlenmiştir¹⁵⁰⁸.

5237 sayılı TCK, 765 sayılı TCK’da düzenlenen ‘memur’ terimini ve uygulaması yerine, ‘kamu görevlisi’ ifadesini benimsemiştir. 5237 sayılı kanun yalnızca terim değişikliği yapmamış aynı zamanda kavramın içeriğini de bütünüyle değiştirmiştir¹⁵⁰⁹. Kamu görevlisi kavramının tanımı, TCK’nın “Tanımlar” başlıklı m.6/1. fıkrasının “c” bendinde yer almakta olup maddeki tanıma göre kamu görevlisi; “Kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişidir”. Maddenin gerekçe kısmında ise kişinin kamu görevlisi sayılabilmesi yönünden aranacak kriterin, görülen işin kamusal faaliyet olması olduğu belirtildikten sonra kamusal faaliyetin, “Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesi” olduğu vurgulanmıştır. Burada kamu görevlisi tabiriyle kastedilen, TCK m.6/1. fıkrasının “c” bendinde yer alan kamu görevlisi tanımındaki kapsama giren, Türk Ceza Kanunu anlamında kamu görevlisi sayılan kişidir. 5237 sayılı TCK kamu görevlisi kavramını düzenlerken “kamusal faaliyet”i kriter olarak belirlemesine rağmen idare hukuku anlamında bunun bir karşılığı bulunmamaktadır¹⁵¹⁰. Dolayısıyla ceza kanunumuz kapsamında kamu görevlisi kabul edilebilecek kişinin idare hukuku anlamında kamu görevlisi sayılabileceğini söylemek her zaman doğru olmaz. Örneğin 1136 sayılı Avukatlık Kanunu m.1 uyarınca, avukatlık hizmeti kamu hizmeti kabul edilmekle beraber herhangi bir kamu kurumuna ya da kuruluşuna bağlı olmayan ve mesleğini serbest

¹⁵⁰⁸ **ÖZGENÇ, İzzet**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.213; “TCK’nun 204/2. maddesinde yazılı ‘memurun resmi belgede sahteciliği’ suçu özgü suçlardan olup, failinin anılan Yasanın 6. maddesinde tanımlandığı şekliyle ‘kamu görevlisi’ niteliğini taşıması ya da özel yasası gereğince kamu görevlisi gibi cezalandırılabilen bir kimse olması gerekmektedir.” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 26.05.2014 tarih, 2012/26924 E., 2014/10167 K.

¹⁵⁰⁹ **DEMREN DÖNMEZ, Burcu**, “Türk Ceza Kanununda “Kamu Görevlisi” Kavramı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:94, 2011, s.95.

¹⁵¹⁰ **ÖZEN, Muharrem/TOZMAN, Önder**, “Türk Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı”, Amme İdaresi Dergisi, C:42, S:4, Aralık, 2009, s.44-45.

biçimde gerçekleştiren avukatların idare hukuku anlamında kamu görevlisi olarak kabul edilmeleri olanaklı değildir¹⁵¹¹.

5237 sayılı TCK ile, isabetli olarak mülga 765 sayılı TCK m.279'da yer alıp uygulamada kavram karmaşasına¹⁵¹² yol açan kamu hizmeti ve kamu görevi ayrımından vazgeçilip kamu görevlisi ifadesi kullanılmıştır¹⁵¹³. 5237 sayılı TCK, 765 sayılı TCK'nın aksine kamu görevlisi terimini tanımlarken personelin o faaliyet içerisindeki fonksiyonu (subjektif unsur) değil, yürütülen faaliyetin niteliği (objektif unsur) esas alınmıştır. Böylece kamu görevlisinin belirlenmesinde artık sadece objektif esastan hareket edilecek olup icra edilen faaliyetin kamusal faaliyet olması durumunda, kamusal faaliyetin icrasına katılan kişi kamu görevlisi olarak kabul edilmektedir¹⁵¹⁴.

765 sayılı TCK'dan farklı olarak 5237 sayılı TCK m.204/2. fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun failinin kamu görevlileri olabileceğinin belirtilmesi karşısında eski kanundaki memur kavramına göre suçun kapsamı daha geniş bir hal almıştır. Dolayısıyla kamu görevlisi kavramı memur kavramından daha geniş nitelikte olup memur kavramını da içine almaktadır¹⁵¹⁵. Memur kavramı ve kamu görevlisi kavramı, kavramsal olarak birbirlerine eş nitelikli değildir. Memur, kamu görevlisinin bir çeşidi olmasına rağmen kamu görevlilerinin hepsi memur statüsünde değildir. Dolayısıyla kamu görevlisi memur kavramından daha geniş bir durumu ifade etmektedir¹⁵¹⁶. 5252 sayılı Türk Ceza Kanunun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun'daki; "*Mevzuatta yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanunu'na yapılan yollamalar 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılır.*" hükmü doğrultusunda, mülga 765 sayılı TCK döneminde özel kanunlarda memur gibi sorumlu olacağı vurgulanan kimselerin, 5237 sayılı TCK uygulamasında kamu görevlisi olarak kabul edilmeleri gerekecektir¹⁵¹⁷. Kanaatimizce, kamu görevlisi, herhangi bir şekilde kamusal hizmetin yürütülmesinde görevlendirilmiş olan herkes olarak tanımlanabilir.

¹⁵¹¹ **AYDIN, Hüseyin**, "Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı", Ankara Barosu Dergisi, 1:68, S:2010/1, 2010, s.115; **AKGÜNER, Tayfun/BİLGİN, Pertev/GİRİTLİ, İsmet**, İdare Hukuku, D/R Yayınları, İstanbul 2008, s.523.

¹⁵¹² **KIRMIZIGÜL, Hüsamettin**, Memurlar Hakkında Tahkikat Ve Muhakeme Usulü, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., İstanbul 1995, s.40.

¹⁵¹³ **GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa**, Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s.4.

¹⁵¹⁴ **GÖKCAN/ARTUÇ**, Soruşturma Usulleri, s.6.

¹⁵¹⁵ Bu konuda daha geniş açıklamalar için bkz. s.195 vd.

¹⁵¹⁶ **ÖZGENÇ, İzzet**, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005, s.103.

¹⁵¹⁷ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.782.

Failin, suçun işlendiği sırada kamu görevlisi sıfatını haiz olması yeterlidir. Kamu görevinin sonradan yitirilmiş olmasının tamamlanmış olan suçta herhangi bir etkisi olmayacaktır. Suçun oluşması için salt failin kamu görevlisi olması yeterli değildir. Bunun yanında kamu görevlisinin suçta konu belgeyi tanzim etme yetkisinin de bulunması gerekir. Resmi belgede sahtecilik fiilinin kamu görevlisince gerçekleştirilmesine karşın failin bu belgeyi düzenleme yetkisinin bulunmaması durumunda, 204. maddenin ikinci fıkrasındaki suç değil birinci fıkrasındaki suç söz konusu olur¹⁵¹⁸.

Fail, kamu görevlisi niteliğini haiz olmasa dahi bazı kuruluşların özel teşkilat kanunlarında, işlenen suçlar yönünden failin kamu görevlisi ya da memur gibi cezalandırılacağına dair hükümler mevcuttur¹⁵¹⁹. 23.01.2008 tarih ve 5728 sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, bazı özel kanunlara failin kamu görevlisi gibi cezalandırılacağına dair hükümler eklenmiştir. 5728 sayılı Kanun m.350 ile 1512 sayılı Noterler Kanunu m.151/1. fıkrası değiştirilmiştir. Bu hükme göre; *“Noterler, geçici yetkili noter yardımcıları, noter vekilleri ile noter kâtipleri ve kâtip adayları noterlikteki görevleri, Türkiye Noterler Birliği organlarında görev alan noterler ise ayrıca bu görevleri ile bağlantılı olarak işledikleri suçlardan dolayı Türk Ceza Kanununun uygulaması bakımından kamu görevlisi sayılırlar”*. Bunun gibi 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 62. maddesinde, 3568 sayılı Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu m.47’de, 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu’nun Ek 1. maddesinde, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu m.9-son fıkrasında da benzer düzenlemeler mevcuttur. Bu durumlarda işlenen sahtecilikler yönünden fail, eylemi nedeniyle 5237 sayılı TCK m.204/2. fıkrası kapsamında sorumlu tutulacaktır¹⁵²⁰.

Bunların yanı sıra 04.02.2000 tarihinden sonra işlenen suçlarda 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun geçici 6/6 madde ve fıkrası uyarınca gümrük müşaviri ve yardımcılarının görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı

¹⁵¹⁸ **TURHAN, Çağla Nur**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016, s.89.

¹⁵¹⁹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.10.2015 tarih, 2013/12589 E., 2015/29172 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.12.2015 tarih, 2015/9294 E., 2015/31748 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 28.06.2018 tarih, 2016/7735 E., 2018/5987 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.10.2018 tarih, 2016/7979 E., 2018/7819 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.03.2019 tarih, 2019/1287 E., 2019/2419 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.09.2019 tarih, 2018/6388 E., 2019/6283 K.

¹⁵²⁰ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.322.

devlet memuru gibi cezalandırılacakları hükmüne yer verilmesinden dolayı bu kişiler de görevleri sebebiyle işledikleri suçlar nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklardır¹⁵²¹. Ayrıca 765 sayılı Kanun döneminde 399 sayılı KHK'nin 3771 sayılı Kanun'la değişik 11/b maddesinde KİT personeli, teşebbüsleri ve bağlı ortaklıklarının bünyesindeki personelin, görevleri sebebiyle işledikleri suçlar açısından kamu görevlisi sayılmaları dolayısıyla bunların, belirtilen kapsamda düzenledikleri belgelerden dolayı suçun faili olabilecekleri kabul edilmekteydi¹⁵²². Doktrinde Kamu İktisadi Teşebbüslerinde (KİT) çalışan personelin de kamu görevlisi sayılmaları gerektiği belirtilmektedir¹⁵²³.

233 sayılı KHK m. 11/b'ye göre; *“Teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel müdür, müessese müdürü, yönetim ve danışma kurulu veya yönetim komitesi üyeleri ile her çeşit personeli; Teşebbüslerin ve bağlı ortaklıkların paralarına ve para hükmündeki evrak ve senetlerine ve diğer mevcutlarına karşı işledikleri suçlar ile bilanço, tutanak, rapor ve benzeri her türlü belge ve defterleri üzerinde işledikleri suçlar ile ifa ettikleri görevlerinden doğan suçlardan dolayı memur sayılarak haklarında Türk Ceza Kanununun 2. kitap üçüncü ve altıncı bablarındaki hükümler uygulanır”*. Bu düzenlemeye göre; KİT personelinin görevden doğan suçları nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları gerekir¹⁵²⁴. Dolayısıyla KİT personelinin teşebbüslerin ve bağlı ortaklıkların maddede belirtilen belgeler üzerinde gerçekleştirdikleri fiileri yönünden belgede sahtecilik suçu gündeme gelecektir¹⁵²⁵.

Yargıtay'da benzer görüşte olup KİT personelinin görevlerinden kaynaklanan fiileri nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılmaları gerektiği yönünde kararlar vermektedir¹⁵²⁶. Ancak ilgili KİT'in özelleştirilmiş olması halinde Yargıtay, bu gibi işletme personelinin kamu görevlisi gibi cezalandırılmayacaklarına karar vermektedir¹⁵²⁷. Yargıtay, PTT'nin tebligat işlemlerinin taşeron firma çalışanlarına

¹⁵²¹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.04.2018 tarih, 2016/893 E., 2018/3220 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 22.03.2018 tarih, 2016/1272 E., 2018/2541 K.

¹⁵²² **EVLİYAĞLU, Erkal**, Örneklerle Açıklamalı Karşılaştırmalı Memurlarla İlgili Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2001, s.59; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.95.

¹⁵²³ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.843; **GÖKCAN/ARTUÇ**, Özel Soruşturma Usulleri, s.226; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.95.

¹⁵²⁴ **GÖKCAN/ARTUÇ**, Özel Soruşturma Usulleri, s.226; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.843; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.95.

¹⁵²⁵ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.843.

¹⁵²⁶ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.05.2015 tarih, 2013/11933 E., 2015/26447 K.

¹⁵²⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 29.11.2018 tarih, 2016/10018 E., 2018/9667 K.

yaptırılması halinde bunun kanuna uygun olmadığını ve bu çalışanların kamu görevlisi sayılmayacakları yönünde kararlar vermektedir¹⁵²⁸. Kamu faaliyetinin icrasına ihale hukuku hükümleri gereğince dâhil olan kişiler kamu görevlisi olmayıp bunların düzenledikleri belgeler de resmi belge değildir. Bu husus 5237 sayılı Kanun m.6'nın gerekçesinde açıklanmıştır. Buna göre; “*Bir kamusal faaliyetin yürütülmesine ihale hukukuna dayalı olarak katılan kişi kamu görevlisi değildir*”. Belirtmek gerekir ki sahte belgeyi kamu görevlisi olmayan hekim, diş hekimi, eczacı, ebe, hemşire ya da diğer sağlık mesleği mensubu kişiler düzenlemişse TCK m.210/2. fıkrasının uygulanması söz konusu olacaktır. Devlet hastanesinde görevli doktorlar kamusal faaliyet icra ettiklerinden kamu görevlisidir. Bu kişilerin fiili, TCK m.210/2 değil 204/2. maddesi kapsamında değerlendirilecektir. Bu itibarla m.210/2'de sayılan sağlık görevlileri, kamu görevlisi sıfatı bulunmayan serbest meslek sahibi kimselerdir¹⁵²⁹.

2.2.2.2.1.4. Mağdur

Yetkili kamu görevlisinin gerçekleştirdiği resmi belgede sahtecilik suçuyla bireylerce gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilikte tipikliğin maddi unsurlarından olan “*mağdur*” bakımından bir fark bulunmadığı için bireylerce işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun “*mağdur*” kısmındaki açıklamalarımıza atıf yapmakla yetiniyoruz¹⁵³⁰.

2.2.2.2.1.5. Konu

Bu suçun konusunu, resmi belge oluşturur. Ancak kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçuna konu olan belgenin, resmi belge olması maddenin ikinci fıkrasındaki bu suçun oluşması için yeterli olmayıp bu resmi belgenin, kamu görevlisinin görevi gereği düzenleme konusunda yetkili olduğu belgelerden olması gerekmektedir. Ayrıca bu belgenin, tamamlanmış ve hukuki sonuç doğuracak bir nitelikte olması da gerekir¹⁵³¹. Yetkili kamu görevlisinin işlediği resmi belgede sahtecilik suçuyla bireyler tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçu arasında tipikliğin maddi unsurlarından

¹⁵²⁸ Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 30.03.2016 tarih, 2015/5598 E., 2016/2977 K.; Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 27.12.2016 tarih, 2015/9697 E., 2016/7996 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 26.05.2014 tarih, 2012/26924 E., 2014/10167 K.

¹⁵²⁹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.329; Konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Resmi Belge Hükümünde Belge başlığı altındaki açıklamalar.

¹⁵³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Herkes Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu başlığı altındaki Mağdur alt başlığındaki açıklamalar.

¹⁵³¹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.329.

olan “konu” bakımından bir fark bulunmadığından bireyler tarafından gerçekleştirilen suçun “konu” bölümü altındaki açıklamalarımıza atıf yapmakla yetiniyoruz¹⁵³².

2.2.2.2.2. Tipikliğin Manevi Unsuru

Bireylerce gerçekleştirilen suçta olduğu gibi yetkili kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçunda da suçun manevi unsuru kasttır¹⁵³³. Sahtecilik suçunda kast unsuru, failin kamu görevlisi olduğu m.204/2’de yer alan kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu açısından özellik arz etmektedir. Kanaatimizce, kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen belgede sahtecilik suçunda, belgenin aldatma yeteneğinin gerçekleşmediğinin, failde aldatma maksadının veya sahte belge oluşturma bilgi ve isteğinin bulunmadığının anlaşıldığı durumlarda, eylemin görevi kötüye kullanma veya görevi ihmal suçlarını oluşturup oluşturmayacağı irdelenmelidir¹⁵³⁴.

Yargıtay’ın da kastı esas alarak eylemin resmi belgede sahtecilik, görevi ihmal ya da görevi kötüye kullanma suçlarından hangisini oluşturduğu noktasında değerlendirmelerde bulunduğu çok sayıda kararı mevcuttur. Yargıtay, dosya kapsamından kamu görevlisi olan failin zarar verme bilinciyle hareket etmediği kanaatine ulaşıldığı hallerde, eylemi belgede sahtecilik olarak değil koşulların mevcudiyeti halinde görevi kötüye kullanma veya görevi ihmal suçları kapsamında nitelendirdiği kararları bulunmaktadır¹⁵³⁵. Bu kısa açıklamalardan sonra bu konuda bireylerce gerçekleştirilen

¹⁵³² Ayrıntılı bilgi için bkz. Herkes Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu başlığı altındaki Konu alt başlığındaki açıklamalar.

¹⁵³³ **FISCHER**, StGB, §, s.2162, kn.42.

¹⁵³⁴ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.276.

¹⁵³⁵ “S. PTT Müdürlüğünde posta dağıtıcısı olarak görev yapan sanığın, mağdura tebliğ edilmek üzere kendisine teslim edilen ‘trafik idari para cezası karar tutanağını içeren tebligatı’, tebligatta belirtilen adrese gitmeden, muhatabın çarşıda olduğu ve komşu Z. S. ’ya haber verildiği şerhi ile 7201 sayılı Tebligat Kanununun 21. maddesi uyarınca yapmış gibi gösterip, tebligat evrağını mahalle muhtarına teslim etmek suretiyle kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçunu işlediğinin iddia ve kabul olduğu olayda; sanığın, adresin diğer dağıtıcı arkadaşının görev alanında olup onun izinde olması dolayısıyla kendisinin görevlendirildiğini, işlerinin yoğun olduğunu, vatandaşlara adresi sorduğunu onların da bilmediklerini söylemeleri üzerine tebligatı muhtara götürdüğünü savunması karşısında; menfaat temini amacıyla hareket etmeyen, sahtecilik kastı bulunmayan, mağdura ait olan adresi görevinin gerektirdiği dikkat ve özeni göstererek araştırmadan hareket eden sanığın eyleminin, TCK’nın 257/1. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu gözetilmeden, vasıfta hataya düşülerek yazılı şekilde uygulama yapılması, Yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 03.05.2017 tarih, 2015/9206 E., 2017/3328 K.

resmi belgede sahtecilik suçu başlığı altında manevi unsurla ilgili ayrıntılı açıklamalar yapıldığından oraya atıf yapmakla yetiniyoruz¹⁵³⁶.

2.2.2.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Belgede sahtecilik suçlarında korunmak istenen hukuki değerin kamunun güveni olması nedeniyle bu suçlarda ilke olarak hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanabilirliğinin mümkün olmadığı hususu, kamu görevlisi olmayan bireyler tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçunda “*hukuka aykırılık unsuru*” bölümünde belirtilmiştir. TCK’da hukuka uygunluk sebepleri; kanun hükmünün (görevin) ifası (m.24/1), hukuka uygun emrin yerine getirilmesi (m.24/2-3), meşru müdafaa (m.25/1), hakkın icrası (m.26/1) ve ilgilinin rızası (m.26/2) olarak sayılmıştır. Bu suçun konusunun resmi belge olduğu gözetildiğinde, salt ilgilinin isteğine dayanılarak sahte bir resmi belge düzenlenmesi olanaklı olmadığından, ilgisinin rızasına istinaden sahte resmi belge düzenlenmesi durumunda kamu görevlisinin kasten hareket ettiği kabul edilir¹⁵³⁷.

TCK m.24/3. fıkrası uyarınca, içeriği suç teşkil eden emirler hiçbir şartta yerine getirilemeyeceği için âmirin emri bile kamu görevlisini bu suçluluktan kurtaramaz¹⁵³⁸. Genel prensip bu olmakla birlikte uygulamada kanun hükümlerine dayalı olarak (örneğin; CMK m.139, Tanık Koruma Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu) bazı kamu görevlilerine başka isimler altında (sahte) resmi kimlikler verilmektedir. Kanaatimizce, bu kimlikler kanunda öngörülen usuller çerçevesinde verilmişse görevin ifası hukuka uygunluk sebebinin varlığı kabul edilmelidir. Benzer bir düzenleme 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu m.6/1. fıkrasının (e) bendinde de yer almaktadır¹⁵³⁹.

Resmi belgede sahtecilik suçu, TCK m.24’ün ilk fıkrası doğrultusunda görevin ifası kapsamında gerçekleştirilirse fiilin hukuka aykırı olmaması nedeniyle eylem suç teşkil etmez¹⁵⁴⁰. Bu bağlamda 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat

¹⁵³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Birey (Herkes) Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu başlığı altındaki Tipikliğin Manevi Unsuru’na ilişkin açıklamalar.

¹⁵³⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.290.

¹⁵³⁸ “*Nüfusun azaldığını gizlemek maksadıyla, sayım evrakına mevcut olmayan ailelerin de eklenmesini emreden vali, resmi evrakta sahtekârlık suçunu işlemiş olur*” (İt. Ygt., 8 Kasım 1939; **MANZINI**, 2268, not 12). *Emri yerine getiren memurun da aynı durumda olduğundan şüphe etmemek gerekir.* (Aktaran: **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.290).

¹⁵³⁹ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.337.

¹⁵⁴⁰ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.785.

Teşkilatı Kanunu m.6/1. fıkrasının “e” bendine göre, görevin ifası sırasında; *“İstihbari faaliyetler için görevlendirilenlerin kimliklerini değiştirebilir, kimliğin gizlenmesi için her türlü önlemi alabilir, tüzel kişilikler kurabilir. Kimliğin oluşturulması veya tüzel kişiliğin kurulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belge, kayıt ve dokümanlar ile araç ve gereçler hazırlayabilir, değiştirebilir ve kullanabilir”*. Bu madde kapsamında oluşturulan belgeler sahte olabilir ancak bu durum görevin ifasından kaynaklandığı için eylem suç oluşturmaz. Benzer bir hüküm gizli soruşturmacı görevlendirilebilmesinin düzenlendiği CMK m.139/2. fıkrasında söz konusudur. Buna göre; *“Soruşturmacının kimliği değiştirilebilir. Bu kimlikle hukuki işlemler yapılabilir. Kimliğin oluşturulması ve devam ettirilmesi için zorunlu olması durumunda gerekli belgeler hazırlanabilir, değiştirilebilir ve kullanılabilir”*. Bu düzenleme gözetildiğinde görevin ifası kapsamında gizli soruşturmacı görevlendirilmesi halinde de sahte kimlik düzenlenmesi mümkün olup bu da suç oluşturmaz¹⁵⁴¹. 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu m.5/1-d bendinin 2 numaralı maddesine göre anılan Kanun kapsamında bulunanlar hakkında uygulanabilecek tanık koruma tedbirlerinden biri de, *“nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmi belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi”* dir. Kanaatimizce, bu düzenleme nedeniyle anılan kanun kapsamına giren kişiler için düzenlenen belgeler sahte olabilir ancak bu husus suç oluşturmaz. Benzer bir düzenlemeye 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da da rastlanılmaktadır. Anılan kanunun m.4/1-ç bendine göre; *“Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi”* mümkündür. Bu düzenlemeyle 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu'na atıf yapılmıştır. Kanaatimizce, yapılan atıf nedeniyle bu kanun uyarınca sahte belge düzenlenmesi halinde de suç oluşmayacaktır. Yukarıdaki açıklamalar dışındaki hususlar bakımından birey tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçu başlığı altındaki açıklamalarımıza atıf yapmakla yetiniyoruz¹⁵⁴².

¹⁵⁴¹ ÖZEN, Özel Hükümler, s.934-935.

¹⁵⁴² Ayrıntılı bilgi için bkz. Herkes Tarafından İşlenen Resmi Belgede Sahtecilik Suçu başlığı altındaki Suçun Hukuka Aykırılık Unsuruna ilişkin açıklamalar.

2.3. SUÇUN NİTELİKLİ HALLERİ

TCK'nın özel hükümler kısmında yer verilen suçların öncelikle temel şekilleri tanımlanmaktadır. Haksızlığın gerçekleşmesi için zorunlu temel unsurları içeren suç tipi, ilgili suçun temel şeklini oluşturur. Örneğin kasten öldürme suçunun temel şekli (TCK m.81) bir insanın kasten öldürülmesiyle, hırsızlık suçunun temel şekli ise (TCK m.141) zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malın failin kendisine veya bir başkasına yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alınmasıyla gerçekleşir¹⁵⁴³. Kanunda ayrıca suçun temel şekline göre daha ağır ya da daha hafif bir şekilde cezalandırılmasını gerektiren unsurlara da yer verilmektedir. TCK'da düzenlenmiş suçların büyük bir kısmında, ilgili suçların temel şekillerine göre cezanın arttırılması veya indirilmesini gerektiren durumlar da düzenlenmiştir. Bunlara suçun nitelikli unsurları denilmektedir. Suçun nitelikli hallerini oluşturan bu unsurlar, tipikliğin maddi unsurlarının kapsamındadır¹⁵⁴⁴.

Resmi belgede sahtecilik suçu yönünden, üç çeşit nitelikli unsur öngörülmüştür. Bunlar resmi belgenin kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge olması (TCK m.204/3), suçun örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi (3713 sayılı K. m.5) ve sahteciliğin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla gerçekleştirilmesidir (TCK m.211).

2.3.1. Daha Fazla Cezayı Gerektiren Nitelikli Haller

2.3.1.1. Sahteliği Sabit Oluncaya Kadar Geçerli Belge (TCK m.204/3)

TCK m.204/3. fıkrasına göre; “Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır”. Bu hükümle, suça konu resmi belgenin “kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması” durumu nitelikli hal olarak sayılarak verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı öngörülmüştür¹⁵⁴⁵. Bu

¹⁵⁴³ ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.227; KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.140.

¹⁵⁴⁴ KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.140.

¹⁵⁴⁵ “Maddenin üçüncü fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun konu bakımından nitelikli unsuru belirlenmiştir. Suçun konusunu oluşturan resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, cezanın belirlenen oranda artırılması gerekir. Bu hüküm, belgelerde sahtecilik suçları ile delil teorisi arasındaki ilişki göz önüne alınarak, daha üstün ispat gücüne sahip belgeyi daha fazla korumak ihtiyacını karşılamaktadır. Ancak, değişik yorumlara son vermek maksadıyla bir belgenin böyle bir güce sahip olup olmadığının saptanması için kanunlarda bu hususu belirten bir hüküm bulunması gerekli sayılmıştır” TCK m.204/3 Gereğesi.

hükümün karşılığı mülga 765 sayılı TCK m.339/1. fıkrasının ikinci cümlesinde yer almaktaydı. Söz konusu düzenlemeye göre; “Eğer iş bu varaka sahteliği ispat edilmedikçe muteber olan evrak kabilinden ise ağır hapis cezası beş seneden on iki seneye kadar verilir”.

Resmi belgede sahtecilik suçunun "*sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli*" belgede işlenmesi hususu, suçun nitelikli hali olarak her iki kanun döneminde de düzenlenmiştir. Ancak 5237 sayılı TCK'daki "*kanun hükmü gereği*" ibaresinin mülga 765 sayılı TCK'dan farklı olarak yer almış olmasıyla belgelerden hangilerinin "*sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli*" sayılması gerektiğine ilişkin eski Kanun döneminde ortaya çıkan tereddüt ve ihtilaflar çözüme kavuşturulmuştur. Bu düzenleme karşısında artık hangi belgelerin "*sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli*" olduğunu belirlemede dikkate alınacak tek kıstas, anılan belgenin kanunda bu nitelikte düzenlenmiş olup olmadığıdır. "*Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli*" resmi belgeler üzerindeki sahtecilik fiilleri, bunların taşıdıkları ispat yeteneğinin diğer belgelere göre daha fazla olması ve bu belgeler üzerindeki sahtecilik fiillerinin kamunun güvenini diğer belgelere oranla daha fazla sarsacağı nazara alınarak bahsi geçen belgelerde gerçekleştirilen sahtecilikler daha ağır bir yaptırıma tabi tutulmuştur¹⁵⁴⁶. Madde gerekçesine göre; “*Bu hüküm, belgelerde sahtecilik suçları ile delil teorisi arasındaki ilişki göz önüne alınarak, daha üstün ispat gücüne sahip belgeyi daha fazla korumak ihtiyacını karşılamaktadır*”. Bu hükme yer verilmesinin amacı "*sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli*" belgelerin sahip olduğu ispat gücünün, bu özelliğe sahip olmayan diğer resmi belgelere göre daha kuvvetli olmasıdır¹⁵⁴⁷.

Bu nitelikli durum, TCK m.204/1 ve 2. fıkralarında tanımlanan her iki suç tipi açısından da geçerlidir. "*Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli*" olan resmi belge, bizzat yetkili kamu görevlisi tarafından yapılan ya da onun huzurunda meydana gelen işlem ve olayların gerçeğe uygunluğunu onaylayıcı ve belgeleyici niteliktedir. Bu üstün kanıtlama gücü nedeniyle kanunlarda bu nitelikte belge sayıldığına ilişkin açık bir hüküm bulunması koşuluyla bu tür resmi belgeler üzerinde işlenen sahtecilik suçlarında cezanın artırılması nedeni olarak kabul edilmiştir¹⁵⁴⁸.

¹⁵⁴⁶ EREM, Özel Hükümler, C. IV, s.45; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.381; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.516-517; KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.767.

¹⁵⁴⁷ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.96; ÇETİN/MALKOÇ, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.158.

¹⁵⁴⁸ PARLAR/HATİPOĞLU, Ağır Ceza Davaları, s.577; “Sanık İ. Ç. ’nun M. H. adına düzenlenmiş nüfus cüzdanına kendi fotoğrafını yapıştırmak sureti ile oluşturduğu sahte nüfus cüzdanına uygun, kira

Resmi belgeler kanıtlama kuvvetleri esas alınmak suretiyle, “*sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge*” ve “*aksi sabit olana kadar geçerli belge*” şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrım TCK m.204/3'de göz önünde tutulmuştur. TCK m.204/1. ve 2. fıkralarındaki resmi belgeler kural olarak aksi sabit oluncaya kadar geçerli olanlardır¹⁵⁴⁹. TCK m.204/3. fıkrasının tatbiki sonucunu doğuran sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan (ayrıcalıklı kanıtlama gücüne sahip) resmi belgeler, kanunda açık bir biçimde gösterilmiş olanlardır. Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerin resmi kurumlar nezdinde güvenilirliği yüksek olup sahte oldukları ispatlanmadıkça bu belgeler kesin delil vasfına sahiptir. Aksi sabit oluncaya kadar geçerli olan belgelerse aksinin ispatlanması mümkün olduğu için diğerine göre daha az ispat gücüne sahip olan ve bu nedenle aksi kanıtlanana dek geçerli kabul edilen resmi belgelerdir. Sahteliği ispat edilinceye kadar geçerli olan belgelerin, ispat güçlerinin yüksekliği nedeniyle kanun koyucu tarafından bu tür belgeler daha yüksek bir koruma altına alınmıştır¹⁵⁵⁰.

Sözü edilen nitelikli durumun tatbik edilebilmesi için belgenin bu özelliğini mutlaka bir kanun hükmünden alması, belgenin bu niteliğinin kanunda açık bir şekilde belirtilmesi gerekir. Örneğin, HMK m.295'e göre, mahkeme ilâmları ile düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belgelerdendir¹⁵⁵¹. “*Sahteliği sabit oluncaya dek geçerli olan resmi belge*” kavramının tanımıyla unsurları konusunda doktrinde farklı görüşler ortaya atılmış olmakla birlikte baskın görüşe göre ayrım, belgenin “*isbat gücü*”ne dayandığından¹⁵⁵² temelini mülga HUMK m.295¹⁵⁵³ ve yeni HMK m.204¹⁵⁵⁴ hükümlerinde bulmaktadır¹⁵⁵⁵.

sözleşmesi, imza beyannamesi, işe başlama bildirimi ve yoklama fişi düzenlemesinden ibaret olayda; Düzce 2. Noterliğinde düzenlenmiş imza beyannamesinin 1512 sayılı Noterlik Kanununun 82. maddesi gereğince sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olması nedeniyle eylemlerinin küll halinde 5237 sayılı TCK'nun 204/1-3, 43/1. maddelerine uygun suçu oluşturduğu gözetilmeden, yazılı şekilde eksik ceza tayini ile...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.01.2019 tarih, 2017/12494 E., 2019/615 K.

¹⁵⁴⁹ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.113.

¹⁵⁵⁰ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.113; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 13.11.2018 tarih, 2017/15-335 esas, 2018/524 karar.

¹⁵⁵¹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.767.

¹⁵⁵² **EREM**, Ümanist Doktrin, C:IV, 1985, s.44-45; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.381; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.208.

¹⁵⁵³ HUMK m. 295/1: “*Mahkeme ilâmlarıyla katibi adillerce re'sen tanzim olunan senetler sahteliği ve salahiyettar memurların salahiyetleri dâhilinde usulüne tevfiқан tanzim veya takdir ettikleri vesikalar hilafı ispat oluncaya kadar delili kati teşkil eder*”.

¹⁵⁵⁴ HMK m. 204: “(1) *İlamlar ile düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahteliği ispat olunmadıkça kesin delil sayılırlar. (2) İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgeler, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılırlar*”.

¹⁵⁵⁵ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.208.

Erman'a göre; “Şayet resmi bir belge tevsik ve tasdik edici yani belgeleyici bir yetki ve göreve sahip bir memur tarafından, bu görevi gereğince tanzim ve iş bu memur tarafından bizzat yapılan yahut huzurda cereyan eden işlem ve olayları ihtiva ediyorsa sahteliği sabit olana kadar geçerlidir”¹⁵⁵⁶.

Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belgeler çeşitli kanunlarda yer almaktadır. Buna göre, 6100 sayılı HMK m.204/1. fıkrası (mülga HUMK m.295) uyarınca (davacı ve davalısı bulunan hasımlı) mahkeme ilâmları¹⁵⁵⁷ ve Noterlik Kanunu m.82 uyarınca noterlerce tanzim edilen “düzenleme biçimindeki” noter belgeleri,¹⁵⁵⁸ 5271 CMK m.222 hükmü (CMUK m.267) uyarınca duruşma tutanakları, Umuru Belediye Ait Ahkâmı Cezaiye Hakkında 486 sayılı Kanun’un bazı maddelerini değiştiren 1608 sayılı Kanun m.6 gereğince düzenlenmiş bulunan tutanaklar, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu m.38 uyarınca ilâm niteliğindeki belgeler (Mahkeme huzurunda yapılan sulhler, kabuller ve para borcu ikrarını havi re’sen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleriyle icra dairesindeki kefaletler, yetkili merci tarafından onaylanmış uzlaştırma raporu¹⁵⁵⁹)¹⁵⁶⁰, Sayıştay ilâmları (Sayıştay Kanunu m.62, 63), CMK m.253/19. fıkrasında yer alan uzlaşma raporu veya belgeleri¹⁵⁶¹ sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge olarak sayılabilir. Bunların yanında 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m.18/2. fıkrasına göre; “Taraflar arabuluculuk faaliyeti sonunda

¹⁵⁵⁶ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.382.

¹⁵⁵⁷ “Sanığın nüfus kütüğündeki yaş tashihiinin, sahte olarak oluşturulmuş Reyhanlı Asliye Hukuk mahkemesinin ... E. K. Sayılı ilâmi dayanak alınarak yapılmış olduğundan, söz konusu mahkeme ilâmının “kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden” olduğu gözetilmeksizin sanık hakkında 5237 sayılı TCK’nın 204/3. maddesi uygulanmayarak eksik ceza tayini isabetsizliği aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamış...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 18.10.2017 tarih, 2017/4475 E., 2017/6819 K.

¹⁵⁵⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 03.06.2020 tarih, 2020/1061 E., 2020/2718 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.01.2019 tarih, 2017/12494 E., 2019/615 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.12.2018 tarih, 2018/5833 E., 2018/10297 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.11.2019 tarih, 2017/12023 E., 2019/7636 K.

¹⁵⁵⁹ CMK m.253/19 hükmüne göre; “Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetini haiz belgelerden sayılır.” Bu düzenlemeye uyarınca, uzlaştırma raporu yetkili merci tarafından onaylandıktan sonra 2004 sayılı İcra İflas Kanununun 38. maddesinde yazılı ilâm mahiyetini haiz belge niteliği kazanacaktır.

¹⁵⁶⁰ 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun 38’inci maddesine göre; “Mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller, para borcu ikrarını içeren düzenleme biçimindeki noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri, icra dairesindeki kefaletler, ilâm niteliğini haiz belgelerden olup, bu nedenle, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge teşkil etmektedir.”

¹⁵⁶¹ 5271 sayılı CMK m. 253/19 “Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetini haiz belgelerden sayılır.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu madde ile uzlaşma raporu veya belgesinin ilâm hükmünde sayılmasından ötürü uzlaşma raporu veya belgesi sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge teşkil etmektedir.

bir anlaşmaya varırlarsa, bu anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesini talep edebilirler. Dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmuşsa, anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, arabulucunun görev yaptığı yer sulh hukuk mahkemesinden talep edilebilir. Davanın görülmesi sırasında arabuluculuğa başvurulması durumunda ise anlaşmanın icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi, davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir. Bu şerhi içeren anlaşma, ilâm niteliğinde belge sayılır". Bu maddeye 12.10.2017 tarihinde 7036 sayılı Kanun m.24 ile eklenen 4. fıkraya göre; *"Taraflar ve avukatları ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilâm niteliğinde belge sayılır"*. Bu maddelerdeki düzenlemeler uyarınca arabuluculuk faaliyeti sonucunda meydana getirilen ve ilgili mahkemeden icra edilebilirlik şerhi alan anlaşma belgesi ilâm niteliğindedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus maddenin dördüncü fıkrasındaki durumdur. Dördüncü fıkra taraflar ve avukatlarıyla arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesinin icra edilebilirlik şerhi aranmadan ilâm niteliğinde belge sayıldığı belirtilmektedir. Bu nedenle maddenin birinci fıkrasındaki durumdan farklı olarak bu kişilerce imzalanmış belgeler icra edilebilirlik şerhine gerek kalmadan sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge teşkil etmektedir¹⁵⁶².

Öğretide, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun m.178 uyarınca seçim kurullarınca düzenlenen tutanaklarla 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu m.20 hükmüne göre düzenlenen tutanakların sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden oldukları ileri sürülmektedir¹⁵⁶³. Ancak, 298 sayılı Kanun'un anılan hükmü, 2008 yılında yürürlükten kaldırılmıştır. Ayrıca mülga 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunun *"Tutanaklar"* başlıklı 20. maddesinin son cümlesine göre; *"Bu koşulları bütünü ile taşıyan ve 16 ncı maddede yazılı memurlar tarafından düzenlenen tutanaklar aksi kanıtlanıncaya kadar geçerlidir"*. Bu hükümle, anılan tutanakların aksi kanıtlanıncaya kadar geçerli belgelerden olduklarının açıkça ifade edildiği görülmektedir. 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 20. maddesinde bu konuda açık bir hükmün bulunmaması karşısında, bunların da sahteliği sabit oluncaya

¹⁵⁶² 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m.18/4. fıkrasına göre, *"Taraflar ve avukatları ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilâm niteliğinde belge sayılır"*.

¹⁵⁶³ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.208-209; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.281.

kadar geçerli belgelerden olduklarına dair düşünceye iştirak etmediğimizi ifade etmek gerekir¹⁵⁶⁴.

6100 sayılı HMK "İlamların ve Resmi Senetlerin İspat Gücü" başlıklı 204. maddesinin birinci bendine göre; "*İlamlar ile düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahteliği ispat olunmadıkça kesin delil sayılırlar*". Bu düzenleme uyarınca ilâmlar sahteliği kanıtlanıncaya kadar geçerli belgelerdendir. İlâm, çekişmeli yargıya ait bir terim olup HMK m.301/2 hükmüne göre, taraflardan her birine verilen hüküm nüshasıdır¹⁵⁶⁵. Hüküm ise yargılama sonucunda, uyuşmazlığın esası hakkında verilen nihai karardır (6100 sayılı HMK m.294/1 – 2.cümle). İlâm terimi, ilâmların icrası bakımından, hukuk mahkemelerince verilen ilâmların dışında, diğer mahkemelerce verilen kararları ve mahkemelerden verilmiş olmayan bazı belgeleri de kapsar¹⁵⁶⁶.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK) m.38'e göre, mahkeme huzurunda gerçekleştirilen sulh, kabul, para borcu ikrarını içeren düzenleme biçimindeki noter senedi, istinaf ve temyiz kefaletnamesi ve icra dairesindeki kefaletler, ilâm niteliğini haiz belgelerden olduklarından sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerdendir. CMK m.253/19'a göre; "*Uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetini haiz belgelerden sayılır*". Ancak uzlaştırma raporu ve belgesi yetkili merci tarafından onaylandıktan sonra ilâm niteliğini kazanacaktır¹⁵⁶⁷. Ceza Muhakemesi Kanunu m.253/17'de uzlaştırma raporu veya belgesinin düzenlendikten sonra Cumhuriyet savcısı tarafından imza ve mühür altına alınması gerektiği öngörülmüştür. CMK m.254 hükmüne göre, kovuşturma aşamasında da uzlaşmaya gidilebileceği düzenlediğinden bu aşamada belgeye onay verecek makam mahkemedir. İnceleme ve onay işlemi hâkim tarafından yapılacaktır. Bu merciler tarafından onaylanmamış olan rapor veya belge, geçerlilik kazanamayacaktır. Dolayısıyla belgenin ilâm niteliğini haiz olması da düşünülemeyecektir¹⁵⁶⁸.

¹⁵⁶⁴ Bkz. Aynı görüşte **EKİNCİ**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.70.

¹⁵⁶⁵ **KURU, Baki/AYDIN, Burak**, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s.262 vd.

¹⁵⁶⁶ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.159.

¹⁵⁶⁷ **YERDELEN, Erdal/ALTUNTAŞ, Şeyda/ERDEM, Dilek Özge/ÖZBEK, Mustafa Serdar/BOZ, Burak/YILMAZ, Berna Aysen**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.271: **EKİCİ ŞAHİN, Meral/YEMENİCİ, Kürşat**, "6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma" Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIII, S.1, Y:2018, s.498.

¹⁵⁶⁸ **YERDELEN/ALTUNTAŞ/ERDEM/ÖZBEK/BOZ/YILMAZ**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, s.270. **FIRAT, Erhan**, Özel Kanunlarda Düzenlenen İlâm Niteliğinde Belgeler, Erzincan

HMK'da belirtilen mahkeme ilâmlarının, adliye mahkemelerine ait ilâmlar, Danıştay'ın tam yargı davası sonunda verdiği kararlar, Sayıştay ilâmları, hakem kararları, yabancı mahkeme ilâmları olduğu söylenebilir¹⁵⁶⁹. Failin sahte belgeler kullanarak mahkemeden ilâm almak şeklinde gerçekleşen eylemi bu kapsamda değerlendirilebilir¹⁵⁷⁰. Ancak 6100 sayılı HMK m.204/1 (mülga HUMK m.295) hükmünde belirtilen mahkeme ilâmları çekişmeli yargıya ilişkin olan, başka bir ifadeyle davacısı ve davalısı bulunan ilâmlardır. Bu nedenle veraset ilâmları, ihtiyati tedbir kararları, tespit kararları, ara kararlar gibi mahkemelerden verilen bir kısım kararlar ile yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlar sahteliği kanıtlanıncaya kadar geçerli belge niteliğinde değil aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge niteliğinde sayılmaktadır¹⁵⁷¹. Sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olan mahkeme ilâmının bu niteliğe kavuşabilmesi açısından kesinleşmesi şart değildir¹⁵⁷². Yabancı mahkeme ilâmlarının ülkemizdeki hukuki geçerliliği ve sonuç doğurabilme nitelikleri her ülke mevzuatına göre değerlendirilmelidir¹⁵⁷³.

6100 sayılı HMK'nun "İlamların ve Resmi Senetlerin İspat Gücü" başlıklı m.204 birinci bendi uyarınca, düzenleme şeklindeki noter senetleri de sahteliği kanıtlanıncaya kadar geçerli belgelerdendir. Bilindiği üzere, noterler, belgeleri, düzenleme ve onaylama olmak üzere iki şekilde oluşturmaktadırlar. Düzenleme biçimindeki noter senetleri, geçerlilik şekli olarak resmi şekle tabi olan, hukuki işlemin meydana getirilmesi ya da hukuk muhakemesinde daha güçlü bir delil elde etmek için bizzat noter tarafından tutanak düzenlemek suretiyle yapılan senetlerdir (1512 sayılı Noterlik Kanunu m.84 - 89)¹⁵⁷⁴.

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2015, s.72.

¹⁵⁶⁹ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.159.

¹⁵⁷⁰ *“Sahte tebligatlarla taraf teşkili sağlanmış gibi gösterilerek alınan mahkeme ilâmının kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olduğu ve verilen cezanın TCK'nın 204/3. maddesi uyarınca artırılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde uygulama yapılarak eksik ceza tayini...”* Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.10.2017 tarih, 2017/4910 E., 2017/6527 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.11.2017 tarih, 2016/12206 E., 2017/7493 K.

¹⁵⁷¹ **GÖKCEN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.113; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.763; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.212; **EKİNCİ/ESEN**, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.287; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.11.2011 tarih, 2008/4717 E., 2011/22178 K.

¹⁵⁷² **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.762 vd.

¹⁵⁷³ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.159; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.282.

¹⁵⁷⁴ **ÖZBEK, Mustafa**, Noter Senetlerinde Sahtelik, NOTEV-Noterlik Hukuku Araştırma Enstitüsü, Prestij Matbaacılık, Ankara 2001, s.32; *“Kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge niteliğinde bulunan Beşiktaş 25. Noterliği'nin 06.12.2011 tarihli ve 28569 yevmiye numaralı vekaletnamesi nedeniyle sanıklara verilen cezanın TCK'nın 204/3. maddesi gereğince artırılması*

Düzenleme şeklinde yapılan işlemlerin neleri içerecekleri Noterlik Kanunu'nun "Düzenleme" başlığını taşıyan m.84 ve 85 hükümlerinde yer almıştır. Anılan yasanın "Düzenleme Şeklinde Yapılması Zorunlu İşlemler" başlıklı m.89 hükmünde ise noterde düzenleme şeklinde yapılması zorunlu kılınan belgelere yer verilmiştir. Bunlar bakımından noterde düzenleme şeklinde yapılma hususu geçerlilik şartı olarak öngörülmüştür. Burda dikkat edilmesi gereken husus, maddede sayılan belgelerin noterde düzenleme şeklinde yapılmasının zorunlu olduğudur. Ancak burada sayılmayan başka belgeler de ihtiyari olarak noterde düzenleme şeklinde yapılabilir. Kanaatimizce, bu şekilde zorunlu olmadığı halde noterde düzenleme şeklinde oluşturulan belgeler de sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden sayılırlar.

1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun "Noterlik İşlemlerinin Hükümleri" başlıklı 82. maddesi uyarınca, düzenleme şeklinde yapılan işlemler noter tarafından oluşturulduğundan içerik ve onay bölümleri de dâhil olmak üzere tümü itibariyle sahteliği sabit oluncaya kadar geçerlidir¹⁵⁷⁵. Onaylama şeklinde gerçekleştirilen noter işlemlerine gelince, bu belgeler, noterlik dairesi dışında düzenlenen işlemlerdeki imzaların onaylanması yoluyla yapılır¹⁵⁷⁶. Bu onaylama, noter önünde atılmış veya dışarıda atılmış ancak ilgilisi tarafından kendine aidiyeti noter huzurunda kabul edilen imzanın, imzayı atan kişiye ait olduğuna dair bir şerh verilmesi suretiyle belgeleme yapılması şeklinde gerçekleşir. Bu belgelere ilişkin olarak 6100 sayılı HMK'nın İlamların ve Resmi Senetlerin İspat Gücü başlıklı m.204 ile 1512 sayılı Noterlik Kanunu m.82 hükümleri gözetildiğinde, noterlerce gerçekleştirilen imza tasdikinin, tasdik edilen imzanın ilgiliye ait olmasını belgelendirme özelliği bulunmasına karşın belgelerin ve hukuki işlemlerin içeriklerini kapsamaz. Söz konusu senetlerin içeriği dışarıda hazırlandıktan sonra noter onayına sunulduğu ve noter tarafından sadece imzayla tarih kısımları tasdik edilen senetler olmaları nedeniyle bu senetler de kesin delil olmakla birlikte içerikleri aksi kanıtlanıncaya kadar; imza ve tarih kısımları ise sahteliği ispatlanıncaya kadar

gerektiğinin gözetilmemesi..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.03.2020 tarih, 2017/16027 E., 2020/2256 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.02.2019 tarih, 2017/6020 E., 2019/1038 K.

¹⁵⁷⁵ "Suça konu düzenleme şeklindeki vekâletnamenin, 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 82. maddesi gereğince sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olması nedeniyle eyleminin 5237 sayılı TCK'nun 204/1-3. maddesine uygun suçu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde eksik ceza tayini isabetsizliği..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.02.2016 tarih, 2014/10991 E., 2016/974 K.; Aynı yönde Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 03.02.2016 tarih, 2015/12856 E., 2016/806 K.

¹⁵⁷⁶ **GÖKÇE, Ziya**, Noterlik Hukuku Noterlikle İlgili Mevzuat, C:1, Ankara 1996, s.125; **BİLGİN, İsmet**, Noterlik Kanunu ve Tatbikatı, Ankara 1982, s.125.

geçerlidir¹⁵⁷⁷. Bu belgelerde noter, imzanın huzurunda atıldığını ve imzanın atan kişiye ait olduğunu şerh vererek onaylar. Bu tür belgelerin yalnızca, imza, tarih ve noterlerce gerçekleştirilen onay bölümü şerhi noter tarafından yapıldığı için sahteliği sabit oluncaya dek geçerli resmi belge niteliğindedir¹⁵⁷⁸.

Resmi sıfatı haiz noterlerin belgelendirmeye görevli olduğu bölümler, senetteki tarihlere, düzenleme yerine, merasimin ifasına dair şerhlere, tarafların sıfatlarına, tarafların beyanlarına ve imzalarına yöneliktir. Onaylama biçimindeki noter senetleri yönünden ise noterin onayı sadece imza ve tarihi kapsadığı için sahtecilik suçuna konu olabilecek hususlar da bunlardan ibarettir. Bu durumda senetteki içeriğin aksi normal ispat kurallarına (HUMK m.290) göre kanıtlanabilecektir¹⁵⁷⁹. Noterlik dairesi dışında sahte olarak düzenlenip notere aslına uygunluğu onaylattırılan belgeler, noterlerce doğrudan düzenlenen belge olarak kabul edilemez. Failin dışarda sahte olarak düzenlediği belgeyi Noterlik Dairesine onaylattırılması bu belgenin noter senedi olması için yeterli değildir¹⁵⁸⁰.

Yabancı ülkelerdeki noterlik işlemleri, Noterlik Kanunu'nun, noterlik işlemleri konusundaki hükümlerine göre konsoloslar tarafından, konsolosluk binasında yerine getirilir. 1512 sayılı Kanun'un "Yabancı Memleketlerdeki Noterlik İşleri" başlıklı 14. kısmı altında yer alan m.193'e göre; *"Bu kanunun 41, 51, 53, 54, 55, 60, 61, 68 ila 70, 72 ila 76, 78 ila 108, 113 ila 116 ve 198/A maddeleri ile on dördüncü kısımdaki maddeler dışında kalan hükümleri, konsoloslar hakkında uygulanmaz"*. Yurt dışında konsoloslarca

¹⁵⁷⁷ **ÖZBEK**, Noter Senetlerinde Sahtelik, s.34-37-38.

¹⁵⁷⁸ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.285; *"Tamamen sahte oluşturulan tercüme edilip İstanbul 14. Noterliğince de onaylanmış gibi düzenlenen Sosyalist Federatif Yugoslavya Cumhuriyeti ve Suudi Arabistan sürücü belgelerinin, 1512 sayılı Noterlik Kanununun 82/3. maddesinin son cümlesinde "Bu işlemlerde imza ve tarih, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerlidir." denilmesi karşısında mahkemenin TCK'nun 204/3. maddesinin uygulanması gerektiği yönündeki kabulünde bir isabetsizlik bulunmadığından tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir."* Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.06.2015 tarih, 2013/9359 E., 2015/27189 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 02.04.2012 tarih, 2008/12710 E., 2012/4519 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 08.06.2016 tarih, 2014/19529 E., 2016/5345 K.

¹⁵⁷⁹ **KURU**, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, s.262 vd.

¹⁵⁸⁰ *"Sanık tarafından Kadıköy 26. Noterliğine 02.11.2006 gün ve ... yevmiye numarası ile tasdik ettirilen Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisans Diplomasının 1512 sayılı Noterlik Kanununun 82 ve devamı maddeleri uyarınca düzenleme şeklindeki belgelerden olmaması ve noter onayında da bir sahtecilik bulunmaması nedeniyle 'kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge' niteliğinde olmadığı..."* Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.01.2013 tarih, 2010/15230 E., 2013/118 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.01.2016 tarih, 2014/4455 E., 2016/644 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.01.2016 tarih, 2014/4455 E., 2016/644 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.11.2019 tarih, 2017/12023 E., 2019/7636 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.01.2016 tarih, 2014/11829 E., 2016/395 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.12.2019 tarih, 2017/15072 E., 2019/9774 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.01.2018 tarih, 2017/4285 E., 2018/76 K.

düzenlenen hukuki işlemlerin de sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belgelerden olduğunu ifade edebiliriz. Anılan yasanın 82. maddesi yurt dışında düzenlenen noter belgeleri bakımından geçerli olduğu için bu madde uyarınca Türkiye’de yapılan işlemlerde olduğu gibi yurt dışında konsolos tarafından gerçekleştirilen imza tasdiki de tasdiki yapılan imzanın ilgisine ait olduğunu belgelendirme niteliğindedir. Dolayısıyla, hukuki işlemin içeriğini kapsamına almaz. Bu işlemlerdeki imza ve tarih kısımları, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerlidir. Bunlar dışında kalan kısımların ise aksi sabit oluncaya kadar geçerli olduğu ifade edilebilir. Bu kapsamda yurt dışında usulüne uygun olarak konsoloslar tarafından düzenlenen vekâletnameler yurt içinde noterler tarafından düzenlenen vekâletnamelerle aynı hukuki değerdedir¹⁵⁸¹. Yargıtay bir kararında, Köln Başkonsolosluğu tarafından düzenlenmiş gibi sahte vekâletname düzenleyen sanığın eylemini, TCK m.204/3. fıkrası kapsamında kabul ederek bu madde uyarınca hüküm kuran mahkeme kararını onamıştır¹⁵⁸².

TCK m.204/3. fıkrasındaki daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal olarak kabul edilen belgelerin “aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge” olmadığı hususuna dikkat edilmesi gerekir. Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılabacağı üzere, “aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge” ile “sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge” birbirinden farklı kavramlardır. Kanunların sahteliği ispatlanıncaya kadar geçerli bir resmi belge olarak kabul etmediği resmi belgelere, aksi sabit oluncaya kadar geçerli belgeler diyebiliriz¹⁵⁸³. Aksi sabit oluncaya kadar geçerli belgeler, karine gereği doğru oldukları kabul edilen ancak belgenin kapsadığı durum veya olayın aksini ispat etmenin mümkün olduğu belge türüdür. Bunlar sahteliği ispat edilinceye kadar geçerli belgelerden daha zayıf ispat gücüne sahiptir¹⁵⁸⁴. Sahteliği ispat edilinceye kadar geçerli belgenin içeriğinin aksi ispat edilememekte olup bunlar, sahte oldukları ispat edilmedikçe geçerli belge olarak kabul edilirler. Yukarıda sınırlı olarak saydığımız sahteliği ispatlanıncaya kadar geçerli belgelerin dışında kalan belgeler oldukça fazladır. Resmi belgelerin büyük çoğunluğunu aksi sabit oluncaya kadar geçerli belgeler oluşturmaktadır. Doktrinde bu belgeler, mutlak olmayan belge olarak da isimlendirilmektedir¹⁵⁸⁵. HMK m.204/2. fıkrasına göre; *“İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili*

¹⁵⁸¹ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.286.

¹⁵⁸² Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.12.2012 tarih, 2010/5898 E., 2012/20985 K.

¹⁵⁸³ ÇETİN/MALKOÇ, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.161.

¹⁵⁸⁴ EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.271.

¹⁵⁸⁵ GÖZÜBÜYÜK, Gözübüyük Şerhi, s.280.

memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgeler, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılırlar”.

Kanuni düzenlemede resmi belgenin açıkça sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olduğu belirtilmediği sürece resmi belgelerin aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge olduğunu ifade etmek mümkündür¹⁵⁸⁶. Dolayısıyla, tapu kayıtları, nüfus sicil kayıtları, görevliler tarafından görevleri kapsamında tanzim edilen bir olayı ya da durumu aktaran tutanaklar, görev gereğince verilen belgelerle yazılar gibi belgeler aksi sabit oluncaya kadar geçerli belgelerdendir¹⁵⁸⁷. Ancak “*sahteliği ispat oluncaya kadar geçerli resmi belge*” kapsamı dışındaki tüm diğer resmi belgeleri, aksi sabit oluncaya kadar geçerli belge olarak nitelendirmek yüzeysel ve genel bir tabir olur. Çünkü bunların arasında sadece adi bilgi içerenler de bulunmaktadır. Örneğin zabıta tarafından bir suç hakkında düzenlenen tutanaklar böyledir. Bu tutanaklar bağlayıcı değildir¹⁵⁸⁸. HMK m.205'e göre; “*Mahkeme huzurunda ikrar olunan veya mahkemece inkâr edenden sadır olduğu kabul edilen adi senetler, aksi ispat edilmedikçe kesin delil sayılırlar*”. Bu maddede sayılan belgelerin de aksi ispat edilinceye kadar geçerli olduğu ayrıca belirtilmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında, “sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge ile aksi kanıtlanıncaya kadar geçerli belgenin” farklarına değinmiştir.

“Hukuki bir sonuç doğurmaya veyahut bir durumu belirlemeye veya ispat etmeye yarayan yazılara varaka denilmektedir. Varakaların onları düzenleyen kişilerin sıfat ve görevlerine göre, ya hususi veya resmi olmaktadır. Bu itibarla hukuki bir sonuç doğurmaya veyahut bir durumu belli etmeye veya ispata yarayan resmi varakaların hukuki değer ve niteliklerinin bir kanun hükmü ile açıkça belli edilmiş olması gerekmektedir. Yürürlükteki mevzuatta resmi varakaların hukuki değer ve nitelikleri, bazı hallerde ya bir kanun hükmü ile belli edilmekte veyahut ayrıca bir hüküm sevk edilmemektedir. Açık bir hüküm sevk edilmiş bulunan hallerde, kanun koyucu resmi varakaları iki gurupta müतालa ederek, bunların bir bölümünü 'sahteliği ispat oluncaya kadar' ve diğer bölümünü de 'hilafı sabit oluncaya kadar' muteber diye tanımlamaktadır. Bu nedenle kanunda ayrıca açıklama yapılmayan hallerde resmi varakaları, genel kural olarak hilafı

¹⁵⁸⁶ YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.5648; GÜLER, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu s.120; GÖKÇAN, Resmi belgede Sahtecilik Suçu, s.113.

¹⁵⁸⁷ GÖKÇAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.113; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 25.03.2019 tarih, 2019/1761 E., 2019/3050 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.02.2019 tarih, 2017/243 E., 2019/1000 K.

¹⁵⁸⁸ KARDAS, Ümit/ÇINGİ, Mehmet, Askeri Ceza ve Ceza Yargısı, Kazancı Yayınları, İstanbul, 2001, s.904; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.12.2011 tarih, 2008/7675 E., 2011/22926 K.

sabit oluncaya kadar muteber saymak zorunluluğu vardır. Zira ceza bakımından kanunkoyucu sahteliği ispat oluncaya kadar muteber evrakta işlenen sahtecilik eylemlerine daha ağır ceza müeyyidesi koymuş bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse; HUMK.nun 295 inci maddesinde, mahkeme ilâmları ile noterlerce re'sen tanzim olunan senetler sahtelikleri ispat oluncaya kadar kesin delil sayılmıştır. Bu tür bir varakayı sahte olarak düzenleyen sanığın, TCK'nın 339/1 inci maddesinin ikinci cümlesi ile cezalandırılmasına karar verilecektir. Medeni Kanunun 7 inci maddesi ile, resmi sicil ve senetlerin doğru olmadığı sabit oluncaya kadar münderecatı ile amel olunacağı kabul edilmiştir. Bu hükme göre, tapu sicilleri ile nüfus kayıtlarının hilafı sabit oluncaya kadar geçerli resmi evraktan sayılmaları gerekmektedir. HUMK.un 295 inci maddesinde de, salahiyyetlar memurların, salahiyyetleri dâhilinde usulüne tevfiķan tanzim ve tasdik ettikleri vesikalar hilafı sabit oluncaya kadar kesin delil sayılmıştır. Bu tür varakayı sahte olarak düzenleyen sanığın ise, TCK'nın 339/1 inci maddesinin birinci cümlesiyle cezalandırılmasına karar verilmesi gerekmektedir. Olayımızda da, 'hilafı sabit oluncaya kadar muteber varaka'lardan olan Orman suçu için zabıt varakasını sahte olarak düzenleyen sanığın TCK'nın 339/1. maddesinin birinci cümlesi ile cezalandırılmasında zorunluluk bulunduğundan, sanığın temyiz itirazının bu nedenle kabulü ile, direnme hükmünün bozulmasına karar verilmiştir"¹⁵⁸⁹.

2.3.1.2. Suçun Terör Amacıyla İşlenmesi

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun "Terör amacı ile işlenen suçlar" başlıklı 4. maddesi, TCK'da ve diğer kanunlarda düzenlenen bazı suçların, bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde, terör amacıyla işlenmeleri durumunda, bu suçları terör suçu olarak kabul etmiştir. Anılan kanun, sayılan suçların düzenlenmiş oldukları kanun maddeleri uyarınca hükmolunacak cezanın, 3713 sayılı Kanun m.5 hükmüne göre artırılacağını düzenlenmiştir. 3713 sayılı TMK m.4'te terör amacıyla işlenen suçlar arasında TCK m.204'te bulunduğundan, resmi belgede sahtecilik suçunun terör amacıyla işlenmesi durumunda hükmolunacak ceza yarı oranında arttırılarak uygulanacaktır¹⁵⁹⁰.

¹⁵⁸⁹ Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun, 4.5.1987 tarih, 6-141/256 sayılı ilâmı. (Karar için bkz. **GÜLTAŞ, Veyssel**, Uygulamada Ağır Ceza Davaları, Ankara 2002, s.434); **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.209-210.

¹⁵⁹⁰ **ŞAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.125; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.235.

2.3.2. Daha Az Cezayı Gerektiren Nitelikli Hal (TCK m.211)

5237 sayılı TCK'nın "Daha az cezayı gerektiren hal" başlıklı 211. maddesine göre; "*Bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi halinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir*". Bu hükmün karşılığı, 765 sayılı TCK m.347'de düzenlenmişti. 765 sayılı TCK m.347'de düzenlenen hafifletici sebeplerin gerçekleşmesi bakımından, belgenin resmi belge ya da özel belge olması durumuna göre yaptırım değişiklik göstermekteydi. 5237 sayılı TCK'da ise belgenin türü itibarıyla ayırım yapılmaksızın cezanın yarı oranında indirileceği öngörülmüştür. Bu nedenle 5237 sayılı TCK'daki düzenleme, mülga 765 sayılı TCK'daki düzenlemeye kıyasla yaptırım bakımından daha ağır nitelik taşımaktadır. Bunun yanında 5237 sayılı TCK m.211 hükmü, hem "*hukuki ilişkiye dayanan alacağın kanıtlanması*" için hem de "*gerçek bir durumun belgelenmesi*" yönünden ve bütün belgede sahtecilik suçları açısından uygulanabilir bir ortak nedendir. Bu bakımdan 765 sayılı TCK m.347'ye göre daha kapsamlı bir hüküm durumundadır¹⁵⁹¹.

Anılan maddede amaç arandığından bu nitelikli hal açısından manevi unsurun genel kasta ilave olarak özel kast olduğu ifade edilmektedir¹⁵⁹². Maddenin tatbiki açısından, failin resmi belgede sahtecilik suçunu, bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı ispat ya da gerçek bir durumu belgelenmek amacıyla gerçekleştirmesi aranır. Kanun koyucu, burada failin saikini gözeterek¹⁵⁹³ hukuki bir ilişkiden kaynaklanan alacağı ispatlayabilme veya gerçek bir olayı belgelendirebilme amacıyla gerçekleştirilen sahteciliklerdeki haksızlık içeriğinin diğer sahteciliklere göre daha az olduğunu düşünerek bu şekilde bir nitelikli hal düzenlemiştir¹⁵⁹⁴. Failin gerçek olduğunu bildiği veya gerçek kabul ve zannettiği bir olayın ispat vasıtasını elde etmek maksadıyla hareket etmiş olması gerekir. Bununla birlikte ispat edilmesi istenilen durum gerçek ve doğru olmak zorunda değildir. Sanığın bu olayın doğruluğu inancıyla hareket etmesi,¹⁵⁹⁵ başka

¹⁵⁹¹ MALKOÇ, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3548.

¹⁵⁹² SOYASLAN, Özel Hükümler, s.515.

¹⁵⁹³ MALKOÇ, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3547.

¹⁵⁹⁴ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.786-787; "*Suç konusu katılana ait kaşe imza ile onaylanan statik betonarme projesinin içeriği itibarıyla doğru ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş olması halinde, sanığın eyleminin 5237 sayılı TCK'nın 211. maddesindeki "gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla resmi belgede sahtecilik" suçunu oluşturup oluşturmayacağının tartışılması gerektiğinin gözetilmemesi...*" Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 30.06.2020 tarih, 2018/1184 E., 2020/3693 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.01.2019 tarih, 2017/14963 E., 2019/176 K.

¹⁵⁹⁵ MALKOÇ, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3546.

bir ifadeyle failin söz konusu amaçla hareket etmiş olması gerekli ve yeterli görülmüştür¹⁵⁹⁶.

Bu düzenleme nedeniyle, failin bir hukuki ilişkiye dayalı alacağı ispat ya da gerçek bir durumu belgelemek amacıyla belgede sahtecilik yapması durumunda cezasından indirim yapılacaktır. Kanun koyucu bu düzenlemeyle faildeki saikin başkalarının hakkına el uzatmak olmadığını ve saldırıya uğrayanın, hakkını koruma veya sağlama düşüncesiyle hareket ettiğini düşünerek bu amaçla yapılan hareketi korumaktadır¹⁵⁹⁷. Burada öncelikle alacak ilişkisinin hukuka uygun olması gerekir¹⁵⁹⁸. Bir tür iyi niyet, kötü niyet ayrımı söz konusudur. Sahtecilik vasıtasıyla kanıtlanmak istenen hususun aslında doğru ve gerçek olması gerekmemektedir. Failin iyi niyetle buna inanması yeterlidir¹⁵⁹⁹. Diğer bir deyişle failin gayesi haksız olmamalıdır ve fail başkalarına zarar verme amacıyla değil kendisini uğradığı ya da uğrayacağına inandığı zarardan koruyabilmek saikiyle fiili gerçekleştirmiş olmalıdır¹⁶⁰⁰. Bu nedenle öngörülen cezayı hafifletici neden objektif değil, sübjektif bir özellik taşımaktadır. Nedenin gerçek olduğuna inanılması, zannedilmesi ve öyle kabul edilmesi yeterlidir. Burada fail açısından yapılacak değerlendirme makul ve mantıklı, kabul edilebilir sübjektif bir değerlendirme olup objektif bir değerlendirme değildir. Gayenin haksız bulunmaması, fiilin başkalarına zarar vermek niyetiyle değil kendisini, maruz kaldığı yahut kalacağına inandığı zarardan korumak amacıyla fiili gerçekleştirmesi aranır. Bu nedenle olay gerçek olmasına rağmen onu belgeleyen belge sahte olarak oluşturulduğunda bu madde uygulanacaktır¹⁶⁰¹.

¹⁵⁹⁶ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.374.

¹⁵⁹⁷ **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3546; Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 10.02.2016 tarih, 2015/5895 E., 2016/1057 K.

¹⁵⁹⁸ **DONAY, Süheyl/KAŞIKÇI, Mahmut**, Türk Ceza Kanunu, Cilt 1, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2005, s.290.

¹⁵⁹⁹ **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.412; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.262; “765 sayılı TCK’nun 347. (5237 sayılı TCK’nun 211) maddesindeki hafifletici nedenin uygulanabilmesi için fail gerçek olan bir olayın kanıtlanmasını sağlamak amacıyla hareket etmiş olmalı, kanıtlanmak istenen olayın doğruluğu veya gerçekliği koşul olmayıp, failin iyi niyetle bu olayın doğruluğuna inanması yeterlidir.” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 22.12.2015 tarih, 2015/8662 E., 2015/32073 K.

¹⁶⁰⁰ **ÇETİN/MALKOÇ**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, s.378; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.412.

¹⁶⁰¹ **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3547; 1887 İtalyan Ceza Kanunu tasarısının gerekçesinde; bu konuyla ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır; “Şüphesiz ki, cürmî bir vasıtayı kullanmak, bunun yöneldiği gaye ile hukuka uygunluk kazanamaz; ancak bu gaye haksız olmadığı ve suçlu da başkasına zarar vermek değil, bizzat kendisini bir zarardan korumak istediği cihetle, sahtekârlığın isnat kabiliyeti bir hayli hafiftir ve bu itibarla verilecek ceza da hafif olmak lazımdır” **MANZINI**, 182, (Aktaran **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.412)

Bu hükmün uygulanabilmesi için taraflar arasında suç tarihinden önce bir hukuki ilişki ya da gerçek bir durum bulunmalıdır. Sahtecilik fiili, gerçek olan bu ilişki/durumu belgelemek için yapılmalıdır¹⁶⁰². Maddedeki ifadelerden yola çıkarak açıklarsak fail bir hukuki ilişkiye dayanan alacağını ispat için sahte bir belge üretmektedir¹⁶⁰³. Örneğin fail, borçlusunun kendisine ödeme yapmaması nedeniyle alacağının kanıtını ve dolayısıyla da tahsilini sağlayabilmek amacıyla karşı tarafı borçlu gösteren sahte bir senet ya da bono düzenler. Burada söz konusu olan hukuki ilişkiyle bu hukuki ilişkinin temelini oluşturan borçluluk ilişkisi gerçekte bulunmaktadır. Alacaklı konumunda olan fail bu hukuki ilişkiyi belgelendirebilmek amacıyla sahte bir belge düzenlemektedir. Maddedeki ikinci hareket ise gerçek bir durumun belgelendirilmesi maksadıyla resmi belgede sahtecilik yapmaktadır¹⁶⁰⁴. Failin, sözlü kira sözleşmesiyle fiilen oturduğu evle ilgili olarak gerçek duruma uygun sahte bir kira sözleşmesi düzenleyip kullanması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Burada kiracı, gerçek bir olayı belgelendirmek için sahte belge tanzim etmiş olur¹⁶⁰⁵. Sanığın, alacağının delili olarak sahte bono düzenlemesi¹⁶⁰⁶, el konulan sürücü belgesinin geri alma koşulları oluşmasına rağmen sahtesini düzenleyerek kullanması¹⁶⁰⁷, kendi kimlik bilgileriyle sahte nüfus cüzdanı düzenlemesi¹⁶⁰⁸ vb. durumlarda anılan madde hükmü söz konusu olur.

Faildeki amaç haksız olmamalıdır. Fail fiilini başkasına zarar vermek gayesiyle değil maruz kaldığı veya kalacağını düşündüğü zarardan kendisini koruma niyetiyle haklı

¹⁶⁰² **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.373; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.224.

¹⁶⁰³ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.06.2014 tarih, 2012/27378 E., 2014/11373 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.01.2017 tarih, 2015/6518 E., 2017/144 K.

¹⁶⁰⁴ “*Sanığın destekleme alabilmek için başvurduğu belgeler arasında yer alan suça konu arazi bilgileri formlarında; arazi ve ekilen ürün miktarı yönünden herhangi bir sahtecilik tespitinde bulunulmaması karşısında; belgelerdeki aza adına atılan ve diğer imzalarındaki sahtecilik eylemlerinde, gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla sahtecilik yapılması nedeniyle 5237 sayılı TCK’nun 211. maddesi hükmünün uygulanması gerektiğinin düşünülmemesi...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.10.2016 tarih, 2015/3221 E., 2016/6901 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.11.2011 tarih, 2008/7804 E., 2011/21509 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.02.2018 tarih, 2017/4125 E., 2018/1018 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.03.2013 tarih, 2012/125 E., 2013/3814 K.

¹⁶⁰⁵ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.786-787; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.02.2020 tarih, 2017/15687 E., 2020/1552 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19/02/2019 tarih, 2017/3051 E., 2019/1663 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.05.2018 tarih, 2017/2704 E., 2018/4948 K.

¹⁶⁰⁶ “*Sanığın, katılandan alacaklı olduğunun iddia ve kabul olunması karşısında, eylemin 5237 sayılı TCK’nın 211. maddesindeki ‘bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla resmi belgede sahtecilik’ suçunu oluşturup oluşturmayacağı karar yerinde tartışıldıktan sonra, sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiğinin gözetilmemesi...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 18.01.2018 tarih, 2017/4631 E., 2018/441 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.02.2018 tarih, 2017/4575 E., 2018/845 K..

¹⁶⁰⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.05.2018 tarih, 2016/9783 E., 2018/4342 K.

¹⁶⁰⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.02.2013 tarih, 2011/5927 E., 2013/2833 K.

olduğunu düşünerek sahteciliği gerçekleştirmiş olmalıdır¹⁶⁰⁹. Ancak bu saikin ilişkin olduğu durumun gerçekten doğru olup olmamasının maddenin uygulanması bakımından bir etkisi bulunmamaktadır¹⁶¹⁰. Başka bir ifadeyle ispat edilmeye çalışılan olay gerçek olmak zorunda değildir. Bu nedenle fail, bu durumun gerçek olduğuna inanarak hareket etmişse maddenin uygulanması mümkündür¹⁶¹¹. Ancak failin doğru ve gerçek olduğunu düşündüğü bir alacağın ya da olayın delilini oluşturma gayesiyle hareket etmesinin yanında bu inancı, mantığa uygun, geçerli, kabul edilebilir ve meşru olmalıdır¹⁶¹². Bu konuda failde samimi bir hata mevcut ise durum gerçek olmasa da anılan indirim sebebi uygulanarak sanığın cezasında indirimde gidilir. Aksi halde, yani fail daha önceden hiçbir hukuki ilişkisinin bulunmadığı bir kişiden alacağının bulunduğunu ileri sürerek sahtecilik yapmışsa bu maddeden yararlanamaz¹⁶¹³.

Hafifletici sebebin uygulanabilmesi için failin olayı başka gerçek bir vasıtayla ispatlama olanağının olup olmamasının önemi bulunmamaktadır¹⁶¹⁴. Amaç ve konu ayrıca meşru ve ahlâka uygun olmalıdır¹⁶¹⁵. Alacağın nedeni olan hukuki ilişki özel hukuk ya da kamu hukuku ilişkilerinden doğmuş olabilir. Yeter ki alacak hakkının varlığını gösteren hukuki ilişki hukuk düzenince korunan yasal bir ilişki olsun. Aksi halde m.211 hükmünün uygulanma olanağı bulunmaz¹⁶¹⁶. Örneğin, kumar alacağının bulunduğu iddiasıyla sahte senet düzenleyen kişi bu madde hükmünden yararlanamaz. Faildeki subjektif inancın makul, meşru ve haklı olması gerekir¹⁶¹⁷. Dolayısıyla taraflar arasındaki hukuki ilişkinin veya gerçek olduğu ileri sürülen durumun varlığının kesin şekilde kanıtlanması zorunlu olmayıp failde oluşan bu konudaki inancın yaşamın olağan akışına uygun olması ve bunun haklı temellere dayanması hususları araştırılmalıdır. Madde, hiç mevcut olmayan bir belgenin sahte olarak üretilmesi durumunda da bonodaki değer

¹⁶⁰⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 09.11.2010, 2010/11-143 E., 2010/220 K.

¹⁶¹⁰ **EREM**, Ümanist Doktrin, s.59.

¹⁶¹¹ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.373.

¹⁶¹² **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3548.

¹⁶¹³ **EREM**, Ümanist Doktrin, s.59.

¹⁶¹⁴ **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.374; **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, 3547; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.473; **ÖZEN**, Özel Hükümler, s.943; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.262; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.767; **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.412.

¹⁶¹⁵ **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3547.

¹⁶¹⁶ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.530.

¹⁶¹⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 26.10.2010 tarih, 143/220 E.-K.; 14.06.2005 tarih, 38/63E.-K.

artırılmasında olduğu gibi mevcut gerçek bir belgede değişiklik yapılarak gerçekleştirilen sahtecilik suçlarında da koşullarının oluşması halinde uygulanabilir¹⁶¹⁸.

Saikin meşru olması hususu, işlenen sahtecilik fiilinin suç vasfını kaldırmaz. Ancak gayenin haksız bulunmaması ve fiili başkalarına zarar vermek için değil kendisini bir zarardan korumak için işlemesi sebebiyle failin cezasından indirim yapılması şeklinde düzenleme yapılmıştır. Başka bir ifadeyle, amacın bir hakka dayanmış olması hususu, gerçekleştirilmiş bulunan sahtecilik fiilinin suç niteliğine etki etmez, yani eylemi suç olmaktan çıkarmaz. Bu durumda suç tüm unsurlarıyla oluşmasına rağmen işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı düşüncesinden hareketle özel kanuni düzenleme gereği failin cezasından indirim yapılır¹⁶¹⁹.

Bilerek gerçekte olandan fazlasını kanıtlamak için sahte belge düzenlenmesi halinde, bu hafifletici sebep uygulanamaz¹⁶²⁰. Failin oluşturduğu sahte belgenin ispat edilmek istenen gerçek durumdan daha fazla değer taşıması halinde, bu indirim sebebi uygulanmaz¹⁶²¹. Ancak bu fazlalık ve azlık, mutlak olarak değil yanlış paylarını da değerlendirmek suretiyle dikkate alınmalıdır. Örneğin, fail kendince yanlış faiz hesabı yaparak gerçek bedelden bir miktar fazla alacak içeren belge düzenlemişse de bu hüküm uygulanabilir¹⁶²². Burada önemli olan bu fazlalığın, fazla hesaplamanın makul ve iyiniyetli olarak değerlendirilebilmesidir. Alacağın kanıtlanmasında öncelikle sanığın, mağdurdan gerçek alacağının saptanması, saptanamadığı takdirde üzerinde uyuşulan alacak miktarının ve yılının belirlenmesi, bu miktarın, (para döviz ise kurundaki artış) enflasyon, ticari faiz vs. gibi unsurlarla birlikte sahtecilik konusu senetteki tutara ulaşmış ulaşmadığı gözetilmelidir¹⁶²³.

Fail gerçek durumu kısmen değiştirerek belge düzenlemişse bu maddeden istifade ettirilmez. Örneğin, gerçekten kira ilişkileri olmasına karşın bunun kapsamını farklı gösterecek şekilde sözleşme düzenlediğinde bu indirim sebebinden yararlandırılmaz¹⁶²⁴.

¹⁶¹⁸ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.529; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.01.2019 tarih, 2017/15096 E., 2019/156 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.03.2019 tarih, 2017/15010 E., 2019/2291 K.

¹⁶¹⁹ **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3546; **GÖZÜBÜYÜK**, Gözübüyük Şerhi, s.373.

¹⁶²⁰ **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.412; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.263.

¹⁶²¹ **MALKOÇ**, Yeni Türk Ceza Kanunu, 2008, s.1859; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.473; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.263.

¹⁶²² **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3547.

¹⁶²³ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.532.

¹⁶²⁴ “Sanık ile katılan arasındaki kira sözleşmesinin 10 yıllık ve aylık 500 TL bedelli düzenlendiği, sanık tarafından sahte oluşturulan kira sözleşmesinin ise senelik ve aylık 200 TL bedelli düzenlendiği, sahte sözleşmenin gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla yapılmadığı, bu nedenle TCK’nin 211.

Mağdurla aralarında herhangi bir alacak borç ilişkisi bulunmamasına karşın sanığın salt alacağının olduğunu ileri sürmesi, maddenin uygulanması için yeterli değildir. Başka bir ifadeyle sanık ve mağdurun arasında herhangi bir alacak-borç ilişkisi bulunmamasına rağmen sanık bir hak talebinde bulunup buna ilişkin sahte belge düzenlemişse bu durumda TCK m.211'deki indirimden istifade ettirilemez¹⁶²⁵.

Doktrinde büyük çoğunlukla bu indirim nedenin uygulanabilmesi için sahte belgeyle ispat edilmek istenen olayın doğru veya gerçek olmasının gerekmediği, failin bu niyetle hareket etmiş olmasının yeterli olduğu kabul edilmektedir¹⁶²⁶. Ancak **Özbek/Doğan/Bacaksız**'a göre; “*Failin bu nitelikli halden yararlanabilmesi için fail ile belgenin muhatabı arasında gerçek bir hukuki ilişkinin ve bu ilişkiye dayalı bir alacağın varlığı gerekir. Eğer gerçekten bu şekilde bir alacak olmamasına rağmen fail olduğunu düşünerek fiili gerçekleştirmişse hata hükümlerinden yararlanabilme imkânı vardır (TCK m.30/2)*”¹⁶²⁷. Failin alacağını kanıtlamak amacıyla yaptığı sahteciliğin ilgili kişiye yönelik olması gerekir. Üçüncü kişiye yönelik olursa madde uygulanmaz. Örneğin, fail kendisine sattığı malların bedelini alamadığı kişi yerine onun ortağı ya da aile fertlerinden birinden alacağı varmış gibi belge düzenlerse bu maddeden yararlandırılmaz¹⁶²⁸. Daha az ceza verilmesini gerektiren nedenler subjektif nitelikte olduğundan TCK m.211 hükmü sadece koşulları taşıyan sanık veya sanıklara uygulanacaktır. Suça katılan diğer sanıklara, onlar da aynı saikle hareket etmemişlerse uygulanmayacaktır. Başka bir ifadeyle diğer şerikler ancak maddede aranan saikle hareket etmişlerse bu maddeden yararlanırlar¹⁶²⁹.

Madde hükmünde açık bir şekilde, belgede sahtecilikten bahsedilmesi nedeniyle bu hafifletici sebebin “açığa imzanın kötüye kullanılması” suçu açısından uygulanmasının olanaklı olmadığı ileri sürülmektedir¹⁶³⁰. Buna karşın Yargıtay bir olayda, açığa imzalı senedi doldurarak kullanan sanığın eyleminin TCK m.211 kapsamında kalıp kalmadığının araştırılıp değerlendirilmesine yönelik olarak bozma

maddesinin uygulama koşullarının oluşmadığı anlaşıldığından, tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.09.2019 tarih, 2017/11535 E., 2019/6306 K.

¹⁶²⁵ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.767; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.227.

¹⁶²⁶ **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.412; **EREM**, Ümanist Doktrin, s.59; **MALKOÇ**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, 2013, s.3546; **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.766-767; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.227.

¹⁶²⁷ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.851.

¹⁶²⁸ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s. 530.

¹⁶²⁹ **ERMAN**, Sahtekârlık Cürümleri, 1970, s.412; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.529.

¹⁶³⁰ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.97.

kararı vermiştir¹⁶³¹. Kanaatimizce, TCK m.209'da düzenlenmiş bulunan açığa imzanın kötüye kullanılması suçu bakımından TCK m.211 hükmünün uygulanmasına bir engel bulunmamaktadır.

Bu maddeden “resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçu” gerçekleştiren failin yararlanması konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu suçun oluşabilmesi açısından “beyanın gerçek dışı olmasının” arandığı, oysa TCK m.211 hükmünün uygulanabilmesi için “gerçek bir durumun belgelenmesi” gayesi güdüldüğünden TCK m.211 hükmünün, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçu bakımından uygulanması olanaklı gözükmemektedir. TCK m.211'in, TCK m.205 ve 208'de düzenlenmiş bulunan özel veya resmi belgenin bozulması, yok edilmesi, gizlenmesi suçları bakımından uygulanıp uygulanmayacağı hususunun da irdelenmesi gerekmektedir. 765 sayılı TCK m.348'de yer alan belgeyi yok etme suçuna aynı Kanun m.347'nin uygulanması olanaklı değildir. Çünkü mülga TCK m.347 hükmünde; “*geçen maddelerdeki cürümler*” denilmek suretiyle önceki maddeler belirtilmiş olup 348. maddedeki suç ise kanun sistematığında daha sonraki bir maddede düzenlendiği için indirim nedeni uygulanamıyordu¹⁶³². 5237 sayılı TCK bakımından ise bazı yazarlar, 205 ve 208. maddelerdeki suçların, sahte belge elde etmeye yönelik olmayıp gerçek bir belgenin kanıt değerini yok etmeye yönelik eylemleri düzenlediğinden 211. madde kapsamına girmediğini ifade etmektedirler. Bu yazarlar 211. maddenin yalnızca özel ve resmi belgelerle resmi belge hükmünde sayılan belgelerde sahtecilik suçları bakımından

¹⁶³¹ “Sanık savunması, tanık H. K. 'in beyanı, taraflar arasında Bayındır Asliye Hukuk Mahkemesinin ... sırasında kayıtlı itirazın iptali/menfi tespit davasının derdest bulunması ve tüm dosya kapsamından, 2002 yılında katılanın sanıktan borç para aldığı bu nedenle sanık ile aralarında alacak/borç ilişkisinin bulunduğu iddia edilmesi karşısında, taraflar arasındaki Bayındır Asliye Hukuk Mahkemesinin ... esas sayılı dosyasının akıbetinin araştırılması, dosya arasına getirtilip incelenmesi, sanıktan, iddia ettiği alacağına ilişkin delillerini/tanık isimlerini mahkemeye ibraz etmesi istenerek, sanık ile katılan arasında gerçek bir alacak/borç ilişkisi bulunup bulunmadığı araştırılıp eylemin 5237 sayılı yasanın 211. maddesindeki ‘bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla özel belgede sahtecilik’ suçunu oluşturup oluşturmayacağı tartışılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi, Yasaya aykırı...” Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 05.11.2015 tarih, 2015/3560 E., 2015/4647 K.

¹⁶³² **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.530-531; “Ayrıntıları Ceza Genel Kurulunun 28.09.1987 gün ve 124/406 ile 07.03.1988 gün ve 596/73 sayılı kararlarında da vurgulandığı üzere, TCY'nın 347. maddesi kendisinden önceki maddelerde açıklanan sahtecilik suçları işlendiği takdirde uygulanabilir. Önceki maddelerde beyan olunan sahtecilik suçları ise, sahte belgeyi düzenlemek, tahrif ve tağyir etmek, bunları kullanmak şeklinde bir hareketle oluşacaktır. Bu bakımdan, 348. maddede düzenlenmiş olan bir belgenin ortadan kaldırılması ya da maddi bakımdan bozulması suçlarıyla 347. maddenin uyuşması mümkün bulunmadığından, bu hafifletici neden 348. maddede yazılı suçlara uygulanamaz” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 19.11.2002 tarih, 270/397 E-K.

uygulama yeri bulunduğunu ileri sürmektedirler¹⁶³³. Bazıları da 5237 sayılı TCK m.211'in "bir hukuki bir ilişkiye dayanan alacağın ispatı ya da gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla" sahtecilik fiilinin işlenmesi yani olumlu davranışta bulunulmasını gözettiğini, belgenin bozulmasının, yok edilmesinin ya da gizlenmesinin ise olumsuz davranış niteliğinde olduğunu, gerçek bir belgeyi kullanılamaz hale sokarak başkalarına zarar veren ve aleyhlerindeki belgeyi ortadan kaldıran kişilerin TCK m.211. hükmünden yararlanamayacaklarını belirterek bu hükmün TCK'nın 205 ve 208. maddeleri kapsamındaki suçlar bakımından uygulanamayacağını ileri sürmüşlerdir¹⁶³⁴.

Yargıtay 765 sayılı TCK döneminde 211. maddenin resmi belgeyi bozmak suçu bakımından uygulanamayacağı yönünde karar vermiştir¹⁶³⁵. Yargıtay bu kararında, anılan maddenin ancak bir belgenin oluşturulması halinde uygulanabileceğini, yok etme halinde uygulanamayacağını belirtmiştir. Sahtecilik suçunun bu amaçla işlenmesi, yani gerçek bir durumun belgelendirilmesi amacıyla sahtecilik yapılması hususu uygulamada genellikle gözden kaçırılmaktadır. Kanaatimizce bu durum, bazen failin olayı tamamen inkâr etmesi nedeniyle sahtecilik sebebine değinilmemesine dayanmaktadır. Başka bir ifadeyle failin sahtecilik yaptığını kabul edip bunu gerçek alacağını ya da gerçek bir hukuki durumu ispat amacıyla yaptığını ikrar etmemesinden kaynaklanmaktadır. Bazen de uygulayıcıların bu maddeyi gözetmemesinden kaynaklanmaktadır.

2.4. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

2.4.1. Teşebbüs

TCK m.35'te düzenlenen teşebbüs, icrai hareketlerine başlanmasına rağmen elde olmayan nedenlerle tamamlanamayan suçlarda söz konusu olur. Bu suçlara teşebbüs aşamasında kalan suçlar denilir¹⁶³⁶. Teşebbüs bir suçun icra hareketlerine başlanmasıyla

¹⁶³³ YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, s.6445.

¹⁶³⁴ BAKICI, Sedat/YALVAÇ, Gürsel, 5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri, C:2, Adalet Yayınevi, Ankara 2008, s.1177-1178.

¹⁶³⁵ "İtirazın üçüncü nedeninde ise TCY.nın 347. maddesinin uygulanma koşulları bulunup bulunmadığının araştırılması istenmektedir ki; 348. maddenin uygulandığı hallerde 347. maddenin uygulanması söz konusu olamaz. Şöyle ki bir belgenin yok edilmesinin TCY.nın 347. maddede öngörülen gerçek veya gerçek kabul edilen bir durumun kanıtını oluşturmak amacıyla işlenmesi olası değildir. Zira, 347. madde kendisinden önceki maddeleri kapsamına almış bulunmaktadır. Anılan madde ancak bir belgenin yapılması halinde uygulanabilir, yok etme halinde uygulanamaz." Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 7.3.1988 tarih, 6-596/73 E-K.

¹⁶³⁶ FLETCHER, Rethinking Criminal Law, s.131 vd.; BOHLANDER, Principles of the German Criminal Law, s.137 vd.; FIONDA/BRYANT, Briefcase on Criminal Law, s.141 vd.; MOLAN, Source Book On Criminal Law, s.475 vd.; HAKERİ, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel

suçun tamamlanmasına kadar olan aşamasında gündeme gelebilir¹⁶³⁷. Suça teşebbüs halinde, fail suçun icra hareketlerine başlamasına rağmen elinde olmayan nedenlerden bunu tamamlayamamaktadır¹⁶³⁸. Teşebbüs, başarısızlıkla sonuçlanan suçları ifade eder¹⁶³⁹. Bu kurum kabul edilmeseydi, suç işlemeye çalışıp elinde olmayan nedenlerle başarısız olan failin cezasız kalması söz konusu olurdu¹⁶⁴⁰. Teşebbüse ilişkin iki teori ileri sürülmüştür. Objektif teori, teşebbüsün cezalandırılmasını hukuken korunan değer için objektif bir tehlikeye maruz bırakılmasında aramaktadır. Ancak Alman Ceza Kanununda elverişsiz teşebbüsün cezalandırılması sebebiyle bu teori eleştirilmiştir. Sübjektif teori ise teşebbüsün cezalandırılmasını, failin hukuk düzenine aykırı hareket etme iradesini oraya koymasından ibaret görmektedir¹⁶⁴¹. Ceza Kanunu, teşebbüs derecesinde kalan suçlara tamamlanmış suça oranla daha az ceza verilmesini öngörmüştür. Böylece sadece tamamlanmış suçlar değil bir suçu gerçekleştirmeye yönelik davranışlar da cezalandırılmıştır¹⁶⁴².

Seçimlik hareketli bir suç olan resmi belgede sahtecilik suçu, seçimlik hareketlerden olan resmi belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi ya da kullanılmasıyla tamamlanır¹⁶⁴³. Başka bir ifadeyle bu suç taklidin gerçekleştirilmesiyle birlikte tamamlanmaktadır. Resmi belgede sahteciliğin tamamlanması için belirli bir menfaatin

Bilgiler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.339; **ÖZBEK, Veli Özer**, TCK İzmir Şerhi Türk Ceza Kanununun Anlamı C:1, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010, s.605; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.416; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, s. 501 vd.; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, 2013, s. 461 vd.; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.447; **TOROSLU**, Genel Kısım, s.270 vd.; **KOYUNCU, Ali**, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2006, s.203; **OTACI, Cengiz**, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Yargıtay Yorumu, HUKAB Yayınları, Ankara 2013, s.384.

¹⁶³⁷ **HUSAK, Douglas**, "Does Criminal Liability Require An Act", Philosophy And The Criminal Law, Cambridge Studies In Philosophy And Law, Cambridge University Press 1998, s.88 vd.

ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuk Genel Hükümler, s.501 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.416; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.448; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, 2016, s. 461 vd.; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, 2013, s. 461 vd.; **TOROSLU**, Genel Kısım, s.270 vd.

¹⁶³⁸ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Genel Hükümler, s.447; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.416; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, 2016, s. 461 vd.; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, s. 501 vd.; **TOROSLU**, Genel Kısım, s.270 vd.

¹⁶³⁹ **FLETCHER**, Rethinking Criminal Law, s.131 vd.

¹⁶⁴⁰ **HERRING, Jonathan**, Criminal Law The Basics, Taylor & Francis e-Library, 2009, s.102.

¹⁶⁴¹ **WESSELS/BEULKE/SATZGER**, Strafrecht Allgemeiner Teil, s, 340, kn. 930.

¹⁶⁴² **AYDIN, Devrim**, "Suça Teşebbüs", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:55, S:1, 2006, s.91.

¹⁶⁴³ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.429; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.451; **ALİKAŞİFOĞLU, Kemalettin/DOĞU, Engin**, Son Değişikliklerle İçtihatlı- Notlu Türk Ceza Kanunu Ve Polis, Jandarma Mevzuatı, Seçkin Kitabevi, Ankara 1984, s.249 vd.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.06.2016 tarih, 2015/4045 esas, 2016/5447 karar.

sağlanması veya kişisel bir zararın ortaya çıkması aranmaz. Sahtecilik, bir kişinin bir yazı ya da belgeyi aldatmak maksadıyla sahte olarak oluşturması ya da değiştirmesiyle gerçekleşir¹⁶⁴⁴. Suçun koruduğu hukuki menfaat kamu güveni olduğundan, icra hareketleri tamamlandığında genel bir zararın doğma ihtimalinin her daim olması nedeniyle ayrıca kişisel çıkar veya zararın doğmasına ihtiyaç bulunmamaktadır¹⁶⁴⁵. Bu bakımdan icra hareketlerinin kısımlara bölünebilmesi durumunda suçun teşebbüse olanaklı olduğu kabul edilmelidir¹⁶⁴⁶. Diğer bir deyişle suçun icra hareketleri bölümlere ayıramıyorsa teşebbüs hükümleri uygulanamayacak, aksi halde yani icra hareketinin bölümlere ayrılabilmesi halindeyse kanaatimizce teşebbüs hükümleri uygulanabilmelidir¹⁶⁴⁷.

Resmi belgede sahtecilik suçu sırf hareket suçlarından olduğu için kanuni tarifte öngörülen seçimlik hareketlerden birinin icrasıyla birlikte suç tamamlanır¹⁶⁴⁸. Suçun tamamlanması için ayrıca ne sahte belgenin kullanılması ne belirli bir yararın sağlanması ne de herhangi bir kişisel zararın gerçekleşmesi aranmaktadır¹⁶⁴⁹. Suçun tamamlanma anı sahte belge düzenlemeye yönelik icrai hareketin sonlandığı andır¹⁶⁵⁰. Ancak fail tarafından, sahte belge düzenleme ve kullanma biçimindeki seçimlik hareketlerden ikisinin de icra edilmesi durumunda, sahte belgenin düzenlenmesiyle suç tamamlanmış olmasına rağmen sahtecilik fiili kullanma ile bitmektedir¹⁶⁵¹. Bu bağlamda, sahte kambiyo senedinin düzenlenmesiyle suç tamamlandığı halde icra dairesine takip için başvurulup sahte belgenin kullanılmasıyla suç bitmektedir¹⁶⁵². Bu durum eylemin temadi ettiği sonucunu doğurmaz. Belgenin kullanılmasıyla suç ile korunan yarar ihlal edilerek kamu güveni zarara uğratıldığı için suç tamamlanmıştır¹⁶⁵³. Ancak kullanma hareketinin devamı, gerçekleştirilen bir başka suçun örneğin dolandırıcılık fiilinin temadi halini gösterebilir. Dolayısıyla düzenlenen sahte belgenin kullanılmaması halinde suç,

¹⁶⁴⁴ **GARDNER/ANDERSON**, Criminal Law, s.333.

¹⁶⁴⁵ **AYDİL**, Yetkili Kamu Görevlisinin, s.99.

¹⁶⁴⁶ **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.261-262; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.239; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.452; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, 2013, s.249.

¹⁶⁴⁷ Aynı görüşte **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.430-431; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.451-452.

¹⁶⁴⁸ **FISCHER**, StGB, §, s.2162, kn.46; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.788; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.09.2019 tarih, 2017/11187 E., 2019/6574 K.

¹⁶⁴⁹ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.429; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.451.

¹⁶⁵⁰ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45.

¹⁶⁵¹ **SELÇUK**, Sami, Karşıoylarım, Hukuk Yayınları, Ankara 2018, s.351; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.149.

¹⁶⁵² **SELÇUK**, Karşıoylarım, s.351; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.149.

¹⁶⁵³ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.432.

düzenleme tarihinde, bu belge kullanmışsa kullanma anında sona ermektedir. Örneğin, sahte bir sürücü belgesi düzenlemiş ancak hiç kullanmamışken bir ay sonra genel aramada kolluk görevlisine ibraz edilmişse suçun ibraz tarihinde sona erdiği kabul edilir¹⁶⁵⁴.

Teşebbüs konusu da bu suç bakımından üzerinde tartışmaların süregeldiği bir kurumdur. Gerçekten resmi belgede sahtecilik suçuna teşebbüsün olanaklı olup olmadığı hususunda hem 765 sayılı TCK döneminde hem de günümüzde doktrinde ittifak bulunmamaktadır. Bir kısım yazarlar teşebbüsün mümkün olduğunu belirtirken diğer bir kısım yazar teşebbüsün mümkün olmadığını ileri sürmektedirler¹⁶⁵⁵. Öğretide ve Yargıtay uygulamalarını yansıtan kimi eserlerde bu suç yönünden, teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı düşüncesi ileri sürülmektedir. Bu düşünceler, çoğunlukla, sahtecilik suçunun sırf hareket suçu olması¹⁶⁵⁶ ya da bir tehlike suçu olarak sahtecilik suçunda icra hareketleri tamamlanmadan böyle bir tehlikenin gerçekleşmeyeceği¹⁶⁵⁷ gerekçesine dayandığı gibi azımsanmayacak bir çoğunluk da tamamlanmamış belgenin aldatma kabiliyetinin bulunmaması nedenine dayanarak bu suçta teşebbüs hükümlerinin uygulanamayacağını ileri sürmektedirler¹⁶⁵⁸. 765 sayılı TCK döneminde konuya eksik-tam teşebbüs bağlamında yaklaşılmakta, bu suçun sırf hareket suçlarından olması nedeniyle tam teşebbüsün mümkün olmadığı kabul edilmesine karşın eksik teşebbüs noktasında tartışmalar bulunmaktaydı¹⁶⁵⁹.

Erman/Özek, isabetli olarak bu suça teşebbüsün söz konusu olabileceğini savunmaktadırlar. Bu yazarlara göre; “*Zarar ihtimali*” tabirinden *hukuki zarar -yani sahte varakaya dayanarak açılacak bir davayı kazanmak ihtimali -anlaşılacak olursa, nakis teşebbüs halinde bu zararın bulunmadığı meydandadır. Fakat ortada fiili bir zararın bulunduğu inkâr edilemez: sahte varakayı düzenledikten sonra tam imzayı atacağı sırada yakalanan bir memurun cezasız bırakılması toplumsal faydaya ve adalete uygun sayılamaz. Madem ki taklit fiilinin icra hareketleri bir tek hareketten ibaret*

¹⁶⁵⁴ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.123; “*Gerekçeli karar başlığında yanlış yazılan suç tarihinin, sahte sürücü belgesinin son kullanıldığı tarih olan 17.04.2012 olarak mahallinde düzeltilmesi... mümkün görülmüştür.*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.10.2017 tarih, 2017/4521 E., 2017/6668 K.

¹⁶⁵⁵ **SOYASLAN**, “Belgede Sahtecilik Suçları”, s.18.

¹⁶⁵⁶ **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 6217-6218; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.149.

¹⁶⁵⁷ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.98.

¹⁶⁵⁸ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.149-151; **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.123.

¹⁶⁵⁹ **TAŞDEMİR/ÖZKEPİR**, Belgelerde Sahtecilik, Mala Karşı Suçlar, s.102-103.

olmayıp, bunları safhalara ayırmak mümkündür, o halde son aşama gerçekleşmedikçe nakıs teşebbüs vardır ve faili cezalandırmak gerekir.” “Zarar ihtimali” kamunun güveninin sarsılması ihtimalini ifade edip, suçun bir sonucu ise nakıs teşebbüste neticenin gerçekleşmemesi öncelikte kalır; yok suçun maddiyetine ilişkin bir unsur ise nakıs teşebbüs halinde zaten bütün suç unsurlarının gerçekleşmemesi şarttır; bu itibarla “zarar ihtimali”nin yokluğundan söz ederek taklit fiiline nakıs teşebbüsün cezalandırılmayacağını iddia etmek doğru olmaz”¹⁶⁶⁰.

765 sayılı TCK döneminde Yargıtay bazı kararlarında, resmi belgede sahtecilik suçuna eksik teşebbüsün mümkün olabileceğini kabul etmesine karşın çoğu kararında sahtecilik suçuna teşebbüsü kabul etmemiştir¹⁶⁶¹. 5237 sayılı TCK ile eksik-tam teşebbüs ayrımı kaldırıldığı için bu yöndeki tartışmalar yerini teşebbüsün mümkün olup olmadığı yönündeki tartışmalara bırakmıştır. Doktrinde günümüzde de devam etmekte olan tartışmalara baktığımızda, aralarında belgede sahteciliğin de yer aldığı tehlike suçlarına teşebbüsün olanaklı olduğu ileri sürülen birinci görüşe göre, teşebbüs hükümleri, yalnızca zarar suçları için değil bunun yanında hukuksal menfaat ya da durumun tehlikeye sokulduğu bu suçlar açısından da mümkündür¹⁶⁶². Teşebbüsün bir zarar tehlikesi sebebiyle cezalandırıldığını ileri süren ikinci fikre göreyse bu suçlar açısından bir tehlikenin doğduğunun kabul edilebilmesi için suçların tamamlanması şarttır. Bu nitelikteki suçlara teşebbüsün cezalandırılması durumunda, hukuken korunan hiçbir değeri ya da menfaati ihlal etmeyen bir fiil cezalandırılır¹⁶⁶³.

Erem'e göre; *“Sahtekârlığa teşebbüsün mümkün görülmemesi “izrar kabiliyeti”nin şart koşulmuş olması fikrine dayanmaktadır. O halde sahte olan evrakın yazılması henüz tamamlanmamış veya henüz imza atılmamış, kısacası fiilin tamamlanmamış olduğu hallerde ceza verilemeyecektir. Bu netice haklı değildir. Kusur, kanunumuz da “izrar kabiliyeti”nin şart olarak aranmasından gelmektedir”¹⁶⁶⁴. **Erem**, bu sözlerle, teşebbüsü kabul etmeyen görüşü ve kanundaki “izrar kabiliyeti” şartını haklı olarak eleştirmektedir.*

¹⁶⁶⁰ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.432.

¹⁶⁶¹ *“Resmi evrakta sahtecilik suçunun düzenleme ile tamamlanmış olacağı gözetilmeden, teşebbüs derecesinde kaldığının kabulü bozmayı gerektirmiştir.”* Yargıtay 6. Ceza Dairesi, 16.3.1978, 469/1748 E-K. (Karar için bkz. **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.432.)

¹⁶⁶² **SOYASLAN, Doğan**, Teşebbüs Suçu, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., Ankara, 1994, s.205; **GÖKCEN**, “Belgede Sahtecilik Suçları”, Sempozyum, s.66 vd.

¹⁶⁶³ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.98.

¹⁶⁶⁴ **EREM**, Ümanist Doktrin, s.56.

Tehlike kıstasına göre değerlendirme yapanların yanında farklı gerekçelerle teşebbüsü değerlendiren görüşler de bulunmaktadır. Teşebbüsün mümkün olduğunu savunan yazarlardan **Toroslu**'ya göre; “Söz konusu suçlar hukuken önemli olan taklit etme veya değiştirmenin sonuçlandığı anda tamamlanır. Aksini savunanların varlığına rağmen bu suçlara teşebbüs olanaklıdır.” Örneğin, yazıları silmek için kullanılan bir madde ile noter belgesindeki beyanı silmek üzere yakalanan kimsenin eylemi, teşebbüs aşamasında kalmıştır¹⁶⁶⁵. **Koca/Üzülmez**'e göre; “Diğer sırf hareket suçlarında olduğu gibi bu suç da tamamlanma anına kadar teşebbüse elverişlidir. Buna göre, sahte bir belgenin tanzimine veya gerçek bir belge üzerinde değişikliğin icrasına başlandığı ve fakat elde olmayan nedenlerle bu sürecin tamamlanamadığı hallerde teşebbüs gündeme gelir.” Örneğin, muhtarlarca düzenlenen sahte nüfus cüzdanı talep belgesi ile nüfus müdürlüğünde başvuru yaparken yakalanan fail açısından, birisi tamamlanan diğeriyse teşebbüs aşamasında kalan iki ayrı resmi belgede sahtecilik suçu söz konusudur¹⁶⁶⁶. **Gökçen**'e göre; “Resmi belgede sahtecilik suçu resmi belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kullanılması ile tamamlanır. Bu bakımdan icra hareketleri kısımlara bölünebiliyorsa bu suça teşebbüs mümkündür.”¹⁶⁶⁷ **Soyaslan**'a göre, “Sahteciliğe teşebbüs mümkündür. Örneğin resmi bir belgede bir cümleyi silmek için failin eline silgi almasında teşebbüs vardır”¹⁶⁶⁸. **Özbek/Doğan/Bacaksız**'a göre; “İcra hareketlerinin kısımlara bölünebildiği durumlarda suça teşebbüsün mümkün olduğu söylenebilir. Buna göre, sahte belge düzenlemeyi kararlaştıran failin elverişli hareketlerle düzenlemeye başlayıp, elinde olmayan engelleyici nedenlerle belgenin düzenlenmesini tamamlayamaması halinde fail suça teşebbüsten cezalandırılır. Fakat tamamlanmayan bir resmi belgenin aldatma kabiliyetine haiz olmaması halinde teşebbüs hükmünün de uygulanabilmesi mümkün olmaz”¹⁶⁶⁹. **Özen**'e göre; “Bu durumda yani belgenin aldatma kabiliyetinin bulunmadığı hallerde de teşebbüs kabul edilmelidir. Çünkü bu durumda, suçun icra hareketlerine başlanmış ve fakat aracın nisbi elverişsizliği nedeniyle suç tamamlanamamıştır”¹⁶⁷⁰.

¹⁶⁶⁵ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.239; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.261-262.

¹⁶⁶⁶ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.7888.

¹⁶⁶⁷ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, 2013, s.249.

¹⁶⁶⁸ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.526.

¹⁶⁶⁹ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.852.

¹⁶⁷⁰ **ÖZEN**, Özel Hükümler, s.937.

Teşebbüsün mümkün olmadığını savunanlara baktığımızda, **Güngör**'e göre; *“Sahtecilik suçu tamamlanmadan bir zarar tehlikesinden söz etmek olanaklı değildir. Ayrıca resmi belgede sahtecilik suçunun tamamlanması için belgenin kullanılması gerekmediğinden suç tamamlanmadan önceki aşamada ortaya çıkan davranışları suçun hazırlık hareketlerinden ayırmak çok güçtür”*¹⁶⁷¹. **Taşdemir**'e göre; *“Resmi belgelerde sahtecilik suçu, suça konu belgelerin düzenlenmesiyle tamamlanacağından bu suçlar teşebbüse olanaklı suçlardan değildir”*¹⁶⁷². Sahte bir belge düzenlemek isteyen sanığın suçun icra hareketlerine başlamasına rağmen, elinde olmayan nedenlerle belgenin düzenlenmesini tamamlayamadığı durumlarda teşebbüsün gündeme gelmesi düşünülebilirse de bu durumda belgenin aldatma yeteneğini taşımayacağı göz önüne alındığında teşebbüs hükmünün uygulanması olanaklı olmayacaktır”. Aldatma yeteneği olmayan sahtecilikte, icra hareketleri tamamlanmasına rağmen, söz konusu belgenin hukuki niteliğinin ve bu doğrultuda fiilin zarar verme ihtimalinin bulunmaması sebebiyle suç oluşmaz. Bu sebeple sanık, aldatma yeteneği bulunmayan belge nedeni ile sahteciliğe teşebbüsten de sorumlu olmaz¹⁶⁷³. **Gökcan**'a göre; *“Aldatma yeteneği bulunmayan sahtecilikte, icra hareketleri tamamlanmasına rağmen, oluşturulan belgenin hukuki değerinin ve dolayısıyla eylemin zarar verme olasılığının bulunmaması sebebi ile suç teşkil etmediği kabul edilmektedir. Bu nedenle fail, aldatma yeteneği olmayan belge dolayısıyla sahteciliğe teşebbüsten de sorumlu tutulamaz”*¹⁶⁷⁴.

Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından teşebbüsü iki ayrı noktada ele almak gerektiğini ileri sürenler de bulunmaktadır. Bu görüşü savunan **Yaşar/Gökcan/Artuç**'a göre; *“Suçun düzenleme seçimlik hareketin de teşebbüs olanağı düşünülse de tamamlanamamış belgenin aldatma kabiliyeti bulunmayacağından bu suça teşebbüs olanaklı değildir. Aldatma yeteneği bulunmayan sahtecilik fiilinde, aslında icra hareketleri tamamlanmasına karşın, oluşturulan belgenin hukuki değerinin ve dolayısıyla eylemin zarar verme olasılığının bulunmaması nedeniyle suç teşkil etmediği kabul edilmektedir. Bu nedenle fail, aldatma yeteneği olmayan belge dolayısıyla sahteciliğe*

¹⁶⁷¹ **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.98.

¹⁶⁷² **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.149; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.01.2018 tarih, 2017/4122 E., 2018/92 K.

¹⁶⁷³ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.149-151.

¹⁶⁷⁴ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.123.

teşebbüsten de sorumlu tutulamaz"¹⁶⁷⁵. Konuya ilişkin Yargıtay kararları da yeknesak değildir. Yüksek mahkeme, az sayıdaki bazı kararlarında, suça teşebbüsün mümkün olduğunu kabul ederken¹⁶⁷⁶; çoğu kararında aksi yönde içtihatla bulunmaktadır¹⁶⁷⁷.

Kanaatimizce, icra hareketleri kısımlara bölünebiliyorsa sahtecilik suçlarına teşebbüs mümkündür¹⁶⁷⁸. Bu suça teşebbüs olamayacağını savunanların en baştaki argümanları tamamlanmamış belgenin zarar tehlikesinin bulunmadığıdır. Bu durumda **Erman/Özek**'in de isabetli olarak ileri sürdükleri ve bizimde kabul ettiğimiz üzere bu suça teşebbüs mümkündür. Şöyle ki eğer zarar burda sonucu ifade ediyorsa teşebbüs halinde kalmış suçlarda zaten sonucun gerçekleşmesi aranmaz. Kaldı ki kanaatimizce teşebbüs halinde dahi kamu güveninin zarar gördüğü inkâr edilemez. Bir olayda, iş yerine yapılan baskında sahte sürücü belgesi, nüfus cüzdanı vb. resmi belgeleri

¹⁶⁷⁵ **YAŞAR, Osman/GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, Ankara 2010, s.5666.

¹⁶⁷⁶ “D. Ltd. Şti.nin vekili olan sanığın, daha önce TASİŞ’ten satın alınarak 03.03.1998 tarihli fatura ve ... tarihli trafik şahadetnamesi ile adı geçen şirket adına ... plaka sayısı ile tescil edildikten sonra H. H.’ya satılarak 16.07.2004 tarihinde ... plakaya nakil giden ve bu şahsın ÖTV indiriminden faydalanması üzerine hurdaya ayrılan aracı, ikinci kez trafiğe tescil ettirmek amacıyla, babası A. D.’in, TASİŞ’e sunduğu suça konu aracın faturası ile şahadetnamesinin kaybolduğundan bahisle yeniden tanzim olunarak tarafına verilmesi talebini içeren 08.11.2004 tarihli dilekçesi üzerine, anılan kurumdan aldığı fatura ve şahadetname ile hazırladığı diğer belgelerle birlikte 26.11.2004 tarihinde Edirne Trafik Tescil Denetleme Şube Müdürlüğüne başvurmaktan ibaret oluşa uygun olarak sübutu kabul edilen eyleminin, resmi belge niteliğindeki trafik sicilinin gerçeğe aykırı oluşturulmak istenmesi nedeniyle TCK’nun 342/1. (5237 Sayılı TCK. nun 204/1) maddelerinde yazılı resmi belgede sahteciliğe teşebbüs suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması, Yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 28.01.2009 tarih, 2006/4307 E., 2009/161 K.

¹⁶⁷⁷ “Resmi belgede sahtecilik suçlarının niteliği gereği neticesi harekete bitişik suçlardan olduğundan bu suçlara teşebbüsün mümkün olmadığı, suçun belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kullanılması ile oluşacağı cihetle, sanığın G. Nüfus Müdürlüğü’nde veri kontrol hazırlama memuru olarak görevli temyiz dışı sanık M. C. ’a verdiği kardeşi A. T. ’ya ait kimliğe kendisine ait fotoğrafın yapıştırılmasını ve bu şekilde PVC ile kaplanmasını talep etmesinden ibaret olayda, suça konu nüfus cüzdanı üzerinde heyetimizce ve 09/06/2015 tarihli duruşmada mahkemece yapılan gözlemlerde, fotoğraf üzerinde herhangi bir soğuk mühür izinin yer almadığının tespit edilmesi karşısında, nüfus cüzdanında sahteciliğin zorunlu unsurlarından olan soğuk mühür izinin fotoğraf üzerinde bulunmaması nedeniyle belgenin aldattıcılık niteliği bulunmayıp suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı,” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.02.2017 tarih, 2016/12006 esas, 2017/659 karar; “Sanık A. G. ’in, sanık R. K. ’a para karşılığında sahte mühendislik diploması yaptırmayı amacıyla kendisine ait bir kısım belgeleri verdiği, olay günü R. ’in yapılan üst aramasında, A. ’e ait nüfus cüzdanı fotokopisi, sabıka kaydı, ÖSYM sonuç belgesi ve 4 adet vesikalık resmin çıktığı somut olayda, sanıkların resmi belgede sahtecilik eyleminin hazırlık safhasında yakalandıkları ve belgede sahtecilik suçlarının niteliği gereği bu suça teşebbüs mümkün olmadığından sanıkların resmi belgede sahtecilik suçunun hazırlık hareketleri niteliğindeki eylemleri nedeniyle unsurları oluşmayan resmi belgede sahtecilik suçlarından beraatleri yerine eylemin teşebbüs halinde kaldığının kabulü ile mähkumiyetlerine hükmolunması...” Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 18.01.2016 tarih, 2015/6234 E., 2016/339 K.

¹⁶⁷⁸ **FISCHER**, StGB, §, s.2162, kn.46; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, 2013, s.249; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.431; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.452; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.239; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.261-262; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.526.

düzenlemekteyken bu tamamlanmamış, örneğin, fotoğrafları henüz yapıştırılmamış ancak diğer tüm unsurları tamamlanmış belgeler ve bunların yapımında kullandığı ekipmanlarla yakalanan failin eyleminin zarar tehlikesinin bulunmadığını söylemek olanaklı değildir. Burada kamu güveninin zarara uğratıldığı kabul edilmelidir. Çünkü bu belgelerin güvenilirliğine yönelik toplumsal inancı bu eylem zedelemektedir. Zarar bulunmadığından bahisle teşebbüsün mümkün olmadığı gerekçesiyle bu eylemin cezasız kalması kabul edilemez¹⁶⁷⁹.

Eğer aksi görüştekiler zararı (dolayısıyla aldatma kabiliyetini) tipikliğin maddi unsuru olarak kabul ediyorlarsa o takdirde de teşebbüs halinde maddi unsurların zaten tamamlanmaması gerekir. Tamamlansa zaten teşebbüsten değil tamamlanmış suçtan bahsedilir. Gerçekten teşebbüse karşı çıkanların diğer argümanları, eylemin teşebbüs aşamasında kalmış olması nedeniyle tamamlanmamış belgenin aldatma yeteneğinin bulunmadığı, aldatma unsurunun eksik olması nedeniyle de teşebbüsün mümkün olmadığı noktasına dayanmaktadır. Hatırlatmak isteriz ki suçun teşebbüs aşamasında kalması demek, o suçun tüm unsurlarının dışarıdan gelen bir engel nedeniyle tamamlanamamasıdır. Belgede sahtecilik suçlarında aldatma kabiliyetine ilişkin değerlendirme, ancak tamamlanmış belge üzerinde yapılabilmektedir. Eylem tamamlanamadığında başka bir ifadeyle belge tüm unsurları itibarıyla oluşturulamadığında, tamamlanmış olsaydı aldatma kabiliyetini haiz olup olmayacağı hususu bu aşamada belirlenememektedir. Dolayısıyla suçun aldatma kabiliyeti unsuru eksik kalmaktadır. Bu unsurun eksikliğinin suçun teşebbüs aşamasında kalmasına engel teşkil ettiğini ileri sürmek teşebbüs kurumunun getiriliş amacına aykırılık oluşturur. Bu durum, adam öldürme suçunda ölüm sonucunun gerçekleşmemesi halinde, eylemin teşebbüs aşamasında kalamayacağının savunulmasına benzemekte olup bunun kabulüyle teşebbüs müessesesinin özüne aykırıdır. Yine **Erman/Özek**'in verdikleri örnekten yola çıkarsak sahte belgeyi düzenledikten sonra imzayı atacağı anda yakalanan bir kamu görevlisinin fiilinin cezasız kalması ihtimali gündeme gelebilir ki bu da hakkaniyete uygun düşmez. Taklit fiilinin icra hareketleri tek bir fiilden ibaret olmayıp aşamalara ayrılabilir. Örneğin tamamen fotokopi mahiyetinde sahte bir çeki düzenlemek için kâğıdın çek için gereken şekil şartlarına uygun olarak matbaa ya da yazıcı vasıtasıyla

¹⁶⁷⁹ Bkz. Aynı görüşte **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, 2013, s.249; **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.431; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.452; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.239; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.261-262; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.526.

üretilmesi¹⁶⁸⁰, daha sonra bu çekin unsurlarının tek tek doldurulması gerekmektedir. Failin bu aşamalardan birini yaparken yakalanması durumunda eylemin tamamlanamaması durumu söz konusu olur. Taklit fiilinin icra hareketleri tek bir hareketten ibaret olmayıp bunları safhalara ayırmak mümkünse son aşama gerçekleşmedikçe teşebbüs bulunmaktadır ve faili teşebbüs aşamasında kalmış suçtan cezalandırmak gerekir. Ayrıca “zarar ihtimali” kamunun güveninin sarsılması ihtimalini ifade edip suçun bir sonucuysa teşebbüs halinde neticenin gerçekleşmemesi zaten beklenen doğal sonuçtur. Netice gerçekleşmedi diye teşebbüsün varlığını kabul etmemek teşebbüs kurumunun özüne aykırıdır. Böyle değil de suçun maddi unsurları kapsamındaysa teşebbüs halinde zaten bütün suç unsurlarının gerçekleşmemesi aranır. Bu itibarla, “zarar ihtimali”nin yokluğundan söz edilerek taklit fiiline teşebbüsün cezalandırılmayacağını iddia etmek doğru olmaz¹⁶⁸¹.

Kaldı ki zarar ve aldatma kabiliyeti noktasından teşebbüse karşı çıkanların görüşleri kabul edilse dahi bu durumda iki ayrı noktada değerlendirme yapılmalıdır. Kanaatimizce bu durumda düzenleme bakımından teşebbüs kabul edilmese bile gerçek bir belgeyi değiştirme ve başkası tarafından oluşturulmuş bir belgeyi kullanma seçimlik hareketleri bakımından teşebbüsün kabûlü gerekir. Önceden tamamlanmış ve aldatma kabiliyeti bulunan resmi bir belge, değiştirme ve kullanma seçimlik hareketleri bakımından teşebbüse olanaklıdır¹⁶⁸². Örneğin, yazıları silmeyi sağlayan bir maddeyle noter evrakındaki ifadeyi silmek üzere yakalanan kimse yönünden eylem, teşebbüs aşamasında kalmıştır¹⁶⁸³. Yine başkası tarafından düzenlenmiş veya değiştirilmiş sahte bir belgenin aldatma kabiliyetinin bulunduğunu farz edelim, bu belgeyi sahte olduğunu bilerek kullanmak üzere iken yakalanan kişinin eyleminin de teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir¹⁶⁸⁴. Suçun seçimlik hareketlerinden olan kullanma eylemi, suçun gerçekleştirilmesinde bir aracı kişiden faydalanılması biçiminde de söz konusu olabilir. Bu durumda sahte belge, muhatabının dikkatine sunularak muhatap tarafından algılanabilir hale gelmesiyle kullanılmış sayılır. Dolayısıyla, sahteciliğe konu belge

¹⁶⁸⁰ **KUNT, M. Habip**, Bilgisayar Kullanılarak İşlenen Sahtecilik Suçlarında Bilgisayar İncelemesi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, s.12.

¹⁶⁸¹ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.431-432.

¹⁶⁸² **FISCHER**, StGB, §, s.2162, kn.46; **EKİNCİ**, Resmi Belgede Sahtecilik, s.84.

¹⁶⁸³ **TOROSLU**, Özel Kısım, s.239; **EREM/TOROSLU**, Özel Hükümler, s.261-262.

¹⁶⁸⁴ **EKİNCİ**, Resmi Belgede Sahtecilik, s.84.

muhabatına iletilmek için aktarıcı statüsündeki kişiye verildiği anda kullanma yönünden suçun icrasına başlanmış olduğunun kabulü gerekir¹⁶⁸⁵.

Resmi belgede sahtecilik suçunun tamamlanması için kanuni tanımında yer alan seçimlik hareketlerden birinin icrası yeterlidir¹⁶⁸⁶. Bu nedenle, failin bizzat kendisinin sahte olarak düzenlediği ya da üzerinde değişiklik yaptığı belgeyi, kullanacağı esnada yakalanması durumunda, suçun teşebbüs aşamasında kalmış olduğu düşünülmemelidir. Çünkü fail belgeyi kendisi oluşturduğundan önceki seçimlik hareketleri yapmak suretiyle suçu tamamlanmıştır. Ancak birden fazla seçimlik hareketin gerçekleştirilmiş olması hususu, TCK m.61 uyarınca cezanın bireyselleştirilmesi aşamasında dikkate alınmalıdır. Kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik fiilini tamamlanmadan yakalanması durumunda görevi kötüye kullanmak suçundan (TCK m.257) cezalandırabileceği halde kamu görevlisi olmayan kişiler hakkında unsurlar gerçekleşmediğinden ceza tayin edilemeyeceği, bu durumun da kamu görevlileri ve kamu görevlisi olmayanlar arasındaki ceza adaleti yönünden eşitsizliğe neden olabileceği düşünülebilir. Kanaatimizce, bu failer arasındaki statü farkı nedeniyle böyle bir eşitsizliğin söz konusu olmadığı kabul edilmelidir. Kaldı ki kamu görevlisinin suçuna katılan kişi koşulların varlığı halinde kamu görevlisi gibi cezalandırabilecektir¹⁶⁸⁷. Fail, seçimlik hareketlerden biri veya birkaçını yapmış ancak sonuncusunu yaparken yakalanmışsa burada tamamlanmış zincirleme suç söz konusu olur. Ancak suçun işlenme tarihi, dolayısıyla suç tarihi son hareketin yapıldığı, yani failin yakalandığı tarih olarak kabul edilir¹⁶⁸⁸.

¹⁶⁸⁵ **FISCHER**, StGB, §, s.2162, kn.46; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.780-781.

¹⁶⁸⁶ **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45.

¹⁶⁸⁷ **TAŞDEMİR/ÖZKEPİR**, Belgelerde Sahtecilik Mala Karşı Suçlar, s.102-103; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.150.

¹⁶⁸⁸ “Sanıklardan M. N.’ın suç tarihlerinde Hava Harp Okulu matbaa bölümünde mücellit olarak görev yaptığı ve kendisi tarafından basılmak üzere hazırlanan, üzerinde kendi isminin yazılı bulunduğu CD içerisinde diğer sanık M. Y. ile temyiz dışı sanık M. K. K.’a ait resimlerin basılı bulunduğu polis kimliği yapılmak üzere hazırlanmış soft yazılımın ele geçirildiği ancak basılı kimliklerin ele geçirilmediği, sanıkların eylemlerinin teşebbüs aşamasında kaldığı iddia ve kabul edilen kamu davasında, sanıklara atılı resmi belgede sahtecilik suçlarının niteliği gereği neticesi harekete bitişik suçlardan olması nedeniyle teşebbüse elverişli olmadığı, suçun belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kullanılması ile oluşacağı gözetilerek sanıklar hakkında unsurları itibarıyla oluşmayan suçtan beraatleri yerine yazılı şekilde mâhkumiyetlerine karar verilmesi...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.04.2018 tarih, 2017/14684 E., 2018/3031 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.02.2018 tarih, 2016/12379 E., 2018/1249 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi 20.06.2016 tarih, 2015/5979 E., 2016/5700 K.

2.4.2. İştirak

Ceza hukuku, daima, suç işlemek için bir araya gelinmesini oldukça tehlikeli ve kınanabilir olarak kabul etmiştir¹⁶⁸⁹. Bir suç iki veya daha fazla kişi tarafından işlendiğinde, her biri farklı bir rol oynayabilir, ancak bu kişiler, ortak bir planın veya suç işlemek için yapılan anlaşmanın bir parçası olarak bu suçta birlikteyseler, her biri suçludur¹⁶⁹⁰. Fail tarafından tek başına gerçekleştirilebilen bir suçun, birden fazla kimse tarafından fiilin icrasından önce iş birliği yapılması suretiyle gerçekleştirildiği durumlarda, failer arasında iştirak ilişkisi kurulmuş olur¹⁶⁹¹. Bu suretle işlenen suçlara da iştirak halinde işlenen suçlar adı verilir¹⁶⁹². İştirak, fiilin icrası için gereken kişi sayısından en az bir ya da daha fazla kişi tarafından o suçun işlenmesi durumunda, failer ve fiil açısından cezai sorumluluk kurallarını düzenleyen bir kurumdur¹⁶⁹³. Kural olarak, suç tek kişi tarafından işlenebilir. Suçun gerçekleştirilmesine katılan kişi açısından iştirak söz konusu olur¹⁶⁹⁴. İştirak, yasal unsuru tek bir fail tarafından gerçekleştirilebilen bir suçun, birden fazla failin katılımıyla önceden işbirliği yapılması suretiyle gerçekleştirilmesine veya suça katılmaya denir¹⁶⁹⁵. Bir başka ifadeyle, kanuni tanımında böyle bir zorunluluk bulunmamasına rağmen fiilin birden fazla kişinin katılımıyla ya da birden fazla kişinin katkısı suretiyle gerçekleştirilmesi iştirak olarak adlandırılır¹⁶⁹⁶. “Plan” ve “anlaşma” kelimeleri, bununla ilgili herhangi bir formalite olması gerektiği anlamına gelmez. Anlık bir anlaşma olabilir. Hiçbir şey söylenmesine gerek yoktur. Başını sallayarak ve göz kırparak ya da bir bakışla yapılabilir. Tarafların davranışlarından

¹⁶⁸⁹ **HERRING**, Criminal Law The Basics, s.111.

¹⁶⁹⁰ **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.164.

¹⁶⁹¹ **MOLAN/LANSER/BLOY**, Principles of Criminal Law, s.111 vd.

¹⁶⁹² **FIONDA/BRYANT**, Briefcase on Criminal Law, s.133 vd.; **BOHLANDER**, Principles of the German Criminal Law, s.153 vd.; **MOLAN/LANSER/BLOY**, Principles of Criminal Law, s.111 vd.; **JEFFERSON**, Criminal Law 2009, s.164. vd.; **DÖNMEZER/ERMAN**, Genel Kısım, Cilt II, s.446; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Genel Hükümler, s.527 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.448; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, s. 536 vd.; **TOROSLU**, Genel Kısım, s.295.

¹⁶⁹³ **MOLAN/LANSER/BLOY**, Principles of Criminal Law, s.111 vd.; **BOHLANDER**, Principles of the German Criminal Law, s.153 vd.; **ÖZEN, Mustafa**, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İştirak Kurumuna Bakışı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:70, 2007, s.239.

¹⁶⁹⁴ **ÖZEN**, İştirak Kurumuna Bakışı, s.239.

¹⁶⁹⁵ **DÖNMEZER/ERMAN**, Genel Kısım, Cilt II, s.446; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Genel Hükümler, s.527 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.448; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, s. 536 vd.; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, 2013, s. 481 vd.; **TOROSLU**, Genel Kısım, s.295.

¹⁶⁹⁶ **CENTEL/ZAFER/ÇAKMUT**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s.486; **DÖNMEZER/ERMAN**, Genel Kısım, Cilt II, s.446; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Genel Hükümler, s.527 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.448; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, s.536 vd.; **TOROSLU**, Genel Kısım, s.295.

bir anlaşma çıkarılabilir¹⁶⁹⁷. Suça iştirak halinde, tipikliğin maddi unsuruyla birlikte manevi unsuru da suça iştirak eden kişiler açısından aynı olmalıdır¹⁶⁹⁸.

5237 sayılı TCK'da iştirak hükümleri m.37 ve 41 arasında düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK ile 765 sayılı TCK'daki iştirak hükümlerinin asli ve fer'i şerik ayırımına göre ele alındığı sistem terk edilerek "*failin işlenişi üzerinde kurulan hâkimiyetin*" ölçü alınması benimsenmiştir¹⁶⁹⁹. İştirak kavramı, faillik ve şeriklik şeklinde ortaya çıkabilir¹⁷⁰⁰. Şeriklik, azmettirme ve yardım etmeyi ifade eder¹⁷⁰¹. Suça iştirak halleri TCK m.37'de "faillik", m.38'de "azmettirme", m.39'da "yardım etme" m.40'ta ise "bağlılık kuralı" şeklinde yer almaktadır. TCK m.204/1'de düzenlenmiş bulunan birey tarafından işlenen suç yönünden iştirak kurumu, genel iştirak esaslarına göre uygulama kabiliyeti bulabilecektir. Resmi belgede sahteciliğin bu biçimi yönünden iştirak halleri herhangi bir farklılık taşımadığı için suça iştirakin her şekli mümkündür¹⁷⁰².

Buna karşın aynı maddenin ikinci fıkrasında yer verilen kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçunda iştirak kurumu özellik arz eder. Bu suç bakımından önemli olan ve aynı zamanda tartışma konusunu oluşturan durum, kamu görevlisi failin bu sıfatı haiz olmayan kişiyle birlikte resmi belgede sahtecilik suçunu işlemesidir. TCK m.204/1 ile 204/2'nin bağımsız birer suç düzenlemesi olduğu hususu da¹⁷⁰³ gözetilerek mesele irdelenmelidir. Failinin kamu görevlisi olması ve görevinin kapsamında düzenlemeye yetkili olduğu bir belge üzerinde bu suçun işlenmesi gerektiğinden yetkili kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçu özgü (mahsus) suç niteliğindedir. Bu suç özgü suçlardan olduğu için suçun failinin sadece kamu görevlisi

¹⁶⁹⁷ JEFFERSON, Criminal Law 2009, s.164.

¹⁶⁹⁸ MOLAN/LANSER/BLOY, Principles of Criminal Law, s.111 vd.; DÜLGER, Murat Volkan, "Yeni Türk Ceza Kanunda Suç Ortaklığı", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:1, S:2, 2005, s.113; EREM, Faruk, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Kitabevi, Ankara 1984, s.409.

¹⁶⁹⁹ Benzer bir düzenleme Alman ceza kanununda da yer almaktadır. BOHLANDER, Principles of the German Criminal Law, s.153 vd.; DÜLGER, Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Suç Ortaklığı, s.111.

¹⁷⁰⁰ WACHENFELD, Friedrich, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, München 1914, s.187 vd.; BAUMANN/WEBER/MITSCH, Strafrecht Allgemeiner Teil, s. 669 vd.; MOLAN/LANSER/BLOY, Principles of Criminal Law, s.111 vd.; JESCHECK, Hans Heinrich/WEIGEND, Thomas, Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil, 5. Auflage, Berlin, 1996, s.641 vd.; EBERT, Udo, Strafrecht Allgemeiner Teil, 3. Vollig neu bearbeitete Auflage, Heidelberg 2001 s. 187; GROPP, Walter, Strafrecht Allgemeiner Teil, Berlin 1998, s. 299.

¹⁷⁰¹ MOLAN/LANSER/BLOY, Principles of Criminal Law, s.111 vd.

¹⁷⁰² PARLAR/HATİPOĞLU, Ağır Ceza Davaları, s.578.

¹⁷⁰³ ÖZEN, Özel Hükümler, s.937.

olması olanaklıdır. Bu nedenle bu suç bakımından iştirak müessesinin uygulamasında dikkat edilmesi gereken durumlar söz konusudur¹⁷⁰⁴.

Bilindiği gibi özel fail statüsünü haiz kişilerce gerçekleştirilebilen suçlar özgü (mahsus) suçtur¹⁷⁰⁵. Bu anlamda özgü suç, özel bir sıfatı haiz ya da belirli niteliklere sahip kişilerce işlenebilen suçlara denilir¹⁷⁰⁶. Bu tür suçların faili (doğrudan veya müşterek) olabilmek için kanun koyucunun aradığı niteliğe sahip olmak gerekmektedir. Örneğin; kamu görevlisinin öğrendiği suçu bildirmemesi (m.279), kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği (m.204/2) zimmet (m.247), irtikap (m.250) ve rüşvet (m.252) suçları böyledir¹⁷⁰⁷. Özgü suçlarda, fail statüsü ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişiye ait olabileceği için özgü suçlar, iştirak noktasında özellik taşıymaktadırlar. Bu nedenle özgü suçların icrasına katılan özel fail statüsünde bulunmayan kişilerse ancak bu suçlar yönünden azmettiren ya da yardım eden olarak sorumluluk altına girebilirler (m.40/2)¹⁷⁰⁸.

İştirak kurumunda, azmettiren ve yardım eden¹⁷⁰⁹ faillerin işlenen fiil nedeniyle sorumluluklarının söz konusu olması için failin icra ettiği fiile bağlılığın esas alınmasına, bağlılık kuralı denilmektedir. Bağlılık kuralı, faillik ve suç ortaklığı esasına dayandırılmaktadır. Buna göre, fail ve suç ortakları ayrı kişilerdir. Dolayısıyla fail, suç ortağı, suç ortağı ise fail olamamaktadır¹⁷¹⁰. Bağlılık kuralı, TCK m.40'da düzenlenmiştir. Zimmet suçunun failinin kamu görevlisi olması zorunludur. Bu niteliği haiz olmayan kişi, zimmet suçunun asli ya da müşterek faili olamaz. Kamu görevlisi olmayan kimse, zimmet suçuna iştirak ederse bu kişi, TCK m.40/2. fıkrası uyarınca azmettiren ya da yardım eden olarak sorumlu tutulur¹⁷¹¹. Bağlılık kuralı sayesinde, suça iştirak ettiği halde özel fail

¹⁷⁰⁴ **GÜLER**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.110.

¹⁷⁰⁵ **HEINRICH, Bernd**, Ceza Hukuk Genel Kısım-II (Editör; **ÜNVER**, Yener), Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s.233.

¹⁷⁰⁶ **BAUMANN/WEBER/MITSCH**, Strafrecht Allgemeiner Teil, s.206; **ÖNDER, Ayhan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt 2, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul 1991, s.48; **ÖZEN, Mustafa**, Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s.278; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.460; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, s.212; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ**, Genel Hükümler, s.546.

¹⁷⁰⁷ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.460.

¹⁷⁰⁸ **ÖZEN**, "İştirak Kurumuna Bakışı", s.250.

¹⁷⁰⁹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz. **BOHLANDER**, Principles of the German Criminal Law, s.167 vd.

¹⁷¹⁰ **SAVAŞCI TEMİZ, Bilgehan**, "İştirak Hükümleri Açısından Bağlılık Kuralı" Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:65, S:4, Y:2016, s.2489.

¹⁷¹¹ **OTACI, Cengiz/ÖZTEKİN, Murat/ÖZAYDIN**, Fatih, TCK Genel Hükümler Yargıtay Yorumu 2013-2015 Kararları, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s.624-625; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, 2013, s.344; "5237 sayılı TCK'nın 40/2. maddesi uyarınca, özgü suç niteliğindeki zimmet suçunda ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişilerin fail olabilmesi ve bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişilerin azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulmasının mümkün olması karşısında kamu görevlisi olmayan sanık A.'in, sanık G.'in eylemlerinden sadece kooperatif deposunda

statüsüne sahip olmaması nedeniyle fail olamayan şerikin, gerçekleşen haksızlıktan sorumlu tutulabilmesi sağlanmaktadır¹⁷¹². Özel fail olmayan kişi, suçun işlenişine sunduğu katkı ne olursa olsun sadece şerik sıfatıyla sorumlu tutulabilir¹⁷¹³.

Yetkili kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçu, özgü suça vücut verdiği için bu suçta fail, sadece kamu görevlisidir. Dolayısıyla, özgü suç niteliğinde olan bu suça iştirak eden kamu görevlisi olmayan kişilerin statüleri açısından TCK m.40/2'de yer alan “bağlılık kuralı” önem arz etmektedir. Bağlılık kuralı, ceza hukukunda fail anlayışındaki değişime bağlı olarak şeriklerin cezai sorumluluğunun temelini ortaya koymak ve şartlarını belirlemek için geliştirilmiş bir kuraldır¹⁷¹⁴. TCK’nın “Bağlılık Kuralı” başlıklı m.40/2. fıkrasına göre; “Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren¹⁷¹⁵ veya yardım eden olarak sorumlu tutulur”¹⁷¹⁶.

*“Kamu görevlisi olmayan sanıklar M. A., N. Ç. ve A. K.’un TCK’nin 40/2. maddesine göre ancak "azmettiren" ya da "yardım eden" olarak kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçuna iştirak edebileceklerinin gözetilmemesi,...”*¹⁷¹⁷

Bu suç özgü (mahsus) suç olduğu için fail sadece kamu görevlisi olabilir. Dolayısıyla, kamu görevlisi olmayan kimseler bu suça yalnızca genel iştirak kuralları

çıkan 117.261 TL’lik mal eksiklikleriyle ilgili zimmet eylemine yardım etmek suretiyle iştirak ettiği, bu eylem açısından fiilin daire içi basit bir sayımla ortaya çıkarıldığı nazara alınıp eyleminin zincirleme biçimde basit zimmete yardım etme suçunu oluşturduğu, zimmete konu miktarın da 117.261 TL olduğu gözetilmeden, ayrıca bu eyleme hasren suç tarihi de kesin olarak saptanmadan dosya kapsamı ve oluşa uygun düşmeyen gerekçelerle suç vasfında yanılıya düşülerek yazılı şekilde zimmete konu miktarın 145.980 TL olduğu kabulüyle sanık Ahmet hakkında zincirleme nitelikli zimmete yardım etme suçundan hüküm kurulması...” Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 08.12.2015 tarih, 2015/8444 E., 2015/17089 K.

¹⁷¹² **AKBULUT, Berrin**, “Özgü Suçlarda Bağlılık Kuralı (Gerçek ve Görünüşte Özgü Suç ve Sonuçları) ve Resmi Belgede Sahtecilik Suçunda Uygulanması”, Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.99.

¹⁷¹³ **ÖZGENÇ**, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, s.172.

¹⁷¹⁴ **EKİCİ ŞAHİN, Meral**, " İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Suça Etki Eden Nedenlerin Şeriklere Sirayeti" Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:64, S:3, Y:2015, s.645.

¹⁷¹⁵ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 31.07.2017 tarih, 2017/3766 E., 2017/5371 K.

¹⁷¹⁶ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 01.10.2020 tarih, 2017/6410 E., 2020/5331 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.11.2018 tarih, 2018/5164 E., 2018/9367 K.

¹⁷¹⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.04.2021 tarih, 2019/5367 E., 2021/3670 K.; “5237 sayılı TCKnun 40/2. maddesine göre; özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişilerin fail olabileceği, bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişilerin ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulacağı gözetilmeksizin sanık S. B.’in 5237 sayılı TCKnun 37/1. maddesi delaletiyle aynı Yasanın 204/2. maddesinin uygulanması...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.10.2012 tarih, 2009/20685 E., 2012/16864 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.05.2017 tarih, 2015/8957 E., 2017/3605 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.09.2018 tarih, 2017/11800 E., 2018/7152 K.

çerçevesinde katılabilirler¹⁷¹⁸. Belirtilen hüküm nedeniyle kamu görevlisince işlenen suçta iştirak eden ancak özel faillik niteliğini haiz olmayan kişinin müsterek fail olarak sorumlu tutulması mümkün olamamaktadır. Bunlar ancak azmettiren ya da yardım eden sıfatıyla sorumlu tutulabilirler. TCK m.204/2'deki suç bakımından özgü suçlara ilişkin iştirak kuralları tatbik edilir. Buna göre kamu görevlisi olmayan kişi, kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçuna iştirak etmişse özel faillik niteliğini taşıyan kişi olarak kamu görevlisi, fail olabilir. Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belgede sahtecilik yapan kamu görevlisi failin suçuna iştirak eden özel kişi fail de somut olayın özelliğine göre yardım eden veya azmettiren olarak TCK m.204/2 uyarınca sorumlu olacaktır¹⁷¹⁹. Örneğin, devlet hastanesinde görevli sanık doktor D'nin eczacı E ile sahte reçete düzenleyerek Emekli Sandığına fatura etmek konusunda önceden anlaşıp bu işbirliği kapsamında, doktor sanık D tarafından H isimli kişinin astım rahatsızlığı bulunmamasına rağmen bu hastayı görmeden ve muayene etmeden astım teşhisi ile reçete düzenlendiği ve düzenlenen sahte reçetenin, eczacı E tarafından faturalandırıp kuruma ibraz edilerek bedelini tahsil etmeleri şeklinde gerçekleşen olayda, devlet hastanesinde görevli olması nedeniyle kamu görevlisi olan doktor sanık D'nin eylemi, 5237 sayılı TCK'nın 204/2. maddesinde yaptırıma bağlanan "kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği" suçunu, kamu görevlisi sanıkla iş birliği yaptığı kabul edilen diğer sanık eczacı E'nin eylemi ise TCK'nın 40. maddesindeki bağıllık kuralı uyarınca bu suçta iştirak kapsamında kalmaktadır. Ancak özel kişinin, kamu görevlisiyle birlikte 204/2'den sorumlu tutulabilmesi için özel kişi failin, kamu görevlisinin bu sıfatını bilmesi gerektiği hususu da göz ardı edilmemelidir¹⁷²⁰.

Özgü suçlarda özel failliğin zorunlu olması nedeniyle sadece bu niteliği haiz olanlar fail olabilirler. Bu noktada belirtmek gerekir ki özel faillik koşulunun mevcudiyeti tek başına özgü suçta iştirak için yeterli değildir. Buna ilave olarak özel failin ve şeriklerin fiil üzerinde ortak egemenlik kurmaları zorunludur. Bu bağlamda, resmi belgede sahtecilik suçunda özel fail kamu görevlisiyle üçüncü kişi beraber suçta katılmış ve iki fail de resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi fiili üzerinde ortak hâkimiyet kurmuş olabilirler. Bu durumda kamu görevlisi fail, TCK m.204/2'de düzenlenen kamu

¹⁷¹⁸ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.785.

¹⁷¹⁹ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1058; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Özel Hükümler, s.853.

¹⁷²⁰ EREM, Faruk, "Suça iştirak", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:3, 1946, s.78; AKBULUT, "Özgü Suçlarda Bağıllık Kuralı", s.120.

görevlisinin resmi belgede sahteciliği, özel faillik niteliğini taşımayan üçüncü şahıs ise TCK m.204/1'de düzenlenmiş bulunan suçtan sorumlu tutulur. Çünkü üçüncü şahıs eylemiyle bir suçun işlenişine fail olarak (m.204/1) diğer suçun işlenişine yardım eden olarak (m.204/2) katılmaktadır. Failliğin şerikliğe göre asliliği kuralı gereğince üçüncü şahsı (kamu görevlisi olmayan) sadece fail (204/1) olarak sorumlu tutmak gerekecektir¹⁷²¹. Yargıtay da konuya ilişkin olarak vermiş olduğu bir kararında bu hususa değinmiştir¹⁷²².

Bağlılık kuralı gereğince, fiilin gerçekleşmesinde hâkimiyet kuramayan ya da özel fail statüsüne sahip olmaması nedeniyle fail sayılamayan bir şerik, ortaya çıkan haksızlıktan sorumlu tutulabilmektedir¹⁷²³. Yetkili kamu görevlisiyle özel kişi arasında bir anlaşma varsa kamu görevlisi sıfatı esas alınacağından TCK'nın bağlılık kuralına ilişkin m.40/2. fıkrası atfıyla suça kamu görevlisi yanında katılan kişi hakkında azmettirmeye ilişkin 38 veya faile yardım ederek suça katılmaya ilişkin 39 ve 204/2 nci maddeleri uyarınca cezalandırma yoluna gidilecektir¹⁷²⁴. Kamu görevlisi olmayan üçüncü şahıs sadece yardım eden sıfatıyla (m.39) fiile katıldıysa sahtecilik fiilinde ortak egemenlik kuramaması nedeniyle m.204/1'de düzenlenen suça fail olarak katılamadığından, bu kez m.204/2'deki suçtan sorumlu tutulacak ancak cezasından TCK m.39 gereğince yarı oranında indirim yapılacaktır¹⁷²⁵.

Hiç suç işleme düşüncesi bulunmayan kamu görevlisine, yetkili olduğu bir belgeyi sahte olarak düzenlemesi veya üzerinde değişiklik yapması hususunda telkinde bulunarak bu fiili işleyen failler, TCK m.38/1 uyarınca aynı kanunun m.204/2. fıkrasında düzenlenmiş bulunan suçtan sorumlu olacaklardır¹⁷²⁶. Örneğin, vergi borcunu kabule yetkili kamu görevlisinin sahte tahsilat makbuzu tanzim etmesi için bireyi ya da belgeyi

¹⁷²¹ İÇEL/SOKULU/ÖZGENÇ/SÖZÜER/MAHMUTOĞLU/ÜNVER, Suç Teorisi, s.397.

¹⁷²² Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23.02.2012 tarih, 2008/10764 E., 2012/2081 K.

¹⁷²³ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.344.

¹⁷²⁴ EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.290.

¹⁷²⁵ ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.566.

¹⁷²⁶ “Sanık B. K.’ın, eyleminin de TCK’nın 40/2. ve eyleminin TCK’nın 204/2. maddesinde düzenlenen memurun resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu, 5237 sayılı TCK’nın 40/2. maddesine göre, özgü suçlarda özel faillik niteliği taşıyan kişilerin fail olabileceği bu suçun işlenişine iştirak eden diğer kişilerin ise ancak azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabileceği cihetle, sanık B. K.’ın, eyleminin de TCK’nın 40/2 ve 38/1. maddeleri delaletiyle ‘memurun resmi belgede sahteciliğine azmettirme suretiyle iştirak’ suçunu oluşturacağı ve sanık B. K.’ın da 5237 sayılı TCK’nın 204/2. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde anılan Yasanın 204/1. maddesi uygulanarak eksik ceza tayini...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 31.07.2017 tarih, 2017/3766 E., 2017/5371 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.09.2019 tarih, 2018/6388 E., 2019/6283 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 01.06.2017 tarih, 2017/3757 E., 2017/4109 K.

düzenlemeye yetkili olmayan kamu görevlisini azmettirmesi nedeniyle suçun işlenmesi durumunda bağlılık kuralı gereğince azmettiren fail özgü suç niteliğindeki yetkili kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan değil birey tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılacaktır. Keza özel faillik niteliği taşımayan birey veya belgeyi tanzime yetkili olmayan kamu görevlisi de birey tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan sorumlu tutulacaktır. Buna karşın azmettiren kişinin birey veya belgeyi tanzime yetkili olmayan kamu görevlisi, azmettirilen kişinin de belgeyi düzenlemeye yetkili kamu görevlisi olması durumunda, bu kez belgeyi düzenlemeye yetkili kamu görevlisi özel faillik niteliğini taşıyacağı için yetkili kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılacaktır. Özgü suçlara “azmettiren” sıfatıyla iştirak mümkün olduğundan suça azmettiren birey ya da yetkili olmayan kamu görevlisi de yetkili kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna (TCK m.204/2) azmettirmeden sorumlu tutulacaktır¹⁷²⁷.

Fiilleri işledikleri sırada kamu görevlisi olmayıp suçun icra hareketlerini birlikte yapan, fiil üzerinde etkinlik sağlamayıp suçun işlenmesini kolaylaştıran, suçun oluşmasında önem taşıyan hareketleri yapan, suç işlemeye teşvik eden, suç işleme kararını kuvvetlendiren, fiilin işlenmesinden sonra yardımda bulunacağını vaat eden, suçun nasıl işleneceği konusunda yol gösteren, fiilin işlenmesinde kullanılan araçları sağlayan, suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştıran failler TCK m.37’de düzenlenen müşterek faillikten değil yardım eden olarak TCK m.39 uyarınca sorumlu olacaklardır¹⁷²⁸. Bir kişiyi resmi belgede sahtecilik suçunu işlemeye teşvik eden, önceden zaten mevcut bulunan kararını kuvvetlendiren, sahtecilik suçu işlendikten sonra yardımda bulunacağını vaat eden, suça yol gösteren ve gerekli araçları sağlayanla sahtecilik yapılmadan veya yapıldığı sırada yardım ederek icrasını kolaylaştıran kişi yardım eden olarak sorumlu olacaktır¹⁷²⁹.

Kanaatimizce, TCK m.40’daki bu düzenleme, ihtiyaca her zaman cevap verememektedir. Çünkü kamu görevlisi olmayan bir kişi tek başına TCK m.204/2’deki

¹⁷²⁷ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.345.

¹⁷²⁸ “Sanıkların sahte araç fenni muayenesi yapmak veya yapılmasını sağlamak suretiyle suçun asli faili oldukları sabit olduğu halde, yardım eden sıfatıyla suça iştirak ettikleri kabul edilerek haklarında TCK’nun 39/2. maddesinin uygulanması suretiyle eksik ceza tayini karşı temyiz olmadığından bozma sebebi sayılmamıştır.” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.01.2015 tarih, 2013/2484 E., 2015/888 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.11.2015 tarih, 2013/16725 E., 2015/30531 K.

¹⁷²⁹ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.853.

suçun faili olamasa da kamu görevlisiyle birlikte bu suçu işlemesi mümkündür. Bu durumda kamu görevlisi, sahip olduğu bu nitelik nedeniyle fail olarak sorumlu olup suçun tam cezasıyla cezalandırılmaktadır. Buna karşın suçun meydana gelmesine aynı ölçüde (bazı durumlarda daha fazla katkı) katkıda bulunmuş diğer kişi kamu görevlisi olmadığından yardım eden sayılmakta ve daha az cezayla cezalandırılmaktadır. Oysa böyle bir durumda kamu görevlisi olmayan kişinin de suçun faili olarak cezalandırılması ceza adaleti bakımından daha uygundur¹⁷³⁰.

Burada yeri gelmişken kamu görevlisini hataya düşürerek sahte belge düzenleyen kişinin, dolaylı fail olarak mı yoksa azmettiren olarak mı sorumlu olacağı üzerinde durmak gerekir. TCK'nın dolaylı faili düzenleyen m.37/2 hükmüne göre; *“Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullanan kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır”*. Bir suçu, iradesine hâkim olduğu başka bir kişi aracılığıyla gerçekleştiren kişiye dolaylı fail denir¹⁷³¹. Dolaylı faillik şerikliğin değil failliğin bir türüdür¹⁷³². Bu nedenle doğrudan faillikte olduğu gibi fiil hâkimiyeti yoluyla karakterize edilebilir. Suç tipini bu şekilde gerçekleştirenler, bir başkasını buna sevkettiği, suçun tipi bakımından zorunlu olan hareketler onun planı çerçevesinde icra edildiği için sorumludurlar¹⁷³³. Dolaylı faillikten bahsedilebilmesi için araç olarak kullanılan kişinin tipe uygun, hukuka aykırı hareketi gerçekleştirmiş olması ve kusurlu olarak hareket etmemiş olması gerekir. Aksi halde bu kişi artık araç fail değil doğrudan fail olarak sorumlu tutulur¹⁷³⁴. TCK m.37'nin gerekçesine göre, *“İştirak şekilleri, fiilin işlenişinde kurulan hâkimiyet ölçü alınarak belirlenecektir.”* Buna göre, suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi, araç kişinin iradesi üzerinde hâkimiyet kurmuştur. Bu şekilde araç kişi üzerinde kurulan hâkimiyet, suçun arka planında yer alan kişinin işlenen suç sebebiyle dolaylı fail olarak sorumlu olmasını gerektirmektedir. İşte dolaylı failliğin azmettirmeden ayrılması da bu teori çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Zira

¹⁷³⁰ Aynı görüşte **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.99.

¹⁷³¹ **EKİCİ ŞAHİN, Meral**, "Dolaylı Failliğin Ortaya Çıkış Biçimleri" Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:8, S:107-109, Y:2013, s.64.

¹⁷³² **EKİCİ ŞAHİN, Meral**, "Dolaylı Faillığe İlişkin Bazı Sorunlar" Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:8, S:109-110, Y:2013, s.13.

¹⁷³³ **ÜZÜLMEZ, İlhan**, "Dolaylı Faillik TCK. m.37/2)", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C:1 S:2, 2006, s.84-85.

¹⁷³⁴ **SINAR, Hasan**, "Türk Ceza Hukukunda Dolaylı Faillik", Ceza Hukuku Dergisi, C:6, S:15, Y:2011, s.63.

dolaylı faillikte bir başkası suçun işlenmesinde araç olarak kullanıldığı için, araç kişi ile suçun arka planında yer alan kişi arasında obje-süje ilişkisi mevcuttur. Azmettirmede ise azmettiren, suç işleme iradesini bir başkasına intikal ettirmekle birlikte dolaylı faillikte olduğu gibi irade üzerinde hâkimiyet kuramamakta bu sebeple suçun işlenmesinde azmettirilene bağlı olmaktadır¹⁷³⁵.

Öte yandan TCK'nın "bağlılık kuralını" düzenleyen m.40'a göre ise suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı aranmaktadır. Bu hükümler karşısında, kamu görevlisini hataya düşürerek sahte resmi belge düzenleyen kişinin, azmettiren sıfatıyla cezalandırılması mümkün görülmemektedir. Kamu görevlisini hataya düşürerek sahte belge düzenleyen kişi, ancak TCK m.37/2. fıkrası uyarınca, dolaylı fail olarak sorumlu tutulabilir¹⁷³⁶. Öte yandan Yargıtay'ın bu gibi hallerde faili, sahte resmi belgeyi kullanmaktan veya özel kişiler tarafından işlenen resmi belgede sahtecilikten sorumlu tuttuğu görülmektedir¹⁷³⁷.

Bireyin tanzim ettiği sahte resmi belgeyle kamu görevlisini aldatarak veya hataya düşürerek ona sahte bir resmi belge düzenlettirmesi durumunda, kamu görevlisi olmayan failin eyleminin TCK m.204/1'de yer alan birey tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı doktrinde savunulmaktadır. Sahtecilik suçunu işlemeye yönelik kastı bulunmayan kamu görevlisi yönünden suçun manevi unsuru oluşmayacağından sahtecilik suçu vücut bulmaz. Bu durumda, koşulları varsa ihmali davranışla görevi kötüye kullanma suçundan (m.257/2) sorumlu tutulmasının tartışılması gerekir¹⁷³⁸.

Birey, yetkili kamu görevlisini bir suretle aldatıp onu gerçeğe aykırı bir belge düzenlemeye sevk ediyor ya da geçerli bir belgeye gerçeğe aykırı ilâve veya silintiler

¹⁷³⁵ **ÇİÇEK, Mustafa**, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Bir İştirak Şekli Olarak "Dolaylı Faillik", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 2014, s.70.

¹⁷³⁶ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, 419-420; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, 100; **DÖNMEZER/ERMAN**, Genel Kısım, C. II, 504; **ÖZGENÇ**, Suça İştirakin Hukuki Esasları, 202.

¹⁷³⁷ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku, s.420; "UYAP üzerinden yapılan sorgulamada, suça konu profesyonel futbolcu sözleşmesini onaylayan B. 5. Noterliği Başkatibi B. Ç. hakkında Bakırköy 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 15.05.2014 tarih, ... Esas, ... Karar sayılı ilâmi ile görevi ihmâl suçundan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği, temyize gelen sanıkların, noter başkatibi ile birlikte iştirak iradesiyle hareket ettiklerine dair delil bulunmadığından, TCK'nın 40/2. maddesi yollamasıyla aynı Kanunun 204/2. maddesi uyarınca kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan sorumlu tutulamayacaklarının anlaşılması karşısında, tebliğnamedeki dosyaların birleştirilmesi gerektiğine dair görüşe iştirak edilmemiştir. " Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.01.2018 tarih, 2017/4285 E., 2018/76 K.

¹⁷³⁸ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.124.

yaptırmayı başarıyor. Bu durumda, kamu görevlisinin, resmi belgede sahtecilik suçundan sorumlu tutulamayacağı açıktır¹⁷³⁹. Çünkü yukarıda da belirtildiği üzere, sahtecilik fiili, kasten işlenebilen bir suçtur¹⁷⁴⁰. Bu nedenle kamu görevlisinin bir taksiri söz konusu olabilirse de kastı bulunmadığından manevi unsurun gerçekleştiği ileri sürülemez. Bireyin ise bu fiilinden dolayı cezalandırılması gerektiği ortada olmakla birlikte TCK'nın 204. maddesinin birinci fıkrasından mı yoksa ikinci fıkrasından mı sorumlu tutulması gerekir? Bu durumda iki şekilde düşünülebilir. Denebilir ki mademki kamu görevlisini aldatan kişi suçun tek failidir, o hâlde bu kişinin kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilikten değil birey tarafından gerçekleştirilen sahtecilik fiilinden sorumlu tutulması (TCK m.204/1) gerekir. Buna karşılık objektif olarak sahteciliğin failinin, birey olmayıp kamu görevlisi olması nedeniyle olayda kamu görevlisi tarafından işlenmiş bir sahteciliğin bulunduğu, dolayısıyla kamu görevlisinin cezalandırılmamasının dolaylı failin cezalandırılmasına engel teşkil etmeyeceği ve dolaylı failin kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan sorumlu tutulabileceği hususu da ileri sürülebilir¹⁷⁴¹.

Kanaatimizce, resmi belgede sahtecilik suçu dolaylı faillik yoluyla da işlenebilir. Başka bir ifadeyle bu durumda failin kamu görevlisinin yerine geçerek onun işlediği fiilden dolayı sorumlu tutulması gerekir. Bu bağlamda failin, m.204/2. fıkrasındaki kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan sorumlu tutulması söz konusu olur. Hazırladığı sahte belgelerle nüfus müdürlüğüne başvurarak nüfus cüzdanı düzenleyen kişi, bu nüfus cüzdanını bizzat hazırlamamış, sahte belgelerle aldatmak suretiyle iradesine hâkim olduğu kamu görevlisine hazırlatmıştır. İşte bu gibi hallerde kişi, kullandığı sahte belgelerin yanı sıra hazırlattığı nüfus cüzdanından dolayı da kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan cezalandırılmalıdır¹⁷⁴². Bilindiği gibi dolaylı faillikte geri plandaki şahsın fiilin icrai davranışlarını gerçekleştiren ön plandaki şahıs üzerinde egemenlik kurmasına sebep olan iki durumdan biri ön plandaki kişinin yanılgıya düşürülmesi suretiyle fiili gerçekleştirmesini sağlamaktadır¹⁷⁴³. Bu durumda kamu görevlisini sahtecilik suçuna alet eden, başka bir ifadeyle kamu görevlisini yanıltarak sahte resmi belge düzenlemesini sağlayan kişinin eyleminin dolaylı faillik yoluyla (TCK m.37/2) TCK m.204/2. fıkrasındaki suçu oluşturduğu kabul edilmelidir. Böyle bir

¹⁷³⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.419.

¹⁷⁴⁰ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.331.

¹⁷⁴¹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.420.

¹⁷⁴² **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.789-790.

¹⁷⁴³ **DÜLGER**, Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Suç Ortaklığı, s.118-119.

durumda, özel kişinin kamu görevlisi tarafından işlenilen suç sebebiyle yani m.204/2 uyarınca cezalandırılması gerektiğini hatta bir kamu görevlisini aldatarak amacına ulaşmayı tasarlamış bulunan bir kişinin, bizzat sahteciliği işleyenden daha tehlikeli olduğunu ve bu durumun teşdit nedeni olarak uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz¹⁷⁴⁴.

Dönmezer/Erman'a göre; *“Mahsus bir suçun işlenebilmesi için gerekli doğal veya hukuki nitelikleri haiz bir kimseyi yanıltarak, ona bir suç işleten kimse, sanki o doğal ve hukuki niteliklere kendisi sahipmiş gibi işlem görür ve cezalandırılmayan mahsus suç failinin yerine geçer. Mesela vekâletname vermek için notere başvuran kimse, kimliğini gizleyerek sahte bir vekâletname düzenlenmesini mümkün kılarsa, noter tarafından işlenen sahtekârlık suçundan dolayı sorumlu olmak gerekir”*¹⁷⁴⁵. Görüldüğü üzere bu yazarlar kamu görevlisi olmayan failin kamu görevlisini yanıltması durumunda dolaylı fail olarak cezalandırılması gerektiğini ileri sürmektedirler.

Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre; resmi belgede sahtecilik suçlarında kamu görevlisiyle birey arasında bir anlaşma (suç ortaklığı) varsa kamu görevlisi sıfatı esas olacağından bireyin eylemi kamu görevlisinin suçuna katılmaktadır. Kamu görevlisiyle birey arasında anlaşma yoksa (kamu görevlisinin aldatılmış olması, özel kişi tarafından bir araç olarak kullanılması durumunda) bireyin resmi belgede sahteciliği suçu ortaya çıkar. Bu durumda kamu görevlisi olmayan kişinin TCK m.204/1 uyarınca cezalandırılması yoluna gidilecektir.

*“Sanığın nüfus müdürlüğünden M. Y. adıyla temin ettiği adres beyan formunu muhtarlığa sunarak, mahalle muhtarından aldığı sahte nüfus cüzdanı talep belgesi ile nüfus müdürlüğüne müracaat edip sahte nüfus cüzdanı çıkartarak görevlilere ibraz etmekten ibaret eylemlerinin küll halinde, 5237 sayılı TCK'nın 204/1 ve 43. maddesi uyarınca zincirleme şekilde işlenmiş resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu,...”*¹⁷⁴⁶.

Kanaatimizce, “özü suçlara iştirak” konusunun ve “dolayısıyla faillik” kurumunun gerektiği gibi kavranamamış olmasının sonucu olan bu görüşte isabet

¹⁷⁴⁴ Aynı görüşte **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.420.

¹⁷⁴⁵ **DÖNMEZER/ERMAN**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt II, s.504.

¹⁷⁴⁶ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.10.2020 tarih, 2018/2908 E., 2020/5787 K.; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.03.2021 tarih, 2016/21-1093 E., 2021/98 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23/02/2021 tarih, 2020/6044 E., 2021/1762 K.

bulunmamaktadır¹⁷⁴⁷. **ERMAN**'ın da belirttiği gibi burada kamu görevlisini hataya düşürerek sahte belge düzenleyen kişi TCK m.37/2. fıkrası uyarınca dolaylı fail olarak sorumlu tutulmalıdır. İştirak kurallarının uygulanması için bütün faillerin cezalandırabilmelerini aramak, ceza hukuku alanında çoktan terkedilmiş bir fikirdir. Özgü (mahsus) suça iştirakte, kendisinde gerekli nitelikler bulunan şahsın cezalandırılmaması durumunda, dolaylı faillik kurumundan yararlanılmak suretiyle, bu nitelikleri haiz olmayan özel kişinin onun yerine geçirilmesi ve onun gibi cezalandırılması gerektiğini düşünmekteyiz¹⁷⁴⁸. Kamu görevlisini hataya düşürerek sahte belge düzenlettiren kimse, kamu görevlisinin belge düzenleme sırasında herhangi bir kastının olmaması nedeniyle azmettiren değil, dolaylı faildir¹⁷⁴⁹.

Yargıtay, bu gibi hallerde kamu görevlisini aldatarak gerçeğe aykırı resmi belge düzenlenmesini sağlayan özel kişinin TCK m.204/1. fıkrası uyarınca cezalandırılması gerektiğini benimsemektedir¹⁷⁵⁰. Bir kararında medikal şirketi yetkilisi olan sanığın, ameliyatlarda kullanılmayan modül ICS cervical base malzemesinin gerekli olduğu yolunda rapor ve reçete düzenlenmesini doktor olan diğer sanığı yanıltarak sağladıktan sonra bu malzemeler yerine fiyatı 5-8 kat daha ucuz olan cervical PEEK cage isimli malzemeyi temin edip ameliyatlarda kullanılmasını sağladığı, daha sonra da modül ICS cervical base kullanılmış gibi belgelerin doktor sanığı yanıltarak düzenlediği ancak sanığın belge içeriğinin sahte olduğunu bilmediği, medikal şirketi yetkilisi olan sanık tarafından yanıltıldığını kabul ettiği olayda, yerel mahkemenin isabetli olarak sanık hakkında m.204/2. fıkrasından kurduğu hükmü, medikal şirket yetkilisi hakkında dolaylı faillikten dolayı 204. maddenin ikinci fıkrasının değil birinci fıkrasının uygulanması gerektiğinden bahisle bozmuştur¹⁷⁵¹.

¹⁷⁴⁷ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.420; **DÖNMEZER/ERMAN**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt II, s.508-509.

¹⁷⁴⁸ **DÖNMEZER/ERMAN**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt II, s.508-509; **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.420.

¹⁷⁴⁹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.789-790; **DÖNMEZER/ERMAN**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Cilt II, s.508; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.100; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.789-790.

¹⁷⁵⁰ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.420; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.01.2018 tarih, 2017/4285 E., 2018/76 K.

¹⁷⁵¹ “5237 sayılı TCK’nın 40/2. maddesine göre; özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişilerin fail olabileceği, bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişilerin ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulacağı, memurun resmi belgede sahteciliği suçuna memur olmayan kişilerin ancak 5237 TCK’nın 38/1. maddesi anlamında azmettiren veya aynı Yasanın 39/2-c maddesi anlamında yardım eden sıfatıyla katılabileceği cihetle; somut olayda, suça konu resmi belgeleri düzenleme yetkisine sahip kamu görevlisi olan sanık E. D. hakkında beraat hükmü verilmesi karşısında

Belirtelim ki yetkili kamu görevlisinin işlediği sahteciliğe iştirak eden bireyin bağlılık kuralı gereği TCK md.204/2'deki suça yardım eden veya azmettiren şeklinde sorumlu tutulacağını söylemek her zaman doğru değildir. “Failliğin şerikliğe göre asliliği” ilkesi doğrultusunda suça iştirak eden kişinin fiili kimi hallerde suçun temel biçimi niteliğindeki bireylerin resmi belgede sahteciliği suçuna dönüşebilir¹⁷⁵². Kanaatimizce, kamu görevlisinin görevi dolayısıyla düzenlemeye yetkili olmadığı bir belgede kamu görevlisi olmayanlarla birlikte sahtecilik yapılması halinde suç, TCK m.204/1 maddesine temas edeceği için her iki fail de bu madde uyarınca cezalandırılmalıdır.

Azmettirenin veya yardım edenin özgü suçtan dolayı cezalandırılabilmesi için özel faillik niteliğini, başka bir ifadeyle failin kamu görevlisi olduğunu ya da kamu görevlisi gibi cezalandırılacağını bilmesi de gerekir.

*“Azmettirenin veya yardım edenin özgü suçtan dolayı cezalandırılabilmesi için özel faillik niteliğinin şerikler tarafından bilinmesi ve bu suretle özgü suça iştirak eden kişinin suça ilişkin kastının, failin suçun kanuni tanımında belirtilen niteliğini de kapsamı gerektiği cihetle; dosya kapsamında, kursiyer olan sanıkların, yukarıda açıklandığı üzere azmettirme ve yardım etmeye yönelik eylemleri bulunmadığı gibi kurs yöneticisi olan diğer sanıkların atılı suç yönünden kamu görevlisi sıfatını haiz olduklarını bildiklerine ilişkin delil de bulunmadığından, eylemlerinin TCK'nin 204/1 maddesinde düzenlenen “resmi belgede sahtecilik” suçunu oluşturduğu...”*¹⁷⁵³.

Bu olayda Yargıtay isabetli olarak özel kişi olan failin, aslında kamu görevlisi olmayıp özel kanun hükmü gereğince (625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 49. maddesi) kamu görevlisi gibi cezalandırılacağı belirtilen diğer failin, bu özel faillik sıfatını bilmemesi nedeniyle, TCK m.204/1. fıkrasındaki suçtan sorumlu olacağına hükmetmiştir. Ancak Yargıtay'ın bu durumu gözetmeden verilen kararları da bulunmaktadır.

“Sürücü kursu yetkilileri tarafından düzenlenmesini sağladığı sahte lise diploması ile sürücü belgesi alan sanık E. A. 'ın eyleminin suç tarihinde yürürlükte bulunan 625

saniğin azmettiren veya yardım eden sıfatını alamayacağından eylemleri 5237 sayılı TCK'nın 204/1. maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde uygulama yapılarak fazla ceza tayini, Yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.05.2017 tarih, 2015/8957 E, 2017/3605 karar.K.

¹⁷⁵² KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.789-790.

¹⁷⁵³ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.02.2021 tarih, 2018/2093 E., 2021/1374 K.

sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası'nın 49. maddesi yollamasıyla 5237 sayılı TCK'nın 38/1, 204/2. maddesinde yazılı 'memurun resmî belgede sahteciliğine azmettirme', sanık İ. İ.'in eyleminin ise, dosyası tefrik edilen sanıklarla fikir ve eylem birliği içerisinde hareket ederek sürücü belgesi almak isteyen kursiyer sanıklar adlarına sahte öğrenim belgeleri düzenleyip sürücü belgesi almalarını sağlama ve bu suretle 'memurun resmi belgede sahteciliğine iştirak' suçunu oluşturacağından, sanıkların 5237 sayılı TCK'nın 204/2. maddesi uyarınca cezalandırılmalarına karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde anılan Yasanın 204/1. maddesi uygulanarak eksik ceza tayini',... ”¹⁷⁵⁴.

2.4.3. İçtima

2.4.3.1. Genel Olarak

Suçların içtimasında, ana kural, “gerçek içtima” prensibidir¹⁷⁵⁵. Dolayısıyla, “kaç fiil varsa o kadar suç, kaç suç varsa o kadar ceza vardır”. Başka bir ifadeyle yasal tanıma uygun biçimde gerçekleşen her sonuç, kural olarak ayrı ve bağımsız bir suçu oluşturur¹⁷⁵⁶. Buna göre, ayrıca failin hareketiyle kaç netice meydana gelmişse o kadar da suç işlenmiş sayılarak her birinden dolayı ayrı ve bağımsız yaptırım uygulanmalıdır¹⁷⁵⁷. Fakat bu sonuç bir ya da birden fazla hareketten kaynaklanabileceği için başlı başına hareketlerin fazlalığı suçların da birden çok olmasını gerektirmez. Tek bir hareketle birden birden fazla suç oluşturulabileceği gibi birden çok hareketle tek bir suç işlenebilir¹⁷⁵⁸.

Gerçek içtima, bir kimsenin birden çok kanun hükmünü ihlali halinde her ihlalinden dolayı ayrıca cezalandırılmasıdır¹⁷⁵⁹. Diğer bir deyişle failin kaç ihlali varsa o kadar da suçu bulunmaktadır. Bu kurala suçların içtimai istisna teşkil etmektedir. Bu kurumun temelinde bir yandan sanığın gereksiz ve kusurunu aşar biçimde cezalandırılmaması fikri yatarken diğer yandan da haksız bir fayda temin etmemesi

¹⁷⁵⁴ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 01.06.2017 tarih, 2017/3757 E., 2017/4109 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 25.05.2016 tarih, 2014/13239 E., 2016/4820 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.12.2013 tarih, 2012/14777 E., 2013/19370 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.09.2015 tarih, 2013/15725 E., 2015/28658 K.

¹⁷⁵⁵ ÖZGENÇ, Türk Ceza Hukuk Genel Hükümler, s.610.

¹⁷⁵⁶ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Genel Hükümler, s.550; ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s.610; KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.508.

¹⁷⁵⁷ DÖNMEZER/ERMAN, Ceza Hukuku, Cilt II, 373; ÖZGENÇ, Genel Hükümler, 2016, s. 563; ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s.610; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Genel Hükümler, s.550; TOROSLU, Genel Kısım, s.333; KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.506.

¹⁷⁵⁸ DÖNMEZER/ERMAN, Ceza Hukuku, Cilt II, 373.

¹⁷⁵⁹ ÖZGENÇ, Genel Hükümler, 2016, s.610; ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Genel Hükümler, s.550; TOROSLU, Genel Kısım, s.333; KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.508.

kuralına dayalı adilane ve rasyonel bir cezai müeyyidenin tatbiki fikri yatmaktadır¹⁷⁶⁰. Gerçek içtima kuralının istisnaları ise TCK'da bileşik suç (m. 42), zincirleme suç (m. 43), fikri içtima (m. 44) maddelerinde yer almaktadır.

2.4.3.2. Bileşik (Mürekkap) Suç

Mürekkap suç olarak da isimlendirilen bileşik suç, TCK m.42'de yer almakta olup bu maddeye göre; *"Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz"*. Dolayısıyla iki suçtan birinin, diğerinin temel şekline ya da daha ağır cezayı gerektiren nitelikli şekline ilişkin bir unsur teşkil ettiği hallerde bileşik suç söz konusudur. Buna göre, bir suçun diğer suçun unsuru ya da daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hali olması durumunda, tek fiil olarak değerlendirilen suç bileşik suçu oluşturur. Örneğin, yağma suçunun, konut ya da işyerinde işlenmesi halinde (TCK m.149/1-d), konut dokunulmazlığını ihlal suçu, yağma suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsuru olmaktadır. Kanun koyucu, TCK m.42'de; *"Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz."* hükmünü ihdas etmiştir. Bunun anlamı, yalnızca bileşik suç teşkil eden suçtan cezalandırma cihetine gidileceği; ayrıca, unsur ya da daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hali teşkil eden suçtan ceza verilmeyeceğidir¹⁷⁶¹.

Resmi belgenin düzenlenmesiyle birlikte kullanılmasına gerek kalmadan inceleme konumuzu oluşturan bu suç oluştuğundan¹⁷⁶² sahte belgenin kullanılmasının başka bir suça vücut verdiği durumlarda bileşik suç hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı, faile tek ceza verilip verilemeyeceği 765 sayılı mülga TCK zamanında tartışmalara neden oluyordu¹⁷⁶³. Başka bir ifadeyle resmi belgede sahtecilik suçu, sahte resmi evrakın düzenlenmesiyle oluştuğu için ayrıca bu evrakın kullanılması başka bir suçu oluşturuyorsa (örneğin, zimmet) bu durumda bileşik suç hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı (tek ceza verilip verilmeyeceği), 765 sayılı mülga TCK döneminde tereddütlere ve farklı uygulamalara yol açıyordu¹⁷⁶⁴. 5237 sayılı TCK ile bu

¹⁷⁶⁰ **ÖZEN, Mustafa**, "Ceza Hukukunda Fikri İçtima", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C:20, S:73, 2007, s.132-133; **KOCA, Mahmut**, "Fikri İçtima", Ceza Hukuku Dergisi, C:2, S:4, 2007, s.197.

¹⁷⁶¹ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.780 vd.; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.264.

¹⁷⁶² **SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER**, StGB, § 267, kn. 45.

¹⁷⁶³ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.264.

¹⁷⁶⁴ "Mahkemece, gerekçede "...sahtecilik suçundan zamanaşımı nedeniyle davanın düşürülmesine karar verilerek aşağıdaki hüküm kurulmuştur." ibaresine yer verilmiş ise de, hükmün esasını oluşturan kısa kararda lehe belirlenen 5237 sayılı TCK. hükümleri uyarınca kamu görevlisinin resmi belgede

noktadaki tereddütleri gidermek amacıyla düzenleme yapılması yoluna gidilerek m.212'deki düzenlemeyle özel bir hüküm getirilmiştir. TCK m.212'ye göre; *“Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur”*¹⁷⁶⁵.

Bu düzenlemeyle resmi ya da özel belgenin başka bir suçun işlenmesi esnasında kullanılması durumunda gerçek içtima kuralları uygulanarak her iki suçtan ayrı ceza verilecektir. TCK m.212'deki bu düzenleme mülga 765 sayılı TCK'da bulunmamaktaydı. 765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde resmi belge kullanılarak dolandırıcılık suçu işlendiğinde iki suçtan da ayrı ceza verilmekteydi. Buna karşın özel belge kullanılarak dolandırıcılık suçunun işlenmesi durumunda özel belgede sahtecilik suçunun kullanmayla gerçekleştiği gerekçesiyle özel belgenin dolandırıcılık suçunun hile unsurunu oluşturacağı benimsenmekteydi. Bu gerekçeyle 765 sayılı TCK m.79 da gözetilerek daha ağır cezayı gerektiren dolandırıcılık suçu açısından ceza tayin ediliyor, özel belgede sahtecilik suçundan ayrı bir hüküm kurulmuyordu¹⁷⁶⁶.

TCK m.212'nin ihdasıyla uygulamadaki tereddütler giderilmiş olup artık özel ya da resmi bir belgenin başka bir suçun işlenmesinde kullanılması durumunda gerçek içtima uygulanacak ve işlenen her iki suçtan da ayrı ceza verilecektir. Başka bir ifadeyle TCK m.212'de yer alan düzenleme karşısında, özel ya da resmi belgede sahtecilik suçuyla birlikte ihaleye fesat karıştırma, zimmet, rüşvet, dolandırıcılık ya da birlikte işlenmesi

sahteciliği suçundan hüküm kurulmadığı anlaşılmakla; somut olayda, suçu işlemek ya da fiilin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik olarak gerçekleştirilen sahtecilik eylemleri ile birlikte işlenen nitelikli zimmet suçunun suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nın 202/2. maddesi, suç tarihinden sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nın 247/1-2, 204/2. maddeleri kapsamında kaldığı ve lehe yasa değerlendirmesinin bu maddeler gözetilerek yapılması gerektiği, 5237 sayılı Kanunun 212. maddesine benzer bir düzenleme bulunmamasından dolayı 765 sayılı Yasa döneminde zimmet amacıyla işlenen sahtecilik suçunun nitelikli zimmetin unsuru olduğu, bu itibarla lehe yasanın belirlenmesi sırasında karşılaştırma maddeleri arasında bulunmadığından sahtecilik suçu ile ilgili zamanaşımı süresinin 5237 sayılı Kanunda düzenlenen sahtecilik suçuna göre belirlenmesi gerektiği de gözetilerek, bu suçtan dava zamanaşımı süresi içerisinde hüküm kurulması mümkün görülmüştür.” Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 31.03.2016 tarih, 2016/1376 E., 2016/3192 K.

¹⁷⁶⁵ Madde gerekçesinde şu açıklamalara yer verilmiştir; *“Madde metninde, sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunacağı kabul edilmiştir. Örneğin, sahte belgenin kullanılması sureti ile bir kimse aldatılarak bir yarar elde edilmiş olabilir. Bu durumda, hem dolandırıcılık hem de resmi veya özel belgede sahtecilik suçlarına ait cezaların içtima suretiyle verilmesi gerekecektir. Keza, sahte belge düzenlemek suretiyle zimmetin gizlenmeye çalışılması hâlinde, hem zimmet suçundan hem de resmi belgede sahtecilik suçundan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunacaktır.”*

¹⁷⁶⁶ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.172.

müsait bir başka suçun işlenmesi durumunda fail her iki suç yönünden ayrı ayrı cezalandırılacaktır¹⁷⁶⁷. Yargıtay da kararlarında bu hususa vurgu yapmaktadır.

"M. T. Ltd. Şti.nden alınmış gibi gösterilen yemlere dair gerçeği yansıtmayan faturayı kullanmaları suretiyle gerçekleştirdikleri kabul edilen eylemlerinin 765 sayılı TCK'nın 202/2. maddesinde düzenlenen nitelikli zimmet suçunun unsuru olduğu, buna karşılık 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesindeki "sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur" şeklindeki düzenleme uyarınca hem zimmet hem de resmi belgede sahtecilik suçlarını oluşturduğu gözetilip resmi belgede sahtecilik suçundan da mâhkumiyet hükmü kurularak 765 sayılı TCK'nın 202/2, 219/son, 33, 5237 sayılı TCK'nın ise 247/1-2, 53/1-5, 204/1, 53/1-5. maddelerine göre lehe yasa karşılaştırmasının yapılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması..."¹⁷⁶⁸.

TCK m.212'deki bu hükmün uygulama alanı bulabilmesi için sadece sahte belgenin kullanılmış olması yeterli değildir. Bu belge kullanılarak işlenen fiilin aynı zamanda ayrı bir suça da vücut vermesi gerekir.¹⁷⁶⁹ Örneğin, sahte belgenin kullanılması

¹⁷⁶⁷ **DEMİR, Muhammet Zafer**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK Md. 204), İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s.87. "Sanığın 5237 sayılı TCK'nın 179/3. maddesindeki trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunu oluşturacak şekilde 1.65 promil alkollü olarak araç kullanırken yakalandığında, mağdur M. K. Y. adına düzenlenmiş sürücü belgesini görevlilere ibraz etmesi üzerine mağdur adına 30.07.2008 tarihinde suç ve sürücü belgesi geri alma tutanağı düzenlenmesine sebebiyet vermek eyleminde 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesi de gözetildiğinde 'resmi belgede sahtecilik' suçunun yanında 'iftira' suçunun da olduğu cihetle, tebliğnamedeki bu hususlara ilişkin bozma düşüncesine iştirak olunmamıştır." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.02.2014 tarih, 2012/17371 E., 2014/2190 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.05.2016 tarih, 2015/1573 E., 2016/4378 K.

¹⁷⁶⁸ Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 21.12.2015 tarih, 2014/4795 esas, 2015/17587 karar; "P. Noterliği başkatibi olarak görev yapan sanığın, yaptığı işlemlerle ilgili düzenlediği mükerrer yevmiyelerden daha düşük miktarlı olanları yevmiye defterine aktarıp diğerini kayıt dışı bırakmak ve gerçek tutarından daha düşük miktarlı olan işlemin bedelini kaydetmek, noterlik makbuzu düzenlemeden yaptığı araç satış sözleşmesi işlemlerini yevmiye defterlerine kayıt etmemek, bunun için görevi sebebiyle sahte belgeler düzenlemek suretiyle toplam 42.137,55 TL'yi mal edinmesi biçiminde hileli davranışlarla gerçekleştirdiği eylemlerinin 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesindeki "sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur" şeklindeki düzenleme uyarınca hem nitelikli zimmet hem de resmi belgede sahtecilik suçlarını oluşturduğu gözetilip zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan da mâhkumiyet hükmü kurulmak ve 765 sayılı TCK'nın 202/2, 80, 59, 219/4, 33, 5237 sayılı TCK'nın ise 247/1-2, 43/1, 62, 53/1-5, 204/2, 43/1, 62, 53/1-5. maddelerine göre, TCK'nın 202/2. maddesi ile asgari haddi haddi cezanın esas alındığı da nazara alınarak orantılılık ilkesine uygun şekilde lehe yasa karşılaştırması yapılması suretiyle hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden yanlış değerlendirme sonucu yazılı şekilde sadece zincirleme nitelikli zimmet suçundan hüküm kurulması..." Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 13.04.2015 tarih, 2014/9062 E., 2015/10162 K.; Aynı yönde Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 18.03.2014 tarih, 2012/15649 E., 2014/3042 K.

¹⁷⁶⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s.457; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.102; **DURGUN, Eda**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2018, s.179.

suretiyle bir kimsenin aldatılmasında, aldatılan şahsın ya da bir başkasının zararına olarak faile ya da bir başkasına yarar sağlanması durumunda hem belgede sahtecilik hem de dolandırıcılık suçu oluşur. Çünkü dolandırıcılık suçunun oluşması için hileli bir hareketin gerçekleştirilmesi yeterli değildir. Ayrıca bu hileli hareket sonucunda mağdur aleyhine haksız bir menfaatin elde edilmiş bulunması da zorunludur. Kullanmanın ayrı bir suç oluşturmadığı durumlardaysa düzenlediği sahte belgeyi kullanan failin bu eylemi ayrıca suç teşkil etmez¹⁷⁷⁰. Sahteciliği yapan kişi belgeyi kendisi kullanırsa her iki eylem yalnızca tek bir belgede sahtecilik suçunu teşkil eder¹⁷⁷¹.

TCK m.212'deki düzenlemenin bir benzeri de 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu m.4/5 hükmünde bulunmaktadır. Bu hükme göre; *“Bu Kanunda tanımlanan suçların (...), belgede sahtecilik yapılarak işlenmesi halinde, ayrıca bu suçtan dolayı da cezaya hükmolunur”*. Bu hükümle Kaçakçılık Kanunu’nda yer alan suçların, belgede sahtecilik yapılması suretiyle gerçekleştirilmesi halinde ayrı olarak sahtecilik fiilinden de ceza verileceği düzenlenmiştir. Doktrinde bu konuda, sahteciliğin geniş anlamda anlaşılması, yani kaçakçılık suçlarının, özel veya resmi belgede sahtecilik suçunun yanı sıra, bu belgelerin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi suçları, resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak ya da açığa imzanın kötüye kullanılması yoluyla işlenmesi halinde de bu fıkra göre uygulama yapılması gerektiği ileri sürülmüştür¹⁷⁷².

Doktrinde ayrıca, içtimaya ilişkin TCK m.212 hükmünün, ancak TCK’da düzenlenen suçlar yönünden geçerli olduğu, özel ceza kanunlarıyla ceza içeren diğer kanunlarda açık bir düzenleme olmadıkça TCK m.212 hükmüne dayanılarak cezaların içtima ettirilemeyeceği ve ilgili düzenlemelerde özel hüküm bulunmayan hallerde TCK m.212 hükmünün TCK dışındaki kanunlarda uygulanamayacağı hususu savunulmaktadır¹⁷⁷³. Yargıtay uygulaması da bu doğrultudadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında bu hususa vurgu yapmıştır.

“5237 sayılı TCY’nın 212. maddesindeki; “Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur” şeklindeki düzenlemenin, TCY’nın genel hükümleri

¹⁷⁷⁰ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.103.

¹⁷⁷¹ SCHÖNKE/SCHRÖDER/HEINE/SCHUSTER, StGB, § 267, kn. 45.

¹⁷⁷² YURTCAN, Erdener, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.36.

¹⁷⁷³ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.353.

arasında yer almaması nedeniyle, TCY'nın 5. maddesindeki, "yasanın genel hükümleri arasında yer alan düzenlemelerin özel yasalar açısından da uygulanacağı" kuralı kapsamında özel yasalar açısından da uygulama olanağı bulunmamaktadır. 5237 sayılı TCY'nın 212. maddesi yalnızca TCY içinde düzenlenen suçlara ilişkin olarak uygulanabilecek bir kuraldır.

Özel yasalarda düzenlenen suçların işlenmesi sırasında sahte evrak düzenlenmiş olması halinde failin ayrıca bu suçtan da cezalandırılabilmesi için o yasada özel bir düzenleme yapılmış olması zorunlu olup aksinin kabulü ceza kanunlarında kıyasın uygulanması anlamına gelecektir. Nitekim yasa koyucu 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Yasasının 5. maddesinin 4. fıkrası ile bu yasa açısından bir kural koymakla kalmamış, bunun yanında böyle bir hüküm bulunmayan özel yasalar açısından TCY'nın 212. maddesinin uygulanamayacağına ilişkin iradesini de dolaylı olarak ortaya koymuştur.

5411 sayılı Bankacılık Yasasında sahtecilik suçundan ayrıca cezaya hükmolunacağına ilişkin bir düzenleme olmaması ve nitelikli zimmet suçu için öngörülen ceza miktarının ağırlığı birlikte değerlendirildiğinde bunun yasa koyucunun bilinçli bir tercihi olduğu ve bu suçu bileşik suç olarak düzenlediği sonucuna ulaşılmaktadır"¹⁷⁷⁴.

Yargıtay, başka bir kararında da 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda, zimmet suçunun yanında sahtecilik suçundan ayrıca cezaya hükmolunacağına ilişkin bir düzenleme bulunmaması nedeniyle sahtecilik suçundan ayrı hüküm kurulamayacağına hükmetmiştir.

"Dairemizce de benimsenen Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 06.04.2010 tarih ve 2010/7-38 Esas, 2010/79 sayılı kararında belirtildiği üzere; 5411 sayılı Bankacılık Yasasında zimmet suçu yanında sahtecilik suçundan da ayrıca hükmolunacağına ilişkin bir düzenleme bulunmaması karşısında, sanığın zimmet eylemlerini gerçekleştirirken, sahte belge tanzim etmesi fiillerinin de zimmet suçunun unsuru olarak değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden sanık hakkında evrakta sahtecilik suçundan beraatine ilişkin yazılı şekilde hüküm kurulması..."¹⁷⁷⁵.

¹⁷⁷⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 06.04.2010 tarih, 2010/7-38 E., 2010/79 K.

¹⁷⁷⁵ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 15.09.2020 tarih, 2016/17171 E., 2020/12594 K.; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 04.07.2019 tarih, 2019/3144 E., 2019/33680 K.; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 24.10.2019 tarih, 2016/8671 E., 2019/36701 K.; Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 14.11.2019 tarih, 2016/9357 E., 2019/37257 K.

Karşıt görüşteki yazarlar ise TCK m.212'de sahte özel ya da resmi belgenin başka bir suçun işlenmesi esnasında kullanılmasından bahsedilmiş olduğundan bu hükmün, (TCK m.212) sahte belgenin, hangi kanunda düzenlenirse düzenlensin herhangi bir suçun icrası sırasında kullanılması halinde uygulanabilir bir nitelik taşıdığını ileri sürmektedirler. Bu yazarlar ayrıca, Yargıtay'ın ceza normu ihtiva eden özel kanunlarda benzeri bir hüküm bulunmadığından bahisle, belgede sahteciliğin TCK dışındaki suçları işleyebilmek için işlendiği hallerde 212. maddenin geçerli olmadığına ilişkin kabul ve uygulamasının 212. maddenin ihdas amacıyla bağdaşmadığını savunmaktadırlar¹⁷⁷⁶.

TCK m.5'e göre; *"Bu Kanunun genel hükümleri, özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanır"*. Bu hükümle TCK'nın genel hükümlerinin özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki suçlar hakkında uygulanabileceği belirtilmiştir. TCK m.212'deki düzenleme, genel hükümler arasında yer almamaktadır. Kanaatimizce, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun yukarıda anılan kararında da belirtildiği üzere, TCK m.212'nin genel hükümler kısmında yer almamış olması nedeniyle özel kanunlar kapsamındaki suçların işlenmesi sırasında sahte belge düzenlenmiş olması halinde failin ayrıca belgede sahtecilik suçundan da cezalandırılabilmesi için ilgili kanunda özel bir düzenleme yapılmış olması gerekmektedir. Kanun koyucu, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu m.5/4. fıkrasındaki düzenlemeyle de böyle bir özel hüküm bulunmayan özel kanunlar açısından TCK m.212 hükmünün uygulanamayacağı yönündeki iradesini dolaylı olarak ortaya koymuştur. Aksinin kabulü durumunda, kıyas yasağına aykırılık gündeme gelebilir. Ancak kanaatimizce, bu durum TCK'da düzenlenmiş bulunan suçlarla özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlarda düzenlenen suçlar arasında eşitsizliğe neden olmaktadır. Bu nedenle TCK m.212 hükmünün belgede sahtecilik suçunun düzenlendiği özel ceza kanunları ve ceza içeren kanunlardaki fiiller bakımından da uygulanabilir hale getirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla anılan hükmün, genel hükümler kısmına alınması suretiyle sorunun çözülmesi mümkün görülmektedir. Bu durumda anılan hüküm genel hükümler kısmında yer alacağından TCK m.5'teki düzenlemeyle birlikte değerlendirildiğinde, bu özel içtima hükmünün özel ceza kanunları ile ceza içeren kanunlardaki suçlar bakımından da uygulanma olanağı söz konusu olacaktır.

¹⁷⁷⁶ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.791-792.

Sahtecilik fiilinin bir başka suçun unsuru ya da daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hali olması durumunda bileşik suç gündeme gelir. Bu durumda TCK m.212'deki içtima kuralı uygulanmaz. Bu bağlamda, zimmet suçunun, zimmetin açığa çıkmamasının teminine yönelik olarak hileli davranışlarla gerçekleştirilmesi durumu, daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal olarak kabul edilmiştir (TCK m.247/2). Dolayısıyla failin, açığa çıkmaması için belgede sahtecilik yapmak suretiyle zimmet suçunu işlemesi halinde yalnızca TCK m.247/2'den sorumluluğu söz konusu olur¹⁷⁷⁷. Yargıtay da kararlarında bu hususa vurgu yapmaktadır¹⁷⁷⁸.

Ancak bunun için belgede sahtecilik fiilinin, zimmet suçu işlenirken gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Çünkü failin, işlemiş olduğu zimmet suçunu gizlemek için sonradan belgede sahtecilik yapması halinde ortaya çıkan iki ayrı suç nedeniyle gerçek içtima hükümlerine göre sorumlu olur. Daha açık bir ifadeyle fail zimmet suçunu işledikten sonra bu suçun açığa çıkmasını önlemek için sahtecilik suçunu işlemişse bu durumda hem zimmet suçundan hem de belgede sahtecilik suçundan ayrı ayrı sorumlu tutulur¹⁷⁷⁹. Örneğin, İcra Müdürü olan sanık S'nin, ertesi yıla devreden

¹⁷⁷⁷ "Birliğin Banka Defteri ve muhasebe kayıtlarının düzenli tutulması nedeniyle bankalardan temin edilen hesap dökümlerinin incelenmesi sonucunda bir kısım eylemlerin açığa çıkarıldığı ve eylemlerin sahte belgelerle gerçekleştirildiğinin anlaşılmasına göre, sanığın zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik olarak hileli davranışlarda bulunduğu, böylece eylemlerinin bir bütün halinde zincirleme nitelikli zimmet suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde basit zimmet suçundan hüküm kurulmak suretiyle sanık hakkında eksik ceza tayini..." Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 12.05.2016 tarih, 2015/6247 E., 2016/4998 K.

¹⁷⁷⁸ Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 15.02.2021 tarih, 2020/3920 E., 2021/601 K.; Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 12.05.2016 tarih, 2015/6247 E., 2016/4998 K.

¹⁷⁷⁹ **MAHMUTOĞLU, Fatih Selami**, Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003, s.260; **TOROSLU**, Özel Kısım, s.281 vd.; **GÜNGÖR**, Resmi Belgelerde, s.104; "Sanıklar A. T. ve M. S. hakkında hüküm kurulurken 765 sayılı TCK uygulamasında nitelikli zimmet suçunun unsuru sayılan sahtecilik fiilleri için 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesindeki düzenleme nedeniyle ayrıca zincirleme şekilde belgede sahtecilik suçundan ceza tayin edilmesi gerektiği anlaşılmakla, mahkemece mahiyeti itibariyle sahte belgeler düzenlenmek suretiyle işlendiği kabul edilen eylemin 765 sayılı TCK'nın 202/2, 80, 33, 219/4. maddelerine göre müteselsil nitelikli zimmet, 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesi de gözetildiğinde ise 247/1-2, 43/1, 53/1-5, 207/1, 43/1. maddelerinde yer alan zincirleme nitelikli zimmet ve zincirleme özel belgede sahtecilik suçlarını oluşturduğunun ve lehe yasa karşılaştırmasının buna göre yapılması gerektiğinin gözetilmemesi..." Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 03.05.2016 tarih, 2015/12322 E., 2016/4543 K.

"A. İcra Müdürü olarak görev yapan sanığın icra dosyalarında mükerrer reddiyat makbuzları düzenleyerek 43.375 TL'yi zimmetine geçirdiği kabul edilmiş ise de; suç tarihi itibariyle yürürlükte bulunan 765 sayılı Yasanın nitelikli zimmet suçu bakımından hilenin dairesini aldatacak ve eylemin ortaya çıkmasını önleyecek vasıfta olması koşulunu aradığı, somut olayda ise; sanığın zimmetine geçirdiği miktarın icra dairesi kayıtları ve daire içi araştırma sayılan Cumhuriyet Savcısının yapmış olduğu denetim sonucu ortaya çıkarıldığı nazara alındığında eyleminin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nın 202/1. maddesinde düzenlenen basit zimmet suçunu oluşturduğu, karar tarihinde yürürlükte bulunan 5237 sayılı Yasanın ise suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halini aradığı, sanığın mükerrer reddiyat makbuzları düzenleyerek zimmet suçunu işlemesi şeklindeki eylemlerinin 5237 sayılı TCK'nın 247/2 ve 204/2.

paraları gizlemek suretiyle noksan gösterdiği, daha sonra bu tutarları bazı dosyalar için reddedilmiş gibi göstermek suretiyle mükerrer reddiyatlarla kasadan çıkartarak kasa açığı oluşmasına neden olduğu ve reddiyat makbuzlarındaki zimmet suçunun açığa çıkmasını önlemek amacıyla gerçekte ödeme yapılmadığı halde ödeme yapılmış gibi göstermek için mükerrer reddiyat makbuzları düzenlemek suretiyle zimmet suçunu işlediğini kabul edelim. Bu eylemde sanık önce ertesi yıla devreden paraları gizleyerek zimmetine geçirdikten sonra bu zimmet fiilini gizlemek için sahte mükerrer reddiyat makbuzlarını düzenlediğinden eylemlerinin, 5237 sayılı TCK'nın 247/2 ve 204/2. maddelerinde düzenlenen nitelikli zimmet ve resmi belgede sahtecilik suçlarını oluşturduğu kabul edilir.

2.4.3.3. Zincirleme Suç

Zincirleme (müteselsil) suç, TCK m.43/1'de düzenlenmiştir. Zincirleme suç, bir suç işleme kararının icrası çerçevesinde, aynı suçun aynı kişiye karşı değişik zamanlarda işlenmesidir¹⁷⁸⁰. TCK m.43/1. fıkrasında aynı suçun birden fazla işlenmesinden söz edilmekte ve böylece ihlal sayısınca suç olduğu anlatılmak istenmektedir¹⁷⁸¹. Zincirleme suçta her biri tipik, hukuka aykırı ve kusurlu birden fazla fiil aranmaktadır. Resmi belgede sahtecilik suçunda mağdur kamudur. Başka bir ifadeyle, bu suçlarda mağdur toplumu oluşturan herkes olup bu suçların mağduru belirli bir kişi değildir¹⁷⁸². Bu sebeple maddenin birinci fıkrasındaki, “*Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır.*” hükmü nedeniyle resmi belgede sahtecilik suçları açısından da zincirleme suç hükümlerinin uygulanması olanaklı görülmektedir¹⁷⁸³. TCK m.43'e göre; “*Bir suç işleme kararıyla aynı suçun değişik zamanlarda bir kişiye karşı gerçekleştirilmesi*” durumunda zincirleme suçun oluşacağı kabul edilmiştir. Müteselsil

maddelerinde düzenlenen nitelikli zimmet ve resmi belgede sahtecilik suçlarını oluşturduğu, lehe yasa değerlendirmesinin de bu maddeler gözetilerek yapılması gerektiği nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm kurulması...” Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 04.07.2018 tarih, 2017/442 E., 2018/5071 K.

¹⁷⁸⁰ **HAKERİ, Hakan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s.605; **EREM, Faruk**, Türk Ceza Kanunu Şerhi Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 1993, s.647; **EREM, Faruk**, Türk Ceza Hukuk Umumi Kısım, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O., Ankara 1950, s.475 vd.; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Genel Hükümler, s.519; **ÖZGENÇ**, Genel Hükümler, s.619; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Genel Hükümler, s.554; **TOROSLU**, Genel Kısım, s.336 vd.

¹⁷⁸¹ **YALÇIN SANCAR, Türkan**, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda “Zincirleme Suç”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:70, 2007, s.249; **ÜZÜLMEZ, İlhan**, “Zincirleme Suç Hükümlerinin Belgede Sahtecilik Suçları Bağlamında Uygulanmasına İlişkin Değerlendirmeler”, Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.81.

¹⁷⁸² Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 22.04.2014 gün, 2013/11-397 E., 2014/202 K.

¹⁷⁸³ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, s.445; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.353.

suçta failin aynı mağdura karşı bir suç işleme kararının icrası kapsamında farklı zamanlarda gerçekleştirdiği sahtecilik eylemlerinde TCK m.43/1. fıkrası söz konusu olur¹⁷⁸⁴.

Resmi belgede sahtecilik suçu açısından, TCK m.204'ün bir ve ikinci fıkraları uyarınca birey ya da kamu görevlisinin aynı suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla resmi belgede sahtecilik suçunu işlemesi durumunda, faillerin tek bir suçtan sorumlulukları söz konusu olacak ancak verilen ceza 43. maddede öngörülen oranlarda artırılacaktır¹⁷⁸⁵. Mülga 765 sayılı TCK m.80'e göre; *“Bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olarak kanunun aynı hükmünün bir kaç defa ihlal edilmesi, muhtelif zamanlarda vaki olsa bile bir suç sayılır”*. 765 sayılı TCK’da yer bulan *“muhtelif zamanlarda vaki olsa bile”* ifadesi nedeniyle aynı suç işleme kararıyla birden fazla suçun aynı zamanda işlenmesi halinde de gereken diğer koşulların mevcudiyeti durumunda zincirleme suç kurallarının uygulanabilmesi olanaklıydı. Bu durum 765 sayılı mülga TCK döneminde içtihatlarla benimsenmiş ve uygulama da bu doğrultuda yerleşmiştir¹⁷⁸⁶. Ancak 5237 sayılı TCK m.43/1 hükmünde yer verilen *“değişik zamanlarda”* tabiri nedeniyle zincirleme suç hükümlerinin tatbik edilebilmesi için suçların değişik zaman dilimlerinde işlenmesi zorunludur. Dolayısıyla, aynı mağdura karşı, aynı anda, aynı suçun birden çok işlenmesi halinde ortada tek suçun olduğu benimsenmiştir. Bu durumda zincirleme suça ilişkin hükümlerin uygulanması suretiyle cezada artırım yapılamayacak ancak bu husus TCK’nın 61. maddesi uyarınca temel cezanın tayininde göz önünde tutulabilecektir¹⁷⁸⁷.

Belgede sahtecilik suçlarına ilişkin hükümleri temyizen incelemekle görevli olan Yargıtay 11. Ceza Dairesi de 5237 sayılı TCK’nın yürürlüğe girmesinden sonra birçok kararında 765 sayılı TCK m.80 ile 5237 sayılı TCK m.43/1 hükümleri arasında bu noktadaki farkı vurgulamakta ve m.43/1'deki *“değişik zamanlarda”* şeklindeki düzenleme uyarınca aynı anda birden fazla sahte evrakın düzenlenmiş olması halinde zincirleme suç

¹⁷⁸⁴ KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.519.

¹⁷⁸⁵ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.353; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, s. 445.

¹⁷⁸⁶ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, s.445; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.01.2012 tarih, 2008/9370 esas, 2012/101 karar.

¹⁷⁸⁷ YURTCAN, Eredener, CMK Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.176-177; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.11.2012 tarih, 2012/9745 E, 2012/19946 K.

hükümlerinin uygulanamayacağını ve bu hususun temel cezanın tayininde göz önüne alınması gerektiğini belirtmektedir¹⁷⁸⁸.

TCK m.43'teki, “*değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi*” şeklindeki tanım gözetildiğinde, işlenen suçun, aynı suç olmasının gerektiği anlaşılmaktadır. Yargıtay, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bakımından, özel belgede sahtecilik ile resmi belgede sahtecilik suçlarını aynı suç saymıştır. Örneğin, sahte oluşturulmuş olan kimlik belgeleriyle aynı bankanın farklı şubelerine başvurarak içerik olarak sahte kredi sözleşmesi tanzimini sağlayan sanıkların eylemi, bu durumda TCK m.204/1, 43. maddeleri kapsamında müteselsil olarak gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturur¹⁷⁸⁹. Doktrinde bazı yazarlar, Yargıtay'ın özel belgede sahtecilik ile resmi belgede sahtecilik suçlarını “aynı suç” kapsamında kabul eden içtihadını, bu iki suçun konu bakımından farklı olduklarını, unsurları bakımından kısmen örtüşmeler de oluşumları bakımından farklılıklarının bulunduğunu ileri sürerek eleştirmektedirler¹⁷⁹⁰.

Zincirleme suçtan bahsedilebilmesi için TCK, aynı suçun bulunmasını şart koşmaktadır. Bu nedenle, aynı madde kapsamında düzenlenmiş olsalar dahi birbirinden farklı olan suçlar zincirleme suç kapsamında değerlendirilemezler¹⁷⁹¹. Zincirleme suç uygulaması bakımından, TCK m.204/1. fıkrasındaki suçla ikinci fıkrasındaki suçlar aynı suç sayılarak 43. madde kapsamında değerlendirilecektir. Suçlar, TCK'da düzenlenebileceği gibi özel ceza kanunlarında düzenlenen bir suç da olabilir. Örneğin, TCK m.204'deki sahtecilik suçu ile Askeri Ceza Kanunu m.134'deki sahtecilik suçu zincirleme biçimde işlendiğinde aynı suç sayılacaktır¹⁷⁹². TCK m.204'te düzenlenmiş bulunan her iki suç da (m.204/1-2) maddede sayılan seçimlik hareketlerden birinin icrasıyla tamamlandığı için seçimlik hareketlerin birden fazlasının icrası durumunda da

¹⁷⁸⁸ “Aynı şahıs adına düzenlenmiş suça konu sahte sürücü belgesi ile nüfus cüzdanının aynı anda ele geçtiği somut olayda; sahte belgelerin farklı zamanlarda düzenlendiklerine veya kullanıldıklarına ilişkin dosyada delil bulunmadığı ve 5237 sayılı TCK'nun 43/1. maddesinde 765 sayılı Yasanın 80. maddesinden farklı olarak ‘değişik zamanlarda’ denilmesi karşısında zincirleme suç hükümlerinin olayda uygulanma olanağı bulunmadığı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.02.2013 tarih, 2012/210 E., 2013/2935 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.02.2013 tarih, 2011/1668 E., 2013/2872 K.

¹⁷⁸⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 05.06.2012 tarih, 2011/15-491 E., 2012/219 K.

¹⁷⁹⁰ ÜZÜLMEZ, “Zincirleme Suç”, s.83.

¹⁷⁹¹ ARSLAN, Çetin/ERDOĞAN, Yağmur Müge, “Vergi Kaçakçılığı Suçlarında Zincirleme Suç”, Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.251; ÜZÜLMEZ, “Zincirleme Suç”, s.82.

¹⁷⁹² TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.181.

tek suç oluşmaktadır. Bu halde zincirleme suç hükümleri uygulanmaz. Dolayısıyla gerçeğe aykırı resmi belge düzenleyip ardından bu belgeyi kullanan kamu görevlisi TCK m.204/2. fıkrası uyarınca bir kez cezalandırılır¹⁷⁹³.

Kanunda “aynı zaman”, “değişik zaman” kavramları konusunda bir açıklık bulunmadığından, önceden kesin saptamaların yapılması olanaklı değildir. Bu nedenle her olayda somut durumlar göz önüne alınıp değerlendirilerek eylemlerin “değişik zamanlarda” işlenip işlenmediği belirlenmelidir¹⁷⁹⁴. Bu bağlamda kanaatimizce, “aynı zaman” kavramı çok dar yorumlanmayarak çok kısa zaman aralıkları da aynı zaman dilimi olarak kabul edilmelidir. Ancak bu husus çok geniş de yorumlanarak eylemlerin vehameti ve sayısına göre adaletsiz sonuçlara neden olunmamalıdır. Bu bakımdan birden fazla belge üzerindeki sahteciliğin kısa zaman aralığında gerçekleştirilmiş olması halinde bunların aynı zamanda gerçekleştirildiğinin kabulü gereklidir. Aksi halde yani aradaki sürenin kastın yenilenmiş olacağını kabule elverişli olması halindeyse eylemlerin ayrı suçları oluşturacağı kabul edilmelidir. Çünkü önemli olan husus, suç işleme kararındaki birliktir. Ancak iki fiil arasında altı ay-bir yıl gibi uzun sayılabilecek sürelerin geçmesi durumunda, ortada aynı suç işleme kararının bulunduğundan söz edilemez. Bu durumun, yenilenen kasıtlı ayrı bir suçun işlendiğine ilişkin karine oluşturduğu kabul edilmelidir. Yargıtay da kararlarında her somut olayın özeliğine göre diğer faktörlerin yanında iki suç arasında geçen zaman farkını da değerlendirerek eylemin aynı kasıt altında mı yoksa yenilenen kasıtlı mı işlendiğini tespit etmeye çalışmaktadır¹⁷⁹⁵.

¹⁷⁹³ **GÖKCAN**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.124; “*Sahte resmi belgeyi düzenleyen ve kullanan kişinin aynı kişi olması durumunda ve sahte sürücü belgesinin düzenlenip zaman içerisinde kullanılması eyleminin hukuki kesinti oluşmadığı müddetçe birden fazla sahtecilik eylemi değil, tek bir sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 25.02.2015 tarih, 2013/2173 E., 2015/22829 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.10.2015 tarih, 2013/18605 E., 2015/29642 K.

¹⁷⁹⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 08.06.2010 tarih, 2010/11-98 E., 2010/143 K.

¹⁷⁹⁵ “*Burada ‘aynı zaman’ ve ‘değişik zaman’ kavramları üzerinde de durulmalıdır. Yasada bu konuda bir açıklık bulunmadığından ve önceden kesin saptamaların yapılması olanaklı olmadığından, bu husus her somut olayın özelliği gözönüne alınarak değerlendirilmeli ve eylemlerin ‘değişik zamanlarda’ işlenip işlenmediği belirlenmelidir. Bu bağlamda ‘aynı zamanda’ kavramı dar yorumlanmayarak, çok kısa zaman aralıkları da, aynı zaman dilimi olarak kabul edilmelidir. Bu bakımdan birden fazla belge üzerindeki sahteciliğin kısa zaman aralığında yapılmış olması ya da birden fazla sahte belgenin kısa zaman aralığında üretilmiş olması halinde de bunların aynı zamanda düzenlendiğinin, başka bir ifadeyle ‘değişik zamanlarda’ düzenlenmediğinin kabulü zorunludur.*” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 08.06.2010 tarih, 2010/11-98 E., 2010/143 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23.02.2015 tarih, 2013/3485 E., 2015/22754 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 18.11.2015 tarih, 2015/3450 E., 2015/31004 K.

Fiilin aynı suç işleme kararı altında gerçekleştirilmiş olması gerekir. Dolayısıyla failin "bir suç işleme kararının icrası kapsamında mı yoksa yenilenen kasıt altında mı" hareket ettiği hususunun belirlenmesi gerekir. Bir suç işleme kararının varlığının tespiti yönünden, her olayın özelliğine göre değerlendirme yapılmalıdır. Bunun tespiti için, suçun işlenmesindeki özellikler, işleniş biçimi, eylemlerin işlendikleri yer, işlenme zamanı, eylemler arasında geçen süre, mağdurların farklı olup olmadıkları, ihlal edilen ve korunan değer ve yarar, olayların oluşumu, gelişimi, sahteciliğe konu belgelerin niteliği, aidiyetleri, ilişkin oldukları yer ve kişiler gibi çeşitli öğelerden yararlanılmalıdır¹⁷⁹⁶. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında bu hususa değinmiştir.

“Öte yandan, kanunumuz zaman konusunda olduğu gibi, suçların işlendikleri yer bakımından da bir sınır koymamıştır. Ancak, suçların aynı yerde işlenmeleri, suç işleme kararındaki birliğin bir işareti olarak kabul edilebilir. Suç kastından daha geniş bir anlamı içeren suç işleme kararı, suç kastından daha önce gelen genel bir karar ve niyeti ifade etmektedir. Önce suç işleme kararı verilmekte ve bundan sonra bu genel kararın icrası farklı zamanlardaki suçlarla gerçekleştirilmektedir. Kararın gerçekleştirilmesi için gerekli suçların her birinde ayrı suç kastları, bir başka deyişle bir suç için gerekli olan maddi ve manevi unsurlar ayrı ayrı yer almaktadır.

Suç işleme kararının yenilenip yenilenmediği, birden çok suçun aynı karara dayanıp dayanmadığı, aynı zamanda suçlar arasındaki süre ile de ilgilidir. İşlenen suçların arasında kısa zaman aralıklarının olması suç işleme kararında birlik olduğuna; uzun zaman aralıklarının olması ise suç işleme kararında birlik olmadığına karine teşkil edebilecektir. Yine de suçlar arasında az veya çok uzun zaman aralığının var olması, bu suçların aynı suç işleme kararı altında işlendiğini ya da işlenmediğini her zaman göstermeyecektir. Diğer bir anlatımla, sürenin uzunluğu kararın yenilendiğini düşündürebileceği gibi, kısalığı da her zaman kararın yürürlükte olduğunu göstermeyebilecektir. Diğer taraftan, hukuki veya fiili kesintiler olduğunda farklı değerlendirmeler yapılması mümkündür. Ancak bu değerlendirme her olayda ayrı ayrı ve diğer şartlar da dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu nedenle, başlangıçta belirli bir süre geçince suç işleme kararı yenilenmiş ya da değişmiş olur demek, soyut ve delillerden kopuk bir değerlendirme olacaktır. Failin iç dünyasını ilgilendiren bu kararın varlığının her olayın özelliğine göre suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesindeki özellikler, fiillerin

¹⁷⁹⁶ GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.125.

*işlendikleri yer ve işlenme zamanı, fiiller arasında geçen süre, korunan değer ve yarar, hareketin yöneldiği maddi konunun niteliği, olayların oluşum ve gelişimi ile dış dünyaya yansıyan diğer tüm özellikler değerlendirilerek belirlenmesi gerekecektir*¹⁷⁹⁷.

Yargıtay, eylemin aynı suç işleme kararı altında işlenip işlenmediği, suç kastının yenilenip yenilenmediği hususlarını her olayda, somut olayın özelliklerini gözeterek belirlemektedir. Fail, bir suç işleme kararının icrası kapsamında hareket ediyorsa mağdurun kamu olduğunun kabulü nedeniyle, suçtan birden fazla kişinin zarar görmesi hususu, birden fazla sahtecilik suçunun oluştuğu anlamına gelmeyecek ve fakat failin cezası zincirleme suç hükümleri uyarınca arttırılacaktır¹⁷⁹⁸. Eylemin bir suç işleme kararı kapsamında işlenmemiş olduğunun belirlenmesi durumunda ise her fiilden dolayı ayrı ceza söz konusu olacaktır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da bu fikirden hareketle aşağıdaki şekilde karar vermiştir.

*“Ayrıntılarına Ceza Genel Kurulunun 14.01.2014 gün ve 384-2, 03.12.2013 gün ve 1475-577, 30.05.2006 gün ve 173-145 ile 08.07.2003 gün ve 189-207 sayılı kararlarında yer verildiği üzere, aynı suç işleme kararı altında suç işlenmesi her biri ayrı ayrı suç teşkil eden fiilleri birbirine bağlayan ve olaya zincirleme suç özelliğini veren subjektif bir bağdır. Saniğin çıkan fırsatlardan yararlanmak suretiyle suç işlediği ya da suç işleme kararının yenilendiği durumlarda aynı suç işleme kararından söz edilemeyeceğinden, zincirleme suç hükümleri uygulanmayacaktır... Zincirleme suçtan söz edebilmek için failin, başlangıçta genel bir niyet ve suç işleme kararı ile aynı suçu aynı mağdura karşı birden fazla kez işlemesi gerekmektedir. Buna göre ‘suç işleme konusunda tek kararı’ olmayıp, ikinci eylemde suç işleme kararı yenilenmiş ise her bir fiil bağımsız suç olarak kabul edilecek ve zincirleme suç söz konusu olmayacaktır. Saniğin iç dünyasına ilişkin olan bu gereklilik subjektif bir şart olup, mahkemelerce denetime imkân sağlayacak şekilde tespit edilerek karara yansıtılması gerekecektir”*¹⁷⁹⁹.

Faildeki suç işleme kararının yenilendiğinin belirlenmesi durumunda eylemlerin aynı suç işleme kararı altında gerçekleştirildiği kabul edilemeyeceğinden bu durumda zincirleme suç değil ayrı suçların oluştuğu kabul edilmelidir. Yargıtay, birden fazla belgenin söz konusu olduğu olayda, sahteciliğe konu belgelerin aynı anda mı yoksa farklı tarihlerde mi düzenlendiğine bakmaktadır. Sahte belgelerin aynı zamanda tanzim

¹⁷⁹⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.03.2021 tarih, 2016/21-1093 E., 2021/98 K.

¹⁷⁹⁸ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.04.2017 tarih, 2015/3655 E., 2017/2613 K.

¹⁷⁹⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 21.01.2014 tarih, 2013/9-593 E., 2014/24 K.

edildikleri tespit edilmişse veya aynı anda kullanıldıkları veya ele geçirildikleri halde tanzim tarihleri belirlenemiyor, farklı tarihlerde düzenlendiklerine dair delil elde edilemiyorsa bu hususu sanık lehine yorumlayarak bu belgelerin aynı anda düzenlendiğini kabul etmektedir¹⁸⁰⁰.

Birden fazla belgenin söz konusu olduğu olayda, zincirleme suça ilişkin koşulların bulunmaması nedeniyle 43. maddenin tatbik edilemediği hallerde, belge sayısı ve çeşitliliği TCK m.61 uyarınca temel cezanın tespiti aşamasında dikkate alınmalıdır¹⁸⁰¹. Ancak birden fazla belgenin zincirleme suça konu olması nedeniyle bu belge sayısının fazlalığı hususu zincirleme suçu düzenleyen TCK m.43 uyarınca arttırım oranı belirlenirken dikkate alınacağından, uygulamada “çifte değerlendirme yasağı” olarak isimlendirilen, daha fazla veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerin, cezanın belirlenmesinde ikinci defa gerekçe olarak kullanılamaması ilkesi gereğince belge sayısının fazlalığı ayrıca temel cezanın belirlenmesi sırasında arttırım gerekçesi olarak gösterilemez. Sahte belgelerin aynı suç işleme kararı altında farklı zamanlarda düzenlendikleri belirlenmişse zincirleme suç kuralları uygulanır¹⁸⁰².

Yargıtay çok sayıda sahte belge aynı anda ele geçirildiğinde, belgelerden birinin ilgili kamu kurumundan alınmış maddi olarak gerçek ancak içerik itibarıyla sahte bir belge olduğu durumlarda kurumdan alınan belgenin tanzim tarihi belli olduğundan diğer belgeyle farklı zamanlarda düzenlendiğini kabul edip bu olaylarda 43. maddenin tatbiki gerektiğini kabul etmektedir¹⁸⁰³. Fiilerin bazılarının tamamlanıp bazılarının teşebbüs aşamasında kalması zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına engel teşkil etmez. Teşebbüs derecesinde kalan bir suçla tamamlanmış bir suç arasında teselsül ilişkisi varsa

¹⁸⁰⁰ “Farklı tarihlerde düzenlendiğine ilişkin delil bulunmayan suça konu nüfus cüzdanı ve sürücü belgesinin aynı anda ele geçirilmesinden ibaret olayda, resmi belgede sahtecilikten hüküm kurulurken zincirleme suç hükümlerinin uygulanma şartlarının oluşmadığı...” Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 11.05.2016 tarih, 2015/7839 E., 2016/4302 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 08.01.2018 tarih, 2017/4273 E., 2018/50 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.04.2018 tarih, 2016/2233 E., 2018/3581 K.

¹⁸⁰¹ Cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. **ÜZÜLMEZ, İlhan**, “Yeni Ceza Kanunu’nun Sisteminde Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Atatürk’ün 125. Doğum Yılına Armağan, C.:X, Sayı:3-4 Erzincan 2006, s.203 vd.

¹⁸⁰² “Uygulamada ‘çifte değerlendirme yasağı’ olarak isimlendirilen bu durumda suçun oluşabilmesi için gerekli unsurlar veya yasal olarak uygulanması gereken cezayı ağırlaştırıcı veya hafifletirici nedenlerin cezanın belirlenmesinde ikinci defa gerekçe olarak kullanılamamasını ifade etmektedir.” **YERDELEN, Erdal**, Çifte Değerlendirme Yasağı, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:20, S:2, 2012, s.108.

¹⁸⁰³ Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 13.05.2015 tarih, 2015/1479 E., 2015/1084 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.03.2017 tarih, 2015/11139 E., 2017/1548 K.

tamamlanmış suç için; basit bir suçla ağırlaşmış suç arasında teselsül ilişkisi varsa, ağırlaşmış suç için esas alınan ceza üzerinden artırım yapılmalıdır. Ancak bazen teşebbüs derecesinde kalan suç, tamamlanmış suça göre daha ağır bir cezayı gerektirebilir. Böyle bir durumda artırma, elbette teşebbüs derecesinde kalan suça verilen ceza üzerinden yapılmalıdır¹⁸⁰⁴.

“Failin işlediği suçlar aynı nitelikte ise örneğin her biri suçun basit veya nitelikli hâli ise burada ceza bu basit veya nitelikli hâl üzerinden belirlenecektir. Failin işlediği suçlardan bir kısmı suçun basit bir kısmı da nitelikli hâli ise, nitelikli hâl daha fazla ceza verilmesini gerektiren bir nitelikli hâl ise ceza bunun üzerinden belirlenmeli, ancak nitelikli hâl suçun basit şekline göre daha az ceza verilmesini gerektiren bir nitelikli hâl ise ceza suçun basit şekli üzerinden belirlenmelidir.

Suçlardan birinin tamamlanmış diğerinin teşebbüs aşamasında kalması durumunda, şayet suçlar aynı nitelikte ise örneğin ikisi de suçun basit şekli ise tamamlanmış suçtan hüküm kurulmalıdır. Tamamlanmış olan eylem suçun basit hâlini, teşebbüs aşamasında kalmış eylem ise suçun nitelikli hâlini oluşturuyorsa, bu durumda her bir suç için ayrı ayrı uygulama yapılarak sonucuna göre hangi suç daha ağır cezayı gerektiriyor ise o suç üzerinden zincirleme suç hükümleri uygulanmalıdır. Nitekim Ceza Genel Kurulunun 20.03.1973 tarihli ve 388-265; 21.05.2013 tarihli ve 1543-257 sayılı kararlarında da aynı sonuca ulaşılmıştır”¹⁸⁰⁵.

Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki; birden fazla belge düzenlendiğinde, değiştirildiğinde ya da kullanıldığında zincirleme suçun uygulanmasına konu olacak belgelerin ayrı ayrı aldatma kabiliyetinin bulunması gerekir. Yargıtay aldatma kabiliyeti bulunmayan belgelerin hükümde dikkate alınmayacağını belirtmektedir¹⁸⁰⁶. Yargıtay, aynı mağdura karşı farklı zamanlarda aynı suç işleme kararı kapsamında birden fazla sahte belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kullanılması durumlarında zincirleme

¹⁸⁰⁴ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.179.

¹⁸⁰⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.03.2021 tarih, 2016/21-1093 E., 2021/98 K.

¹⁸⁰⁶ “Aslı dosya içerisinde bulunan nüfus cüzdanı üzerinde heyet olarak yapılan incelemede, belge üzerine yapıştırılan fotoğraf üzerinde bulunması gereken soğuk mühür izinin mevcut olmadığı görülmüş karşısında, suça konu belgenin sahte olduğu ilk bakışta anlaşıldığından aldatma kabiliyetinin bulunmadığı, dolayısıyla zincirleme suç hükümlerinin uygulanamayacağı da gözetilerek, bu belgeye dayalı olarak oluşturulan diğer suça konu dosyada fotokopisi bulunan sınava giriş belgesinin ise aslı celp edilerek incelenmek suretiyle, özelliklerinin duruşma tutanağına yazılması ve denetime olanak verecek şekilde belge aslının dosya içine konularak, aldatma niteliğinin ne şekilde oluştuğunun kararda tartışılıp değerlendirilmesi gerekirken, eksik araştırma ve inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 30.10.2017 tarih, 2015/8079 E., 2017/7272 K.

suç hükümlerinin uygulanması gerektiğini benimsemiştir. Dolayısıyla, birden fazla mağdura yönelik olarak ayrı eylemlerle gerçekleştirilmişse birden fazla suç oluşacaktır. “aynı kişi” kavramına gerçek kişilerin yanında tüzel kişiler, hatta kamu tüzel kişileri de girer¹⁸⁰⁷.

Yargıtay, resmi belgede sahtecilikte, fail tarafından, farklı zamanlarda tek suç işleme kararı doğrultusunda birden çok kişiye karşı sahteciliğin gerçekleştirilmesi halinde, tek mağdurun kamu olmasından hareketle gerçek içtimanın değil; müteselsil suça ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği görüşündedir. Gerçekten resmi belgede sahtecilik eyleminin farklı kişilere karşı işlenmiş olması halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanması noktasında Yargıtay’ın eski ve yeni içtihatları arasında önemli değişiklikler bulunmaktadır. Yargıtay, daha önce vermiş olduğu kararlarında, resmi belgede sahtecilik suçunda mağdurun, fiilin hedef aldığı kişi olduğunu ve mağdur sayısı kadar suç oluştuğunu kabul etmekteydi¹⁸⁰⁸. Buna karşılık suçun mağduru kısmında da açıklandığı üzere¹⁸⁰⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 22.04.2014 tarih, 2013/11-397 Esas, 2014/202 Karar sayılı kararında¹⁸¹⁰ “*Belgede sahtecilik suçlarında mağdurun genel olarak toplumu oluşturan herkes olduğu, bunun dışında kalanların ise suçtan zarar gören olabileceğini*” vurgulanmıştır.

¹⁸⁰⁷ **ARTUÇ, Mustafa**, "Zincirleme Suç", Terazi Aylık Hukuk Dergisi, S:28, 2008, s.58.

¹⁸⁰⁸ “Olay tarihinde yapılan aramada dosya kapsamına göre gerçek kişi oldukları tespit edilen farklı kişiler adına düzenlenmiş suça konu sahte nüfus cüzdanlarının sanıktan ele geçirilmiş olması karşısında, somut olayda suçun birden fazla kişiye karşı birden fazla fiille işlendiği anlaşılmakla, eylemin mağdur sayısınınca ayrı suçları oluşturduğunun gözetilmemesi isabetsizliği...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 26.12.2012 tarih, 2010/14753 E., 2012/22509 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.10.2013 tarih, 2012/9594 E., 2013/15235 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.04.2014 E., 2013/1272 K.

¹⁸⁰⁹ Ayrıntılı açıklamalar için bkz Mağdur başlığı altındaki açıklamalar.

¹⁸¹⁰ “Bu bağlamda gerek 765 sayılı TCK’nun, gerekse de 5237 sayılı TCK’nun belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği madde metinlerinde suçun mağdurunun kim olduğuna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi, belgede sahtecilik suçlarının hukuki konusunun kamunun güveni olması ve bu suçların kamu güvenine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş bulunması hususları birlikte değerlendirildiğinde, bu suçların mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğunun, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağının kabulü gerekmektedir. Aksinin kabulü halinde, somut olayda olduğu gibi birden fazla kişiye karşı işlenmiş olan sahtecilik suçlarında hükmolunacak sonuç ceza miktarları gözönünde bulundurulduğunda, 5237 sayılı TCK’nun ‘Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi’ başlıklı 3. maddesinin gerekçesinde, ‘Suç işlenmesiyle bozulan toplum düzeninde adaletin sağlanması için suç işleyen kimseye uygulanacak ceza hukuku yaptırımlarının haklı ve ölçülü olması gerekir. Çünkü ancak haklı ve suçun ağırlığıyla orantılı bir yaptırım ile suç işleyen kişinin bu fiilinden pişmanlık duyması sağlanabilir ve yeniden topluma kazandırılması söz konusu olabilir’ şeklinde açıklanmış olan ölçülülük ilkesine aykırı davranılmış olunacaktır.” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 22.04.2014 tarih, 2013/11-397 E., 2014/202 K.

Anılan içtihat, sahtecilik suçlarında mağdur kavramı bu bağlamda zincirleme suç konularında önemli açıklamalar içermektedir. Bu içtihat, Yargıtay'ın sahtecilik suçlarında mağdur kavramı ve dolayısıyla da kamu davasına katılma ve zincirleme suç konusundaki kararlarında etkisini göstermiştir. Yargıtay, Genel Kurul'un bu kararından sonra, resmi belgede sahtecilik suçunda mağdur kavramının değişmesi nedeniyle zincirleme suç bakımından önemli sayılabilecek içtihat değişikliklerine gitmiştir. Bu durumda artık Yargıtay'ın resmi belgede sahtecilikte birden fazla gerçek kişi adına sahte belge tanzim edilmesi durumunda da Ceza Genel Kurulu'nun anılan kararına atfen mağdurun kamu olduğu kabulünden hareketle, eylemin tek suç olduğunu benimsemektedir. Ancak bu belgelerin aynı suç işleme kararı kapsamında farklı zaman dilimlerinde gerçekleştirilmiş olmaları durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiğini kabul etmektedir¹⁸¹¹.

Kanaatimizce, Yargıtay'ın sahtecilik suçlarında mağdur kavramı ve bu bağlamda zincirleme suçla ilgili bu kabulü uygulamada adil olmayan sonuçlara yol açmaktadır. Nitekim bazen 1 yıl gibi uzun bir süre boyunca yüzlerce hatta binlerce belgenin çok sayıda kişi adına düzenlendiği ya da bunlara verilerek kullanıldığı olaylar söz konusudur. Bu gibi durumlarda Ceza Genel Kurulu'nun bu içtihadı gerekçe gösterilerek durumun vehametne oranla oldukça cüz'i sayılabilecek caydırıcılık ve adaletten uzak cezalar verildiği görülmektedir. Buna bir de yerel mahkemelerin belge adedi ve suçtan zarar gören kişi sayısını dikkate almadan TCK m.61 hükmünü de gözardı etmek suretiyle alt sınır ya da alt sınıra yakın hüküm kurdukları gerçeği de eklenmektedir. Bu nedenlerle maalesef caydırıcılıktan ve adaletten çok uzak bir uygulamanın gelişmekte olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla yenilenen kasıt kavramının çok geniş yorumlanmaması gerekir. Bu bağlamda, gerçekleştirilen sahtecilik fiilleri arasında kastın yenilendiğinin kabulü için uzun bir zaman aralığı aranmamalıdır. Ayrıca uygulamacıların TCK m.61 uyarınca, bu suçlarda hakkaniyetli bir temel cezanın belirlenmesi hususunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir.

Aslında zincirleme suçun bir parçası olduğu halde daha önce ayrı yargılama ve hükme konu olup ilişkin oldukları hüküm kesinleşen belgeler de sözkonusu olabilir. Zincirleme suç oluşturan fiillerden bazıları hakkında açılan kamu davası sonucunda m.43

¹⁸¹¹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.01.2021 tarih, 2017/13248 E., 2021/85 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.12.2019 tarih, 2018/5795 E., 2019/9169 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.05.2019 tarih, 2017/2695 E., 2019/4459 K.

hükümleri uygulanmadan ya da zincirleme suç kapsamına giren bir belge gözardı edilip kapsama alınmadan hüküm kurulmuş ve bu hüküm kesinleşmişse henüz sonuca bağlanmayan zincirleme suç kapsamındaki diğer fiiller hakkında nasıl hüküm kurulması gerektiği hususu irdelenmelidir. Uygulamada bu husus oldukça sık karşılaşılan bir durumdur. Bu bağlamda öncelikle zincirleme suça dâhil olan belgelerden biriyle ilgili olan suçtan beraat kararı verilmiş ya da zamanaşımı, genel af, şikâyetten vazgeçme gibi ceza ilişkisini ortadan kaldıran bir sebebe dayalı olarak hüküm kurulmuşsa artık o belgeye ilişkin suç bakımından zincirleme suç ilişkisi kalkacağından henüz sonuca bağlanmayan bu suçla ilgili kesinleşen hükme konu fiil gözetilmeksizin bağımsız hüküm kurulmalıdır. Yargıtay da içtihatlarında zincirleme suç kapsamında kalan fiillerle ilgili olarak ancak kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunması söz konusuysa mahsup yapılması gerektiğine yönelik karar vermektedir¹⁸¹².

Zincirleme suça dâhil olan bir suçtan bu durum gözetilmeksizin mahkûmiyet kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmişse zincire konu ikinci suçla ilgili olarak mahkemece; kesinleşen hükme konu eylem de gözönüne alınarak TCK'nın 43. maddesinin uygulanması suretiyle hüküm kurulmalıdır. Bu uygulama sonucunda belirlenen ceza, kesinleşen hükümdeki sonuç cezadan fazlaysa kesinleşen hükümdeki

¹⁸¹² “Zincirleme suçlardan biri hakkında açılan kamu davası sonucunda zincirleme suç hükümleri uygulanmadan hüküm kurulmuş ve kesinleşmiş ise henüz sonuca bağlanmayan zincirleme suça tabi diğer suç hakkında nasıl hüküm kurulması gerektiği meselesine gelince;

Zincirleme suça dahil olan suçlardan biri hakkında beraat kararı verilmiş ya da zamanaşımı, genel af, şikâyetten vazgeçme gibi ceza ilişkisini ortadan kaldıran bir sebebe dayalı olarak hüküm kurulmuşsa artık o suç bakımından zincirleme suç ilişkisi kalkacağından henüz sonuca bağlanmayan suçla ilgili kesinleşen hükme konu fiil gözetilmeksizin bağımsız hüküm kurulmalıdır.

Zincirleme suça dahil olan bir suçtan bu durum gözetilmeksizin mahkûmiyet kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmiş ise zincirleme suça konu ikinci suçla ilgili olarak mahkemece; kesinleşen hükme konu eylem de göz önüne alınarak zincirleme suç hükümlerinin uygulanması suretiyle hüküm kurulmalı, kesinleşen hükümdeki ceza sonuç cezadan indirilmeli, böylece yargılaması devam eden suça ilişkin ceza belirlenmelidir.

Nitekim Ceza Genel Kurulunun 20.04.1999 tarihli ve 61-74 sayılı kararında bu şekilde yapılan uygulamanın isabetli olduğu belirtildiği gibi, Yargıtay Ceza Dairelerinin süre gelen uygulamalarının aynı şekilde olduğu anlaşılmaktadır (Örneğin; 11. Ceza Dairesinin 10.06.2015 tarih ve 3690-26932; 23.11.2015 tarih ve 23925-31124; 10. Ceza Dairesinin 12.06.2015 tarih ve 2258-31755; 2. Ceza Dairesinin 13.04.2015 tarih ve 5306-7580; 28.04.2010 tarih ve 12228-14136; 5. Ceza Dairesinin 26.3.2012 tarih ve 8459-2592; 14.3.2012 tarih ve 9041-2042; 21. Ceza Dairesinin 30.09.2015 tarih ve 10828-3351; 02.12.2015 tarih ve 12921-5763 sayılı kararları)” Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.03.2021 tarih, 2016/21-1093 E., 2021/98 K.;

“Zincirleme suça dâhil olan bir suçtan bu durum gözetilmeksizin mahkûmiyet kararı verilmiş ve bu karar kesinleşmiş ise, zincirleme suça konu ikinci suçla ilgili olarak mahkemece; kesinleşen hükme konu eylem de göz önüne alınarak zincirleme suç hükümlerinin uygulanması suretiyle yeni bir hüküm kurup, kesinleşen hükümdeki sonuç cezanın mahsubu suretiyle karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi, Yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.04.2019 tarih, 2017/3930 E., 2019/3955 K.

ceza sonuç cezadan indirilmeli, böylece yargılaması devam eden suça ilişkin ceza belirlenmelidir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 15.03.2016 gün ve 847-128 sayılı kararında¹⁸¹³ bu şekilde yapılan uygulamanın isabetli olduğu belirtilmiştir. Yargıtay Ceza Dairelerinin süre gelen uygulamaları da aynı yöndedir¹⁸¹⁴. Ayrıca önceden verilip kesinleşen karar kapsamındaki eylemlerin zinciri olan belgelerle ilgili mükerrer dava açıldığından bahisle red kararı verilemez. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir¹⁸¹⁵. Yargıtay, gerçeğe aykırı sürücü belgesini değişik tarihlerde trafik kontrollerinde kullanan sanığın eyleminin m.204/1'deki tek bir suçu oluşturduğunu, burada 43. maddenin tatbik edilemeyeceğini kabul etmektedir¹⁸¹⁶.

2.4.3.4. Aynı Nev’iden Fikri İçtima

Aynı nev’iden fikri içtima, tek bir fiille aynı suçun birden fazla kişiye işlendiği hallerde söz konusu olur. 5237 sayılı TCK’da aynı nev’iden fikri içtima zincirleme suça ilişkin olan 43. maddenin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir¹⁸¹⁷. Sahtecilik suçunun birden fazla mağdura karşı tek bir fiille işlenmesi halinde TCK m.43/2. fıkrası gündeme gelir. TCK m. 43/2. fıkrasına göre; "*Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır*". Birden fazla mağdura yönelik gerçekleştirilen fiillerde zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi yönünden suç, tek fiille gerçekleştirilmelidir. Bu durumda faile tek bir ceza verilir. Ancak bu ceza zincirleme

¹⁸¹³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 15.03.2016 tarih, 2014/847 E., 2016/128 K.

¹⁸¹⁴ “Kesinleşmiş hükmün zincirleme suç kapsamında kaldığının veya TCK’nin 61. maddesi uyarınca alt sınırdan uzaklaşmayı gerektirecek nitelikte olduğunun anlaşılması halinde ise tayin olunacak cezadan kesinleşmiş önceki cezanın Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 15.03.2016 tarihli ve 2014/487 E. 2016/128 K. sayılı ilâmında belirlediği ilkeler uyarınca mahsup edilmesi gerektiği gözetilerek...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.01.2021 tarih, 2020/3457 E., 2021/55 K.

¹⁸¹⁵ “Her iki çekin tek suç oluşturacağı, ancak belge sayısı nedeniyle temel cezanın alt sınırdan uzaklaşarak belirlenebileceği, kesinleşen diğer davada temel cezanın alt sınırın üzerinde tayin edildiği dikkate alınarak; temel cezanın daha fazla belirlenmesi halinde hükmolunacak cezadan kesinleşmiş hükümdeki cezanın mahsup edilmesi, aksi durumda sanığa ek ceza verilmesine yer olup olmadığına karar verilmesi gerekirken, mükerrer olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.09.2018 tarih, 2016/12801 E., 2018/6914 K.

¹⁸¹⁶ “Resmi belgede sahtecilik suçu seçimlik hareketle işlenebilen bir suç olup belgenin kullanılmasıyla suçun temadi ettiği, aynı belgenin süregelen kullanımının hukuki kesinti oluşturmadığı müddetçe tek bir sahtecilik suçunu oluşturduğu da gözetilerek, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden, eksik araştırma ile hüküm kurulması, Yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 02.10.2018 tarih, 2018/4361 E., 2018/7554 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 22.05.2019 tarih, 2019/2245 E., 2019/4923 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 08.03.2016 tarih, 2014/4373 E., 2016/2056 K.

¹⁸¹⁷ **GÖKTÜRK, Neslihan**, Fikri İçtima (Suçların İçtiması), Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.186.

suç hükümlerine göre arttırılır¹⁸¹⁸. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında fikri içtimaya ilişkin önemli açıklamalara yer vermiştir.

"765 sayılı TCY'da, aynı nev'iden fikri içtima ile farklı nev'iden fikri içtima tek madde halinde ve Yasanın 79. maddesinde düzenlenmiş iken, 5237 sayılı TCY'nda bu iki hal birbirinden ayrılarak, aynı nev'iden fikri içtima, zincirleme suçun düzenlendiği 43. maddenin 2. fıkrasında, farklı nev'iden fikri içtima ise Yasanın 44. maddesinde düzenlenmiştir.

5237 sayılı TCY'nın "Zincirleme Suç" başlıklı 43. maddesinin 2. fıkrasında; "Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır" denilmek suretiyle zincirleme suçtan farklı bir müessese olan aynı nev'iden fikri içtima düzenlenmiş, tek fiil (hareket) ile aynı suçun birden fazla kişiye karşı işlenmesi durumunda, hareketin sayısı nedeniyle, fail hakkında bir cezaya hükmolunacağı, ancak bu cezanın TCY'nın 43/1. maddesine göre artırılacağı öngörülmüştür.

TCY'nın 43. maddesinin 3. fıkrasında ise; "Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz" hükmüne yer verilmek suretiyle, bu suçlarda zincirleme suç hükümleri ile aynı nev'iden fikri içtima kuralının uygulanmayacağı, dolayısıyla sayılan bu suçlarda, failin mağdur sayısınca ayrı ayrı cezalandırılacağı kabul edilmiştir.

Yine 5237 TCY'nda yaptırıma bağlanan bazı suçlarda, özel olarak aynı nev'iden fikri içtima hükmüne yer verilmesi suretiyle, bu suçlarda ayrıca TCY'nın 43/2. maddesi uyarınca cezanın arttırılamayacağı esası benimsenmiştir. Örneğin; belirsiz sayıda kişilerin sağlığını bozmak amacıyla ve bu amacı gerçekleştirmeye elverişli olacak surette, radyasyona tabi tutulması halinde, radyasyon yayma suçunun temel şekline nazaran daha ağır ceza öngörülmüştür (TCY'nın 172/2. md.).

Bu açıklamalar kapsamında aynı nev'iden fikri içtimanın koşullarını, hareket ya da fiilin hukuksal anlamda tek olması, tek fiille birden fazla aynı suçun işlenmiş olması, suç mağdurlarının farklı olması, işlenen suçun gerek 5237 sayılı TCY'nın 43. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen suçlardan olmaması, suç tipinde özel olarak aynı nev'iden fikri içtima hükmüne yer verilmemesi şeklinde belirlemek mümkündür"¹⁸¹⁹.

¹⁸¹⁸ GÖKTÜRK, Neslihan, "Türk Hukuku'nda Suçların İçtiması", Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1-2, 2014, s.53.

¹⁸¹⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 06.07.2010 tarih, 2010/8-51 E., 2010/162 K.

Kanaatimizce, Yargıtay'ın sahtecilik suçlarındaki tek mağdurun kamu olduğu yönündeki kabulü nedeniyle TCK m.43/2. fıkrasındaki hükmün sahtecilik suçlarında uygulama alanı kalmamıştır.

2.4.3.5. Farklı Nev'iden Fikri İçtima

TCK m.44'de yer alan farklı nev'iden fikri içtima, bir fiille kanunda tanımlanan birden fazla farklı suçun işlenmesi halinde söz konusu olur¹⁸²⁰. Farklı neviden fikri içtima halinde birden fazla suç olmasına karşın fail, bu suçların tamamından değil yalnızca en ağır cezayı gerektiren suçtan cezalandırılmaktadır¹⁸²¹. TCK m.212'deki düzenlemeyle sahtecilik suçlarına özgü özel bir içtima kuralı getirmiştir. TCK m.212'ye göre; *“Sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur”*. Dolayısıyla sahte resmi belgenin bir başka suçun işlenmesinde kullanılması halinde hem sahtecilik suçu hem de ilgili suç oluşacak ve fail her iki suçtan da ayrı ayrı sorumlu olacaktır. Bu nedenle, kamu görevlisi tarafından sahtecilik yapılarak zimmet ya da rüşvet suçlarının gerçekleştirilmesi hallerinde, sahtecilik suçu ve işlenen diğer suç ayrı ayrı oluşur. Failin her iki suç açısından da sorumluluğu doğar¹⁸²². Bu düzenleme uyarınca, sahte resmi belgenin, farklı bir suçun işlenmesinde (dolandırıcılık, ihaleye fesat karıştırma gibi) kullanılması halinde, gerçek içtima hükümleri uygulanacaktır¹⁸²³.

TCK m.212 hükmüyle sahtecilik suçları bakımından farklı neviden fikrî içtima kuralının bertaraf edildiği ileri sürülmektedir¹⁸²⁴. Yargıtay, işlenen fiilin resmi belgenin unsuru veya daha fazla cezayı gerektiren nitelikli halini oluşturması durumunda ise doğal olarak fikri içtima hükümlerinin uygulanacağını kabul etmektedir.

“Resmi evrakta sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin, taşınabilen bir şey üzerine yazılıp da hukuki hüküm ifade eden, bir olayı kanıtlamaya yarayan, üzerinde yazıların bulunduğu nesne olduğu, 5237 sayılı TCK'nın 204. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, belgenin varlığının kabulü için yazılı kağıdın bulunmasının zorunlu olmadığı, bir metal levha üzerine yazı yazılması halinde de diğer unsurların varlığı

¹⁸²⁰ ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s.649 vd.; KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.535; ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ, Genel Hükümler, s.566.

¹⁸²¹ KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.535; ÖZGENÇ, Genel Hükümler, s.649 vd.; ÖZBEK/DOĞAN/BACAŞIZ, Genel Hükümler, s.566

¹⁸²² GÖKCAN, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, s.125.

¹⁸²³ ÖZEN, Özel Hükümler, s.941.

¹⁸²⁴ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.356.

durumunda, belgeden söz edilebileceği, bu bakımdan araç plakalarının da resmi belge olarak kabulü gerekeceğinin vurgulanması karşısında, olay tarihinde ele geçirilen sahte tescil belgesi ile plakaların TCK.nun 204/1. maddesi kapsamında resmi belge niteliğinde bulunduğu, tescil belgesi ve plakalar üzerindeki mühürlerin resmi belgenin zorunlu unsuru olup fikri içtima kuralları gereğince sadece resmi belgede sahtecilik suçunun işlendiğinin kabulünde zorunluluk bulunup ayrıca mühürde sahtecilik suçundan ceza verilemeyeceği gibi sanığın olay tarihinde kullandığı çalıntı araç üzerinde aynı anda ele geçirilen suç konusu sahte belgeler ve plakalar nedeniyle tek bir resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması gerektiği ve aynı araca ait birden fazla sahte belge düzenlenip kullanılmış olması olgusunun 5237 sayılı TCK.nun 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesi sırasında nazara alınabileceği gözetilmeden, sahte belgeler ve bu belgelerde sahte mühür kullanılmasından dolayı resmi belgede sahtecilik ve mühürde sahtecilik suçlarından ayrı ayrı cezaya hükmolunması..."¹⁸²⁵.

Kanaatimizce, TCK m.212 hükmüyle belgede sahtecilik suçları bakımından farklı neviden fikri içtimanın kapsamı daraltılmış olmasına karşın bu hükmün anılan suçlarda tamamen uygulanamaz olduğunu söylemek olanaklı değildir. Örneğin sahte plakalar TCK'nın 204/1. maddesi kapsamında resmi belge niteliğindedir. Bu plakaların üzerindeki mühürler ise resmi belgenin yani plakanın zorunlu unsuru olup fikri içtima kuralları gereğince sadece resmi belgede sahtecilik suçunun işlendiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır. Bu durumda ayrıca mühürde sahtecilik suçundan ceza verilemez. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda da resmi belgede sahtecilik suçuna göre özel hüküm niteliğinde olan benzer bir suç tipi, "*Kaçakçılık Suçları ve Cezaları*" başlığı altında düzenlenmiştir. VUK m.359'un b bendindeki "*sahte fatura düzenleme*" ve c bendindeki "*Maliye Bakanlığı ile anlaşması bulunmadığı halde belge basmak*" fiilleri, belgede sahtecilik suçunu değil özel düzenleme içeren VUK'a muhalefet suçunu oluştururlar. Başka bir ifadeyle bu suç tipi genel düzenleme niteliğindeki resmi belgede sahtecilik suçuna göre özel norm niteliğinde olduğu için fail sadece bu suç yönünden cezalandırılır¹⁸²⁶.

25.04.2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu (RG. 29.04.2006-26153) m.67/1. fıkrasında özel bir sahtecilik suçu ihdas edilmiştir. Bu suç açısından ceza

¹⁸²⁵ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 18.02.2015 tarih, 2013/3575 E., 2015/21099 K.

¹⁸²⁶ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.03.2019 tarih, 2016/6001 E., 2019/2193 K.

miktarı sahtecilik suçuna oranla daha az olarak belirlenmiştir. 5490 sayılı Kanun'un yeni tarihli ve özel bir kanun olması ve suçun özel nitelikli sahtecilik suçu olarak düzenlenmiş olması nedeniyle sadece bu kanunun tatbiki gerekmektedir¹⁸²⁷.

¹⁸²⁷ “Saniğin, gerçekte yanında ikamet etmeyen katılan adına Fatih Nüfus Müdürlüğü'ne adres beyan formu vermek suretiyle resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunu işlediği kabul edilen kamu davasında, 5490 sayılı Yasanın 67/1. maddesindeki “gerçeğe aykırı yerleşim yeri veya cüzdan talep belgesi veren köy veya mahalle muhtarları ile herhangi bir işlem sebebiyle nüfus müdürlüğüne gerçek dışı beyanda bulunanlar ve bunlara tanıklık edenler altı aydan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır” şeklindeki özel hüküm karşısında, eylemin bu kanundaki suç kapsamında kalacağı gözetilmeden, “resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan” suçundan mâhkumiyete karar verilmesi...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.09.2018 tarih, 2016/12695 E., 2018/6781 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.02.2019 tarih, 2017/16743 E., 2019/1518 K.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BENZER SUÇLAR, YAPTIRIM VE MUHAKEME HÜKÜMLERİ

3.1. BENZER SUÇLAR

3.1.1. Özel Belgede Sahtecilik Suçu

Özel belgede sahtecilik suçu, birçok açıdan resmi belgede sahtecilik suçuyla benzerlik göstermektedir. Bu nedenle resmi belgede sahtecilik suçu başlığı altında yapılan açıklamalar büyük oranda bu suç bakımından da geçerlidir. Özel belgede sahtecilik suçu, 5237 sayılı TCK m.207'de düzenlenmiştir. Buna göre; *"Bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren ve kullanan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır"*. Anılan maddenin ikinci fıkrasına göre; *"Bir sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi de yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır"*. Görüldüğü gibi maddenin birinci fıkrasında özel belgede sahtecilik suçu, ikinci fıkrasında ise sahte özel belgeyi sahte olduğunu bilerek kullanma suçu düzenlenmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi bu suça da kamu güvenine karşı suçlar arasında yer verilmiştir. 765 sayılı TCK'daki düzenlemenin aksine suçun oluşması için somut bir zararın meydana gelmesi gerekli bulunmayıp bu yönden TCK m.204'teki hükme benzer biçimde düzenlenmiştir¹⁸²⁸.

Özel belgede sahtecilik suçu, hem seçimlik hareketli hem de bağlı hareketli bir suç olarak ihdas edilmiştir¹⁸²⁹. Resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak bu suçun tamamlanmış olduğunun kabulü için birinci fıkradaki iki seçimlik hareketten birinin gerçekleştirilmesinin yanında düzenlenen sahte belgenin kullanılması da zorunludur. Kullanmadan amaç, bu sahte belgenin herhangi bir hukuki ilişkide veya hukuki işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaya çalışmaktır. Maddenin ikinci fıkrasında, başkaları

¹⁸²⁸ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.447.

¹⁸²⁹ TAŞ, Burak, Bedelsiz Senedi Kullanma Suçu (TCK m. 156), Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s.117.

tarafından sahte olarak tanzim edilmiş olan bir özel belgenin kullanılması durumu suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçun oluşabilmesi için kullanan kişinin, belgenin sahte olduğunu bilmesi gerekir¹⁸³⁰. Resmi belgeyle özel belge arasında ispat gücü bakımından var olan fark sebebiyle kanun, hem özel belgede sahtecilik suçuna daha hafif bir ceza öngörülmüş hem de bu suçun tamamlanması için kullanma şartı aranmıştır¹⁸³¹. Belgenin hukuki sonuç doğuracak şekilde kullanılması gerekir. Hukuki sonuç doğurmayan kullanma hali bu suça vücut vermez¹⁸³².

Belge kavramına girmekle birlikte resmi belgeden sayılmayan bütün yazılar, özel belge niteliğindedir¹⁸³³. Başka bir deyişle özel belgeler, resmi belge olarak kabullerini gerektiren unsurları taşımayan belgelerdir. Ancak dikkat edilmesi gereken husus, ortada bir özel belgenin bulunduğu kabulü için de bir yazının belge sayılması için gereken öğelerin tamamının bulunması gerektiğidir. Bu nedenle, yukarıdaki belge kavramı ve unsurlarıyla ilgili açıklamalar özel belgeler bakımından da geçerlidir¹⁸³⁴. Özel belgeler de resmi belgeler gibi delil değeri bulunan ve hukuksal açıdan sonuç doğurma yeteneği bulunan belgelerdir. Ancak özel belgeler daha çok özel şahıslar arasındaki ilişkilerle ilgili olup etkileri sınırlıdır¹⁸³⁵.

Özel belgelerle resmi belgeler arasında bir derece farkı söz konusudur. Resmi belgenin ispat gücü, özel belgeye göre çok daha üstündür. Bu nedenle bu derece farkının göz önünde tutulması gerekir. Kanunumuz bu fark sebebiyledir ki hem özel belgede sahteciliğe daha hafif bir ceza vermiş, hem de bu fiilin cezalandırılmasını kullanma şartına bağlı kılmıştır¹⁸³⁶. Resmi belgede sahtecilik suçu TCK m.204'de gösterilen seçimlik hareketlerden biri tamamlandığında gerçekleşmiş olur. Oysa özel belgede

¹⁸³⁰ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.865.

¹⁸³¹ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.525; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.03.2016 tarih, 2016/2081 E., 2016/2429 K.

¹⁸³² “*Sanığın resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin savunmasının alınacağı sırada savunmasını güçlendirmek mahsadyla sahteliğini belirterek soruşturma makamına ibraz ettiği 04.05.2007 tarihli vekaletname fotokopisini, savunmasında kullanmak suretiyle özel belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia ve kabul olunduğu davada, belgenin fotokopi niteliğinde olması ve üzerinde yevmiye numarası ile mührün bulunmaması karşısında aldatma yeteneğinin bulunmadığı ve belgenin hukuki sonuç doğuracak nitelikte olmadığı anlaşılmakla, unsurları itibari ile sabit olmayan suçtan beraati yerine yazılı şekilde mâhkumiyetine karar verilmesi...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 02.04.2018 tarih, 2018/2630 E., 2018/2936 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23.02.2017 tarih, 2015/6744 E., 2017/1299 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.11.2014 tarih, 2013/4360 E., 2014/19627 K.

¹⁸³³ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s. 516.

¹⁸³⁴ **GÖKCAN**, Özel Belgede Sahtecilik Suçu, s.220.

¹⁸³⁵ **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 2010, s.5886; **GÖKCAN**, Özel Belgede Sahtecilik Suçu, s.209.

¹⁸³⁶ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı, s.525.

sahtecilik suçunun gerçekleşmesi için belgenin kullanılması zorunluluğu da bulunmaktadır¹⁸³⁷. Bu özelliklerine karşın özel belgelerin delil değerlerine olan kamu güveninin korunmasında zorunluluk bulunmaktadır. Bu bağlamda, özel belgede sahtecilik suçuyla korunan hukuksal yarar da kamu güvenidir. Fakat özel belgelerle güvenceye alınan kişisel yararlar da ön plana çıkmaktadır¹⁸³⁸. Bu nedenle ikincil olarak da olsa bireysel yararların da korunduğu söylenilmelidir¹⁸³⁹.

TCK m.207/1. fıkrasında düzenlenen özel belgede sahtecilik suçunda cezalandırılan fiil, "*Bir özel belgeyi sahte olarak düzenlemek veya bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek ve bu şekilde oluşturulan belgeleri kullanmak*"tır. TCK m.207/2. fıkrasında ise sahtecilik fiilini bizzat icra etmemekle birlikte belgenin sahte olduğunu bilerek kullanan kişinin de özel belgede sahtecilikten dolayı cezalandırılacağı öngörülmüştür. Bu suç, seçimlik hareketli bir suçtur. Ancak TCK m.207'nin ilk fıkrasında düzenlenen şekli aynı zamanda çok hareketli bir suç olma özelliği de taşımaktadır¹⁸⁴⁰. Çünkü resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak özel belgede sahtecilik suçunda tipikliğin maddi unsurunu iki ayrı hareket oluşturur. Bunlardan ilki, özel belgenin sahte olarak düzenlenmesi veya gerçek bir özel belgenin değiştirilmesi; ikincisiyse bu belgenin fail veya bu özelliğini (sahteliğini) bilerek üçüncü bir kişi tarafından kullanılmasıdır¹⁸⁴¹.

Kullanma hareketi, suçun tamamlandığının kabulü bakımından zorunlu kurucu unsurdur. Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından sahte belgenin kullanılması hususu, suçun tamamlanabilmesi için zorunlu unsur olarak değil seçenek bir hareket olarak düzenlenmiş olmasına karşın özel belgede sahtecilik suçunda kullanma hareketi zorunlu suç ögesidir¹⁸⁴². Bu nedenle özel belgede sahtecilik suçu birden fazla hareketli bir suç olarak kabul edilir¹⁸⁴³. Özel belgenin kullanılmasıyla mutlaka yarar sağlanmış olması gerekmez. Sahte özel belgenin kullanılmasıyla birlikte suç tamamlanmaktadır. Suçun oluştuğunun kabulü bakımından ayrıca kamusal veya bireysel bir zararın meydana

¹⁸³⁷ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.806-807.

¹⁸³⁸ YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 2010, s.5886.

¹⁸³⁹ GÖKCAN, Özel Belgede Sahtecilik Suçu, s.209; YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 2010, s.5886; ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı, s.524.

¹⁸⁴⁰ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.808.

¹⁸⁴¹ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1059-1060.

¹⁸⁴² ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Özel Hükümler, s.863; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.12.2017 tarih, 2017/5793 E., 2017/9184 K.; Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 27.03.2017 tarih, 2015/10531 E., 2017/1541 K.

¹⁸⁴³ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Özel Hükümler, s.863.

gelmesi aranmamıştır¹⁸⁴⁴. Zarar kavramı burada, geniş anlamda olup kamusal veya özel zararın doğma olasılığını ifade eder¹⁸⁴⁵. Kullanıldığında hukuki sonuç doğurması olanaklı olmayan yazılar, özel belge olarak kabul edilemezler¹⁸⁴⁶. Bu suçun ihdasıyla, sahte özel belgenin kullanılmasının önlenmesi amaçlanmıştır¹⁸⁴⁷.

Özel belgede sahtecilik suçunda, resmi belgede sahtecilikten farklı olarak fikri sahteciliğe yer verilmemiş olup bu suçla yalnızca maddi sahtecilik cezalandırılmaktadır. Dolayısıyla, özel belge içeriğinin gerçeği yansıtmaması bu suçu oluşturmaz¹⁸⁴⁸. Maddede yalnızca "belgeyi sahte olarak düzenleme" hareketine yer verilmiştir. Madde gerekçesinde; "*özel belge esasında mevcut olmadığı hâlde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretilmektedir*" ifadesiyle de eylemin maddi sahteciliği kapsadığı belirtilmiştir¹⁸⁴⁹. Buna karşın resmi bir belgeye esas olmak üzere açıklanan yalan beyan, TCK m.206 hükmüyle suç olarak kabul edilmiştir. Ayrıca özel belge sayılan bir evrakla ilgili olarak özel bir kanunda düzenleme mevcutsa öncelikle o kanunun uygulanması gerekir¹⁸⁵⁰.

Özel belgede sahtecilik suçundaki sahte belge düzenleme ve gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme seçimlik hareketleri bakımından resmi belgede sahtecilik suçu başlığı altındaki açıklamalar geçerlidir¹⁸⁵¹. TCK m.207'nin ilk fıkrasıyla ikinci fıkrasındaki kullanma kavramları farklıdır. İlk fıkra, suçu meydana getirmek için tamamlanması gereken seçimlik zorunlu hareketler; özel belgeyi sahte olarak düzenleme veya değiştirmek ve bunlara ek olarak kullanmadır. İkinci fıkradaysa kullanma, suçu meydana getiren tek zorunlu ve kurucu harekettir. Bu nedenle, suç kullanma hareketinin bitirildiği anda tamamlanmaktadır¹⁸⁵². Suç, kullanma anında

¹⁸⁴⁴ GÖKCAN, Özel Belgede Sahtecilik Suçu, s.226.

¹⁸⁴⁵ SELÇUK, Karşı Oylarım, 2018, s. 376-378.

¹⁸⁴⁶ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik, s.443; "*Sanığın, şikayetçi adına, S.S. Kooperatifine üye olduğuna ilişkin, üyelik kartına kendi fotoğrafını yaptırmak suretiyle özel belgede sahtecilik suçunu işlediği iddia ve kabul olunan olayda; TCK 207. maddedeki özel belgenin kullanılmasındaki amacın bu sahte belgenin işlevine uygun ve düzenlenme nedeni doğrultusunda kullanılması olarak anlaşılması gerektiği de gözetilerek, suça konu S.S. Ege Tüm Engelliler Çevre Kültür ve İşletme Kooperatifi üyelik kartının hukuki sonuç doğurup doğurmadığının ve sanığa ne gibi yarar sağladığının araştırılması, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve tespiti gerekirken eksik araştırma ile yazılı şekilde mâhkumiyet hükmü kurulması...*" Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.04.2019 tarih, 2017/11373 E., 2019/3765 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.04.2019 tarih, 2017/11373 E., 2019/3765 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.01.2019 tarih, 2018/6611 E., 2019/261 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.06.2019 tarih, 2017/6204 E., 2019/5533 K.

¹⁸⁴⁷ GÖKCAN, Özel Belgede Sahtecilik Suçu, s.226.

¹⁸⁴⁸ SOYASLAN, Özel Hükümler, s.529-530.

¹⁸⁴⁹ GÖKCAN, Özel Belgede Sahtecilik Suçu, s.227.

¹⁸⁵⁰ ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.808 vd.

¹⁸⁵¹ Bkz. Resmi belgede sahtecilik suçu başlığı altındaki açıklamalar.

¹⁸⁵² Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.03.2018 tarih, 2016/45 E., 2018/2066 K.; Yargıtay 21. Ceza Dairesi,

tamamlandığından ani bir suçtur. Neticesinin sürmesi onu mütemadi suç haline getirmez¹⁸⁵³.

Birinci fıkradaki kullanma fiili, bu fıkradaki diğer seçenek hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi sonucunda elde edilmiş bulunan sahte özel belgenin aynı fail tarafından kullanılması suretiyle gerçekleştirilmektedir. Failin, sahte özel belgeyi meydana getirmesine karşın bunu kullanmamış olması durumunda, icra hareketleri başlamadığından, eylem suç teşkil etmez¹⁸⁵⁴. TCK m.207/2. fıkrasında, ilk fıkradaki suçtan ayrı olarak sahte özel belgenin kullanılması hususu suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçun faili, sahte özel belgeyi üretmemiş bir kimse olmalıdır. Bu nedenle, ikinci fıkradaki failin sahte özel belgeyi bilerek kullanması gerektiği belirtilmiştir. İlk fıkradaki suçun failinin zaten sahteciliği yapan kişi olması nedeniyle belgeyi sahteliğini bilerek kullandığı kabul edildiğinden bilerek kullanma unsuruna ikinci fıkra da yer verilmiş, ilk fıkradaysa buna gerek görülmemiştir¹⁸⁵⁵.

Sahte olarak tanzim edilmiş bulunan bir özel belgenin, bir başka kişi tarafından kullanılması durumunda, düzenleyen kişinin kullanan kişiyle birlikte cezalandırılabilmesi için düzenleyenle kullanan kişi arasında iştirak iradesinin bulunması gerekmektedir. Şayet üçüncü kişi, belgeyi sahte olarak düzenleyen kişinin bilgisi dışında kullanmışsa yalnızca kullanan kişi TCK m.207/2. fıkrası çerçevesinde cezalandırılabilir¹⁸⁵⁶. Buna karşılık belgeyi sahte olarak düzenleyen kişi, aynı zamanda bunun "kullanılması" yönünde bir kastı olmadığı için cezalandırılmaz¹⁸⁵⁷. Özel belgeyi üreten kişinin, belgenin bu niteliğini bilmeyen diğer bir kişiye vererek kullandırması halinde, belgeyi üreten kişi özel belgede sahtecilik suçunu işlemiş olur. Çünkü kullanan kişiden araç olarak yararlanmaktadır¹⁸⁵⁸.

Özel belgede sahtecilik suçunun faili herkes olabilir, özgü suç olarak düzenlenmemiştir¹⁸⁵⁹. Ancak ikinci fıkradaki suç bakımından aranan tek şart, failin

27.03.2017 tarih, 2015/10531 E., 2017/1541 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.02.2019 tarih, 2017/16703 E., 2019/1249 K.

¹⁸⁵³ **EREM**, TCK Şerhi Özel Hükümler, C.II, 1993, s.1707.

¹⁸⁵⁴ **EREM**, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler C.4, s.70.

¹⁸⁵⁵ **GÖKCAN**, Özel Belgede sahtecilik Suçu, s.229; **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.863.

¹⁸⁵⁶ **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, s.5896.

¹⁸⁵⁷ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.532; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Ceza Özel Hukuku, s.1060.

¹⁸⁵⁸ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.532.

¹⁸⁵⁹ **YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ**, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, s.5887.

sahtekârlığı ne tek başına, ne de iştirak suretiyle işlemiş olmaması, yani sahtekârlık aşamasına tamamıyla yabancı bulunmasıdır. Eğer sahte belgeyi kullanan kişi, aynı zamanda bu belgenin sahte olarak düzenlenmesi/değiştirilmesi aşamasına da iştirak etmişse yalnızca 207. maddenin birinci fıkrasındaki suçtan sorumlu tutulur. Ayrıca ikinci fıkradaki kullanma fiilinden dolayı cezalandırılmaz. Bu iştirakin manevi olması da mümkündür. Yani başkasını sahte özel belgeyi düzenlemeye azmettirdikten sonra bu belgeyi kullanan kişi de ilk fıkradaki suça iştirak ettiği için TCK m.207/1. fıkrasındaki suçtan cezalandırılır. Burada resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak suçun failinin kamu görevlisi veya bunun dışında bir kimse olmasına göre ceza farklı biçimde belirlenmiş değildir¹⁸⁶⁰. Ancak suçun failinin kamu görevlisi olması halinde, kamu görevlisi görevi gereği elinde bulundurduğu araç ve gereçleri özel belgede sahtecilik suçunun işlenmesi sırasında kullanırsa TCK m.266 gereğince verilecek ceza üçte bir oranında artırılabacaktır¹⁸⁶¹.

Bu suçta da resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi mağdurun kamu olduğu kabul edilmektedir. Fiil, belirli bir kişinin doğrudan zararına olarak işlenirse bu kişi de mağdur olarak kabul edilmektedir¹⁸⁶². Suçun konusunu özel belgeler oluşturmaktadır. Özel belgede sahtecilik suçuyla korunan hukuksal yarar da kamu güvenidir. Bu güven özel evrakın doğruluğuna ilişkin olmayıp gerçekliğini ilgilendirir. Özel belgenin ancak taraflar arasında geçerli olması, onun, resmi belgeye nispetle daha az bir ispat gücünü haiz olduğunu gösterir ancak bu, esasa ilişkin bir durum olmayıp bir derece meselesidir¹⁸⁶³.

Bu suçta da manevi unsur kasttan ibarettir. Özel belgede sahtecilik suçu kasten işlenebilir, taksirle işlenemez¹⁸⁶⁴. Manevi unsurla ilgili olarak resmi belgede sahtecilik suçu bakımından yapılan açıklamalar büyük oranda bu suç açısından da geçerlidir. Ancak resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak kastın, aynı zamanda sahte olarak düzenlenen belgenin kullanılmasına da yönelik olması gerekir. Suçun oluşması için genel

¹⁸⁶⁰ **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Ceza Özel Hukuku, s.1060.

¹⁸⁶¹ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s560.

¹⁸⁶² **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.820; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.472.

¹⁸⁶³ **ERMAN/ÖZEK**, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar s.524.

¹⁸⁶⁴ **GUERREIRO/SİMAS**, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176;

YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, s.5899;

ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.823; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.480.

kast yeterlidir¹⁸⁶⁵. TCK m.207/1. fıkrasında düzenlenen özel belgede sahtecilik suçu, doğrudan kastla işlenebileceği gibi olası kastla da işlenebilir. TCK m.207/2. fıkrasında ise sahte belgenin bu özelliğini bilerek kullanan kişinin özel belgede sahtecilik suçundan dolayı cezalandırılacağına işaret edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrası uyarınca sahte belgeyi kullanan kişinin bu suçtan dolayı cezalandırılabilmesi için belgenin sahte olduğunu "*bilmesi*" koşulu arandığından, ikinci fıkra bakımından olası kast söz konusu olamamaktadır¹⁸⁶⁶. İkinci fıkradaki, sahte özel belgeyi kullanma suçunun bilerek, yani doğrudan kastla işlenmesi gerekir¹⁸⁶⁷. Failin kullandığı veya yarar sağlamayı istediği belgenin sahte olduğunu bilmesi gerekir. Aksi durumda esaslı bir fiili bilmeme ve yanlışla söz konusu olacağından failin sorumluluğu cihetine gidilemez¹⁸⁶⁸. Yargıtay, resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi özel belgede sahtecilik suçunun da zarar verme bilinciyle işlenmesi gerektiğini kabul etmektedir¹⁸⁶⁹. Kanaatimizce, bu suçtaki genel kast da resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi aldatma maksadını ifade etmektedir.

Özel belgede sahtecilik suçu ani bir suç olup kullanmayla oluşur ve tamamlanır¹⁸⁷⁰. Bu suç, sahte olarak düzenlenen belgenin kullanılmasıyla birlikte tamamlanır¹⁸⁷¹. Birden fazla hareketli suç olan özel belgede sahtecilik suçunda belgenin sahte olarak hazırlanmış olması suçun icra hareketi olarak kabul edilemez. Burada kullanma fiili kısımlara bölünebiliyorsa teşebbüsten bahsedilebilir. Belgeyi hazırlayan kimse, kullanmak amacıyla harekete geçmiş ancak engel sebep nedeniyle belgeyi kullanamamış olursa teşebbüs hükümleri uygulanabilir¹⁸⁷². İştirak konusunda genel hükümler uygulanır. Bu suç bakımından tipikliğin maddi unsurunu oluşturan hareketlerden gerek düzenleme gerekse kullanma aşamasında azmettirme ve yardım etme

¹⁸⁶⁵ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, s.5899.

¹⁸⁶⁶ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Ceza Özel Hukuku, s.1061.

¹⁸⁶⁷ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, s.5899; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.823; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.480.

¹⁸⁶⁸ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s.563.

¹⁸⁶⁹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 11.02.2016 tarih, 2014/7119 E., 2016/1015 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 01.10.2019 tarih, 2017/11646 E., 2019/6819 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.04.2018 tarih, 2016/1627 E., 2018/3512 K.

¹⁸⁷⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, s. 5899; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.827; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.491.

¹⁸⁷¹ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.808.

¹⁸⁷² YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, s.5899; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.491.

biçiminde iştirak söz konusu olabilir¹⁸⁷³. Sahtecilikten herhangi bir şekilde yarar sağlamış olmak, iştirakin varlığını kabul için tek başına yeterli değildir¹⁸⁷⁴. Kullanma, özel belgeyi sahte olarak düzenleyen kişinin bilgisi dışında gerçekleştirilmişse yalnızca belgeyi kullanan kişi bu suçtan dolayı cezalandırılır, düzenleyen ise cezalandırılmaz¹⁸⁷⁵.

3.1.2. Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyanda Bulunma Suçu

Resmi bir belgenin düzenlenmesi sırasında o belgeyi düzenlemekle yetkili ve görevli kamu görevlisine gerçeğe aykırı bir beyanda bulunan failin eylemi kanun koyucu tarafından resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak suçu olarak TCK m.206'da düzenlenmiştir. TCK m.206'ya göre; “*Bir resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır*”. Belgeyi düzenleme görevi bulunmayan kamu görevlisine yalan beyanda bulunulması halinde bu suç oluşmaz. Kamu görevlisine yapılan yalan beyanın hukuki işlemlere dayanak olması, kanıt niteliğini taşıması ve yalan beyanla sahte belge üretilmiş olması nedeniyle bu suç resmi belgede sahtecilik suçunun bir türüdür. 5237 sayılı TCK'daki düzenleme, maddenin karşılığını oluşturan 765 sayılı TCK m.343'ten farklı olarak "genel ya da özel bir zarar meydana gelmiş olması" unsurunu aramamıştır¹⁸⁷⁶.

Bu suç, doktrinde kamu görevlisinin fikri sahteciliğine benzetilmektedir (TCK m.204/2). Madde gerekçesinde, “...doktrinde “*fikri sahtecilik*” olarak adlandırılan bir suç tipi...” tanımlaması yapılmıştır. Keza söz konusu suç, İtalyan Hukuku'nda, “*özel kişiler tarafından işlenen resmi belgede fikrî sahtecilik*” olarak tanımlanmıştır¹⁸⁷⁷. Ancak, fikrî sahtecilik, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenlemesini ifade etmekte olup TCK m.204/2 hükmünde düzenlenmiştir. Bu iki suç arasında, resmi belgenin içerik olarak gerçeği yansıtmaması yönüyle benzerlik bulunduğu da ifade edilmelidir. Yalan beyanda bulunma suçu, TCK m.204/2'de düzenlenen gerçeğe aykırı belge düzenleme suçuna benzemekle birlikte gerçeğe aykırı belge düzenlemek suretiyle belgede sahtecilik suçu bizzat kamu görevlisi tarafından yapılmaktayken yalan beyanda bulunma suçu üçüncü bir kişi tarafından kamu

¹⁸⁷³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1062.

¹⁸⁷⁴ ERMAN/ÖZEK, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar s.557.

¹⁸⁷⁵ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku s.1062.

¹⁸⁷⁶ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik, s.409-410.

¹⁸⁷⁷ GÜNGÖR, Resmi Belgelerde, s.113; SOYASLAN, Özel Hükümler, s.501.

görevlisine karşı yapılmaktadır¹⁸⁷⁸.

Yalan beyanda bulunma fiili yazılı olabileceği gibi sözlü de olabilir. Ancak yazılı beyan neticesinde sahte bir belge üretilmiş, gerçek bir belge sahte belge haline gelmiş, sahte belge kullanılmış ya da üçüncü kişiler aldatılıp haksız bir menfaat elde edilmişse, yalan beyanda bulunma suçu değil belgenin mahiyeti de göz önünde tutulmak suretiyle resmi veya özel belgede sahtecilik¹⁸⁷⁹ ya da dolandırıcılık suçlarının tartışılması gerektiği kabul edilmektedir¹⁸⁸⁰. Bu suç, genel norm mahiyetinde olduğundan eylemin başka bir suçu oluşturması halinde ayrıca yalan beyanda bulunma suçundan hüküm kurulmaz. Bu durumda, fiil ayrıca yalan tanıklık, çocuğun soybağının değiştirilmesi, iftira gibi başka bir suçun unsurlarını oluşturmaktaysa o suçtan hüküm kurulmalıdır¹⁸⁸¹.

Suçla korunan hukuki değer kamu güvenidir. Çünkü bir resmi belgenin tanzimi sırasında beyanlarına başvuru alan kişilerin, bu beyanlarının doğruluğuna ve gerçekliğine yönelik kamunun güveni söz konusudur¹⁸⁸². Bu suçta yasaklanan eylem bir resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunmaktır. 765 sayılı TCK, gerçeğe aykırı beyanın "*resmi bir belgenin düzenlenmesi sırasında*" gerçekleşmiş olması gerektiğini öngördüğü halde 5237 sayılı TCK'da bu yönde bir açıklık bulunmamaktadır. Kanaatimizce, 5237 sayılı TCK m.206'da suçun faili olan kamu görevlisinin "*bir resmi belgeyi düzenleme yetkisine sahip olması*" gerektiğinden söz edildiği için 5237 sayılı TCK bakımından da yalan beyanın resmi belgenin düzenlendiği sırada gerçekleşmiş olması koşulu aranmalıdır. TCK m.206'nın başlığında "*resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan*" deyimine yer verilmiş olması, yalan beyanın mutlaka resmi belgenin düzenlenmesi sırasında gerçekleşmiş olması gerektiğini ortaya koymaktadır¹⁸⁸³. Yargıtay da bir kararında bu hususa vurgu yapmıştır¹⁸⁸⁴.

¹⁸⁷⁸ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1063.

¹⁸⁷⁹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.02.2019 tarih, 2017/2473 E., 2019/1792 K.

¹⁸⁸⁰ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.402; KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.803.

¹⁸⁸¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 29.09.2015 tarih, 2015/11-412 E., 2015/286 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 02.03.2017 tarih, 2015/5881 E., 2017/1518 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.11.2015 tarih, 2013/25029 E., 2015/30556 K.

¹⁸⁸² YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, s.5858.

¹⁸⁸³ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1064.

¹⁸⁸⁴ "Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunda, beyanın, belgenin tanzimi sırasında yapılması gerekir. (Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, 10. Baskı, Ankara, 2014, s.520) Nitekim, kişinin gerçeği söyleme zorunluluğu, resmi bir belgenin düzenlenmesi sırasında bulunmaktadır. Buna göre, failin sözlü beyanı üzerine henüz resmi bir belge düzenlenmesine başlanmadan önce, bu beyanın yalan olduğunun kamu görevlisi tarafından anlaşılması halinde anılan suçun teşebbüs aşamasında kaldığından söz edilemeyecektir. Zira, madde başlığı da göz önüne alındığında, resmi bir belgenin düzenlenmesine kadar gerçeği söyleme zorunluluğu bulunmayan fail,

Bu suç ancak kanun gereği ilgilisinin beyanına göre bir belgenin düzenlenmesinin esas olduğu hallerde işlenebilir. Çünkü belge bu beyanın doğruluğunu ispat etmektedir. Dolayısıyla, resmi bir belgenin düzenlenmesinde beyanda bulunan kişinin doğru söyleme yükümlülüğü bulunmaktadır¹⁸⁸⁵. Açıklamanın gerçek dışı olmasının yanı sıra ayrıca belgenin delil gücünün de bu beyana dayanması gerekir. Bu nedenle, suçun gerçekleştiğinin kabulü için düzenlenen belgenin beyan edilen hususların doğruluğunu ispata yönelmiş bulunması gereklidir¹⁸⁸⁶. Söz konusu resmi belgeyle ispatı gerekmeyen olgulara ilişkin yalan beyan nedeniyle suç oluşmaz¹⁸⁸⁷. Ayrıca beyanın, resmi belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesine neden olacak teyit niteliğinde bir beyan olması gerekmektedir¹⁸⁸⁸.

Yalan beyan üzerine düzenlenen belgenin tek başına hukuki geçerliliğinin bulunması gerekir. Belgenin hukuken geçerli olup olmadığı, ayrıca bir belge eklenmesini ya da incelemeyi gerektiriyorsa suç oluşmayacaktır¹⁸⁸⁹. Kamu görevlisinin beyanın doğruluğunu araştırma yükümlülüğünün bulunmaması gerekir. Kamu görevlisinin, işlemin muhatabından aldığı beyanın doğruluğunu kanunen araştırma yükümlülüğü olduğunda, muhatap, yani fail doğru söylemek zorunda değildir. Bu durumda failin yalan beyanı suç oluşturmaz. Örneğin gümrüğe tabi eşyasının olmadığını beyan etmek, okula kayıta ikametgâh bilgilerini yanlış vermek, nüfus idaresine yanlış doğum veya ölüm bildiriminde bulunmak, kredi alırken eksik veya yanlış bilgi vermek gibi durumlarda kamu görevlisinin beyanla yetinmeyip beyanın doğruluğunu araştırma yükümlülüğü olduğundan "yalan beyanda bulunma" fiili bu suçu oluşturmaz¹⁸⁹⁰.

o aşamaya kadar yalan beyanda bulunmakla birlikte, resmi belgenin düzenlenmesine geçilmesinden sonra gerçeği söyleyebileceğinden, anılan suçun icra hareketlerine başlamamıştır." Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 27.02.2018 tarih, 2015/11-256 E., 2018/78 K.

¹⁸⁸⁵ Bkz. Madde gerekçesi; "Sanık hakkında, olay tarihinde hız sınırını aştığı gerekçesi ile görevlilerce cezai işlem uygulanırken, müştekinin bilgilerini içeren sahte sürücü belgesi ibraz ederek trafik ceza tutanağı düzenlettirdiği iddiası ile açılan davada; olayda kullanılan sahte sürücü belgesinin ele geçirilemediği ve bu nedenle aldatma niteliğini haiz olup olmadığı tespit edilemeyeceğinden, resmi belgede sahtecilik suçunun unsurları itibarıyla oluşmayacağı; 04.05.2011 tarihli trafik idari para cezası karar tutanağını müşteki O. A. adına düzenlenmesine sebep olmaktan ibaret eyleminin ise; 5237 sayılı TCK'nin 206. maddesinde düzenlenen "resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan" suçunu oluşturduğu gözlemlenmeden, suç vasfının tayininde yanlışlığa düşülerek yazılı şekilde hüküm kurulması..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.09.2019 tarih, 2017/10253 E., 2019/6086 K.

¹⁸⁸⁶ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s. 514-515.

¹⁸⁸⁷ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.860.

¹⁸⁸⁸ **EREM**, Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, Cilt II, 1993, s.1702.

¹⁸⁸⁹ **TAŞDEMİR/ÖZKEPİR**, Sahtekârlık Suçları, s.198; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik, s.413.

¹⁸⁹⁰ **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**, Topluma Karşı Suçlar, s.188; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.05.2015 tarih, 2013/10909 E., 2015/26388 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.02.2019 tarih, 2017/183 E., 2019/1392 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.10.2018 tarih, 2017/794 E., 2018/8095 K.; Yargıtay 11.

Kanunen beyan üzerine hazırlanması gerekli olmayan bir belgenin, ilgilisinin talebi üzerine kamu görevlisi tarafından düzenlendiği hallerde, ilgilinin beyanının gerçeği yansıtmaması halinde bu suç oluşmaz¹⁸⁹¹. Yalan beyan üzerine belge düzenlenmemesi ya da üretilen belgenin imza veya diğer unsurlardan yoksun olması hallerinde de bu suç oluşmaz. Zira ortada resmi bir belge bulunmamaktadır¹⁸⁹². Sanığın yalan beyanına rağmen gerçeğin belge düzenlenmeden görevlilerce anlaşılması ve resmi belgenin gerçek bilgilere göre düzenlenmesi halinde de suç oluşmaz¹⁸⁹³. Yalan beyanda bulunma fiili yazılı¹⁸⁹⁴olabileceği gibi sözlü¹⁸⁹⁵ de olabilir. Beyanın gerçek dışı açıklama niteliği taşıması gerekli ve yeterlidir. Fail resmi belgenin düzenlenmesine kendi beyanı ile katılmaktadır¹⁸⁹⁶. Resmi belgenin iki kişinin beyanı ile düzenlenebileceği durumlarda bir kişinin yalan beyanda bulunması suçu oluşturmaz¹⁸⁹⁷. Yalan açıklama bir kamu görevlisine yapılmalıdır. Kamu görevlisi olmayan birine yapılan açıklama madde kapsamına girmemektedir¹⁸⁹⁸. Kendisine yalan beyanda bulunulan kamu görevlisinin resmi belge düzenleme yetkisine sahip olması gerekir. Bu kişi resmi belge düzenleme yetkisine sahip kamu görevlisi değilse suç oluşmayacaktır¹⁸⁹⁹. Kamu görevlisi, failden beyanda bulunmasını istemeye yetkili olmalıdır. Kamu görevlisinin kanundan doğan görevinin gereği olarak böyle bir yetkisi yoksa işlem geçersiz olacağından failin yalan beyanda bulunmuş olması bu suçu oluşturmayacaktır¹⁹⁰⁰.

Resmi belge hükmündeki belgelerin, örneğin kambiyo senetlerinin düzenlenmesi sırasında yalan beyanda bulunulması halinde bu suç oluşmaz¹⁹⁰¹. Kamu görevlisinin beyanın yalan olduğunu önceden bildiği durumlarda resmi belgenin düzenlenmesinde

Ceza Dairesi, 04.02.2019 tarih, 2017/16556 E., 2019/1015 K.; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 27.02.2018 tarih, 2015/11-256 E., 2018/78 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.04.2019 tarih, 2017/1811 E., 2019/4008 K.

¹⁸⁹¹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.802.

¹⁸⁹² **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik, s.411.

¹⁸⁹³ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 31.01.2018 tarih, 2017/4956 E., 2018/672 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 03.10.2019 tarih, 2017/11208 E., 2019/6964 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.04.2019 tarih, 2017/1811 E., 2019/4008 K.

¹⁸⁹⁴ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 25.11.2015 tarih, 2013/16759 E., 2015/31275 K.

¹⁸⁹⁵ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 28.09.2017 tarih, 2015/9110 E., 2017/6128 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.06.2017 tarih, 2017/5291 E., 2017/4161 K.

¹⁸⁹⁶ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞSIZ**, Özel Hükümler, s.860.

¹⁸⁹⁷ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik, s.411.

¹⁸⁹⁸ **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.513.

¹⁸⁹⁹ **GÖKCEN**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.406; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik, s.412.

¹⁹⁰⁰ **HAFAZOĞULLARI/ÖZEN**, Topluma Karşı Suçlar, s.188.

¹⁹⁰¹ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.803.

yalan beyan suçu oluşmaz¹⁹⁰². Fail doğru beyanda bulunmaya kanunen yükümlü olmalıdır. Failin kanundan doğan böyle bir zorunluluğu yoksa belge düzenleyen yetkili kamu görevlisine yalan beyanda bulunulması, bu suçu oluşturmaz¹⁹⁰³. Kişinin gerçeğe uygun beyanda bulunmasına karşın kamu görevlisinin bu beyanı gerçeğe aykırı biçimde kayda geçirerek resmi belge oluşturmaya halinde kamu görevlisinin TCK m.204/2'deki suçu işlediği kabul edilir¹⁹⁰⁴. Resmi belgenin düzenlenmesi esnasında doğru olan beyan, sonraki gelişmelere göre değişmişse de fiil suç teşkil etmez¹⁹⁰⁵.

Doktrinde, bu suçun oluşması için yalan beyan üzerine resmi bir belgenin düzenlenmemiş olması gerektiği ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, yalan beyan üzerine resmi bir belge düzenlenmişse, bu halde dolaylı faillik yoluyla resmi belgede sahtecilik suçunun işlendiği sonucuna ulaşılması gerekir¹⁹⁰⁶. Ancak Yargıtay uygulamasında, failin beyanı üzerine bir belge düzenlenmiş olması suçun gerçekleşmiş olduğunun kabulü için koşul olarak aranmaktadır. Aksi halde eylem başka bir suç veya kabahate vücut verebilir¹⁹⁰⁷. Kamu görevlisine yalan beyanda bulunma fiili, özel bir kanunda ayrıca suç olarak tanımlanmışsa, artık genel-özel norm ilişkisi nedeniyle inceleme konusu suçun değil özel kanunda tanımlanan suçun oluştuğu kabul edilir. Örneğin, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 67. maddesinde, herhangi bir işlem sebebiyle nüfus müdürlüğüne gerçek dışı beyanda bulunulması fiili, suç olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle evlilik dışı doğan bir çocuğu, resmi evliliğinden doğmuş gibi nüfus müdürlüğüne beyan eden failin eyleminin, nüfus kaydı oluşturulmadan anlaşılması hâlinde, eylem 5490 sayılı Nüfus Kanunu'nun 67. maddesine göre cezalandırılacaktır¹⁹⁰⁸.

¹⁹⁰² Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 16.09.2020 tarih, 2018/3634 E., 2020/4563 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 18.04.2019 tarih, 2017/10071 E., 2019/4092 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.12.2018 tarih, 2017/1216 E., 2018/10120 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10/09/2019 tarih, 2017/11120 E., 2019/6117 K.

¹⁹⁰³ **HAFIZOĞULLARI/ÖZEN**, Topluma Karşı Suçlar, s.188.

¹⁹⁰⁴ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik, s.412.

¹⁹⁰⁵ **GÖKCEN**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.408; **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik, s.412.

¹⁹⁰⁶ **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.803; **GÖKCEN**, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.404.

¹⁹⁰⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.06.2020 tarih, 2018/1841 E., 2020/2899 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 18.02.2019 tarih, 2017/1656 E., 2019/1584 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 29.04.2019 tarih, 2017/3790 E., 2019/4148 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.05.2018 tarih, 2016/10190 E., 2018/4669 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.05.2018 tarih, 2016/7470 E., 2018/4263 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.02.2019 tarih, 2017/14247 E., 2019/1710 K.; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 27.02.2018 tarih, 2015/11-256 E., 2018/78 K.

¹⁹⁰⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 27.02.2018 tarihli 2015/11-256 E., 2018/78 K.

Suçun oluşması bakımından hareketten ayrı bir neticenin meydana gelmesi aranmaz¹⁹⁰⁹. Bu suçun faili herkes olabilir. Özgü suç olarak düzenlenmemiştir¹⁹¹⁰. Resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisi hariç, beyanda bulunan herkes suçun faili olabilir. Kamu görevlisi bu suçu, görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir belgenin düzenlenmesi sırasında işlerse TCK m.204/2. fıkrasındaki kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu (fikri sahtecilik) oluşur. Tipikliğin maddi unsuru, bir resmi belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunmak, mağduru ise toplumu oluşturan herkeştir¹⁹¹¹. Bu suç genel kastla işlenebilir, taksirle işlenemez¹⁹¹². Kastın varlığının kabulü için failin resmi belgeyi düzenlemekle yetkili kamu görevlisine yalan beyanda bulunduğunu bilmesi gerekir. Failin kastı beyanın gerçek dışı olduğuna, bu beyanın kamu görevlisine yapıldığına ve bunun belgelenmesine yönelik olmalıdır¹⁹¹³. Suçun olası kastla da işlenmesi mümkündür¹⁹¹⁴.

Yalan beyanda bulunmak suretiyle düzenlenen resmi belgenin, başka bir resmi belgenin oluşturulmasına dayanak olarak kullanılması durumunda eylemin resmi belgede sahtecilik suçunu (204/1) oluşturacağı kabul edilmektedir¹⁹¹⁵. Kamu görevlisinin bu beyanın yalan olduğunu bilmeden resmi belgeyi düzenlemiş olması gerekir. Biliyorsa 204/2. fıkrasındaki gerçeğe aykırı belge düzenleme suçunu işlediği kabul edilmelidir¹⁹¹⁶. Sahte bir belgeye istinaden yalan beyanda bulunulması, örneğin sahte kimlik belgesi ibraz edilerek yalan beyanda bulunulması durumunda Yargıtay, eylemin yalnızca sahtecilik

¹⁹⁰⁹ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.819; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.429.

¹⁹¹⁰ **YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ**, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, s.5858;

ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.819.

¹⁹¹¹ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.803; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.429.

¹⁹¹² **GUERREIRO/SIMAS**, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176;

YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt: V, s.5861.

¹⁹¹³ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.861.

¹⁹¹⁴ **KÖKEN, ENES**, “Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl:7, Sayı:28 (Ekim 2016), s.93; **KOCA/ÜZÜLMEZ**, Özel Hükümler, s.805.

¹⁹¹⁵ **TAŞDEMİR/ÖZKEPİR**, Sahtekarlık Suçları, s.537; “*Sanığın sahte nüfus cüzdanı talep belgesini ibraz ederek nüfus müdürlüğünden nüfus cüzdanı aldığının anlaşılması karşısında, sahtecilik suçunun teselsül ettiği gözetilerek hakkında 5237 sayılı TCK'nin 43. maddesinin uygulanmaması suretiyle eksik ceza tayini, aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.02.2019 tarih, 2017/1353 E., 2019/1236 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.02.2019 tarih, 2017/1353 esas, 2019/1236 karar; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.02.2019 tarih, 2017/1353 E., 2019/1236 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.10.2016 tarih, 2015/3195 E., 2016/6761 K.; Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 20.10.2016 tarih, 2016/8795 E., 2016/6277 K.

¹⁹¹⁶ **YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ**, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5862.

suçunu oluşturacağını kabul etmektedir¹⁹¹⁷. Failin yalan beyanda bulunmak suretiyle, gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesine neden olduğu belgeyi kullanması halinde bu kullanma hareketi ayrı bir suç oluşturuyorsa failin bu suçtan da ayrıca cezalandırılması gerekir. Fail, kimliğine ilişkin olarak kamu görevlisine yalan beyanda bulunursa aynı zamanda Kabahatler Kanunu m.40'taki kabahat eylemini de gerçekleştirmiş olur. Ancak aynı Kanunun 15/3. maddesi uyarınca eylemin hem suç hemde kabahat oluşturması halinde sadece suç oluşturan eylemden yaptırım uygulanabileceğinden bu durumda yalnızca yalan beyanda bulunma suçundan hüküm kurulur¹⁹¹⁸.

Bu suçta da resmi belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi mağdur belli bir kişi olmayıp kamu olduğundan, aynı suç işleme kararı altında işlenen birden fazla yalan beyanda bulunma suçu zincirleme suça vücut verir¹⁹¹⁹. Yargıtay uygulamasına göre, yalan beyan üzerine aynı anda birden fazla resmi belge düzenlenmişse zincirleme suç hükümleri uygulanmaz¹⁹²⁰. Buna karşılık farklı tarihlerdeki beyanlar üzerine birden fazla belge düzenlenmişse zincirleme suç hükümleri uygulanır¹⁹²¹. Failin başkasına ait kimliği veya kimlik bilgilerini kullanması eyleminin TCK m.268'de düzenlenmiş olması nedeniyle bu suçla içtima ilişkisinin açıklanması gerekir. TCK m.268'deki suç, işlediği bir suç nedeniyle hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılmasını önlemek amacıyla başkasının kimlik bilgisi veya kimliğinin kullanılması suretiyle işlenmektedir. Aslında özel bir iftira suçu niteliğindedir. Bu nedenle, failin takipten kurtulmak için gerçek bir kişinin kimliği veya bilgilerini kullanması halinde TCK m.268; hayali bir kimseye ait bilgileri kullanması durumundaysa TCK m.206'daki suçların oluşacağı kabul

¹⁹¹⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.03.2019 tarih, 2017/6072 E., 2019/2665 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 31.01.2018 tarih, 2017/4956 E., 2018/672 K.

¹⁹¹⁸ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAKSIZ**, Özel Hükümler, s.861.

¹⁹¹⁹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 22.03.2018 tarih, 2018/2367 E., 2018/2536 K.; Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 27.12.2016 tarih, 2015/9088 E., 2016/8039 K.

¹⁹²⁰ *"Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan" suçunun 5237 sayılı TCK'nın "Kamu güvenine karşı suçlar" bölümünde düzenlenmesi ve suçun hukuki konusunun "kamu güveni" olması karşısında, bu tür suçlarda suçun mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamı, diğer bir ifadeyle kamu olduğu, suçun işlenmesi ile kamu güveninin sarsıldığı, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin suç mağduru değil suçtan zarar gören olacağı anlaşıldığından; sanığın, müştekisi olduğu kasten yaralama olayı ile ilgili olarak hastaneye giderek kardeşi G. A. 'in nüfus cüzdanını görevlilere vermek suretiyle onun adına adli rapor tanzim ettirmek ve daha sonra hastane polisi tarafından ifadesi alınırken aynı kimlik bilgilerini bildirip düzenlenen ifade tutanağını imzalamaktan ibaret fiilinin, hukuki anlamda tek fiil olduğu ve müşteki ifade tutanağını da TCK'nin 206/1, maddesindeki "resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak" suçunu oluşturduğu ve zincirleme suç koşullarının da bulunmadığı gözetilmeden, belirtilen suçtan yazılı şekilde iki ayrı mâhkumiyet hükmü kurulması..."* Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.05.2019 tarih, 2017/3791 E., 2019/4629 K.

¹⁹²¹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.12.2018 tarih, 2017/1600 E., 2018/10663 K.

edilmektedir¹⁹²².

3.1.3. Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu

Açığa imzanın kötüye kullanılması suçu, TCK'nın ikinci kitabının "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının, "Kamu Güvenine Karşı Suçlar"ın düzenlendiği dördüncü bölümünün 209. maddesinde yer almaktadır. TCK m.209/1'e göre; *"Belirli bir tarzda doldurulup kullanılmak üzere kendisine teslim olunan imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kâğıdı, verilme nedeninden farklı bir şekilde dolduran kişi, şikâyet üzerine, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır"*. Bu maddenin ikinci fıkrasına göre; *"İmzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kâğıdı hukuka aykırı olarak ele geçirip veya elde bulundurup da hukukî sonuç doğuracak şekilde dolduran kişi, belgede sahtecilik hükümlerine göre cezalandırılır"*.

TCK m.209'da açığa atılan imzanın kötüye kullanılması suçunun iki farklı şekli düzenlenmiştir. Bunlardan ilki, fiilin *"teslim edilen açığa imzalı kâğıt üzerinde işlenmesi"* diğeriye *"hukuka aykırı olarak ele geçirilen veya elde bulundurulmuş açığa imzalı kâğıt üzerinde"* işlenmesidir. Bedelsiz senedin kullanılması suçu, bunlardan ayrı olarak isabetli bir şekilde malvarlığına karşı suçlar bölümünde, (TCK m.156) bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. TCK m.209'un bir ve ikinci fıkralarında düzenlenmiş bulunan fiiller arasında fark bulunmaktadır. Birinci fıkrada, açığa imzalı kâğıt, imza sahibi tarafından faille bizzat kendi iradesiyle ve belirli bir tarzda doldurulmak üzere teslim edilmektedir. İkinci fıkrada ise fail, açığa imzalı kâğıdı hukuka aykırı olarak ele geçirmekte veya hukuka aykırı olarak elinde bulundurup hukuki sonuç doğuracak şekilde doldurmaktadır. Her iki suç tipinde de yasaklanan fiil; *"açığa imzalı kâğıdın hukuki sonuç doğuracak şekilde doldurulması"*dır.

Maddenin ilk fıkrasında, aradaki güven ilişkisine dayalı olarak belirli bir tarzda doldurulup kullanılmak üzere kendisine teslim edilen imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kâğıdın verilme nedeninden farklı bir şekilde doldurulması yaptırım altına alınmıştır. Suçun bu şeklinde, imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kâğıt, bizzat imzalayan veya yasal temsilcisi tarafından verilmektedir. Ancak aradaki ilişkiye göre belirlenmiş olan anlaşmaya aykırı olarak bu belge doldurulmaktadır. Buna karşılık suçun

¹⁹²² YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5862; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 18.01.2016 tarih, 2014/4281 E., 2016/270 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.12.2019 tarih, 2017/13970 E., 2019/9784 K.

ikinci fıkrada düzenlenen şekilde, imzalı ve kısmen veya tamamen boş kâğıt, hukuka aykırı bir şekilde ele geçirilmiş veya elde bulundurulmaktayken doldurulmaktadır. İlk fıkrada aradaki güven suiistimal edilerek hareket edildiği için ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmiş bir sahtecilik söz konusudur. İkinci fıkradaysa tamamıyla olayla ilgisi olmayan bir üçüncü kişi belgeyi doldurduğundan bu fiil daha ağır yaptırımı içeren resmi belgede sahtecilik suçu kapsamında değerlendirilmiştir¹⁹²³.

765 sayılı TCK, bireye ilişkin yararı öncelikli olarak göz önünde bulundurmıştır. Bunun sonucu olarak da açığa imzanın kötüye kullanılmasını, malvarlığına yönelik suçlar içerisinde ve güveni kötüye kullanma suçunun özel bir görünümü olarak düzenlemiştir. 5237 sayılı TCK, kamunun güveninin korunmasına ilişkin yararın öncelikli olduğundan hareketle bu suçu kamunun güvenine karşı suçlar içerisinde düzenlemiştir. Böylece belgede sahtecilik açısından daha az cezayı gerektiren nitelikli halin (TCK m.211) bu suç bakımından da uygulanmasına olanak sağlamıştır¹⁹²⁴. Bu suçta, ilgisi tarafından imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kâğıt muhataba belli bir şekilde kullanılmak üzere verilmektedir¹⁹²⁵. Dolayısıyla bu imzalı ve boş kâğıdın taraflar arasında kararlaştırıldığı gibi kullanılması gerekir¹⁹²⁶. Açığa imza, hiç yazı taşımayan veya yazı taşımakla birlikte bu haliyle hukuki hüküm ifade etmeyen yani belge sayılmayan nesnenin, bir kimse tarafından imzalanmasıdır¹⁹²⁷. Bir kişinin diğer bir kimseye imzalı veya yazısız bir kâğıt vermesi; kullanılması için kararlaştırılan şartlar gerçekleşmediği takdirde iade edilmesi için olabileceği gibi üzerine belirli bir yazının yazılması için de olabilir. Yazısız bir kâğıda imza büyük bir güven durumunu göstermesi nedeniyle kanun koyucu, bunun kötüye kullanılmasını önlemek için anılan hükme yer vermiştir¹⁹²⁸.

Suç, imzalı kâğıdın, tevdi ve teslim nedeninden farklı bir şekilde doldurulmasıyla işlenir. Boş imzalı kâğıdın, doldurulmasıyla birlikte hukuki sonuç doğurmaya uygun ve elverişli bir belge meydana getirilmektedir. Eğer kâğıt, aradaki güven ilişkisine uygun doldurulmuşsa geçerli bir belge vardır. Buna karşılık imzalı kâğıt, aradaki güven ilişkisine (anlaşmaya) aykırı bir şekilde doldurulmuşsa, yine bir belge üretilmiştir. Ancak

¹⁹²³ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.819.

¹⁹²⁴ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1072.

¹⁹²⁵ MAJNO, Ceza Kanunu Şerhi, Türk ve İtalyan Ceza Kanunları, C:4, Ankara 1978, s.129.

¹⁹²⁶ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.820.

¹⁹²⁷ MAJNO, Ceza Kanunu Şerhi, C:4, s.129; ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s.490; TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1073-1074.

¹⁹²⁸ EREM, FARUK, “Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu”, Yargıtay Dergisi, C:9, S:4, Y:1983, s.496-497; Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.12.2018 tarih, 2016/23-1347 E., 2018/634 K.

bu belge içeriği yönüyle, düzenleyen olarak gözüken kişinin iradesini yansıtmamaktadır. İşte bu durumda açığa atılan imzayı kötüye kullanma suçu oluşmaktadır¹⁹²⁹.

Uygulamada bu suçun çoğunlukla imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir şekilde verilen kambiyo senetlerinin aradaki anlaşmaya aykırı bir şekilde doldurulması şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir¹⁹³⁰. Suçun oluşabilmesi için ilk önce açığa atılmış gerçek bir imzanın var olması gerekir. İkinci olarak imzayı taşıyan kısmen veya tamamen boş bir kâğıdın iade veya belirli bir şekilde kullanılmak üzere faile teslim edilmiş olması ve söz konusu imzalı kâğıdın, tevdi ve teslim nedeninden farklı bir şekilde doldurulması aranmaktadır. Bunların yanında, veriliş nedenine aykırı olarak yazılan yazının hukuki sonuç doğurması da gereklidir¹⁹³¹.

Mağdur, teslimle birlikte karşı tarafa gerektiğinde, aralarındaki anlaşmaya uygun olarak belgeyi tamamlama yetkisi vermektedir. Böyle değil de mağdur, örneğin sadece adresini vermek için boş bir kâğıda adresini yazıp karşı tarafa vermiş ve karşı taraf bu kâğıdı doldurup senet oluşturmuşsa bu durumda açığa imzanın kötüye kullanılması suçu oluşmaz. Zira burada mağdur faile belgeyi doldurma konusunda yetki vermemiş başka bir ifadeyle taraflar arasında bu hususa ilişkin bir anlaşma yapılmamıştır. Burda oluşturulan belgenin niteliği de gözetilerek TCK m.209 ikinci fıkrası atfıyla aynı Kanunun 204 ya da 207. maddelerdeki suçlar gündeme gelmektedir¹⁹³².

Açığa imzanın kötüye kullanılması için öncelikle, kısmen ya da tamamen boş kâğıdın açığa imzalı olması gerekir¹⁹³³. Kâğıt verildiği anda imzalı olmalıdır. Böyle değil de fail tarafından doldurulan kâğıt sonradan mağdura imzalatılırsa bu suç oluşmayacaktır. Ayrıca imza, fail tarafından mağdur adına onun haberi ve rızası olmadan atılırsa da koşullarının varlığı halinde belgede sahtecilik suçu söz konusu olacaktır¹⁹³⁴. Belgedeki imzanın gerçek bir imza olması gerekir. İmzanın da mutlaka mağdur veya yetkilendirdiği

¹⁹²⁹ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.820.

¹⁹³⁰ “Katılanın, sanığa ait iş yerinde çalışmaya başlarken kendisinden teminat senedi istenmesi nedeniyle, boş olarak imzalayıp, o dönem işyeri yetkililerinden olan ve hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen sanık K. Ö.’a verdiği senedin, katılanın işten çıkarılması üzerine iş yeri aleyhine açtığı tazminat davasından olan alacağını bertaraf edebilmek için sanıklar tarafından katılanın bilgi ve rızası dışında doldurulup icraya konulması şeklinde gerçekleşen eylemlerinin açığa imzanın kötüye kullanılması suçunu oluşturduğu gözetilmeden suç vasfında hataya düşülerek 5237 sayılı kanunun 156. maddesinde düzenlenen bedelsiz kalan senedi kullanma suçundan mâhkumiyet kararı verilmesi...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.07.2018 tarih, 2016/12918 E., 2018/6277 K.

¹⁹³¹ EKİNCİ/ESEN, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık Yağma, 2005, s.565.

¹⁹³² MAJNO, Ceza Kanunu Şerhi, C:4, s.129.

¹⁹³³ MAJNO, Ceza Kanunu Şerhi, C:4, s.129; TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik, s.479.

¹⁹³⁴ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5948.

vekili tarafından atılması gerekir. İmzanın sahte atılması halinde belgede sahtecilik suçu düşünülmelidir¹⁹³⁵.

Açığa paraf da açığa imza gibi hukuki sonuç doğurur¹⁹³⁶. Açığa imzalı kâğıt, karşı tarafa verildiği anda resmi ya da özel belge niteliğini haiz olmamalıdır. Bu nedenledir ki resmi veya özel belge niteliğinde olan kâğıda ekleme veya çıkarma yapılması, açığa imzanın kötüye kullanılması suçunu değil, belgede sahtecilik suçunu oluşturacaktır¹⁹³⁷. Kısmen yazılı olan ve yazılı olan kısmı açısından hukuki sonuç doğuran imzalı kâğıt bu haliyle belge niteliğini taşıdığından bu tür bir imzalı kâğıda irade dışı ekleme yapılması durumunda aldatma yeteneğinin varlığı halinde belgenin niteliğine göre özel veya resmi belgede sahtecilik suçu oluşacaktır. Bu nedenle imzalı boş kâğıt ya tamamen boş olmalı ya da kısmen yazılı olması durumunda da bu haliyle belge niteliğini taşımamalıdır¹⁹³⁸.

Anılan suçun söz konusu olabilmesi için tevdiin serbestçe olması şarttır¹⁹³⁹. İmza sahibinin açığa imzalı kâğıdı, kişiye kendi isteğiyle ve belirli bir tarzda doldurulmak üzere vermesi gerekir¹⁹⁴⁰. Teslimle imza sahibi olan mağdur, faile belirli amaçlar için

¹⁹³⁵ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik, s.479.

¹⁹³⁶ **MALKOÇ**, Yeni Türk Ceza Kanunu, 2. Cilt, 2008, s.1836.

¹⁹³⁷ **ERMAN**, Sahtekârlık Suçları Ticari Ceza Hukuku- III, s.563.

¹⁹³⁸ **TAŞDEMİR**, Belgelerde Sahtecilik, s.479; "Sanığın, 24.01.2011 tarihli 2011 yılı Ocak ayına ait kira alacağına ilişkin belgenin ikinci paragrafını sonradan eklemek suretiyle açığa imzanın kötüye kullanılması suçunu işlediği iddiasıyla açılan kamu davasında; 5237 sayılı TCK'nun 209. maddesinde düzenlenen suçun oluşabilmesi için imzalı ve kısmen veya tamamen boş bir belgenin verilmiş nedeninden farklı bir şekilde doldurulması gerektiği, suça konu belgenin ise tamamen doldurulduktan sonra sanığa verildiği ve sanık tarafından imza kısmının da üstüne gelecek şekilde belgede değişiklik yapıldığı anlaşılmakla, sanığın eyleminin TCK'nun 207. maddesinde düzenlenen özel belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden yasal olmayan gerekçeyle yazılı şekilde hüküm kurulması..." Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 30.03.2017 tarih, 2015/10802 E., 2017/1649 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.12.2018 tarih, 2017/6414 E., 2018/9904 K.

¹⁹³⁹ **EREM**, Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması, s.20.

¹⁹⁴⁰ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.565; "Sanık hakkında B. Havacılık Tic. ve San. Anonim şirketine ait imzalı boş çek yaprağını alıp doldurarak icra takibine konu ettiği iddiası ile resmi belgede sahtecilik suçundan açılan davada; bilirkişi raporu ile suça konu çekin ön yüzünde bulunan yazı ve rakamların sanık ve katılana ait olmadığı; ancak, keşideci imzasının katılan şirket yetkilisi C. H. 'ya ait olduğunun belirlendiği; sanığın tüm aşamalarda çekin kendisine şirket yetkilisi tarafından verildiği, bahse konu şirkette çalıştığı ve bölgesinde yaptırdıkları inşaatlarla ilgilendiği, yapılan villalardan birisinin kendisine verilmesinin kararlaştırıldığı, daha sonra bundan vazgeçilerek alacakları karşılığında kendisine suça konu çekin verildiğini savunması karşısında; gerçeğin kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkartılması bakımından, sanık ile şirket ortak ve yetkilileri arasında çek düzenleme tarihinde iddia edildiği gibi konut yapımı ve devri konusunda bir ticari ilişki bulunup bulunmadığı, bu işin ispatına ve aralarındaki anlaşmazlık sonucu iş birlikteliklerini ayırdıklarına yönelik ticarethane, defter, belge, fatura, fiş, irsaliye ya da ödemeye ilişkin banka kaydı olup olmadığı var ise iddia ile uyumlu olup olmadığı saptanmadan, Ticaret Mahkemesinde görüldüğü ileri sürülen menfi tespit davasının sonucu belirlenmeden; ayrıca, suça konu imzalı boş çekin, katılanın rızası hilafına sanığa devredilip edilmediğine dair somut deliller araştırılıp, sonucuna göre çek zilyetliğinin rıza hilafına devredildiğinin sabit görülmemesi halinde, eylemin TCK'nın 209/1. maddesinde düzenlenen açığa imzanın kötüye kullanılması suçunu oluşturabileceği, bu eylemde de belgenin aksinin kanıtlanmasının ancak yazılı bir delil ile mümkün olacağı hususlarının tartışılıp, toplanan

yetki vermektedir. İmzalı boş kâğıdın irade dışında örneğin cebir ve şiddet kullanılarak alınması halinde yağma; çalmak suretiyle ele geçirilmesi halinde de hırsızlık suçu söz konusu olacaktır¹⁹⁴¹. Boş kâğıt, üzerine hukuki işlem yazıldıktan sonra mağdura hileli yollarla ya da zorla imzalatılırsa dolandırıcılık ya da yağma suçları gündeme gelecektir¹⁹⁴².

İmzalı kâğıdın faile bizzat mağdur tarafından verilmesi şart olmayıp mağdurun vekili olan üçüncü bir şahıs tarafından da verilmesi olanaklıdır¹⁹⁴³. Tevdiden sonra imzalayan, kâğıdı geri isterse, yani güvene dayalı tevdi durumunu kaldırmak istediğini kâğıdı verdiği kişiye bildirirse bu bildirimden sonra belge üzerinde yapılan ek ve hukuken geçerli hale getirmeler sahtecilik suçlarına konu olacaktır. Vekâlet akdinin sona ermesi nedenlerinin yanında, ölüm, azil, iflas hallerinde de durumun öğrenilmesi ve ihbarından sonra ilişki sona ermiş olacağından kâğıt üzerinde bundan sonra yapılacak olan ekleme ve değiştirmeler bakımından sahtecilik suçu söz konusu olabilir. Bu durumlarda hukuki ilişkinin geçerliliği kalmadığından, bir güvenin ve ona dayalı teslimin, tevdinin devamından söz edilemez¹⁹⁴⁴.

İlk fıkranın failine boş kâğıt, belirli bir tarzda doldurulup kullanılmak üzere verilmiş olmalıdır. Başka deyişle fail, boş kâğıdı doldurma yetkisine sahip olmalıdır. Bu nedenle, boş kâğıdın faile bu amaçla değil de örneğin muhafaza etmesi için emanet olarak verilmesi halinde failin, bu kâğıdı doldurması durumunda, kendisine doldurma yetkisi verilmemiş olduğu için maddenin ikinci fıkrasındaki boş kâğıdı hukuka aykırı elinde bulunduran kişi durumuna düşer. Dolayısıyla emanet olarak alıp iade ile mükellef olan failin, yetkisini aşır boş kâğıdı doldurması halinde ikinci fıkradaki suçun oluşacağı kabul edilmelidir. Doldurma fiili, kâğıdın, veriliş amacına aykırı biçimde ve hukuki sonuç doğuracak şekilde yazılı hale getirilmesidir. Boş kâğıdın hukuken bir anlamı olmayan ve delil niteliği bulunmayan birtakım yazılarla doldurulması halinde eylem bu suçu oluşturmaz¹⁹⁴⁵.

deliller bir bütün halinde değerlendirilip karar verilmesi gerektiği gözetilmeden eksik araştırma ile hüküm tesisi...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.10.2017 tarih, 2015/3579 E., 2017/6263 K.

¹⁹⁴¹ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik, s.480.

¹⁹⁴² Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 20.03.2019 tarih, 2018/9173 E., 2019/2470 K.

¹⁹⁴³ TAŞDEMİR/ÖZKEPİR, Belgelerde Sahtecilik, s.751.

¹⁹⁴⁴ MALKOÇ, Açıklamalı İçtihatlı 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, 2008, C:2, s.1836-1837.

¹⁹⁴⁵ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5948.

İmzalı ve boş kâğıda verilme nedeninden farklı bir hukuki işlem yapılmalıdır. Verilme nedeni doğrultusundaki noksanlıkların tamamlanması, kâğıdın imza sahibinin bilgi ve iradesi doğrultusunda doldurulması, taraflar arasında kararlaştırılan miktar veya daha azı yazılmak suretiyle kâğıdın doldurulması hallerinde suç oluşmaz. Bu miktarın üzerindeki miktarların yazılması durumunda ise suç kastı değerlendirilmelidir. Zarar, imza sahibine yönelik olmalıdır. Suçun oluşması için zararın fiilen gerçekleşmesi şart değildir¹⁹⁴⁶. Açığa imzalı kâğıt hileyle ele geçirilmişse bu suç oluşmaz. Açığa parafın da açığa imza hükümlerine tâbi olduğu kanaatindeyiz. Ancak bunun için parafın hukuki sonuç doğuracak nitelikte yapılmış olması gerekir. Bir senedin bir satırındaki bazı kelimelerin çizildiğini tasdik etmek için satır kenar boşluğuna yapılan parafın üstüne hukukça hükmü haiz eklemelerin yerine göre "sahtekârlık" veya "açığa imza" sayılması mümkündür¹⁹⁴⁷. Doldurulan açığa imzalı kâğıdın aldatma yeteneğinin de bulunması gerekir¹⁹⁴⁸.

Yargıtay, açığa imzanın kötüye kullanılması suçunun tanıkla ispat edilemeyeceği hususunu benimsemiştir¹⁹⁴⁹. Bu karar doktrinde, ceza hukukundaki ispat kurallarına aykırı bulunduğu, başta “*delil serbestliği ilkesi*”¹⁹⁵⁰ olmak üzere ceza muhakemesinin birçok ilkesine aykırı olduğu, maddenin uygulanma alanını aşırı biçimde kısıtladığı ve hayatın gerçekleriyle de bağdaşmadığı belirtilerek haklı olarak eleştirilmiştir¹⁹⁵¹.

¹⁹⁴⁶ **EREM**, Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması, s.499.

¹⁹⁴⁷ **EREM**, Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması, s.20.

¹⁹⁴⁸ **ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.851; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.561; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 26.12.2019 tarih, 2017/12976 E., 2019/10161 K.

¹⁹⁴⁹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 11.12.2018 tarih, 2016/23-1347 E., 2018/634 K.; “*Sanıkların, R. K. adına miktarı yazılmamış iki adet Genel Kredi Sözleşmesini kefil sıfatıyla katılana imzalatmalarının iddia ve kabul olunması ve sanıkların savunmalarında atılı suçu kabul etmemeleri karşısında; eylemlerin kül halinde açığa imzanın kötüye kullanılması suçunu oluşturacağı yönündeki mahkeme kabulünde isabetsizlik bulunmadığı; TCK’nin 209. maddesindeki açığa imzanın kötüye kullanılması suçunun oluşması için Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 24/03/1989 gün ve 1988/1-1989/2 sayılı ilâmında açıklandığı üzere; senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğunun yazılı delille ispatı zorunlu olup, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun cevaz verdiği haller dışında iddianın yazılı delille ispatı gerekeceği; katılanın soyut iddiası dışında, suça konu sözleşmelerin aralarındaki anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğuna dair yazılı delil bulunmadığı gözetilmeden sanıklar hakkında beraat yerine mâhkumiyet hükümleri kurulması...*” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.02.2020 tarih, 2019/4887 E., 2020/1919 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 18.02.2020 tarih, 2017/16654 E., 2020/1489 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.02.2020 tarih, 2019/9370 E., 2020/1235 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.03.2020 tarih, 2018/324 E., 2020/2265 K.

¹⁹⁵⁰ **TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara 2020, s.199.

¹⁹⁵¹ **MAJNO**, Ceza Kanunu Şerhi, C:4, s.131 vd; **SOYASLAN**, Özel Hükümler, s.536-537; **TEZCAN/ERDEM/ÖNOK**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1074; **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s. 583; **AKKAŞ, Ahmet Hulusi**, Ceza Muhakemesi Bağlamında Yargı Mercileri Kararlarının Birbirleri Üzerindeki Etkisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku

Yargıtay'ın senetle ispat yönündeki kabulüne rağmen bu kabulünün aksine senetle ispat edilememiş olsa da durumun somut olaydan açıkça anlaşılması halinde suçun oluştuğunu kabul ettiği kararları da bulunmaktadır¹⁹⁵². Kanaatimizce, amacı gerçeğin şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkartılması olan Ceza Muhakemesinin, esasında hukuk yargılamaları bakımından geçerli olan yazılı delille ispat kuralını bu suç bakımından ceza yargılamasına taşınması yerinde değildir. Ceza muhakemesinde geçerli olan maddi gerçeğin araştırılması, delil serbestliği ilkesi vb. hususlar gözetilerek bu suçun da diğer suçlarda olduğu gibi hertürlü delille ispatının mümkün görülmesi gerekmektedir. Bu durum fiilin suç olarak ihdasını gerektiren amacı gözardı ederek uygulamada adaletsizliklere sebebiyet vermektedir¹⁹⁵³.

Açığa imzalı kâğıdın, imza sahibi tarafından faile teslim edilmeksizin failin eline hukuka aykırı yollarla geçmesi veya elde bulundurması suretiyle hukuki sonuç doğuracak şekilde doldurulması halinde suçun TCK m.209/2. fıkrasında düzenlenen şekli gerçekleşmiş olur. TCK m.209/2. fıkrasına göre; *“İmzalı ve kısmen veya tamamen boş bir kâğıdı hukuka aykırı olarak ele geçirip veya elde bulundurup da hukukî sonuç doğuracak şekilde dolduran kişi, belgede sahtecilik hükümlerine göre cezalandırılır”*. TCK m.209/2. Fıkrasında; *“hukuka aykırı şekilde ele geçirme”* fiilinin yanında, *“hukuka aykırı şekilde elde bulundurma”* halinde de sahtecilik suçunun gerçekleşeceği belirtilmiştir. Birinci fıkra da açığa imzalı kâğıt imza sahibi tarafından faile bizzat kendi iradesiyle ve belirli bir tarzda doldurulmak üzere teslim edilmektedir. İkinci fıkradaysa fail açığa imzalı kâğıdı hukuka aykırı olarak ele geçirmekte veya hukuka aykırı olarak elinde bulundurup da hukuki sonuç doğuracak şekilde doldurmaktadır¹⁹⁵⁴. Bu fıkra bakımından da imzalı boş kâğıtla ilgili olarak ilk fıkradaki açıklamalar geçerlidir. Fakat ikinci fıkradaki eylemde, imzalı boş kâğıdın faile iradi olarak verilmemesi, önceden iradi olarak verilse dahi daha sonradan gelişen durumda failin bu kâğıdı iradeye aykırı bir

Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara, 2014, s.35 vd.

¹⁹⁵² “Sanık tarafından borçlusu katılan olan 1.200.000 TL bedelli senedin icraya verildiği olayda; sanık savunması, katılan beyanı ve dosya içerisinde mevcut bilirkişi raporlarına göre, suça konu senedin sanığın işlettiği oto kiralama firmasına ait sözleşme içerisinde yer alan senedin kesilip müstakil hale getirilmesi ile oluşturulduğu, sanığın ekonomik durumu itibarıyla katılana bu miktar parayı verebilecek güce sahip olmadığı tespitleri dikkate alınarak; sanığın eyleminin uzlaşma kapsamındaki TCK'nın 209 maddesinde düzenlenen açığa imzanın kötüye kullanılması suçunu oluşturup oluşturmadığı değerlendirilerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerektiğinin gözetilmemesi...” Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 05.07.2018 tarih, 2018/620 E., 2018/5136 K.

¹⁹⁵³ Bkz. Aynı görüşte **AKKAŞ**, Ceza Muhakemesi Bağlamında, s.35 vd.

¹⁹⁵⁴ **GÖKCEN**, Belgede Sahtecilik Suçları, s.570.

biçimde elinde tutması, bulundurması söz konusudur. Bu duruma hırsızlık, dolandırma yoluyla ya da imza sahibinin ölmesi nedeniyle geçersiz kalan imzalı kâğıdın mirasçılara karşı kullanılması durumları örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca tarafların aralarındaki anlaşmaya göre bu kâğıdın, belli şartların gerçekleşmesi halinde iade edilmesi gerekirken iade edilmemesi gibi durumlarda da ikinci fıkradaki suç söz konusu olur¹⁹⁵⁵.

Boş kâğıdın hukuka aykırı olarak elde bulundurulması ise boş kâğıt, başlangıçta hukuka uygun biçimde imza sahibinden veya onun iradesiyle diğer bir kimseden alınsa dahi sonradan kâğıdın elde bulundurulmasını sağlayan hukuki neden ortadan kalktığı ve iadesi istenildiği halde geri verilmemesi gibi hallerde söz konusu olabilir. Boş kâğıdın unutulması nedeniyle fail tarafından ele geçirilip kullanılması da hukuka aykırı elde bulundurma sayılır¹⁹⁵⁶. Boş kâğıdı iradi olarak veren kişinin daha sonra geri istemesi durumunda, aralarındaki hukuki ilişkinin niteliğine göre düşünülmelidir. Geri isteme halinde hukuki olarak failin iade etmesi gerekirken iade etmeyip de verilme nedenine aykırı doldurması durumunda, fail kâğıdı haksız olarak elinde tuttuğundan ikinci fıkradaki suç oluşur¹⁹⁵⁷. Buna karşın failin hukuken kâğıdı iade etme zorunluluğu yoksa verilme nedenine uygun olarak doldurması suç teşkil etmeyecektir. Verilme nedenine aykırı olarak doldurması halindeyse ilk fıkradaki suç oluşacaktır¹⁹⁵⁸. Belli bir süre muhafaza edildikten sonra imza sahibine iade edilmek koşuluyla verilen imzalı yazısız kâğıdın iade edilmemesi de hukuka aykırı şekilde elde bulundurmadır. Başka bir anlatımla, imzalı yazısız kâğıt, başlangıçta rızayla teslim edildikten sonra iade edilmesi gerekirken iade edilmezse bu kâğıt hukuka aykırı şekilde elde bulundurulmaktadır¹⁹⁵⁹.

İkinci fıkradaki suçun unsurları ve cezalandırma açısından madde, belgede sahtecilik suçlarına gönderme yapmıştır. Boş kâğıt doldurulduğunda hangi belge üretildiyse o suç oluşacak ve o suça uygun unsurların varlığının gerçekleşip gerçekleşmediği aranacaktır. Bu nedenle eylem resmi bir belgeye yönelikse resmi belgede sahtecilik, özel belgeye ilişkinse özel belgede sahtecilik suçlarının olduğu kabul edilir. Bu kapsamda, TCK m.204 ve 207'deki suç unsurları ve bu unsurlarla ilgili yapılan

¹⁹⁵⁵ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik, s.484; YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5949.

¹⁹⁵⁶ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5949.

¹⁹⁵⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 27.12.2017 tarih, 2017/4644 E., 2017/9449 K.

¹⁹⁵⁸ YERDELEN, ERDAL, Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu, Ceza Hukuku Dergisi, Aralık-2013, S:23, s.78; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 17.10.2018 tarih, 2016/10606 E., 2018/8127 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 05.07.2018 tarih, 2016/12918 E., 2018/6277 K.

¹⁹⁵⁹ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik, s.484.

açıklamalar geçerlidir¹⁹⁶⁰. Failin cezalandırılabilmesi için düzenlenen belgenin belgede sahtecilik suçlarında aranılan unsurları da içermesi gerekir. Örneğin; düzenlenen belge hukuken geçerli olmalı ve aldatma yeteneğini de haiz olmalıdır. İkinci fıkradaki suç, birinci fıkradaki suçun aksine her türlü kanıtla ispatlanabilir¹⁹⁶¹.

Açığa imzalı senedin verildiği kişi karşılığı ödenmek suretiyle hükümsüz kalmasına rağmen senedi iade etmeyip üçüncü kişiyi alacaklı göstermek suretiyle bu üçüncü kişiye vererek doldurup icra takibine koyarsa TCK m.209/2. fıkrası atfıyla 204/1. fıkrasındaki suç meydana gelir. Burada TCK m.156'daki bedelsiz senedin kullanılması suçu düşünülebilse de 156. maddedeki suçta tamamen hukuka uygun olarak oluşturulmuş bir senet bedelsiz kaldığı halde kullanıldığında suç oluşur. TCK m.209/2. fıkrasında ise açığa imzalı senedi hukuka aykırı olarak ele geçiren üçüncü kişi, senedi sahte olarak doldurup kullanmaktadır¹⁹⁶². İkinci fıkradaki suçun resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturması halinde, eylem boş kâğıdı doldurma anında tamamlanır. Resmi belgede sahtecilik suçunun oluşması için bu belgenin kullanılması gerekli değildir. Buna karşın özel belge teşkil eden imzalı boş kâğıdı hukuka aykırı elinde tutan failin kâğıdı doldurması yeterli bulunmayıp ancak bu belgeyi kullanmış olması halinde suç oluşur¹⁹⁶³.

TCK'da bu suç kamu güvenine karşı suçlar bölümünde, sahtecilik suçlarının özel bir türü olarak düzenlendiğinden, korunan hukuki değer diğer belgede sahtecilik suçlarında olduğu gibi "kamu güveni"dir. Çünkü fail, açığa imzalı kâğıdı verilme nedeninden farklı bir biçimde doldurmakla sahte bir ispat vasıtası meydana getirmektedir.

¹⁹⁶⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5949.

¹⁹⁶¹ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik, s.484; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.12.2017 tarih, 2017/11886 E., 2017/8920 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 28.09.2017 tarih, 2017/13944 E., 2017/6130 K.; Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 15.10.2015 tarih, 2015/2421 E., 2015/4016 K.; Yargıtay 21. Ceza Dairesi, 08.02.2017 tarih, 2015/10359 E., 2017/572 K.

¹⁹⁶² "Katılanın, sanık Ş.'e ait işyerinde çalıştığı dönemde, aldığı 500 YTL borca karşılık, sadece borçlu imzalarını atarak sanık Ş.'e verdiği boş senedin, temsil ettiği borç ilişkisinin sona ermesi üzerine, sanık Ş.in, senedi katılana iade etmek veya iptal etmek yerine, diğer sanık C. ile birlikte hareket ederek, sanık C.'u alacaklı, borç miktarını da 22.000 YTL şeklinde doldurup düzenlemek suretiyle icra takibine koyarak kullandıkları iddiasının sübuta ermesi halinde, sanık C.'un, açığa imza sahibi tarafından kendisine tevdi olunmayan imzalı kâğıdı bertakrip ele geçirip sahibinin rızası dışında zilyet olarak unsurlarını doldurup bono haline dönüştürmesi, sanık Ş.in ise, fikir ve eylem birliği içerisinde katılanca imzalı bu belgeyi hukuki hükmü haiz olacak şekilde doldurup kullanması için sanık C.'a vermesi nedeniyle, eylemlerinin küll halinde 5237 sayılı TCK'nun 209/2. maddesi yollamasıyla aynı Yasanın 204/1. maddesindeki 'resmi belgede sahtecilik' suçunu oluşturacağı gözetilmeden, sanıklar hakkında ayrıca 'bedelsiz kalmış senedi tahsile koymak' suçundan da mâhkumiyet hükmü tesisi..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.05.2014 tarih, 2012/24697 E., 2014/9133 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 25.06.2013 tarih, 2012/28053 E., 2013/10722 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.03.2018 tarih, 2016/107 E., 2018/2194 K.

¹⁹⁶³ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.806-807.

Bu suçun faili herkes olabilir¹⁹⁶⁴. Kamu görevlisi veya özel kişi açığa imzanın kötüye kullanılması suçunu işleyebilir¹⁹⁶⁵. TCK m.209/1. fıkrasında düzenlenen suçun mağduru, açığa imzalı kâğıtta imzası bulunan kişidir¹⁹⁶⁶. İkinci fıkradaki suç bakımından ise bu eyleme ilişkin olarak belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği (TCK m.204 ve 207) maddelere atıf yapılması ve bu suçların kamu güvenine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş olduğu hususları gözetildiğinde, bu suçun toplumu oluşturan bireylerin tamamına karşı işlenmiş olduğu kabul edilir. Bu suçun mağduru da kamudur. Aynı zamanda açığa imzalı kâğıtta imzası bulunan kişi de suçun mağdurudur¹⁹⁶⁷.

Suçun konusu, yazısız veya kısmen yazılı olup bu haliyle herhangi bir hüküm ifade etmeyen, hukuki değeri olmayan, mağdur tarafından imzalanarak faile teslim edilmiş boş bir kâğıt oluşturmaktadır¹⁹⁶⁸. Kanunda bilinçli olarak boş kâğıt denilmiştir. Çünkü imza dışında hukuki sonuç doğuran bir içeriğinin bulunmaması nedeniyle belge sayılmayı gerektiren unsurlar tam değildir. Boş kâğıt, verildiği kimse tarafından hukuki sonuç doğuracak şekilde doldurulduğu takdirde belge niteliğini kazanmaktadır. Boş kâğıdın tümüyle boş olması zorunlu olmayıp kısmen yazılı olduğu halde hukuki sonuç doğuracak şekilde yazının sonradan belirli bir biçimde doldurulması istenildiği için boş bırakılmış olması da olanaklıdır¹⁹⁶⁹. Buna karşın kısmen yazılı bulunan ve bu kısmı itibarıyla hukuki sonuç doğuran bir imzalı kâğıt, artık belge niteliğini taşıdığından, bunda iradeye aykırı ekleme yapılması sahtecilik suçuna vücut verir. Bu bakımdan örneğin belirli bir miktar doldurularak verilen senetteki rakamın değerinin artıracak şekilde değiştirilmesi, belgede sahtecilik sayılır. Özel ve resmi belgeler bu suçun konusunu oluşturabilir¹⁹⁷⁰.

TCK m.209/2. fıkrasındaki suç, sahtecilik suçu niteliğinde olması nedeniyle TCK m.211'in kapsamına girmektedir. Başka bir ifadeyle TCK m. 209/2. fıkrasındaki eylem bakımından TCK m.211'in uygulanması olanaklıdır¹⁹⁷¹. TCK m.209/1. fıkrasındaki suç bakımından ise sözü edilen maddenin uygulanma olanağı tartışmalıdır. Zira bu fıkradaki

¹⁹⁶⁴ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5946.

¹⁹⁶⁵ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1072.

¹⁹⁶⁶ ARTUK/GÖKCAN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.855; GÖKCAN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.573.

¹⁹⁶⁷ KOCA/ÜZÜLMEZ, Özel Hükümler, s.820.

¹⁹⁶⁸ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1072.

¹⁹⁶⁹ MAJNO, Ceza Kanunu Şerhi, C:4, s.129.

¹⁹⁷⁰ YAŞAR/GÖKCAN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5946-5947.

¹⁹⁷¹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 04.02.2019 tarih, 2017/962 E., 2019/1014 K.

eylem zaten hukuki bir ilişkiye dayanılarak işlenmektedir¹⁹⁷². Hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla açığa atılan imzanın kötüye kullanılması suçu birbirine zıtlık içeren iki müessese gibi görünmektedirler. Çünkü bir anlaşmaya dayanılarak verilen boş kâğıdın verilme nedenine aykırı olarak doldurulması genellikle tarafların hukuki ilişkideki meblağ, tarih, vb. gibi sözleşmenin içeriğine ilişkin konularda ihtilaf bulunması halinde söz konusu olup her defasında 211. madde gündeme getirilecektir. Aslında fail çoğu kez hukuki ilişkiye dayanan alacağı olduğunu düşündüğü için bu suçu işlemektedir. Bu durum da anılan suç açısından ceza yargılamasından ziyade hukuk yargılamasını gerektirir¹⁹⁷³.

Suç kasten işlenir, taksirli şekli cezalandırılmaz¹⁹⁷⁴. Fiil olarak kâğıdın verilme nedeninden farklı biçimde doldurmak şeklindeki ifadeden bu hareketin bilme ve isteme unsurlarını birlikte gerektirdiği ve suçun olası kastla işlenmesinin bu nedenle mümkün görünmediğini söyleyebiliriz¹⁹⁷⁵. Ancak bu suçta da failin eylemini aldatma maksadıyla işlemesi gerekir. Birinci fıkradaki suç; imzalı boş kâğıdı kendisine teslim eden imza sahibinin verme nedenine aykırı olarak doldurduğu bilinerek ve istenilerek işlenmelidir. Saik aranmadığından genel kast yeterlidir¹⁹⁷⁶. İkinci fıkra fail, hukuka aykırı olarak ele geçirdiği imzalı boş kâğıdı bilerek ve isteyerek doldurmalı veya imzalı boş kâğıdı hukuka aykırı olarak elinde tuttuğunu bilerek ve iradi olarak doldurmuş olmalıdır. Açığa imzalı kâğıdın imza sahibinin bilgisi dâhilinde hukuki sonuç doğuracak şekilde doldurulması halinde suç oluşmaz¹⁹⁷⁷. Yukarıda resmi belgede sahtecilik suçu kapsamında değindiğimiz ilgilinin rızasına ilişkin açıklamalar bu suç bakımından da geçerlidir¹⁹⁷⁸. Mağdurun, imzalayıp verdiği boş kâğıdın verilme nedeninden farklı bir biçimde doldurulmasını sonradan istemesi veya özgür iradesiyle kabul etmesi halinde, eylem rızaya dayandığı için hukuka uygun sayılmalıdır. Buna karşın boş kâğıt fail tarafından verilme nedenine aykırı olarak doldurulduktan sonra mağdurun icazet vermesi suçun

¹⁹⁷² TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik, s.483; YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5947.

¹⁹⁷³ YERDELEN, Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu, s.86.

¹⁹⁷⁴ GUERREIRO/SIMAS, “Forgery and counterfeiting documents”, s.176; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.855; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.574.

¹⁹⁷⁵ YERDELEN, Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu, s.81.

¹⁹⁷⁶ YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 2010, s.5947.

¹⁹⁷⁷ YERDELEN, Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu, s.82; YAŞAR/GÖKCEN/ARTUÇ, Türk Ceza Kanunu, Cilt V, 2010, s.5947; ARTUK/GÖKCEN/ALŞAHİN/ÇAKIR, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.854; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.575.

¹⁹⁷⁸ Bkz. ayrıntılı açıklamalar için mağdurun rızası başlığı altındaki açıklamalar.

oluşmasını önlemez. TCK m.209/2. fıkrasındaki suç sahtecilik suçu niteliğinde olduğundan sahtecilik suçlarına özgü içtimayı düzenleyen TCK m.212 hükmü bu suç bakımından da geçerlidir. Dolayısıyla bu suçun başka bir suçla birlikte işlenmesi halinde gerçek içtima hükümleri uygulanır. Her iki suçtan ayrı cezaya hükmedilir¹⁹⁷⁹.

3.1.4. Bedelsiz Senedi Kullanma Suçu

Bedelsiz senedi kullanma suçu, TCK m.156'da malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında düzenlenmiştir. Kanun koyucu, bedelsiz bir senedin kullanılmasını suç olarak düzenleyip yaptırım altına almakla hukuksal işlem güvenliğinin ihlali nedeniyle mağdurun malvarlığına ilişkin değeri koruma altına almayı amaç edinmiştir. Bu suretle anılan suç, güveni kötüye kullanmanın özel bir türü olarak kanundaki yerini almış bulunmaktadır¹⁹⁸⁰. Bu suç, 765 sayılı TCK m.509'da açığa atılan imzayı kötüye kullanma suçu ve bertakrib ele geçirilen senedin kullanılması suçlarıyla birlikte düzenlenmişti. 5237 sayılı TCK, bedelsiz senedi kullanma suçuna ayrı bir maddede bağımsız bir suç olarak yer vermiştir. Bu bağlamda 765 sayılı TCK'dan farklı olarak 5237 sayılı TCK'da bedelsiz senedi kullanma suçu bakımından etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması olanağı kalmamıştır. Ayrıca bu suçta malın değerinin azlığı ya da fazlalığı hallerinin uygulanacak yaptırıma etkisi bulunmamaktadır¹⁹⁸¹. Bu suçla, aslında bedeli ödenmiş veya ödenmesine gerek kalmamış olan senedin fail tarafından, yeniden ve haksız şekilde bir ödemeyi temin etmek maksadıyla kullanılmasına yönelik fiiller cezalandırılmaktadır. Bedelsiz kalan senedin bir alacağa ilişkin iddiaya dayanak oluşturması ve bu iddiayı ispata yaraması gerekmektedir. Burada önemli olan bir yazılı belge olması ve bu yazılı belgenin imzalayan aleyhine hukuki sonuç doğuracak nitelikte bulunmasıdır. Bu senet, bir alacak hakkına ilişkin olabileceği gibi bir edimin yerine getirilmesine ilişkin de olabilir. Çoğunlukla bu suçun konusunu kambiyo senetleri oluşturmaktadır. Bir senedin, bedelsiz senedi kullanma suçunun hukuki konusunu oluşturabilmesi için aynı zamanda bedelsiz kalması da gereklidir. Bu bedelsiz kalma hususu değişik biçimlerde ortaya

¹⁹⁷⁹ YERDELEN, Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu, s.84; Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 20.03.2019 tarih, 2018/9173 E., 2019/2470 K.; Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 20.03.2019 tarih, 2018/9173 E., 2019/2470 K.

¹⁹⁸⁰ TAŞ, Bedelsiz Senedi Kullanma Suçu, s.17.

¹⁹⁸¹ TAŞ, Bedelsiz Senedi Kullanma Suçu, s.92.

çıkabilir. Örneğin, ödeme, ibra, senedin dayanağını oluşturan hukuki ilişkinin sona ermesi, takas, alım-satım veya yeni bir hukuki ilişki kurulması biçiminde olabilir¹⁹⁸².

Bedelsizlik kavramından ne anlaşılması gerektiği hususunda mevzuatta bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu nedenle uygulama ve doktrin vasıtasıyla bu kavramın muhtevası ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bedelsizlik genel anlamıyla, senet metninde yazılı bedelin ödenmesi ya da ödeme yerine geçen hukuki bir durumun bulunması nedeniyle senedin içerdiği bedelin artık borçluya karşı ileri sürülme olanağının bulunmaması olarak ifade edilebilir. Ödeme ya da ödeme yerine geçen herhangi bir hukuki sebep nedeniyle senette yazılı miktarın artık borçluya karşı ileri sürülememesi hususu buradaki bedelsizliği ifade etmektedir. Bedelsizlik kavramı içerik olarak kullanılmaktadır. Senet şekli açıdan bedelsiz görünmeyebilir. Şekli açıdan hukuken geçerli bir senet olarak varlığını koruyabilir. Ancak bu senedin ödenmiş olması, ödemeye eşdeğer bir durumun ya da senedin ödenmesi gereğini ortadan kaldıran hallerin gelişmiş olması sözkonusudur. Dolayısıyla bu suçun konusunu şekli olarak hukukça hükmü haiz ancak içerik olarak hukuken geçerliliği kalmamış senet oluşturmaktadır¹⁹⁸³. Bedelsizlik, değişik sebeplere dayanabilmektedir. Bu durum, çoğunlukla ödeme nedeniyle ortaya çıkmaktadır¹⁹⁸⁴. Bir senedin bu suçun hukuki konusunu oluşturabilmesi için aynı zamanda senet vasfını yitirmemiş olması da gerekir. Senet yırtılmış, üzerine ödendiği yazılmış, çarpı atılmış ve buna benzer herhangi bir biçimde senet vasfını kaybetmişse bu belge, bedelsiz kalan senedi kullanma suçunun konusunu oluşturmayacaktır. Fakat bedelsiz senedin üzerine ödemeye ilişkin bir yazı yazılmadığı halde ayrı bir belge üzerine senet bedelinin ödendiğinin yazılması söz konusuysa bedelsiz senedin kullanılması halinde anılan suç oluşacaktır¹⁹⁸⁵.

Senedin kim tarafından ödendiği önemli değildir. Mutlaka borçlu tarafından ödenmiş olması gerekmeyip borçlu adına başka birisinin yaptığı ödeme de senedin bedelsiz kalması için yeterlidir. Ancak kısmi ödeme halinde senedin sahibi geri kalan kısmın da ödenmesi için resmi makamlara başvurabilir. Böyle bir durumda failin bu suçu işlediğini söylemek olanaklı değildir. Fakat kanaatimizce, senedin bir kısmı ödenmekle birlikte failin hiçbir ödeme yapılmadığı iddiasıyla resmi merciler huzurunda senedin

¹⁹⁸² YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 2010, s.4584-4586.

¹⁹⁸³ ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ, Özel Hükümler, s.709.

¹⁹⁸⁴ TAŞ, Bedelsiz Senedi Kullanma Suçu, s.46.

¹⁹⁸⁵ YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 2010, s.4587.

tamamı üzerinden bedel talebinde bulunması durumunda senedin kısmen bedelsiz kalması sebebiyle suçun oluştuğu kabul edilmelidir. Suçla korunan hukuki yarar kişilerin ticari hayattaki işlemlerini güven içerisinde yapabilmeleridir¹⁹⁸⁶. Suçun hareket unsurunu, bedelsiz kalmış bulunan bir senedin kullanılması oluşturmaktadır. Buradaki kullanma, içerdiği borç daha önceden ifa edilmiş, ödenmesine gerek kalmamış ya da ödemeye eşdeğer bir yolla bedelsiz kalmış olan senedin mükerrer ifasına ilişkin faaliyetlerde bulunulmasıdır. Senet, fail lehine sonuç doğuracak şekilde ileri sürülmektedir. Senedin icra takibine konulması, başkasına devredilmesi, ciro edilmesi gibi işlemler kullanma olarak kabul edilebilir. Bedelsiz kalmış bir senedin ciro yoluyla üçüncü bir kişiye senedin bedelsizliği durumu belirtilmeden devredilmesi halinde fail tarafından hem dolandırıcılık hem de bedelsiz senedin kullanılması suçları işlenmiş olur. Fail senedi kendisi ya da üçüncü kişiler lehine menfaat temin etmek maksadıyla ileri sürmelidir. Bu nedenle senedin ispat aracı olarak ya da buna benzer sebeplerle işleme konulması hususu kullanma olarak değerlendirilemez¹⁹⁸⁷.

Kısmen bedelsiz kalmış bulunan senedin kullanılması durumunda da bu suç oluşur¹⁹⁸⁸. Bu senedin üçüncü bir şahsa ciro edilmesi de kullanma olarak kabul edilmektedir¹⁹⁸⁹. Kanaatimizce, buradaki kullanma, bedelsiz kalmış bulunan senedin mutlaka yargı mercileri veya resmi merciler nezdinde kullanılması zorunluluğunu ifade etmemektedir. Bu senedin ciro yoluyla başka kimselere devri durumunda da kullanma şartının gerçekleştiği kabul edilmelidir¹⁹⁹⁰. Suçun maddi konusu, üzerinde yazılı bulunan miktar kısmen veya tamamen ödenip bu suretle bedelsiz kaldığı halde mükerrer tahsil edilmek üzere kullanılan senettir¹⁹⁹¹. Açığa imzalı senedin verildiği kişi, karşılığı ödenmek suretiyle hükümsüz kalmasına rağmen senedi iade etmeyip üçüncü kişiye verip bu üçüncü kişiyi alacaklı göstermek suretiyle doldurup icra takibine koyarsa eylem TCK m.209/2. fıkrası atfıyla bu kanunun m.204/1. fıkrasındaki suç oluşturur. Burada TCK m.156'daki bedelsiz senedin kullanılması suçu düşünülebilse de TCK m.156'daki suçta tamamen hukuka uygun olarak oluşturulmuş bir senet bedelsiz kaldığı halde kullanıldığından suç oluşur. TCK m.209/2. fıkrasında ise açığa imzalı senedi ele geçiren

¹⁹⁸⁶ **ÖZBEK/DOĞAN/BACAĞIZ**, Özel Hükümler, s.709.

¹⁹⁸⁷ **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 2010, s.4588-4589.

¹⁹⁸⁸ **ARSLAN/AZİZAĞAOĞLU**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.679.

¹⁹⁸⁹ **TAŞDEMİR/ÖZKEPİR**, Belgelerde Sahtecilik, Mala Karşı Suçlar, s.753.

¹⁹⁹⁰ Bkz. aynı görüşte **ARSLAN/AZİZAĞAOĞLU**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.680.

¹⁹⁹¹ **ARSLAN/AZİZAĞAOĞLU**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.679.

üçüncü kişi, senedi sahte olarak doldurup kullanmaktadır¹⁹⁹². Bu suçun faili, bedelsiz olduğunu bildiği senedi kullanan kişidir. Tipikliğin maddi unsuru, bedelsiz kalmış senedi kullanmaktır. Suçun oluşması için bedelsiz kalması nedeniyle sahibine iade edilmesi gereken senedin iade edilmeyerek kullanılması yeterlidir. Maddede geçen senet, sadece kambiyo senetleri değil bir kimsenin yapmaya veya ödemeye borçlu olduğu şeyi göstermek için imzaladığı her türlü kâğıttır¹⁹⁹³. Bu suçun manevi unsuru kasttır, taksirle işlenemez¹⁹⁹⁴. Bu suçta da belgede sahtecilik suçunda olduğu gibi ilgilinin rızası, koşulların mevcudiyeti halinde eylemi suç olmaktan çıkarmaktadır¹⁹⁹⁵.

3.2. YAPTIRIM VE MUHAKEME HÜKÜMLERİ

3.2.1. Yaptırım

Hüküm verme ve cezalandırma aşaması, ceza adalet sisteminin temelini oluşturmaktadır. Ceza hukukunun başlıca amacı, sosyal düzenin korunmasıdır¹⁹⁹⁶. Şüpheli ve suçluları yakalama ve masumiyetlerini veya suçluluklarını belirleme çabasının arkasındaki amaç, cezalandırma, caydırıcılık ve rehabilitasyon kavramlarıdır¹⁹⁹⁷. Hüküm verme, cezai kovuşturmada sanık hakkında mahkeme veya hâkim tarafından verilecek cezanın resmi olarak açıklanmasıdır¹⁹⁹⁸. Bu bağlamda belgede sahtecilik suçlarının yaptırımları da suça konu belgenin niteliği, failin sıfatı vb. hususlara göre belirlenmiştir. Resmi belgede sahtecilik suçunun konusunu resmi belgeler oluşturduğundan bu belgelerin taşıdığı ispat gücü özel belgelere nazaran daha yüksektir. Ayrıca toplumda resmi belgelere duyulan güven, özel belgelere oranla daha fazladır. Bu düşünceden hareketle resmi belgelerde gerçekleştirilen sahteciliğin cezası, özel belgelerde gerçekleştirilene oranla daha ağır olarak belirlenmiştir¹⁹⁹⁹.

Kanun koyucu belgeyi sahte olarak düzenleyenin kimliğine göre de bir ayırım yapmıştır. Kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği belgenin geçerliliğine kamu

¹⁹⁹² Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.05.2014 tarih, 2012/24697 E., 2014/9133 K.

¹⁹⁹³ **ARSLAN/AZİZAĞAOĞLU**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.680.

¹⁹⁹⁴ **FISCHER**, StGB, §, s.2162, kn.42; **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 2010, s.4589; **ARSLAN/AZİZAĞAOĞLU**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, s.680.

¹⁹⁹⁵ **YAŞAR/GÖKÇAN/ARTUÇ**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, 2010, s.4589.

¹⁹⁹⁶ **ÜZÜLMEZ**, “Ceza Sorumluluğunun Esası”, s.259.

¹⁹⁹⁷ **MCCORD/MCCORD**, Criminal Law And Procedure, s.516.

¹⁹⁹⁸ **Del CARMEN, Rolando V.**, Criminal Procedure Law and Practice, Thomson Higher Education, Belmont/United States of Amerika 2007, s.62.

¹⁹⁹⁹ **ERMAN**, Ticari Ceza Hukuku-III, s. 353-354355.

güveninin daha fazla olması nedeniyle kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen sahtecilikler daha ağır müeyyideye tabidir²⁰⁰⁰. Resmi belgede sahtecilik suçunun herkes tarafından gerçekleştirilebilen halini içeren TCK m.204/1 hükmü gereğince, failin iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağı yaptırıma bağlanmıştır. TCK m.204/2. fıkrasında yer alan kamu görevlisinin görevi gereği düzenlediği resmi belgede gerçekleşen sahtecilik suçu açısından ise kamu görevlisi fail hakkında üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası uygulanacaktır.

TCK m.204/3. fıkrasında ise herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuyla kamu görevlilerinin resmi belgede sahtecilik suçları açısından ortak bir daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal olarak *“kanun hükmü gereği sahteliği ispat oluncaya kadar geçerli belgelerde”* gerçekleştirilen sahtecilik fiilleri öngörülmüştür. Bu maddedeki nitelikli halin gerçekleşmesi durumunda, ilgili fıkra göre (TCK m.204/1-2) belirlenmiş olan temel cezanın yarısı oranında artırılması gerektiği hükmü yer almaktadır²⁰⁰¹. TCK m.211’de ise cezayı hafifleten bir nitelikli hal olarak failin, bir hukuki ilişkiye dayalı alacağının ispatı ya da gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla gerçekleştirdiği sahtecilikler yönünden cezanın yarı oranında indirileceği hükmüne yer verilmiştir. Yaptırımla ilgili önemli bir başka husus da TCK m.212 hükmündeki özel içtima halidir. Anılan hüküm uyarınca özel ya da resmi belgenin başka bir suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde hem sahtecilikten hem de ilgili suçtan sorumluluk doğacak ve ayrı cezalar hükmolunacaktır. Bu durumda fikri içtima uygulaması söz konusu olmayacaktır²⁰⁰².

Resmi belgede sahtecilik suçunun kasten işlenebilen bir suç olması nedeniyle fail, hapis cezasına mâhkum olursa bunun yasal sonucu olarak ayrıca TCK’nın “Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma” başlıklı 53. maddesi gereğince, maddede belirtilen hakları kullanmaktan mahrum bırakılacaktır. Kurulan hükümde, TCK’nın 53. maddesinin uygulanmasına karar verilmemiş olması hususu, sanık lehine kazanılmış hak oluşturmaz. Yargıtay’ın da bu hususta yerleşik içtihatları bulunmaktadır²⁰⁰³.

²⁰⁰⁰ TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1047.

²⁰⁰¹ ERMAN, Ticari Ceza Hukuku-III, s. 355.

²⁰⁰² TEZCAN/ERDEM/ÖNOK, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, s.1054.

²⁰⁰³ “Kazanılmış hakka konu olmayan ve kasıtlı suçtan hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olan 5237 sayılı TCK’nın 53. maddesinin uygulanmaması isabetsizliğinin, Anayasa Mahkemesinin 08.10.2015 gün 2014/140 Esas, 2015/85 sayılı iptal kararı da dikkate alınıp infaz aşamasında gözetilmesi mümkün görülmüştür.” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.01.2021 tarih, 2020/3985 E., 2021/392 K.

Bilindiği üzere bu suçun konusunu belgeler oluşturmaktadır. Hükümle birlikte bu belgeler hakkında da karar verilmesi gerekir²⁰⁰⁴. Uygulamada bu konuda çok sayıda hata yapıldığı, örneğin suça konu belgelerin akıbeti hakkında bir karar verilmediği, bazen de verilen kararların belgelerin özelliklerine uygun düşmediği görülmektedir. Yargıtay, birçok kararında bu hususları bozma veya düzelterek onama yoluna gitmektedir. Suça konu belgenin akıbetiyle ilgili olarak söz konusu belgenin mahiyeti nazara alınarak karar verilmelidir²⁰⁰⁵. Belgenin tamamen sahte olduğunun anlaşılması halinde dosyada delil olarak saklanması karar verilmesi gerekir²⁰⁰⁶. Orijinal olduğunun yani sahte olmadığını tespiti halinde ise ilgisine iadesine karar verilmesi gerekir. Bu hususta uygulamada en çok yapılan hatalardan biri, sahte olduğu tespit edilen belgenin delil olarak dosya arasında saklanması yerine, 5237 sayılı TCK m.54 gereğince müsaderesine hükmedilmesidir²⁰⁰⁷.

Müsadereye ilişkin şartları taşıyan belgeler bakımından ise TCK m.54/5. fıkrası göz önünde bulundurulmalıdır. Bu hüküm uyarınca, bir şeyin sadece belirli kısımlarının müsaderesinin gerekmesi halinde, bütününe zarar verilmeden o kısmı ayırmak olanaklı ise sadece o kısmın müsaderesine karar verilmesi gerekir. Bu suça konu olan belgelerin, kısmen sahte olmaları da söz konusu olabilir. Örneğin, şirket karar defterinin bir ya da birkaç sayfasının sahte olması hali gibi. Bu gibi hallerde ilgili bölümlere iptal şerhi düşülerek belgenin sahibine iadesine karar verilmesi gerekir²⁰⁰⁸. Ayrıca uygulamada "change" olarak adlandırılan, araçların motor ve şase numaralarının değiştirilmesine ilişkin sahtecilik halleri de söz konusudur. Bu durumda yargılama sonunda araç üzerinde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra aracın sahibine iadesine karar verilmesi gerekir²⁰⁰⁹.

²⁰⁰⁴ 6100 sayılı HMK'nın "Sahte senedin iptali" kenar başlıklı 212. maddesine göre, "Bir senedin sahte olduğuna dair karar kesinleştikten sonra, senedin altına sahte olduğu yazılarak senet iptal olunur. Resmi senetlerde, senedin ilgili dairedaki aslı da bu yolla iptal edilir".

²⁰⁰⁵ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 10.07.2018 tarih, 2016/727 E., 2018/6411 K.

²⁰⁰⁶ "Suça konu belgelerin akıbeti hakkında bir karar verilmemesi, Yasaya aykırı..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 14.01.2021 tarih, 2017/15290 E., 2021/281 K.

²⁰⁰⁷ "Adli Emanetin 2013/157 sırasında kayıtlı suça konu belgelerin dosyada delil olarak saklanması yerine, 5237 sayılı TCK'nin 54. maddesi gereğince müsaderesine karar verilmesi, Yasaya aykırı..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 26.01.2021 tarih, 2017/14411 E., 2021/652 K.

²⁰⁰⁸ "Suça konu pasaportun gerçek olması nedeniyle sahtecilik yapılan 11. sayfasına iptal şerhi verilerek sahibine iadesi yerine, pasaportun dosyada delil olarak saklanmasına karar verilmesi, Yasaya aykırı..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 18.01.2017 tarih, 2015/6898 E., 2017/338 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.03.2019 tarih, 2018/6657 E., 2019/2609 K.

²⁰⁰⁹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 21.05.2013 tarih, 2012/15567 E., 2013/8329 K.

3.2.2. Soruşturma ve Kovuşturma Usulü

Resmi belgede sahtecilik suçunun takibi re'sen yapılır. Bu suç, şikâyeteye tabi değildir. 5271 sayılı CMK m.160 hükmü doğrultusunda ihbar ya da başka suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenen Cumhuriyet savcısı soruşturmayı re'sen başlatacaktır²⁰¹⁰. Resmi belgede sahtecilik suçunun soruşturulma usulü bakımından TCK'nın 204. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiş bulunan herkes tarafından gerçekleştirilebilen resmi belgede sahtecilik suçu ile ikinci fıkrasında yer verilen kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik suçu arasında fark bulunmaktadır²⁰¹¹. TCK m.204/1. fıkrasındaki herkes tarafından gerçekleştirilebilen resmi belgede sahtecilik suçu genel hükümlere tabi olup bu suç, herhangi bir izin ve karara ihtiyaç duyulmaksızın re'sen soruşturulur. Bu suçun, herkes tarafından işlenmesinin mümkün olması ve failinin resmi bir sıfat taşımaması sebebiyle soruşturma, CMK m.160 hükmü gereğince Cumhuriyet Savcısı tarafından re'sen yürütülecektir²⁰¹².

Ayrıca belirtmek gerekir ki kamu görevlisinin, görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı bir belgede sahtecilik yapması durumunda da genel soruşturma usulleri söz konusu olur. Buna karşın ikinci fıkrada yer alan kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'a tabidir. Bu suçun faili konumundaki kamu görevlisi hakkında soruşturma izni alınması gerekir²⁰¹³. Başka bir ifadeyle kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi belgede gerçekleştirdiği sahtecilik fiilleri 3628 sayılı Kanun'un 17. maddesinde düzenlenen soruşturma iznine istisna nitelikteki suçlardan olmaması nedeniyle soruşturma koşulu olarak 4483 sayılı kanun gereğince soruşturma izni alınması zorunludur. Ayrıca soruşturma izni verildiğine ilişkin kararın da tüm ekleri ile birlikte kesinleşme karar ve şerhlerini içerir şekilde dosya arasına alınması gerekir. Kararın herhangi bir eksiklik nedeniyle kesinleşmemiş olması halinde bu eksiklik giderildikten sonra soruşturma veya kovuşturmanın devamı sağlanır. Uygulamada izin alınması gerektiği halde bu husus göz ardı edilerek izin alınmadan genel hükümlere göre açılan davalarda hüküm kurulduğu görülmektedir. Yargıtay, bu husus yönünden bozma

²⁰¹⁰ GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.285; TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.225.

²⁰¹¹ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.225; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.285-356.

²⁰¹² GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.285-356; TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.225.

²⁰¹³ GÖKCEN/ARTUÇ, Özel Soruşturma Usulleri, s.531 vd.; TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.225; GÖKCEN, Belgede Sahtecilik Suçları, s.356.

kararları vermektedir²⁰¹⁴. Ayrıca özel kanunlarına göre kamu görevlisi (memur) gibi yargılanacakları belirtilen kişiler hakkında da soruşturma izni alınması gerekir²⁰¹⁵.

Belirtelim ki TCK m.67'nin birinci bendi (765 sayılı mülga TCK m.107/1) gereğince soruşturma izni talep tarihiyle soruşturma izni verilmesine ilişkin kararın kesinleştiği tarihe kadar olan süre zarfında zaman aşımı işlemeyip durmaktadır²⁰¹⁶. Kamu görevlisinin işlediği suç (TCK m.204/2) yönünden kural soruşturma izni olmakla birlikte 4483 sayılı Kanun m.4/3. fıkrası gereğince, ağır cezalı suçüstü halinde kamu görevlisinin eylemi genel hükümlere tabi olacağı için yetkili kamu görevlisinin resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği sırada suçüstü yakalanması durumunda soruşturma izni alınmadan genel hükümler doğrultusunda soruşturma yapılacaktır²⁰¹⁷.

Yargılama aşamasında izin şartına uyulmadan kamu davası açıldığının anlaşılması halinde, mahkemenin CMK m.223/8. fıkrası gereğince durma kararı vermesi gereklidir. Mahkemenin bu durumda dosyayı, işlenen suç bakımından izin vermeye yetkili olan idari merciye göndermesi, yetkili idari merciin bu dosya için soruşturma izni vermesini müteakiben yerel mahkemenin yargılamaya devam ederek hüküm kurması gerektiği kabul edilmektedir²⁰¹⁸. Yetkili merci tarafından soruşturma izni verilmediği durumlarda, kovuşturma şartının gerçekleşmemiş olması nedeniyle CMK m.223/8.

²⁰¹⁴ “Suç tarihinde Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hesap İşleri Dairesinde tahsildar olarak görev yapan ve Kocaeli Adliyesinde tellaliye ücretlerini tahsil etmek üzere görevlendirilen sanığın, adli emanetin ... ve ... sıralarında kayıtlı makbuzların asıl nüshaları ile dip koçanlarını farklı meblağlarda düzenlemek suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia ve kabul olunduğu kamu davasında; 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun hükümleri uyarınca, kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan yetkili merciden soruşturma izni alınması gerektiği gözetilmeden, davaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.03.2018 tarih, 2016/300 E., 2018/2343 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 19.03.2019 tarih, 2017/13689 E., 2019/2852 K.

²⁰¹⁵ **GÖKCAN/ARTUÇ**, Özel Soruşturma Usulleri, s.563 vd.; “Suç tarihinde Özel ... Sürücü Kursu Müdürü olarak görev yapan sanık O. S. 'in, katılan yerine iş sözleşmesi formunu imzalayarak Milli Eğitim Müdürlüğü'ne verdiği iddiasıyla açılan kamu davasında; sanık hakkında, suç tarihinden önce 14.02.2007 tarih ve 26434 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 9. maddesinin b bendi gereğince, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uyarınca soruşturma izni alınması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması, Yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 15.10.2019 tarih, 2017/196 E., 2019/7315 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 26.12.2019 tarih, 2017/13013 E., 2019/10158 K.

²⁰¹⁶ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 20.12.2018 tarih, 2018/4572 E., 2018/10782 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.11.2018 tarih, 2017/15884 E., 2018/9043 K.

²⁰¹⁷ **GÖKCAN/ARTUÇ**, Özel Soruşturma Usulleri, s.798.

²⁰¹⁸ **İNANÇ**, Türk Ceza Kanunu'nda İrtikap Suçu, 2010, s.99; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 06.12.2017 tarih, 2015/5146 E., 2017/8643 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 01.02.2018 tarih, 2017/4748 E., 2018/780 K.; Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 17.04.2019 tarih, 2014/3570 E., 2019/4427 K.

fıkrası doğrultusunda kamu davasının düşürülmesine karar verilmelidir²⁰¹⁹. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, yargılama aşamasında mahkeme ve idari merci arasında suçun tavsifi konusundaki sorunu, mahkemenin sanığa ek savunma hakkı tanıyarak davaya devam etmesi gerektiğini belirtmek suretiyle çözüme kavuşturmuştur²⁰²⁰.

6100 sayılı HMK'nın "*Sahtelik hakkında hukuk ve ceza mahkemesi kararlarının etkisi*" başlıklı 214. Maddesinde, inceleme konumuz olan resmi belgede sahtecilik suçlarının kovuşturulması bakımından önemli bir düzenleme yer almaktadır. Söz konusu maddenin ilk fıkrasına göre; "*Belgenin sahte olmadığına dair hukuk mahkemesince verilen karar kesinleştikten sonra, söz konusu belge hakkında ceza mahkemesinde de sahtelik iddiası dinlenmez*". Bu maddenin ikinci fıkrasına göre; "*Ceza mahkemesince belgeyi düzenleyen hakkında ceza verilmesine yer olmadığı ya da beraat kararı verilmiş olması, hukuk mahkemesinin belgenin sahteliğini incelemesini engellemez*". Bu maddedeki düzenlemeler gözetildiğinde; hukuk mahkemelerinin belgenin sahte olmadığına dair kesinleşmiş kararları ceza mahkemelerini bağlayacak, ancak ceza mahkemeleri tarafından verilen, ceza verilmesine yer olmadığına dair kararlar ve beraat kararları, hukuk mahkemelerinin belgenin sahteciliğini incelemesine engel olmayacaktır. Diğer yandan hukuk mahkemelerinin belgenin sahteliğinin sabit olduğuna dair

²⁰¹⁹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 15.01.2019 tarih, 2017/15783 E., 2019/452 K.

²⁰²⁰ "*Sanıklar hakkında zimmet suçundan açılan dava Ağır Ceza Mahkemesi; eylemin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğundan bahisle yargılamanın durmasına, dosyanın gönderildiği İlçe İdare Kurulu ise, fiilin zimmet suçunu teşkil ettiği ve 3628 sayılı Yasa gereğince İdare Kurulunun görev kapsamı dışında kaldığı gerekçeyle kurulun görevsizliğine karar vermiş, bu suretle olumsuz görev uyumsuzluğu doğmuştur. Memurların görevlerinden doğan veya görevleri sırasında işlenen suçlardan dolayı yapılacak soruşturma kural olarak, (MMHK) hükümlerine tabidir. Ancak, yürürlükte bulunduğu süre içerisinde 1609 sayılı Yasanın 1. maddesinde sayılan suçlardan (MMHK) uygulanmadığından, bakan veya vali izni alınarak C.Savcısı tarafından iddianame ile açılan davada, eylemin görevi veya görevi kötüye kullanma ya da sahtecilik suçunu oluşturduğunun anlaşılması halinde İdare Kurulu kararı gerekmez ek savunma hakkı verilerek davanın sonuçlandırılması YCGK ve Özel Dairelerce kabul edilmiş, 1609 sayılı Yasa 3628 sayılı Yasa ile yürürlükten kaldırılmıştır. 3628 sayılı Yasanın 17. maddesinde, 1609 sayılı Yasaya benzer biçimde, "irtikap, rüşvet, zimmet ve maddede yazılı diğer suçlardan sanık olanlar hakkında Memurin Muhakemat Yasasının uygulanamayacağı" kabul edilmiş, ayrıca vali veya bakan izni alınmasına da gerek görülmemiştir. Böylece C.Savcılarının soruşturma yapma yetkileri daha da genişletilmiştir. Bu nedenle suç vasfının değişmesi halinde idare kurulu kararı gerekmediğine ilişkin Yargı kararları, 3628 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra da geçerliliğini korumaktadır. Öte yandan ceza davasının konusu, iddianamede belirtilen maddi vakıalarla sınırlıdır. Mahkeme, iddianamede yazılı hukuki tavsifle bağlı olmadığından ve eylemi zimmet olarak niteleyen İlçe İdare Kurulu, bu kabulünün aksine eylemin görevi kötüye kullanma suçunu, oluşturduğuna ilişkin yeni bir karar vermeye zorlanamayacağından, yargılamaya devam edilmek suretiyle gerekiyorsa değişen suç vasfına göre ek savunma hakkı verilerek hüküm kurulmalıdır. Bu nedenle Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi görevsizlik kararı kaldırılmalıdır."* Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 20.02.1995 tarih, YYB/3-29 sayılı kararı. (karar için bkz. İNANÇ, Türk Ceza Kanunu'nda İrtikâp Suçu, 2010, s. 99-100)

kesinleşmiş kararlarının ceza mahkemelerine etkisi bakımında kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır²⁰²¹.

Ceza yargılamasının amacı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması olup bu nedenle re'sen yargılama ilkesine tabi değildir. Ceza yargılamasında, sınırlı ve tarafların ileri sürdükleri delillere bağlı kalınarak sonuca ulaşan hukuk yargılamasının aksine, “*delillerin serbestliği ilkesi*” uyarınca her türlü delille gerçeğin kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ortaya çıkarılmaya çalışılması esastır. Bu nedenle, ceza muhakemesinin gerçeğin ortaya çıkarılması hususunda gerekli olduğunu bu bağlamda da hukuk mahkemesi kararlarının ceza yargılaması bakımından bağlayıcı olmaması gerektiği kanaatindeyiz. Gerçekten ceza muhakemesinde kural olarak her şey delil olabilir. Maddi gerçeğin arandığı ve vicdani ispat sisteminin benimsendiği Ceza Muhakemesinde delillerin sınırlandırılması söz konusu değildir. Gerçeğin araştırılması ilkesinin sorumluluğunu yükleneyecek olan mahkemenin, delilleri serbest bir şekilde değerlendirmesi sonucunu doğurduğundan²⁰²² gerçeğe ulaşmak ceza yargılamasında daha olanaklıdır. Bu nedenle hukuk mahkemesi kararlarının ceza mahkemeleri açısından bağlayıcı olmaması gerektiği kanaatindeyiz²⁰²³.

Ancak düzenlemedeki, ceza mahkemelerince verilen ceza verilmesine yer olmadığına ve beraate ilişkin kararların hukuk mahkemelerini bağlamayacağına ilişkin hükmü ise yerinde bulduğumuzu ifade etmek isteriz. Zira, sanığın belgede sahtecilik suçundan beraat etmiş olması ya da hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilmiş olması, her zaman o belgenin sahte olmadığı anlamına gelmemektedir. Bu tür kararlar, delil yetersizliği, hukuka uygunluk sebeplerinin ya da sanığın kusurunu kaldıran bir durumun varlığı gibi nedenlerle verilmiş olabilir. Bu gibi durumlarda ceza mahkemelerince verilen kararların hukuk mahkemeleri bakımından bağlayıcı olduğu hususu kabul edilemez²⁰²⁴.

Belgede sahtecilik suçlarında kamu davasına katılma konusunun da irdelenmesi gerekir. Katılma, mağdurun veya suçtan zarar görenin, kovuşturma evresinde, bir muhakeme süjesi olarak Cumhuriyet savcısı'nın yanında yer almasını ifade eder²⁰²⁵.

²⁰²¹ İTİŞGEN, Resmi Belgede Sahtecilik, s.60.

²⁰²² YERDELEN, Erdal, Ceza Muhakemesinde Hükmün Gerekçesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 223.

²⁰²³ Bkz. aynı görüşte AKKAŞ, Ceza Muhakemesi Bağlamında, s.35 vd.

²⁰²⁴ İTİŞGEN, Resmi Belgede Sahtecilik, s.60.

²⁰²⁵ CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 2020, s.893-894; ÖZTÜRK ve diğerleri, Ceza Muhakemesi Hukuku, s.236.

Başka bir ifadeyle, davaya katılma; mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişilerle malen sorumlu olan kişilerin kamu davasında Cumhuriyet Savcısı'nın yanında iddia görevi yapmasıdır²⁰²⁶. CMK'nın "*Kamu Davasına Katılma*" başlıklı 237. maddesine göre; kamu davasına katılma talebinde bulunabilecek olanlar; mağdur, suçtan zarar gören ve malen sorumludan ibarettir. Belirtmek gerekir ki düzenlemenin lafzından suçtan zarar gören herkesin kamu davasına katılabileceği şeklinde sonuç çıkarılabilse de uygulamada Yargıtay, sahtecilik fiilinden ancak doğrudan zarar gören gerçek ve tüzel kişilerin davaya katılabileceklerini kabul etmektedir²⁰²⁷.

Genel ifadeyle mağdur, işlenen fiil sebebiyle haksızlığa uğrayan, kendisine karşı suç işlenen kişi anlamına gelmektedir²⁰²⁸. Mağdur, aynı zamanda suçun konusunun ait olduğu gerçek kişiyi de ifade etmektedir. Suçtan zarar görense işlenen suç nedeniyle zarar gören gerçek veya tüzel kişilerdir. Mağdur, aynı zamanda, suçtan zarar gören kişidir. Ancak suçtan zarar gören, her zaman, suçun işlenmesi dolayısıyla mağdur edilen kişi değildir. Suçtan zarar gören kavramı, mağdur kavramına göre daha geniştir. Malen sorumlu kavramı ise CMK m.2'nin i bendine göre; "*Yargılama konusu işin hükme bağlanması ve bunun kesinleşmesinden sonra, maddî ve malî sorumluluk taşıyarak hükmün sonuçlarından etkilenen veya bunlara katlanacak kişiyi ifade eder*".

Tüzel kişiler, suçtan doğrudan zarar görmüş olmak koşuluyla davaya katılabilirler. Herhangi bir tüzel kişinin kamu davasına katılabilmesi için TCK'nın davaya katılmayı düzenleyen genel kural niteliğindeki 237. maddesinde belirtilen koşulun gerçekleşmesi, başka bir deyişle suçtan doğrudan zarar görmüş bulunması veya herhangi bir kanunda, belirli bir tüzel kişinin bazı suçlardan açılan kamu davalarına katılmasını özel olarak düzenleyen bir hükmün bulunması gerekir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.04.2014 tarihli 2013/11-397 Esas ve 2014/202 Karar sayılı ilâmında da vurgulandığı üzere, sahtecilik suçları kamu güvenine karşı işlendiklerinden bu suçların mağdurunun kamu,

²⁰²⁶ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.233.

²⁰²⁷ "*Kamu davasına katılmak için aranan "suçtan zarar görme" kavramı kanunda açıkça tanımlanmamış, gerek Ceza Genel Kurulu, gerekse Özel Dairelerin yerleşmiş kararlarında; "suçtan doğrudan doğruya zarar görmüş bulunma hali" olarak anlaşılıp uygulanmış, buna bağlı olarak da dolaylı veya muhtemel zararların, davaya katılma hakkı vermeyeceği kabul edilmiştir. Nitekim bu husus, Ceza Genel Kurulunun 03.05.2011 gün ve 155-80, 04.07.2006 gün ve 127-180, 22.10.2002 gün ve 234-366 ile 11.04.2000 gün ve 65-69 sayılı kararlarında; "dolaylı veya muhtemel zarar, davaya katılma hakkı vermez" şeklinde açıkça ifade edilmiştir.*" Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 08.11.2016 tarih, 2016/20-830 E., 2016/412 K.

²⁰²⁸ KOCA/ÜZÜLMEZ, Genel Hükümler, s.114.

yani toplumu oluşturan herkes olduğu kabul edilmektedir²⁰²⁹. Ancak kişilerde anılan suçtan zarar görebilirler. İşte bu gibi durumlarda doğrudan zarar görmüş olmak şartıyla kişiler de kamu davasına katılma hakkına sahiptir. Yargıtay, burada suçtan doğrudan zarar görme kriterini aramaktadır. Bu husus, Yargıtay Ceza Genel Kurulu ve Özel Dairelerinin yerleşmiş görüşüdür²⁰³⁰.

3.2.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

5237 sayılı TCK m.204/1. fıkrasında yer alan bireyler tarafından işlebilen resmi belgede sahtecilik suçu açısından görevli mahkeme, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanunu'nun 11. maddesi²⁰³¹ uyarınca Asliye Ceza Mahkemeleridir. Aynı Kanun'un 12. maddesi²⁰³² uyarınca TCK m.204/2. fıkrasında düzenlenmiş bulunan yetkili kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunda görevli mahkeme ise ağır ceza mahkemesidir. CMK m.12'ye göre; "*Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir*". "*Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir*". Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından, suçun işlendiği yerin tespiti özellik arz etmez. Bununla birlikte kullanma seçimlik hareketi bakımından, anılan suç

²⁰²⁹ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 12.01.2021 tarih, 2017/10269 E., 2021/108 K.; Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 23.12.2019 tarih, 2018/1372 E., 2019/9876 K.

²⁰³⁰ "Sahtecilik suçlarında mağdur, suçun maddi unsurunun hedef aldığı kişi veya kurum olup, sahte olarak oluşturulan ... Sosyal Güvenlik Merkezi adına düzenlenen 11.02.2009 tarih ve 62162 sayılı 'sigorta prim borcu bulunmadığına' ve Şişli Vergi Dairesi Müdürlüğü adına düzenlenen 11.02.2009 tarih ve 34656 sayılı 'vergi borcu bulunmadığına' ilişkin belgelerin, Sosyal Güvenlik Kurumu'na ve Maliye Bakanlığı'na karşı kullanılmaması nedeniyle, sanığa yüklenen 'resmi belgede sahtecilik' suçundan Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı ve Maliye Bakanlığı'nın doğrudan zarar görmediği, usulsüz olarak verilen ve hukuken geçerliliği bulunmayan katılma kararlarının da hükmü temyiz yetkisi vermeyeceği gözetilerek, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı vekili ve Maliye Bakanlığı vekilinin temyiz istemlerinin 5320 sayılı Kanun'un 8. maddesi yollaması ile 1412 sayılı CMUK'nin 317. maddesi uyarınca REDDİNE..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 24.01.2019 tarih, 2018/689 E., 2019/880 K.; Aynı yönde Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 07.11.2019 tarih, 2019/237 E., 2019/7749 K.

²⁰³¹ "Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır." (5235 Sayılı Kanun m.11)

²⁰³² "Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmi belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır". (5235 Sayılı Kanun m.12)

kesintisiz suç (mütemadi) şeklinde meydana gelebilir. Bu durumda, kesintinin gerçekleştiği yer, başka bir ifadeyle kullanmanın, yakalamayla sonra erdiği ya da belgenin son olarak kullanıldığının tespit edildiği yer mahkemesi davaya bakmakla yetkilidir²⁰³³.

3.2.4. Zamanaşımı

Zamanaşımı suç tarihinden itibaren işlemeye başladığı için resmi belgede sahtecilik suçu bakımından suçun ne zaman tamamlandığı hususunun belirlenmesi gerekir. Resmi belgede sahtecilik suçları, TCK'nın 204. maddesinin bir ve ikinci fıkralarında belirtilen seçimlik hareketlerin bitirilmesiyle birlikte tamamlandığı için ilave olarak bir zararın meydana gelmesi suçun tamamlanması bakımından aranmamaktadır. Ancak failin düzenlediği sahte belgeyi kullanması halinde suç sahte belgenin düzenlenmesiyle tamamlanmasına rağmen kullanmayla suçun işlenmesi bitmektedir²⁰³⁴. Suçun oluşması için sahte olarak düzenlenen ya da değiştirilen resmi belgenin kullanılması şart olmayıp suç tarihi düzenleme tarihidir. Ancak bu belge ayrıca kullanılmışsa suç tarihi belgenin kullanıldığı tarihtir. Belge birden fazla kez kullanılmışsa, son olarak kullanıldığı tarih suç tarihi olarak kabul edilir. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir. Örneğin, sahte kambiyo senedi düzenlenmesiyle birlikte suç tamamlanır. Ancak icra dairesine takip için başvuru yapıldığında yani belge kullanıldığında, suç bitmekte olup suç tarihi bu tarih olarak kabul edilir²⁰³⁵. Fail tarafından işlenen suç tamamlanmamışsa dava zamanaşımı son icra hareketinin yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar²⁰³⁶.

²⁰³³ “24/10/2007 tarihinde Çeşme Limanından Türkiye’ye giriş yapan sanığın, yanında getirdiği aracın incelenmesinde şasi numarasının orjinal olmadığı ve sanık tarafından ibraz edilen araca ait belgelerin de orjinal olmadığı iddia edildiği olay sebebiyle, yabancı uyruklu olan sanık hakkında sahtecilik suçundan açılan kamu davasında, sahtecilik suçlarında belgelerin son olarak kullanıldıkları/yakalandıkları yerin suç yeri, yakalandıkları tarihin ise suç tarihi olduğu cihetle, suça konu araç ve belgelerinin son olarak Çeşme Limanında ele geçirilmeleri sebebiyle suç yerinin Türkiye olduğu ve yargılamaya devam edilerek hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden müsned suçun Türkiye’de işlendiğine dair delil bulunmadığı şeklindeki hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde davanın düşürülmesine karar verilmesi yasaya aykırı...” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 13.02.2018 tarih, 2017/17621 E., 2018/1182 K.

²⁰³⁴ TAŞDEMİR, Belgelerde Sahtecilik Suçları, s.240.

²⁰³⁵ “Gerekçeli karar başlığında 10/10/2008 olarak yanlış yazılan suç tarihinin, suça konu bononun sanık tarafından icra takibine konulduğu tarih olan 26/09/2008 olarak Mahkeme tarafından düzeltilmesi mümkün görülmüştür.” Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 08.01.2019 tarih, 2017/12690 E., 2019/151 K.

²⁰³⁶ TAŞDEMİR, Kubilay, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Ertem Basım, Ankara 2015, s.133.

TCK m.204/1. fıkrasında düzenlenmiş bulunan bireyler tarafından gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçunda temel ceza, “*iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası*” şeklinde öngörülmüştür. TCK m.66/1. fıkrasının e bendindeki düzenleme uyarınca anılan suçun asli dava zaman aşımı süresi, sekiz yıldır. Aynı Kanun’un “Zamanaşımı Süresinin Durması veya Kesilmesi” başlıklı m.67’nin ikinci bendinde belirtilen hallerde dava zamanaşımı kesilip anılan maddenin üçüncü bendi uyarınca yeniden işlemeye başlayacak ancak dördüncü bent uyarınca kesilme durumunda, zamanaşımı süresi söz konusu suça ilişkin olarak Kanun’da belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzamaktadır. Bu durumda da birinci fıkradaki suçun basit halinde uygulanacak olağanüstü zaman aşımı süresi, suç tarihinden itibaren en fazla 12 yıldır.

Öte yandan TCK’nın 204. maddesinin bir ve ikinci fıkralarındaki suçların daha fazla cezayı gerektiren nitelikli haller kapsamında işlenmeleri halinde, anılan Kanun’un 66/3. fıkrası uyarınca daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hal gözetilerek zamanaşımı hesaplanır. Bu düzenlemeler dikkate alındığında; TCK m.204/1 ve 2. fıkralarındaki suçların aynı maddenin üçüncü fıkrasındaki sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge üzerinde işlenmeleri halinde maddenin bir veya ikinci fıkralarına göre belirlenen temel ceza üzerinden, üçüncü fıkrayla arttırım yapıldıktan sonra zamanaşımı süresi de bu arttırılmış miktar üzerinden hesaplanır. Bu durumda, 204/1. fıkrasındaki suçun basit şeklinde asli zamanaşımı süresi 8 yıl; sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge söz konusuysa bu durumda asli dava zaman aşımı süresi TCK m.66/3. fıkrası gereğince on beş yıl olacaktır. (TCK. 66/1-d) Yetkili kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçunun cezasının üst sınırı sekiz yıl hapis cezası olduğundan TCK m.66/1. fıkrasının d bendindeki düzenleme gözetildiğinde bu suç bakımından asli dava zamanaşımı süresi on beş yıldır. Anılan suçun üçüncü fıkra kapsamında sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge üzerinde işlenmesi halinde de sonuç değişmemekte asli zamanaşımı süresi 15 yıl olarak belirlenecektir. (TCK. 66/1-d).

Sonuç olarak; TCK m.67’nin üç ve dördüncü bentleri uyarınca kesilme nedenlerinin varlığı halinde zamanaşımı süresinin yeniden işlemeye başlayacağı ve zamanaşımı süresinin, ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzayacağı da dikkatten kaçırılmamalıdır. Bu durumda m.204/1. fıkrasındaki suç bakımından olağanüstü zamanaşımı süresinin 12 yıl olduğu, suçun aynı maddenin üçüncü fıkrası kapsamında kalması halinde ise 22 yıl 6 aylık bir olağanüstü

zamanaşımı süresinin söz konusu olduğunu ifade edebiliriz. Maddenin ikinci fıkrasındaki kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu bakımından ise suçun basit şekliyle nitelikli hali bakımından durumun değişmediği ve 22 yıl 6 aylık bir olağanüstü zamanaşımı süresinin söz konusu olduğunu ifade etmek gerekmektedir²⁰³⁷.

²⁰³⁷ Yargıtay 11. Ceza Dairesi, 09.01.2018 tarih, 2017/13495 E., 2018/104 K.

SONUÇ

Toplumsal hayatta hukuki ilişkiler kurma, eylem ve işlemler gerçekleştirerek bunları delillendirip açıklama ve yorumlama gibi işlevleri bulunan belgelerin rolü giderek büyümektedir. Sahtecilik suçlarında korunmak istenen hukuki değer, kamu güvenidir. Belgelerin, sahte olarak düzenlenmesi, gerçeğe aykırı biçimde düzenlenmesi, gerçek bir belgeye ilaveler yapılması, bütününe veya bir bölümünün değiştirilmesi şeklindeki eylemlerin kamu güvenliğini sarstığı kabul edilerek bunlar suç sayılıp yaptırım altına alınmıştır.

Belgenin yasal bir tanımı bulunmamakla birlikte bu kavram; *“Hukukî hüküm ifade eden, düzenleyicisi belirlenebilir olan, bir hakkın doğmasına, sona ermesine veya değiştirilmesine ve bir olayı ispata elverişli olan her türlü yazı”* şeklinde tanımlanabilir. Sahtecilik suçlarına konu olan bir belgenin varlığından söz edilebilmesi için, yazılı olma, hukuki sonuç doğuracak içeriğe sahip olma, düzenleyicisi belirlenebilir olma ve taşınabilir olma unsurları aranmaktadır. Kanun koyucunun, TCK m.204’ün gerekçesinde; *“Bazı durumlarda belgenin varlığını kabul için, yazının kâğıt üzerinde bulunması aranmaz.”* şeklindeki ifadeyle farklı cisimlere yazılan ve farklı ortamlara kaydedilen yazıların da unsurların mevcudiyeti durumunda belge vasfında olabileceğini kabul ettiği ifade edilebilir. Bu suretle elektronik belge kavramına karşı çıkan yazarların bir kısmının dayanakları olan belgenin kâğıt gibi maddi varlığı bulunan cisimler üzerine yazılması gerektiği, elektronik ortamın bu şartı sağlamaması nedeniyle TCK’nın aradığı anlamda belgenin söz konusu olamayacağı argümânı da çürütülmüş olmaktadır. Dolayısıyla belgenin varlığını kabul için yazının mutlaka kâğıt üzerinde bulunmasının şart olmadığı söylenebilir. Bir metal levha (örneğin araç plakaları) ya da başka cisimler üzerine veya elektronik ortamlara yazı yazılması halinde de belgenin varlığını kabul etmek gerekmektedir.

Sosyal hayatın dinamik yapısı beraberinde yeni kavramları da getirmektedir. Hukuk sisteminin bu yeni unsurlar karşısında kendisini güncellemesi, mevcut hukuki normları, ortaya çıkan yeni kavramlara uygun olarak genişletici bir tarzda yorumlaması gerekmektedir. Mevcut normların yetersiz kaldığı durumlarda ise ihtiyaca cevap

verebilecek mahiyette yeni düzenlemelerin gecikmeksizin yapılması sağlanmalıdır. Sosyal ve teknolojik gelişmeler, elektronik belge kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu nitelikteki belgeler gittikçe daha yaygın bir kullanım alanına sahip olmaktadır. İlgili mevzuatta, belgedeki imzanın elle atılması zorunluluğu belirtilmediği takdirde güvenli elektronik imzayla imzalanması halinde de belgenin imza koşulunu sağladığı kabul edilmelidir. Güvenli elektronik imzayla imzalanmış olan belgeler, elle atılan imzalarla aynı hukuki sonucu doğurabilir. Bu nedenle hukuki olarak ıslak imzayla gerçekleştirilebilen her işlem elektronik ortamda güvenli elektronik imzayla da gerçekleştirilebilir. Belge kavramı ve unsurlarıyla ilgili olarak yapılan açıklamalar, konuya ilişkin yasal düzenlemeler ve içtihatlar gözetildiğinde nitelikli elektronik imzayla imzalanmış olup unsur, işlev ve doğurdukları hukuki sonuçlar itibarıyla klasik anlamdaki belgelerden farkları bulunmayan ve belgenin mevcudiyeti için aranan tüm unsurları haiz olan elektronik belgelerin, yeni bir yasal düzenlemeye gerek kalmaksızın TCK anlamındaki belge kavramı içinde değerlendirilmeleri ve hukuki korumadan yararlandırılmaları gerekmektedir. Güvenli elektronik imzayla imzalanmış olan bir belgenin TCK'nın aradığı anlamda belge olarak kabul edilmesine engel hiçbir durum yoktur. Bütün unsurlarını içerdiğinden, bunları belge olarak değerlendirdiğimizde ne kıyas yasağı ne de suç ve cezada kanunilik ilkesi ihlal edilmiş olur.

5237 sayılı TCK, belgenin üç çeşidinin olduğunu benimseyerek belgede sahtecilik suçlarını bu ayrımı esas alarak düzenlemiştir. Bunlar; resmi belge, özel belge ve resmi belge hükmündeki belgelerdir. Bir belgenin resmi belge olarak kabulü için bunun, kamu görevlisi tarafından görevi gereği düzenlenmiş olması ve öngörülen zorunlu biçimsel koşulları taşıması gerekmektedir. Resmi belge ya da resmi belge hükmünde olmayıp doğrudan hukuki sonuçlar doğuran, bir hakkın doğmasını veya ispatlanmasını sağlayan, hukuka aykırı olmayan ve belge kavramına girmekle birlikte resmi belgeden sayılmayan bütün yazılar, özel belge olarak kabul edilir. Bu belgeler herhangi bir şekle bağlı değildir. TCK m.210 hükmü uyarınca bazı belgeler, resmi belge hükmünde kabul edilmiştir. Bu düzenlemeyle esasen özel belge niteliği taşıyan kimi belgeler, resmi belge statüsüne sokulmuştur. Maddenin birinci fıkrasında, Türk Ticaret Kanunu'na göre düzenlenen bazı senetlerle vasiyetname resmi belge düzeyinde kabul edilmiştir. Kambiyo senedi, emtiayı temsil eden belgeler, hisse senetleri, tahviller ve vasiyetnameler bu tür belgelerden sayılmıştır. TCK m.210/2. fıkrasında ise kamu görevlisi sıfatıyla çalışmasalar bile tabip,

diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensuplarının görevleri gereği düzenledikleri gerçeğe aykırı belgeler düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK'da belgelerin ispat kabiliyeti bakımından taşıdıkları öneme göre bir tasnifleme yapılmıştır. Resmi ve özel belgelerdeki sahtecilikler arasında gerek suçun unsurları, gerekse uygulanacak yaptırımlar bakımından fark gözetilmiş ve bu iki çeşit sahtecilik ayrı ayrı düzenlenmiştir.

5237 sayılı TCK'nın 210. maddesinin ikinci fıkrasındaki hükmün karşılığı olan 765 sayılı TCK'nın 354. maddesinin düzenlendiği dördüncü fasıldaki bazı belgelerde ceza indirimi içeren hükümlerin tamamı 5237 sayılı TCK ile kaldırılarak burada düzenlenen tüm suçlar resmi belgede sahtecilik suçu kapsamında cezaları ağırlaştırılarak hüküm altına alındığı halde 354. maddenin karşılığı olan bu fıkra ile ilişkin olarak ayrı bir düzenleme yapılması yerinde değildir. Ayrıca yeni kanunda düzenlenen ve zarar suçu değil tehlike suçu olduğu kabul edilen tüm sahtecilik suçlarında zararın gerçekleşmesi aranmadan suçun oluşacağı kabul edilmesine rağmen sadece bu fıkra ile özgü olarak resmi belgede sahtecilik suçundan ceza verilebilmesi için düzenlenen sahte belgenin kamunun veya kişinin zararına sonuç doğurucu nitelikte olmasının aranması hususunu da isabetli bulmamaktayız. Bu fıkradaki düzenleme adalet ve eşitlik ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır. Birçok özel yasada kamu görevlisi olmadıkları halde kamu görevlisi gibi cezalandırılacakları belirtilen kişilerin düzenledikleri belgelere göre çok daha vahim sonuçları doğuran sahtecilikleri içeren bu fıkradaki eylemlerin de yapılacak yasal bir düzenlemeyle TCK'nın 204. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına alınmalarının daha adil bir düzenleme oluşturacağını ifade edebiliriz.

Belgede sahtecilik suçları bakımından önemli konulardan biri de aldatma yeteneğidir (iğfal kabiliyeti). Bu suçlarda, aldatma kabiliyetinin varlığının kural olarak kabul edilmesi gerekir. Bu kavram, sahteciliği gerçekleştiren kişinin sonradan cezadan kurtulmak için sığınabileceği bir alan oluşturmamalıdır. Aksi halin kabulü, uygulamada suistimallere yol açabilir. Aldatma yeteneği belgelerde yapılan maddi sahteciliklerde söz konusu olur. Fikri sahtecilikte, belge şekil bakımından sahte olmayıp içerik itibarıyla bir sahtelik durumu söz konusu olduğundan bu tür sahtecilikte aldatma yeteneğinin varlığı herhangi bir incelemeye gerek duyulmaksızın kabul edilmelidir. TCK'nın ilgili hükümleri ve bu hükümlerin gerekçeleri dikkate alındığında belgede "*aldatma yeteneği*"nin varlığı, işlenemez suç olgusuyla değil tipikliğin maddi unsurları bağlamında değerlendirilmelidir.

Dolayısıyla “*aldatma kabiliyeti*” belgede sahtecilik suçunun özünde bulunduğundan bu niteliğe sahip olmayan belge sahte sayılamayacağı için suç da oluşmaz.

Resmi belgede sahtecilik suçunun, 5237 sayılı TCK’da, mülga 765 sayılı TCK’ya oranla daha sade bir şekilde düzenlenmiş olması ve kazuistik sistemin terki hususları, uygulamada kolaylık sağlamakla birlikte bütün resmi belgelerin (sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgeler hariç) aynı yaptırıma tabi tutulmuş olması hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açmaktadır. 5237 sayılı TCK ile getirilen sistemin, önem ve fonksiyonları itibarıyla birbirinden farklı olan belgeleri aynı müeyyideye tabi tutmakla bazı gayri adil sonuçlara neden olduğu ifade edilmelidir. Bu bakımdan öncelikle eski Kanun’daki karmaşık sistemden de kaçınılıp belgelerin hukuksal önemleri gözetilerek yasal düzenlemede revizyon yapılması gerekmektedir. Düzenleme mevcut haliyle devam ettirilse dahi uygulamacıların, belgenin ve ihlal edilen hakkın ağırlığına göre alt ve üst sınır aralığında uygun bir cezayı tayin etmeleri hususunda farkındalıklarının artırılması gerektiğini düşünmekteyiz.

5237 sayılı TCK’da “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu” failin özelliğine göre, herkes veya kamu görevlisi olması ayrımı esas alınarak düzenlenmiştir. Herkes tarafından işlenen suça, TCK m.204’ün birinci fıkrasında yer verilmiştir. Kamu görevlisi olmayan kişiler tarafından işlenen bu suç; “resmi belgeyi sahte olarak düzenleme”, “gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme” ve “sahte resmi belgeyi kullanma” şeklindeki üç seçimlik hareketten oluşmaktadır. TCK m.204/1’deki düzenlemeden suçun failinin herkes olabileceği anlaşılmaktadır. Burada fail açısından herhangi bir özel nitelik aranmamıştır. Suçun konusunu, resmi belgeler ve resmi belge hükmündeki belgeler oluşturur. Maddenin ikinci fıkrasıdaysa kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu düzenlenmiştir. Bu fıkradaki seçimlik hareketlerin üçü maddenin ilk fıkrasındaki suçla aynı olup burada dördüncü bir seçimlik hareket olarak yalnızca kamu görevlisi tarafından icra edilebilen ve fikri sahtecilik olarak da adlandırılan “gerçeğe aykırı olarak sahte resmi belge düzenlemek” hareketine yer verilmiştir. Kamu görevlisi tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçu, failinin yalnızca kamu görevlisi olabilmesi nedeniyle “özgü suç” niteliğindedir. Kamu görevlilerinin ancak görevleri gereği düzenlemeye yetkili oldukları belgeler açısından 204. maddenin ikinci fıkrası hükmünün uygulanma kabiliyeti bulunmaktadır. Aksi halde fail kamu görevlisi olsa da eylemin 204. maddenin birinci fıkrası kapsamında kaldığı

kabul edilmektedir. Bu suçun kamu görevlisi ve herkes tarafından gerçekleştirilmesi açısından, sahteciliğin konusunu oluşturan resmi belge yönünden fark bulunmamaktadır. Her iki fıkradaki suçların oluşabilmesi bakımından seçimlik hareketlerden yalnızca birinin gerçekleştirilmesi yeterlidir.

Belgenin sahte olarak düzenlenmesi seçimlik hareketi “taklidi”ni ifade etmektedir. Belgeyi sahte olarak düzenlemenin sadece taklit suretiyle gerçekleşmediği, anılan fiilin, taklit dışında daha önceden var olmayan bir belgenin yetkili olmayan bir fail tarafından oluşturulması suretiyle de gerçekleşebileceğine ilişkin olarak doktrinde ileri sürülen hususların da aslında taklit kavramının kapsamına dâhil olduğunu düşünmekteyiz. TCK’nın 204. maddesinin birinci fıkrası kapsamındaki sahte belge düzenlemek hareketinin belgenin maddi varlığına yönelik olarak da gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu bağlamda, belgenin, gerçek kimlik bilgileriyle düzenlemiş olup belli bir kişiye izafe edilmesi noktasında bir sorun olmasa da içeriği itibariyle sahte olması söz konusu olabilir. Ayrıca kamu görevlisinin bizzat düzenleme konusunda yetkili bulunduğu bir belgeyi sahte biçimde tanzim etmesi şeklindeki seçimlik hareketin uygulama yeteneği bulunmaktadır. Zira kamu görevlisinin, tanzimi konusunda yetkili bulunduğu bir resmi belgeyi başkasının imzasını taklit etmek suretiyle de düzenlemesi olanaklıdır. Bu bağlamda aynı görev ve yetkiyi haiz kamu görevlilerinden birinin kendisinin de tek imzayla düzenleyebileceği bir belgeyi, görevli olan diğer kamu görevlisinin adı ve imzasıyla oluşturması durumunda da kamu görevlisinin sahte belge düzenlemesi fiili söz konusu olur. Bunun dışındaki hallerde, kamu görevlisinin sahte belgeyi kendi isim ve imzasını yazmadan tanzim etmesi halinde, görev gereği tanzim edilmiş bulunan bir belge söz konusu olamayacağından herkes tarafından işlenen resmi belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanmalıdır.

TCK’nın belgede sahtecilik suçlarına ilişkin düzenlemelerine ek olarak 29.04.2006 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanun m.67’deki hükmün ayrıca düzenlenmesi hususunu yerinde bulmamaktayız. Bu düzenlemeyle TCK m.204/2’deki düzenleme arasında ceza adaleti yönünden büyük bir çelişki bulunmaktadır. Örneğin; gerçeğe aykırı ikametgâh belgesi düzenleyen muhtar, Nüfus Hizmetleri Kanunu m.67/1 uyarınca altı aydan dört yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmasına rağmen, gerçeğe aykırı yoksulluk belgesi veren muhtar, TCK m.204/2 hükmü gereğince üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılabilecektir. 5237

sayılı TCK ile 765 sayılı TCK'dan farklı olarak tüm belgeler 204. maddenin kapsamına alınmışken getirilen bu düzenlemeyle belgenin niteliğine göre ayrık bir durum oluşturulmasının yerinde olmadığını düşünüyoruz. Kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçu bakımından kanun koyucunun, “*gerçeğe aykırı belge düzenleme*” seçimlik hareketini maddede ayrıca düzenlemesini isabetli bulmaktayız. Zira diğer seçimlik hareketler bu hareketi kapsamamaktadır. Ayrı bir hareket olarak düzenlenmediği takdirde uygulama ve doktrinde tereddütlerin ortaya çıkması ve bu nedenle de anılan hareketin cezasız kalması ihtimalinin söz konusu olacağı değerlendirilmektedir. Kamu görevlisi tarafından gerçekleştirilen belgede sahtecilik suçunda, belgenin aldatma yeteneğinin bulunmadığının ya da failde aldatma maksadının bulunmadığının anlaşıldığı durumlarda, eylemin görevi kötüye kullanma veya görevi ihmal suçlarını oluşturup oluşturmayacağı irdelenmelidir.

Seçimlik hareketlerden biri olan “kullanma” eylemini yorumlarken kavramın kapsamını, ne fazla daraltmak ne de fazlaca genişletmek gerekir. Belgenin hukuki sonuç doğuracak şekilde ileri sürülmesi, failin bu belgeden hukuki olarak bir menfaat sağlamaya yönelik hareketleri vb. durumlar kullanma olarak değerlendirilmelidir. Sahte nüfus cüzdanı ve sürücü belgesi gibi bazı belgelerin, bunları taşıyan ya da bulunduran kişi tarafından talep halinde ibraza hazır edilmeleri nedeniyle bu belgelerin salt bulundurulması/taşınması durumunda da kullanmanın varlığının kabul edilmesi gerekir.

Belgede sahtecilik suçunun manevi unsuru genel kast, genel kast ise “*aldatma maksadı*”dır. Başka bir ifadeyle resmi belgede sahtecilik suçunun genel kastının, ‘*aldatma maksadını*’ da içerdiği kabul edilmelidir. Dolayısıyla bu suç bakımından kast unsurunun değerlendirilmesi esnasında failin aldatma maksadıyla hareket edip etmediği araştırılmalı, kast unsuru, salt objektif bir değerlendirmeye belirlenmemelidir. Aldatma maksadıyla hareket etmeyen failin suç kastı taşımayacağı kabul edilmelidir. Aldatma maksadı sahtecilik suçlarının özünde, doğasında yer almaktadır. Dolayısıyla, kastın gerçekleşmiş olduğunun kabulü için aldatma maksadının aranması, resmi belgede sahtecilik suçunda saik arandığı ya da kasta farklı anlamlar yüklendiği anlamına gelmez. Bu nedenle TCK m.204'teki düzenlemede, kastın gerçekleştiğinin kabulü için aldatma maksadıyla hareket edilmesi gerektiğine ilişkin bir ifadeye açıkça yer verilmemişse de failin sahtecilik kastının bulunup bulunmadığının belirlenmesinde muhatabını aldatma

maksadıyla hareket edip etmediğinin göz önünde bulundurulması gerekir. Bunun dışında failde zarar verme bilinç ve iradesi aramaya gerek bulunmamaktadır.

Belgede sahtecilik suçunda kast, aldatma maksadı olarak kabul edildiğinde, rızasına istinaden mağdurun imzasını atan failde aldatma maksadı bulunmayacağından kastın oluştuğu da söylenemez. Bu nedenle ilgilinin rızası üzerine bir belgeyi onun adına düzenleyen kişi, aldatma maksadıyla hareket etmediğinden suçun manevi unsuru oluşmaz. Yargıtay, failde zarar verme bilincinin bulunmadığından bahisle bu sonuca ulaşmaktadır. Yargıtay'ın, bu konuya ilişkin olarak mülga 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK arasındaki düzenleme farkını dikkate almadığı anlaşılmaktadır. 765 sayılı TCK'da zarar suçu olarak düzenlenmiş bulunan resmi belgede sahtecilik suçu, 5237 sayılı TCK'da tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla 765 sayılı TCK döneminde failin kastı mutlaka zarar neticesini de kapsamak zorundayken 5237 sayılı TCK bakımından böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Bu nedenle belgede sahtecilik suçu bakımından failde, fiili gerçekleştirirken zarar verme bilincinin bulunup bulunmadığının araştırılması, suç genel teorisinin ilkeleriyle örtüşmemektedir. Yargıtay'ın ulaştığı sonuç doğru olsa da bu suçlarda kastı değerlendirirken failde, zarar verme bilinci bulunmadığından suçun yasal unsurunun gerçekleşmediği yönündeki gerekçesi yerinde değildir. Resmi belgede sahtecilik suçunda genel kast yeterli olmakla birlikte bu suçun olası kastla da gerçekleştirilebileceğini ifade etmek gerekir.

Resmi belgede sahtecilik suçu bakımından, üç çeşit nitelikli unsur öngörülmüştür. Bunlar, resmi belgenin kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge olması (TCK m.204/3), suçun örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi (3713 sayılı Kanun m.5) ve sahteciliğin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla gerçekleştirilmesidir (TCK m.211). Bazı resmi belgelerin diğerlerine oranla ispat güçlerinin daha yüksek olması nedeniyle bu belgeler üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiilleri diğerlerine nazaran daha ağır müeyyideye tabi tutulmuştur. Bu bağlamda TCK m.204/3. fıkrasında belirtilen belgelerde gerçekleştirilen sahtecilikler daha ağır müeyyideye bağlanmıştır. 3713 sayılı TMK m.4'te terör amacıyla işlenen suçlar arasında TCK'nın 204. maddesi de bulunduğundan, resmi belgede sahtecilik suçunun terör amacıyla işlenmesi durumunda hükmolunacak ceza yarı oranında arttırılarak uygulanacaktır. Bu suç bakımından daha az cezayı gerektiren nitelikli hal olarak TCK'nın 211. maddesinde düzenlenmiş bulunan, sahtecilik fiilinin, bir hukuki

ilişkiye dayanan alacağın ispatı ya da gerçek durumun belgelenmesi amacıyla gerçekleştirilmesi durumu öngörülmüştür. Bu maddedeki indirimin uygulanabilmesi için failin gerçek olduğunu bildiği veya gerçek kabul ve zannettiği bir olayın ispat vasıtasını elde etmek maksadıyla hareket etmiş olması gerekir. Bununla birlikte ispat edilmesi istenilen durum gerçek ve doğru olmak zorunda değildir. Sanığın bu olayın doğruluğu inancıyla hareket etmiş olması gerekli ve yeterli görülmüştür.

Seçimlik hareketli bir suç olan resmi belgede sahtecilik suçu, bu seçimlik hareketlerden herhangi birisinin gerçekleştirilmesiyle tamamlanır. Bu suç bakımından kanun koyucu herhangi bir neticenin doğmasını aramamıştır. Dolayısıyla, resmi belgede sahteciliğin tamamlanması için belirli bir menfaatin sağlanması veya kişisel bir zararın ortaya çıkması aranmaz. Suçun koruduğu hukuki menfaat kamu güveni olduğundan, icra hareketleri tamamlandığında her zaman genel bir zararın doğma ihtimalinin bulunması nedeniyle ayrıca kişisel çıkar veya zararın doğmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu bakımdan icra hareketlerinin kısımlara bölünebilmesi durumunda bu suça teşebbüsün olanaklı olduğu kabul edilmelidir. Nitekim zarar, bu suç bakımından sonucu ifade ediyorsa teşebbüs halinde kalmış suçlarda zaten sonucun gerçekleşmesi aranmaz. Kaldı ki teşebbüs halinde dahi kamu güveninin zarar gördüğü inkâr edilemez. Bu suçlara teşebbüsün olanaklı olmadığını ileri sürenler, zararı (dolayısıyla aldatma kabiliyetini) tipikliğin bir unsuru olarak kabul ediyorlarsa o takdirde de teşebbüs halinde maddi unsurların zaten tamamlanmaması gerekir. Tamamlansa zaten teşebbüsten değil tamamlanmış suçtan bahsedilir. Karşıt görüştekilerin diğer argümânları, eylemin teşebbüs aşamasında kalmış olması nedeniyle tamamlanmamış belgenin aldatma yeteneğinin bulunmadığı, aldatma unsurunun eksik olması nedeniyle de teşebbüsün mümkün olmadığı noktasına dayanmaktadır. Burada suçun aldatma kabiliyeti unsuru eksik kalmaktadır. Bu unsurun eksikliğinin, suçun teşebbüs aşamasında kalmış olduğunun kabulüne engel teşkil ettiğini ileri sürmek teşebbüs kurumunun getiriliş amacına aykırılık oluşturur. Bu durum örneğin, adam öldürme suçunda ölüm sonucunun gerçekleşmemesi halinde eylemin teşebbüs aşamasında kalamayacağının savunulmasına benzemekte olup bunun kabulüyle teşebbüs müessesesinin özüne aykırıdır. Ayrıca “zarar ihtimali” kamunun güveninin sarsılması ihtimalini ifade edip suçun bir sonucuysa teşebbüs halinde, sonucun gerçekleşmemesi zaten beklenen doğal bir durumdur. Sonuç gerçekleşmedi diye teşebbüsün varlığını kabul etmemek teşebbüs kurumunun özüne

aykırıdır. Zarar ihtimali, suçun maddi unsurlarına ilişkinse teşebbüs halinde zaten bütün suç unsurlarının gerçekleşmemesi şarttır. Bu itibarla “zarar ihtimali”nin yokluğundan söz ederek sahtecilik suçuna teşebbüsün olanaklı olmadığını iddia etmek doğru olmaz.

Resmi belgede sahtecilik suçunda genel iştirak kuralları uygulanır. Ancak TCK m.204/2. fıkrasında yer alan, kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçu bu açıdan özellik arz etmektedir. TCK m.204/2'deki suç bakımından özgü suçlara ilişkin iştirak kuralları tatbik edilir. Bu suç özgü (mahsus) suç olduğundan asli maddi fail kamu görevlisi olmak zorundadır. Kamu görevlisi olmayanlarsa genel iştirak kuralları çerçevesinde bu suça katılabilirler. Belirtilen hüküm dolayısıyla yetkili kamu görevlisince gerçekleştirilen resmi belgede sahtecilik suçuna iştirak eden ve özel fail niteliği taşımayan kişinin müşterek fail olarak sorumluluğu mümkün olmayıp bu kişiler sadece azmettiren veya yardım eden sıfatıyla sorumlu tutulabileceklerdir. Burada ayrıca, kamu görevlisi olmayan failin kamu görevlisini yanıltması durumu önem arz etmektedir. TCK'nın dolaylı failiği düzenleyen m.37/2 ve bağıllık kuralını düzenleyen m.40'taki hükümler karşısında kamu görevlisini hataya düşürerek sahte resmi belge düzenleyen kişinin, azmettiren sıfatıyla cezalandırılması olanaklı görünmemektedir. Bu nedenle kamu görevlisini hataya düşürerek sahte belge düzenleyen kişi, ancak TCK m.37/2. fıkrası uyarınca dolaylı fail olarak sorumlu tutulabilir. İştirak kurallarının uygulanması için bütün failerin cezalandırabilmelerini aramak, ceza hukuku alanında çoktan terkedilmiş bir fikirdir. Özgü (mahsus) suça iştirakte, kendisinde gerekli nitelikler bulunan şahsın cezalandırılmaması durumunda, dolaylı faillik kurumundan yararlanılmak suretiyle, bu nitelikleri haiz olmayan özel kişinin onun yerine geçirilmesi ve onun gibi cezalandırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Kamu görevlisini hataya düşürerek sahte belge düzenlettiren kimse, azmettiren değil dolaylı faildir.

5237 sayılı TCK m.212 ile özel bir hüküm ihdas edilmiştir. Bu maddede yer verilen özel içtima kuralı sebebiyle resmi belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde farklı nev’iden fikri içtima kuralı uygulanmayarak her iki fiil nedeniyle iki suçtan ayrı cezaya hükmolunacaktır. Bunun için sahte belgenin salt kullanılması yeterli olmayıp bu belgenin kullanılmasıyla gerçekleştirilen eylemin ayrıca ayrı bir suçu teşkil etmesi de gerekmektedir. Sahtecilik fiilinin bir başka suçun unsuru ya da daha fazla cezayı gerektiren nitelikli hali olması durumunda bileşik suç gündeme gelir ve bu ihtimalde 212. maddedeki içtima kuralı uygulanmaz. TCK m.212'nin genel

hükümler kısmında yer almaması nedeniyle failin, özel kanunlar kapsamında işlenen belgede sahtecilik suçundan ayrıca cezalandırılabilmesi için ilgili kanunda buna ilişkin özel bir düzenleme yapılmış olması gerekir. Kanun koyucu, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu m.5/4. fıkrasındaki düzenlemeyle de böyle bir özel hüküm bulunmayan özel kanunlar açısından TCK m.212 hükmünün uygulanamayacağı yönündeki iradesini dolaylı olarak ortaya koymuştur. Aksinin kabulü durumunda, kıyas yasağına aykırılık gündeme gelebilir. TCK m.212 hükmünün belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği özel kanunlardaki fiiller bakımından da uygulanabilir hale getirilmesi gerekmektedir. Anılan hükmün TCK'nın genel hükümler kısmına alınması suretiyle sorunun çözülmesi olanaklı görülmektedir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.04.2014 tarih, 2013/11-397 Esas, 2014/202 Karar sayılı içtihadı, sahtecilik suçlarında mağdur kavramı ve bu bağlamda zincirleme suç konularında önemli açıklamalar içermektedir. Bu içtihattan sonra, resmi belgede sahtecilik suçunda mağdur kavramının yeniden tanımlanması nedeniyle zincirleme suç bakımından önemli sayılabilecek içtihat değişikliklerine gidilmiştir. Yargıtay, birden fazla gerçek kişi adına sahte belge tanzim edilmesi durumunda da Ceza Genel Kurulu'nun anılan kararına atfen mağdurun kamu olduğundan bahisle eylemlerin tek bir suç oluşturduğunu kabul etmektedir. Ancak bu belgelerin aynı suç işleme kararı kapsamında farklı zaman dilimlerinde düzenlenmiş olmaları durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiğini kabul etmektedir. Yargıtay'ın, sahtecilik suçlarında mağdur kavramı ve bu bağlamda zincirleme suçla ilgili bu kabulünün uygulamada adil olmayan sonuçlara yol açtığını ifade edebiliriz. Nitekim bazen bir yıl gibi uzun bir süre boyunca yüzlerce hatta binlerce belgenin çok sayıda kişi adına düzenlendiği olaylar söz konusu olmaktadır. Bu gibi durumlarda Ceza Genel Kurulu'nun bu içtihadı gerekçe gösterilerek durumun ağırlığına oranla oldukça cüz'i sayılabilecek caydırıcılık ve adaletten uzak cezalar verildiği görülmektedir. Yargıtay'ın sahtecilik suçlarındaki tek mağdurun kamu olduğu yönündeki kabulü nedeniyle TCK m.43/2. fıkrasındaki hükmün sahtecilik suçlarında uygulanma alanının kalmadığı düşüncesindeyiz. Kanaatimizce yenilenen kasıt kavramının çok geniş yorumlanmaması gerekir. Bu bağlamda, gerçekleştirilen sahtecilik fiilleri arasında kastın yenilendiğinin kabulü için uzun bir zaman aralığı aranmamalıdır.

5237 sayılı TCK m.43/1 hükmünde yer verilen “*değişik zamanlarda*” tabiri nedeniyle zincirleme suç hükümlerinin tatbik edilebilmesi için suçların değişik zaman

dilimlerinde işlenmesi zorunludur. Kanunda “aynı zaman”, “değişik zaman” kavramları konusunda bir açıklık bulunmadığından, önceden kesin saptamaların yapılması olanaklı değildir. Bu nedenle her olayda somut durumlar göz önüne alınıp değerlendirilerek eylemlerin “değişik zamanlarda” işlenip işlenmediği belirlenmelidir. Bu bağlamda “aynı zamanda” kavramı çok dar yorumlanmayarak çok kısa zaman aralıkları da aynı zaman dilimi olarak kabul edilmelidir. Ancak bu husus çok geniş de yorumlanarak faillerin eylemlerinin ağırlığı ve sayısına göre adil olmayan sonuçlara neden olunmamalıdır. Bu bakımdan birden fazla belge üzerindeki sahteciliğin kısa zaman aralığında gerçekleştirilmiş olması halinde bunların aynı zamanda gerçekleştirildiğinin kabulü gereklidir. Aksi halde yani aradaki sürenin kastın yenilenmiş olacağını kabule elverişli olması halindeyse eylemlerin ayrı suçları oluşturacağı kabul edilmelidir. Çünkü önemli olan husus, suç işleme kararındaki birliktir. Ancak iki fiil arasında altı ay-bir yıl gibi uzun sayılabilecek sürelerin geçmesi durumunda, ortada aynı suç işleme kararının bulunduğu söz edilemez. Bu durumun, yenilenen kasıtlı ayrı bir suçun işlendiğine ilişkin karine oluşturduğu kabul edilmelidir.

TCK m.212 hükmüyle belgede sahtecilik suçları bakımından farklı neviden fikri içtimanın kapsamı daraltılmış olmasına karşın bu hükmün anılan suçlarda tamamen uygulanamaz olduğunu söylemek olanaklı değildir. Örneğin sahte plakalar TCK’nın 204/1. maddesi kapsamında resmi belge niteliğindedir. Bu plakalar üzerindeki mühürler ise resmi belgenin yani plakanın zorunlu unsuru olup fikri içtima kuralları gereğince sadece resmi belgede sahtecilik suçunun işlendiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır. Bu durumda ayrıca mühürde sahtecilik suçundan ceza verilemez.

Özel belgede sahtecilik suçu, 5237 sayılı TCK m.207’de düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında özel belgede sahtecilik suçu, ikinci fıkrasında sahte özel belgeyi sahte olduğunu bilerek kullanma suçu düzenlenmiştir. Özel belgede sahtecilik suçu, birçok açıdan resmi belgede sahtecilik suçuyla benzerlik göstermektedir. Bu iki suç arasındaki en önemli fark, maddi konuları bakımındandır. Özel belgede sahtecilik suçunda maddi konu özel belgedir. Resmi belgeyle özel belge arasında ispat gücü bakımından var olan fark sebebiyle kanunda hem özel belgede sahtecilik suçuna daha hafif bir ceza öngörülmüş hem de resmi belgede sahtecilik suçundan farklı olarak özel belgede sahtecilik suçunun tamamlanması için kullanma şartı aranmıştır. Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunma suçu ise TCK m.206’da düzenlenmiştir. Kamu

görevlisine yapılan yalan beyanın hukuki işlemlere dayanak olması, kanıt niteliğini taşıması ve yalan beyanla sahte belge üretilmiş olması nedeniyle bu suç resmi belgede sahtecilik suçunun bir türüdür.

Resmi belgede sahtecilik suçu ile aynı bölümde düzenlenen açığa atılan imzanın kötüye kullanılması suçunun (TCK m.209) Kanunda iki farklı şekli düzenlenmiştir. Bunlardan ilki fiilin, “*teslim edilen açığa imzalı kâğıt üzerinde işlenmesi*”, diğeriye “*hukuka aykırı olarak ele geçirilen veya elde bulundurulmuş açığa imzalı kâğıt üzerinde*” işlenmesidir. Her iki suç tipinde de yasaklanan fiil; “*açığa imzalı kâğıdın hukuki sonuç doğuracak şekilde doldurulması*”dır. Yargıtay, TCK’nın 209. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiş bulunan açığa imzanın kötüye kullanılması suçunun tanıkla ispat edilemeyeceğini kabul etmektedir. Ceza muhakemesinde geçerli olan maddi gerçeğin araştırılması, delil serbestliği ilkesi vb. hususlar gözetilerek bu suçun da diğer suçlarda olduğu gibi her türlü delille ispatının mümkün görülmesi gerekmektedir. Anılan maddenin ikinci fıkrasında düzenlenmiş bulunan suçun ise her türlü delille ispatlanabileceği kabul edilmektedir. Açığa imzalı senedin verildiği kişi karşılığı ödenmek suretiyle hükümsüz kalmasına rağmen senedi iade etmeyip üçüncü kişiye vererek ve bu kişiyi alacaklı göstermek suretiyle doldurup icra takibine koyarsa, eylem TCK m.209/2. fıkrası atfıyla aynı Kanunun m.204/1. fıkrasındaki suçu oluşturur. Kullanma fiili özelinde resmi belgede sahtecilik suçuna benzeyen bedelsiz senedi kullanma suçu, TCK m.156’da malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında düzenlenmiştir. Bu suçla, aslında bedeli ödenmiş veya ödenmesine gerek kalmamış olan senedin fail tarafından, yeniden ve haksız şekilde bir ödenmesini temin etmek maksadıyla kullanılmasına yönelik fiiller cezalandırılmaktadır. Buradaki kullanmanın, bedelsiz kalmış bulunan senedin mutlaka yargı mercileri veya resmi merciler nezdinde kullanılması zorunluluğunu ifade etmediği, senedin ciro yoluyla başka kimselere devri durumunda da kullanma şartının gerçekleştiği kabul edilmelidir.

KAYNAKÇA

- ACAR, Ayşe Ece**, Medeni Muhakeme Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Değeri, XII Levha Yayınları, İstanbul 2013.
- AKBULUT, Berrin**, “Özgü Suçlarda Bağlılık Kuralı (Gerçek ve Görünüşte Özgü Suç ve Sonuçları) ve Resmi Belgede Sahtecilik Suçunda Uygulanması”, Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.99-127.
- AKBULUT, İlhan**, “İslam Hukukunda Suçlar ve Cezalar”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:52, S:1, Y:2003, s.167-181.
- AKGÜNER, Tayfun/BİLGİN, Pertev/GİRİTLİ, İsmet**, İdare Hukuku, D/R Yayınları, İstanbul 2008.
- AKKAŞ, Ahmet Hulusi**, Ceza Muhakemesi Bağlamında Yargı Mercileri Kararlarının Birbirleri Üzerindeki Etkisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2014.
- ALACAKAPTAN, Uğur**, Suçun Unsurları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 263, Sevinç Matbaası, Ankara 1973.
- ALİKAŞİFOĞLU, Kemalettin/DOĞU, Engin**, Son Değişikliklerle İçtihatlı- Notlu Türk Ceza Kanunu Ve Polis, Jandarma Mevzuatı, Seçkin Kitabevi, Ankara 1984.
- ARSLAN, Çetin/AZİZAĞAOĞLU, Bahattin**, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Asil Yayın Dağıtım LTD. ŞTİ, Ankara 2004.
- ARSLAN, Çetin/BAŞTÜRK, İhsan**, “Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:8 S:2 2013/12, s.195-219.

- ARSLAN, Çetin/ERDOĞAN, Yağmur Müge,** “Vergi Kaçakçılığı Suçlarında Zincirleme Suç”, Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.247-257.
- ARTUÇ, Mustafa,** "Zincirleme Suç", Terazî Aylık Hukuk Dergisi, S:28, Y:2008, s.45-66.
- ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim,** Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.
- ARTUK, Mehmet Emin/GÖKCEN, Ahmet/ALŞAHİN, Mehmet Emin/ÇAKIR, Kerim,** Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- ASLAN, M. Yasin,** “Türk Ceza Kanunu’ndaki Düzenlemeler Kapsamında Geniş Anlamda Sahtecilik Suçları”, Ankara Barosu Dergisi, 2015/2, s.147-172.
- AUBERSON, Marie/BAECHLER, Simon/ZASSO, Michael/GENESSAY, Thibault/PATINY, Luc/ESSEIVA, Pierre,** “Development of a systematic computer vision-based method to analyse and compare images of false identity documents for forensic intelligence purposes–Part I: Acquisition, calibration and validation issues”, Forensic Science International, C:260, Y:2016, s.74–84.
- AVCI, Mustafa/YERDELEN, Erdal,** "Karar İncelemesi-Garantörsel İhmali Suçta İhmali ve İcrai Davranış Ayrımı", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:XIX, S:1, Y:2015, s.163-190.
- AVCI, Mustafa,** Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- AVCI, Mustafa,** Osmanlı Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- AYDEMİR, Süleyman Ruhi,** "Evrakta Sahtekârlık Suçları", Mevzuat Dergisi, Y:6, S:69, Eylül 2003.
- AYDIN, Devrim,** "Suça Teşebbüs", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:55, S:1, 2006, s.85-113.
- AYDIN, Hüseyin,** "Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı", Ankara Barosu Dergisi, Y:68, S:2010/1, 2010, s.109-128.

- AYDİL, Ertan**, “Yetkili Kamu Görevlisinin Belgede Sahtecilik Suçu”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.
- BAHADIR, Mehmet**, Paralarda Sahtecilik Suçları, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003.
- BAINES, Paul Timothy**, Authenticity and Forgery in Eighteenth Century Britain, The University of Bristol, Doctoral Thesis, Doctor of Philosophy (PhD), Bristol/England, 1988.
- BAKICI, Sedat/YALVAÇ, Gürsel**, 5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri, C:2, Adalet Yayınevi, Ankara 2008.
- BALTZAKİS, H./PAPAMARKOS, N.**, “A new signature verification technique based on a two-stage neural network classifier”, Engineering Applications of Artificial Intelligence, C:14 Y:2001, s.95-103.
- BAŞLAR, Yusuf**, Ceza Yargılamasında Elektronik Delil, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Tezi, Sakarya 2015.
- BATISTA, Luana/GRANGER, Erik/SABOURIN, Robert**, “Dynamic selection of generative–discriminative ensembles for off-line signature verification”, Pattern Recognition, C:45 Y:2012, s.1326–1340.
- BAUKNECHT Gesine/LÜDICKE, Lieselotte**, Das französische Strafgesetzbuch Code penal, Freiburg im Br. 1999.
- BAUMANN, Jürgen/WEBER, Ulrich/MITSCH, Wolfgang**, Strafrecht Allgemeiner Teil, 11. Auflage, Bielefeld 2003.
- BENNETT, Rachel E.**, Capital Punishment and the Criminal Corpse in Scotland, 1740–1834, Springer International Publishing AG, Cham/Switzerland 2018.
- BERENGUEL, Albert/TERRADES, Oriol Ramos/LIADOS, Josep/CANERO, Cristina**, “e-Counterfeit: a mobile-server platform for document counterfeit detection”, Institute of Electrical and Electronics Engineers, Y:2017, s.1-6.
- BİÇKİN, İnci**, "Elektronik İmza Kanunu ve Getirdiği Düzenlemeler", Yargıtay Dergisi, C:30, S:3, 2004, s.351-362.

- BİÇKİN, İnci**, “Elektronik İmza ve Elektronik İmza ile İlgili Yasal Düzenlemeler”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:63, Y:2006, s.109-126.
- BİLEN, Mesut**, Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, Konya 2011.
- BİLGİN, İsmet**, Noterlik Kanunu ve Tatbikatı, Ankara 1982.
- BLACK, David A.**, “Forgery Above a Genuine Signature”, Journal of Criminal Law and Criminology, C:50, S:6, Y:1960, s.584-590.
- BOHLANDER, Michael**, the German Criminal Code, Hart Publishing, United States of Amerika 2008.
- BOHLANDER, Michael**, Principles of the German Criminal Law, Hart Publishing, United States of Amerika 2009.
- BOZKURT, Tamer**, Ticaret Hukuku-Cilt III Kıymetli Evrak Hukuku, 12 Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.
- BUNGET, Ovidiu**, “About intellectual forgery in romanian accounting law”, Munich Personal RePEc Archive, Y:2009, s.1-6.
- CASEY, Eoghan**, Digital Evidence and Computer Crime, Baltimore, Elsevier, United States of Amerika 2011.
- CENTEL, Nur**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 2. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2002.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 2020.
- CENTEL, Nur/ZAFER, Hamide/ÇAKMUT, Özlem**, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınevi, İstanbul 2020.
- CORNILS, Karin/JAREBORG, Nils**, Das Schwedische Kriminalgesetzbuch, vom 21. Dezember 1962 nach dem Stand vom 21. December 2000, Freiburg im Br. 2000.
- ÇAM, Nihat Bozkurt**, “Evrakta Sahtekârlık Suçları”, Ankara Barosu Dergisi S:3, 1989, s.450-471.
- ÇETİN, Erol/MALKOÇ, İsmail**, Uygulamada Sahtekârlık Suçları, Bilgisayar Suçları, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat, Adalet Yayınevi, Ankara 1995.

- ÇİÇEK, Mustafa**, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Bir İştirak Şekli Olarak "Dolaylı Faillik, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2014.
- ÇİÇEK, Niyazi**, "Hukuksal Geçerlilik Bakımından Resmi Belgelerin Biçimsel Özellikleri", Amme İdaresi Dergisi, C:40, S:4, 2007, s.133-153.
- DAĞDAŞ, Yasemin**, "Elektronik Belge Tanımlaması ve Uluslararası Elektronik Belge Tanımlama Standartları", Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005.
- Del CARMEN, Rolando V.**, Criminal Procedure Law and Practice, Thomson Higher Education, Belmont/United States of Amerika 2007.
- DEMİR, Muhammet Zafer**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK Md. 204), İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.
- DEMİRBAŞ, Timur**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- DEMİREL, Hakkı**, "Türk Ceza Kanununun Evrakta Sahtekârlık Cürmü Hakkındaki Hükümlerinin Sistematik İzahı Üzerinde Bir Deneme", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:13, S:1-2, Ankara 1956, s.31-52.
- DEMREN DÖNMEZ, Burcu**, "Türk Ceza Kanununda "Kamu Görevlisi" Kavramı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:94, 2011, s.95-130.
- DEĞİRMENCİ, Olgun**, "Adli Bilişimde Önceliklendirme (Triyaj) Yönteminin Ceza Muhakemesi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", Bilişim Hukuku Dergisi, C:2, S:1, Y:2020, s.47-79.
- DEĞİRMENCİ, Olgun**, "Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Elektronik Belge", Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.139-153.
- DIXIT, Anuja/BAG, Soumen**, "A fast technique to detect copy-move image forgery with reflection and non-affine transformation attacks", Expert Systems With Applications, C:182 Y:2021, s.1-29.

- DOĞAN, Koray**, "Ceza Hukukunda Belge Kavramı", Ceza Hukuku Dergisi, S:14, Y:5, Aralık 2010, s.51-66.
- DONAY, Süheyl**, "Hukuken Batıl Olan Senetlerin Varaka Olup Olamayacağı Sorunu. Şikâyetten Vazgeçmenin Bir Karşılık Sonucu Yapılması", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:35, S:1-4, 1970.
- DONAY, Süheyl**, Türk Ceza Kanununu Şerhi, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 2007.
- DONAY, Süheyl/KAŞIKÇI, Mahmut**, Türk Ceza Kanunu, Cilt 1, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2005.
- DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C:I, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 1997.
- DÖNMEZER, Sulhi/ERMAN, Sahir**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım, C:II, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 1999.
- DUFF, Antony**, "Principle And Contradiction in the Criminal Law", Philosophy And The Criminal Law, Cambridge Studies In Philosophy And Law, Cambridge University Press 1998, s.156-205.
- DURGUN, Eda**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2018.
- DÜLGER, Murat Volkan**, "5237 sayılı YTCK'da Kastın Unsurları ve Türleri Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi", Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Y:2 S:5, Nisan 2005, s.65–111.
- DÜLGER, Murat Volkan**, "Yeni Türk Ceza Kanunda Suç Ortaklığı", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:1, S:2, 2005, s.85-137.
- DÜLGER, Murat Volkan**, "Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Elektronik Belge" Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.155-182.
- EBERT, Udo**, Strafrecht Allgemeiner Teil, 3. Vollig neu bearbeitete Auflage, Heidelberg 2001.

- EGESELLİ, Hakkı/ALTAY, Şakir**, Evrakta Sahtekârlık Suçları, Yeni Matbaa, Ankara 1961.
- EKİCİ ŞAHİN, Meral**, Ceza Hukukunda Rıza, On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul 2012.
- EKİCİ ŞAHİN, Meral**, Dolandırıcılık Suçu, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.
- EKİCİ ŞAHİN, Meral/YEMENİCİ, Kürşat**, "6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIII, S.1, Y:2018, s.445-507.
- EKİCİ ŞAHİN, Meral**, "İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Suça Etki Eden Nedenlerin Şeriklere Sirayeti", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:64, S:3, Y:2015, s.637-686.
- EKİCİ ŞAHİN, Meral**, "Dolaylı Failliğin Ortaya Çıkış Biçimleri", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:8, S:107-109, Y:2013, s.61-88.
- EKİCİ ŞAHİN, Meral**, "Dolaylı Faillğe İlişkin Bazı Sorunlar", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:8, S:109-110, Y:2013, s.7-25.
- EKİNCİ, Ahmet Tolga**, "Resmi Belgede Sahtecilik Suçu", Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2016.
- EKİNCİ, Mustafa/ESEN, Sinan**, Açıklamalı ve İçtihatlı Sahtecilik Hırsızlık Gasp Dolandırıcılık Emniyeti Suistimal Bilişim Alanında Suçlar ile Müşterek Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2003.
- EKİNCİ, Mustafa/ESEN, Sinan**, Anlatımlı ve Gerekçeli 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli ve Taksirli İflas, Karşılıksız Yararlanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2005.
- ELLIOTT, Catherine/QUINN, Frances**, Criminal Law, Pearson Education Limited, Harlow/England 2000.
- ER, Olcay**, Türk Ceza Hukuku ve Adli İncelemeler Açısından Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik Suçu, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Suç Araştırmaları Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008.

- ERBAŞ, Rahime**, "Kamu Görevlisi Olmayan Sağlık Mesleği Mensuplarının Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi Suçu", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:71, S:1, 2013, s.331-352.
- ERDAĞ, Ali İhsan**, "Tıp Ceza Hukukunda Belgede Sahtecilik Suçu (Sağlık Mesleği Mensupları Tarafından İşlenebilecek Olan Belgede Sahtecilik Suçu)", V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2008, s.534-564.
- ERDEM, Mustafa Ruhan**, "Özel Belgede Düşünsel Sahteciliğin (İçerik Sahteciliğinin) Cezalandırılabilirliği", Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.193-203.
- ERDOĞAN, İhsan**, "Hukuki Muamelelerde Şekle Aykırılığın Sonuçları", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:1, S:1, 1997, s.114-123.
- EREM, Faruk/TOROSLU, Nevzat**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler -Ders Kitabı-, Sevinç Matbaası, Ankara 1975.
- EREM, Faruk/TOROSLU, Nevzat**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Savaş Yayınevi, Ankara 1994.
- EREM, Faruk**, "Suça iştirak", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:3, S:1, 1946, 62-107.
- EREM, Faruk**, "Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu", Yargıtay Dergisi, C:9, S:4. Y:1983, s.496-509.
- EREM, Faruk**, Türk Ceza Hukuku Hususi Hükümler, C:II, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1962.
- EREM, Faruk**, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, C:IV, Seçkin Kitabevi, Ankara 1985.
- EREM, Faruk**, "Suçun Unsurları ve Hümanist Doktrin", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:25, S:1-2, 1968, s.11-34.
- EREM, Faruk**, Türk Ceza Kanunu Şerh, Özel Hükümler, C:II, Seçkin Yayınevi, Ankara 1993.
- EREM, Faruk**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Kitabevi, Ankara 1984.

- EREM, Faruk**, Türk Ceza Hukuk Umumi Kısım, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O. Ankara 1950.
- EREM, Faruk/TOROSLU, Nevzat**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Ders Kitabı, Sevinç Matbaası, Ankara 1978.
- EREM, Faruk**, Türk Ceza Kanunu Şerhi Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 1993.
- ERİŞ, Gönen**, Uygulamalı Çek Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004.
- ERMAN, Sahir**, "Evrakta Sahtekârlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:15, S:1, Y:1949, s.167-197.
- ERMAN, Sahir**, "Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, Tarihçesi ve Müşterek Unsurları", İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:XVI, S:1-2, 1950, s.157-201.
- ERMAN, Sahir**, Sahtekârlık Cürümleri, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1952.
- ERMAN, Sahir**, Sahtekârlık Cürümleri, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1970.
- ERMAN, Sahir**, Sahtekârlık Suçları Ticari Ceza Hukuku - III, Nazım Terzioğlu Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atölyesi, İstanbul 1981.
- ERMAN, Sahir**, Sahtekârlık Suçları Ticarî Ceza Hukuku Cilt: III, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Basım Atölyesi, İstanbul 1987.
- ERMAN, Sahir/ÖZEK, Çetin**, Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar TCK 316-368 “Globus” Dünya Basınevi, İstanbul 1996.
- ERMATOV, Gayrat Okmirzaevich**, “Criminological Description of the Person Dealing With Forged Documents”, Psychology And Education C:58(1), Y:2021, s.1116-1122.
- ERSOY, Ayşe Nur**, "5941 Sayılı Çek Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Çeklerde “Karşılıksızdır” İşlemine Sebebiyet Verilmesinin Cezai ve İdari Yaptırımları", Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Y:4, S:2019/1, s.259-310.
- ERTURGUT, Mine**, Medeni Usul Hukukunda Elektronik İmzalı Belgelerin Delil Olarak Değerlendirilmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2004.

- ESEN, Sinan**, Anlatımlı ve İctihatlı Malvarlığına Karşı Suçlar Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2007.
- EUROPEAN COMMISSION EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE (OLAF)**, “Detection of forged documents in the field of structural actions A practical guide for managing authorities”, Directorate D Policy Unit D.2 Fraud Prevention, 12 November 2013.
- EVLİYAOĞLU, Erkal**, Örneklerle Açıklamalı Karşılaştırmalı Memurlarla İlgili Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2001.
- EVLİYAOĞLU, Erkal**, Eski Ve Yeni Türk Ceza Kanununa Göre Kamu Görevlileri İle İlgili Suçlar, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.
- FAHMY, Maged M. M.**, “Online handwritten signature verification system based on DWT features extraction and neural network classification”, Ain Shams Engineering Journal, C:1, Y:2010, s.59–70.
- FIRAT, Erhan**, Özel Kanunlarda Düzenlenen İlâm Niteliğinde Belgeler, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan, 2015.
- FISCHER, Thomas**, 267 in: Strafgesetzbuch, 66. Auflage, C.H.BECK, Baden-Baden 2019.
- FIONDA, Julia/BRYANT, Michael J.**, Briefcase on Criminal Law, Cavendish Publishing Limited, London/United Kingdom 2000.
- FLETCHER, George P.**, Rethinking Criminal Law, Oxford University Press, New York/United States of America 2000.
- FRANKE, Katrin**, “Analysis of Authentic Signatures and Forgeries”, Computational Forensics, Third International Workshop, IWCF 2009 The Hague, The Netherlands, August 13-14, 2009 Proceedings, s.150-164.
- FREILING, Felix/HÖSCH, Leonard**, “Controlled experiments in digital evidence tampering”, Digital Investigation, C:24, Y:2018, s.583-592.
- GARDNER, Thomas J./ANDERSON, Terry M.**, Criminal Law, Thomson Higher Education, Belmont/United States of Amerika 2009.

- GARIUP, Monica/PISKORSKI, Jakub**, “The challenge of detecting false documents at the border: Exploring the performance of humans, machines and their interaction”, *International Journal of Critical Infrastructure Protection*, C.24, Y:2019, s.100-110.
- GARRAUD**, *Traite theorique et pratique du droit penal français*, IV 3. Bası, Paris, 1922.
- GENÇTÜRK, Muharrem**, "Çek Kanununda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:15, S:1-2, 2011, s.119-159.
- GIRELLI, Carlos Magno Alves**, “The use of fingerprints available on the web in false identity documents: Analysis from a forensic intelligence perspective”, *C.M.A. Girelli/Forensic Science International*, C:262 Y:2016, s.84–96.
- GÖKCAN, Hasan Tahsin**, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, Y:67, S:3, Yaz 2009, s.92-127.
- GÖKCAN, Hasan Tahsin**, "Özel Belgede Sahtecilik Suçu (TCK M.207)", *Ankara Barosu Dergisi*, Y:68, S:2010/1, s.209-236.
- GÖKCAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa**, *Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri*, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- GÖKCEN, Ahmet**, “Belgede Sahtecilik Suçları”, *Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu*, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.21-68.
- GÖKCEN, Ahmet**, *Belgede Sahtecilik Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- GÖKCEN, Ahmet**, *Belgede Sahtecilik Suçları*, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- GÖKCEN, Ahmet**, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*, İstanbul, 1989.
- GÖKÇE, Ziya**, *Noterlik Hukuku Noterlikle İlgili Mevzuat*, C:1, Ankara 1996.
- GÖKMEN, Mustafa Kemal**, *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019.
- GÖKTÜRK, Neslihan**, *Fikri İhtima (Suçların İhtimai)*, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

- GÖKTÜRK, Neslihan**, "Türk Hukuku'nda Suçların İctimai", Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, Cilt: 2, S:1-2, 2014, s.31-59.
- GÖZEL, Arif**, "Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Belge ve Elektronik Belge", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:5, S:1, Y:2015, s.143-201.
- GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat**, "Belgelerde Sahtecilik Cürümleri", Adalet Dergisi, S:2, 1970, s.72-92.
- GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat**, Türk Ceza Kanunu Gözübüyük Şerhi 3. Cilt, Kazancı Yayınları, İstanbul 1988.
- GROPP, Walter**, Strafrecht Allgemeiner Teil, Berlin 1998.
- GROPP, Walter** (Çev.: TURHAN, Faruk), Alman Bakışına Göre Türk Ceza Kanunu 1989 Öntasarısında Hukuka Uygunluk Sebepleri, in: Türk Ceza Kanunu Tasarısı için Müzakereler, Konya 1998.
- GUERREIRO A./SIMAS Santos M.**, "Forgery and counterfeiting documents: the expertise evidence: an exploratory research in oporto criminal court", Forensic Research & Criminology International Journal, C:4, S:6, Y:2017, s.176-179.
- GÜLER, Gökhan**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2018.
- GÜLER, Mahmut**, "Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar", Türk Barolar Birliği Dergisi, 1990/2, s.171-179.
- GÜLTAŞ, Veysel**, Uygulamada Ağır Ceza Davaları, Ankara 2002.
- GÜNDÜZ, Remzi/GÜLTAŞ, Veysel**, Belgelerde ve Faturalarda Sahtecilik Suçları, Bilge Yayınevi, Ankara 2013.
- GÜNGÖR, Devrim**, Resmi Belgelerde Sahtecilik Suçu, Yetkin Yayınları, Ankara 2010.
- GÜNGÖR, Şener/KAYA, Mustafa**, 4814 Sayılı Kanunda Değişik Çek Suçları, Turhan Kitabevi, Ankara 2004.

- GÜNEY, Niyazi/ÖZDEMİR, Kenan/BALO, Yusuf S.**, Yeni Türk Ceza Kanunu, Adil Yayınevi, Ankara 2004.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, U S-A Yayıncılık, Ankara 2019.
- HAFIZOĞULLARI, Zeki/ÖZEN, Muharrem**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, Ankara 2017.
- HAKERİ, Hakan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- HAKERİ, Hakan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- HAKERİ, Hakan**, Tıp Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.
- HALPIN, Andrew**, Definition in the Criminal Law, Hart Publishing, United States of Amerika/Kanada 2004.
- HEINRICH, Bernd**, Strafrecht Allgemeiner Teil I, Stuttgart 2005.
- HEINRICH, Bernd**, Ceza Hukuku Genel Kısım-I, (Editör; **ÜNVER Yener**), Adalet Yayınevi, Ankara 2014.
- HEINRICH, Bernd**, Ceza Hukuku Genel Kısım-II (Editör; **ÜNVER, Yener**), Adalet Yayınevi, Ankara 2015.
- HEINE, Günter/SCHUSTER, Frank Peter**, § 267 in: Schönke/Schröder Strafgesetzbuch, 30. Auflage, C.H.Beck, München 2019.
- HERRING, Jonathan**, Criminal Law The Basics, Taylor & Francis e-Library, 2009.
- HIRSCH, Hans Joachim**, “Gefährdungsdelikte”, “Tehlike suçları ile ilgili suç tiplerinin ceza hukukunun sistematiğine uygunluğu konusu” (Çev: Feridun Yenisey), yayımlanmamış konferans metni.
- HIPPEL, Robert v.**, Deutsches Strafrecht, Zweiter Band: Das Verbrechen, Allgemeine Lehren, Berlin 1930.
- HOFFMANN, Markus/MELIA, Manuel Cancio**, Das spanische Strafgesetzbuch vom 23. November 1995 nach dem Stand vom 31. Dezember 2001, Freiburg im Br. 2002.

- HOLTA, Thomas J./LEE, Jin R.**, “A Crime Script Analysis of Counterfeit Identity Document Procurement Online”, *Deviant Behavior*, Y:2020, 1-18.
- HORHOGEA, Oana/BĂLUŞESCU, Georgiana Mardare**, “Criminalistic Research of the Forged Documents”, *RAIS Conference Proceedings*, March 30-31, 2020, s.166-170.
- HOSMER, Chet**, “Proving the Integrity of Digital Evidence with Time”, *International Journal of Digital Evidence*, C:1, S:1, Y:2002, s.1-7.
- HUSAK, Douglas**, “Does Criminal Liability Require An Act”, *Philosophy And The Criminal Law*, Cambridge Studies In Philosophy And Law, Cambridge University Press 1998.
- İÇEL, Kayıhan/ BAYRAKTAR, Köksal/YENİSEY, Feridun**, *Almanya Federal Cumhuriyeti Ceza Hukukuna Giriş*, Beta Basım-Yayım-Dağıtım A.Ş., İstanbul 1989.
- İÇEL, Ayhan/SOKULLU-AKINCI, Füsun/ÖZGENÇ, İzzet/SÖZÜER, Adem/MAHMUTOĞLU, Fatih S./ÜNVER, Yener, İçel, Suç Teorisi**, 2. Kitap, İstanbul, 2000.
- İÇEL, Kayıhan**, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Beta Basım A.Ş., İstanbul 2018.
- JAKOBS, Günther**, *Urkundenfalschung*, Bonn, 1999.
- JANKOWSKA, Izabela/FALENTA, Pawel**, “Intellectual forgery of documents in Poland”, *Journal of Modern Science* C:28 Y:2016, s.233–250.
- JEFFERSON, Michael**, *Criminal Law*, Pearson Education Limited, England 2007.
- JEFFERSON, Michael**, *Criminal Law*, Pearson Education Limited, England 2009.
- JESCHECK, Hans Heinrich/WEIGEND, Thomas**, *Lehrbuch des Strafrechts Allgemeiner Teil*, 5. Auflage, Berlin,1996.
- KARAHAN, Sami/ARI, Zekeriyya/BOZGEYİK, Hayri/SARAÇ, Tahir/ÜNAL, Mücahit**, *Kıymetli Evrak Hukuku*, Konya 2013.
- KARAKEHYA, Hakan/USLUADAM, Asena Kamer**, “Türk Ceza Hukuku Öğretisinde Suçun Manevi Unsuru Bağlamında Suç Genel Teorisine İlişkin Görüşler”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, Y:2015, C:3, S:2, s.1-24.

- KARDAŞ, Ümit/ÇINGİ, Mehmet**, Askeri Ceza ve Ceza Yargısı, Kazancı Yayınları, İstanbul 2001.
- KAYLAN, Keskin**, "Belgelerde Sahtecilik Suçları" (765 sayılı TCK ile Hükümet Tasarısı ve TBMM Adalet Komisyonunca kabul edilen tasarı metnindeki düzenlemelere göre karşılaştırmalı bir inceleme): Türk Ceza Kanunu Reformu İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar, Ankara 2004.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara 2018.
- KIRMIZIGÜL, Hüsamettin**, Memurlar Hakkında Tahkikat Ve Muhakeme Usulü, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., İstanbul 1995.
- KOCA, Mahmut**, "Fikri İctima", Ceza Hukuku Dergisi, s.197-221.
- KOCA, Mahmut/ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020.
- KOCA, Mahmut/ ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- KOÇ, Cavit**, "Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu", Yeni Adalet Dergisi, Y:5, S:34,1994.
- KOÇ, Cevat**, "Resmi Belgenin Özünde Sahtecilik Suçu", İstanbul Barosu Dergisi, C:67, S:4-5-6, 1993, s.321-330.
- KOÇ, Mehmet**, "Osmanlı Ceza Hukukunda Hile (Aldatma-Dolandırıcılık) Suçları ve Cezaları", Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Yıl: 2019 Cilt:19 Sayı:1, s.119-139.
- KOYUNCU, Ali**, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara 2006.
- KÖKEN, Enes**, "Resmi Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y:7, S:28 (Ekim 2016), s.85-103.
- KÖLE, Mehmet/GÖRGÜLÜ, Fatma**, "Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları Ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:21, S:35, 2016, s.79-157.

- KUNT, M. Habip**, Bilgisayar Kullanılarak İşlenilen Sahtecilik Suçlarında Bilgisayar İncelemesi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011.
- KUNTER, Nurullah**, Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1954.
- KURU, Baki/AYDIN, Burak**, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.
- LI, YAN**, Rethinking Counterfeiting In Light Of The Relationship Between Intellectual Property And Development, Doctoral Thesis, Doctor of Philosophy, Faculty of Law, University of Technology, Sydney 2015.
- MAHMUTOĞLU, Fatih Selami**, Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.
- MAJNO**, Ceza Kanunu Şerhi, Türk ve İtalyan Ceza Kanunları, C:4, Ankara 1978.
- MALKOÇ, İsmail**, Uygulamada Belgelerde Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, Ankara 1986.
- MALKOÇ, İsmail**, Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, Seçkin Yayınevi, Ankara 1990.
- MALKOÇ, İsmail**, Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu, C:2, Malkoç Kitabevi, Ankara 2008.
- MALKOÇ, İsmail**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu Son Değişiklikler ve İçtihatlarla, 3. Cilt, Sözkese Matbaacılık Tic. Ltd. Şti., Ankara 2013.
- MCCORD, James W. H./MCCORD, Sandra L.**, Criminal Law And Procedure For The Paralegal, Thomson Delmar Learning, New York/United States 2006.
- MCKEVITT, Paul/CONDELL, Joan/CURRAN, Kevin/CHEDDAD, Abbas**, “A secure and improved self-embedding algorithm to combat digital document forgery”, Signal Processing, C:89, S:12; Y:2009, s.2324-2332.

- MCKEVITT, Paul/CONDELL, Joan/CURRAN, Kevin/CHEDDAD, Abbas,** “Combating Digital Document Forgery using New Secure Information Hiding Algorithm”, Conference: Third IEEE International Conference on Digital Information Management (ICDIM), November 13-16, 2008, London, UK, Proceedings, s.922-924.
- MERAN, Necati,** Dolandırıcılık, Sahtecilik ve Güveni Kötüye Kullanma, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016.
- MOCKFORD, Jack,** "They are Exactly as Banknotes are": Perceptions and Technologies of Bank Note Forgery During the Bank Restriction Period, 1797-1821, The University of Hertfordshire, Doctoral Thesis, London/England 2014.
- MOLAN, Michael,** Source Book On Criminal Law, Cavendish Publishing Limited, London 2001.
- MOLAN, Mike/LANSER, Denis/BLOY, Duncan,** Principles of Criminal Law, Cavendish Publishing Limited, London 2000.
- MORTENSEN, Ronald,** “Document Fraud in Employment Authorization: How an E-Verify Requirement Can Help”, United State States House of Representatives Judiciary’s Subcommittee on Immigration Policy and Enforcement Washington, DC April 18, 2012, AILA InfoNet Doc. No. 12041848A. (Posted 04/18/12), s.1-12.
- MUGISHA, David,** “Digital Forensics: Digital Evidence in judicial System”, International Journal of Cyber Criminology, V:4, I:DF, March 2019, s.1-17.
- NARBAY, Şafak,** "5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi", Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Y:5, S:43, 2010, s.65-97.
- NART, Serdar,** "Alman ve Türk Hukukunda Senetle İspat", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:9, S:1, 2007, s.207-232.
- NORRIE, Alan,** “Simulacra Of Morality Beyond the Ideal/Actual Antinomies of Criminal Justice”, Philosophy And The Criminal Law, Cambridge Studies In Philosophy And Law, Cambridge University Press 1998, s.100-155.
- OTACI, Cengiz,** Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Yargıtay Yorumu, HUKAB Yayınları, Ankara 2013.

- OTACI, Cengiz/ÖZTEKİN, Murat/ÖZAYDIN, Fatih**, TCK Genel Hükümler Yargıtay Yorumu 2013-2015 Kararları, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.
- ÖNDER, Ayhan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Cilt 2, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul 1991.
- ÖNDER, Fatih**, Borçlar Hukuku Açısından Elektronik İmza, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2007.
- ÖZBEK, Mustafa**, Noter Senetlerinde Sahtelik, NOTEV-Noterlik Hukuku Araştırma Enstitüsü, Prestij Matbaacılık, Ankara 2001.
- ÖZBEK, Veli Özer**, “Belgede Sahtecilik Suçlarında Uygulama Sorunları” Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.205-217.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar/TEPE, İlker**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020.
- ÖZBEK, Veli Özer/DOĞAN, Koray/BACAKSIZ, Pınar**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020.
- ÖZBEK, Veli Özer**, TCK İzmir Şerhi Türk Ceza Kanununun Anlamı C.1, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010.
- ÖZDİN, Funda**, Muhatabın Keşideciye Karşı Sahte veya Tahrif Edilmiş Çekten Doğan Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.
- ÖZEN, Muharrem/TOZMAN, Önder**, "Türk Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı", Amme İdaresi Dergisi, C:42, S:4, Aralık, 2009, s.25-57.
- ÖZEN, Mustafa**, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İştirak Kurumuna Bakışı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:70, 2007, s.239-253.
- ÖZEN, Mustafa**, "Ceza Hukukunda Fikri İçtima", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C:20, S:73, 2007, s.132-145.

ÖZEN, Mustafa, Ceza Hukuku Genel Hükümler Dersleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

ÖZEN, Mustafa, Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

ÖZEN, Mustafa, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Özel Hükümler C-I, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

ÖZGENÇ, İzzet, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayın no:2, İstanbul 1996.

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.

ÖZGENÇ, İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu Matbaası, Ankara 2006.

ÖZKAN, İsmail, “Sahtecilik-İğfal Kabiliyeti”, Adli Belge İncelemesi, Beta Yayıncılık, İstanbul 2005.

ÖZTAN, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.

ÖZTEL, Ahmet, ”Adli Belge İncelenmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:50, Ocak- Şubat 2004, s.152-161.

ÖZTÜRK, Bahri, Nazari Ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku Ders Kitabı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016.

ÖZTÜRK, Bahri/TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/GEZER, Özge Sırma/SAYGILAR KIRIT, Yasemin/AKCAN, Esra Alan/ÖZAYDIN, Özdem/TÜTÜNCÜ, Erden/ ALTINOK, Efser/VILLEMIN, Derya/TOK, Mehmet Can, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020.

ÖZÜTÜRK, Nejat, Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı C:II, Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti., Ankara 1966.

PAITE, Naulak Lian/MISHRA, B. P./KUMAR PATHAK, Sandeep, “A Substantial Forgery Fixing In Forensic Document Examination”, Malaysian Journal of Forensic Sciences, C:9, S:1, Y:2019, s.10-14.

- PANCAROĞLU, Başar**, Bilişim Sistemlerindeki Veriler Bağlamında Belgede Sahtecilik Suçu, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019.
- PARLAR, Ali/HATİPOĞLU, Muzaffer**, Türk Ceza Kanunu Yorumu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.
- PARLAR, Ali/HATİPOĞLU, Muzaffer**, 5237 sayılı TCK'da Özel ve Genel Hükümler Açısından Ağır Ceza Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.
- PHILLIPS, George K.**, “Combining Thermochromics and Conventional Inks to Deter Document Fraud”, In Optical Security and Counterfeit Deterrence Techniques III, C:3973, Y:2000, s.99-104.
- POROY, Reha/TEKİNALP, Ünal**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018.
- PULAŞLI, Hasan**, Kıymetli Evrak Hukuku, Karahan Kitabevi, Adana 2005.
- PODDAR, Jivesh/PARIKH, Vinanti/BHARTI, Santosh Kumar**, “Offline Signature Recognition and Forgery Detection using Deep Learning”, Procedia Computer Science, C:170, Y:2020, s.610-617.
- POLLOCK, Joycelyn M.**, Criminal Law, Matthew Bender & Company, United States 2009.
- POTOLINCA, Daniel/NEGRU Ioan Cristinel/VASILACHE, Viorica/ARSENE, Cecilia/PADURARU, Marius/SANDU, Ion**, “Forensic Expertise of the Paper Support of Counterfeit Documents”, Materiale Plastice C:54, S.1, Y:2017, s.186-189.
- REİSOĞLU, Seza**, Çek Hukuku, Cem Web Ofset, Ankara 2011.
- RIZ, Roland/BOSCH, Johanna**, Italienische Strafgesetzbuch Codice penale italiano, Stand:30.4.1995, Zweisprachige Ausgabe, Bozen 1995.
- SAFERSTEIN, Richard/MCCLURE, David**, “A Simplified Guide To Forensic Document Examination”, National Forensic Science Technology Center, Florida/United States of Amerika 2009.

- SAMAHA, Joel**, Criminal Law, Cengage Learning products are represented in Canada by Nelson Education, Ltd., Belmont/ United States of America 2011.
- SAMMLUNG AUSLANDISCHER STRAFGESETZBÜCHER IN DEUTSCHER ÜBERSETZUNG**, Das französische Strafgesetzbuch Code Penal, Zweisprachige Ausgabe, Freiburg im Breisgau 1999.
- SANDUNI, U. Hasanga**, Digital Document Forgery Detection System, Informatics Institute of Technology in Collaboration with University of Westminster, UK, Yazılım Mühendisliği bölümü mezuniyet ödevi, Londra/İngiltere, 2019.
- SAVAŞ, Vural/MOLLAMAHMUTOĞLU, Sadık**, Türk Ceza Kanununun Yorumu Cilt III, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995.
- SAVAŞÇI TEMİZ, Bilgehan**, "İştirak Hükümleri Açısından Bağlılık Kuralı" Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:65, S:4, Y:2016, s. 2487-2512.
- SCHEB, John M./SCHEB II, John M.**, Criminal Law and Procedure, Wadsworth, Cengage Learning, Belmont/United States of America 2011.
- SCHEB, John M./SCHEB II, John M.**, Criminal Law, Wadsworth Cengage Learning, Belmont/United States of America 2012.
- SELÇUK, Sami**, Karşıoylarım, Hukuk Yayınları, Ankara 2018.
- SHANG, Shize/MEMON, Nasir/KONG, Xiangwei**, "Detecting documents forged by printing and copying", EURASIP Journal on Advances in Signal Processing C:140, Y:2014, s.1-14.
- SHANG, Shize/KONG, Xiangwei/YOU, Xingang**, "Document forgery detection using distortion mutation of geometric parameters in characters", Journal of Electronic Imaging, C:24(2), Y:2015, s.1-10.
- SHUKLA, Namrata/PANDEY, Shweta**, "Document Fraud Detection with the help of Data Mining and Secure Substitution Method with Frequency Analysis", International Journal of Advanced Computer Research, C:2, S:2, Y:2012, s.149-156.
- SCHONKE, Adolf/SCHRODER, Horst/CRAMER, Peter**, Strafgesetzbuch, Kommentar, 26. Auflage, München 2001.

- SHUTE, Stephen/SIMESTER, A. P.**, Criminal Law Theory Doctrines Df The General Part, Oxford University Press, New York/United States of Amerika 2002.
- SINAR, Hasan**, "Türk Ceza Hukukunda Dolaylı Faillik", Ceza Hukuku Dergisi, C:6, S:15, Y:2011, s.59-86.
- SOMMA, F./ALOE, P./SPAGNOLO, G. Schirripa**, "Defects in UV-vis-NIR reflectance spectra as method for forgery detections in writing documents", International Conference on Defects in Insulating Materials, Journal of Physics: Conference Series 249 (2010) 012060, IOP Publishing Ltd. 2010, s.1-4.
- SOYASLAN, Doğan**, Teşebbüs Suçu, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., Ankara, 1994.
- SOYASLAN, Doğan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, Ankara 2020.
- SOYASLAN, Doğan**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.
- SOYASLAN, Doğan**, "Belgede Sahtecilik Suçları", Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.13-20.
- ŞAN, Sedat**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Erzincan 2015.
- ŞANLI KANBİR, Deniz**, Sahte ve Tahrif Edilmiş Çek, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.
- TAŞ, Burak**, Bedelsiz Senedi Kullanma Suçu (TCK m. 156), Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- TAŞDEMİR, Kubilay/ÖZKEPİR, Ramazan**, Belgelerde Sahtecilik, Mala Karşı Suçlar ve Bilişim Alanında Suçlar, Adil Yayınevi, Ankara 1999.
- TAŞDEMİR, Kubilay**, Açıklamalı-İçtihatlı Belgelerde Sahtecilik Suçları, Ertem Basım Ltd. Şti., Ankara 2013.
- TAŞDEMİR, Kubilay**, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Ertem Basım Ltd. Şti., Ankara 2015.
- TAN, Mehmet**, TCK Genel Hükümler Kırmızı Kitap, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011.

- TANER, Fahri Gökçen**, “Özel Belgelerde Sahtecilik Suçları Bağlamında Maddi Hasarlı Trafik Kazası Tespit Tutanakları (Kâğıt Ve Elektronik) Ve Ortaya Çıkan Sorunlar”, Ceza Hukuku Dergisi, no.35, Aralık 2017, s.117-148.
- TEKİN, Nurullah**, Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik ve Tahrifat Fiilleri, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2005.
- TEKİN, Nurullah**, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçunda Bazı Özel Durumlar”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, no:19, Y:2014, s.903-941.
- TEZCAN, Durmuş/ERDEM, Mustafa Ruhan/ÖNOK, Murat**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara 2020.
- TOROSLU, Nevzat**, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1970.
- TOROSLU, Nevzat**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2012.
- TOROSLU, Nevzat/TOROSLU, Haluk**, Ceza Hukuku Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2019.
- TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara 2020.
- TOROSLU, Nevzat**, Ceza Hukuku Özel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2019.
- TRIEPELS, Ron/FEELDERS, Ad/DANIELS, Hennie**, “Uncovering Document Fraud in Maritime Freight Transport Based on Probabilistic Classification”, Based on Probabilistic Classification. 14th Computer Information Systems and Industrial Management (CISIM), Sep 2015, Warsaw, Poland. pp.282-293, 10.1007/978-3-319-24369-6_23. hal-01444472, Warsaw/Poland 2015, s.282-293.
- TURHAN, Çağla Nur**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016.
- UÇAN, Aytaç**, Pasaport Sahteciliği Dosyalarının Yeni Elektronik Pasaport Tanzim Sistemi Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.

- UYAR, Talih**, "İcra Hukukunda Bono'nun (emre muharrer senet'in) Geçerlilik Koşulları", TBB Dergisi, S:74, 2008, s.290-325.
- ÜLGEN, Hüseyin/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer/KAYA, Arslan**, Kıymetli Evrak Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008.
- ÜNVER, Yener**, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003.
- ÜSTÜNER, Ali**, Resmi Belgede Sahtecilik Suçu, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 2013.
- ÜZÜLMEZ, İlhan**, "Ceza Sorumluluğunun Esası ve Cezalandırmanın Amacına Dair Düşünce Hareketleri", Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.:V, Sayı: 1-4, Erzincan 2001, s.259-294.
- ÜZÜLMEZ, İlhan**, "Yazışmaların İhlali Cürmü (TCK. M. 195/1) ve Bu Bağlamda Elektronik Postalara (E-Postalara) Yönelik Saldırıların Durumu", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.:53, S:1, Ankara 2004, s.147-171.
- ÜZÜLMEZ, İlhan**, "Dolaylı Faillik TCK. m.37/2)", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. C:1 S:2, 2006, s.80-95.
- ÜZÜLMEZ, İlhan**, "Yeni Ceza Kanunu'nun Sisteminde Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Atatürk'ün 125. Doğum Yılına Armağan, C.:X, Sayı:3-4 Erzincan 2006, s.203-235.
- ÜZÜLMEZ, İlhan**, "Görevi Kötüye Kullanma Suçu", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, S:1, Y:2012, s.191-216.
- ÜZÜLMEZ, İlhan**, "Zincirleme Suç Hükümlerinin Belgede Sahtecilik Suçları Bağlamında Uygulanmasına İlişkin Değerlendirmeler", Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.79-97.
- VIEIRA, Rafael/SILVA, Catarina/ANTUNES, Mário/ASSIS, Ana**, "Information System for Automation of Counterfeited Documents Images Correlation", Procedia Computer Science, C:100, Y:2016, s.421 – 428.
- WACHENFELD, Friedrich**, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, München 1914.

- WESSELS, Johannes/BEULKE, Werner**, Strafrecht Allgemeiner Teil, Die Straftat und ihr Aufbau, 36, neu bearbeitete Auflage, Heidelberg 2006.
- WESSELS, Johannes/BEULKE, Werner/SATZGER, Helmut**, Strafrecht Allgemeiner Teil, 48. Aufbau, Heidelberg C.F. Müller 2018.
- WESSELS, Johannes/HETTINGER, Michael/ENGLANDER, Armin**, Strafrecht Besonderer Teil 1, Straftaten gegen Persönlichkeits- und Gemeinschaftswerte, 42 neu., bearbeitete Auflage, Heidelberg 2018.
- GOODERSON, R. N.**, “When Is A Document False In The Law Of Forgery?”, The Modern Law Review (Blackwell Publusing), C:15, S:1, 1952, s.11-27.
- YALÇIN SANCAR, Türkan**, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda “Zincirleme Suç”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:70, 2007, s.244-259.
- YALÇIN, Türkan/KÖPRÜLÜ, Timuçin**, Ceza Hukuku Genel Hükümler Uygulamalı Çalışmaları, Savaş Yayınevi, Ankara 2020.
- YAŞAR, Osman**, İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001.
- YAŞAR, Osman/GÖKÇAN, Hasan Tahsin/ARTUÇ, Mustafa**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.
- YAŞAR, Osman/ GÖKÇAN, Hasan Tahsin/ ARTUÇ, Mustafa**, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 5. Cilt, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.
- YENİDÜNYA, A. Caner/DEĞİRMENCİ, Olgun**, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Bilişim Suçları, Legal Yayıncılık, İstanbul 2003.
- YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- YERDELEN, Erdal**, "Çifte Değerlendirme Yasağı", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:20, S:2, 2012, s.105-136.
- YERDELEN, Erdal**, “Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu”, Ceza Hukuku Dergisi, Y:8, S:23, 2013, s.71-91.
- YERDELEN, Erdal**, Ceza Muhakemesinde Hükümün Gerekçesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

- YERDELEN, Erdal/ALTUNTAŞ, Şeyda/ERDEM, Dilek Özge/ÖZBEK, Mustafa Serdar/BOZ, Burak/YILMAZ, Berna Ayşen**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- YILMAZ, Sacit**, “5237 sayılı TCK'nın 244. Maddesinde Düzenlenen Bilişim Alanındaki Suçlar”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.92, 2011, s.62-100.
- YILMAZ, Zekeriya**, Gerekçe ve Tutanaklarla Yeni Türk Ceza Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004.
- YURTCAN, Erdener**, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Şerhi, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- YURTCAN, Erdener**, Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2009.
- YURTCAN, Erdener**, Yargıtay Kararları Işığında Sahtecilik Suçları, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul 2018.
- YURTSEVEN, Yılmaz**, “Klasik Dönem Osmanlı Ceza Hukukunda Taz'ir Suç ve Cezaları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:9, S:3-4, Y:2001, s.265-292.
- YÜCE, Mehmet**, “Vergi Usul Kanununda Yer Alan Sahte Belge Düzenleme ve Kullanma Fiillerinin Zincirleme Suç Kapsamında Değerlendirilmesi” Belgede Sahtecilik Ve Vergi Suçları Sempozyumu, TOBB ETÜ Sosyal Tesisleri Ankara 21-23 Ekim 2019, Melek Metbaa&Promosyon Hizmetleri, Ankara 2020, s.221-246.
- YÜCE, Turhan Tufan**, Ceza Hukuku Dersleri, Cilt 1, Şafak Basım ve Yayınevi, Manisa 1982.
- YÜKSEKTEPE, Mert Asker**, Belgede Sahtecilik, Aristo Yayınevi, İstanbul 2018.
- ZIESCHANG, Frank**, Die Gefährdungsdelikte, Berlin 1998.

WEB KAYNAKLARI

ARAALAN, Cemal, “Türk Hukukunda Dijital Deliller”,

https://www.goksusafiisik.av.tr/Articleletter/2015_Summer/GSI_Articleletter_2015_Summer_Article15.pdf, s.203-212.

Büyük Türkçe sözlük, www.tdk.gov.tr.

DAHASH, Qaid H., "The Concept of Forgery Crime Under United Kingdom Law",

<https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&aId=135570>.

Das polnische Strafgesetzbuch, Kodeks karny, Ewa Weigend, Freiburg im Breisgau 1998,

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19320600571/O/D19320571.pdf>, E.T.: 20.12.2020.

ERMAN, Sahir, “Evrakta Sahtekârlık Suçlarında Resmi Evrak Tabirinden Ne Anlaşılmalı Lazım Gelir”,

<http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/4/1/sahirerman.pdf>.

FDIC Consumer Compliance Examination Manual — January 2014,

<https://www.fdic.gov/resources/supervision-and-examinations/consumer-compliance-examination-manual/documents/10/x-3-1.pdf>, E.T.:01.08.2021.

KAYLAN, Keskin, Kamu Güvenine Karşı Suçlar, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.html>.

LAVER, Nicola, "Forgery and counterfeiting",

<https://www.inbrief.co.uk/offences/forgery-and-counterfeiting/>, E.T.:25.08.2020.

Legal Dictionary, <https://dictionary.law.com/Default.aspx?typed=counterfeit&type=1>, E.T.:01.08.2021.

Oxford Learner’s Dictionary,

S.A.C.B.O SpA CATALOGO REATI,

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/forgery?q=forgery>, E.T.: 01.08.2021.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr>.

<https://www.legislationline.org/documents/id/8909>. E.T.:25.08.2020.

[www.ceza-bb.adalet.gov.tr /mevzuat/komisyonrapor.doc](http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/komisyonrapor.doc).

www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc.

www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/komisyonrapor.doc.

www.tdk.gov.tr.

<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.html>.

<https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/sahte>.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/german-english/falsch>.

<https://www.linguee.com/germanenglish/translation/f%C3%A4lschung.html>.

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19320600571/O/D19320571.pdf>.

https://www.legislationline.org/download/id/8561/file/Swiss_CC_1937_am112019_en.pdf.

<https://www.legislationline.org/documents/id/8909>.

[file:///C:/Users/ab95163/Downloads/France,%20Criminal%20Code%20\(1994\)\(E\).pdf](file:///C:/Users/ab95163/Downloads/France,%20Criminal%20Code%20(1994)(E).pdf).

<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095828893>.

https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1930/43/pdfs/ukpga_19300043_en.pdf.

http://classic.austlii.edu.au/au/legis/vic/consol_act/ca195882/.

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1913/27/body/enacted>.

[file:///C:/Users/ab95163/Downloads/France,%20Criminal%20Code%20\(1994\)\(E\).pdf](file:///C:/Users/ab95163/Downloads/France,%20Criminal%20Code%20(1994)(E).pdf).

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/45>.

https://www.jstor.org/stable/781719?seq=1#metadata_info_tab_contents.

<http://www.judicialcollege.vic.edu.au/eManuals/CCB/5170.htm>.

<https://www.lewik.org/term/15802/forgery-section-267-german-criminal-code/>

https://ec.europa.eu/antitrafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf

<https://www.lewik.org/term/15803/forgery-of-technical-records-section-268-german-criminal-code/>

<https://ec.europa.eu/anti->

[trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf](https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf)

<https://www.government.se/4a8349/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>.

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1913/27/body/enacted>.

<https://ec.europa.eu/anti->

[trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf](https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/criminal_code_germany_en_1.pdf)

https://www.legislationline.org/download/id/8548/file/Austria_CC_1974_am122019_de.pdf

https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf.

www.milanbergamoairport.it, file:///C:/Users/ab95163/Downloads/List%20of%20offences_Rev.13%20del%2029.10.2019.pdf.

<https://www.government.se/4a8349/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>.

https://www.legislationline.org/download/id/4358/file/Italy_CPC_updated_till_2012_Part_2_it.pdf.

<https://www.icj.org/wp-content/uploads/2013/05/Spain-Criminal-Code-1995-eng.pdf>.

https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf.

<https://www.admin.ch/opc/en/classified->

[compilation/19370083/202007010000/311.0.pdf](https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/202007010000/311.0.pdf).

https://www.legislationline.org/download/id/8561/file/Swiss_CC_1937_am112019_en.pdf.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı Soyadı : Gülfer AKIN
Uyruğu : Türkiye (T.C.)

EĞİTİM BİLGİLERİ:

Lise : Muş Şeker Lisesi (1995-1997)
Lisans : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1997-2001)
Yüksek Lisans : Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (2009-2013)
Doktora : Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
(2015-2021)

YAYINLAR:

Akın, Gülfer (2021) “Belgede Sahtecilik Suçlarının Konusu Olarak Elektronik/Dijital Belge”, *Bilişim Hukuku Dergisi*, C:3, S:1, s.76-138.

İŞ DENEYİMİ:

2001-2002 İstanbul Beyoğlu Adliyesi Avukatlık stajı
2003-2005 İstanbul ve Ankara Hâkim adaylığı
2005-2005 Eskişehir Mihalgazi Cumhuriyet savcılığı
2005-2008 Siirt Hâkimliği
2008-2011 Finike Hâkimliği
2011-2011 Ünye Hâkimliği
2011-2017 Yargıtay Tetkik Hâkimliği
2017-Halen Yargıtay Cumhuriyet savcılığı

YABANCI DİL:

İyi derecede İngilizce